192

T.C
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

7916 J

HALİT FAHRİ OZANSOY

HAYATI -ESERLERİ-SANATI

23

DOKTORA TEZİ

93163

ABDULLAH ACEHAN

Enstitü Anabilim Dalı: **TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI**

Enstitü Bilim Dalı : **YENİ TÜRK EDEBİYATI**

Bu tez 17 / 7 / 1998 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği/Oycokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı	Jüri Üyesi	Jüri Üyesi	Jüri Üyesi	Jüri Üyesi
Prof.Dr. Orhan OKAY	Doç.Dr. Abdullah DAMAN	Yrd.Doç.Dr. D.Ali KAYA	Yrd.Doç.Dr. Hüseyin YORULMAZ	Yrd.Doç.Dr. Cevdet BAŞ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ÖNSÖZ

Halit Fahri Meşrutiyet,Millî Mücadele ve Cumhuriyet dönemlerini yaşamış ve eser vermiş nadir sanatçılarımızdandır. Seksen yıllık hayatının yarım yüzyıldan fazla bir zamanını sanat ve edebiyat için harcamıştır. Halit Fahri, başta şiir olmak üzere edebiyatın roman, tiyatro, hatırat gibi pek çok türünde bize değerli eser bırakmış bir kişidir. Onun hakkında pek çok makale, birkaç tane lisans tezi,bir tane de kitap hazırlanmıştır. Bizden önce bu konuda çalışmış olan Yard.Doç. Dr. Metin Kayahan Özgül'ün de belirttiği gibi,"*Sanat meydanında parlak bir şöhreti,güçlü bir ilhamı, devrini ve haleflerini etkileyen eserleri olmasa da,altmışbeş yıl sürmüş bir edebî hayat*" onun üzerine çalışmamız için bizce yeterli bir sebepti(Özgül,1986:5).

Yukarıda da belirttiğimiz gibi onun hayatı 20.Yüzyılın başlarıyla 12 Mart 1971 arasını kapsayan bir dönemi ihtiva ettiği için konuyu sınırlamak bizim için çok zor oldu. Bu sebeple çalışmamızın muhtevasını "Hayatı-Eserleri-Sanatı" olmak üzere üç ana grupta topladık. Hayatı bölümünde en büyük yol göstericimiz hatırat kitapları oldu. Eserlerinde ise en çok basılı olmayan tiyatrolarında zorlandık. Çünkü basılı olmadığı gibi elde edebildiklerimiz ya dağınıktı ya da kayıtlarda adı var fakat kendisi yoktu.

Sanatını ise "Şâirliği-Tiyatroculuğu-Romancılığı" başlıklarını taşıyan üç bölümde inceledik. Şâirliği ilk planda olduğu için sanatı bölümünde bu konuya diğerlerine nazaran biraz daha fazla yer ayırdık. İkinci olarak tiyatroculuğunu,en az eser verdiği alan olan romancılığını ise üçüncü ve son sırada ele aldık. Bunların haricinde kalan makale ve şiirlerini,bazı meseleler hakkındaki düşüncelerini son kısımda verdik. Sonuç bölümünde ise çalışmamız ilgili genel bir değerlendirme yaptık. Ekler kısmında ise Halit Fahri hakkında elde edebildiğimiz belgeleri sunduk.

Her üç bölümde kullandığımız dipnotları kaynaklar kısmında yine dipnotlar,tezler, kitaplar başlıkları altında verdik. Yalnız Halit Fahri'nin bizzat kendisinin yazdığı makale ve şiir dipnotlarının künyelerini üçüncü bölümün sonunda yer alan "Makale ve Şiirleri" bölümünde verdiğimiz için kaynaklar kısmında tekrar vermedik. Konuyu hazırlamamda

bana her türlü yardımı ve desteği sağlayan sayın hocam Prof.Dr.M.Orhan OKAY'a ve benden maddi ve manevi her çeşit gayretini esirgemeyen bölüm başkanım Yard. Doç.Dr. Cevdet DADAŞ'a teşekkürü bir borç bilirim.

Abdullah Acehan

Kütahya-1998

Sayfa

ÖNSÖZ....II
İÇİNDEKİLER....IV
KISALTMALAR LİSTESİ....XII
ÖZET....XIV
SUMMARY....XV
1.BİRİNCİ BÖLÜM-HAYATI
1.1.Resmi Hayatı
1.1.1.Doğumu....1
1.1.2.Çocukluğu....2
1.1.3.Olgunluk Dönemi....6
1.1.4.Karakteri....9
1.1.5.Vefatı....12
1.1.6.Tahsili....12
1.1.7.Meslek Hayatı....17
1.1.8.Ailesi....20
1.1.8.1.Baba Tarafından Dedesi....20
1.1.8.2.Babası....23
1.1.8.3.Anne Tarafından Dedesi....28
1.1.8.4.Annesi....28
1.1.8.5.Üvey Anneleri....29
1.1.8.6.Kardeşleri....29
1.1.8.7.Evliliği....29
1.1.8.8.Çocukları....31
1.1.8.8.A.Gavsi Ozansoy....31
1.1.8.8.B.Diğer Çocukları....32
1.1.8.9.Dayıları....32
1.1.8.9.A.Pehlivan Kadri....32
1.1.8.9.B.Hakkı Tahsin....33
1.1.8.10.Diger Akrabaları....34

1.2.Kültür Hayatı

1.2.1.İlk Yazıları-Yazdığı Dergi ve Gazeteler....35
1.2.2.Yayın Hayatı....46
1.2.3.Kitap Halindeki Eserleri....51
1.2.4.Edebî Çevresi....53
1.2.5.Yetişmesi....62
1.2.6.Nesl-i Ati-Yeni Nesil Dönemi....64
1.2.7.Nâyiler Dönemi....67
1.2.8.Beş Hececiler Dönemi....70
1.2.9.Üyesi Bulunduğu Dernek ve Kurullar....74
1.2.10.Tenkit ve Polemikleri....79
1.2.10.A.Mehmet Fuat Köprülü İle....80
1.2.10.B.Ömer Seyfettin İle....81
1.2.10.C.Yusuf Ziya Ortaç İle....82
1.2.10.D.Mehmet Fuat Köprülü İle....84
1.2.10.E.Filorinalı Nâzım Özgünay İle....85
1.2.10.F.Ali Canip Yöntem İle....86
1.2.10.G.Muammer Lütfü İle....86
1.2.10.H.Cenap Şahabettin İle....88
1.2.10.I.Ahmet Muhip Dranas ve Ercüment Behçet İle....88
1.2.10.İ.Necip Fazıl Kısakürek İle....90
1.2.10.J.Gavsi Ozansoy Münasebetiyle....92
1.2.10.K.Ruşen Akkor İle....95
1.2.10.L.Kazım Nâmi Duru İle....96
1.2.10.M.Vâlâ Nurettin İle....97
1.2.10.N.Refik Erduran İle....98
2.İKİNCİ BÖLÜM-ESERLERİ....101
2.1ŞİİR KİTAPLARI....102
2.1.1.Rüya....103
2.1.2.Cenk Duyguları....105
2.1.3.Efsaneler....107

2.1.4.Bulutlara Yakın....110
2.1.5.Zakkum....111
2.1.6.Gülistanlar Harabeler....113
2.1.7.Paravan....118
2.1.8.Balkondan Saatler....120
2.1.9.Sulara Dalan Gözler....121
2.1.10.Hep Onun İçin....124
2.1.11.Sonsuz Gecelerin Ötesinde....126
2.2.TİYATROLARI....128
2.2.1.Baykuş....128
2.2.2.İlk Şair....145
2.2.3.Sönen Kandiller....146
2.2.4.Nedim....149
2.2.5.On Yılın Destanı....152
2.2.6.Hayalet....155
2.2.7.Bir Dolaptır Dönüyor....159
2.3.ROMANLARI....160
2.3.1.Sulara Giden Köprü....161
2.3.2.Aşıklar Yolunun Yolcuları....164
2.4.ANI-HATIRA KİTAPLARI....167
2.4.1.Edebiyatçılar Geçiyor....168
2.4.2.Şehir Tiyatrolarının 50.Yılı:Dârülbedayi Devrinin Eski Günlerinde....170
2.4.3.Eski İstanbul Ramazanları....171
2.4.4.Edebiyatçılar Çevremde....172
2.5.DİDAKTİK VE PEDAGOJİK ESERLERİ....174
2.5.1.Güzel Yazmak Usulleriyle Edebî Kıraat Numuneleri....174
2.5.2.Ortaokul Eleme İmtihanlarına Hazırlık....176
2.5.3.Yardımcı Bilgilerle İncelemeli Batı Edebiyatı Örnekleri....176
2.6.EDEBİYAT TARİHLERİ....177
2.6.1.Yunan Tiyatrosu-Tragedia....177
2.6.2.Fransız Edebiyatı ve Edebî Okullar....178

2.7.BROŞÜRLER-ÖZETLER.....179
2.7.1.R.U.R-Alem Şümul Suni Adamlar Fabrikası.....179
2.7.2.Mâi ve Siyah.....179
2.7.3.Tevfik Fikret ve Halûk'un Defteri.....179
2.7.4.Tevfik Fikret ve Rübâbın Cevabı.....180
2.8.BİYOGRAFİ.....180
2.8.1.Goethe'nin Aşkları ve Aşk Şiirleri.....180
2.9.ADAPTELERİ.....181
2.9.1.Adapte Romanı.....181
2.9.1.A.Yol Geçen Hanı.....181
2.9.2.Adapte Piyesleri.....182
2.9.2.A.Kendini Bil.....182
2.9.2.B.Kırkından Sonra.....184
2.9.2.C.Baş Tacı.....186
2.9.2.D.Ali Baba Yahut Kırk Haramiler.....187
2.9.2.E.Oyuncaklar.....187
2.9.2.F.Fatma'nın Dileği.....187
2.9.2.G.Nesrin'in Üç Elbisesi.....188
2.9.2.H.Fedakarlık.....189
2.9.2.I.İki Yanda.....190
2.10.TERCÜMELERİ.....191
2.10.1.Tercüme Romanları.....192
2.10.1.A.Graziella.....192
2.10.1.B.İki Adam.....192
2.10.1.C. Devler Kaldırımı.....193
2.10.1.D. Raphael 193
2.10.1.E.Poil de Carotte.....194
2.10.1.F.Bir Sipahinin Romanı.....195
2.10.1.G.Üç Gün Üç Gece.....196
2.10.1.H.Yaralılar.....196
2.10.1.I.Aşka İnanmayan Adam.....197

2.10.1.K.Salavin'in Ruznamesi....198
2.10.1.L.Son Gece....199
2.10.1.M.Öldüren Bahar....199
2.10.1.N.Havr Noteri....199
2.10.1.O.La Reine Pedauge Kebapçısı....200
2.10.1.Ö.Jack....200
2.10.1.P.Şanghay'da Balayı....201
2.10.1.R.Tartaren Alp Dağlarında....201
2.10.2.Tercüme Tiyatroları....201
2.10.2.A.Altı Şahıs Muharririni Arıyor....201
2.10.2.B.Korkunç Gece....202
2.10.2.C.Kontes d'Escarbagnas....202
2.10.2.D.Tutunamayanlar....202
2.10.2.E.Altıncı Kat....203
2.10.3.Tercüme Hikayeleri....204
2.10.4.Tercüme Monografi Çalışması....207
2.10.4.A.Victor Hugo-Hayatı ve Eserleri....207
2.10.5.Tercüme Edebiyat Tarihi....207
2.10.5.A.İtalyan Edebiyatı....207
2.10.6.Tercümeleri Hakkında Bazı Dikkatler....208
2.11.MASALLARI....211
2.11.1.Binbir Gece Masalları....211
2.12.MEKTUPLARI....211
2.12.1.İstanbul'un Sayın İkinci Seçmenlerine Halit Fahri Ozansoy'un Açık Mektubu....211
2.13.KITAP HALİNE GELMEMİŞ VEYA HAKKINDA BİLGİ BULUNMAYAN ESERLERİ....211
2.13.A.İtiraf....212
2.13.B.Neron....213
2.13.C.Cici Anne-Hazan Yuvası....213
2.13.D.Ölüm Perileri....214

2.13.E.Dokuz Ayın Bir Goncası....215
2.13.F.Kaynanam....215
2.13.G.Baskın....216
2.13.H.Jüliette Yahut Rüyaların Anahtarı....217
2.13.I.Mütehakkim....217
2.13.İ.Doğan ile Selma....218
2.13.K.Ümit....218
2.13.L.Konakta Kervanlar....218
2.13.M.Küçük Terzi....219
2.13.N.Digerleri....219
3.ÜÇÜNCÜ BÖLÜM-SANATI....222
3.1.ŞAİRLİĞİ....222
3.1.1.Şiire Başlaması....222
3.1.2.Şâirliğinin Birinci Dönemi....227
3.1.3.Şâirliğinin İkinci Dönemi....236
3.1.4.Şiirlerindeki Konu,Tema ve Motifler....244
3.1.4.A.Efsane-Masal....247
3.1.4.B.Anadolu....248
3.1.4.C.Aşk-Kadın....251
3.1.4.D.Anne....253
3.1.4.E.Ölüm....254
3.1.4.F.Kahramanlık-Millîlik....255
3.1.4.G.Tabiat....257
3.1.4.H.Gençlik Hatıraları....258
3.1.4.I.Atatürk ve Müstakil Şahsiyetler....259
3.1.5.Kullandığı Nazım Şekilleri....260
3.1.6.Kullandığı Nazım Birimleri....266
3.1.7.Şiirlerinde Kullandığı Vezin....268
3.1.8.Şiirlerinde Kullandığı Kafiye....280
3.1.9.Şiirlerinde Kullandığı Dil....283
3.1.10.Etkilendiği Yerli Şâirler....285

3.1.11.Etkilendiği Yabancı Şâirler....289
3.1.12.Etkilediği-Yetiştirdiği Şâirler....290
3.1.13.Şiirlerindeki Düalizm....293
3.1.14.Şâirliği Hakkında....295
3.1.15.Kitaplarına Girmeyen Şiirleri....300
3.2.TİYATROCULUĞU....312
3.3.ROMANCILIĞI....320
3.4.EDEBİYAT MESELERİ VE BAZI KONULAR HAKKINDAKI DÜŞÜNCELERİ
3.4.1.Sanat....328
3.4.2.Edebiyat....330
3.4.3.Edebiyat Akımları....331
3.4.3.A.Klasisizm....333
3.4.3.B.Romantizm....334
3.4.3.C.Sembolizm....334
3.4.3.D.Realizm....335
3.4.3.E.Natüralizm....336
3.4.3.F.Parnasizm....336
3.4.4.Millî Edebiyat....337
3.4.5.Tenkit....339
3.4.6.Tercüme....342
3.4.7.Dil....345
3.4.8.Roman....350
3.4.9.Şiir....356
3.4.9.A.Pastoral-Rüstâi Şiir....366
3.4.9.B.Lirik Şiir....367
3.4.9.C.Destani Şiir....368
3.4.10.Vezin....369
3.4.11.Ritim-Ahenk....371
3.4.12.Üslup....375
3.4.13.Vuzuh....376

3.4.14.Divan Edebiyatı....377
3.4.15.Tiyatro....380
3.4.15.A.Trajedi....387
3.4.15.B.Dram....388
3.4.15.C.Komedi....388
3.4.15.D.Manzum Tiyatro....389
3.4.16.Anı-Hatıra....391
3.4.17.Gazetecilik-Muharrirlik....392
SONUÇ....395
BİBLİYOGRAFYA....397
a)Taranan Dergiler ve Gazeteler....397
b)Halit Fahri Ozansoy'un Makaleleri....398
c)Halit Fahri Ozansoy'un Şiirleri....453
d).Makaleler....471
e).Tezler....483
f).Kitaplar....484
EKLER....498
ÖZGEÇMİŞ....541
YAZAR VE ESER ADI İNDEKSİ....542
a)Yazar Adı İndeksi....542
b)Eser Adı İndeksi....564

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e:Adı Geçen Eser

a.g.e.a.s:Adı Geçen Eser Aynı Sayfa

a.g.m:Adı Geçen Makale

A.Ü:Ankara Üniversitesi

bsk:Baskı

C:Cilt

Dr:Dram

E.F:Edebiyat Fakültesi

Fn:Fantazi

Gaz:Gazete

H.F.O:Halit Fahri Ozansoy

Hk:Hikaye

İst:İstanbul

İBŞTK:İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları Kütüphanesi

İ.Ü:İstanbul Üniversitesi

Kf:Konferans

M.E.B:Millî Eğitim Bakanlığı

Mec:Mecmua

N:Numara

Rm:Roman

S:Sayı

s:Sayfa

S.B.E:Sosyal Bilimler Enstitüsü

T.B.M.M:Türkiye Büyük Millet Meclisi

T.D.E:Türk Dili ve Edebiyatı

Ter:Tercüme

Tr.Şr:Tercüme Şiir

Eser Kısaltmaları:

B.S:Balkondan Saatler

B.Y:Bulutlara Yakın

C.D:Cenk Duyguları

E:Efsaneler

H.O.İ:Hep Onun İçin

G.H:Gülistanlar Harabeler

P:Paravan

R:Rüya

S.G.Ö:Sonsuz Gecelerin Ötesinde

S.D.G:Sulara Dalan Gözler

Z:Zakkum

ÖZET

Çalışmamız Meşrutiyet,Milli Mücadele ve Cumhuriyet dönemlerinde yaşamış olan Halit Fahri Ozansoy'un hayatını,eserlerini ve sanatını ihtiva etmektedir.Halit Fahri 12 Temmuz 1891 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiş,kırk yıl Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı pek çok okulda görev yaptıktan sonra 1956 yılında emekliye ayrılmıştır.23 Şubat 1971 yılında seksen yaşında da vefat etmiştir.Gençliğinden vefatına kadar geçen zaman zarfında pek çok dergi ve gazetede yayınlanan yazılarının yanında başta şiir olmak üzere tiyatro ve roman türünde telif,tercüme, adapte eserler yayınlamıştır.

Tezimde ilk önce hayatını, daha sonra eserlerini ve bu eserlerinden hareketle sanatını değerlendirdik.İlk bölüm olan hayatını resmi hayatı ve kültür hayatı olarak iki başlık altında inceledik.Resmi hayatını doğumu,çocukluğu,olgunluk dönemi,karakteri, vefatı, tahsili, meslek hayatı,ailesi adlarını taşıyan başlıklar altında,kültür hayatını ise ilk yazıları,yayın hayatı,kitap halindeki eserleri,edebî çevresi,yetişmesi,yeni nesil,nâyiler,beş hececiler dönemleri,üyesi bulunduğu dernek ve kurullar,tenkid ve polemikleri başlıkları altında ele aldık.

Çalışmamızın ikinci bölümü olan eserlerini ise şiir kitapları,tiyatroları,romanları,anı-hatıra kitapları,didaktik eserleri,edebiyat tarihleri,broşürleri,biyografileri,adapteleri, tercümeleri, masalları,mektupları, kitap haline gelmemiş olan eserleri başlıkları altında değerlendirdik. Tezimin son bölümünü meydana getiren sanatını ise şâirliği, tiyatroculuğu, romancılığı başlıkları altında inceledikten sonra bu bölümün sonunda Halit Fahri'nin edebiyat ve bazı edebiyat meseleleri hakkındaki düşüncelerini verdik.En sonda Halit Fahri'nin tespit edebildiğimiz makale ve şiirlerinin bir listesini vermeyi uygun bulduk. Sonuç bölümünden sonra taradığımız dergi ve gazetelerin isimleri ile faydalandığımız kaynakları (Makale, Tez,Kitap sırasıyla) verdik. En son kısım olan ekler bölümünde ise Halit Fahri ile ilgili olarak elde edebildiğimiz belgelerin fotokopilerini sunduk.

SUMMARY

Our study includes the life, works and arts of Halit Fahri Ozansoy who lived in the period of Constitution, National Expedition and newly established Rebuplic.Halit Fahri was born at July 12, 1891 in İstanbul and retired in 1956 after overtaking many critical duties in the schools belongs to National Ministry for fourty years.He died in Jenuarry 23, 1971 on eighty-years old.He ıssued many arcticles and writing in magazines and newspapers within the period of the time between his youth and death as well as his studies of firstly poetry,theatre,novel which were adapted from different languages.

In my thesis I eloborated firstly his life,later his works and from this oriestation his art and ability of having literature.The first chapter we delwed his life into two subject as offical life and cultural life we evaluated his offical life under the heeding of birth, childness,maturity,character,death,occupetion,family and his cultural life under the first writings,the life of publicity,works in from of book,literal intellectural envinonment, growing,new generation,nâyi's, the period of five slibilists(Beş Hececiler) the institutions and organisations in which he is an offical member,critics and polmeics.

The second chapter of our study is his works which are consist of poetry books, theatres,novels,memories,ditactics,literal history, brochures, biographies, adaptations, translations, stories,letters,works which are not formed as book. The last chapter includes his art consists of his poetry,theatre, novel, and lestly the literature and hougths about the some literal problems of Mr.Halit Fahri.Lastly we gove a list of surveyed magazines and newspapers and articles and poetries of Halit Fahri we delved into in this thesis. After the last chapter we gove the referance books(Articles, Thesis, Book respectively). The last of lest chapter we presented the copies of the documents pertaining to Halit Fahri as we are able to find.

1.BİRİNCİ BÖLÜM-HAYATI

1.1.Resmi Hayatı

1.1.1.Doğumu

Halit Fahri, 13 Temmuz 1891(R.1307-H.1309) tarihinde İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Doğum gününün 13 Temmuz olduğunu,sicil beyannâmesi ve emeklilik tutanakları da doğrulamaktadır. Kaynaklarda doğum tarihi üzerinde herhangi bir farklılık yoktur. Devlet-i Aliye-i Osmaniye tarafından verilen nüfus cüzdanında kayıtlı olan doğum tarihi de R.1307-H.1309'dur.Bunun yanında, resmi evraklarda da doğum tarihi R.1307 olarak geçmektedir.Eserlerinde geçen şu ifadeler de bu tarihi doğrulamaktadır:

"Bu piyeslerden 1300' de ben doğmadan yedi yıl evvel oynanmış olan..." (Ozansoy, 1964-b:6)*"..daha benim doğduğum 1891'de İstanbul sokaklarında* (Ozansoy,1968: 48),*"1894 deki büyük depremde Bakırköy'de bahçeli bir evde oturuyormuşuz,O tarihte ben henüz üç yaşındaydım"*(Ozansoy,1968:38),*"Bütün bu yıllar içinde bana ençok 1891 tarihi yakın geliyor.Çünkü o tarihte doğmuşum"*[1], *"1897'ye doğru Hasan'ın tiyatrosunda mı,yoksa ona yakın başka bir tiyatroda mı-ben altı yaşında iken-"* (Ozansoy,1968:52), *"Yahu ikimiz de 1307 tevellütlüyüz* [Halit Fahri, Hakkı Tahsin'e söylüyor]" (Ozansoy,1964-b:7).

Emeklilik sicil beyannamesinde nüfusa kayıtlı olduğu yer İstanbul ili,Beyoğlu ilçesi, Şişli bucağıdır.İstanbul'da doğduğu halde bir dergiye verdiği mülakatta çocukluğunun Amasya'da geçtiğini anlatmaktadır.1[2]Bu bilgiye başka kaynaklarda rastlayamadığımız gibi hatıralarında da böyle bir bilgi mevcut değildir. Veli Behçet Kurdoğlu,Şâir Tabibler kitabında Halit Fahri'nin babası Mehmet Fahri Paşa'nın da kısa bir dönem Amasya'da bulunduğundan bahsetmektedir(Kurdoğlu,1967:267). Buradan hareketle çocukluğuna ait çok kısa bir döneminin Amasya'da geçtiği kanaatine varmaktayız.Çünkü ilkokula İstanbul'da başlamış, daha sonraki eğitimini de aynı yerde tamamlamıştır. Hatıralarında kopukluk olmadığı gibi,Amasya'dan da hiç bahsetmez ve devamlı İstanbul'daki

11 "Uyanış-Servet-i Fünun Kırksekiz Yaşında",Uyanış,N:2198-513, 6 Teşrîn-i Evvel 1938, s.307

hayatını anlatır.Bu durum da bizim tahminimizi doğrulamaktadır. Ayrıca yedi yaşında annesinin İstanbul'daki vefatını hatırlamakta ve onun kabrinin Eyüp'te olduğunu bilmektedir.Ayrıca babası Mehmet Fahri Paşa, bu yıllarda İstanbul'da görevlidir ve Mâlumat ile Alemdar gazetelerinde tıp ve edebiyatla ilgili makaleler yayınlamaktadır.1[3]

1.1.2.Çocukluğu

Halit Fahri,İstanbul'un Kırkçeşme mahallesindeki Sekbanbaşı İbrahim Ağa Çıkmaz Terazi Sokağı'ndaki iki nolu evin birinci katında hayata gözlerini açmıştır.

Bu semtin yerini bugün tam olarak tesbit edemedik.Fakat Unkapanı'nındaki, Manifaturacılar Çarşısı civarında olduğunu tahmin etmekteyiz. Çünkü,Aksaray'dan Unkapanı'na giderken köprüye varmadan Manifaturacılar Çarşısı önündeki yoldan karşı tarafa geçmek için "Zeyrek Alt Geçidi" vardır.Bu sebeple evlerinin Unkapanı,Vefa, Fatih civarında olduğunu tahmin etmekteyiz. Çocukluğunu geçirdiği sokağı "...*uzun bir sokaktı. Karşılıklı kafesli evlerin sonunda sağa sola iki yol daha açılır ve oradaki evlerin bitiminde de ya bir duvar,ya iki yanı bağlıyan bir ev sokağı kapardı.Bu bakımdan ismine tam uygundu*"diye tarif eder(Ozansoy,1968:3).Halit Fahri,bu sokaktan başka yaşadığı mahallede bir mescit, hamam ve mezarlık olduğunu hatırlıyor (Ozansoy, 1968:36).Hayata ilk gözlerini açtığı evi yıllar sonra kaleme aldığı anılarında şöyle anlatır:

"*Alt ve orta kattan biribirine geçilen iki bölümü vardı bu evin. Aşağıdan yukarıya kadar her tarafı,bütün sofaları, odaları, ikinci üçüncü kattaki iki salon ile önde ve arkada iki bahçesi vardı evin...kapısından girilince büyük bir taşlık.Solda dipte mutfağa açılan kapı,mutfaktan bir odaya ve odadan evin arka bölümündeki kolidora yol. Burada iki oda .Buradan bir içmerdivenle yukarı katın arka kısmına geçiliyor.Bir koridor,bir daha orta salona buradan da geçilen kapı...Aşağı katta selamlık odası.Orta katta iki oda ve o bahsetttiğim salona buradan geçiş.Bu salon şark usulü döşenmiş ...Büyük bir sofa ve iki oda.Solda dipte ikinci katın merdiveninin karşısında yedi sekiz basamaklı küçük ve dar bir merdivenle çıkılan bir sahanlık ve geniş mi geniş alabildiğine at koşturacak kadar geniş,fakat iskemlesi bile olmayan bomboş bir salon ...Salonun penceresinden Zeyrek yokuşunu görürdük*" (Ozansoy, 1968:3).

1[2]R.R, "Halit Fahri Bey'le Mülakat", Galatasaray,N:10,15 Teşrîni Sâni 1931, s.9

1[3]Mehmet Fahri,"Tıp Sohbeti",Malumat,C.7,N:147,14 Agustos 1314,s.4;Rüya mı Hakikat mi? Hamilton Ayda'dan Tercüme,Alemdar,N:120-29,23 Agustos 1327,s.2

Şâir,yıllar sonra bu semti ziyarete gider fakat evlerini bulamadığı gibi külünü dahi bulamaz:

"Akşam Kırkçeşme'de yangın yerinde
Aradım doğduğum evin külünü"(Ozansoy,1936-d:95).

Halit Fahri, adının nasıl verildiğini anılarında şöyle anlatıyor: *"Babam...beni Hazret-i Halid'i ziyaret etmek üzere Eyüpsultan'a götürürdü.Doğduğum zaman beni o büyük zatın mâneviyetine bağlamışlar,ismimi de Hâlit koymuşlar"*(Ozansoy,1968:42).Fakat, Hâlit isminden sonra yer alan Fahri adı hiçbir resmi evrakta geçmediği gibi başka bir yerde de kayıtlı değildir.1908 yılında verilen resmi nüfus cüzdanında ve 1971 yılında maaş kesimini gösteren çizelgede de adı Mehmet Hâlit olarak geçmektedir. Bütün resmi kayıtlarda adı Mehmet Hâlit olarak geçer.Fahri adı sadece kendisinin kullandığı bir isimdir.Halit Fahri, yaygın olarak bilinen bu adını,kendi adının ikinci ismiyle(Hâlit) babasının adının ikinci adını(Fahri)birleştirerek kendisi icad eder.Soyadını nasıl aldığını da bir dergide yayınlanan yayınlanan biyografisinden öğreniyoruz:

"Soyadı,baba tarafından Rusçuk'lu meşhur bir âlimin,müderris ağa diye tanınan bir zatın müderris kelimesinden Halit Fahri,(Ozansoy) soyadını almış bulunuyor.Ozan kelimesi eski Türklerde aynı zamanda kam gibi tabiblik,sihir kuvveti ve şâirlik vasıflarını taşıdığı için Ozansoy soyadını almıştır."[14]

Kanaatimizce Halit Fahri'nin Ozansoy soyadını alması tesadüfi değildir.Çünkü ozan kelimesi yukarıda belirttiğimiz gibi eski Türklerde başka manalarının yanında tabiblik manasına da gelmektedir.Babasının doktor, kendisinin şâir olması bu soyadını almasında etkilidir.Bu tahminimizi doğrulayan bir ifade de Halit Fahri'nin kendilerine sertabibzâde dendiğini söylemesidir(Ozansoy,1939-c: 189).

Halit Fahri,çocukluğunu doya doya yaşama şansına sahip olan nadir insanlardandır. Mehmet Fahri Paşa, yedi yaşında annesini kaybeden oğluna anne yokluğunu hissettirmemek için elinden geleni yapmış,ona daima herşeyin iyisini almış,iyi bir hayat standardında yetişmesini sağlamıştır. Mehmet Fahri Paşa'nın yüksek derecede bir memur oluşu da oğluna bu hayat seviyesini sunmasında yardımcı olmuştur. Halit Fahri'nin anılarında kendi evlerini anlatırken kullandığı ifadelerden bunu daha iyi anlıyoruz:

"Aşçı ve hizmetçi hemen kapıya seğirtirler..Zaten eskiden beri dolu olan kileri tıka basa daha fazla dolduracak olan nevaleler...Teneke teneke yağlar,peynirler hemen her

[14] "Halit Fahri Ozansoy'un Biyografisi", Hisar,N:88,Nisan-1971,s.10

tarafta meyva sandıkları, bunların içinde hurma sandıkları da var.İplere sarılı kangal kangal sucuklar, pastırmalar renkli renkli kağıtlarda paketlenmiş güllaç hevenkleri. Sonra Hacı Bekir'den alınmış yirmi, otuz çeşit renk renk reçeller,kavanoz kavanoz turşular..."(Ozansoy,1968:3).

Hatıralarını incelediğimiz zaman onun, özel okullarda okumasından, yaşadıkları evi anlatışından maddî durumu iyi olan bir aileye mensup olduğu hakkındaki fikrimiz daha da kuvvetleniyor. Fakat başka bir anı kitabında bu fikrimizin tam tersi bir durumla karşılaşıyoruz.Halit Fahri, babası vefat edinceye kadar evlerinin olmadığını, hep kiracı olarak yaşadıklarını söylüyor(Ozansoy,1964-b:27).

Çocukluk döneminde babası onu, özellikle Ramazan ayında, uşaklarla beraber kumpanya ve tiyatrolara göndererek eğlenmesi sağlamıştır.Halit Fahri,bu kumpanya ve tiyatroların yanında Katip Salih Efendi'nin gölge oyunlarının da daimi müşterilerinden biridir (Ozansoy,1968:59).Hatta bir aralık bu gittiği oyunlardan etkilenir ve evde karagöz oynatmaya karar verir.Fakat bu merak sayesinde evin perdeleri tutuşur ve ev komşularının yardımıyla yanmaktan zor kurtulur. Çocukluğunda çok dinlediği meddahlardan biri de Surûri'dir ve Meşrutiyet'ten bir yıl evvel de bu meddahla tanışma imkanı bulmuştur (Ozansoy,1968:73).

Evden ayrılmayı sevmeyen, içine kapanık bir ruha sahip olduğundan,bu dönemde pek fazla arkadaşı olmadığı kanaatine varıyoruz.En iyi arkadaşı, bir cihetten de akrabası olan Hakkı Tahsin'dir. Ara sıra evlerine gelen misafirlerin çocuklarından başka bir arkadaşı yoktur(Ozansoy,1968:5). Yedi yaşında annesini kaybedince onu Arabbacı diye tanınan dadısı yetiştirir.Çocukluğunun büyük bir bölümünü Fatih'e yakın semtlerde geçirmiştir.Bayram günlerinde en çok sevdiği yer Fatih'teki çocukların oyun oynadıkları küçük mahalle aralarıdır(Ozansoy,1968:107). Çok nadir sokağa çıktığı için bu kısa oyun zamanları onun yanında ayrı bir değere sahiptir. Annesinin hastalığına kadar çok iyi bir çocukluk devresi geçiren Halit Fahri, validesinin rahatsızlığının artmasından sonra fazla gezip dolaşma imkânı bulamaz.Sadece bayram ve özel günlerde dadılarının, uşaklarının kontrolünde oynama imkanı bulur.

İlk eşinin ölümünden dolayı ikinci eşiyle evlenen Mehmet Fahri Paşa, oğlunun üzerine titreyen bir babadır.Bu ikinci eş üvey anne olmasına rağmen Halit Fahri'ye daima kendi çocuğu gibi davranmış, diğer kardeşleriyle arasında ayırım yapmamıştır. Halit Fahri de

onun bu tavrından daima memnuniyetle bahseder. Annesi vefat ettikten sonra onun yerini dadısı, üvey annesi ve anneannesi almıştır. Bunlardan anneannesinin durumu diğerlerinden farklıdır, çünkü ondan dinlediği masallar ve hikayeler onun gelecekteki edebî hayatında epey etkili olacaktır. Halit Fahri,babası tarafından Osmanlı kültürüne, örf ve adetlerine uygun olarak yetiştirilmiştir.Bu durum eserlerinde, anılarında ve kişiliğinde çok belirgin bir şekilde kendini hissettirir:

"Gülistanlar Harabeler isimli şiir kitabımın bir bölümünde bir Kadir gecesi hatırası vardır.Şu beyitle başlar:
"Bir kandil akşamıydı semâdan yağardı nûr
Tehlil içinde camiye dolmuştu müminîn
O tehliller,o tekbirler, çocukluğumda bana en büyük din etkisi yapan bir gecenin hurûş-ı vecdi içindeki mümin sesleri idi.Babam beni bir ibadetin bin yıl ibadetten hayırlı olduğu söylenen o Kadir gecesinde Sultanahmet Camisi'ne götürmüştü. Gözlerim bir tarafta sivri ve haşmetli kemerler üzerine oturtulmuş olan kubbeye ve kandillerin nur içinde bıraktığı caminin her yanına hayran hayran bakarken,bir taraftan da çoşkun dalgalanışla âbitlere dalıyordu.Kaç bin kişi vardı, Allah'ım,ve ne muazzam gece idi.Sakal-ı Şerif'i de üstü örtülü muhafazası ile minberin üstündeki sahanlıktan çıkarmışlar,mihrabın önündeki pek iyi göremediğim bir yere,galiba yüksekçe bir rahlenin üstüne koymuşlardı.Namazdan sonra,bu kutsal emanet,birer birer ziyaret ediliyor ve yüz sürülüyor.
Arapça eski kelimelerden bir gulgule kelimesi vardı.O gulguleyi hiçbir zaman ve hiçbir yerde Sultanahmet camisinde o Kadir gecesindeki huruşla, o vecd ile o gaşy ile işitmiş değildim.Uzun yıllardan sonra yazdığım şiirin o beyti de bunu anlatmaktan çok uzaktır.Çocuklukta böyle geceler,din duygusunun Allah ve Peygamber duygusunun ruha derinlemesine işlediği gecelerdi.Babalar bunu bugün de düşünüyorlar mı?Ben, Kuran'ın nazil olduğu her Kadir gecesinde o küçük yaşımın o hayranlık ve iman dolu gecesini hatırlarım. Babam bana bıraktığı bu kutsal hatıra ile mezarında daha rahat uyuyabilir" (Ozansoy,1968: 95).

1904 yılında Şehzadebaşı'nda ikâmet etmektedir ve aynı yıl üzerinde derin etkiler bırakacak olan Mekteb-i Sultanî'nin leylî kısmına kaydını yaptırır.Bir yıl sonra boynunda nükseden bez iltihabından dolayı iki kere tedavi olur fakat bu tedaviler cevap vermeyince kaydını dondurarak kaplıca tedavisi görmek üzere 1906'da Filibe'de bulunan amcası Ali Hilmi Bey'in yanına gider. *"Filibe'ye araba ile on iki saat mesafedeki Hisar Kaplıcası'nda iki ay tedavi görmem beni iyileştirdi,bilhassa fazla zaaftan boynumda yara halinde açılan bezlerin iltihabını da tamamıyla geçirdi"* (Ozansoy,1970-a:366).Bu Filibe'de geçen zaman zarfında orada bulunan Türk rüştiyesine devam eder.On beş ay süren bu kaplıca tedavisinden sonra tekrar İstanbul'a, eski okulu olan,Mekteb-i Sultanî'ye geri döner.

1.1.3.Olgunluk Dönemi

Salah Birsel'in, kaynak göstermeden anlattığına göre Halit Fahri,1910 yılında Firuzağa'da ikâmet etmektedir.Yine Salah Birsel burada kaldığı zaman zarfında daimi uğrak yerlerinden birinin Anadolu Birahanesi olduğunu,Peyami Safa'yı da bu meyhaneden çıktıktan sonra Firuzağa'daki evine çok sık olarak götürdüğünü ifade ediyor. 1912 yılında ailesiyle birlikte Beşiktaş Serencebey Yokuşu'na taşınır.Birinci dünya savaşının başında(1914) kızkardeşi Maide ile birlikte Beşiktaş'taki Serencebey Yokuşu'ndan Valideçeşmesi'ndeki başka bir eve taşınır.Bu evde üvey dayısı Hakkı Tahsin'le birlikte ikâmet etmektedir.Bu yıllarda Hakkı Tahsin'le ikisi hem Dârülbedayi'de öğrenci, hem muallim muâvinidirler.1915 yılında Valide Çeşmesi'inden Bakırköy'e taşınır. Zamanın Harbiye Nâzırı Talat Paşa, bazı edebiyatçıları Çanakkale'ye davet eder.Bu davete iştirak edenler arasında Halit Fahri de vardır.

1916 yılında bir aralık Bakırköy'de vekil öğretmenlik yapar,ertesi yıl İstanbul'da açık kadro bulunmadığı için asil öğretmen olarak Anadolu'ya tayin edilir. 1918 yılında İstanbul'a tekrar geri döner ve Baykuş Tepebaşı Kışlık Tiyatro'da sahnelenir.Ertesi yıl Kadıköy'e taşınır.Halit Fahri'nin Kadıköy yıllarına ait hayatını Salah Birsel şöyle anlatıyor:

"1919 yıllarında Halit Fahri, Faruk Nafiz,Ahmet Haşim ,Yakup Kadri, Salih Zeki,Ömer Seyfettin,Nazım Hikmet,Reşat Nuri, hep Kadıköy dolaylarında otururlar. Bunların çoğu da akşamları Yoğurtçu Çayırı'nın yukarısında Şifa yada Bakla Tarlası denilen yerde Kızıltoprak kıyılarıyla Kalamış koyuna bakan bir kır kahvesinde buluşurlar. Burayı Yervant adında yaşlıca bir Ermeni işletir....Yervant,Halit Fahri ve arkadaşlarının geldiğini gördüğü vakit koltuğunun altına bir tavla sıkıştırarak,şipşak onlara doğru seyirtir...Halit Fahri ve arkadaşları, Şifa'daki Kır Kahvesi'nde yorgunluk atıp çaylarını içtikten sonra Şifa ile Moda arasında üç aşağı beş yukarı volta atmak üzere davranırlar...Akşam gezileri kimi zaman Kuşdil'inden Kalamış'a, Kalamış'tan Kördere'ye değin uzar.Kördere de bizim hececi ozanlar kuruşu toka ederek bir sandala doluşurlar ve Yoğurtçu Parkı'nın ucundaki gazinonun oralarda kayıktan inerek yine karadan Şifa'yı boylarlar.Şifa'dan yine Moda'ya sarkarlar...Yahya Kemal de Kadıköy'üne geçtiği vakitler, Halit Fahri ile arkadaşlarını alır Kuşdili'nin dere kenarındaki meyhanelerinden birine götürür. Orada onlara saatlerce Divan ozanlarından şiirler okur,rakı içmelerine meydan vermez" (Birsel,1975:269).

Halit Fahri,1920 yılında Beyoğlu'nda bulunan Viyana pastanesinin müdavimlerindendir, burası tiyatrocu, şâir ve yazar arkadaşlarıyla vakit geçirdiği sıradan yerlerden biridir(Ozansoy,1964-b:84).Hakkı Tahsin,Ali Naci,Ertuğrul Muhsin, Behzat Butak, Celal Sahir,Yahya Kemal,Muvahhit,Reşit Rıza,Borazan Tevfik, Şâdi

Fikret bu dönemdeki arkadaşlarından bazılarıdır.1919 yılında dayısı Ahmet Kadri Bey'in gazetesi olan Alemdar'da çalışmaya başlar.Fakat Alemdar'daki bu çalışması uzun sürmez ve kendi dergisi olan Şâir Nedim'i çıkarır. Dergi İzmir'in işgali üzerine 29 Mayıs 1919'da kapanır. Halit Fahri derginin kapandıktan sonra Beyoğlu'ndan Erenköy'e geçer.

Erenköy'de yedi ay kadar kaldıktan sonra Kadıköy'deki Şemsitap mahallesindeki bir pansiyona taşınır.Derslerini de Kadıköy Lisesi'ne naklettirir(Ozansoy,1939-c:23). Pansiyon, Kadıköy postanesine yakın bir yerdedir.İkamet ettiği tek kişilik odada arkadaşlarıyla birlikte sabahlara kadar edebî sohbetler yapar.Bu pansiyonerlik dönemi mütareke yıllarına rasladığı için bütün memurlar gibi o da maddi sıkıntı içindedir. Gelecekte kaleme alacağı anılarında bu çektiği sıkıntılardan üzüntüyle bahsedecektir: "*Parasızlık berbat bir şeydi...ben yakası yağlı ve havı dökülmüş eski paltomun siperi içinde titrerken onu kendimden garip bulur,üzülürdüm*"(Ozansoy, 1939-c:126).

1922 yılında Ahmet Refik'in tertip ettiği ve Kınar Hanım,Afîfe,Sârâ Mannik, Jefrin, Mina, Hâzım, Hüseyin Kemal,Rıza Fazıl, Nureddin Şefkâti gibi Dârülbedayi sanatçılarının toplantılarına katılır.[15] 1923 yılında Kızıltoprak Köredere'ye 1925'te de aynı semtin tren yolu mevkisine taşınır. Bu semtteki komşularından biri iktisat Profösörü Zühtü Bey'dir. Aynı zamanda bu Zühtü Bey,Halit Fahri'nin Filibe Türk rüştiyesindeki öğretmenidir.

1927 yılında dizinde meydana gelen Flebite rahatsızlığından dolayı iki ayını Kadıköy Yeldeğirmeni'nde geçirir. 28 Agustos 1928'deki Dolmabahçe Sarayı'nda dil inkilabından dolayı yapılan toplantıya Güzel Sanatlar Birliği'nin Edebiyat Şubesi'nden Peyami Safa ve Orhan Seyfi Beylerle birlikte katılır.12 Şubat 1928 tarihinde Dârülbedayi'de Celal Esat Bey müdürdür.Halit Fahri de Mehmet Rauf,Reşat Nuri, İbrahim Alaeddin Beylerle birlikte edebî heyet azasıdır.[16] Aynı yıl Ankara'da tertiplenen Edebiyat Kongresi'ne Ahmet Hamdi Tanpınar,Emine Semiye, Hüseyin Rifat Işıl, Refik Ahmet Sevengil, İzzet Melih Devrim Beylerle birlikte iştirak eder(Toros,

[15] "Madam Kınar",Son Posta,28 Agustos 1950,s.8
[16] "Dârülbedayi Devrinden Notlar",Türk Tiyatrosu',N:296-297,Mart-Nisan 1956,s.4

1992).[17] 1933 yılında Türk Ocağı'nın balosuna katılır. Pek sağlıklı biri değildir, bünyesi zayıf olduğu için sık sık rahatsızlanır.Zayıf yaratılışlı olduğu için çocukluğunda iki defa ameliyat geçirmiştir. 1934 yılında yine rahatsızlanır ve Haseki hastanesine kaldırılır.Daha önce ameliyat olduğu halde 1935 yılında apandisitten ikinci defa ameliyat olur.İki ayda iki hastane değiştirir.[18] Belediye seçimlerinden dolayı 20 Eylül 1934 Perşembe akşamı Melek Sineması'nda konferans verir.1939 yılında eşiyle birlikte Matbuat Cemiyeti Reisi Hakkı Tarık'ın düzenlediği gezilere katılır.

Her ne kadar Mehmet Çınarlı, siyasetle alakasının olmadığını söylese de ilgisi vardır (Çınarlı,1979:286). Yukarıda da belirttiğimiz gibi Belediye seçimlerinden dolayı 20 Eylül 1934 Perşembe günü akşamı Melek Sineması'nda konferans verir.Bu konferansta CHP'nin programını, yapmak istediklerini ve dört yıl boyunca neler yaptığını anlatır. Bunları Spor,Işık,Su İşleri, İtfaiye, Tramvay gibi başlıklar altında sıralar: "*O gün altı ok bizi sandık başına çağırıyor*" diyerek makalesini bitirir.[19] 17 Haziran 1945 yılında (Sekizinci Devre) İstanbul ikinci bölgeden ikinci defa C.H.F milletvekili adayı olur. Fakat partinin genel başkanı İsmet İnönü'nün isteğiyle partinin aday göstermemesi üzerine meclise giremez. Daha önce yedinci dönemde aday gösterilmiş ve dokuz yüz oy almıştır.Partiyle ilk ilişkisi ocak reisliği ile başlamış, milletvekili adaylığına kadar yükselmiş ne yazıkki seçilememiştir(Ozansoy,1945-e:1).Arkadaşlarından Fazıl Ahmet ve Faruk Nafiz milletvekili seçilince meclise onları ziyarete gider(Ozansoy,1970-a:64). Siyasetle ilgisinin olduğuna başka bir delil ise:"*Ahmet İhsan'ın vefatı üzerine Servet-i Fünun'un yazı işleri müdürlüğünden istifamı verip çekilerek doğruca Ankara'ya gitmiştim.Orada Halk Partisi Genel Sekreteri Memduh Şevket Esendal'ı gördüm*" ifadesidir(Ozansoy,1970-a:287).Diğer bir delil de "*Ertesi gün de Halk Partisi'ne istifamı basmıştım*" cümlesidir (Ozansoy,1970-a:308).Bütün bu delillere dayanarak onun siyasetle yakından ilgilendiği kanaatine varmaktayız.

1945'te Hatay seyahatine iştirak eder. 1925 yılında ayrıldığı Kızılyoprak'a 1945'te tekrar taşınır.1953 yılında devlet Fransızca dil imtihanını kazanır, Fransa ve İtalya'ya gider. 1955'te Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından Halit Fahri'ye Jübile ödülü

---

[17] Taha Toros'un Mâzi Cenneti kitabında yer alan bir resimden alınmıştır.Resmin altında sayfa numarası bulunmamaktadır.

[18] "Bir Ameliyat Olmuşun Psikolojisi",Uyanış,N,2009-326,21 Şubat 1935,s.195

verilir.1956 yılında Beyoğlu'nda İkâmet etmektedir. 1962 yılında Esentepe Gazeteciler Mahallesi'ne taşınır. Eşinini vefatı üzerine 1962 Temmuz'unda bunalıma girer ve hastalanır. 1965 yılında Türk Dil Kurumu üyeliğinden istifa eder. Aralıksız yirmi yıl tatilini Büyükada'daki yazlığında geçirir. Nurullah Ataç'la birlikte Büyükada'nın müdâvimlerindendir. Ada'daki evi,Nizamın üstündeki çamlığın kıvrılıp Aşıklar Yolundaki meşhur kayalara ve oradan lunaparka giden Lâle Hatun Sokağı'nın köşesindeki 13 nolu son evdir.1[10] Tenis oynamayı sever,kitaba ve bahçeye merakı vardır. Ömrünün son yıllarını Kızıltoprak'ta geçirmiştir. Halit Fahri'ye 31 Aralık 1969 tarihinde Fransızcadan yaptığı tercümelerden ve Fransız kültürüne katkılarından dolayı Fransa'nın Ankara büyükelçisi Baron de Juniac eliyle Legion d'Honneor-Chevalier de L'Ordre National du Merite[Millî Liyakat]nişanı ve şovalyelik payesi verilir.

1.1.4.Karakteri

Halit Fahri'yi yakından tanıyan kişilerden biri olan Behçet Necatigil onun kişiliği için şunları söyler:

*"Halit Fahri, kendi arkadaşlarınca pek önemsenmedi. Hepsinden daha verimli daha çalışkan olduğundan mıdır nedir, kenarda köşede bırakılmak istendi. Hayır onların dergilerinde ,onlarla birlikte göründü çoğu zaman ama fazla iyi niyetli oluşu içlerinden bazılarının dekbazlıklarını görmesine engel oldu.Ya da gördü anladı da rintliği, çelebiliği bu kusurları açıkça yüze vurmaktan onu alıkoydu...Halit Fahri'nin edebiyata bağlılığı ötekilerin bağlılığından şüphesiz daha ileridedir. .Arkadaşı Yusuf Ziya ne Portreler ne de Bizim Yokuş kitaplarında onun adını anmazken,Halit Fahri, bağışlayan, hoşgören inceliğiyle Yusuf Ziya'dan ne hınç ne küçümseme, sevgilerle dolu uzun uzun söz eder."*1[11]

Yusuf Ziya,onu hiçbir eserine almadığı gibi Ümit mecmuasının yayınlandığı dönemde1[12] Tanin matbasının alt katında Halit Fahri'ye tokat dahi atar.Şâir, Yusuf Ziya'nın kendisine tokat atmasının sebebini şu cümlelerle açıklıyor: *"Hakkında bir başkasını yaptığı ihbarı benim yaptığımı sanmıştı.Bilmem hangi gazetede çıkan bir yazısını anlaşılan dalgınlıkla, Alemdar gazetesine de satıp tekrar yayınlamış. Kimbilir birisi de oraya gidip yazı işleri müdürüne fısıldamış.Bunun üzerine bu haberi verenin*

1[9] "Belediye İntihabı Münasebetiyle 20 Eylül 1934 Perşembe Günü Akşamı Melek Sinemasında Halit Fahri Bey Tarafından Verilmiş Olan Konferans",Uyanış,N:1988-303, 27.Eylül 1934,s.277

1[10]İbrahim Hoyi, "Kitaplar Arasında:Halit Fahri'nin Son Romanı;Aşıklar Yolunun Yolcuları",Son Posta,23 Kânun-ı Sâni 1940,s.6

1[11]Behçet Necatigil, "5.Ölüm Yıldönümünde Halit Fahri",Milliyet Sanat,N:172,20 Şubat 19776,s.10-11

ismi söylenmeden Yusuf Ziya'ya ihtar geçilince ben de orada haftalık edebî ilaveye yazı yazıyorum ya, hah demiş muhbir Halit Fahri'dir.Hasılı Binnaz şâirinin en yakın dostlarına bile bazan sataşmaları olurdu"(Ozansoy,1970-a:306).Bu hadiseden sonra Faruk Nafiz araya girerek onları tekrar barışmalarını sağlamıştır.

Behçet Necatigil'in yukarıdaki düşüncelerini kadın şâirlerimizden Halide Nusret Zorlutuna da desteklemektedir; "*Duygulu şâir adamdı...Arkadaşlarının çoğundan daha kültürlü olduğu muhakkaktı,bir tarafı ile de saf bir insandı,şımarık mütecaviz bir zekası da yoktu...Aynı zamanda gerçek bir İstanbul Beyefendisi'ydi.*"1[13]

Halit Fahri çok alıngan,içli bir insandır. Yaşar Nabi Nayır'ın hazırladığı ve Varlık yayınları arasında çıkan Türk Yenilik Şiiri Antolojisi'ne kendisini almamasından dolayı Yaşar Nabi'ye darılır.1[14]Hatta bu alınganlığından dolayı bazı arkadaşlarıyla mahkemelik dahi olmuştur:

"Bir Halit Fahri Bey vardır.Dârülbedayi'e karşı yaklaştığı-uzaklaştığı zaman içinde, daima ve hiç sırasını şaşırmadan ,değişik hava olarak eser.Bir piyesi oynanır;dosttur, dostane yazılar yazar. Bir piyesi red edilir;düşmandır,öylece makalaler düzer.Böyle bir zamanında tutmuş gene bize girişmiş. Ben de Dârülbedayi mecmuasının 1930 Mart 2 nolu sayısında bir fıkra ile karşılık verdim. Pek haysiyetine dokunmuş cevabım! Aleyhime bir dava açtı 10 Ekim 1930'da başlayan duruşma 7 Ekim 1931'de benim beraatimle sona erdi"(Zobu:1977:343).

Yıllarca hem eserleri hem fikirleriyle hizmet ettiği İstanbul Şehir Tiyatrosuna kızgındır. Çünkü dışlanmak, unutulmak onu üzdüğü gibi eserlerini tiyatronun repertuarından da çıkarmaları iyice ağır gelmiştir. Bu sebeple 1962 yılında Şehir Tiyatroları'na bağışladığı kitaplarını daha sonra geri alarak 1969 yılında Belediye Kitaplığı'na hibe eder. Vasiyetine göre Fransızca kitaplarıyla almış olduğu nişanı Galatasaray Lisesine, diğer Türkçe kitaplarından 352 tanesini Beyazıt Devlet Kütüphanesi'ne,916 tanesini Atatürk kitaplığına bırakır. Mezartaşına da "Uyusun" adında bir şiirin yazılmasını ister.Fakat mezarını gördüğümüz zaman bu vasiyetinin yerine getirilmediğini anladık.Halit Fahri,kendini halkın içinden yetişmiş biri olarak görür ve bununla da gurur

---

1[12]Halit Fahri, anılarında hadisenin tarihini vermiyor.Yalnız Ümit mecmuasının yayın hayatını sürdürdüğü yılları dikkate aldığımızda olayın 1919 ile 1921 yılları arasında cereyan ettiğini tahmin etmekteyiz.

1[13]Halide Nusret Zorlutuna, "Değerli Şâir Halit Fahri Ozansoy",Hisar,N:88,Nisan-1971,s.8

1[14]Yaşar Nabi Nayır, "Halit Fahri Ozansoy",Varlık,N;763,Nisan-1971,s.8

duyduğunu yeri geldikçe belirtir.Kendisini bütün insanlar gibi sıradan bir insan olarak görür:

"*Ben Beyoğlu'nun içkili gazino ve lokantalarını tercih ediyordum.Temsil geceleri muhakkak tiyatroda idim,diğer gecelerde de eserimi oynıyan artistlerden birkaçıyla, pırıl pırıl ışıklı salonlarda duble bira kadehlerini tokuşturmak en büyük neşemi teşkil ediyordu.Tatlı bir baş dönmesi esnasında hep tiyatrodan, sanattan ve biraz da kadından bahsetmek, benim o zamanki,edebiyat âleminde şöyle böyle bir zaferi andıran bir muvaffakiyet ve gençlik yıllarım esnasında bir parçacık hoş görülebilirdi*" (Ozansoy, 1964-b:84).

Halit Fahri, fiziki yapı olarak zayıf biri olup esmer bir ten rengine ve kalın gözlüklere sahiptir(Edipoğlu:1968:16). Ali Ekrem'e göre ise "*sevimli siması, munis bir nazarı*" ve hülyalara dalmış gibi bakan renkli gözleri vardır.1[15]Onun en çok dikkati çeken bir özelliği de karakterine hakim olan düalizmdir.Şâir, hayatı boyunca tek bir çizgiyi benimseyememiş, bu sebeple zaman zaman çizgi değiştirmek zorunda kalmıştır. Aşağıda vereceğimiz bir kaç örnek bu durumu daha iyi bir şekilde açıklayacaktır.

Şâirliğinin ilk yıllarında Divan şiirinden etkilendiğini bizzat kendisi itiraf eder.Fakat aynı Halit Fahri bir zaman sonra bu tesirinde kaldığı klasik edebiyatımızı inkar eder: "*Bizim Divan edebiyatına gelince bir zamanlar Nedim ve Fuzuli'yi biraz da Şeyh Galip'i zevk alarak okuduğumu itiraf edeyim.Fakat bu edebiyatın bende zerrece tesiri olmamıştır.Zevkim ve edebî tekâmülümü tamamen garba,bilhassa umumî harpten evvelki son Fransız edebiyatına medyunum".1*[16] Bu sözleri söyleyen Halit Fahri, hece veznini ve millî edebiyatı benimsemesine rağmen, Divan edebiyatının nazım birimlerinden, aruz vezninden,mesnevi tarzı kafiyesinden istifade eder(Ozansoy,1919-b:25).

Diğer bir ikileme düştüğü yer 1940 yılında oğlu Gavsi Ozansoy'un başlattığı "Eskiler Yeniler", "Tasfiye Lazım" hareketidir. İlk önceleri oğlunu yani yenilik taraftarlarını tutan Halit Fahri,tartışmanın sonlarına doğru arkadaşlarının yani eskilerin tarafına geçer. Ayrıca Ahmet Haşim'i hem sembolizmdem, hem şâirliğinden dolayı çok sevmektedir. Hatta eşiyle birlikte onu hastalandığında ziyarete de gider.Fakat daha sonra nedendir bilinmez onunla ilgili olarak da fikirleri değişir ve bu kadar sevdiği Ahmet Haşim'i "Yollar" şiirinden dolayı da eleştirir:

1[15]Ali Ekrem, "Hatıralar",Servet-i Fünun,N:1555-81,3 Haziran 1926,s.38

"Aynı zamanda Haşim,Regnier'nin La Cite des Eaux'daki "Les Routes" isimli ve Les Routes-Quis'en vont a l'infini-Les Routes mısraları ile başlıyan şiirinden daha açıkça, hem aynı musiki ile bir ilham da almıştır.Yollar-Ki gider kimsesiz tehi ebedi yollar, Peki bu intihal midir,Aksi söylenemez" (Ozansoy,1939-c:234).

1.1.5.Vefatı

Halit Fahri, ikinci eşi Aliye Hanım'ın vefatından dokuz yıl sonra 23 Şubat 1971 tarihinde kısa süren bir rahatsızlıktan sonra saat 10.30'da kalp krizinden vefat eder. Vefatından yıllar önce yazdığı bir şiirinde "Bir servinin dibinde yan yana mesud" mısralarıyla başlayan "Uyusun" şiirinin mezar taşına yazılmasını vasiyet etmiştir.Fakat mezarına baktığımızda Halit Fahri'nin bu vasiyetinin yerine getirilmediğini anlıyoruz. Kabri Zincirlikuyu mezarlığında L adası 117 numaradır. Halit Fahri hayatta en çok sevdiği kişi olan ikinci eşi Aliye Hanım'la yanyana gömülmüştür.Gazetelere verilen ölüm ilanı şöyledir:

"Acı Bir Kayıp;Merhum doktor Fahri Paşa ve merhume Zehra Hanım'ın oğlu,Merhum Gavsi Ozansoy'un ve Güzin Umaç ile Melahat Çintan'ın babaları,Ahmet Çintan'ın kayınpederi,merhume Aliye Ozansoy'un eşi,Nazan Ozansoy'un ağabeysi, Ayşe Kavrak ile Kemal Ozansoy'un Şâziment Umaç'ın dedesi,Doktor Nuri Aruntan'ın bacanağı, Necdet Ozansoy ve Fikret Ozansoy'un amcazadesi, Cemile Yücel,eczacı Sevim Aruntan ve Huriye Aruntan'ın enişteleri,şâir, öğretmen ve gazeteci Halit Fahri Ozansoy, kısa bir hastalığı müteakip 23 Şubat 1971 Salı günü vefat etmiştir.Cenazesi 24 Şubat 1971 Çarşamba günü Şişli camiindeki öğle namazından sonra kaldırılacağı Zincirlikuyu'daki aile mezarlığına defnedilecektir."[17]

1.1.6.Tahsili

Halit Fahri,ilk öğretim hayatına doğduğu semt olan Kırkçeşme'deki bir caminin odasını sınıf olarak kullanan mahalle mektebinde başlamıştır.İlk mektebe başladığı günü *"..boynumda sırmalı cüz kesesi payton arabaya kurulup,arkadan gelen çocukların ilahileriyle Vefa'daki mahalle mektebine başladığım gün"*(Ozansoy,1970-a:363) ve *"Sarıklı bir hocaefendinin rahlesi önünde diz çöküp elif,be,pe diye elifbe'nin ilk üç harfini Vefa'daki cami odasına,boynumda sırmalı cüz kesesi,bir paytona oturtulup gittiğimi hatırlarım.Ben yaşta çocuklar,yolda,arabanın önünde ve etrafında Yunus Emre'den ilahiler okuyorlardı...Sözün kısası ilk mektebe ilahiler ile başlamıştım"*

---

[16]Şehap Nafiz, "Halit Fahri Bey Diyor ki",Servet-i Fünun,N:1877-192,4 Agustos 1932, s.150
[17] "Acı Bir Kayıp:Halit Fahri Ozansoy",Son Havadis,24 Şubat 1971,s.4

sözleriyle ifade eder.1[18] Fakat bu mahalle mektebinde sadece iki ay kadar öğrenim görür. Daha sonra sırasıyla Kovacılar'daki Şemsü'l-Mekâtib'e, Kırkçeşme ile Vefa arasındaki Rehber-i Tahsil'e ve Sultanahmet'teki hususi mektep olan Feyz-i Ati'ye (Tefeyyüz Mektebi) gider.1901 yılında Bakırköy'de ikâmet ettiği için ortaöğrenimine Bakırköy Rüştiyesi'nde başlar ve aynı okulda bitirir. Muhît'ül Maârif yazarı Emrullah Efendi'nin oğlu bu okuldan sınıf arkadaşıdır. 1904 yılında Şehzadebaşı'nda oturmaktadır ve Mekteb-i Sultanî'ye yatılı olarak kaydolur:

"*Bakırköy Rüştiyesi'nden Mekteb-i Sultanî'ye yazıldığım 1904 tarihinde bir tek kelime [Fransızca]bilmezdim...Fakat Türkçem kuvvetli idi.Rüştiyenin dördüncü sınıfında Arapça Elmüşezzep bile okumuştuk.Fakat ne çare ki şimdi Fransızcadan ilk sınıfa bile giremiyordum. Commençant'dan başlamak lazım geliyordu,başlangıç sınıfından.Ancak Türkçem iyi ne yapsınlar?O zamanki usule göre ,beni koydular Türkçeden dört sınıf yukarıya.Zaten bir çok talebe Türkçeden ayrı Fransızcadan ayrı sınıflarda okuyorlar ve isteyen herhangi kısımdan kudretine göre imtihana girerek Fransızca veya Türkçeden lise mezunu olabiliyorlardı....Ali Naci Fransızcada benden bir sınıf aşağıda idi ve Türkçe sınıfında birlikte şâirliğe başlamıştık".1*[19]

Bu okulda bir yıl hazırlık sınıfı okur ve hazırlık devresinde Türkçe, Fransızca,Arapça, Farsça dersleri alır:

"*....bugün Galatasaray diye andığımız bu eski ve meşhur mektepte,o zamanlar yalnız Fransızca,Türkçe değil Arapça ve Farsça da okutuluyordu. Arapça hocamız, mektepteki lakabıyla Dazırduzur Zihni Efendi...Türkçe hocamız Ali Kâmi Bey.1*[20] *Şâir İsmail Safa'nın bu asil kardeşi de şâirdi*" (Ozansoy,1970-a:365).

İlk mektep yıllarında dedesi Süleyman Efendi'den aldığı Arapça ve Farsça dersleri sayesinde hiç sıkıntı çekmeden hazırlık sınıfını geçer.Burada zaten iyi olan Türkçesi iyice gelişir. Hatta daha sonra gideceği Dârülfünun'daki fransızca derslerini dahi basit bulacak kadar iyi derecede Fransızca eğitimi alır.Bu eğitim sayesinde hem Franszıcadan tercümeler yapar hem mezum olduğu Mekteb-i Sultanî'ye öğretmen olur.

Türkçe öğretmeni Ali Kâmi Bey,Halit Fahri ile özel olarak ilgilenir ve ona Mehmet Akif'ten ve kendi manzumelerinden ezberler yaptırır. Daha sonraki sınıflarda Ali Kâmi Bey'in yerini Mösyö Bouche ile Süleyman Bahri Bey alacaktır. Fakat Halit Fahri'nin

---

1[18] "Ben 102 Numaralı Halit",Tercüman,23 Mayıs 1968,s.4

1[19] a.g.m,s.4

1[20]Ali Kâmi Akyüz, Peyami Safa'nın babası şâir İsmail Safa'nın kardeşidir.Bir aralık Dârüşşafaka lisesi müdürlüğü de yapmıştır.Fransızcadan bir kaç eserle birlikte Flaubert'in Madame Bovary adlı romanını da dilimize çevirmiştir.Peyami Safa'nın babası olan İsmail Safa vefat ettikten sonra Ali Kâmi Bey öksüz kalan yeğenleriyle hiç ilgilenmemiştir(Bürün,1978:331).

nazarında kendisi de bir şâir olan Ali Kâmi Bey'in yeri başkadır. Anılarında bu Mekteb-i Sultanî'deki öğrencilik günlerini büyük bir zevkle anlatır:

"..Cumartesi günleri öğleden sonra bir tek ders daha yaparak bir gece için evlerimize gitmek üzere bu bilgi ocağımıza veda ederken, sırtımızda pek hoşumuza giden cakalı üniformamız vardı.Koyu laciverd bonjur biçiminde etekleri uzun ve ortadan yırtmaçlı bir elbise.Dar yakasının bir tarafında mekteb bir tarafında sultanî kelimeleri sarı sırma işlemesi ile bize gurura yakın bir başka hal verirdi...Severdik mektebimizi, üniformamızı ve herşeyden ziyade bizi mektebimize daha derin bir şevk ile bağlayan müdürümüz büyük şâir Tevfik Fikret'imizi...(Tevfik Fikret hakkında)Basında lehte ve aleyhte yazılar çıktı....Fikret fazla tahammül edemedi bastı istifayı çekildi gitti.O gitti ama ne oldu ise işte o zaman oldu. Mektepte son sınıftan en küçük sınıfa kadar bir isyandır başladı... Artık Tevfik Fikret'siz bir Mekteb-i Sultanî olamazdı bizler için.İşte bu hava içinde, birgün son sınıftaki ağabeylerimizin öncülüğü ile bir boykot fırtınasıdır koptu...Boykot kararı üstüne Fikret'i isteriz diye bağırarak bütün talebeler bahçelerden sol taraftaki kapıya saldırmıştık. Yatakhanelere oradan çıkılıyordu.Ne muavinler ne de Surveillant denilen baş mubassırlar merdiveni tutamıyorlar, itilip kakılıyorlardı. Üniformalarımızı giymiş ve aşağıya inmiştik.İdare mekanizması artık işlemiyor. İdareciler sadece saat kulesinin dibinde melul melul bakıyorlardı.Artık sınıflara girmeye de lüzum yoktu. Omuz omuza sıkışarak birbirimize çarpa çarpa adeta koşar adımla saltanat kapımıza koştuk. Çaresiz kapıyı açık bırakmışlar...Bu kafile halinde mektepten çıkışın sonu ne oldu. Caddede halk toplanmış,dükkancılar kapının önüne çıkmış,şaşkın şaşkın zafer alaylarımıza bakıyorlardı....yirmi gün kadar devam etti.Tâlimhane meydanında toplantılar yapıldı,nutuklar çekildi.Fakat arkası gelmedi. Fikret'in kesin olarak okula dönmeyeceği anlaşılmıştı."[21]

Yahya Saim Ozanoğlu ve Ruşen Eşref Ünaydın üst devreden, Süleyman Saip, Sermet Edip alt devreden arkadaşlarıdır. Mekteb-i Sultanî'de hazırlık sınıfından sonra rahatsızlıdığından dolayı gerekli olan kaplıca tedavisi için Filibe'ye gider.Orada on beş ay kadar kalır.

"Bundan otuz yıl evvelki
Çocukluğum
Ben hastayın hem çok hasta"[22]

Bu hastalık safhasında (1906)Filibe sefâretinde ikinci kâtib olan amcası Ali Hilmi Bey'in yanına gider:

"Babam beni 1904 de Mekteb-i Sultanî'ye vermişti...Çok geçmeden ağır bir Zatülcenb ile hastalanmış ve on ay hayatımdan ümit kesilircesine yatakta kalmıştım... Birgün Filibe'de bulunan amcamdan gelen bir mektup üzerine babam beni oraya yolladı.Yıl aşağı yukarı 1906.Bilindiği gibi Bulgaristan o zaman prensliğimiz idi.Amcam Hilmi Bey-sonradan Paşa-siyasi bir erkân-ı harp olarak oraya yollamışlar,vazifesi ikinci

[21] "İlk Talebe Boykotunu 1910'da Galatasaray'da Yapmıştık",Tercüman,11Temmuz 1968,s.4
[22] "Gözler Kapalı",Servet-i Fünun,N:1683-209,15 Teşrîn-i Sâni 1928,s.435

kâtiplik..Beni Sirkeci'den trene koydular ve Filibe'ye bir kış günü vardım ama ne kış. Henüz onbeş yaşında bir çocuktum...Amcamın şefkat ve ihtimamı ile ondört ay kaldığım Filibe.."[23]

Filibe'ye tedavi olmaya gittiğinde oradaki Türk Rüştiyesi'ne devam eder:

"*Hem çok güzel şiir okuyor dediler.Eyvah benim şâirlik hevesim kabardı.Ne olur Türkçe derslerinde beni o sınıfa yollasalar.Zaten Türkçem de oradakilerden kuvvetli. Buna eminim.Böyle şey olur mu? Olurmuş meğer.Akşam amcama da bunu söylemiştim. Zühtü Bey amcamın dostu.Artık bilmem mektep müdürüne hangisi rica etmiş?Ertesi gün sarıklı müdür bana Türkçe derslerinde o sınıfa gideceğimi bildirdi. Öyle sevinmiştim ki. Amcam,İstanbul'a dönüp Galatasaray'da yeniden derslere başlayıncaya kadar Fransızcadan öğrendiğim ilk bilgileri ve kelimeleri unutmamayım diye beni ,ismi aklımda kaldığına göre Hayâti Bey,fakat kendisi katolik olan bir dostumun evine haftada bir iki kere yollardı.Hizmetçisi mi karısı mı bir kadın kapıyı açar ve beni Suriyeli Hayâti Bey'in yazı odasına alırdı. Profösörüm de hemen gelir ve derse başlardık.Fransızca ilk gramer bilgilerimi ondan almıştım...Rüştiyedeki Zühtü Bey'in derslerine gelince, benim için bir şenlikti...Bize Cenap Şahabettin'in Elhân-ı Şita'sını ezberletmişti*" (Ozansoy,1970-a: 367).

15 ay sonra(1323-1907) yılında İstanbul'a gelir ve tekrar Mekteb-i Sultanî'de eğitimine kaldığı yerden devam eder.Namık İsmail ve Ekrem Uşaklığil bu okuldaki en iyi arkadaşlarıdır. Bu dönemde edebiyat hocası Resimli Muktataf'ın yazarı Süleyman Bahri Bey'dir.1911 tarihinde Mekteb-i Sultanî'nin dördüncü sınıfından tasdikname alarak ayrılır ve Dârülfünun'un Fransız Dili ve Edebiyatı bölümüne kaydolur. Fakat buradaki Fransızca eğitimini Mekteb-i Sultanî'den daha düşük bulduğu için devam etmez.Devam etmediğinden resmi evraklarda tahsili lise mezunu olarak geçmektedir.

İstanbul Belediye başkanı Cemil Bey, yeni açacakları Dârülbedayi'ye öğrenci almak için yapılacak imtihan ilanını 24 Haziran 1330 tarihli gazetelerde yayınlatır. İlan üzerine kadın erkek toplam 197 kişi başvurur.Başvuranlardan biri de iki sıra numarasıyla Halit Fahri'dir.İstanbul Belediyesi kayıt olmak için gelen öğrencilere "*Dârülbedayi-i Osmaniye talebeliğe namzet olmak üzere kayıt muâmelesini bilâhare ilan edecek olan şerâiti bâdelmutâlea kabul edip etmemekte muhtar olmak şartıyla kabul ettiğim*" sözlerini taşıyan teahhütnameyi imzalatırlar.[24] Konservatuvarın yeri İstanbul Şehzadebaşı'nda Letafet apartmanındadır.Başvuranlar arasında Halit Fahri'den başka Ertuğrul Muhsin,Hakkı Tahsin,Peyami Safa,Ali Naci,Behzat Butak vardır.İlk imtihan yapılır ve 1 Temmuz 1330 tarihli gazetelerde kazananlar ikinci imtihana

[23] "Abdülhamid'in Aczi ve Bulgar Mezalimi",Tercüman, 24 Haziran 1964,s.4

çağrılır. Kazanan 63 kişinin içinde Ertugrul Muhsin'le birlikte Hakkı Tahsin ve Halit Fahri'nin de isimleri vardır. İkinci imtihan inşâd imtihanıdır ve Dârülbedayi imtihan jürisinde Yakup Kadri,Yahya Kemal,Rıza Tevfik, Abdülhak Hâmid ,Antoine, Tahsin Nâhit,Ahmet Haşim, Müfit Ratıp, Abdullah Cevdet, Mehmet Rauf,Emin Bülent, tercüman Bedii Asım Beyler vardır. Bu inşâd imtihanında Abdülhak Hamit'in Nesteren ve Şahabettin Süleyman'ın Kırık Mahfaza'sından iki sahne oynar.Halit Fahri bu ikinci imtihanda da başarılı olur ve onbir sıra numarasıyla kayıt yaptırmaya hak kazanır (Özgül:1986:12).

Müdür Reşat Rıdvan Bey, Andre Antoine yöneticidir. Rıza Tevfik,Fehim Efendi, Salih Fuat Bey,Türkçe hocası Arif Hikmet Bey,Teşrifatçı Sadık Bey,mimik muallimi Mösyö Riyoti ve yine Türkçe hocası Şehap Rıza Bey konservatuvardaki hocalarıdır. Andre Antoine Fransa'ya gitmeden önce bir lâyiha hazırlar ve Halit Fahri bunu Türkçe'ye tercüme eder. Halit Fahri,Dârülbedayi'de kısa bir öğrencilik döneminden sonra Hamdullah Suphi Bey'in muavinliğine getirilir:"*Dârülbedayi'nin mektep olarak temeli atıldığı günlerde Hamdullah Suphi estetik dersleri profösörlüğüne getirilmişti.Ben de muâvini olmuştum*"(Ozansoy,1939-c:15). Hamdullah Suphi'den sonra Salih Fuat Bey'in Temâşa Tarihi ve Yunan Mitolojisi derslerinin muavinliğini yapar:"*...benim trajedi muâvinliğim ne sihirdir ne keramet el çabukluğu ile bir marifet fetvasınca esâtir profösörlüğüne terfi etmiş oluyordu*"(Ozansoy,1964-b:35). Fakat bu görevi üç ay kadar devam eder: "*Üç ay süren mitoloji dersi ile yalnız ben uğraştım.Ancak şunu itiraf ederim ki,o vesile ile dile getirdiğim mitoloji kitapları bilhassa benim kendime faydalı oldu*"1[25]

Daha sonraki yıllarda kaleme alacağı manzumelerinde karşılaşacağımız mitolojinin temelini bu yıllarda almıştır. Makyaj ve mimik hocası Mösyö Riyoti'nin ders takrirlerini tercüme eder.Bu görevlerinin yanında Türkçe hocalığı da yapar.Halit Fahri'nin Türkçe derslerine atanması Reşat Nuri tarafından iyi bir hareket olarak kabul edilir: "*Türkçe dersleri Baykuş müellifi Halit Fahri Bey tarafından verilmektedir. Halit Fahri Bey, edebiyattan anladığı kadar tiyatro sanatına da vakıf olduğu için talebesinin çok istifâde*

1[24] "Dârülbedayi Devrinden Notlar",Türk Tiyatrosu,N:296-297,Mart-Nisan 1956, s.4
1[25]"Fecr-i Ati Şâirleri Albümü",Yarım Ay,N:133,1 Temmuz 1941, s.15

edeceği şüphesizdir".1[26]Birinci Dünya Savaşı başlayınca Antoine ülkesine geri döner. Bu sebeple derslere bir süre ara verilir.Hüseyin Suad ve İbnürrefik Ahmet Nuri'nin gayretleriyle 14 Eylül 1914 günü derslere tekrar başlanır.Resmi olarak ikinci açılışı ise 27 Ekim 1914 tarihinde yapılır. Halit Fahri'nin Dârülbedayi merakı ev ve mahalle halkı tarafından pek kabul görmez:

"Günler geçiyor ve biz Hakkı Tahsin'le bir günümüzü atlatmadan hâlâ talebe olarak Dârülbedayi'ye devam ediyorduk.Fakat itiraf edeyim ki,hevesimiz günle değil saatle azalmakta idi.Bunda Dârülbedayi'in dışında bilhassa evde etrafımızı saran havanın pek hissedilecek surette değişmesinin tesiri olduğu muhakkaktı. Bu havanın içinde babam da olmak üzere,bizim bu aktörlük hevesimize gönülden hiç rızası olan yoktu.Ne çare ki,ne Hakkı Tahsin'e ne de bana söz geçirememişlerdi" (Ozansoy,1964-b:25).

Hem talebeliği hem hocalığı birlikte götüremeyeceğini anlayan Halit Fahri ve Hakkı Tahsin, öğrenci listesinden isimlerini sildirirler:"*Talebeliğimizden pek az sonra, Hakkı Tahsin'le isimlerimizi sınıf defterinden sildirerek sadece nazarî derslere birer öğretmen yardımcılığı almış ve müessesede ancak o vasıfla kalabilmiştik*" (Ozansoy, 1964-b:26). Dârülbedayi'de çalıştığı sırada Serencebey Yokuşu'ndan inerken mahalle kadınlarından birinin oyuncu olmuş yazıklar olsun diye tükürmesinden sonra buradan ayrılır (Özgül:1986:13).Halit Fahri'nin ayrılma sebeplerinden biri de mahallelinin"*İşte bunlarmış oyuncu yazılanlar.Hem birisi paşa oğlu*"sözleridir (Ozansoy,1964-b:28).

1.1.7.Meslek Hayatı

Dârülbedayi'yi istisna tutarsak onun hayatı boyunca tek yaptığı görevi öğretmenliktir. Arada edebî heyet azalığı ve çeşitli üyeliklerde de bulunmuştur.Fakat aksatmadan yaptığı tek iş öğretmenliktir.Bu mesleği çok sevdiğinden kendi isteğiyle emekli olmamış yaş haddinden emekliye sevkedilmiştir. Öğretmenliğe ilk başlayışı Bakırköy Numune Mektebi'ndedir.Aynı okulda 16 Ocak 1915 ile 18 Haziran 1916 tarihleri arasında vekâleten Türkçe öğretmenliği yapar.Yaz tatili dolayısıyla ara verdiği vekil öğretmenliğe 1 Eylül 1916 tarihinde geri döner ve 13 Nisan 1917 tarihine kadar devam eder.Aynı yıl asil öğretmenlik için ilk girişimlerini yapar.

Abdülhak Hâmit'in Finten'in kitap haline gelişini kutlamak için edebiyatçılar arasında bir toplantı tertip edilir.Toplantıda hazır bulunanlardan devrin Maarif Nazırı Şükrü

1[26]Reşat Nuri, "Dârülbedayi'de Birgün",Zaman Gaz.,22 Şubat 1919

Bey'in "*...siz iyi bir şâirsiniz,Dârülfünun'da lise edebiyat muallimliği imtihanını verebilirseniz sizi derhal tayin ederim*" sözleri üzerine iki ay sonra Dârülfünun'daki yazılı ve sözlü imtihanda girer ve her iki imtihanda da muvaffak olur(Ozansoy,1964-b:90).O zamanki imtihan jürisinde Ali Ekrem ,Fuat Köprülü,ve Ferit[Kam]Beyler vardır.Bu imtihanlardan sonra, ilk münhalle tayin edilmek üzere beklemeğe başlar. Fakat İstanbul liselerinde boş bir edebiyat kürsüsü bulunmadığından kendi arzusuyla Anadolu'ya gitmeye karar verir. Hakkı Süha ile birlikte 13 Nisan 1917 tarihinde Muğla Lisesi'ne edebiyat ve felsefe öğretmeni olarak tayin edilir. Her ikisi de aynı okulda görevlidir ve aynı evde kalmaktadırlar. Halit Fahri öğretmenliğinin ilk günlerini anılarında şöyle anlatır:

"*Lise müdürümüz tam baba,iyi kalpli,merd bir adamdı.Daha biz Muğla'ya varmadan evi de ,hizmetçiyi de o tutmuştu...savaş hali yüzünden İzmir'de tren Aydın'da araba beklemek yüzünden tam on beş günde gidebilmiştim...Can sıkıntısı. Gidecek ,biraz vakit geçirecek bir yer yok.Geceler de uzun.Ne kadar geç vakit yatsak yine uykumuz tutmazdı...rüyalarımızda İstanbul'u görerek ya ben uyanır Hakkı'ya seslenirdim,ya o uyanır beni uyandırırdı*" (Ozansoy, 1970-a:234).

Muğla'daki öğretmenlik görevi 23 Eylül 1917'e kadar devam eder.24 Eylül 1917'de Konya Sultanîsi'ne edebiyat ve felsefe öğretmeni olarak tayin edilir.Burada zamanın valisi Muammer Bey'i ziyarate gider.Vali Bey,kendisine Ziya Gökalp tarafından gönderilen ve Halit Fahri'yi metheden mektubu Halit Fahri'ye gösterir.Bu mektubun ona çok faydası olduğu gibi hem onun nazarında Ziya Gökalp'in değerini biraz daha arttırır.1[27] Harb-i Umumî yıllarında şimdiki adı Gazi Lisesi olan Konya Lisesi'nde görevlidir. Bu okulda dayısı Pehlivan Kadri ile Alemdar gazetesini çıkaran Refi Cevat'la birlikte görev yapar.Refi Cevat o yıllarda Konya'da sürgündür.Halit Fahri,24 Mart 1918'te Konya'daki görevinden nakil yoluyla İstanbul Üsküdar Lisesi'ne gelir. 25 Mart 1918 tarihinde İstanbul'daki ilk görev yeri olan bu okulda işe başlar.Bu okuldaki görevi 24 Kasım 1918 tarihine kadar devam eder. Aynı yılın 25 Kasım'ında Vefa Lisesi'ne geçer.Bu lisedeki görevinin yanında Dârülbedayi'de evzâ ve etvar öğretmenliği de yapar(Sevengil,1968, C.I:105). Vefa lisesindeki öğretmenlik yıllarını anılarında şöyle anlatır:

1[27]Bazı edebiyat tarihi ve antolojilerde Kayseri'de öğretmenlik yaptığı şeklinde bilgiler bulunmaktadır. Fakat bu bilgiler yanlıştır, Kayseri'de öğretmenlik yapan Halit Fahri değil, Faruk Nafiz'dir. Mehmet Çetin,Tanzimattan Bugüne Türk Şiiri Antolojisi,s.161-Atilla Özkırımlı,Türk Ededebiyatı Ansiklopedisi, C.3, s.943.

"..Nedim henüz çıkıyordu.Bir taraftan da Dârülbedayi'de Kendini Bil ismindeki adapte bir piyesimin provalarında bulunuyor, akşamları bazı Ermeni aktrislere Türkçe okuma ve telaffuz dersleri veriyor,yalnız mecmuanın gittikçe güçleşen, karışan işleri arasında Vefa lisesindeki derslerime de muntazaman devam ediyordum" (Ozansoy, 1939-c:23).

Vefa lisesindeki öğretmenliği 9 Haziran 1919'a kadar sürer.Ertesi gün yine nakil yoluyla İstanbul lisesine geçer.Bu lisede üç ay çalıştıktan sonra 30 Eylül 1919'de buradaki görevinden ayrılır. 8 Ekim 1919 tarihinde Kadıköy Sultanîsi'ne ataması yapılıncaya kadar bir hafta açıkta kalır.2 Kasım 1923'de Kadıköy Erkek Orta mektebine nakil olur.Bu okulda Ali Canip,Farisi Muallimi Tahir Nâdi ve Arabi Muallimi Mekki Efendi ile birlikte çalışır.Okul müdürleri Niyazi Tevfik Bey'dir. Bu dönem öğretmenlik hayatındaki en çok sıkıntı çektiği yıllardır:

"..hergün ders vermeğe gittiğim Kadıköy Lisesi'nin kapısında muhakkak bir sabah açlıktan yıkılır kalırdım. Esasen evvelce mevcut paramı da ortaklarımla beraber Nedim mecmuasına kurban ettiğimden ayrıca bir yerden ümidim kalmamıştı.Kışın Dârülbedayi'de ancak bir kaç gece oynanan piyeslerimin hasılatı ise borçlarımı biraz kapatıyordu o kadar" (Ozansoy,1939-c:56).

1 Ekim 1928'de Galatasaray Sultanîsi'ne geçer.Bu okulda görevli bulunduğu dönemde ilkin Behçet [Güçer],daha sonra Tevfik ve Fethi[İsfendiyaroğlu] beyler müdürlük yaparmıştır.1[28] İsmail Habib [Sevük],Refet Avni [Aras], Mecit Arda,Faik Sabri [Duran], Nuri Bey,Reşit Bey,Hamâmizâde İhsan [Hamamî], Bedros Efendi, N.Mazhar Bey Galatasaray Lisesi'ndeki öğretmen arkadaşlarındır. Bu okulda görev yaptığı yıllarda gelecekte Yedi Meşale'nin üyelerinden biri olacak olan Sabri Esat Siyavuşgil ve büyük tiyatrocu Reşit Baran,Mümtaz Faik,Esat Mahmut Karakurt öğrencilerinden bazılarıdır. 1932 yılında aylık 152 lira maaş karşılığında İtalyan Ticaret Lisesi'ne dışarıdan derse gider.2 Ekim 1939 yılında İnönü Kız Lisesi felsefe öğretmenliğine atanır.2 Ekim 1945 tarihinde Beyoğlu Kız Lisesi'ne ,4 Kasım 1947'de aynı okulun erkek bölümüne geçer.İki yıl sonra[1 Kasım 1949] aynı okulun kız bölümüne tekrar geri döner.30 Ocak 1953 yılında son görev yeri olan Atatürk Kız Lisesine atanır.13 Temmuz 1956'ya kadar burada çalışır.

Atatürk Kız Lisesi'nde Şükûfe Nihal'le birlikte görev yapar.Aynı lisede Mayıs'ın son haftasında öğretmenlik hayatının kırkıncı yılı şerefine tören düzenlenir ve bu törene

---

1[28] "Galatasaray Lisesinde Öğretmen ve Arkadaşlarım",Tercüman 19 Eylül 1968,s.4

hececi arkadaşları da katılır.1[29] Temmuz 1956'da Atatürk Kız Lisesi'nden yaş haddinden emekliye sevk edilir.Toplam öğretmenlik süresi kırk yıl dört aydır.Emeklilik sicil beyannamesinin görev bölümünde son görevi büro vesâir işler olarak geçmektedir. Memuriyet süresi, 40 yıl 2 ay 7 gün fiili,9 ay 39 gün itibari, olmak üzere, 41 yıl 1 ay toplam hizmet süresi vardır.Emekli ikramiyesi 10500 TL,ilk emeklilik maaşı 1 Agustos 1956 tarihi itibarıyla 588TL'dir.Emekli olduktan sonra da İtalyan Ticaret Lisesi'nde ders vermeye devam eder.Halit Fahri,Öğretmenlik mesleğinin yanında bazı özel görevlerde, komisyonlarda da bulunmuştur:

"2-21Agustos 1930 tarihleri arasında Ankara'da Türkçe Edebiyat Muallimleri Kongresinde, Çağaloğlu'ndaki Muallimler Mektebinde-Şimdiki İstanbul Kız Lisesi-bir kaç arkadaşla bir gramer komisyonunda çalıştım.O zamanın maarif nezareti Türkçe gramer derslerinin programlarını ve esaslarını daha verimli kılmak için bize bu vazifeyi vermişti" (Ozansoy,1939-c:299).

1.1.8.Ailesi

1.1.8.1.Baba Tarafından Dedesi

Halit Fahri'nin baba tarafından dedesi Hacı Hafız Süleyman Efendi'dir.Halit Fahri, büyükbabası Süleyman Efendi'nin babasının da müderris olduğunu rivayet ediyor. Hacı Hafız Süleyman Efendi,Tarikat-ı Aliyye-i Sa'diyye meşâyihinden Yahya Efendi'nin oğludur.1252 senesi evvâlinde Ruscuk'ta doğmuştur.Halit Fahri de dedesinin Ruscuk doğumlu olduğunu ve baba tarafından sülâlesinin Ruscuk'a hatta Alemdar Mustafa Paşa'ya kadar dayandığını söylüyor.1[30] Şâir, ilerleyen yıllarda bu bölgenin edebiyatıyla ilgili yazılar da kaleme alacaktır.1[31] Süleyman Efendi,Sıbyan mektebinde mürettep dersleri,hariçte arapça ve farsçayı okumuştur. 1270 Recebinde,18 yaşında iken Silistre eyaleti mal kaleminde, 26 Sefer 1274 senesinde 120 kuruş maaşla çalışmıştır. 14 Şevval 1275 yılında 400 kuruş maaşla Silistre eyaletinin meclis muvakkiti cibâyet ikinci kitabetine tayin olunmuş, daha sonra Rebi'ülâhir 1282'de 500 kuruş maaşla Tuna vilayeti merkez sancağı tahrirât kalemine tayin olunur.Bu görevinden Zilkâde 1283'te istifa eder. 14 Cemaziyelevvel 1284 tarihinde 830 kuruş maaşla Selanik vilayeti meclis-i temyiz-i hukuk ve cibayet başkitâbetine atanır. Cemaziyelevvel 1285 senesinde

---

1[29]Vâlâ Nurettin, "Halit Fahri Ozansoy'un Jübilesi",Cumhuriyet, 5 Haziran 1956,s.4
1[30] "Halit Fahri Ozansoy'un Biyografisi",Hisar,C.11,N,88-163,Nisan 1971,s.10
1[31] "Tuna Edebiyatı",Son Posta,6 Nisan 1939,s.9

bu görevinden istifa eder. Şaban 1286 da, 750 kuruş maaşla livâ-yı mezkur meclis idaresi kitabetine ve o esnada 1500 kuruş harcirahla Niğbolu kaymakamlığı işlerinin araştırılmasına memur olunur,6 Rebiyyülâhir 1288'de livâ-yı mezkur lağv edilince görevinden ayrılır.

20 Cemaziyyülâhir 1290'da 1065 kuruş maaşla Tolcu sancağı meclis-i temyiz-i hukuk kitabetine tayin olur.Livâ-yı mezkur tahrirat müdürü vekaletini ilave-yi me'muriyyet eyler. 5 Sefer 1292'de 1500 kuruş maaşla Gümüşhane sancağı tahrirat müdürlüğüne atanır. Bir aralık maaş almaksızın mutasarrıflık vekaletinde bulunur.Bu görevinden Recep 1294'de istifa eder. Aynı yılın 4 Şaban'ında 2500 kuruş maaşla umum Tuna kumandanı merhum Mehmet Ali Paşa'nın kitabetine alınmış, 8 Rebiülevvel 1295'de istifa ile devletlü Raufpaşa hazretleri maiyyetine 3000 kuruş harcirah ile Edirneye tayin edilir. 25 Rebiülevvel 1296'da 2500 kuruş maaşla Kırkkilise (Kırklareli)sancağı tahrirat müdüriyetine, aynı yılın 23 Recebinde 4000 kuruş maaşla Gelibolu sancağı müdde-i umûmi muâvinliğine nakledilmiştir.Maaşı beş ay sonra 2000 kuruşa ve 2 Rebiülâhir 1297'de 1400 kuruşa indirilir. Burada 28 Rebiülâhir 1298'e kadar memuriyet yapmıştır.

Daha sonra 1039.5 kuruş maaşla 2 ay kadar Gelibolu mutasarrıflığına vekalet eder.İki ay sonra memuriyeti 3000 kuruş maaşla Yanya vilayeti İstinaf mahkemesi müdde-i umûmiliğine tahvil kılınmış ise de istifa ederek 11 Muharrem 1299'da 800 kuruş maaşla mülkiye tekâüt sandığı nezareti tahrirat kalemi müsevvitliğine memur kılınır. 21 Zilhicce 1303 senesinde rütbe-i sâliseye nâil olmuştur.Bütün bu görevleri sırasında hiç taht-ı mahkemeye alınmamış ve müttehim olmamıştır.Bütün memuriyet hayatı incelenmiş ve herhangi bir kusur bulunmadığından itham altında kalmamış, mülkiye tekâüt sandığı başkatibi Mehmet Emin Efendi ve nazır Tevfik Paşa hazretleri tarafından verilen raporlarda Süleyman Efendi'nin üstün hizmeti kabul edilip takdir olunmuştur.Bu başarısından dolayı takdir belgesi de almıştır.

17 Recep 1308 senesinde maaşına 100 kuruş zamla Gümüşhane sancağı tahrirat müdürriyeti esnasında,ilave-yi memuriyet olarak üç defa livâ-yı mezkur mutasarrıflığında bulunmuş idare-i umûr u hükümette ve âsâkir-i redife ve mustahfazanın celbinde ve umûr u tahsiliyye ile dört yük kuruş iâne-yi harbiyye ceminde ve Trabzon'dan Erzurum'a külliyetli top ve mühimmat-ı harbiyyenin nakli

için livâ-yı mezkurdan istenilen araba ve mekkâri hayvanatının tedarikinde ikdam ve gayret ve hüsn ü hizmet eylediği livâ-yı mezkur idare meclisi sicill-i ahval dâire-i umumiyyesinde görülen 7 Kânun-ı Evvel 1291 ve 1 Temmuz 1293 tarihli mazbatalarından anlaşılmış ve telif eylediği Evsaf-ı Şeşü'l-Ebrar nâm eseri dahiliyye-i umûmiyye kütüphanesinde hıfz olunmuştur.

Süleyman Efendi'nin kıdemli ehliyetine mebni 5 Rebiyülâhir 1310'da terfi ile rütbe-i sâniye sınıf-ı sânisine tevcih buyrulmuştur. Recep 1313'de aynı maaşla kalem-i mezkur mümeyyizliğine terfi edildiği mülkiye tekâüt sandığı sicil şubesinin 1 Eylül 1313 tarihli pusulasından anlaşılmıştır.

Süleyman Efendi'nin güzel ahlaklı ve din ehli olmasından,iyi idareci ve hesab işlerini mükemmel bilen muhasebeci olduğundan aylık 3240 kuruş maaş ve hazine-i divâniyyeden 2 urup hınta,bir urup şaîr ve 50 vefir ürz tayinatıyla 29 Rebiülâhir 1315'de Mekke-i Mükerreme Harem-i Şerif müdürriyetine atanmıştır. Süleyman Efendi,aynı yılın 3 Receb'inde 4.rütbeden mecidî nişân-ı zîşanı ihsan buyrulmuştur. Süleyman Efendi, kudemât-ı memurinden olmasına mebni şehr-i mezkurun 5 inde terfian rütbe-i sâniye sınıf mütemâyizi tevcih buyrulmuştur. Hüsnü hizmetine mükafat olarak aynı yılın 16 Şevval'inde rütbe-i ûlâ sınıf-ı sânisine terfi etmiştir. Süleyman Efendi'nin memuriyet vezifesini güzel şekilde yaptığına olan inançlarından dolayı 5 Cemâziyülevvel 1316 yılında kendisine rütbe-i ûlâ ve sınıf-ı ûlâ tevcih buyrulmuştur. 11 Cemâziyülevvel 1317'de tebdilen iki rütbeden mecidî nişân-i zîşan verilmiştir. Yine memuriyetine devam etmesine rağmen 19 Zilhicce 1318 senesinde 2.rütbeden Nişân-ı Ali-i Osmanî ile ödüllendirildi. Süleyman Efendi o kadar başarılıdır ki,İran devletinden dahi nişan(İkinci rütbeden hurşid nişanı) almıştır.Fakat bu nişan Osmanlı Devleti'nin verdiği nişanlardan küçük olduğu için padişahın izniyle 18 Muharrem 1321 senesinde Süleyman Efendi'ye verilmiştir.

Süleyman Efendi'nin Hicaz vilayetinde yazılan siciline binaen hazret-i padişahın emriyle 21 Zilkâde 1323'de yerine başkası atanmıştır.1[32] Halit Fahri bir dergiye gönderdiği biyografisinde Süleyman Efendi'nin son vazifesinin Amasya muhasebe müdürlüğü olduğunu yazmaktadır. Ruscuk'ta doğan Süleyman Efendi, İstanbul'a

1[32] "B.O.A,Sicill-i Ahvâl", Defter No:28,s.67

geldikten sonra ilk eşini kaybeder.Bu ilk eşinden askeri doktor olan bir erkek çocuğu vardır.İlkinin vefatı üzerine,ikinci eşi İhsan hanımla evlenir. Halit Fahri'nin babası Mehmet Fahri Paşa ve halası Şükriye Hanım bu izdivaçtan dünyaya gelmiştir.[133] Süleyman Efendi gerçekten başarılı ve çalışkan bir insandır.Çünkü devamlı olarak terfi almıştır. Her devlet memuruna nasip olmayacak görevlerden biri olan mutasarrıflığa kadar yükselmiştir.Yaşadığı dönemin en değerli mükafat olan devlet nişanını aldığı gibi İran tarafından verilen nişanı da almıştır.Osmanlı devleti için son derece farklı bir öneme sahip bulunan Harem-i Şerif'te dahi görev yapmıştır.

1.1.10.Babası

Halit Fahri'nin babası,dedesi Hacı Hafiz Süleyman Efendi'nin ikinci eşi İhsan Hanım'dan 1860 yılında dünyaya gelmiş olan askeri doktor Mehmet Fahri Paşa'dır (Kazancığil, 1991,C.II:19).Mehmet Fahri Paşa'nın doğum tarihini Veli Behçet Kurdoğlu da 1860 olarak veriyor: "*...M.Fahri Paşa tıbbi kitapları,fenni yazıları ve manzum harp tarihi ile edebiyat ve irfan âleminde tanınıp adını tarihe yazdırmıştır. Hacı Hafız Süleyman Bey'in oğlu olan Mehmet Fahri, 1860 yılında İstanbul'da doğmuştur*" (Kurdoğlu,1967:267) Halit Fahri'ye Devlet-i Aliye-i Osmâni tarafından verilen nüfus cüzdanında baba adı Doktor Fahri Paşa olarak geçmektedir. Mehmet Fahri Paşa'nın adı bazı kaynaklarda Fahri Süleyman Efendi olarak da geçer(Kazancığil, 1991,C.II:18).

Mehmet Fahri Paşa, Almanca ve Fransızca bilir.Halit Fahri, babasının mesleğinden dolayı kendilerine Sertabibzâde denildiğini söylüyor(Ozansoy,1964-b:62). Mehmet Fahri Paşa,babasının görevi sebebiyle bulundukları Amasya'da hususi tahsil görmüş, Farsça ve Fransızcayı öğrenmiştir.İstanbul Askeri İdadisi'ne girip burayı bitirince Askeri Tıbbiye okuluna kaydolmuştur.1300(1884) de buradan birincilikle mezun olmuş (Kazancığil,1991,C.II:18) ve Halit Fahri'nin annesi Zehra Hanım'la da aynı yıl evlenmiştir. Bu evlilikten biri erkek(Halit Fahri-1891) biri kız(Maide-1895-1954) olmak üzere iki çocuğu olur.Mehmet Fahri Paşa,Zehra Hanım, vefat ettikten sonra dört evlilik daha yapar,dördüncü ve son hanımı 1963 yılında vefat eder(Ozansoy, 1939-c:23).[134]Bu evliliklerinden Nazan ve Melike adında iki kızı daha olur. Alemdar gazetesinin

[133] "Halit Fahri Ozansoy'un Biyografisi",Hisar,C.11,N,88-163,Nisan 1971,s.10
[134] "Çocukluk Günlerimden Kalmış Eski Hatıralar,Tercüman,12 Agustos 1964,s.4

sahiplerinden biri olan Pehlivan Kadri ve Halit Fahri'nin çocukluk arkadaşı Hakkı Tahsin, Mehmet Fahri Paşa'nın kayınbiraderleridir.

1300(1884) de Askeri Tıbbiye'yi bitiren Fahri Paşa(Kazancıgil,1991,C.II:18)aynı okulda Hijyen(Hıfz-us Sıhha) branşında görevlidir ve hocası katolik bir Ermeni olan Ferdinand Paşa'dır(Ataç,1996:17).Daha sonra Ameliyât-ı Cerrahiye Muallim Muâvinliği'ne getirilir.Bu vazifesini yaparken 1890 yılında devlet tarafından Farmakaloji(Müdavât-Sıhhiye)öğrenmesi için Berlin'e gönderilir. Yurtdışına Mehmet Fahri ile birlikte Besim İbrahim,Zühtü Nazif,Rifat Hüsamettin,Fuat Efendi'ler de gönderilmiştir(Tahsin,1332:50;Ataç,1996:131).Bu devrede ilk eşi Zehra Hanım'la evlidir ve eşini bırakarak Almanya'ya gider.Bir sene Berlin ve Frankfurt'ta okuduktan sonra yurda dönüşünde yine Tıbbiye'de öğretim görevine devam eder(Kurdoğlu, 1967:267).1897 Yunan harbinde Selanik istasyonuna askeri doktor olarak atanır. Buradaki vazifesi hududa gidecek olan askerleri muayene etmektir.(Ozansoy,1939-c:119).1898 yılında Askeri Tıbbiye'nin hijyen polikliniğinde Binbaşı rütbesiyle görevlidir. Aynı yıl Farmakoloji bölümü başkanlığına Yarbay rütbesiyle tayin olur (Salname,1316:711;Ataç,1996:112). 1900 senesinde 4.sınıfta okutulan hijyen ve 5 ve 6.sınıflarda okutulan Farmakoloji derslerinin hocası Miralay Mehmet Fahri'dir(Tahsin, 1332:83;Ataç,1996: 116).

1901 yılında aynı okulun doğum polikliniğinde Cumartesi ve Pazar günleri Miralay Mehmet Fahri görevlidir(Salname,1319:222;Ataç,1996:121) ve Farmakaloji bölüm başkanlığı görevini de devam ettirmektedir(Salname,1319:218;Ataç,1996:128).Bu görevleri sırasında bazı gazetelerde tıpla ilgili makaleler de kaleme almaktadır.1[35] Halit Fahri, babasının yirmi sene Ameliyât-ı Cerrâhiye Muallim Muâvinliği, Müdavât-ı Sıhhiye ve Hıfzıssıha Muallim Muâvinliği yaptığını aynı zamanda Tetkik-i Müellefât-ı Tıbbiyye Komisyonu azalığında bulunduğunu, Halkalı Ziraat Mektebi'nde, baytar ve eczacı okullarında öğretmenlik yaptığını kaydeder. Rütbe tasfiyesi kanunu çıkınca Mirlivalıktan (Tümgeneral) Miralaylığa tenzil-i rütbe edilen Mehmet Fahri, Askeri Tıbbiye okulunun fakülte haline getirilişinde kadro dışı bırakılmış, 1911 yılında

1[35]Mehmet Fahri, "Tıp Sohbetleri",Mâlûmat Gaz,C.7,N:147,14 Agustos 1314,s.551.[Mehmet Fahri, makalesinde verem aşısının bulunduğundan ve çiçek aşısının yaralarından bahsetmektedir.Özellikle çiçek aşısı sayesinde bu hastalığın artık korkulacak bir durum arzetmediğini ancak bütün bunlara rağmen bazı ailelerin ısrarla çocuklarını aşılatmaktan çekinmelerinden yakınmaktadır.]

müstakil İşkodra Fırkası Başhekimliği'ne nakledilerek İşkodra savaşına katılmış ve bu savaşın manzum tarihini de yazmıştır.

İşkodra savaşından sonra Liva rütbesiyle Paşa olmuştur. İşkodra savaşından sonra İzmir Kolordu Sertabibliği'ne tayin edilen Mehmet Fahri Paşa, Bulgarların Edirne'yi istilâsında kolordusuyla Havsa'ya gitmiş,oradan da İstanbul'a gelerek emekliye ayrılmıştır. Mütareke yıllarında İstanbul'un işgalinden ziyadesiyle teessür duyarak Bursa'da oturmaya karar vermiştir.Kurtuluştan sonra İstanbul'a gelerek Davutpaşa Lisesi'nde fizik ve tıbbi ilimler öğretmenliği yapmıştır(Kurdoğlu, 1967:267). Mehmet Fahri Paşa,hayatının son yıllarında gözlerinde meydana gelen katarakt dolayısıyla ameliyat olmuş fakat iyi netice alınamadığı için yedi sene gözleri dünyaya kapalı yaşamış ve 6 Agustos 1932 tarihinde Cerrahpaşa Hastanesi'nde Pnömoniden yetmişiki yaşında hayata gözlerini yummuştur (Kurdoğlu,1967:267). Halit Fahri babasının vefatı üzerine "Ama Ölen Babacığıma" şiirini kaleme almıştır.1[36]

Tıb talebesi iken şiir yazmağa başlayan Mehmet Fahri Paşa, 1918 yılında Bursa'da "Lokman Hekim" adında halkın anlayacağı dilde tıbbi bir gazete çıkarmış tiyatro eserleri tercüme etmiştir.Ayrıca tasavvuf ile de meşgul olarak bu alanda Türkçe ve Farsça manzumeler kaleme almıştır. Eserleri şunlardır:

Tıbbi Yayınları:

1.Alât-ı Cerrahiyye ve Tımar Edevâtının Def-i Teaffünü,Dr.P.Redar'dan Tercüme,1307

2.Fenn-i Cerrahîde İttihazı Lazım Gelen Tedâbir-i Sıhhiyye ve Onsekizinci Asrın Evâhirindenberi Usul-i Cerrahî-i Harbde Vukûbulan Terakkiyat,Dr.Baret'den Tercüme, 1307

3.Müntehâbât-ı Sıhhiyye,1308

4.Hıfz-ı Sıhhat-ı Sıyam ve Erkan-ı Sâire-i Dîn-i İslam,1308

5.Vazâif'ül- Aza,1308

6.Hıfz-ı Sıhhat-i İşgalât-ı Zihniyye,1309

7.Hıfzı-ı Sıhhat-i Mevâşî,Manyo ve Baye'den Tercüme,1309

8.Sıhhi ve Devâi Oda Cimlastiği,1310

9.Kar ve Isga,L.Barth-Henri Roger'den Tercüme,1310

10.Kolera Tedavisi ve Tedâbir-i Muktaziye, 1310

1[36] "Ama Ölen Babacığıma",Uyanış,N:1880-195,25 Agustos 1932,s.199

11.Behring Misl-i Devâsı Vasıtasıyla Kuş Palazı Tedavisi,Kosl'den Tercüme, 1313

12.Yadigâr-ı Hekim,1317

13.Çocuklara Mahsus Hıfz-ı Sıhha,1320

14.Hıfz-ı Sıhhat,Caustier Euge'ne'den Tercüme-1323

15.Yeni Hıfz-ı Sıhhat Kıraati,1324

16.Sağlam İnsanlar ile Hastalarda İ'tam ve Tağdiyye ve Tedâbir-i Gıdâiyye,A. Gauitier'den Tercüme,1324

17.Emrâz-ı Dâhiliyyeden Hastalık Timsalleri ve Teşhis-i Marazi Tâlimleri,Tercüme. 1324

18.İntan ve Tağdiye,İstanbul,1324

19.Kalp ve Rietânın Kar ve Isgası Delâil-i Hikemiyyesi,J.Vir,P.Paget'ten Tercüme,1324

20.Mufassal Hıfz-ı Sıhha,1325

21.Tıbb-ı Nebevîden Bir Hediye; Tabâbet ve Hıfz-ı Sıhhat,1325

22.Hıfz-ı Sıhhat-i Melbusât,1325

23.Hıfzıssıha,İstanbul-1326

24.Mikroplar ve Başlıca Sari Hastalıklar,Bunlardan Sakınma Çareleri,1327

25.İnsan Yapısı ve A'zalarının Vezâifi , 1330

26.Evlerde Sâri Hastalıkların Bâhusus Çocukların Bakılması, K.Ful'den Tercüme,1341

27.Müdâvat-ı Sıhhıye- [Tarihi Belli Değil]

28.Yeni Hıfz-ı Sıhha,Mustafa Refet'ten Tercüme,[Tarihi Belli Değil]

Tarih ve Diğer Konulardaki Eserleri:

1.Salon Eğlenceleri,Richard'dan Tercüme,1301

2.İlmü'l-Arz ve'l-Meâdin-1314

3.Sualli ve Cevaplı Tecvid,1327

4.Jan Gurdon,Emil Zola'dan Tercüme,1328

5.İşkodra Tarih-i Harbi,Mekteb-i Harbiye Matbası,İstanbul-1329.

6.Eşya Dersleri,Matbaa-i Amire,İstanbul-1331

7.Bergüzar-ı Ramazan,Mûin Matbası,Bursa,1339

8.Loranten Yahut Saadet Yüzünden Felaket,Paul de Kock'tan Tercüme

Tiyatro Eserleri:

1. Mağdur-ı Kalb Yahut Fedakar Validenin Fedakar Çocuğu,Victor Sejour-Jules Henri Bresil'den Tercüme,1301.1300 yılında Mınakyan Tiyatrosunda temsil edilmiş, 1301 de

Arakel kitabevi tarafından basılmıştır(Ozansoy,1964-b:26).Oyunun bir nüshası İBŞTK'dedir.

2.Yat Borusu,Basılmamıştır.(AlmancadanTercüme)Burhaneddin Tiyatrosu'nda temsil edilmiş, Şehir Tiyatrosu oyuncularından İbrahim Galip Arcan rol almıştır. Konusu ecnebi bir kadınla evlenen Türk gencinin aile felaketidir. Tezli bir eserdir. Kitap sonradan koybolmuştur.

3.Taş Ocakları(Tercüme).Basılmamıştır(Kurdoğlu,1967:267).

Ayrıca İstanbul Şehir Tiyatrosu kütüphenesinde Mehmet Fahri adına kayıtlı Bir Bedbaht ve Thomas Brendon'dan tercüme Şarl'ın Teyzesi isimli iki oyun bulunmaktadır.Fakat bu eserlerin Mehmet Fahri Paşa'ya ait olup olmadığı tam olarak belli değildir.

Mehmet Fahri Paşa'nın Şâirliği:

Halit Fahri kendisinde bulunan el yazması bir defterde Mehmet Fahri Paşa'nın aruz vezni ile yazılmış şiirleri olduğunu söylemektedir. Mehmet Fahri Paşa'nın ilk dönem şiirleri klasik tarzda tasavvufi mahiyette olup,daha sonraları yeni tarzda şiirler de kaleme almıştır.Aruz en çok kullandığı vezindir. Arûzun en ritimli kalıplarından Mefûlü-Mefâîlü-Mefâîlü-Feûlün'le yazdığı Necm-i Dırahşan şiiri buna güzel bir örnektir.

"Ey necm-i dırahşân-ı semavât-ı cemâlin
Seyrangeh'in oldukça bizim bezm-i safâmız
Her nazre vü reftâr ve her nükteli hâlin
Teshir ediyor.Hep şuarâmız urefâmız
Tasvir ü tasavvurda bile lâl oluyorlar
Bir anda ki hem ruhların al al oluyorlar
Bu verd-i behiştiyi temâşâ eden âdem
Hayranı nice olmasın ey şi'r-i mücessem
Ey şi'r-i mücessem!tulû' et ki beraber
Doğsun bu gibi mülhem ü pür-nur şi'rler
Hüsnün bize bahşâyişi,bir şi'ri iken sen
Lâyık mı ki mehcûr-ı kemâlin olayım ben
Sen zühre misin?Alem-i encümde yerin var
Vallahi ne dersem ...o sensin değerin var
Mes'ud olasın böyle temenni ederim ben
Ey şi'r-i garam hep gülesin şen olasın sen"(Kurdoğlu,1967:269).

Halit Fahri, babasının edebiyata olan düşkünlüğü için *"...eski tarzda ve hatta sonraları yeni tarzda şiirler yazan hisli bir şâirdi .İhtimal benim kendi şâirliğimde bu mânevi*

verâsetin büyük bir tesiri vardır" der.1[37]Dini manzumelerden müteşekkil Yadigâr-ı Hekim adlı eseri 1317 yılında yayınlanmıştır.

1.1.8.3.Anne Tarafından Dedesi

Halit Fahri'nin anne tarafından dedesi olan Şerif Efendi, Kayseri'nin Develi eşrafındandır ve "Şalcı Güzeli" diye tanınır.Bu lakap Şerif Efendi, saraya şal sattığı için takılmıştır.Annesi Zehra Hanım'ın mensup olduğu sülâleden pek çok yeniçeri ağaları çıkmıştır.Halit Fahri, Hisar dergisine gönderdiği biyografisinde ağalardan birinin II.Mahmut'un yeniçerileri kılıçtan geçirdiği Vaka-yi Hayriyye (1826) olayında iki hafta eşi tarafından tavan arasında saklandığını söylüyor. 1[38]

1.1.8.4.Annesi

Annesi Zehra Hanım,baba tarafından Kayseri'nin Develi nahiyesinden Deli Bayraktar ailesindendir.Annesinin adı,Halit Fahri'ye 1324 yılında verilen nüfus kayıtlarında da Zehra olarak geçmektedir.Zehra Hanım'ın Adâlet isminde bir kardeşi vardır.Halit Fahri, annesinden evvel vefat eden bu teyzesini hatırlamamaktadır.Annesi Zehra Hanım'ı yedi yaşında(1314-1898) iken verem hastalığından dolayı kaybeder.Bazı kaynaklarda sekiz yaşında kaybettiği yazılıdır fakat bütün bilgilere göre doğru olan yedidir(Özgül, 1986:9). Zehra Hanım,Eyüp mezarlığına defnedilmiştir.Halit Fahri'nin annesinden hatırladığı tek şey kendisinin Bakırköy'de yapılan sünnet düğünüdür.Halit Fahri'nin çocuk denecek yaşta annesini kaybetmesi anne sevgisi onun şiirlerinde işlenen temel konulardan biri olmuştur:

"*Fakat annem..annem..onun hayali.İçimde hiç sönmeyen bir hasret.Bir acı hasret bu.*" (Ozansoy,1968:33).

"*Anne yedi yaşımdan beri*
Sensiz bu dünyanın garibiyim"1[39]
.....
"*Yalnız kardeşimle biz ,iki yetim*
Uykusuz ağlardık sabaha kadar
Annemiz kâbeden gelecek derdim
Ne acı Allah'ım bu hatıralar" (Ozansoy,1929:11)
.....

1[37] "Şiirde Ne Yapmak İstedim",Servet-i Fünun,N:2401,27 Agustos 1942,s.177
1[38] "Halit Fahri Ozansoy'un Biyografisi",Hisar,N:88,Nisan-1971,s.10
1[39] "İnsan Kalbi",Uyanış,22 Şubat 1940,N:2270-585,s.240

"Ah annem ah annem
Ah ölüm döşeğinde
Munis bir gece gibi gözleri siyah annem" (Ozansoy,1929:18)

1.1.8.5.Üvey Anneleri

Halit Fahri'nin babası Mehmet Fahri Paşa,ilk eşi Zehra Hanım'ın vefatından sonra dört defa daha evlenir:

"Birgün üçüncü üvey anamın-bir de dördüncü ve sonuncusu vardır-akrabaları yatı misafirliğine geldiler.Nur içinde yatsın sevgili babam,iki ve üçüncü hanımının kısa bir zaman içinde ölümünden sonra dördüncü defa evlenmişti.Ve onunla yirmi seneye yakın yaşadıktan sonra ölmüştü."[40]

Halit Fahri'nin üvey anneleri içinde en çok beğendiği ikincisidir.Çünkü kendi çocukları ile Halit Fahri arasında ayırım yapmaması onu daima takdirle anmasına neden olmuştur. Hakkı Tahsin'in kardeşi olan ikinci annesinin soyu Kösemihal beye kadar dayanmaktadır. Çünkü Salah Birsel,ikinci annesini Kösemihalbey'in torunu olarak takdim ediyor(Birsel,1975:258).

1.1.8.6.Kardeşleri

Halit Fahri'nin öz annesinden olma kendisinden dört yaş ufak Mâide adında bir kızkardeşi vardır. Bu kardeşi Halit Fahri'den yirmiyedi sene evvel 1954 yılında vefat etmiştir. Babasının daha sonraki eşlerinden dünyaya gelmiş üvey kardeşleri de vardır; *"Son hanımından iki üvey kız kardeşimin büyüğü Melike harika bir kızdı.Üniversitede kimya asistanı idi.Lösemiden genç yaşında öldü gitti."*[41]Sonsuz Gecelerin Ötesinde kitabında yer alan "Hastahanede Son Gecesi" şiirini "Kardeşim Melike'nin Ruhuna" ithafıyla yayınlamıştır. Melike'nin küçüğü olan Nazan adında bir üvey kardeşi daha vardır.

1.1.8.7.Evliliği

Halit Fahri, iki defa evlenmiştir. ilk evliliğini Neyyire Hanım'la 1916 senesinde yapmış, anlaşamadığından bir kaç yıl sonra ayrılmıştır. Bu evliliğinden 1917 doğumlu Gavsi adında bir erkek evladı dünyaya gelmiştir.Halit Fahri'nin ilk eşini, Halide Nusret Zorlutuna şu cümlelerle tanıtıyor:

---

[40] "Çocukluk Günlerimden Kalmış Eski Hatıralar",Tercüman, 12 Agustos 1964,s.4
[41] a.g.m,s.4

"Tepeden tırnağa his hayal dolu ,asil, kibar, heyecanlı kültürlü bir genç hanımdı.Ve Halit Fahri Bey'e çılgınca aşıktı. Onları zorla birbirinden ayırmışlardı. Bu ayrılık özellikle Neyyire için başlı başına bir trajedi idi...Halit Fahri ile ayrılmışlardı artık ve zavalı kadını hayata bağlayan bütün bağlar kopmuştu.O gecenin sabahını görmemeğe kararlıydı.Binbir zorlukla temin ettiği zehiri temsil gecesi (Baykuş) içecekti...Ve tam gönlünce romantik bir ölüm olacaktı bu... Neyyire zehir bardağını eline alınca, karnında isyankar bir çırpınış duymuş,bir feryat koparmıştı,arkasını bilmiyordu.Saatler sonra ayıldığı zaman baş ucunda doktorlar ve ağlaşan ev halkı vardı...Neyyire'ciğimin hayal ettiği şâirâne ölüm gerçekleşmemişti."[42]

İlkinden ayrılan Halit Fahri'nin ikinci eşiyle evlenmeden evvel bazı gönül maceraları da olur.Bunları Salah Birsel bütün yazılarında olduğu gibi kaynak vermeden ve güvenilmez bir ifadeyle şu şekilde naklediyor:

"1919 yazında Halit Fahri bir Çerkez kadına tutulur...Kadın sevgi konusunda Eflâtun'un düşüncelerinden yanadır.En sevdiği şey de parmaklarının ucunu Halit Fahri'ye öptürmek.Bir de Moda'da parmaklıklara dayanarak elini Halit Fahri'nin ellerine bırakmaya, ayın sulardaki titreşimini seyretmeye bayılır.Halit Fahri de onun için şiir yazmıştır ama yıllar geçince bu şiirin hangi şiir olduğunu unutmuştur.Halit Fahri bir ara Moda'ya dadısı ve küçük kardeşleriyle gelen bir kıza kapılır.Bu kız da dolunay budalasıdır.Halit Fahri Moda burnunda kıza gönlünün en gizli yanlarını açtığı vakit kızın biraz ötede duran ve o ana kadar hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi davranan dadısının kart ve kesik sesi işitilir....Şifa'da bizim hececilerin ortak bir sevgilisi de vardır...Bu kadın için de hamal topu şiir yazmışlardır.Halit Fahri'ninki, Şifa'daki Kadın adını taşır:
Gölgelerde izini aradık o kadının
Hâlâ yeri sıcaktır sahilin çamlarında
Ruha ürperme veren Şifa akşamlarında
Arkasında kaç şâir ağlardık o kadının" (Birsel,1975:276).

Halit Fahri bu Moda ve Şifa'daki aşkları için daha teferruatlı bilgiyi yıllar sonra kaleme alacağı anılarında anlatacaktır(Ozansoy,1939-c:52).Halit Fahri,hayatındaki ikinci evliliğini 1921 yılında Arnavutluk'un Ergene eşrafından Ali Zoti(Ali İzzet)Paşa ailesinden Fazlı Paşa'nın kız kardeşi (1310)1894 Limni doğumlu Aliye Hanım'la yapar. Bu evliliğinden Güzin ve Melahat adlarını taşıyan iki tane üvey kızı olur.İkinci eşi Aliye Hanım'ı 26 Ocak1962' de kaybeder. Bu vefat tarihi Hep Onun İçin kitabında yer alan "Yaşlı Adam Ağlamakta" şiirinde de geçmektedir. Aliye Hanım Zincirlikuyu aile mezarlığında bulunan kabir taşına "Dua" şiirinin yazılmasını istemiş fakat bu vasiyeti gerçekleşmemiştir(Ozansoy,1962:16).Vefatından sonra Aliye Hanım'a olan

[42]Halide Nusret Zorlutuna, "Değerli Şâir Halit Fahri Ozansoy",Hisar,N:88,Nisan-1971, s.8

sevgisini gösteren şiirleri Hep Onun İçin kitabında bir araya getirir.1[43]Hatta bu şiirlerinin bazılarında isyana kadar gider:

"Tanrım onu ne ince yarattın
Ne güzel ne zarif
Tanrım onu ne iyi kalpli yaratmıştın
Ne hisli ne derin
Tanrım göklerde ışık mı yoktu
Beni niçin ışıksız bıraktın" (Ozansoy,1962:7).

Hayatta endeğerli varlığı olan eşinin ölümünü şöyle ifade eder: "*Ben bilirim birbirini anlayan ve seven iki ruhun ne değer taşıdığını.Biri ölünce ötekinin duyacağı ıstırabı bilirim.Ben de o acı ile kıvranmışımdır. Kırk yıllık hayat arkadaşımın yokluğu bütün o hatıralar..*"1[44]

1.1.8.8.Çocukları

1.1.8.8.A.Gavsi Ozansoy

Halit Fahri'nin Neyyire Hanım ile olan ilk evliliğinden 1917 yılında Gavsi adında erkek evladı dünyaya gelir.Babası gibi o da edebiyatçıdır.Lise yıllarında muharrirliğe başlar ve İstiklal,Son Posta,Tercüman,Haber gazetelerinde ,Servet-i Fünun dergisinde yazıları yayınlanır.1940 yılında Servet-i Fünun dergisinde ortaya çıkan tasfiye hareketinin önderlerindendir.Büyük yankılar uyandıran bu eski-yeni,tasfiye gibi yazı ve anketlerden dolayı babasını zor duruma düşürür. Türkan Ergener adında bir kadınla evlenmiştir. 1936 yılında Sevmek İçin Sevmek isimli bir hikaye kitabı,1945 yılında Harman Sonunda Gelen adını taşıyan şiir kitabı yayınlanmıştır.1936 yılında yayınlanan Sevmek İçin Sevmek kitabının sonunda "Bir Gülüş Kaldı Aynalarda" isimli şiir kitabının yayınlanacağı haberi vardır fakat eser yayınlanmamıştır.Bu eserlerinden başka 1952 yılında yayınladığı Malatya Suikastının İçyüzü 1[45] ve Sarıyer Cinayeti 1[46] isimli iki broşürü mevcuttur.Daha sonraları şâirliği bırakmış,anket ve röportaja yönelmiştir. Kitap haline gelmeyen bu röportajların başlıcaları şunlardır: Edebiyatımızda Dünküler

---

1[43]Eser Aliye Ozansoy'un vefatından sonra yayınlanmış, okutulan mevlidi müteakip cemaate dağıtılmıştır.

1[44] "Halk Şiirimizin Sesiyle",Edebîyat Gazetesi,Eylül 1996,s.5

1[45] Broşürü H.Cemal Beydeman ile birlikte hazırlamıştır.

1[46] Broşürü Ferdi Öner'le birlikte hazırlamıştır.

mi Bugünküler mi Daha Kuvvetli? 1[47],Kırk Yıl Sonra Diyorlar ki, 1[48] Mısralarda Yaşayan Aşklar,1[49]Beş Kuşak Konuşuyor.1[50] Bir aralık "Harman" adını taşıyan bir gazete çıkarır. Gavsi Ozansoy 10 Nisan 1970 tarihinde Halit Fahri'nin ölümünden bir yıl önce vefat eder.

1.1.8.8.B.Diğer Çocukları

Aliye Hanım'la olan ikinci evliliğinden Güzin ve Melahat adında iki üvey kızı vardır. Bir de manevi oğlum diye tanıttığı Mehmet Çakıcı vardır(Ozansoy,1970-a:79).Fakat kızlarından hiçbirisi 1949 yılına ait emekli sandığı evraklarında emeklinin çocukları bölümünde kayıtlı değildir.Sadece Gavsi Ozansoy kayıtlıdır.Buradan hareketle kızlarının doğum tarihinin 1949'dan sonraki yıllar olduğunu tahmin etmekteyiz. Halit Fahri, 23 Şubat 1971 günü vefat ettiğinden 1 Mart 1971 tarihinde emekli maaşını alacak kimse bulunmamış ve maaşı kesilmiştir.

1.1.8.9.Dayıları

1.1.8.9.A.Pehlivan Kadri

Halit Fahri'nin Pehlivan Kadri diye tanınan küçük dayısı, Refi Cevat'la birlikte 1912 yılında Alemdar gazetesini çıkarmıştır.Dayısına pehlivan olduğundan değil,fizik olarak güçlü,kuvvetli göründüğünden pehlivan denilmektedir.Asıl adı Ahmet Kadri'dir. Alemdar'ın Müdür-i Umûr'udur.Halit Fahri dayısını şöyle anlatıyor:

"Dayıma gelince,mazallah,hiç şakası yoktu.Haklı da olsa densizce bir tokat attımı, adamı on gün yataklık edebilirdi.Kızmadığı zaman dünyanın en iyi kalpli,en tatlı ve sevilen insanlarındandı.Politkacılığı da,Cevad'ın yanında sadece,Hürriyet ve İhtilaf Fırkası'ndan olmaktı...Dayıcığımın Alemdar'a yazı filan yazdığı da yoktu.Gazeteye paraca yardımcı idi,o kadar.Bu yüzden Cevahir Bedesteni'ndeki ara sıra uğradığı dolap denen dükkançesinden az halı ve seccadeyi satıp savmamıştı.Hem ne değerli halı ve seccadeleri. Sırf kendi zevkince,gazetecilik aşkına...Diğer taraftan iki büyük merakı vardı dayımın. Birincisi,on cilt Cevdet Paşa Tarihi'ni yatağının baş ucunda bulundurması,ikincisi horoz döğüştürmesi" (Ozansoy,1970-a:332).

Pehlivan Kadri, Ayşe Hanım adında bir kadınla evlidir. İttihat ve Terakki'nin ikinci defa iktidara gelmesi ve Mahmut Şevket Paşa'nın öldürülmesinden sonra 1913'te Sinop'a

---

1[47]Tercüman,17 Kasım 1962,s.1
1[48]Tercüman,5 Ocak 1963,s.1
1[49]Tercüman, 10-19 Mart 1964,s.5.Toplam On Ropörtaj
1[50]Haber ,8 Şubat-28 Mart 1967,s.3.Toplam Kırkaltı Ropörtaj

sürülen Hürriyet ve İhtilafçıların içinde Pehlivan Kadri de vardır. 1921 yılında Sinop'tan geri gelir ve Refi Cevat'la birlikte Alemdar'ı tekrar çıkarmaya başlar:

"Mütareke acı günler.İstanbul işgal altında.Sinop'a sürülenler dönmüşlerdi.Dört sene sonra Alemdar tekrar çıkmağa başlamıştı.Refi Cevat yine dayımla ortak.Bu defa idarehane Bâb-ı Ali yokuşundaki binada değil.Çağaloğlu'ndan Sultanahmed'e giden caddedeki Sıhhiye Müdürlüğü yanındaki bir evde.Altında küçük bir şıracı dükkanı vardı.Adam, sabahtan akşama kadar içeriye bardak bardak şıra taşırdı.Çünkü Cevad'ın da dayımın da o kadar çok misafirleri teşrif ederdi ki.Bu ziyaretçiler arasında, parmağın parmağıma sadece temas etse yeter diye erotik şiirler yazan üniformalı birisi de gözümün önüne geliyor.

Alemdar'ın yazı işleri müdürü,Hasan Bedrettin Bey isminde ,Giritli sakallı,gözlüklü çok eski bir gazeteci idi.Ana dili gibi bildiği Rumca'dan başka,Fransızca,İngilizce ve galiba Almancayı da mükemmel bilirdi."[51]

Dayısı İstiklal Savaşı'ndan sonra yine vatana hıyanet suçundan yüzellilikler listesinde "*105 sıra numarası ve Alemdar gazetesi sahibi Pehlivan Kadri*" ünvanı ile yer alır ve yurt dışına gönderilir(Soysal,1988-b:30).İlhami Soysal,Pehlivan Kadri'nin de içinde bulunduğu gazeteciler listesinin nasıl hazırlandığını şu şekilde anlatıyor; "*Sonuçta Ferit (Tek)Bey,binbir zorluk içinde 150'lilikler listesine alınması kararlaştırılan gazetecileri sayar.Hükümetin önerisine göre bunlar,Türkçe İstanbul gazetesi sahibi Sait Molla, İzmir'de Müsavat Gazetesi sahibi Hafız İbrahim,Aydede gazetesi sahibi Refik Hâlit, Alemdar Gazetesi'nden Refi Cevat ve Pehlivan Kadri'dir*"(Soysal,1988-b: 88).

1.1.8.9.B.Hakkı Tahsin

Hakkı Tahsin , Halit Fahri'nin ikinci annesinin kardeşi dolayısıyla üvey dayısıdır.[52] Kösemihal beyin de torunudur.Şahabettin Süleyman, Nevsâl-i Millî'de Hakkı Tahsin için şunları yazar:

"Hakkı Tahsin duygulu ve düşlere çokça yer veren bir yazardır.Üslubundaki inceliğin ve zarifliğin efsanevi bir edası vardır.Geleceğin en büyük bir üslupçusu odur.Bugünkü gençliğin önemli simaları arasında özel bir sanat yeri vardır.[53]Halit Fahri, üvey dayısı Hakkı Tahsin'i anılarında şöyle anlatıyor:

"Aynı evde oturduğumuzdan gece gündüz beraberdik.Ekseriya birlikte gezer,aynı kadına birlikte âşık olur,birlikte ahbab peydâ eder,hoşlanmadık mı gene birlikte selamı keserdik.Üvey anamın kardeşi olduğundan üvey dayım sayılırdı." (Ozansoy, 1964-b:7).

---

[51] "Refi Cevat Bey'in Akrobatik Öfkesi",Tercüman,6 Aralık 1966,s.4,(Yücebaş,1969:19).
[52] "Hakkı Tahsin Eseri ve Hatırası",Uyanış,N:1725-40,5 Eylül 1929, s.649
[53] Şahabettin Süleyman, "Nevsâl-i Millî,"1330,s.171

Halit Fahri ile Hakkı Tahsin'in doğum tarihleri aynıdır.Hakkı Tahsin, iki yıl kadar bahriye mektebine devam etmiş fakat okulun sonunu getirememiştir. En büyük merakı o zaman için fazla kullanılmayan yeni kelimeler icad etmektir.Halit Fahri,anılarında onu çok içki içen,Yunani tarzda mensur şiirler yazan bir aralık şark masallarına merak saran, hisli bir genç olarak anlatır. İçkiye olan düşkünlüğünden dolayı genç yaşında[(28 yaşında ve 1335 yılında] vefat eder.Bunlardan başka üvey annesinin büyük kardeşi olan Hamdi adında işsiz, güçsüz, hazırdan yiyen ve Hafız Osman isimli iki dayısı daha vardır.

1.1.8.10.Diğer Akrabaları

Halit Fahri'nin babası gibi asker kökenli ve 1906 yılında Filibe sefâretinde ikinci kâtib,daha sonra paşa olan Ali Hilmi Bey adında bir amcası vardır. Ayrıca Halit Fahri,Unkapanı'nda yaşayan ve Cemal adında doktor oğlu olan ihtiyar bir sütninesinin olduğunu da söylüyor.(Ozansoy,1968:79).Halit Fahri'nin, Belediye doktorluğu da yapmış olan Cemil Bey adında bir akrabası(Ozansoy,1968:111), Ahmet Çintan adında bir damadı, Cemile Yücel, Eczacı Sevim Aruntan, Huriye Aruntan adlarında baldızları, Ayşe Kavrak ve Kemal Ozansoy adlarında amca çocukları vardır. Bu akrabalarından başka Nazım adındaki oğlu idâdide okuyan dul bir halası, Pehlivan Kadri'nin hanımı olan Ayşe yengesi ve annaannesi mevcuttur. Mahmut Bey adında bir akrabasının olduğu da rivayet edilmektedir(Ozansoy,1968:75).1[54]

Halit Fahri'nin şu anda hayatta olan tek akrabası eczacı Sevim Aruntan'dır.Sevim Aruntan'la yaptığımız mülakatta Halit Fahri'nin teyzesi Aliye Hanım'la evlendiği için eniştesi olduğunu söylüyor.Sevim Aruntan, Halit Fahri'nin sıcak kanlı,iyilik sever biri olduğunu,dostları tarafından da sevildiğini belirtti.Ayrıca ikinci hanımı Aliye Ozansoy'u kaybettikten sonra çok üzüldüğünü de ekledi.Kendisinde Halit Fahri ile ilgili malzeme olmadığını,çünkü kendilerinin şâirle pek görüşmediklerini söyledi.

1[54] Halit Fahri'nin bugün hayatta olan tek akrabası merhum Doktor Nuri Aruntan'ın hanımı eczacı Sevim Aruntan'dır.Sevim Aruntan 70 yaşındadır ve kendisiyle yaptığımız görüşmede Halit Fahri'nin kendisi

1.2.Kültür Hayatı

1.2.1.İlk Yazıları-Yazdığı Dergi ve Gazeteler

Çocukluğundan beri edebiyata meraklı olan Halit Fahri'nin, yaşı ilerledikçe bu ilgisi daha da artmıştır.Sadece okuyucu değil aynı zamanda okunan biri olmak hevesi gün geçtikçe kendini göstermeye başlamıştır.Bu hevesin getirdiği istekle boş vakitlerinde, okuldaki gece mütalealarında yazı denemelerine girişir.Herkes gibi o da bu ilk denemelerini çevresindekilerden gizler.Kendine göre belirli bir mesafe aldıktan sonra başta edebiyat hocası Ali Kâmi Bey olmak üzere tanıdıklarına bu yazdıklarını kontrol ettirmeye başlar.Fikir alış verişinde bulunduğu bu kişilerin yazı faliyetlerini desteklemesi onun için iyi bir moral olur.

Mekteb-i Sultanî'de okuduğu yıllarda bu okulun yayın organı olan Tîrâje mecmuası, onun yazılarını yayınlaması için gerekli olan zemini hazırlar. Adı geçen derginin 3 Mart 1910 tarihli üçüncü nüshasında Hâlit Ziya üslubu ile yazılmış iki nesir parçası yayınlanır.1[55]Bu yazıyı yayınlamasında kendisinden bir üst devreden yakın arkadaşı Ruşen Eşref'in büyük katkısı olmuştur.Halit Fahri, bu ilk yazısından dolayı duyduğu heyecanı *"Bana gelince sınıf-ı mahsus talebesinden Halit Fahri,imzasıyla iki nesrim-ki sınıfta yazdığım vazifelerdi-bu mecmuada, neşrettikleri günkü heyecanımı unutamam"* sözleriyle dile getirir.1[56]Sıradan bir hadise gibi görülebilecek olan bu olay Halit Fahri için son derece önemlidir.Çünkü hayal ettiği emeline kavuştuğu gibi ilk denemenin verdiği korku ve tedirginliği üzerinden atmıştır.

Halit Fahri,Tîrâje mecmuasında yayınlanan yazısının verdiği cesaretle piyasada yayınlanmakta olan edebiyat ve sanat dergilerine gözünü diker.Bu amacına ulaşabilmek için, pek çok derginin kapısını aşındırır.Fakat bu iş tahmin ettiği kadar kolay olmaz. İdarehanesini bildiği dergilerin hemen hemen tamamına yakınına baş vurduğu halde bir türlü başarılı olamaz. Her zaman olduğu gibi müracaat ettiği dergilerin sorumluları elindeki yazıyı alıp mutlaka yayınlayacaklarını söyleyerek onu geri çevirirler. Ondört yıl sonra yöneticiliğini üstleneceği Servet-i Fünun dergisinde Ahmet İhsan'ın damadı

---

haricinde kalan bütün akrabalarının vefat ettiğini söyledi.Onun bu sözlerinin doğruluğunu araştırmalarımız da desteklemektedir.

1[55] Fâcia-ı Beşerden Bir Levha,Sefil,Tîrâje,N:3, Mart 1326,s.22-24

1[56] "Emin Bülente Dair",Servet-i Fünun,N:2417,17 Kânun-ı Evvel 1942,s.51

İsmail Suphi[Soysallı]'nın görevli olduğu dönemde,ne kadar uğraşsa da yazılarını yayınlatamaz(Ozansoy,1939-c:93).Halit Fahri, yıllar sonra kaleme aldığı anılarında o günleri şu sözlerle ifade ediyor:

"Her cumartesi günü Galatasaray Lisesi'nin hafta âzâdında şiir defterlerimi koltuğumun altına sıkıştırınca soluğu Bâbıâli caddesinde alırdım. Bazen kitapçılara sorarak bazen elimdeki bir mecmuanın adresini okuyarak aradığım binayı bulurdum. Loş ve ayaklarımın altında gıcırdayan bir merdivenin basamaklarını çıkarak, esrarlı tapınak kapısı gibi çoğu zaman kapalı duran bir odanın üstündeki levhayı gözlerim seçinceye kadar kendime itimadım vardır. Fakat mecmuanın ismini kapının üstünde okur okumaz birden ürperir,adeta eridiğimi hissederdim.Kalbim o kadar çarpardı ki, bir lahza tekrar merdivenden inip geri dönmeği düşünürdüm.Fakat içimdeki o müthiş arzu gene korkuma galebe çalardı.O zaman son bir hamle ve cesaretle kapının tokmağını çevirir, ürkek bir gölge gibi içeriye süzülürdüm."(Ozansoy, 1939-c:90).

Ali Naci, Halit Fahri'nin Mekteb-i Sultanî'den arkadaşıdır ve onun şâirliğinde pay sahibidir:

"Ali Naci Fransızcada benden bir sınıf aşağıda idi ve Türkçe sınıfında birlikte şâirliğe başlamıştık.Rübab mecmuasında da hocamız Süleyman Bahri'nin istihzalarına aldırmayarak ilk şiirlerimizi yayınlıyorduk."[57]

Pek çok derginin kapısından geri çevrildikten sonra bu işin de üstesinden gelir ve nihayet 1912 yılından itibaren yazı ve şiirleri Rübab dergisinde çıkmaya başlar:

"Bu dergi çok hoşuma gitmişti.Kaç mecmua idarehanesinden elimde şiirlerimle geri çevrildikten sonra bir kere daha talihimi denemeğe karar verdim ve ilk şiirimi kabul ettirdim.Arkamdan Ali Naci'yi de sürükledim.Şimdi ikimiz de daha talebeliğimizde şiirlerimizi yayınlayacak bir yayın organı bulmuştuk"(Ozansoy, 1968: 254).

Rübab, sıradan bir edebiyat dergisi olmayıp yayınlandığı dönemde ses getiren mecmualardan biridir. Rübab mecmuasını hem kendi şiirlerini hem okul müdürü Tevfik Fikret'in "Revzen-i Mahlu" şiirini ilk sayısında yayınladığı için sevmektedir. Araştırmalarımız sonunda tesbit edebildiğimiz ilk manzumesi *"Mazideki Aşk için Sana"* adını taşıyan şiirdir ve bu derginin altıncı sayısında yayınlanmıştır:

"Parlardı hasta alnımın üstünde jâleden
Bûsenle bir çicekli sema,bir beyaz kamer
Asûde mâi gözlerin avâre sâf iken
Serperdi bî-emel

[57] "Ben 102 Numaralı Halit",Tercüman,23 Mayıs 1968,s.4

Yorgun ve sisli ruhuma nermin menekşeler
Gittin süründü muztarip ölgün cebinime
Hasret zılâli her gece yuvaya pür keder
Makhur yavaşça ağlarım ezgin firâk ile
Kalbim diyordu;Gül
İncitne kırma aşkımı âzürdeyim yeter
Hüsnünle müncelî o sıcak varlığım soğuk
Artık harabe.Eski melul bir yıkık mezar
Boşluklarında öksürür aheste sık boğuk
Bir baykuşun sesi
İnler veremli sayhası nevmîd bir inkisar
Gençlik hayali..İşte sönük münkesir tebah
Altın ipekli saçların âdi ufuklara
Serpildi..Sonra gizlice pür-ihtisar siyah
Mâtem çicekleri
Meftur açıldı rûhumun engin miyâhına"

Bir çok derginin kapısından geri çevrilen Halit Fahri,bu şiirinin yayınlanmasından büyük bir sevinç duyar ve bu olaydan aldığı cesaretle daha çok yazmaya karar verir. Musatafa Özbalcı, Halit Fahri'nin bu ilk manzumesinin yayınlanmasını başarı olarak kabul eder: "*Durmadan yazar devrinin sanat dergilerine götürür yazdıklarını,geri çevrilir,oturur yeniden yazar. Bıkmadan usanmadan çalışır, yeni değişik şiirler yazabilmek için ve ilk şiirinin yayınlanması ile zafere ulaşır.*"1[58] Aynı yıl yayınlayacağı ilk şiir kitabına adını verecek olan "*Rüya*" manzumesi de bu dergide yayınlanır.Bu şiir, aynı zamanda hayatı boyunca kaleme aldığı en uzun manzume olma hüviyetine de sahiptir.

Rübab, sadece bir kaç manzumesini yayınlayıp ayrıldığı sıradan bir dergi değildir, aynı zamanda edebî çevresinin teşekkülünde de mühim rol oynamıştır.Çünkü daha sonra yazacağı Safahat,Kehkeşan gibi dergilere hep burada tanıştığı arkadaşlarıyla birlikte gidecektir. Yine bu dergi vasıtasıyla ilerleyen yıllarda büyük yardımlarını göreceği Fecr-i Ati'nin önde gelen şahsiyetlerinden Şahabeddin Süleyman'la tanışır. Şahabettin Süleyman, Halit Fahri'yi edebiyat dünyasına ilk tanıtan kişidir:

"*..bu cereyan-ı cedîdin sernâme-i iftihârı Halit Fahri'dir.Rüya ile kendini tanıtan bu yirmi yaşındaki şâir,hakikaten büyük bir kabiliyet-i şi'riyyeye mâlik olduğu gibi bugünkü hissiyatı da tevsî ve temsil hususunda büyük bir eser-i zekâ büyük bir şiddet-i tehassüs gösteriyor.Yeni cereyan doğmuştu.Fakat sahası pek dar idi... İşte Halit Fahri ona yeni şekl-i tevessü verdi.Hanım ninelerimizin naklettikleri masalları bir heyecan-ı*

1[58]Mustafa Özbalcı, "Halit Fahri'nin Ardından",Hisar,N:88,Nisan-1971,s.9

bedii ile temizledikten,teryün ettikten sonra nakletmeyi bildi.Geçenlerde Servet-i Fünun'da çıkan Bağdat nâmındaki manzumesi ne kadar güzel ne kadar millî idi. Genç şâir hakikaten,Osmanlı hissiyatına cevap verecek mahiyette yaşayışla mütenasip olmayan enfâsi vücuda getiriyor.Hâl-i hazırdaki gençlik onun etrafında toplanıp yeni cereyana daha ziyade vüsat etmeye çalışmalıdır."[59]

Şahabettin Süleyman,Rübab dergisinin "*Hareket-i Edebîyye*" sütununda yazar. Hakkı Tahsin, İsmail Zühtü,Selim Refik,Ali Naci,Yahya Saim,Halit Fahri'nin bu mecmuadaki diğer kalem arkadaşlarıdır.Rübab mecmuasında toplanan bu gençler(Ali Naci, Selahattin Enis,Hakkı Tahsin ve Halit Fahri),Fecr-i Ati'ye karşı hücuma geçerler. Böylece Halit Fahri, hayatının ilk polemigine de girmiş olur. Bu münakaşada rehberi, aynı zamanda hâmisi olan, derginin baş yazarı ve "Haraket-i Edebîyye" sütununu idare eden Şehabettin Süleyman'dır.Halit Fahri'nin "*Şahabettin Süleyman kendi okulunu müdafa ederken muvazaa ile bize açık kapı bırakıyor ve biz oradan yeni bir hızla silahşörlüğümüze devam ediyorduk*"cümlesinden anlaşıldığına göre bu biraz danışıklı döğüştür.(Ozansoy, 1939-c:256).Halit Fahri,Rübab mecmuasındaki yıllarını daha sonra kaleme alacağı anılarında şöyle anlatır:

"*Yazılarımız Rübab'ta çıkardı.Ama edebî mahfilimiz, ilk zamanlarda Fındıklı'da şimdiki Güzel Sanatlar Akademisi'ni biraz geçince tramvay yolunda bir küçük kahvenin üstündeki içine ancak iki masa ile beş altı iskemle sıkışabilmiş olan daracık odasında kurulurdu*"(Ozansoy,1939-c:9).

Şiirlerinin yanında, İtiraf adını taşıyan ilk tiyatrosu da bu dergide yayınlanır.Rübab yıllarında Hakkı Tahsin'le ikisi üstadları Şahabettin Süleyman vasıtasıyla Hak gazetesinde de yazılarını yayınlatmak isterler.Fakat Fuat Köprülü'nün "*Efendim, çoluk çocuğun yazısı gazeteye konur mu?Çıkarın şunları*"sözleriyle buradaki yazma faliyetleri daha başlamadan biter(Ozansoy, 1939-c:94). Halit Fahri'nin derginin altıncı sayısında başlayan faliyetleri ancak yirmiyedi sayı devam eder ve otuzüçüncü sayıda son bulur.Bu ayrılma olayının gerçek sebebini bilemiyoruz .Fakat Halit Fahri ayrılma sebebi olarak 33. sayıda yayınlanan "Şehvet" şiirinin yanına fotografının ters basılmasını gösterir. O,bu ayrılış olayını:

"..Hemen koşup mecmuayı aldım.İlk sayfalarından birinde şiirimi aradım. Tamam işte yedinci sayfada.Aman yarabbi,resmim baştan aşağı ters konmuştu.O andaki teessürümü, hiddetimi tarif edemem.Hemen giyinerek yeni işlemeye başlayan ilk tramvaylardan biriyle doğruca İstanbul'a geçtim ve Çağaloğlundaki Rübab

[59]Şahabettin Süleyman, "Yeni Bir Hâlet-i Rûhiye",Büyük Duygu ,N:14,24 Temmuz 1329, s.229

yazıhanesinde soluğu aldım...Masada yalnız bir adam vardı.Her ne ise ekseriyetle Şehabettin Süleyman'ın ikindi vakitleri oturup Hak Gazetesi'ne yahut Rübab'a yazılar yazdığı yazıhanenin üstünde elime geçen bir kağıda ben de şu satırları yazıp bıraktım: Resmimi tepe taklak neşredecek kadar eser-i hamâkat ve belâhat gösteren bir gazete sahibinin gazetesinde bundan sonra tek yazı neşretmekte mazurum"sözleriyle ifade ediyor(Ozansoy, 1939-c:97).

Fakat bu ayrılma sebebinin ne derece doğru ve geçerli olduğu ayrı bir tartışma konudur. Bazı kaynaklarda "Şehvet" manzumesi onun Rübab'taki son yazısı olarak gösterilir. Halbuki aynı derginin 84.sayısında yayınlanan bir ankete verdiği cevap yer aldığı gibi 102.sayısında da yazısı vardır.1[60]Biz bu yazısından dolayı son yazdığı sayıyı 102 olarak kabul etmekteyiz. Rübab'tan ayrıldığını söylediği 33.sayı ile bizim tesbit ettiğimiz 102 sayı arasındaki zaman zarfında Alemdar gazetesinde J.Michalet'in Büyük Fransız İhtilali'ni tercüme eder.1[61] Fakat bu gazeteden İstanbul'un işgaliyle ilgili en sert telgrafları yayınlamasından dolayı uzaklaştırılır:

*"İzmir'in Yunanlılar tarafından o feci işgali bütün memleketi sarstı...Refi Cevat Bey'in o günlerde matbaaya uğraması ile gitmesi bir oluyordu.Dayım Kadri Bey'in de öyle.Bir de aksilik! Hasan Bedrettin Bey hastalanmıştı.Telgraflardan münasip olanlarını seçerek, diğer gazeteler gibi,Alemdar'da da yayımlamayı bana havale ettiler.Ben de ne yaptım? Yüzlerce telrafın içinden en keskinlerini seçerek ,aşk ile,şevk ile,üç gün sıra ile sütunlara doldurdum.Gazete sahiplerinin bunlara göz atmağa vakitleri bile yoktu. Dördüncü gün sinirlendim mi nedir,bir ürperme,bir kırıklık,kendim de hastalandım. Şiddetli ateşle,o zaman oturduğum Erenköy'deki köşkte yatağa düştüm. Belli ki yalnız üzüntü ve sinir değil,soğuk da almıştım.Yirmi gün sonra iyileşerek, dayımı görmeye gittiğim zaman,onu göremedim,ama Nazım Hikmet'in babası olan yeni idare müdürü Hikmet Bey bana son yazı ücretimi ödedi ve ezile büzüle artık vazifem kalmadığını bildirdi."*1[62]

Halit Fahri,arkadaşlarıyla birlikte Rübab'tan ayrılır. Rübab'ın kapanışını müteakip eden aylarda Kehkeşan adında yeni bir mecmua yayın hayatına atılır.Daha önce olduğu gibi Halit Fahri ve arkadaşlarını bu yeni çıkan dergiye geçerler.Dergide Halit Fahri'den başka Rekinîzâde İsmail Zühtü,Hakkı Tahsin,Selim Rıfkı,Selahattin Enis, Memduh Süleyman, İbrahim Edhem, Yusuf Ziya,Rıza Hidayet,İsmail Hâmi,Münir Süleyman'ın da imzaları vardır.Kehkeşan, ilk sayısında bir şiir müsabakası açar ve jüride Hakkı Tahsin ile birlikte henüz yirmibir yaşında olan Halit Fahri'ye de yer verir.Yarışma

1[60] "Ekrem Bey İçin",Rübab, C.3,N:102,30 Kânun-ı Sâni 1329
1[61] Son sayı: "Fransız İhtilal-i Kebiri",Alemdar, N:353,18 Nisan 1329
1[62] "Refi Cevad Bey'in Akrobatik Öfkesi",Tercüman,6 Aralık 1966,s.4,(Yücebaş,1969:20).

sonunda Yusuf Ziya'nın "Kış" şiirine birincilik, kendisine de mükafat olarak boyun bağı hediye edilir.

Kehkeşan, İkdam gazetesinde çıkan şu ilandan da anlaşılacağı üzere aynı zamanda Yeni Nesil adı verilen topluluğun yayın organıdır: "[Kehkeşan] *Bu haftadan itibaren Yeni Nesil Cemiyet-i Edebîyyesi'yle tevhîd-i mesâi eylemiştir. Üçüncü nüshası gayet nefis, mündericat ve resimleri muhtevidir.1*[63] Halit Fahri'nin de içinde bulunduğu Yeni Nesil'ciler yukarıdaki beyanlarından yaklaşık onsekiz gün sonra bir başka ilanla "*Heyet-i tahririyyesini teşkil ettiğimiz Kehkeşan risalesiyle bâdema hiçbir alakamız kalmamıştır.Yeni Nesil Cemiyet-i Edebîyyesi Nâmına,Halid Fahri*" dergi ile alakalarının kalmadığını açıklarlar.1[64]Aynı gazetede Halid Fahri'nin verdiği ilanın yanında derginin sorumlusu Eyüp Hikmet'in de açıklaması yayınlanır: "*Müdür-i mesul bulunduğum Kehkeşan gazetesiyle bâdema alakam kalmamıştır,Eyüp Hikmet.*"1[65] İki farklı gazetede iki gün arayla yayınlanan bu ilandan da anlaşılacağı üzere Halit Fahri topluluğun önde gelen üyelerinden biridir.Bütün bu gelişmelerden sonra Halit Fahri ve arkadaşlarının Kehkeşan ile bir ilişkileri kalmaz. Onu 15 Ekim 1912'den itibaren Şehbal mecmuasında aynı yılın Aralık ayından itibaren de Alemdar gazetesinde görürüz.Bu gazetede J.Michelet'in Fransız Büyük İhtilali adlı eserini bölümler halinde yayınlar.Ara sıra Alem gazetesinde de yazıları neşr olur.

Kanaatimizce Halit Fahri'nin bu alandaki asıl başarısı devrin önde gelen edebiyat dergisi Servet-i Fünun'da Mahmut Sadık'ın da takdir ve yardımıyla "Bağdat" manzumesini yayınlatmasıyla olur.1[66] Fakat Halit Fahri, "*Ben Servet-i Fünun'a üç sene ne üç senesi altı sene uğraştıktan sonra iki satır şiirimi koydurabildim*" cümlesinde de belirttiği gibi bu şiiri yayınlatmak için epey gayret sarfetmiştir.1[67] İlk çevirisi olan Racine'in Britanicus Trajedisi'ni Neron ismiyle 1914 yılında tercüme eder. Çevirinin sonuna Burhaneddin'in de teşvikiyle bir perde ekler. Eser basılmamış fakat Burhaneddin Kumpanyası'nda sahnelenmiştir(Ozansoy,1964-b:6).

1[63]İkdam Gaz.,N:5599,23 Eylül 1912,s.5.
1[64]Ayna,Alemdar Gaz.,N:138-79,9 Teşrîn-i Evvel 1328,s.3/Teşrih Gaz.,N:69-131,11 Teşrîn-i Evvel 1912,s.3.
1[65]a.g.m,s.3
1[66] "Bağdat",Servet-i Fünun,N:1152,10 Haziran 1329
1[67]Şevket Rado, "Edebîyatta Yeniler mi,Eskiler mi?",Akşam,16 Kânın-ı Sâni 1940,s.5

1914 yılında Dârülbedayi'ye girince Antoine'ın yazmış olduğu lâyihayı Fransızca'dan Türkçe'ye tercüme eder.Halit Fahri,bu yıldan itibaren yazılarını sabit bir dergide değil pek çok farklı dergide yayınlamaya başlar.14 Ocak 1914 ve 14 Şubat 1914 tarihleri arasında Tiyatro ve Temaşa mecmuasında ve Peyam'da yazıları çıkar. 1916-1919 yıllar arasında Edebiyat-ı Umumiyye mecmuasında,1917 yılında Türk Yurdu ve Donanma mecmualarında görürüz.1917 yılında Ziya Gökalp'le tanışmasından sonra,arkadaşları Yusuf Ziya,Enis Behiç ve Orhan Seyfi ile birlikte Yeni Mecmua'da millî veznimiz olan hece ile şiirleri yayınlanır.Halit Fahri daha sonraki yıllarda kaleme aldığı anılarında Yeni Mecmua'ya ilk gidişini ve Ziya Gökalp'le tanışmasını şu cümlelerle anlatıyor:

"Onu 1917'de Yeni Mecmua idarehanesinde gördüğüm günü hatırlıyorum.Bu idarehane o zamanlar İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin merkez-i umumîsi olan şimdiki Cumhuriyet gazetesi binasının alt katında ,arka tarafta bahçeye karşı ufak bir oda idi. Mecmua partinin yardımıyla çıkıyordu.Fakat ruhu Ziya Gökalp gibi büyük bir adamdan, onun bilgi saçan ateşli Türkçülüğünden ilham alıyordu.Bizim kuşak o kaynaktan ve onun yazılarını okuyarak yetişmişti."[68]

Yeni Mecmua'da en çok şiiri yayınlanan şâir -yirmidokuz şiirle- Halit Fahri'dir.İkinci sırada İhsan Mukbil ve üçüncü sırada İbrahim Alaeddin gelmektedir. 1918 yılında Talebe Defteri,Türk Kadını ve Şâir mecmualarında imzaları görülür.Halit Fahri, 1919 yılında Pehlivan Kadri diye tanınan dayısı Ahmet Kadri Bey'in Alemdar gazetesinde İzmir'in işgali üzerine gelen telgrafları yayınlama işini üstlenir.Fakat acemiliğinden olsa gerek gelen telgrafların en keskinlerini yayınlar ve bu telgraflardan dolayı idâre müdürü Hikmet Bey kalan ücretlerini ödeyip ve işten çıkartır(Ozansoy, 1970-a:343).Halit Fahri'nin yayın hayatı boyunca işten çıkarıldığı ilk ve tek yayın organı bu gazetedir. Diğer dergi ve gazetelerden ya kendi isteğiyle ayrılmış ya da kapandığı için bırakmak zorunda kalmıştır.

1919 yılı onun yayın hayatında önemli bir yıldır.Çünkü bu sene kendi dergisi olan Şâir Nedim'i çıkarmıştır.1919 yılında Yeni Mecmua kapandıktan ve mütareke ilan edildikten sonra, mesul müdürlüğünü babası Mehmet Fahri Paşa'nın, müdürlüğünü M.Sami ile Bâki Mazhar'ın, edebî müdürlüğünü de kendisinin yaptığı 16 Kanun-ı Sani 1919 -5 Haziran 1919 tarihleri arasında onsekiz sayı devam eden Şâir Nedim adında haftalık bir dergi çıkarır.Oniki sayısı Şâir Nedim(24 Nisan 1919),geriye kalan altı sayısı Nedim olarak çıkar.Halit Fahri'nin tarifine göre derginin merkezi "*Ankara caddesinde İkdam*

---

[68] "Büyük Ziya Gökalp'e Dair Derin Hatıralar",Tercüman,28 Ekim 1964,s.2

Yurdu'nun hizasında şimdiki vilayet konağının ve o zamanki Bâb-ı Ali bahçe parmaklığına bitişik olan son binanın alt katındaki odadır"yani eski Akşam matbaasının olduğu yerdir(Ozansoy,1939-c:42).Halit Fahri anılarında kapısında Nedim diye bir levha ve girer girmez oda kapısının önündeki taşlığın bir köşesinde duvara mıhlı bir mektup kutusunun olduğunu söylüyor.Muhtemelen Halit Fahri tarafından yazıldığını tahmin ettiğimiz ve Şâir Nedim'in ilk sayısında yayınlanan makalede derginin çıkış sebebi şu cümlelerle anlatılıyor:

*"Muhterem kârilerimize; Tarihimizin bu mühim buhranlı zamanlarında edebî bir mecmua tesis etmek ihtimal ki, ilk nazarda garip görülebilir.Şimdi edebiyatın sırası mı?Diye yükselecek seslere karşı yeğane cevabımız sanatın mukaddes ve şifakâr sesidir....Derdlerimizi bilhassa şiirin çoşkun âhenkli,beyaz menbâlarında yıkayacağız. Şâir Nedim'i,işte bunun için neşrediyoruz.Memleketimizin sanat âleminde senelerden beri devam eden boşluğu biraz doldurabilirsek bizim için ne saadet."*1[69]

Halit Fahri,aynı makalenin devamında derginin adının nasıl verildiğini şöyle ifade ediyor: "*Edebiyat tarihimizde en İstanbul'lu şâir olarak Nedim'i görüyoruz.Onun kadar İstanbul'u benimsemiş ,yaşamaş ve yaşatmış, bir ikinci şâirimiz daha var mı?.. Risâlemize nâmını vermekle İstanbul'un bu edebî şâirine borçlu olduğumuz bir şükranı edâ ediyoruz.*"1[70]Makalesinin sonlarına doğru derginin yayın hayatı boyunca izleyeceği politikayı da şu sözlerle açıklar:

"*Takip edeceğimiz meslek,mecmuâmızın mutalaasıyla anlaşılır.Yalnız şunu beyan edelim ki, asırlardan beri ruhumuzun istisna eylemiş olduğu ahenkten aruz veznindeki eserlere sahifeleri bilhassa nasıl açıksa,güzellik aşığı olan Nedim,hece vezniyle yazılacak nefis eserleri de severek derc eder.Hangi vezin ile olursa olsun güzel daima güzeldir.Çünkü sanatkarın ilhamı takyid olunamaz. Münakaşât-ı edebiyyede ise tamamıyla bî-tarafız...Böyle fevkalade bir zamanda şekil ve mündericat itibarıyla mükemmel bir tarzda intişar için fedakârlıktan çekinmeyecek olan mecmuamız bu suretle muhterem kâri ve kârielerini her nüshasıyla daha ziyade memnu etmeğe çalışacak ve çizdiği sanat programı dairesinde daima terakki ve tekâmüle doğru yürüyeceğiz...Risâlemizin şekline ve tevsi-i mündericâtına dâir daha nice emellerimiz var ki,tevâli edecek nüshalarımızda tedricen tatbike çalışacağız.Nedim zevkleri ve hisleri bir noktada teksif için bilhassa iki büyük kuvvete istinad ediyor;sebat ve samimiyet*". 1[71]

Dergini başlıca yazarları Falih Rıfkı,Ruşen Eşref,Reşat Nuri,Fahri Celal,Müftizâde Ahmet Hikmet,Fâik Ali, Tahsin Nahit,Yahya Saim,Hıfzı Tevfik, Ahmet Refik, Hakkı

1[69]Nedim, "Muhterem Karilerimize",Nedim,N:1,16 Kânun-ı Sâni 1919,s.1
1[70]a.g.m.s.2
1[71]a.g.m.s.2

Süha, Süleyman Nazif,Şükûfe Nihal,Reşit Süreyya, Selâmi İzzet ,Selahattin Enis,Emin Bülent,Ali Mükerrem,Mahmut Yesâri,Yahya Kemal, Faruk Nafiz,Ali Cânip Beylerdir.

Ocak ayında çıkan ilk sayısı bin adet satar ve çok büyük bir ilgi görür.Derginin gördüğü bu ilgi Halit Fahri'nin tahminlerinin de çok üstündedir.Ne kendisi ne de derginin diğer personeli bu kadar satacağını tahmin etmemişlerdir.Fakat işler tahmin edildiği gibi gitmez ve dergi İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali üzerine kapanmak zorunda kalır. Kapanmasının sebebi hem savaşın iyice kızışması hem okuyucu kitlesinin azalmasıdır. Çünkü son sayıda tiraj yüzelliye kadar düşmüştür.Ayrıca derginin yayın hayatı boyunca millî mücadeleden yana tavır alması dikkatleri çekmiş ve kapanmasında etkili olmuştur.Halit Fahri dergisinin nasıl kapandığını:

"*..Nedim namında bir mecmua çıkarmağa başladığımı, fakat İzmir'in işgali üzerine edebiyat okuyucularının dağılmasından ve herkesin sadece vatan kaygısına düşmesinden sonra, bu Nedim'in ismini aldığı şâir Nedim gibi Rahmet-i Hakka kavuştu... Ne çare ki, 18.sayı çıktıktan sonra bu Nedim de işte öteki Nedim gibi ebediyyete göçüp gitmişti*"cümleleriyle anlatır(Ozansoy,1939-c:42).

Her dergi sahibi gibi Halit Fahri de dergisini yayınlarken pek çok zorlukla karşılaşır. Bunları yıllar sonra kaleme aldığı anılarında şöyle özetler:

"*Bu mecmuanın çıkışı ile batışı arasındaki dört aylık zaman zarfında gerek İtilaf devletlerinin gerek İstanbul hükümetinin iki taraflı sansürü yüzünden neler çektik....Bu arada mecmuaya yardım eden arkadaşların kaprisleri ve hergün siyasi hadiselerle gerginşelen sinirlerinin cilveleri de ayrı bir bahistir.*"(Ozansoy,1939-c:22).

Halit Fahri, sadece sansür ve kaprislerle uğraşmamış aynı zamanda derginin yayın hayatını devam ettirdiği zaman zarfında üç ortak değiştirmiştir.İlki kendi isteğiyle ayrılır, ikincisi bayiden paraları alıp kaybolur,üçüncüsü de Halit Fahri ile birlikte iflas eder (Ozansoy, 1939-c:44).

1919 yılında dergisini kapatmak zorunda kalan Halit Fahri,İfham,Büyük Mecmua ve Peyâm-ı Sabah'ta yazmaya başlar. 1 Kânun-ı Sâni 1920 ile 1 Agustos 1920 tarihleri arasında Temaşa mecmuasında yazıları çıkar. 1919 yılında ayrıldığı Alemdar gazetesine 1920 yılında tekrar geri döner. Yine bu gazetenin açmış olduğu Nazım Hikmet'in "Bir Dakika" adlı şiirine birincilik verilen şiir yarışmasının jürisinde Cenab Şehabettin,Celal Sahir ,Hüseyin Siret , Orhan Seyfi,Yusuf Ziya Beyler ile birlikte Halit Fahri de vardır. Aynı jüri ikinciliği Nuri Ömer'in "Eski Yol",üçüncülüğü Haluk Şükrü'nün "Masal"

isimli manzumelerine layık görür.[172] Yine bu yıl Celal Sahir'in başkanlığında numaralı kitapları yayınlamaya başlarlar.Yusuf Ziya anılarında o günleri şu cümlelerle ifade ediyor:

"*...dört beş arkadaş onun etrafında toplanmaya başlamış,her ay bir kitap çıkarmağa başlamıştık.Bunlar numaralı kitaplardı.Birinci kitap,ikinci kitap üçüncü kitap... İçerisinde hepimizin yazıları vardır:Celal Sahir'in,Halit Fahri'nin,Ömer Seyfettin'in, Faruk Nafiz'in..*" (Ortaç,1963:72)

Aynı yıl içinde Servet-i Fünun,İnci,Ümit dergilerinde manzumeleri yayınlanır.Halit Fahri, bu dergi faliyetlerinin yanında öğretmenlik de yapmaktadır. Fakat bu yıllar mütâreke yılları olduğundan, öğretmenler de diğer memurlar gibi maaşlarını alamamaktadırlar. Bu sebeple öğretmenliğinin yanında Yarın Mecmuası'na ,Payitaht ve Yeni Şark gazetelerine yazdığı makalelerden aldığı para ile geçimini sağlamaya çalışır (Ozansoy,1939-c:126). Halit Fahri'yi 1921 yılında yayın hayatına atılan Yeni Nesil dergisinin yazarları arasında görürüz.1926 yılında Türkiye Edebiyat Mecmuası ve Hayat dergilerinde yazar.Hayat mecmuasındaki yazıları 1928 yılına kadar devam eder. 1926 yılında daha önce yazılarının yayınlatmak için binbir güçlük çektiği Servet-i Fünun dergisinin yazı işleri müdürlüğünü şâir Hüseyin Siret'ten devralır.Fakat Halit Fahri anılarında bu tarihi 1925 olarak verir ama doğru olan 1926'dır(Ozansoy,1939-c:172). Bu dergide 1926 ile 1929 yılları hariç "Fikir ve Sanat Aleminde Haberler" sütununda yazar.Servet-i Fünun'daki görevi, birkaç istifa olayını istisna tutarsak, 16 Mart 1943'e kadar devam eder.Bu dergide yayınlanan en son makalesi 14 Kânun-ı Sâni 1943 tarihini taşımaktadır.[173]

1930 yılında Servet-i Fünun dergisinin neşriyat müdürlüğüne getirilir.Bu müdürlüğü sırasında apandisit ameliyatından dolayı yatarken dergiyi Cavit Yamaç'a bırakır.Cavit Yamaç'ın bilmeyerek Cahit Irgat'ın "Porta" şiirini yayınlaması üzerine savcılık müstehcenlik bulur ve mahkemeye sevk eder.Mahkeme sonunda her ikisi de bereat eder (Ozansoy,1939-c:168).

Ahmet İhsan'ın vefatı üzerine dergiyi yardımcısı Cavit Yamaç'a bırakarak basın müdürlüğüne istifasını verip dergiden ayrılır.Bazı kaynaklarda yerini yeni neşriyat müdürü Prof.Vahap Berkem'e bıraktığı yazmaktadır(Özgül,1986:17). Fakat dergiyi

[172] Kurul,Alemdar,4 Eylül 1336,s.1

Cavit Yamaç'a bırakmıştır.Halit Fahri'nin dergiden ayrılma sebebi Ahmet İhsan'ın iki ayrı vasiyet hazırlamasıdır.Ahmet İhsan,C.H.P mebbusu iken hazırladığı vasiyetinde dergiyi partiye,binasını da ailesine bırakır.Bu vasiyeti karşısında partiden tek şartı vardır o da derginin yayın hayatına devam etmesidir. Ahmet İhsan, hastalanıp Değirmendere'ye gidince orada hazırladığı ikinci bir vasiyetname ile hem dergiyi hem binasını varislerine bırakır.Ahmet İhsan'ın 31 Kânun-ı Evvel 1942 tarihinde vefatından sonra büyük kızı Kadriye Hanım ikinci vasiyeti göstererek derginin idaresini eline alır. Halit Fahri de dergiyi Cavit Yamaç'a bırakarak istifa eder ve hemen Ankara'ya Maarif Vekâletine gider.Vekâletten derginin yazıhanesinde bulunan imzalı eserlerin ve kıymetli evrakın Aşiyan müzesindeki Edebiyat-ı Cedide bölümüne naklini ister. Fakat bu gerçekleşmez ve orada bulunan eşyaların pek çoğu yok olur.[174] Halit Fahri'nin, Servet-i Fünun'da çalıştığı dönemde başka dergilerde de yazıları çıkar. 1928 yılında Cem, 1933'te Varlık 1934'te Dârülbedayi mecmualarında yazı ve şiirleri yayınlanır. 1935'te Cumhuriyet gazetesinde,Ayda Bir mecmuasında yazılar kaleme alır.Ayda Bir mecmuasındaki yazıları 1937 yılına kadar devam eder.

1936'da Okul ve Öğretmen gazetesinde, bir yıl sonra da 27 Ekim 1951 yılına kadar sürecek olan, Son Posta gazetesinde haftalık yazılar yazmaya başlar.Bu gazetede Mithat Cemal,Ercüment Ekrem ve Selahattin Enis yazar arkadaşlarından bazılarıdır.Son Posta'da yazdığı dönemlerde(1937) Türk Tiyatrosu dergisinde de yazıları çıkar.1939 yılında Servet-i Fünun dergisinin açmış olduğu hikaye yarışmasının jüri heyetinde, Gavsi Ozansoy ile birlikte Halit Fahri görevlidir.[175]

1939 yılında hem Son Posta'da hem Servet-i Fünun'da sürekli yazıları çıkar.Aynı yıl içinde Yedi Gün mecmuasında,1941 yılında Çınaraltı ve Yarım Ay dergilerinde, 1943'te İstanbul mecmuasında, 1945'te Türk Tiyatrosu dergisinde, 1948'de Kalem mecmuasında, 1951'de Hisar dergisinde yazıları yayınlanır. 1951 yılının Kasım ayından itibaren Türk Tiyatrosu dergisinde hem yazar hem yazı işleri müdürüdür ve bu görevini 1965 yılında dergiyi M.Zeki Taşkın'a bırakıncaya kadar devam ettirir.1952 yılında Devlet Tiyatrosu, 1956'da Türk Dili dergilerinde,Ocak 1958'den itibaren de Havadis gazetesinde yazmaya başlar.

---

[173] "Ahmet İhsan Tokgöz",Servet-i Fünun,N.2421,14 Kânun-ı Sâni 1943,s.103
[174] "Ahmet İhsan'ın İki Vasiyetnâmesi",Tercüman,7 Aralık 1965,s.4
[175] "Servet-i Fünun",Servet-i Fünun,2232-547,1 Haziran 1939,s.32

6 Mayıs 1964 günü Tercüman gazetesine geçer.Burada Sanat ve Hatırat başlığı altında 3 Şubat 1971 tarihine kadar köşe yazarlığı yapar.1968 yılında Tercüman gazetesindeki görevinin yanında Dormen Tiyatrosu ve Güvercin mecmualarında da yazar.Bu listesini verdiğimiz dergi ve gazeteler Halit Fahri'nin yazdığı belli başlı yayın organlarıdır. Bunların haricinde adını anmadığımız fakat yazılarına rastladığımız pek çok dergi ve gazete mevcuttur.1[76]

1.2.2.Yayın Hayatı

Halit Fahri, daha önce de belirttiğimiz gibi Türk edebiyatının velûd sanatçılardan biridir. Edebiyatın şiir,roman,tiyatro,hatıra,tercüme gibi hemen hemen her türünde eser vermiştir. Tam olarak tespit edebildiğimiz yetmiş adet,basılı olmayan veya hakkında bilgi bulunmayan onaltı tane eseri vardır.Bütün eserlerinin mevcudu ise seksenaltıdır. Buradan hareketle yıl başına ortalama 1.3 eser düşmektedir.Bu oran bazı edebiyatçılara göre gayet yüksektir.Bu eserlerin büyük bir yekûnunu tercümeler teşkil eder.Halit Fahri,hem tiyatro hem şiir kitapları açısından da diğer edebiyatçılarımızı geride bırakmıştır.

Diğer eserlerine oranla en az eser verdiği alan iki tane ile sınırlı kalan romandır.İkinci olarak az eser verdiği saha ise dört tane ile hatırattır. Bize göre eserleri içinde en önemli olanları bu sayısı az olan hatıralardır. Onun bu hatıraları sayesinde hem devir, hem kişiler hakkında teferruatlı bilgiler elde etmekteyiz.Bu kadar çok eser veren bir kişinin eserlerinin kalitesi tabiatıyla tartışma konusu olmuştur.Biz bu konuyu müteâkip bölümlerde daha teferruatlı olarak ele alacağımız için şimdilik üzerinde durmuyoruz.

Yayınlanan ilk eseri bir şiir kitabı olan Rüya'dır ve 1912 tarihini taşır. Halbuki onun ad aynı yıl içerisinde Rüya'dan önce yayınlanan Polisler Kralı Sharlok Holmes adlı polisiy romanın ilk nüshasında mütercim olarak geçmektedir.Halit Fahri,Alemdar gazetesind yayınladığı bir yazısıyla bu kitap ile hiçbir alakasının olmadığını söyler: "*Polisler Kra Sharlok Holmes isminde yeni neşr olunan bir eserin ilk formasında mütercim olara benim ismimi yazmışlar.Böyle bir masal kitabıyla hiçbir iştirakim olmadığını beya*

1[76]Halit Fahri'nin yazı ve şiirlerinin çıktığı diğer gazete ve mecmuaların isimlerini tezimizin Bibliyografya kısmında ayrıntılı olarak verdik.

eylerim."1[77] Beş yıl aradan sonra ikinci şiir kitabı olan Cenk Duyguları'nı çıkarır.Bu ik kitaptan sonra düzenli olarak yedi tane daha şiir kitabı basılır. Bu yedi şiir kitabı periyodi diyebileceğimiz belirli aralıklarla yayınlanmıştır. Dokuzuncu şiir kitabı olan Sulara Dala Gözler'den(1936) sonra 26 yıl gibi uzun bir süre hiç şiir kitabı yayınlamaz.1962 yılında eş için yazdığı şiirlerini topladığı Hep Onun İçin'i çıkarır.En son şiir kitabı olan Sonsu Gecelerin Ötesinde'nin yayın tarihi ise 1964'tür.Bu tarihten sonra da manzumeler kalem almıştır fakat bunlar kitap haline gelmemiştir. İlk dokuz şiir kitabında görülen periyodik v sistemli yayın düzeni 1936 yılından sonra sekteye uğrar ve eski sistematik yayın düzer kaybolur.Sulara Dalan Gözler ile Hep Onun İçin arasında tam çeyrek asırlık bir zama dilimi vardır.Bunun aksine son iki kitabının(Hep Onun İçin-Sonsuz Gecelerin Ötesinde yayın tarihleri arasında da sadece iki yıl gibi kısa bir zaman dilimi vardır.

Tiyatro eserlerinde ise yukarıdakinin tam tersi bir durum sözkonusudur.İlk tiyatrosu olan Baykuş(1916) ile sonuncusu olan İki Yanda(1970) arasında sistemli bir düzen hakimdir.Tiyatro eserlerinin bir kısmı telif, bir kısmı tercüme ve adapte olmasına rağmen bu düzen bozulmamıştır.1940 yılından sonra tiyatro sahasında teliften çok, tercümeye ağırlık verir. Romanda belirli bir düzenden söz edilemez.Çünkü iki tane romanı vardır ve hayatı boyunca bu türde başka bir eser yayınlamaz.

Başlangıçtan beri düzenli olarak devam ettirdiği tek edebî tür tercümedir. 1919 yılında başladığı tercüme faliyetlerine 1970 yılına, yani vefatından bir yıl öncesine kadar,hemen hemen hiç sekteye uğratmadan, sistematik bir düzen içinde devam eder.Bu sebeple eserlerinin büyük bir bölümünü tercümeler teşkil eder.Eserlerini sınıflamaya tabi tutmadan bir bütün olarak ele aldığımızda, belirli bir kronolojik düzen dikkatimizi çeker.Ama aynı düzeni sınıflama yaptığımızda göremeyiz.

Yayın hayatının en yoğun olduğu yıllar, yani en çok eser verdiği dönem, 1916 ile 1940 yılları arasıdır. Bu zaman dilimi dışındaki devrede daha yavaş ve daha durgun bir dönem geçirmiştir.Genel olarak yayınlandığı yıllara göre eserlerini sınıfladığımızda karşımıza en yoğun yıl olarak 1939 çıkar.Bu yıl içinde beş tane eser vermiştir,1936 ve 1943 yılları dörder eser ile ikinci sırada gelir.1926,1935,1945 yılları üç eser yayınladığı yıllardır.Eser yayınlamada 1919-1926 yılları ile 1934-1948 yılları arasında bir

1[77] Ayna,Alemdar,N:113,2 Agustos 1328,s.4

yoğunlaşma, 1927-1933 ve 1949-1963 arasında bir azalma dikkatimizi çeker. Kanaatimizce bu azalmanın sebebi bu yıllarda gazete muharrirliğine fazlaca zaman ayırmış olmasıdır. İlk yayınlanan eserinden itibaren kitaplarının yıllara göre dağılımı şöyledir:

Hiç eser vermediği yıllar;1913,1914,1915,1918,1921,1930,1947,1949,1950, 1951, 1953, 1954,1959,1960,1961,1965, 1966,1967

Tek eser verdiği yıllar;1916,1917,1922,1923,1924,1925,1927, 1928,1929, 1931, 1932, 1933, 1937,1938,1944,1952,1955,1956,1957,1958,1962,1963,1969, 1970

İki eser verdiği yıllar;1919,1920,1934,1940,1941,1942,1946,1948,1964,1968

Üç eser verdiği yıllar;1926,1935,1945

Dört ve daha fazla olan yıllar;1936,1939(Beş),1943

Eserlerinin kronolojik listesi:

Rüya-1912,Şiir

Baykuş-1916,Tiyatro, 1[78]

Cenk Duyguları-1917,Şiir

Kendini Bil-1919,Adapte Tiyatro

Ölüm Perileri-1919,Tiyatro

Efsaneler-1919,Şiir

Bulutlara Yakın-1920,Şiir

Zakkum-1920,Şiir

Gülistanlar Harabeler-1922,Şiir

İlk Şâir-1923,Tiyatro

Kırkından Sonra-1924,AdapteTiyatro

Baş Tacı-1926,Adapte Tiyatro

Sönen Kandiller-1926,Tiyatro

Güzel Yazmak Usulleriyle Edebî Kıraat Numuneleri-1926,Didaktik

Altı Şahıs Muharririni Arıyor-1927,Tercüme Tiyatro

R.U.R.Alemşümul Suni Adamlar Fabrikası-1927,Broşür(Tiyatro)

Mâi ve Siyah-1928,Broşür (Roman)

1[78]İlk baskısı,Dârülbedayi-i Osmanî,Matbaa-i Ahmet İhsan-1332,ikinci baskısı Dârülbedayi-i Osmanî, Matbaa-i Ahmet İhsan-1335,üçüncü baskısı İkbal Kütüphanesi-1927,dördüncü baskısı Ülkü Kitap Yurdu-1939,beşinci baskısı Hilmi Kitabevi-1948

Paravan-1929,Şiir

Balkondan Saatler,1931,Şiir

Nedim-1932,Tiyatro

On Yılın Destanı-1933,Tiyatro

Victor Hugo-1934,Tercüme Monografi .

İtalyan Edebiyatı-1934,Tercüme Edebiyat Tarihi

Graziella-1934,Tercüme Roman

Hayalet-1935,Tiyatro

Devler Kaldırımı-1935,Tercüme Roman

Raphael-1935,Tercüme Roman

Goethe'nin Aşkları ve Aşk Şiirleri-1936,Biyografi

Ali Baba Yahut Kırk Haramiler-1936,Adapte Tiyatro

Oyuncaklar-1936,Adapte Tiyatro

Sulara Dalan Gözler-1936,Şiir

Poil de Carotte-1937,Tercüme Roman

Fatma'nın Dileği-1938,Adapte Tiyatro

Nesrin'in Üç Elbisesi-1939, Adapte Tiyatro

Bir Sipahinin Romanı-1939,Tercüme Roman

Sulara Giden Köprü-1939- Telif Roman

Aşıklar Yolunun Yolcuları-1939,Telif Roman

Edebiyatçılar Geçiyor-1939-Hatırat

Fedakarlık-1940,Adapte Tiyatro

Üç Gün Üç Gece-1940,Tercüme Roman

Yaralılar-1941,Tercüme Roman

Aşka İnanmayan Adam-1942,Tercüme Roman

Salavin'in Ruznamesi-1942,Tercüme Roman

Son Gece-1943,Tercüme Roman

Kontes Descarbagnas-1943,Tercüme Tiyatro

Öldüren Bahar-1943,Tercüme Roman

Havr Noteri-1943,Tercüme Roman

İki Adam-1944,Tercüme Roman

La Reine Pedauge Kebapçısı-1945,Tercüme Roman

Ortaokul Eleme İmtihanlarına Hazırlık-1945,Didaktik

Haluk'un Defteri-1945,Broşür(Şiir)

Rübâbın Cevabı-1945,Broşür(Şiir)

İstanbul'un Sayın İkinci Seçmenlerine H.F.O.'un Açık Mektubu-1945, Mektup

Yol Geçen Hanı-1946,Adapte Roman

Yunan Tiyatrosu-1946,Edebiyat Tarihi

Jack-1948,Tercüme Roman

Tutunamayanlar-1952,Tercüme Tiyatro

Altıncı Kat-1955,Tercüme Tiyatro

Fransız Edebiyatı ve Edebî Mektepler-1955,Edebiyat Tarihi

Yardımcı Bilgilerle İncelemeli Batı Edebiyatı Örnekleri-1956,Didaktik

Binbir Gece Masalları -1957,Masal

Bir Dolaptır Dönüyor-1958,Tiyatro

Hep Onun İçin-1962,Şiir

Şangay'da Balayı-1963,Tercüme Roman

Sonsuz Gecelerin Ötesinde-1964,Şiir

Dârülbedayi Devrinin Eski Günlerinde-1964,Hatırat

Eski İstanbul Ramazanları-1968,Hatırat

Tartaren Alp Dağlarında-1969,Tercüme Roman

Edebiyatçılar Çevremde-1970,Hatırat

İki Yanda-1970,Adapte Tiyatro

Basılı Olmayan veya Hakkında Bilgi Bulunmayan Eserleri:

İtiraf- Manzum Tiyatro,1912

Neron-Tercüme Tiyatro,1913(?)

Cici Anne;Hazan Yuvası-Tercüme Tiyatro,1916

Ölüm Perileri-Manzum Tiyatro,1919(?)

Kaynanam-Tercüme Tiyatro,1923(?)

Dokuz Ayın Bir Goncası-Adapte Tiyatro,1923(?)

Baskın-Adapte Tiyatro,1925

Mütehakkim-Adapte Tiyatro,1926

Jüliette Yahut Rüyaların Anahtarı-Adapte Tiyatro,1926(?) 1[79]

1[79] (?) İşaretini taşıyanlar tarihi şüpheli olanlardır.

Ümit-Adapte Tiyatro,1927(?)

Doğanla Selma-Tiyatro,(Arap Harfli)(?)

Ölüm Yolcuları-Roman,1940(?)

Konakta Kervanlar-1940(?)

Küçük Terzi-Adapte Tiyatro,1967

Kanije Faciası (?)

Yeniçeri-Tiyatro (?)

1.2.3.Kitap Halindeki Eserleri

Rübab'ta yayınladığı en uzun manzumesi olan "Rüya" şiirini aynı adla,1912 yılında ilk eseri olarak yayınlar. Daha sonra Baykuş adındaki ilk manzum tiyatrosunu 1916 tarihinde kaleme alır. 1915 yılında Talat Paşa, memleketin önde gelen şâirlerini Çanakkale'ye davet eder.Davet edilenler arasında Halit Fahri de vardır. Şâir buradaki izlenimlerini 1917 yılında Cenk Duyguları adıyla kitaplaştırır.

1919 yılında Kendini Bil adındaki adapte piyesini,ikinci şiir kitabı olan Efsaneler'i ve Baykuş'un ikinci baskısını yayınlar.Bir yıl sonra (1920) Bulutlara Yakın ismini taşıyan üçüncü şiir kitabını ve aruzla yazdığı şiirlerini Zakkum adını taşıyan kitapta toplar.İki yıl sonra (1922) diğer bir şiir kitabı olan Gülistanlar Harabeler'i yayınlar.Ertesi yıl İlk Şâir isimli 4 perdelik manzum tiyatrosunu kitap haline getirir.1924 yılında yine bir dram olan André Barth'ın Kırkından Sonra'sını adapte eder.

1925 yılında, daha önceki yayınladığı eserlerden farklı bir çizgide olan Güzel Yazmak Usulleriyle Edebî Kıraat Numuneleri ismini taşıyan didaktik eserini,bir yıl sonra (1926) yine aynı çizgide olan Edebî Kıraat Numuneleri'ni, yedinci şiir kitabı olan Sönen Kandiller'i neşreder.Bunların yanında Mırande Yves-Maurice Vogler'in Baş Tacı adındaki eserini tercüme eder.1927 yılında yine tercüme bir eser olan Karel Tchapek'ın Alem-şümul Sun'i Adamlar Fabrikası'nı,Baykuş'un üçüncü baskısını ve Altı Şahıs Muharririni Arıyor'u tercüme eder.Ertesi yıl (1928),Hâlit Ziya Uşaklıgil'in ünlü eseri Mâi ve Siyah'ı özet halinde sadeleştirir ve Güzel Yazmak Usulleriyle Edebî Kıraat Numuneleri'nin ikinci baskısını ve Edebî Kıraat Numuneleri'nin ikinci cildini yayınlar. 1929 yılında hece ile yazdığı şiirleri Paravan adıyla bir araya getirir.1931' de Balkondan Saatler'i 1932'de manzum dram olan Nedim'i yayınlar. 1933 yılında Cumhuriyetin

onuncu yılı için On Yılın Destanı'nı, aynı eserin ikinci baskısını, ertesi yıl da Frank Flutre'nin Victor Hugo'sunu ve Alphonse De Lamartine'in Graziella'sını Des Grates'in İtalyan Edebiyatı'nı tercüme eder.1935 yılında manzum eserlerinden olan Hayalet'le çeviri eserlerinden olan Pierre Benoit'in Devler Kaldırımı ve Alphonse De Lamartine'in Raphael'ini yayınlar.1936 yılı içerisinde dört tane eser kaleme alır.Bunlardan ilk ikisi manzum adapte dram olan Ali Baba Yahut Kırk Haramiler ile Oyuncaklar'dır.Diğer iki eser Goethe'nin Aşkları ve Aşk Şiirleri adını taşıyan eseriyle, şiirlerini topladığı Sulara Dalan Gözler'dir.Ertesi yıl (1937) bir tek eser tercüme eder,o da Jules Renard'ın Poil de Carotte'sidir.1938 yılında sadece iki perdelik adapte dram olan Fatmanın Dileği'ni yayınlar.

1939 yılında hatıra türündeki eserlerinden olan Edebiyatçılar Geçiyor'u,adapte dramlarından Nesrin'in Üç Elbisesi'ni, Aşıklar Yolunun Yolcuları'nı ve Sulara Giden Köprü isimlerini taşıyan iki romanını yayınlar.Aynı yıl Baykuş'un dördüncü baskısını ve Pierre Loti'nin Bir Sipahinin Romanı'nı tercüme eder.Bir yıl sonra(1940) Marian Gilbert'in Üç Gün Üç Gece'sinin tercümesini ve Fedakârlık ismindeki adapte dramı yayınlar. Ertesi yıl (1941) George Duhamel'in Civilisation(Medeniyet) isimli romanını Yaralılar adıyla tercüme eder.1942 yılında Georges Delayouys'un Aşka İnanmayan Adam'ını, Georges Duhamel'in Salavin Ruznamesi'ni tercüme eder.Alphonse De Lamartine'nin Graziella'sının ikinci baskısını yayınlar.

1943 tarihi tercümeler açısından önemlidir.Çünkü bu yıl sadece tercüme üzerine çalışmıştır. Jean-Baptiste Molıere'in Kontes d'Escarbagnas'ını, Lajos Zılahy'nın Öldüren Bahar'ını, Georges Duhamel'in Havr Noteri'ni Emmanuel Bove'nin Son Gece'sini tercüme eder. 1944 yılında Georges Duhamel'in İki Adam'ını tercüme eder. Alphonse De Lamartine'nin Raphael'inin ikinci baskısını yapar. Ertesi yıl (1945)Tevfik Fikret'in Rübâbın Cevabı ile Halûk'un Defteri'ni bazı eklemelerle ve Ortaokul Eleme İmtihanlarına Hazırlık kitabını neşreder.Ayrıca aynı yıl içinde La Reine Pedauge Kebapçısı'nı tercüme ettiği gibi seçmenler için hazırladığı mektubu da küçük bir kitap halinde yayınlar.1[80] 1946 yılında La Comtesse de Segur'ün L'Auberge de l'Ange-Gardien isimli romanından adapte ettiği Yol Geçen Hanı'nı ve Yunan Tiyatrosu-Tragedia isimli incelemesini yayınlar. İki yıl ara verdikten sonra(1948) Alphonse

1[80] İstanbul'un Sayın İkinci Seçmenlerine Halit Fahri Ozansoy'un Mektubu.

Daudet'in Jack'ını ve Baykuş'un beşinci baskısını yapar.Dört yıl sonra(1952) Henri-René Léonard'ın Tutunamayanlar'ını tercüme eder.1954 yılında Alphonse De Lamartine'nin Graziella'sının üçüncü baskısını yapar.

1955 yılında Fransız Edebiyatı ve Edebî Okullar isimli incelemesini kaleme alır.Alfred Gehri'nin 6 éme E'tage isimli tiyatrosunu Altıncı Kat adıyla tercüme eder.Ertesi yıl eğitici kitaplar serisinden Yardımcı Bilgilerle İncelemeli Batı Edebiyatı Örnekleri'ni neşreder. 1957'de Binbir Gece Masalları'nı tercüme eder.1958 yılında Bir Dolaptır Dönüyor adını taşıyan tiyatrosunu ve Alphonse De Lamartine'nin Graziella'sının dördüncü baskısını, Alphonse De Lamartine'nin Raphael'inin üçüncü baskısını yayınlar. 1962 yılında epey bir ara verdiği şiire geri döner ve eşi için yazdıklarını topladığı Hep Onun İçin isimli eserini bastırır.Bir yıl sonra(1963) Maurice Dekobra'nın Şanghay'da Balayı isimli romanını tercüme eder.1964 yılında son şiir kitabı olan Sonsuz Gecelerin Ötesinde'yi ve hatıra kitabı olan Şehir Tiyatrosu'nun 50. Yılı; Dârülbedayi Devrinin Eski Günlerinde'yi yayınlar.

1967 yılında Edebiyatçılar Geçiyor'un genişletilmiş ikinci baskısını,1968'de üçüncü hatıra kitabı olan Eski İstanbul Ramazanları'nı yayınlar.1969'da ise Alphonse Daudet'in Tartaren Alp Dağlarında isimli romanını tercüme eder.1970'de son hatıra kitabı olan Edebiyatçılar Çevremde'yi ve Alphonse De Lamartine'nin Raphael'inin dördüncü baskısını,Bir Sipahinin Romanı'nın ikinci baskısını neşreder.İki Yanda isimli adapte tiyatrosunu, Alphonse De Lamartine'nin Graziella'sının beşinci baskısını,Binbir Gece Masalları'nın ikinci baskısını yapar.

Edebî Çevresi

Bütün insanlar gibi Halit Fahri'nin de çocukluğundan başlayıp gençliğine hatta olgunluk dönemine kadar içinde yetiştiği bir çevresi vardır.Halit Fahri de Dârülbedayi günlerinden başlayarak böyle bir çevre içine girmiştir.Çevresindeki bu kişilerden etkilenmiş,onlardan öğrendikleriyle kendini yetiştirmeye çalışmıştır.Halit Fahri,bu sevdiği, beğendiği kişilerle birlikte çeşitli toplantılara katılmış onların meclislerinde yer almıştır.Onun bu türden toplantılara katılmasının temeli çocukluk yıllarına kadar dayanır.Dedesi hacı hafiz Süleyman Efendi'nin edebiyata meraklı olması ve bu sebeple evinde tertip ettiği toplantılar onun hayatındaki ilk meclisler olmasından başka

yetişmesinin de ilk temellerinin atıldığı mekanlardır.Halit Fahri,bir dergiye verdiği mülakaatta o günleri şu cümlelerle anlatır:

"Küçüklüğüm Amasya'da geçti.Büyük pederim edebiyata fevkalâde meraklı idi. Amasya'nın mâruf şâirleri bizim evde samimi heveskârların iştiyâkıyla müşâare tertip ederlerdi.Her akşam büyükbabamın evinde cereyan eden şark âlemleri hissiyatım üzerinde kuvvetli tesirler bırakıyordu."[81]

Hayatının ilerleyen yıllarında bu toplantılara katılmaya devam ettiği gibi bizzat kendisinin tertip ettiği toplantılar da olmuştur.Halit Fahri,üvey dayısı ve samimi arkadaşı olan Hakkı Tahsin'le 1912 yılında Beşiktaş Serencebey Yokuşu'nda ikâmet etmektedir.Birlikte kaldıkları bu evde diğer arkadaşlarıyla beraber bir edebiyat gecesi tertip ederler. Düzenledikleri bu gece mahalle halkı tarafından o derece ilgi görür ki, kadınlar evi merdivenlerinin trabzanlarına kadar tıka basa doldururlar.Halit Fahri, anılarında düzenledikleri gecenin bu derece ilgi görmesinde edebiyatın yanında Hakkı Tahsin'in müzisyen arkadaşlarının verdiği musiki ziyafetinin de tesirinin olduğunu söylüyor(Ozansoy,1939-c:10).Buraya kadar anlattıklarımızdan da anlaşılacağı üzere onun edebî çevresinde yer alan ilk kişi üvey dayısı Hakkı Tahsin'dir. Halit Fahri de edebî çevresinin meydana gelmesinde Hakkı Tahsin'in inkar edilmez bir rolü olduğunu şu satırlarla ifade eder:

"Yahya Kemal ve merhum Şahabettin Süleyman'ın da dahil olduğu halde beraber sanat heyecanları yaşardık. Beşiktaş'ta Hakkı Tahsin ile bir evde otururduk.Pek çok geceler o, [Hakkı Tahsin] ben,Yahya Kemal,Fransız şâirlerinin eserleri üzerine eğilerek pencerelerde sabahın ilk ışıklarını karşılardık.Bilhassa Andre Chenier,Jean Moreas, Charles Beaudelaire,Jose Maria de Hérédiaa,Henri de Regnier'in mısraları bizim için en nefis his ve hayal menbalarıydı."[82]

Onda asıl büyük etkiyi yapacak kişi olan Yahya Kemal ile 1912 yılında Paris dönüşünde tanışır.1912-1913 yıllarında Tokatlıyan lokantasının edebî çevresinin teşekkülünde büyük etkisi vardır. Nitekim burası Yahya Kemal'le tanıştığı ve onunla tabldotu 20 kuruştan yemek yediği yerdir:

---

[81] R.R., "Halit Fahri Bey'le Mülakat",Galatasaray, N:10,15 Teşrîn-i Sâni 1931,s.9

[82] "Hakkı Tahsin Eseri ve Hatırası",Uyanış,N:1725-40,s.649

"On beş günde bir Tokatlıyan'ın sonradan Konak Oteli ve şimdi altı pasaj,üstü bürolar olan binanın arka salonunda yemekli yazarlar toplantısı yapılırdı.Yakup Kadri ve Şahabettin Süleyman gibi Fecr-i Ati'cilerden bir kaçının ve bazı gazetecilerin katıldığını hatırladığım bu toplantılarda şeref mevkiine Yahya Kemal'i oturturlardı" [83]

Salah Birsel,Halit Fahri başta olmak üzere arkadaşlarının Yahya Kemal'den nasıl etkilendiğini "*Yahya Kemal'in dokuz yıl Paris' te yaşamış olması Moreas,Verlaine gibi şâirlerle ilişki kurması topunu büyülemiştir.Yahya Kemal onlara Henri de Regnier'in La Cite' des Eaux adlı kitabından şiirler okur ve yorumlar.Halit Fahri'ye göre Yahya Kemal bunları Parizyen bir şive ile okurmuş*" cümleleriyle anlatıyor (Birsel,1975:255). Aralarındaki bu dostluk o derece ilerlerki, Halit Fahri'nin Beşiktaş'taki evinin daimi misafirlerinden biri Yahya Kemal olur.

Tokatlıyan Oteli'nin arka salonunda yapılan toplantılara da katılır ve bu toplantılar sayesinde Celal Nuri ile tanışma imkanı bulur(Ozansoy,1970-a:328). Abdülhak Hâmid'in Finten adlı eserinin kutlaması da adı geçen bu otelde yapılmıştır(1916).Bu ve benzeri sebeplerden dolayı Tokatlıyan Oteli'nin onun hayatında ayrı bir yeri vardır.

Onun edebî çevresinin teşekkülünde katkısı olan diğer kişi ise Rübab mecmuasında tanıştığı Şahabettin Süleyman'dır. Şahabettin Süleyman aynı zamanda Halit Fahri'yi edebiyat âlemine tanıtan ilk kişidir.[84]Aralarındaki bu dostluk Rübab'ın kapanmasına ve Şahabettin Süleyman'ın, İhsan Raif Hanım'la evlenmesine rağmen devam eder.Katıldığı edebî mahfillerden biri de her hafta iki gece gittiği İhsan Raif Hanım'ın konağıdır.Bu konak Raif Hanım'a babasından kalmıştır ve Şişli'dedir. Halit Fahri, Raif Paşa Konağı'ndaki toplantılar hakkında şunları yazıyor:

"Bir yaz ikindisinde piyanoda sihirli bir su çağıltısı ile akan Gülzar peşrevinin nağmeleri,insan ve eşya bütün salonu büyülemiş gibidir.Bir kadife yumuşaklığı, perdelerde,koltukların kumaşında,halının çiçeklerinde süzülerek bayğınlaşıyor ve İhsan Raif hanımefendinin,her zaman,bu halının üstünde bir atlas yastığa sere serpe şahane vücudunu bir melek kanadı gibi düşürerek ,kendi eliyle saplarını makaslayıp düzelttiği güller bir etajerdeki vazoda daha keskin bir ateşle kızarıyor.Bugün Gözyaşları şâirânesinin Osmanbey'de Raif Paşa apartımanındaki dairesinin,o geniş muhteşem salonunda,yeni evlendiği ikinci zevci Şahabettin Süleyman'la beraber biz,üç davetli lirik hikayeci Hakkı Tahsin,naturalist Selahattin Enis ve ben,ışıktan,renkten,musikiden ve güzellikten mest olmuş,ilahi bir saat yaşıyoruz.Piyanoda narin parmakların son gezinişi ve son nağmeler.Gülzar peşrevi içimizde güller açarak birden kesilmiştir.Şimdi hanımefendi parmağındaki kıymetli bir taşın parıltısını aksettiren acele bir el hareketi ile piyanonun kapağını indiriyor.İlk konuşan deminden beri parmaklarını dizlerinin üstüne sürterek cilalayan Selahattin Enis'tir:
-Nefis diyor
Ama bu kelime yalnız musiki için mi?

---

[83] "Büyük Şâir Yahya Kemal ve Hatıraları",Tercüman,4 Kasım 1964,s.2
[84] Şahabettin Süleyman, "Yeni Bir Hâlet-i Rûhiye",Büyük Duygu,N:14,24 Temmuz 1329, s.229

Şahap mesuttur.Selahattin'i tasdik ediyor:
-Ya.. öyle değil mi,Selahattin? Piyanoda Gülzar peşrevini bizim hanım gibi kimse çalamaz değil mi?
Hakkı Tahsin'le ben de bir şey söylüyoruz.Tebrik ve teşekkür. İhsan hanımefendiye gelince, harikulâde güzel yeşil gözleriyle gülümseyerek teşekkürlerimize zarif bir baş eğmesiyle cevap veriyor.Sahabettin Süleyman da ,edebiyat saatini açmak için beklenen kumandasını :
-E...gelelim şimdi edebiyata..önce bizim hanımın son yazdığı şiir.
Derhal hepimiz hanımefendiye rica ediyoruz:
-Lütfen hanımefendi...
-Bilmem Şahap beğendi ama...
Yo,hanımın bu kadar tevazuu kâfi.Sahabettin Süleyman ,hemen şiiri bulup getiriyor ve İhsan Hanım Gece Başlarken isimli şiirini o tatlı sesiyle okuyor...Şiirin daha ikinci kıtasındaki Bir mahmurluk sarar etrafı herkesi mısraı okunurken bizi de derin bir mahmurluk ,bir baygınlık sarmış gibidir.Fakat bu havadan silkinmek lazım.Şahap gene adeti üzre sigara paketinin üstünde açtığı delikten kalın sigarasını çıkarıp yakıyor ve üstüste bir kaç nefes çekiyor.Selahattin, romantik hafif bir öksürükle kendi kendini uyandırmak istiyor.Hakkı Tahsin gömüldüğü koltuğunda bir kımıldıyor.Ben onlara bakarken,kendim ne harekette bulunduğumun farkında değilim.Hasılı hepimiz bir Allahlığız bu anda...İhsan hanımefendinin dudaklarında bir bükülüş var ama,istihza mı, hayret mi pek belli değil.Her halde normalin sütünde şâirâne bir an yaşadık.Buna hiç şüphe yok....İhsanRaif hanımın gece davetleri de bir başka âlemdi.Hele bazı geceler Yahya Kemal, Ruşen Eşref, Fazıl Ahmet gibi bizden yaşlılar da ,aleve uçan pervaneler gibi bu salona koşuyorlardı.Bu davetlerde,bazen salonda, bazen de kapısı salona açılan yandaki geniş odada toplanırdık.Burada Şahab'ın yazı masası da vardı.Üstad, edebiyat sohbetleri arasında hem konuşur, hem sigara üstüne sigara içer, hem de Lalo'nun bir estetik kitabından bir kaç sayfa daha tercüme etmeye uğraşırdı.Bu yazılar sonradan bastırdığı bir edebiyat kitabının en modern bahisleri olacaktı.

Şahab'la Rübab mecmuasında başlayan dostluğumuz biz gençleri ona sevdirdiği kadar biz de onu severdik.Böyle olunca da,zaman zaman bazı mihnetlerine katlanmak zorunda da kalırdık.Benim için bu mihnetlerin en başta geleni de işte bu Lalo tercümesine bazı geceler iştirak etmemdi.Beni daima babamın ismi ile çağırarak:

Fahri derdi,ben yoruldum,al şuradan ötesini de sen çeviriver.Tabii hülasa edersin.

Arkasından,kare çizgili kağıtlarını önüme sürer,kendi kalkar,yazı masasına ben geçerdim.Fakat kağıtların kare çizgileri gibi,Şahab'ın dört köşe ve keskin garip bir yazı ile yazdıklarını okuyabilirsen oku.Hem neler karalamış.Nasıl ve nereleri hülasa etmiş. Elimde her sayfası bir yana kaçmış ve dağılmış kitapla,ne yapacağımı şaşırarak bocalar dururdum.Arkadaşlara gelince,kendi hayatlarından memnun adeta bir helva sohbeti içinde şiirlerini,hikayelerini okurlardı

Neler okumurdu böyle gecelerde.Hatırımda kalanlar şunlar:Yahya Kemal henüz o tarihte şiirlerini neşretmediğinden şifahi olarak bize belletiği Biblos hikayeleri ve Adonis şiirlerini,Ruşen Eşref Tasvir-i Efkar'da çıkan uzun Batum seyahati makalelerini, Fazıl Ahmet manzum espirilerini,Hakkı Tahsin Pierre Louys üslubu ile şâirâne mensur diyaloglarını ve nihayet Selahattin Enis natüralizmin ve Zola'nın ruhunu şâdecek

kadar açık saçık hikayelerini okurlardı.Lalo da benim canıma okurdu,ben de Lalo'nun canına.

İhsan Raif hanımefendinin mülk ve irad işlerine bakan Mösyö Baron diye çağırdıkları çelebi bir adamı vardı.Ermeni idi sanırım .Bu adamcağız pek konuşmasını bilmez,o saatlerde hikmet-i vücudu olmayan bu salonda ne konuşulanlardan ne okunanlardan hemen hemen hiçbir şey anlamaz,yalnız Selahattin'in hikayelerini gözlerini faltaşı gibi açarak bakardı.Hani hakkını yemeyeyim Selahattin'i de o anlardı. Biz kalkar ellerimiz cebimizde Selahattin'in etrafında ,hikayelerinin çok açık yerlerinde kaşla,gözle işaretler ederdik.Şahap da öksürür,terler, morarırdı.İhsan hanımefendi ise gözlerini duvarda bir noktaya diker,sanki okunan hikayeden bir tek satır işitmiyormuş gibi bir vaziyet takınırdı.Selahattin Enis'e gelince,sanat sanat içindir,edebiyatta ayıp olmaz pirensibiyle bir kere yola çıkmış ,filisbit gider hikayesinin fazla dekolte tek satırını bile okumadan rahat edemezdi mübarek çocuk.

İşte Balkan Harbi esnasında ve Birinci Büyük Harbin ilk yıllarında İhsan Raif Hanım'ın salonu,Selahattin Enis'in ültra naturalizmi ötesinde ne ince şiirle, ne ince şatafatlı nesirlerinde akisler bıraktığı böyle edebî bir salondu.Bir havası vardı.Hem de ne hava.Masal gibi.Şahane dekoru da yerinde idi;şahane perisi de"[85]

Raif Paşa konağındaki toplantılar sayesinde Rıza Tevfik,Fazıl Ahmet,Yakup Kadri, Ruşen Eşref Beylerle tanışır. Halit Fahri, edebiyat meclisini kurdukları İhsan Raif Hanım'ın Osmanbey'deki ikinci evini de şöyle tarif ediyor:

"Zarif,geniş,iyi döşenmiş bir salon,yerde fevkalade bir halı.Klasik,rahat ve güzel koltuklar.Köşede mükemmel bir piyano.Avize ve ötesi...İhsan Raif hanım'ın Şahabettin Süleyman'la evlenmesinden sonra bu salon,diyebilirim ki,17.yüzyıl Fransasındaki Precieuse'lerin zerafetleri ve güzel konuşmaları ile meşhur olan o kibar kadınların salonları gibi,haftada bir, iki gece tanınmış edebiyatçıların toplandıkları bir çeşit sanat mâbedi olmuştu." (Ozansoy,1970-a:310).

İhsan Raif Hanım'ın evinden başka Abdükhak Hâmid'in evinde düzenlenen toplantılara da katılır.Abdullah Cevdet'in Sultanahmed'deki Ticarethane sokağının üst girişinin köşe başındaki altı matbaa ve dergi,üsttü kat olan ve İçtihat Evi adı verilen bu yerde onbeş günde bir tertiplenen toplantıların daimilerinden biri de Halit Fahri'dir.O, anılarında İçtihat evini şu cümlelerle anlatıyor:

"Salon İhsan Raif Hanım'ın salonunun tam zıttı idi.Mobilyalar kâr-ı kadim.Salonun biçimi de şu Kadıköy'deki otöbüs şirketlerinin bekleme salonu gibi dikdörtgen. Davetlilerin başlıcaları Abdülhak Hâmid,Celal Nuri, Süleyman Nazif,Rıza Tevfik... Abdullah Cevdet Bey'den de şunu hatırlarım,konuşurken bazen ayağa kalkar ve elini beline dayardı."(Ozansoy,1970-a:313).

---

[85]" İhsan Raif Hanım'ın Salonu",Havadis,25 Mayıs 1958,s.2

Bu yerlerden başka sonradan adı Markiz olan Löbon pastanesi,Beyazıt Camisi'nin yanındaki Küllük Kahvesi,Celal Sahir'in Çağaloğlu'ndaki evi onun edebî çevresinin teşekkülünde rol oynayan önemli mekanlardan bazılarıdır(Ozansoy,1970-a:314). Bunların yanında devrin önde gelen ediplerinden olan Halit Ziya Uşaklıgil'in Yeşilköy'deki köşkünde onbeş günde bir tertiplenen çay ziyafetlerine de katılır (Ozansoy, 1939-c:01).

Halit Fahri,1917 yılında Kadıköy'de Şemsitâb mahallesindeki matmazel Eliza'nın evinde pansiyoner olarak ikâmet etmektedir.Aynı pansiyonda gelecekte Beş Hececiler topluluğunun üyelerinden biri olacak olan Yusuf Ziya da kalmaktadır. Bazı akşamlar Halit Fahri arkadaşlarıyla bu pansiyonda gece toplantıları düzenler:

"Ençok misafir gelen hikayeci doktor Fahri Celal,hem şâir hem içtimâiyyat meraklısı Haşim Nahid,romancı Reşat Nuri,yukarıda halini anlattığın Ali Mükerrem,bütün Kadıköylülerin pek iyi tanıdığı Reşitpaşazâde Akif,Yunanî tarzdaki şiirleriyle bu yolun tek yolcusu Salih Zeki,Altıyol ağzındaki Fecr-i Ati kütüphanesi sahibi Cevdet ve karşımdaki evde oturan bir bahriye zabiti idi.Bazan Yusuf Ziya,Ahmet Haşim,Ömer Seyfettin de gelirdi.İşte böyle toplandığımız gecelerde saat onbire doğru bize Allah'a ısmarladık diyerek yanımızdan çıkıp karşıki odasına ilk çekilen muallim Mehmed olurdu...Bir gece Ahmet Haşim de gelmişti.Şiirler okunuyor mecmualardan bahsolunuyor ve alelusul uzakta onlanların eserleri çekiştiriliyordu.Bir aralık söz döndü dolaştı yavrum Salih Zeki üzerinde karar kıldı.O akşam bizim sevgili şâir mecliste yok ya ,başladık onun Olimp ilahlarına atıp tutmaya.Faruk bir nükte savuruyor, Fahri Celal bir nükte savuruyor,kütüphaneci Cevdet bile birşeyler yumurtluyor ,hele Reşat Nuri aklımdaki espiriyi kaçırmayayım diye sönen sigarasını yakmağa bile vakit bulamıyordu.Ben de galiba onlarla atbaşı beraber yürüyordum. İçimizde susan bu Yunanî şiirler parodisine karışmayan yalnız Ahmet Haşim'di.Her ne ise bu bahis böyle epiyce uzadı,sonra hararetini kaybetti ve kapandı.Başka bahislere geçildi.Fakat aradan en az bir buçuk saat geçmişti ki,hiç münasebeti yokken Ahmet Haşim birden bire oturduğu koltuktan sallandı,ileriye doğru uzandı ve müthiş bir cerbeze ile Salih Zeki'nin şiirlerini methe başladı.Hepimiz şaşakalmıştık.Bu bahiste evvelce niçin susmuştu da şimdi böyle ansızın çoşuyordu.....İşte Şemsitab mahallesinde güneşin battığı bir akşam Ahmet Haşim bize sanat güneşinin doğumunu böyle parlak bir hutbe ile müjdelemiş oluyordu."(Yücebaş,1958:146;Ozansoy,1939-c:24)

Yakup Kadri,Kadıköy Kızıltıoprak'ta ikâmet etmektedir ve Yahya Kemal kalacak başka yeri olmadığı için onun daimi misafiridir.Yakup Kadri,Yahya Kemal ile birlikte kaldığı bu evde edebî toplantılar tertip eder.Bu toplantılara Halit Fahri de iştirak eder.Yakup Kadri'nin ev sahipliği yaptığı bu sohbetlerde herkesin yeni yazdığı nesirleri veya şiirleri

okunur.1[86] 1919 yılı Haziran ayından itibaren Celal Sahir'in evinde tertiplenen toplantılara katılır. Bu meclise Halit Fahri ile birlikte,Yusuf Ziya,Orhan Seyfi,Nazım Hikmet,Vâlâ Nurettin, Necmettin Halil,Kemalettin Kâmi Beyler de iştirak etmektedirler. Celal Sahir'in evindeki toplantılarda ilk önce bir şiir ziyafeti sunulur daha sonra sıra ile herkes kendi yazdığı manzumeyi okumaya başlar(Ozansoy, 1970;70). Vâlâ Nurettin,Celal Sahir'in Toprak Sokak'taki evinde tertiplenen bu toplantıları yıllar sonra şu cümlelerle anlatıyor:

"Daima en iyiyi arayan üstad , biz gençleri bu surette topladı.Halit Fahri,Faruk Nafiz,Yusuf Ziya ben, ve o...Böylelikle bir şâirler şirketi tesis ederek ismini benim teklif ettiğim Birinci Kitap,İkinci Kitap serisini yediye kadar çıkardık.Ben sekizinci kitapta ayrıldım.Esasen dokuzuncu da çıkmadı."1[87]

Edebî çevresinin teşekkülünde Celal Sahir'in apayrı bir konumu vardır.Çünkü Celal Sahir,hem sıra ile yayınladığı kitaplarda onun manzumelerine yer vermiş hem de onun yetişmesinde büyük katkıları olmuştur.Bu sebeple aralarında çok sıkı bir dostluk vardır.Nitekim Halit Fahri'nin bazı geceler onun evinde misafir kaldığı da olmuştur. 1920 yılına kadar olan meclisler daha çok evlerde yapılırken bu tarihten sonra yapılanlar genellikle pastahane yahut kahvehanelerde olmaktadır. Halit Fahri yıllar sonra kaleme aldığı anılarında bu edebî çevresini meydana getiren sanatçılarla toplandıkları mekanları şu cümlelerle anlatıyor:

"...sanat arkadaşlarımızla sık sık buluşurduk.Fakat şimdiki gibi diskotekli ve striptizli bucaklarımız olmadığından, toplantı yerlerimiz her zaman değişirdi.En fazla meclis kurup edebî projeler tasarladığımız bu yerler,ya Bâbıâli caddesindeki Meserret Kıraathanesi, yahut yine bu yokuştaki Şîr-i Ter süthanesi veya Fındıklı'da bir kahvehane, bazen de ya Karaköy'deki Camyo,yahut Beyoğlu'ndaki birahanelerden biri idi. Pek nadir olarak evlerde toplandığımız olurdu."(Ozansoy,1970-a:82).

1926 yılında yönetimini üstlendiği Servet-i Fünun dergisi sayesinde edebî çevresinde büyük bir gelişme olur.Bu dergi vasıtasıyla bir çok genç ve yaşlı edip ile tanışma imkanı bulur. Bunlardan ilki, o zaman olduğu gibi bugün de aynı isimle anılan Yedi Meşalecilerdir.Onları ilk olarak dergiye getiren ve Ahmet İhsan ile tanıştıran Halit Fahri'dir(Ozansoy,1970-a:119). Bu dergi ile olan irtibatından sonra kendisi nasıl bir edebî çevre içinden yetişip geldiyse, aynı şeyi kendisinden sonra gelenlere de uygulamaya çalışmıştır.Bunun en güzel örneği yukarıda adını zikrettiğimiz topluluktur.

1[86] "Yahya Kemal ve Hatıraları",Havadis.3 Kasım 1958,s.2

1956 yılında Atatürk Lisesi'nde yapılan öğretmenlik hayatının kırkıncı yılı kutlamalarına bu tanıdığı isimlerin haricinde pek kimse katılmamıştır.Onun çevresine karşı gösterdiği ilgi ve alakayı, çevresindekiler ona karşı göstermemişlerdir.Genelde çevresindeki isimler hemen hemen aynı kalmış,pek değişikliğe uğramamıştır.Olgunluk döneminden başlayarak hayatının sonlarına kadar edebî çevresini meydana getiren kişiler genel itibarıyla Şahabettin Süleyman,Ahmet Haşim,Ziya Gökalp gibi büyük edipler, Ahmet İhsan gibi dergi sahipleri veya Yusuf Ziya,Faruk Nafiz,Orhan Seyfi gibi aynı dönemden arkadaşlarıdır.Şahabettin Süleyman gibi bazı kişilerse onun hayatında hem rehberliğini hem hâmiliğini üstlenmişlerdir.Halit Fahri,evlerde tertip edilen bu toplantılara severek ve isteyerek katılır.Onun için bu toplantıların ayrı bir değeri vardır:

"...Yakup'a gidişimiz, sadece bir dost ziyareti değildi.Yazmış olduğu bir romanı bize okuyacaktı.Bugün pek meşhur olan bu romanı hepiniz bilirsiniz Nur Baba.Bundan anlayın ki büyük bir edebî ziyafete davetliyiz" (Ozansoy,1939-c:16).

Bu cümlelerden de anlaşılacağı üzere Halit Fahri,bu toplantıları sadece birer sohbet veya hoşça vakit geçirme olarak kabul etmediği gibi yetişmesi için birer vasıta olarak görür. Halit Fahri, bütün hayatı boyunca edebî çevresini meydana getiren sanatçılardan bazılarını bir şiir altında toplamaya çalışmıştır:

Hayalleriyle
Gözlerim tepelere bakan bir pencerede
Her dostu hatırlarım,sorarım;Neredesin
Selahattin Enis'le Enis Behiç nerede
Nerede ilk şâirlik kardeşim Hakkı Tahsin

Hani koşup gelseler o karanlık diyardan
Ve hemen toplansalar yarenlik köşesinde
Anılar getirseler o eski zamanlardan
Hepsi kendi neşesi,hepsi kendi sesinde

Gün batarken ne tatlı bir sohbetin sırası
Pencereden akşamın solgun ışığı vursa
Tütse Reşat Nuri'nin ağzında sigarası
Gelse Mahmut Yesari şöyle bir yan otursa

Eski kuşaktakiler,yeni kuşaktakiler
Gelseler yine öyle gözlerimin önüne
Gelseler birer birer sonsuz uzaktakiler
İnanmasam ne olur onların öldüğüne

1[87] Vâlâ Nurettin, "Celal Sahir Bir İpek Böceğiydi",Haber,18 Teşrîn-i Evvel 1935,s.4

Gelse Servet-i Fünun sahibi Ahmet İhsan
Vay beyim iltifatı yine bol bol dilinde
Gelse Abdülhak Hâmid,o büyük şâir insan
Makber'e dalmış gibi Hind'in bir sahilinde

Gelse Rıza Tevfik ki hem filozof,hem derviş
Gelse Süleyman Nazif bir eli sakalında
Gelse Yahya Kemal ki ilhamı tazeleşmiş
Bir İspanyol dansözü,bir İspanyol şalında

Gelse Hüseyin Rahmi elinde bastoniyle
Yanında Hulusi Bey,can ciğer arkadaşı
Üstadı edebiyat dışında saysa bile
Ali Naci bir dev bilse artık o barışı

Gelse Ercüment Ekrem ve gözlüğünü silse
Postuna kurulsa da evliyâ-yı cedidin
Gelse İsmail Habib bir şiir incelese
Kısakes cancağızım dese Ömer Seyfettin

Şahabettin Süleyman gelse makaliyle
Koltuğunun altında Lalo'nun estetiği
İhsan Raif Hanım da gelse billur sesiyle
Piyanosu önünde çicek dolu eteği

Gelse Ruşen Eşref ki edip ,kibar,centilmen
Damla damla nesrini sunsa ilham perisi
Gelse o dil bilgini İbrahim Necmi Dilmen
Elinde teorisiz Güneş dil teorisi

Gelse Tahsin Nahit ki Adada her sahili
Bir rûh-i bîkayt ile dolaşmıştı kaç mevsim
Gelse başı ateşli sembollerle hâleli
O Belde'nin tunç yüzlü yolcusu Ahmet Haşim

Gelse Hüseyin Suat ve gelse Celal Sahir
Sonra Nurullah Ataç o sihirli haliyle
Bu dostlar aziz dostlar,her zaman gönlümdedir
Ayıramam onları ölmiyen hayaliyle

Genel olarak hatıra,not,makale ve şiirlerinden edindiğimiz bilgilerle,Halit Fahri'nin edebî hayatının teşekkülünde rol alan isimler şunlardır:

Abdullah Cevdet,Abdülhak Hâmit Tarhan, Ahmet Haşim, Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Ahmet Kutsi Tecer,Ahmet Refik Altınay, Ali Canip, Ali Mükerrem, Burhan Cahit Morkaya, Celal Nuri İleri,Cemil Sena Ongun,Ekrem Uşaklıgil, Emin Bülent Serdaroğlu,

Enis Behiç Koryürek, Ercümend Ekrem Talu, Elif Naci,Eşref Şefik, Ethem Hidayet, Ethem İzzet Benice,Fahri Celal Göktulga,Fâik Ali Ozansoy, Falih Rıfkı Atay, Fâruk Nâfiz Çamlıbel,Fazıl Ahmet Aykaç, Filorinalı Nazım Özgünay,Hakkı Tarık Us,Hakkı Tahsin, Hakkı Süha Gezgin,Halide Nusret Zorlutuna, Halil Nihat Boztepe,Halit Ziya Uşaklıgil, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Haşim Nahit, Hıfzı Tevfik Gönensay, Hüseyin Rifat, Hüseyin Siret Özsever,İbrahim Alaaddin Gövsa,İbrahim Edhem, İbrahim Necmi Dilmen, İsmail Hâmi Danişmend,İsmail Habib Sevük, İzzet Melih Devrim, Kadircan Kaflı, Kemalettin Kâmi Kamu, Kenan Hulusi,Mahmut Sadık, Mahmut Yesari, Mecdi Sadrettin, Mehmet Behçet Yazar,Mehmet Rauf, Memduh Süleyman, Münir Süleyman Çapanoğlu,Nazım Hikmet, Necip Fazıl, Nizameddin Nazif Tepedenlioğlu Nurullah Ataç, Orhan Seyfi,Ömer Seyfettin,Peyami Safa,Refi Cevat Ulunay, Rekinîzade İsmail Zühtü, Reşat Nuri ,Reşitpaşazâde Akif, Reşit Süreyya, Rıza Hidayet,Ruşen Eşref Ünaydın,Sabri Esat Siyavuşgil, Salih Zeki, Selahattin Enis Atabeyoğlu,Selâmi İzzet Sedes,Selim Refik, Selim Rıfkı, Sermet Edip, Süleyman Nazif, Süleyman Sâip,Şükûfe Nihal,Tahsin Nahit, Vâlâ Nurettin, Vedat Nedim Tör,Yahya Kemal,Yahya Saim Ozanoğlu, Yahya Salih Ozanoğlu, Yakup Kadri,Yusuf Ziya, Ziya Osman.

1.2.5. Yetişmesi

Halit Fahri'nin edebiyata karşı olan merakı çocukluk yıllarına kadar dayanır.Bunda dedesi Süleyman Efendi'nin büyük tesiri vardır.İlerleyen yıllarda dedesinin yerini alacak olan babası Mehmet Fahri Paşa onun hem şiir, hem tiyatro alanlarında rehberi olacaktır. Mekteb-i Sultanî yıllarında tanımış olduğu edebiyatçılar onun yetişmesine büyük katkıda bulunmuşlardır.Şiire olan ilgisinin artmasında çevresindeki büyüklerinden gördüğü samimi havanın ve müsamahanın büyük etkisi vardır.Bu durumu anılarında kendisi de şu cümlelerle ifade ediyor:

"Ne armağanlarımız vardı ne gazete ve mecmualardan aldığımız fazla bir ücret. Fakat bu devrin samimi edebiyat âlemin,her kim olsa ruhunu okşar, gençleri yalnız sanat aşkı ile çoşkun kılardı.Bizden evvelkilerin ekseriyetle ilk yazılarımızda müsamaha ve ilgilerinin de bunda büyük tesiri vardı.Sıktığınız el,bütün samimiyeti ile,gönülden sevgisini parmakları ile avuçlarınıza verir,bakışlar karşılıklı bir sevgiden ışık alırdı.Bu saf dostluğu ve beraberliği riyasızlığı karşısında kendinizi mutlu bulurdunuz"(Ozansoy, 1970-a:280).

İlk mazumesini Mekteb-i Sultanî'de öğrenci iken aynı okulun yayın organı olan Tîrâje dergisinde yayınlar.Halit Fahri,ilk önce haftalık veya aylık edebiyat dergilerini okuyarak kendini yetiştirmeye çalışır:

"Yatılı mektebimden her cumartesi öğleden sonra çıkışımda,şimdi Yapı Kredi Bankası'nın köşesindeki tütüncü ve gazeteci dükkanının satıcısına tembih edip saklattığım mecmuaları toptan alırdım ve ilk işim yazıları okumak için sayfaların üstüne eğilmek olurdu.Bu mecmualar, Servet-i Fünun,Şehbal,Aşiyan Resimli Kitap, Muhit, Türk Yurdu idi" (Ozansoy,1970-a:281).

Halit Fahri daha iyi yetişmek için edebiyat dünyasındaki seleflerinden daima istifade etmiş, yeri geldiğinde onlara saygılı davranmıştır:

"Ne çok severdik büyüklerimizi,sayardık onları. Onlar şiirde romanda tiyatroda bizden evvel bir yol açmışlardı,şimdi biz o yoldan ilerleyerek daha uzağa gitmeye çalışacaktık, kalbimizde azmimiz kadar bu üstadlara karşı olan şükran duyguları ile." (Ozansoy, 1970-a:281)...Bizden evvelkilerin hakkını inkar etmek onlara dudak bükmek ne demekti. Haddimize mi idi?Böyle bir bayağılık benim neslimin düşünemeyeceği bir küçüklük, bir nankörlüktü.Hepsi kibar ve asil adamlardı." (Ozansoy,1970-a:282).

Halit Fahri'nin yetişmesinde Şahabettin Süleyman'ın inkar edilmez bir rolü vardır.Halit Fahri de bu durumu

"Şimdi benim Bağdat isimli şiirimi muska gibi yanında taşıyordu.Şahabettin Süleyman, okulda öğrencilerine,dışarda her yerde, gazinoda tramvayda ahbab meclislerinde bütün tanıdıklarına okuyordu.Bu benim için öyle bir reklamdı ki" cümlesiyle itiraf ediyor (Ozansoy,1970-a:271).

Şahabettin Süleyman'ı kendisi gibi gençlere yol gösterdiği,eserlerini tanıttığı için sever. Hatta ona karşı olan sevgisi o derece ileridir ki onu münekkitlik ve yol göstericilik bakımından Nurullah Ataç'a benzetecektir(Ozansoy,1939-c:271).Daha öncede söylediğimiz gibi Şahabettin Süleyman onun adeta hâmisidir.Halit Fahri de onu bir ağabey ve mürşid olarak görür(Ozansoy,1939-c:74).Şahabettin Süleyman'la olan ilişkilerini diyaloglarını Havadis gazetesinde yayınladığı bir makalesinde şu cümlelerle ifade eder:

"Şahap'la Rübab mecmuasında başlayan dostluğumuz biz gençleri ona sevdirdiği kadar biz de onu severdik.Böyle olunca da zaman zaman bazı mihnetlerine katlanmak zorunda da kalırdık.Benim için bu mihnetlerin en başta geleni de işte bu Lalo tercümesine bazı geceler iştirak etmemdi.

Beni daima babamın ismi ile çağırarak:
-Fahri derdi ben yoruldum,al buradan ötesini de sen çeviriver.Tabi hülâsa edersin."[188]

Şahabettin Süleyman kadar olmasa da 1912 yılında tanıştığı Yahya Kemal'in-özellikle yabancı edebiyatları tanımada-büyük yardımı olmuştur.Yahya Kemal'den sonra onu etkileyen bir diğer kişi de Ziya Gökalp'tir. Ziya Gökalp, onu hem fikri yönden hem edebî yönden etkilemiştir.Onun sayesinde millîyetçilik şuuru güçlenmiş ve bu şuur vasıtasıyla hece veznine ve sade dile yönelmiştir.

Onun yetişmesinde etkili olan faktörlerden biri de, bir önceki bölümde ele aldığımız ev sohbetleridir. Bu sohbetler sayesinde büyüklerinden kendi yazdığı manzumeler hakkında bilgi alış verişinde bulunur. Yerli ediplerin yanında, öğrenmiş olduğu yabancı dil sayesinde, dünya çapında ün yapmış edebiyatçılardan da etkilenir.Bu etkilenme belirli bir dönemi kapsamayıp hayatı boyunca devam etmiştir. Edebî hayatı boyunca hiçbir zaman sabit bir çizgide olmayıp daima saf değiştirmiştir.

1.2.6.Nesl-i Ati-Yeni Nesil Dönemi

1912 yılında Şahabettin Süleyman'ın başkanlığında Yeni Nesil adı verilen ve tamamına yakınını gençlerin meydana getirdiği edebî bir topluluk kurulur. Halit Fahri, üyesi olduğu bu grubun kuruluş tarihini *"..329 da Yeni Nesil namıyla Selahattin Enis'in de dahil olduğu edebî bir genç zümremiz teşekkül etmişti"* ifadesinden anlaşılacağı üzere 1329 olarak veriyor.[189] 1913 yılında kurulan bu topluluğun üyeleri Rübab dergisini kendilerine yayın organı olarak seçerler. Genç topluluğun kendisini edebiyat sahasından haberdar eden ilk yazısı Hakkı Tahsin'e aittir. Hakkı Tahsin, Şahabettin Süleyman'a hitaben yazılmış olan makalesinde *"Evet Şahab Bey,biz de varız.Biz de mülkün edebiyatında nasibe-dârız.Madem ki yazıyor ve madem ki biz yalnız sanat yalnız edebiyat için uğraşıyoruz,neden mevkileri bizden pek aşağıda bulunanlar alâ-merâtibihim tadâd olsunlar da biz hiç yokmuşuz,hiç yaşamıyormuşuz gibi bizden hiç bahsolunmasın"* cümleleriyle kendilerinden bahsedilmemesinden şikayet eder.[190] Aynı derginin 27.sayısında yayınlanan bir karikatürde oda duvarları Halit Fahri,Hakkı Tahsin, Ali Naci,Selahattin Enis'in fotograflarıyla süslüdür.Odanın ortasında Şahabettin

---

[188] "İhsan Raif Hanımın Salonu",Havadis,25 Mayıs 1958,s.2
[189] "Hakkı Tahsin Eseri ve Hatırası",Servet-i Fünun,N:1725-40,5 Eylül 1929,s.649
[190] "Hakkı Tahsin,Bataklıkta Münasebetiyle Şahabettin Süleyman Bey'e",Rübab,N:22,14 Haziran 1328, s.243

Süleyman ile Hakkı Tahsin'in kılıç şeklindeki kalemleri birbirlerine çekmiş bir vaziyettedir.Topluluğun üyesi olan gençler Rübab mecmuasının 29.sayısında Kâtib-i Umumî; Tahsin Nahit imzalı ve Nesl-i Ati Cemiyeti Edebîyyesi'nden adını taşıyan bir beyanname ile kendilerini şöyle tanıtırlar:

"Mevcudât-ı millîyenin esasât-ı meyânında bir mevki-i mümtaz ihraz eden ve şimdiye kadar her lisanın şive ve ahengiyle mütenasip bir mecrada gıpta-bahşa teceddüdler gösteren edebiyat,lisan mâteessüf bir dereke-i hiciden kurtulamamış ve mebdeindeki esas yavaş yavaş bozularak teceddüd nâmı altında Şarkı ve Garbı taklid etmek gibi garibeler suretinde tecelli etmiştir.

İşte Edebiyat-ı Osmaniye'deki mar-üz-zikr şu tarz-ı sakîm-i taklidi kökünden yıkmak ve lisanın ahengiyle mütenasip millî bir mecrâ-yı nevin açabilmek maksadıyla teşekkül etmiş olan cemiyetimiz bugün kemâl-i hürmetle kendilerine ilm-i ittihaz ettikleri Nesl-i Ati nâmının müsemmalarına metin bir esas,doğru bir yol açacağından Osmanlılığın menâfiine çalışan bil-umum müessesât-ı edebîyye,ilmiyye,içtimâiyye ve matbuat ve muhît-i edebîyyemizde sahib-i mevki zevât-ı kirâmdan velhasıl gençlerimizden müzaheret bekler."1[91]

Bu beyanname selefleri Fecr-i Ati'ye olan özentilerinin bir belgesi gibidir.Çünkü onlar gibi poetikalarını gösteren bir metin yayınlamışlar fakat bunun tam tersini yaparak etkilendikleri Fecr-i Ati'ye hücum etmişlerdir. Yayınladıkları bu bildiri hem kendilerini tanıtmak,hem kendileri gibi düşünen yeni kuşak edebiyatçılara derginin sayfalarının açık olduğunu göstermek içindir.Aynı zamanda bu beyanname ile Nesl-i Ati-Yeni Nesil olduklarını resmen kabul ederler.

Grup üyeleri kendilerini gösterebilmek, varlıklarından edebiyat dünyasını haberdar edebilmek için Fecr-i Ati'ye ve Hüseyin Rahmi'ye hücum ederler.Bu tartışmalarda rehberleri eski bir Fecr-i Ati'ci olan Şahabettin Süleyman'dır.Onları hem teşvik eder hem arkadaşlarını savunuyormuş gibi görünerek onlara kapı açar.Bu sebeple Yeni Nesilciler ile Fecr-i Ati arasındaki bu tartışma bir nevi danışıklı dövüş gibidir. Halit Fahri anılarında hayatının bu devresini şu cümlelerle anlatır:

"...Şahabettin Süleyman Fecr-i Ati'den üstadımız,biz edebî grubumuza verdiğimiz isimle Yeni Nesil.Şahabettin Süleyman'la bir anlaşmamız da var....Yeni Nesil Fecr-i Ati'ye hücum edecek,Şahabettin Süleyman sözde, kendi sanat okulunu müdafaya girişecek ama bizi tanıtmaya yol açsın diye,tavizli yoldan,atıp tutmalarımıza açık kapı bırakacak.Biz de kurnaz fareler gibi,o delikten içeriye dalacağız" (Ozansoy,1970-a;39).

1[91] Tahsin Nahit,Rübab,C.1,N:29, 26 Temmuz 1328,s.330

Fecr-i Ati'ye yapılan bu hücumlara Halit Fahri de katılır ve Fuat Köprülü'yü intihalcilikle suçlar.[92]Bir başka Yeni Nesilci olan Ali Naci,Fecr-i Ati'ye hücum eden Halit Fahri'nin şiirlerini (Rüya,Bahîre-i Ezvâk,Rüzga Olsa İdim) örnek gösterir ve bunların Fecr-i Ati'cilerin manzumelerinden daha üstün olduğunu söyler.[93] Yeni Nesil'ciler Fecr-i Ati'den sonra Hüseyin Rahmi'yi hedef seçerler.Fakat Hüseyin Rahmi'ye yapılan hücumlar dergi sahibi ile Yeni Nesil'cilerin arasının açılmasına neden olur.Bunun üzerine Halit Fahri'nin başkanlığında Hakkı Tahsin,Ali Naci,Sâfi Necip Rübab dergisinden ayrılırlar.İlk ayrılan Halit Fahri ve Hakkı Tahsin'dir.Bu dergiden ayrılan gençler yeni çıkmaya başlayan Kehkeşan mecmuasına geçerler.Yeni Nesil üyeleri bu dergiye geçtiklerini yayınladıkları şu ilan ile açıklarlar: "*Kehkeşan mecmuası bu haftadan itibaren Yeni Nesil Cemiyet-i Edebîyyesi'yle tevhid-i mesâi eylemiştir.Üçüncü nüshası gayet nefis mündericat ve resimleri muhtevidir.*"[94] Yeni Nesil mensuplarının Kehkeşan ile olan ilişkileri ancak onsekiz gün devam eder ve Halit Fahri tarafından verilen ikinci bir ilan vasıtasıyla Kehkeşan ile alakalarının kalmadığını açıklarlar: "*Heyet-i tahririyyesini teşkil ettiğimiz Kehkeşan mecmuası ile bâdema hiçbir alakamız kalmamıştır.*"[95]Bu ilanın altında topluluk adına Halit Fahri'nin imzasını görüyoruz. Bu ifadeden de anlaşılacağı gibi Halit Fahri'nin topluluk içinde farklı bir konumu vardır.Bunda hiç şüphe yokki Şahabettin Süleyman'ın büyük tesiri vardır. O,bu topluluğun Şahabettin Süleyman'dan sonra gelen ikinci kişisidir.Halit Fahri ve arkadaşlarının Kehkeşan'dan ayrılmasından sonra mesul müdür Eyüp Hikmet'in de Alemdar'da çıkan ilanı vasıtasıyla dergiyle bir ilgisinin kalmadığını anlıyoruz:"*Müdür-i mesul bulunduğum Kehkeşan gazetesiyle bâdema alakam kalmamıştır,Eyüp Hikmet.*"[96]

Sonuç olarak Yeni Nesil'ciler, "*Edebî ufku ve geçmişi Fecr-i Ati'cilerden fazla olmayan bu gençlerin kendilerini edebiyat dünyasında var olmaları,eserlerinden ziyade Fecr,i Ati'ye yönelttikleri hücumlarıyla gerçekleşir.Onları,Şahabettin Süleyman'ın da desteğiyle oldukça sert bir üslupla Fecr-i Ati'yi eleştiren yazılar yayınlayan,iddiayla ortaya çıkan ama iddialarını gerçekleştirmeyen bir topluluk olarak değerlendirmek*" yerinde olur(Kabadayı,1994:66).

---

[92] "Fecr-i Ati İntihallerinden-Bir Gazel-i Meczup",Rübab,C.1,N:29, 26 Temmuz 1328, s.325
[93]Ali Naci, "İkinci Cevap",Rübab,C.1,N:30, 2 Agustos 1328,s.338
[94]İkdam Gaz.,N:5599,23 Eylül 1912,s.5
[95]Ayna,Alemdar,N:138-79,9 Teşrîn-i Evvel 1328,s.3;Teşrih Gaz,N:69-131,11 Teşrîn-i Evvel 1912, s.3.
[96]Ayna,Alemdar,N:138-79,9 Teşrîn-i Evvel 1328,s.3;Teşrih Gaz,N:69-131,11 Teşrîn-i Evvel 1912, s.3.

1.2.7.Nâyiler

Rübab ve Kehkeşan mecmualarında kendilerini Yeni Nesil diye tanıtan Halit Fahri ve arkadaşlarını Mustafa Abid'in çıkardığı Nihal mecmuasında görmeye başlarız. Diğer dergilerde olduğu gibi Nihal mecmuası ile olan ilişkileri fazla uzun süreli olmaz ve baştan beri kendilerine rehber olan Şahabettin Süleyman'ın önderliğinde Safahat-ı Şiir ve Fikir mecmuasına geçerler.1[97]Halit Fahri,Hakkı Tahsin Selahattin Enis, Ali Naci, Hıfzı Tevfik,Orhan Seyfi, Hasan Said Mevlevî,Enis Behiç,Yakup Salih,Sâfi Necip, Nâyiler topluluğunun diğer üyeleridir. Mehmet Behçet Yazar, yukarıdaki isimlerden başka,Faruk Nafiz, Salih Zeki,Yusuf Ziya,ve Ahmet Hidayet Reel'in de topluluk üyesi olduklarını söylüyor.1[98] Halit Fahri'nin de içlerinde bulunduğu bu topluluk,edebiyattaki millîlik kavramını Mevlana ve Yunus Emre'ye yani 13.yüzyıla kadar indirmeye karar verirler.

Şahabettin Süleyman daha önce Rübab mecmuasında Yeni Nesil olarak tanıttığı bu gençleri,bu sefer de Safahat'ta Nâyiler olarak karşılar.Şahabettin Süleyman mecmuanın ilk sayısında "Nâyiler Yeni Bir Gençlik Karşısında" adını taşıyan makalesiyle topluluğu tanıtır.1[99] Bu makale bir bakıma topluluğun beyannamesi olduğu gibi aynı zamanda Nâyileri tanıtan ilk yazıdır. Şahabettin Süleyman'ın bu makalesine karşı tavır alanlar da olur.Bunlardan biri olan Tevfik Mecdi,Halit Fahri'nin de içinde bulunduğu bu gençleri "Türkçeyi iyi bilmeyen çocuklar" olarak gördüğünü ve Şahabettin Süleyman'ın bunlara edebiyat namına taviz verdiğini söyler.1[100]

Halit Fahri'nin bu mecmuanın ilk sayısında Tûti-nâme isimli şiiri yayınlanır.Sanki Safahat mecmuası bu Nâyilerin isimlerini duyurmak için çıkartılmış gibidir.Halbuki derginin böyle bir durumla alakası da yoktur.Halit Fahri üzerinde inkar edilmez bir etkisi bulunan Yahya Kemal'in Nâyiler üzerinde de mutlak tesiri vardır.Topluluğun teorisyeni olan Şahabettin Süleyman bu nazariyenin mayasını Avrupa'da senelerce tedkikât-ı edebiyyede bulunduktan sonra,İstanbul'a avdet eden Yahya Kemal'in getirdiğini söyler. Zaten Halit Fahri ile Yahya Kemal de bu dönemde tanışmışlardır.

1[97] Mart-1330

1[98]Mehmet Behçet Yazar,"Edebiyatçılarımızı Tanıyalım,Halit Fahri Ozansoy",Yedigün,N:404,3 Kânun-ı Evvel 1940,s.13

1[99]Şahabettin Süleyman,Nâyiler;Yeni Bir Gençlik Karşısında,Safahat,N:1, 6 Mart 1330, s.3

1[100]Tevfik Mecdi, "Tenkid",Zeka,N:24,13 Mart 1330,s.17

Fakat Halit Fahri'nin Yahya Kemal'den etkilenmesi Nâyilerin ortaya çıkmasından çok öncedir.Fakat bu Nâyilerin kurulması Yahya Kemal'in onun üzerindeki etkisini pekiştirmiştir.

Halit Fahri,Yeni Nesil hareketinde olduğu gibi bu topluluğun da en önde gelen kişisidir Şahabettin Süleyman daha önceki dönemlerde olduğu gibi,Nâyiler içinde en çok Halit Fahri'ye değer verir.Yazmış olduğu makalelerde kullandığı methiye dolu sözlerden bunu kolayca anlamak mümkündür.Şahabettin Süleyman Safahat'ta yayınlanan makalesinde Halit Fahri için şu sözleri sarfeder:

"Halit Fahri sâkin ve sâkit Nâyi lisanını teşkil ve tesise uğraşıyordu. Lakin ihtiyaç ve cereyan, bazı cereyanât-ı hissiyye ve fikriyye hâfi olmakla beraber pek seri'ül-intikaldir-diğer gençleri de aynı gayeye tevcih ediyordu.Halit Fahri şark masallarını Nâyi bir şekil ve ifade ile tesbite çalışılırken ,ötede Selahattin Enis hakikiyyun mesleğini,Hakkı Tahsin esâtir-i şarkıyyeyi,Enis Behiç ve Hıfzı Tevfik ve Orhan Seyfi âsâr-ı âhir hislerini ve Yakup Salih fantaziyeleri, Sâfi Necip Maupassant tarz-ı tahkiyesini aynı lisanla nakle uğraşıyorlardı... Mesela Halit Fahri'nin şu sözlerinde bir mana-yı harici bulunmadığı halde bize ta uzaklarda çöller ve yaylalar arasında gizli, metrük eski bir şehri ne güzel ihsas ediyor;
Eski şehrezat ufuklar sedd-i çin
İşte yıldızsız karanlık bir gece
Burada bütün vazifeyi,lisanın heyecan-ı bedii ile imtizac ederek,bir âhenğ-i mahsus olması ifa ediyor.Şâir bu tarzda ,cidden muvaffak olmuştur...Şu dakikadan itibaren yeni bir meslek-i edebî tarih-i edebiyata ayak basıyor.Gençliğin humma-yi sanatla menfaat beklemeyen, humma-yi sanatla çırpınması bence âti için en büyük bir ümittir.Sanatın en büyük mekteplerini bu aşk-ı menfaat nâ-endiş tevlid etmiştir. Nâyiliğin de bu suretle pek büyük bir terakkiye mazhar olmasını temenni eder ve takdis eylediğim Fecr-i Ati'ye mensup olmasaydım ve o neslin Osmanlı edebiyatına ciddi hizmetler ifâ ettiğine kâni bulunmasaydım yeni gençliğe iltihak etmek husunda bir saniye tereddüd etmezdim."1[101]

Nâyilerin faliyetleri sona erdikten sonra heyet-i tahririyye müdürü -kendisi de bir Nâyi olan- Selahaddin Enis tarafından çıkartılan Şebab dergisinde "İddiâ-yı Mevcûdiyyet" gösteren zümreler arasında beşinci sırada Nâyiler yer almaktadır.1[102] Halit Fahri o günleri "*Safahat'ta evvelcede söylemiştim,Şahabettin Süleyman bizim hakkımızda Nâyiler diye bir yazı yazmıştı.Bu makalesinde bizi derûni ahengi yaratmaya çalışan gençler diye övüyor,Mevlana Celaleddin'in mânevi torunları diye takdim ediyordu. Onun bu tevcih-i vecihi o zaman gazete ve mecmua idarehanelerinde epey latifelere yolaçmıştı*" cümleleriyle özetler(Ozansoy,1939-a:306).Halit Fahri'nin yukarıda da

1[101]Şahabettin Süleyman, "Nâyiler", Safahat,N:1,6 Mart 1330,s.6
1[102]Şebab,N:24,24 Şubat 1337,s.578

belirttiği gibi Şahabettin Süleyman,Nâyileri Paul Verlaine'in derûni ahenk nazariyyesini Türk edebiyatına uyarlayacak olan kimseler olarak görmektedir(Ozansoy, 1939-a:11).

Halit Fahri, topluluğa katıldığı dönemlerde bu akımın felsefesine uygun olarak "Dervişin Sözü,Türbe ,Ayinden Sonra,Ney Sesleri,Dârüleytam Yavrularına,Tûti-nâme" şiirlerini kaleme alır.Tûti-nâme bu manzumeler içinde en güzel olanıdır.Halit Fahri,bu dönemde kaleme aldığı manzumelerinin büyük bir bölümünde neyi bir sembol olarak kullanmıştır.1[103] Ney, Nâyilik,neyzen ve Mevlana'nın izlerinin en belirgin olarak görüldüğü şiirinden biri de "Ayinden Sonra" adını taşıyan şiiridir:

"Titriyor neyzenlerin destinde ney
Ruha bir ses musiki sun ça..na
Ey bu dergâhın büyük bânisi ey
Pirimiz ya hazreti Mevlâ..na" (Ozansoy,1922:78)

Nazım Hikmet Polat bu topluluk için "*...gençlerin Nâyilikten ne kasdektiklerine gelelim. Bilindiği gibi Nâyi ney üfleyen manasındadır.Ney ise Mevleviliğin remzidir.Yeni Nesil gençlerinin Mevlevi tarikatı ile doğrudan bir ilişkileri yoktur.Ancak ilham bakımından Mevlana Celaleddin-i Rumi'ye bağlanmak isterler*"ifadesini kullanır.1[104]İlk dönemlerde topluluğun dışında olan Yusuf Ziya da sonradan bu gruba katılır(Ortaç, 1966;10).

Prof.Dr.Kenan Akyüz, Nâyilerin edebiyatta millîlik anlayışını millî geçmişe bağlanışta gördüklerini ve 13.asrın büyük mutasavvıfları olan Mevlana Celâleddin-i Rûmi ile Yunus Emre'nin şiirlerindeki samimi ifadeli lirik ve mistik atmosferi kendi şiirlerinde yaşatmayı denediklerini söylüyor(Akyüz,1994:163).

Topluluğun isminin başına Cenap Şahabettin'in kalemi ile alaylı bir şekilde "E" harfi eklenir ve halk dilinde Nâyiler, Enâyiler oluverir(Ortaç,1966:12). Nâyilerin şiir anlayışını en iyi gösteren manzume Hıfzı Tevfik'in Nâyilere ithaf ettiği "Ney" şiiridir:

"*Renk ü ahenk içinde nâz u niyaz*
Bir girizan nağmedir;me'nus
Ki eder ruhu teşne-i pervâz
Ki döker kalbe neş'e-i me'yus

1[103]Tasavvufa Doğru,Ayinden Sonra,Sahilden Zühreme,Zerdüşt,Ney Sesleri şiirlerinde olduğu gibi.
1[104]Nazım Hikmet Polat, "Yeni Nesil Tarafından Rübab Mecmuası'nda Fecr-i Atiye Karşı Yürütülen Mücadele",Türk Dünyası Araştırmaları,C.2,N:19,Agustos 1982,s.138

Hele bir leyl her taraf mahmur
Hâb-ı mest içinde cümle ibâd
Ra'şe yok beste yok hayat uyur
Uyur esrar içinde nefha-i bâd

Sanki rüya görür bütün eşya
Öyle dalgın ve bî-haber uyumuş
İnce bir nura örtünen derya
Yatmış âvâre kimsesiz hâmuş

Ah bir den bu samt içinde o ses
Akseder sanki bir şehîk-i füsun
Sanki giryan bir zavallı nefes
Ki verir leyle irtiaş ü cünûn

Râşeler...bûseler...feşâfeş-i râz
Bir garam-ı sürud içinde güler
Dökülür bir nesis-i dur u dırâz
Titreşir besteler tebessümler

Uyanır gölgeler bakar hayran
Bu füsûni enine secde eder
Hangi hülyadır eyleyen seyran
Hangi rüya bu hoş nesim-i seher

Hangi cennette eylemiş neban
Hangi ayâtı eylemiş taklid
Yoksa derya mıdır olan giryan
Ki döker ruha ra'şe-i tevhîd

Sorar âfâka selsebil ü cibal
Neredendir bu sekr peyderpey
Titreyip sekr içinde ruh-ı leyal
Dinle gel der o ağlayan bir ney" [105]

1.2.8.Beş Hececiler Dönemi

Birinci dünya savaşının sonlarına doğru Halit Fahri'nin de içlerinde bulunduğu genç bir grup eserlerinde özellikle hece veznini ve sade dili kullanmaya başlar.Orhan Seyfi, Halit Fahri,Yusuf Ziya,Enis Behiç,Faruk Nafiz bu topluluğun üyeleridir.Gruba ilk önce Enis Behiç, Orhan Seyfi,Yusuf Ziya daha sonra Faruk Nafiz ve Halit Fahri katılırlar. Beş Hececilerin faliyet gösterdiği yıllarda Fransa'da Beş "Yazarlar Derneği" adıyla bir dernek ortaya çıkar.Bizim hececilere de, adı geçen dernekten ve hece veznini

1[105]Hıfzı Tevfik, "Ney",Safahat,N:1,6 Mart 1330,s.2

kullandıklarından "Beş Hececiler" veya "Hecenin Beş Şâiri" ismini İsmail Habib verir. Fakat topluluğa bu ismin verilmesini uygun bulmayanlar da vardır.Bunlardan biri olan Necip Fazıl bu topluluk için "mütareke nesli veya tecrübe nesli"isimlerini daha uygun bulur.1[106] Hecenin Beş Şâiri ,Türk Yurdu,Millî Mecmua, Yeni Mecmua ve Hayat dergilerinde yazılar kaleme almışlardır.

Halit Fahri'nin hececilere katılmasında arkadaşı Ömer Seyfettin'in büyük bir payı vardır. Çünkü Ömer Seyfettin İstanbul'a tayin olduktan sonra Halit Fahri ile tanışır. Ondan, hece vezni ve sade dille şiirler yazmasını ister. Halit Fahri'nin şiir hakkındaki düşüncelerinin değişmesine neden olan Ziya Gökalp te onun bu topluluğa girmesinde etkili olmuştur. Hececiler, Ziya Gökalp tarafından ortaya atılan konuşma diliyle yazı dilinin aynı olması ve millî konulara yönelmek prensiplerini kabul ederler. Halit Fahri'nin şiir çizgisine baktığımızda bu ekole katıldıktan sonra milliyetçilik fikrine bağlı manzumeler kaleme aldığına şahit olmaktayız. Halit Fahri,topluluğa sonradan katılmasına rağmen hececilerin fikrilerine sadık kalmış fakat, belirli bir zaman sonra diğer arkadaşları gibi o da heceyi bırakıp aruzu tercih etmiştir.Aruz veznine geçmesinde hececilerin dağılmış olmasının da tesiri vardır.

Halit Fahri bu dönemde ferdi duyguların yanında,târihi konulara da ağırlık verirken Anadolu'yu ve Anadolu gerçeklerini dile getirir. Halit Fahri'nin bu devrede kaleme aldığı manzumelerinde halk şiirinin izleri görülür.Hem halk şiirinin etkisi hem milliyetçilik ve hece vezni onun dilini daha da sadeleştirmiştir.Halit Fahri, arkadaşlarıyla birlikte Memleket Edebiyatı Çığırı'na da katkıda bulunmuştur. Halit Fahri başta olmak üzere Beş Hececilerin eleştirildiği nokta, millî duyarlıklık adına gerçekçiliği yitirmeleridir.Ayrıca doğaya yönelişi,yurt güzelliklerinin Anadolu'nun basma kalıp söyleyişleriyle görüntülenmesi olarak algılamaları tenkit edilmiştir (Özkırımlı,1982:582).

Halit Fahri bu dönemde çoğunlukla hece vezninin 11 ve 14'lü kalıplarını kullanır ve Servet-i Fünun neslinde çok sık olarak rastlanan bir tek manzumede farklı aruz kalıplarını kullanmak usulünü hece kalıplarına uygular.Hece ile serbest müstezat

1[106]Necip Fazıl Kısakürek, "Curcuna Hakkındaki Bütün Fikrimiz",Ağaç,N:6,18 Nisan1936,s.15

yazmayı,1[107] mısra kümelendirmelerinde dörtlüğün yanında altılı-yedili gibi türleri de dener. Pek başarılı olmasa da nazmı nesre yaklaştırmaya da çalışır.1[108]

Halit Fahri'nin de dahil olduğu hececiler "*Aşk ve tabiat gibi ferdi temaların yanı sıra memleket manzaralarına, ülke gerçeklerine,millî ve mahalli konulara büyük ilgi gösterirler.Düz kafiyeli ya da beşli,altılı, yedili bendlerden oluşan şiirler yazdılar.Halk şiirinin nazım şekillerini tercih ettiler ve yerli özelliklerimizi şiirde yansıtmaya özen gösterdiler*"(Tuncer, 1994:4).Beş Hececiler halk şiiri geleneğinde Rıza Tevfik'ten etkilenmişlerdir. Hemen hemen tamamının şiirlerinde Mehmet Emin Yurdakul'un manzumelerinde görülen vezin kuruluğuna rastlanmaz. Hece vezniyle tiyatro eserleri de kaleme almışlardır.1[109] Halit Fahri'ninki ile birlikte heceyle kaleme alınan tiyatro eserleri şunlardır:

Yusuf Ziya:Binnaz

Faruk Nafiz: Canavar

Halit Fahri: Sönen Kandiller

Halit Fahri, Servet-i Fünun'da yayınlanan bir makalesinde bu dönemdeki faliyetlerinin sıradan işler olmadığını savunur:

"*Hecenin beş sanatkarı Faruk Nafiz,Orhan Seyfi,Enis Behiç, Yusuf Ziya ve Ben vaktiyle hece veznini Mehmet Emin'in dört dört duraklı ittirâdından kurtarıp yeni sesler çıkaran bir ahenk haline getirmeye çalışmıştık. O zamanlar pek gençtik ve yaptığımız küçük görülecek işlerden değildi.*"1[110]

Halit Fahri yıllar sonra kaleme aldığı anılarında bu dönem için şu ifadeyi kullanır:

"*Aruzu yine arasıra kullandığımız oluyordu,fakat en büyük ülkümüz heceyi işlemekti. Onun sonsuz ahenk dalgaları vadeden enginine kendimizi koyuvermiştik.Aruzu yalnız millî bir kavramla değil aynı zamanda estetik bir hakikat olarak da bir yana bırakmaya mecburduk.Zaten hecenin beşi de aruzu kusursuz kullanabilmişlerdi.Demek ki bu yoldan o yola geçiş bir aczden gelmiyordu...Yusuf Ziya,Orhan Seyfi, Rahmetli Enis Behiç,hep beraber artık atıldığımız ışıklı yoldan dönecek değildik*"(Ozansoy,1939-c:306).

Halit Fahri bu topluluktan gururla behsederken en iyi yaptıkları işin ise lisanı temizlemek olduğunu söyler:"*O lisanı da köhne asırların ahenginden uzaklaştıran,*

1[107] Çanakkale,Gece Hücumu manzumeleri buna birer örnek teşkil eder.

1[108] Bayram Mektubu,Yeni Mecmua,N:9,6 Eylül 1333, s.175;Ufuklara Karşı,Şâir Nedim,N:3,30 Kânun-ı Sâni 1335

1[109]Bu dönemde heceyle üç tane eser kaleme alınmıştır.Bunların üçü de bizim hececilere aittir.

1[110] "Edebiyatta Bir Genç Nevhager",Servet-i Fünun,26 Mart1936,N:2066,-381,s.274

temizleyen,sadeleştiren ancak Yusuf Ziya ve arkadaşlarının mensup olduğu nesildir"1[111] Necip Fazıl, Ağaç mecmuasında yayınladığı bir tenkit yazısında Beş Hececileri ve dolayısıyla Halit Fahri'yi şu yönlerden eleştirir:

"... ne hececi ne de millî edebiyatçı kelimeleri ifade edemez.Size zaman ve mahiyet noktasından iki isim bulmak lazım gelse,mütareke nesli veya tecrube nesli demek doğru olur...dizginleri Ziya Gökalp'in elinde bulunan bu yarı resmi cereyanın siz, mümessilleri değil haberiniz olarak veya olmayarak kendisini tatbik ettirmek üzere seçtiği mankenlersiniz" dedikten sonra Ahmet Haşim ve Yahya Kemal'in Beş Hececilerin var oldukları dönemde daha etkin şahsiyetler olduğunu söyler.1[112] Ayrıca onların üstün ve sivri bir şahsiyet gösteremediklerini, dünyada hiçbir neslin kullandığı şiir formuyla anılmadığını hatırlatır.

Başta Halit Fahri olmak üzere topluluğun diğer üyeleri cumhuriyetten sonra da yazmaya devam ederler ve kendilerinden sonra gelen bazı kişileri de etkilerler.Ali Mümtaz, Kemalettin Kâmi ,Necmettin Halil,Ahmet Hamdi,Ahmet Muhip, Ömer Bedrettin,Ahmet Kutsi, Cahit Sıtkı , Behçet Kemal bu etkilediklerinden bazılarıdır(Özkırımlı,1995:198).

Bilge Ercilasun,Beş Hececilerin Cumhuriyetin ilk şâirlerine büyük ölçüde tesir ettiklerini ve kendilerinin devamı sayılabilecek başka bir ekol meydana getirdikleri fikrindedir. Buna örnek olarak da Kemalettin Kamu,Ahmet Hamdi Tanpınar ve Ömer Bedrettin Uşaklı'yı gösterir.1[113] Oktay Akbal,Servet-i Fünun dergisinin 25 Kânun-ı Evvel 1941 tarihli nüshasında Halit Fahri'nin aynı toplulukta yer alan diğeri arkadaşlarına nazaran daha kuvvetli bir şâir olduğunu söyler.Kanatimizce Halit Fahri bu topluluk içine sonradan dahil olmuştur fakat şâir hayatının hiçbir döneminde tam anlamıyla hece vezni taraftarı olmadığı gibi zaman zaman onun aleyhinde de bulunmuştur. Grup içinde heceye tam anlamıyla bağlı kalmayan sadece Halit Fahri değildir, diğerleri de zaman zaman aruz veznine gidip gelmişlerdir.

Türk edebiyatının belirli bir dönemine damgasını vuran topluluğun üyeleri, zamanla heceyi tek vezin olarak görmekten uzaklaşırak,hece ve aruz veznini bir arada

---

1[111] "Yanardağ",Servet-i Fünun,N:1666-192,19 Temmuz 1928,s.147
1[112]Necip Fazıl Kısakürek, "Curcuna Hakkındaki Bütün Fikrimiz",Ağaç,N:6,18 Nisan1936,s.15
1[113] Bilge Ercilasun, "Halide Nusret Zorlutuna'nın Şiir Dünyası",Töre,N:158,Temmuz 1984,s.13

kullanmağa başlarlar. Heceyi tek vezin olarak görme fikrini ilk bozanlardan biri Halit Fahri'dir.

1.2.9.Üyesi Bulunduğu Dernekler ve Kurullar

Aktif bir insan olan Halit Fahri, hayatı boyunca pek çok dernek ve toplulukta görev almıştır.İlk katıldığı topluluk Müdafaa-i Millîye Cemiyeti'ne bağlı olarak kurulan Millî Türk Cemiyeti'dir. Bu dernek üzerine çalışanlardan biri olan Nazım Hikmet Polat derneğin kuruluş tarihini 19 Kânun-ı Sâni 1328 (1 Şubat 1913) olarak verir.Bu tarih derneğin resmi kuruluş tarihidir.Halbuki dernek bu tarihten önce kurulmuş ve faliyet göstermiştir(Polat,1991:19). Polat,bu derneğin gayri resmi kuruluşunu 1 Teşrîn-i Sâni 1327 tarihine kadar götürmektedir.(Polat,1991:21).Derneğin ilk başkanı Şerif Ali Haydar Bey,başkan vekilleri Deli Fuat Paşa ve Hulûsi Beylerdir(Polat,1991:26).Halit Fahri, bu derneğin hem kurucusu hem yöneticilerindendir(Tuncer,1994:37;Tunaya, 1984,C.1:447).Ayrıca cemiyetin yayınladığı beyannamenin altında "Mualliminden" ünvanıyla Halit Fahri'nin de adı vardır(Tunaya,1984,C.II;145).Derneğin merkezi İstanbul Divanyolu'ndaki Müdafaa-i Millîye Cemiyeti'nin umumî binasında bir odadır. Halit Fahri'den başka derneğin diğer kurucuları şunlardır:Halil Nimetullah Bey,Mehmet Sadi Bey,Saip Servet Bey,Hıfzı Tevfik Bey,Rıza İzzet Bey. Tarık Zafer Tunaya bu konuyla ilgili çalışmasında dernek hakkında şunları söylüyor:

"*Cemiyet,siyasal ve sosyo-ekonomik içerik kazandırmak istediği millîyetperverlik akımını geliştirmek üzere,Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasından kısa bir süre sonra kurulmuştur.*

Dernek Müdafaa-i Millîye Cemiyeti ile organik bir ilişki kurmuştur.Nitekim,kurucuları arasında bu cemiyetin merkezi umumî baş katibi de vardır.Cemiyetin, mütareke döneminde kurulmuş olan Millî Türk Fırkası ile ilişkisi olmasa gerektir.Bir kerre, kurucular ve yöneticiler arasında özdeşlik yoktur.Sonra da amaç farklılığı vardır. Mütarekede,aynı adı taşıyarak kurulmuş olan Fırka,millîyetçi olmakla beraber Wilson prensiplerine uygun adaletli bir barışın sağlanması için kurulmuştur ve bir siyasal partidir"(Tunaya,1984,C.I:447).

Halit Fahri'den başka Cenab Şahabettin,Ömer Naci,Hüseyin Cahid,Enis Avni, Mehmet Emin,Hüseyin Suad,Süleyman Nazif,Ahmed Rasim, Recaizade Mahmut Ekrem, Ebubekir Hazım Tepeyran derneğin üyesi olan diğer edebiyatçılardır. Nazım Hikmet Polat, I.Dünya Savaşı'nın ortalarında Burhaneddin Kumpanyası'nın Müdafaa-i Millîye Heyet-i Temsiliyyesi adını aldığını belirtiyor.(Polat,1991:97).İşte bu adı alan temsil

heyeti, derneğin kültürel faliyetlerini düzenlemektedir.Burhaneddin [Tepsi] Bey başkanlığındaki temsil heyetinin cemiyet yararına sahnelediği oyunlardan biri de Halit Fahri'nin İtiraf'ıdır (Polat,1991: 99).1[114]

Meşrutiyet yıllarında Orhaniye matbasının karşısındaki İçtihat evinin ikinci katında "Bilgi Derneği" adıyla anılan bir dernek kurulur.Dernek, İttihat ve Terakki Partisi'nden büyük destek gördüğü için, kadrolarının büyük bir çoğunluğu bu partidendir. Fakat bu derneğin ömrü de Bilgi mecmuası gibi kısa olmuştur.Dernek Ziya Gökalp'in başkanlığında bir kaç toplantı ve sohbetler tertip etmiştir.Bu toplantılara üyesi olmadığı halde Halit Fahri de katılmış,Ziya Gökalp,Ömer Seyfettin,Orhan Seyfi ,Yusuf Ziya beylerle bu dernek vasıtasıyla tanışmıştır(Ortaç,1966:22;Karaca,1993:93). Halit Fahri, mütareke yıllarında arkadaşlarıyla birlikte bir tiyatro kurmaya karar verir. O da bu tiyatronun edebî heyetinde görev alacaktır.Fakat bu teşebbüs başlamadan sona erer:

"Aynı zamanda Çağaloğlu'nda ayda dört mü yedi mi iyi bilmiyorum hasılı böyle bir kira ile boş bir oda kiralanmıştı.Bu oda teşekkül edecek olan yeni tiyatronun başlangıç bürosu olacaktı... Akif o zamanki edebî heyetin listesini o zamanki polis müdürriyetine vererek resmen teşekkül için izin istemişti.Aklımda kaldığına göre Fahri Celal,Haşim Nahit,Reşat Nuri,Faruk Nafiz ve ben bu heyetin en çalışkan üyeleri olacaktık..En sonunda ne o tiyatro kumpanyası kurulabildi ne de edebî heyet işe başladı." (Ozansoy, 1939-c:32).

1920 yılında Büyük Tiyatro'nun edebî heyetindedir.Temaşa mecmuasında çıkan şu ilanla edebî heyet tanıtılır:

"Memleketin gerek edebiyata gerek temâşa âleminde en mümtaz ve en dinç simâları bir sanat bayrağı altında birleşiyor ve büyük bir hüsnü niyet ve azim ve sebat bağlarıyla birbirlerine bağlanıyorlar.Büyük Tiyatro'nun oynayacakları piyesleri temin ve provalara nezaret etmek üzere bir heyet-i edebîyyesi vardır ki, mezkur heyet bütün mümessillerin ağabeysi Kemal Emin Bey ağabeyimizle Halit Fahri ve Yusuf Ziya, Faruk Nafiz beylerden mürekkeptir."1[115]

Bu derneğin edebî heyetinde Halit Fahri ile birlikte Orhan Seyfi ve Haşim Nahit Beyler de vardır.Fakat başarılı olamadıkları için çabuk dağılırlar.1920 tarihinde İsmail Fâik tarafından "Yeni Sahne" topluluğu kurulur.Halit Fahri,topluluğun kurucuları arasında değildir fakat dernek tarafından bastırılan Yeni Sahne Programı'nın broşüründe resmi vardır.1[116]

1[114]12 Ocak 1916 Çarşamba günü Erenköy tiyatrosunda hanımlara sahnelenmiştir.
1[115] "Büyük Tiyatro Heyeti;Temaşa İstihbaratı",Temaşa,N:19, 1 Şubat 1920,s.11
1[116] "Yeni Sahne Programı",1336-1337,Sanayi-i Nefise Matbası.

1920 yılında Alemdar gazetesinin açtığı şiir yarışmasının jürisindedir.Jüride Halit Fahri'den başka Celal Sahir,Orhan Seyfi,Yusuf Ziya,Hüseyin Siret,Cenap Şahabettin Beyler de vardır.1[117] Yarışma sonucunda Nazım Hikmet'in "Bir Dakika" şiiri birinci seçilir. Aynı jüri ikinciliği Nuri Ömer'in "Eski Yol",üçüncülüğü Haluk Şükrü'nün "Masal" isimli manzumelerine layık görür(Ünlü,1987,C.II: 263).

1922 yılında Türk Tiyatrosu'na paralel olarak "Yeni Tiyatro" ve "Türk Tiyatrosu" adlarında özel tiyatrolar kurulur.Bunlardan Yeni Tiyatro İbnürrefik Ahmet Nuri'nin başkanlığında Kadıköy'deki Mısırlıoğlu Bahçesi'ndeki kapalı mekanda temsiller vermektedir.Bu topluluk 1923 yılına yani Dârülbedayi ile birleşinceye kadar gösterilerine devam eder. Halit Fahri, bu iki tiyatroya üye olmadığı halde, eserleriyle destek verir. Topluluk Reşat Nuri ve Mehmet Rauf'un eserlerinin yanında Halit Fahri'nin piyeslerini de sahneler(Zobu,1977:73). Ayrıca Halit Fahri'nin Hazan Yuvası, ve Baykuş isimli piyesleri bu iki topluluktan biri olan Türk Tiyatrosu'nun sanatçıları tarafından sahnelenmiştir.

1920 yılında kurulan ve fazla uzun ömürlü olmadığı için dağılan dağılan "Büyük Tiyatro Heyeti" 1924 yılında tekrar kurulur.Halit Fahri ile birlikte topluğuluğun diğer kurucuları şunlardır: Akif Bey, Faruk Nafiz,Doktor Emin Saffet Bey,Ziya Bey ve Doktor Neşet Bey.1[118]

1926 yılında Dârülbedayi'de Celal Esat Bey'in başkanlığında"Dârülbedayi Edebî Heyeti" adıyla bir heyet kurulur.Topluluğun diğer üyeleri,Reşat Nuri, ve İbrahim Alaeddin beylerdir.Fakat Reşat Nuri bu toplantılara katılmadığından onun yerine Ercüment Ekrem ve Münir Nigar tayin edilir.Heyetin,17 Teşrin-i Sani 1926 Çarşamba günü ilk toplantısında hazır bulununlardan biri de Halit Fahri'dir. Bu toplantıya kadar kurulun üyesi olmayan Halit Fahri, yapılan bu ilk oturumdan sonra kurul üyeleri arasına katılmıştır (Sevengil,1968,C.II: 23). Fakat Vasfi Rıza Zobu bu heyetin sadece kağıt üzerinde kaldığını, herhangi bir şekilde oynanacak eserleri kontrol etmediklerini, hatta Halit Fahri'nin Sönen Kandiller isimli piyesini heyetin değil Kemal Gürmen'in

1[117] Kurul,Alemdar,4 Eylül 1336,s.1
1[118]Temaşa,N:19,1 Şubat 1336,s.19

okuduğunu söylüyor(Zobu,1977:209).Heyet sonradan dağılmıştır, fakat ne zaman dağıldığı belli değildir.1[119]

Halit Fahri'yi 12 Şubat 1928 tarihinde kurulan ve müdürlüğünü Celal Esat Bey'in yaptığı Dârülbedâyi'nin edebiyat şubesinde görürüz.Şubede Halit Fahri'den başka, "Reşat Nuri, Mehmet Rauf, İbrahim Alaeddin Bey'ler görevlidir. Bu kurul bir bakıma 1926 yılında kurulan topluluğun devamı gibidir.Çünkü başkan aynı olduğu gibi üyeler de hemen hemen aynıdır. 1951 yılının Kasım ayından itibaren "Şehir Tiyatroları" edebî kurulunun ve Muallimler Birliği'nin üyesidir.1[120] Türk Tiyatro Yazarları Derneği'nin üyesidir fakat bu dernekteki üyeliğinden daha sonra istifâ edip ayrılır.

Halit Fahri, 9 Mart 1927 yılında yeni kurulan "Sanayi-i Nefise Birliği" veya diğer adıyla "Güzel Sanatlar Birliği Edebiyat Şubesi"nde görev alır. Birliğin merkezi Gülhane Parkı'nın karşısındaki meşhur Alay köşküdür.Halit Fahri,bu birliğin kısa bir dönem genel sekreterliğini de yapar:

"..otuz seneyi geçiyor.Alay Köşkü'nde bir Güzel Sanatlar Birliği vardı.Edebiyat, resim, tiyatro ve heykeltraşlık. Ayrı ayrı odalarda her tarafta toplanır ve onbeş günde bir bütün şubeler yönetim üyeleri bir yere gelerek salonda genel toplantı yapılırdı... Edebiyat şubesinde önce Halit Ziya Bey sonra o devam edemeyince Hüseyin Rahmi Bey başkanımız olmuştu. Peyami Safa genel sekreterdi. Sonra nasıl oldu hatırlamıyorum Peyâmi Safa çekildi bu vazife bana geçti.Küçük bir odada Hüseyin Rahmi,Ahmet Refik,Şukûfe Nihal Hanım,ve ben toplanırdık"(Ozansoy,1939-c:140).1[121]

Türk Ocakları kapatılıp Halkevleri açılınca bu birlik de kapatılır. Birliğin üyeleri 1966 yılına kadar kendi aralarında gayri resmi olarak toplanmaya devam eder.Halit Fahri,bu birlikteki günlerini yıllar sonra kaleme aldığı anılarında şu cümlelerle ifade eder:

"Peyâmi Safa ile ben bu birliğin kapısını aşındırıyor mehmâemken bazı teşebbüslerde bulunuyor,mesela serbest tiyatro dersleri yahut konferanslar tertip ediyorduk...Suat Derviş,Kemâlettin Kâmi ve Refik Ahmet Bey'ler işte bu suretle artık edebiyat şubesi idare heyeti bu azalardan terekküp etmiş bulunuyor...İçtimâlar cümlesi icap etmeyen yedi kişi yerine,muntazam surette toplanıp çalışmak arzularını besleyen böyle beş kişilik heyet elbette evvelkine tercih olunuyordu."1[122]

1[119]"Kedi Pençesi,Bir Piyes ve Bir Ses Meselesi",Servet-i Fünun,N:1840-155,19 Teşrîn-i Sâni 1931, s.391

1[120]Faruk Kadri Timurtaş, "Halit Fahri Ozansoy İçin",Tercüman, 26 Şubat 1971,s.2

1[121] Vasfi Rıza Zobu, "Güzel Sanatlar Birliği",Türk Tiyatrosu Dergisi,N.367,s.1-3;Halit Fahri, "Hüseyin Rahmi Gürpınar'a Ait Enteresan Hatıralarım", Tercüman,20 Mayıs 1964,s.4;Hikmet Feridun Es, "Halit Fahri Diyor ki", Akşam,27 Şubat 1939, s.7

1[122] "Güzel Sanatlar Birliği'nde Edebîyat Şubesi",Servet-i Fünun, 27 Haziran 1930,1715-30,s.472

1939 yılında Maarif Vekaleti tarafından Batı edebiyatından çeviriler yapmak için tercüme komisyonu kurulur.Fransızca bildiği için Halit Fahri'ye bu komisyonda görev verilir. Nurullah Ataç da bu komisyona başkan olarak atanır.Bu durum üzerine Halit Fahri komisyondan istifa eder ve her zaman karşısında yer alan Ataç için Akbaba'da "Nurullah Ataç ve Tercüme" İşleri adını taşıyan şiirini yayınlar:

"Ataç okdukça komisyonda reis
Düşemem tercüme gayyasına ben
Girerim sade şiirler okuyup
Onu korkutmaya rüyasına ben"1[123]

1949 yılından 1953 yılına kadar Şehir Tiyatrosu edebî Heyeti'nde Sabri Esat Siyavuşgil, Ercüment Ekrem Talu ve Cevat Fehmi Başkurt'la birlikte çalışır (Ozansoy, 1970-a:128).3 Şubat 1955 tarihinde kurulan Türk Edebiyatçılar Birliği'nin 165 üyesinden biridir.Bu birliğin 1962 yılında yayınlanan yıllığında Hayalleriyle şiiri ve biyografisi vardır.1[124] Türk Dil Kurumu'nun üyesidir fakat kurumun politikasını beğenmediği için 1966 yılında üyelikten istifa eder. 1971 yılında İstanbul'da Kültür Sarayı'nın yanması üzerine burasının yeniden yapılması için Ord.Prof.Dr.Kazım İsmail başkanlığında bir heyet kurulur. Halit Fahri de bu heyetin içindedir.1[125]Galatasaray Kültür Merkezi'nin kurucularından olup,İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nin,İstanbul Edebiyatçılar Birliği'nin,Türk-Fransız Kültür Cemiyeti'nin üyeliklerinde bulunmuştur.

Üyesi olmadığı halde prensiplerini kabul edip desteklediği dernekler de vardır.Bu derneklerden biri de Şâirler Derneği'dir. Dernek yayın organı olarak Servet-i Fünun dergisini seçer ve 4 Mart 1336 tarihinde adı geçen dergide yayınladıkları makalede edebî çizgilerini şu şekilde belirtirler: *"Servet-i Fünun bugünde başka bir güneşe, bugünün güneşine muttalı oluyor.Yeni bir hamle ile hayata atılıyor.Bu haftadan itibaren Servet-i Fünun sahifelerinde görülecek imzaların sahipleri büyük iddialardan ziyade, esere ehemmiyet veren bir zümredir.Bunun için faidesiz münakaşalardan mümkün olduğu kadar kaçınacağız.Mesleğimizi neşriyatımız gösterecek; şimdiden haber verecek yalnız kısa ve kati şiârımız var.Yazıda güzel Türkçe, nazımda hece vezni."*1[126]Halit Fahri, üyesi olmadığı Şâirler Derneği'ni desteklemek için bu derneğin prensiplerine uyarak hece ile şiirler kaleme alır.

1[123] Akbaba,N:323,28 Mart 1940,s.12
1[124] "Türk Edebîyatçılar Birliği 1962 Yıllığı",s.3
1[125] "Hastalık ve Kabus", Tercüman,3 Şubat 1971,s.4

Ahmet Kabaklı, Şâirler Derneği'ni millîyetçi bir çizgide kabul eder ve Halit Fahri'yi üyeleri arasında gösterir. Bu derneğe bağlı olupta isim yapmış başlıca sanatçılar şunlardır: Faruk Nafiz,Yusuf Ziya,Orhan Seyfi,Enis Behiç,Halit Fahri, Ali Canip,Halide Nusret, Fuat Köprülü, Rıza Tevfik,Ziya Gökalp(Kabaklı,1985,C.III:40).Halit Fahri, Yakup Kadri'den sonra akademi fikrini ortaya atanlardan biridir.1[127] O,Akademi hususundaki fikrini şu şekilde savunur:

"Bir çokları akademiyi gramer ve dil meselesi için istiyorlar. Bence bunlar ikinci derecede işlerdir.Hem edebiyatın ve edebiyatçıların himayesi, neşriyatın organize edilmesi, beynelmilel edebiyat dünyası ile dâimi bir râbıta tesis olunması için istiyorum. Sonra buraya kadar Türk edebiyatı hakkında fikir edinmek üzere muharrirler geliyor. Adamcağızlar karşısında temas edecek bir teşekkül bulamıyorlar.Daha böyle bunlar gibi birçok sebepler vardır ki,ben onun için akademi fikrini ortaya attım...Akademiyi evvela edebiyatçıya, sanatkara cemiyet içinde layık olduğu mevkii vermek için istiyorum.Herhalde edebiyatçılar arasında da böyle bir teşekkül lazımdır." Halit Fahri makalesinin devamında akademiye girecekleri şu şekilde sıralar: *"Her halde bugün artık eser vermemeğe başlamış köşesine çekilmiş tekâüt müddetini doldurmuş olanların girmesine taraftar değilim.Faal olanlar,hâlâ çalışanlar ve işi ciddiye alanları almalı. Bazıları 8-10 kişilik bir heyet teklif ediyorlar.Komisyon mu teklif ediyoruz,hiç değilse böyle bir teşekkül 20-25 kişilik olmalıdır."*1[128]

1952-1953 yıllarında Dârülbedayi'nin terfi jürisinde görevlidir.

1.2.10.Tenkit ve Polemikleri

Halit Fahri'nin değişik zamanlarda bazı kimselerle kalem mücadeleleri olmuştur.Bu kalem mücadelelerinden dolayı bazı kimselerle mahkemelik dahi olmuştur.1[129]Bu münakaşalarda temel konu edebiyat,özellikle şiirdir.Şiirin unsurlarından biri olan vezin ise ilk sırayı alır. Halit Fahri'nin zamanla farklı vezinleri kullanması değişik yorumlara sebep olmuştur. Polemiklerinde ikinci sırayı tiyatro alır.Şiirin ve tiyatronun dışında değişik konulardaki tartışmaları da üçüncü sırayı teşkil eder.Her konuda olduğu gibi polemiklerinde de rehberi Şahabettin Süleyman'dır:

1[126] Tahrir Heyeti, "Karie ve Karilerimize",Servet-i Fünun,N:1448,4 Mart 1336,s.208

1[127] "Bir Edebiyat Akademisi Kurmaya Muhtacız",Son Posta,4 Kânun-ı Sâni 1939,s.7; "Edebîyat Mükafatı ve Edebîyat Akademisi",Son Posta,28 Şubat 1942,s.6/ "Edebîyat Akademisi",Son Posta, 14 Teşrîn-i Evvel 1944,s.6

1[128]Hikmet Feridun Es,"Halit Fahri Diyor ki", Akşam,27 Şubat 1939,s.7

1[129]Halit Fahri,Vasfi Rıza Zobu'yu Dârülbedayi mecmuasının Mart 1930 tarihli 2.sayısındaki yazısından dolayı mahkeme verir.10 Ekim 1930'da başayan dava 7 Ekim 1931'de Vasfî Rıza Zobu'nun beraatiyle son bulur.(Zobu,1977:343)

"Başımızda üstad olarak-Rübab'ın baş muharriri sıfatıyla-Fecr-i Ati'nin meşhur Şahabettin Süleyman'ı vardı....Büyük romancı Hüseyin Rahmi'ye o zaman bizleri,biz gençleri hücuma teşvik eden de o idi." (Ozansoy,1939-c:8).

Halit Fahri, ondan aldıkları akıl sayesinde çıkardıkları gürültü ile kendilerini daha iyi tanıtma imkanı bulduklarını söylüyor:

*"Bizi teşvik etti,hatta Fecr-i Ati'ye hücumumuzda, bir yandan tabiyelerle cevap vererek dikkati üzerimize çekmeye çalıştı.Bu yüzden arkadaşlarının bazısını kızdırdı, bazısını güldürdü.Fakat neticede biz yeni gençleri de edebiyat sahasında bilhassa gürültülerimizle tanıtmaya muvaffak oldu.Öyle ki, bu işe Hamdullah Suphi Bey kızarak, Servet-i Fünun'da uzun bir makale ile bize çattı.Ne mutlu.Bizim de istediğimiz zaten bu idi."*1[130]

1.2.10.A.Mehmet Fuat Köprülü İle

1912 yılında Halit Fahri'nin Rübab mecmuasında yazı ve şiirleri yayınlanmaktadır. Derginin Hareket-i Edebiyye sütununu yazan Şahabettin Süleyman'ın da teşvikleriyle Halit Fahri ve arkadaşları Fecr-i Ati'ye savaş açarlar.Aslında amaçları kendilerini tanıtmak,reklamlarını yapmaktır.Halit Fahri de Mehmet Fuat'ı seçer ve onun aleyhinde bir makale yayınlar.1[131] Makalesinde ilk önce Fecr-i Ati şâirlerinin kaleme aldıkları şiirlerin kaynağının Anadolu yerine Belçika ve Fransa gibi ecnebi memleketlerinin olduğunu söyler. Daha sonra kendine göre edebiyatın ve üslubun tanımını yapar. Devamında da Mehmet Fuat'a ağır bir ithamda bulunur ve Ali Naci'nin Serab'ından intihaller yaptığını söyler.Bunu ıspat içinde Ali Naci'nin Serab'ı ile Mehmet Fuat'ın "Gazâl-i Ruhum" adlı şiirini karşılaştırır.Her iki eserden karşılıklı örnekler vererek iddiasını kuvvetlendirir.Kendine göre yaptığı karşılaştırma sonucunda Gazâl-i Ruhum'un intihal olduğuna dair yedi tane delil bulur.Mehmet Fuat'ı, acemice intihalle ve el çabukluğuyla suçlar. Makalenin sonucunda ise:"*Fuat Bey şimdiye kadar Henry de Reigner ve emsallerinin mukallid-i meşhûruydu. Bugünse, yeni bir neslin ilk esaslarını vaz'a hazırlanan gençlerin esiri,esir-i intihâlidir*"sonucuna varır.Halit Fahri'nin, bu makaleyi sadece Köprülüyü eleştirmiş olmak için yazdığı bellidir.

Halit Fahri bu tenkidinde dikkatsiz davranır ve acemiliğini belli eder.Çünkü Mehmet Fuat'ın Gazâl-i Ruhum'u bir şiir olduğu halde,Ali Naci'nin Serab'ı bir hikayedir. Her ikisi arasında ortak noktaların olması, birinin diğerinden aktarılmış, çalınmış olması

1[130] "Fecr-i Ati Şâirleri Albümü",Yarım Ay,N:133,1.Temmuz 1941,s.4

fikrini vermez. Ayrıca ikisini intihal kabul etmesine neden olan ortak özellikler de o kadar kuvvetli değildir.Halit Fahri'nin bu makalesine Mehmet Fuat tarafından cevap dahi verilmez.Fakat Mehmet Fuat, yayınlanan bu yazıdan sonra Halit Fahri'nin İttihat ve Terakki'nin yayın organı olan Hak gazetesindeki yazılarının yayınlanmasını engeller (Ozansoy,1939-c:257).Halit Fahri,yirmidokuz yıl sonra kaleme aldığı bir makalesinde bu işi Mehmet Fuat gibi bir kimsenin dikkatini çekmek için yaptığını itiraf eder: "*En büyük arzumuz,herhangi bir yazımızla Köprülü'nün alakasını uyandırabilmek ve belki bir makalesinde bizden de bahsetmesine imkan vermekti. Fakat ne boş bir hayal. Köprülü'nün bizden ihtimal haberi bile yoktu.*"1[132]Anılarında Fecr-i Ati'ye dolayısıyla Mehmet Fuat'a olan hücumlarını şöyle anlatır:

"*...üstadımız Şahabettin Süleyman.Fecr-i Ati'den,biz edebî grubumuza verdiğimiz isimle Yeni Nesil. Şahabettin Süleyman'la bir anlaşmamız var...Yeni Nesil Fecr-i Ati'ye hücum edecek, Şahabettin Süleyman da sözde, kendi sanat okulunu müdafaya girişecek ama bizi tanıtmaya yol açsın diye,tavizli yoldan,atıp tutmalarımıza açık kapı bırakacak.Biz de kurnaz fareler gibi, o delikten içeriye dalacağız*"(Ozansoy,1970-a:39).

1.2.10.B.Ömer Seyfettin İle

Millî Mücadele yıllarında Ömer Seyfettin, Tercüman gazetesinde "Şiir Başka" adını taşıyan bir makale neşreder.1[133]Makalesinde Halit Fahri'yi Hersekli Arif Hikmet'in halefi gösterir ve onu aruz veznine geri dönmekle yani döneklikle itham eder.1[134] Halit Fahri'ye göre tartışmanın asıl sebebi, kendisinin Türk Yurdu ve Yeni Mecmua'da hece ile şiirler yazdıktan sonra,aruza dönmesi ve dergisi Nedim'i de buna alet etmesidir (Ozansoy,1970:320).Ömer Seyfettin'in bu ithamları üzerine Halit Fahri de Şâir Nedim'de yayınladığı bir makalesiyle Ömer Seyfettin'in kendisini Hersekli Ahmet Hikmet'in halefi göstermesine kızar ve "*...naş naşlı bir kaç hikaye yazmak dururken*

1[131] "Fecr-i Ati İntihallerinden-Bir Gazel-i Meczub",Rübab,C.1,N:29,26 Temmuz 1328,s.325

1[132] "Fecr-i Ati Şâirleri Albümü",Yarım Ay,N:133,1.Temmuz 1941,s.4

1[133]Bütün aramalarımıza rağmen Tercüman gazetesinde yayınlanan bu makaleyi elde edemedik. Makale,İstanbul ve Ankara kütüphanelerinde olmadığı gibi T.B.M.M. arşivinde de yoktur.Türk Edebiyatında Hece Aruz Tartışmaları üzerine çalışan Yard.Doç.Dr.Hasan Kolcu da bu makaleyi araştırmış fakat o da bizim gibi elde edememiştir:"..bu makale Taha Toros'un şahsi arşivinde olup Milli Kütüphane'nin hazırladığı Ömer Seyfettin arşivi için fotokopisi alınmak üzere Ankara'ya gönderilmiş,fakat iade olunmamıştır.Milli Kütüphane arşivi tanzim edilmemiş bulunduğundan,bu makale, oradan da elde edilmemiştir.Ankara'ya gönderilmeden önce Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Ar.Gör.Mustafa Argunşah'ın makalenin bir fotokopisini aldığını öğrenmemize rağmen,Mustafa Argunşah'a şahsen müracaatımızda, kendisinde böyle bir fotokopinin bulunmadığını belirtmiştir.Kolcu,1993:370)

niçin böyle sapa yollarda geziyorsunuz, nereden gelip nereye gideceğini bilmeyen seyyahlar gibisiniz" cevabını verir.1[135] Ayrıca Ömer Seyfettin'e, şiir hece ile yazılınca asri kabul eden aruz ile yazınca kervanla İran'a yollayan düşüncesinden dolayı "*...edebiyatta güzelliği hece vezni aruz vezni diye ayırım yaparak kıymet biçmenin kadının güzelliğini giydiği elbiseyle ölçmeye benzediğini,aruza tekrar dönmesinin eski sevgiliye hararetle tekrar avdeti.*"olduğu cevabını verir.1[136] Ömer Seyfettin, Halit Fahri'nin bu makalesine Türk Kadını mecmuasındaki yazısıyla cevap verir ve aruz vezni için Acem aruzu ifadesini kullanır.1[137]

1.2.10.CYusuf Ziya Ortaç İle

Halit Fahri ile Ömer Seyfettin'in yukarıdaki polemiklerine Yusuf Ziya da katılır.1[138] Hece vezni taraftarı olan Yusuf Ziya, Ömer Seyfettin'in yanında yer alır ve Halit

---

1[134]Halit Fahri, anılarında Ömer Seyfettin'in bu makaleyi Yusuf Ziya'nın kışkırtmasıyla kaleme aldığını söylüyor.(Ozansoy,1970-a:323).

1[135]Şiire Karışmayın,Şâir Nedim,N:2,23 Kânun-ı Sâni 1335,s.18

1[136]a.g.m.,s.18

1[137]Ömer Seyfettin, "Genç Kızlarımıza Altı Derste Yazmak Sanatı",Türk Kadını,N:19,26 Kânun-ı Sâni 1335

1[138]Yusuf Ziya, Halit Fahri'nin makalesinden bir hafta evvel kendi dergisi olan Şâir'de yayınladığı bir manzume ile Şâir ile Şâir Nedim'i ironik bir tarzda mukayese etmiştir:

Mecmualara Dair

Şâir

"*Geldi matbuata bir yeni civan*
Mefkuresi hâşâ huzurunuzdan
Parmak hesabıyla şiir yazmakmış
Aruza bir yeni mezar kazmakmış
Ne kadar yamandı o baş makale
İnsanı sokuyor zorla vebale
Ziya Gökalp Bey'e veriniz haber
Vaktiyle bunlara olmuştu rehber
İş başından kendi çekildi amma
Hâlâ bitmiyor bu garip muamma
Ömer Seyfettin baş sermayeleri
Kabak tadı verdi hikayeleri
Köprülü çalıyor yine kavalı
Kainat dinliyor bu martavalı

Nedim

Ne kadar kahpesin hey zamane hey
Sazı Değiştirmiş Halit Fahri Bey
Paşa babasının çoktur görgüsü
Yeni Mecmua'nın bu gönüllüsü
Yine eski dinin olmuş bendesi
Türkçeye uygunmuş aruzun sesi
Lazımdır muhalif bir edebiyat
Olsa da aruzun ahengi bayat
Şâir ittihatın gölgesi imiş
Nedim bir muhalif ülkesi imiş

Fahri'ye "*Halit Fahri Bey, bir kaç ay evvel,heceye yeni biat ettiği zaman bütün mühtedilere has bir harâretle bu vezni nasıl müdafa için makaleler yazdıysa ,heceden aruza tekrar ihtidâ etmesi üzerine yine aynı şiddetle eski vezni müdafa ediyor*"1[139] cevabını verir. Halit Fahri'nin Şâir Nedim'deki makalesinde belirttiği "*...aruzdan heceye kolaylıkla geçebiliriz...*" sözüne de "*...vezinden vezine bir adımda geçilmez. Bu ancak zevkî,hissî bir kanaatle olabilir.Yoksa Halit Fahri Bey gibi fırka siyasetlerine kapılarak bir sene evvel Yeni Mecmua müdürü Talat Bey'in hece veznine biat ettikten sonra, aradan kısa bir müddet geçince tekrar zamanın tahavvülatına uyarak ,Sabah gazetesi sermuharriri Ali Kemal Bey'in aruz veznine dönmekle hiç bir şey yapılamaz*" cümleleriyle karşılık verir.1[140] Makalenin devamında Halit Fahri'yi grupçulukla suçlar ve böyle ikide bir vezin değiştirmekle bir yere varılamayacağını söyler.

Yusuf Ziya,Halit Fahri'nin Şâir Nedim mecmuasını çıkartırken söylediği şiir değişiyor, aruza dönüyoruz sözlerine kızdığını ve bu tür sözlere artık kimsenin itibar etmediğini belirtir. Buna örnek olarak da Halit Fahri'nin Baykuş'unu gösterir.Daha sonra Halit Fahri ile aralarındaki anlayış farklarını sıralamaya başlar.İlk olarak Halit Fahri'nin Yeni Mecmua'daki şiirlerinin Mehmet Emin Bey'in şiirlerinden farklı olmadığını, dilinin henüz Arapça ve Acemce terkiplerle dolu olduğunu belirtir.Orhan Seyfi'nin dilinin Halit Fahri'ye göre daha sade olduğunu söyler.Yusuf Ziya, Halit Fahri'nin "*Yusuf Ziya ve arkadaşlarının aruz vezninde ehliyetsiz oldukları*" sözlerine gelir ve "*ehliyetsizliğin kendilerinde olmadığını bunun hece vezninde dikiş tutturamayan Halit Fahri de olduğunu,arkadaşlarının aruzda başarılı olduklarını*" söyler. Kendilerinin başarılı olduklarını ıspat için de Orhan Seyfi'nin aruz vezniyle kaleme aldığı "Fırtına ve Kar" isimli eserini örnek gösterir.

Yusuf Ziya,işi vezin meselesinden başka mecralara döker ve sözü tiyatroya getirir. Makalesinin devamında,Antoine İstanbul'a geldiği vakit Dârülbedâyi sahnesinde Orhan Seyfi Bey ile Halit Fahri'nin eserlerinin sahnelendiğini,Orhan Seyfi'nin oyununun gayet

---

Şüphesiz teceddüd turfadır şimdi
O eski dergahın kimdir müridi
Terkibli yazınız artık moda bu
Siz tulû sanınız köhne gurubu[Şâir,N:6,21 Kânun-ı Sâni 1335,s.92]

1[139]Yusuf Ziya,"Hafta Muhasebesi,Aruzdan Heceye,Heceden Aruza",Şâir,N.8,30 Kânun-ı Sâni 1335, s.113

1[140]Yusuf Ziya, "Hafta Muhasebesi,Aruzdan Heceye,Heceden Aruza",Şâir,N.8,30Kânun-ı Sâni 1335, s.113

sakin sona erdiği halde Halit Fahri'nin eserinin ise davullu zurnalı bittiğini söyler ve Orhan Seyfi Bey'in tutumu ile Halit Fahri'nın tutumunu mukayese eder.Makalesini de "...*siz istediğiniz gibi aruzdan heceye heceden aruza dolaşıp durunuz, yalnız karşınızda biz varız...*" cümlesiyle bitirir.1[141] Halit Fahri, Yusuf Ziya'nın vezin dışındaki sorularına cevap vermez.Onun bu tarz sorularına yıllar sonra kaleme aldığı anılarında, Antoine'nin kontratının feshedilerek Baykuş sahnelenmeden yıllar önce gittiğini,eserin oynandığı zaman Antoine'nin memlekette olmadığını,davul zurna espirisinin ise abartılı bir mübalağa olduğu cevabını verir (Ozansoy, 1970-a:322).

Bu vezin tartışmasına daha sonra katılanlar da olur.Bunlardan biri olan Hıfzı Tevfik vezni bir alet olarak kabul eder.1[142]Daha sonra Halit Fahri,şiirde esas olan renk ziya ve musikidir diyerek meseleyi yumuşatır.1 [143]Onun bu davranışına muarızı olan Yusuf Ziya, Halit Fahri'nin dergisinde yayınladığı bir makale ile vezin meselesi teorilerle değil eserlerle çözülebilir diyerek yakınlık gösterir.1[144]Yusuf Ziya'nın Halit Fahri'nin dergisinde bu yazıyı yayınlaması hem de başlığının barış anlamına gelen "Beyaz Bayrak" olması meseleyi yumuşatır ve kapanmasına vesile olur.Fakat onbeş ay sonra Sedad Nâmi, adında bir genç Şebab dergisinde yayınladığı bir makale ile Halit Fahri'nin ismini kullanarak Yusuf Ziya'ya hücum etse de konuyu tekrar gündeme getiremez.1[145]

1.2.10.D.Mehmet Fuat Köprülü İle

Mehmet Fuat, Büyük Mecmua'nın ilk sayısında yayınladığı "Yapma Edebiyat"1[146] başlıklı makalesinde dönemin yazarlarını ve dergilerini vatanın durumu karşısında ilgisiz kalmakla suçlar. Bu ilgisizlik atfında bulunduklarından biri de Halit Fahri'dir. Halit Fahri için "*Hâlâ mı Sadabât âlemlerini terennüm ediyorsunuz ,hangi Sadabât*" diye serzenişte bulunur. Mehmet Fuat'ın Sadabât'tan kasdettiği Halit Fahri'nin Nedim'in ilk sayısında yayınladığı "Sadabâd" manzumesidir. Ayrıca Mehmet Fuat, Nedim mecmuasında yayımlanan hikayelerin bayağılığından ve basitliğinden de şikayet eder.Halit Fahri, Mehmet Fuat'ın bu yazısına Şâir Nedim dergisinde yayınladığı

1[141]Yusuf Ziya,"Hafta Musahabesi,Aruzdan Heceye Heceden Aruza",Şâir,N:8,30Kânun-ı Sâni 1335, s.114

1[142]Hıfzı Tevfik, "Sanatta Meslek",Nedim,N:8,6 Mart 1335,s.113

1[143]Musahabe, "Zavallı Sanat", Nedim,,N:9,13 Mart 1335,s.129

1[144]Yusuf Ziya, "Beyaz Bayrak",Nedim, N:16,15 Mayıs 1335,s.245

1[145]Sedat Nâmi, "Makeler Aşağı,Şebab,N:14,29 Teşrîn-i Evvel 1336,s.348

1[146]Fuat Köprülü, "Yapma Edebiyat" ,Büyük Mecmua, N:1,6 Mart 1919

"Kürsüden Minbere" ismini taşıyan makalesiyle cevap verir.1[147] Makalesinde Mehmet Fuat'ın daha önce Şâir mecmuasında yayınlanan "Yamaçlarda Kaval" 1[148] ve birkaç şiirini örnek gösterir.Ayrıca bu şiirlerin ne kadar hisli(!) birer manzume olduğunu hatırlattıktan sonra "*...kendilerine mübah olan başkalarına haram olursa çok mu*" diyerek sert bir çıkış yapar.Halit Fahri, Sadabâd'ı hiç kimsenin neşe içinde terennüm etmediğini, hiç bir zaman memleket meselerine karşı hissiz olmadıklarını bilakis tam tersine bu konuda duyarlı olduklarını belirtir.Kendi manzumelerinin yanında Yahya Kemal ve Faruk Nafiz'in şiirlerinden de örnekler verir.

Halit Fahri,daha sonra sözü Mehmet Fuat'ın Nedim dergisinde yayınlanan hikayelerin bayağı olması sözüne getirir.Onun bu ithamına karşılık Reşat Nuri ile Ömer Seyfettin'in hikayelerini örnek gösterir.Halit Fahri makalesinin başından beri ısrarla üzerinde durduğu gençlerin hissizliği meselesine geri döner ve "*Gençlik ne zannedildiği kadar hodbin ne de bir Kartacalı kadar kahramandır*" diyerek makalesini bitirir.Yazısının sonuna eklediği açıklamasında Mehmet Fuat'a makalesine kullanmış olduğu "bayağı" kelimesinden dolayı cevap vermek zorunda kaldığını söyler.

1.2.10.E.Filorinalı Nazım Özgünay İle

Halit Fahri, Servet-i Fünun mecmuasında "haberler" sütununda Tevfik Fikret başlıklı bir makale neşreder.1[149]Yazısında büyük şâirin mezarının başında yapılan anma törenini anlatırken sözü Filorinalı Nazım'ın lokma dağıtır gibi şiirler dağıtırak düştüğü komik duruma getirir.1[150]Filorinalı Nazım anma töreni sırasında her zaman yaptığı gibi kendinden geçerek kontrolsüz hareketler yapmaya başlar ve en sonunda da yazdığı manzmueleri etrafindakilere dağıtır. Halit Fahri'nin bu makalesinin üzerinden üç gün geçtikten sonra Filorinalı Nazım'dan kendisine bir mektub gelir. Mektupta, Filorinalı Nazım Beyfendinin şarktan garba kadar tanınmış biri olduğundan bahsedilmekte ve biraz da tehdit vâri bir üslupla böyle yazılar kaleme almaması konusunda uyarıda bulunan cümleler yer almaktadır(Ozansoy,1970-a:99). Filorinalı Nazım'ın bu mektubuna Halit Fahri tarafından herhangi bir cevap verilmemiştir.

1[147] "Kürsüden Minbere" ,Nedim,N:10,20 Mart 1919,s.146
1[148] Fuat Köprülü, "Yamaçlarda Kaval",Şâir ,N:3,26 Kânun-ı Evvel 1918,s.36
1[149] "Tevfik Fikret",Servet-i Fünun,N:1566,19 Agustos 1926,s.215
1[150]a.g.m.,s.215

1.2.10.F.Ali Canip Yöntem İle

Halit Fahri, Servet-i Fünun mecmuasında çalıştığı dönemin başlarında "Hülyanın Ölümü" adında bir tenkit yazısı yayınlar.1 [151]Makalesinde hülyanın şâir ve şiir için ne kadar önemli olduğunu anlattıktan sonra, hülya ile romaneskin birbirinden mutlaka ayrılması gerektiğini savunur.Yazısının sonralarına doğru ise yaşadığımız asrın hülyaya çok az zaman ayırdığına dikkati çeker ve şâire ilham için yol göstermenin kusurlu olduğunu belirtir. Ali Canip, Halit Fahri'nin bu makalesindeki fikirleriyle gençleri cehalete teşvik ettiğini, şâirin ilhamına kemend vurduğunu ve bu sebeple elem şiirleri yazdığını söyler.Halit Fahri, aynı derginin bir hafta sonraki sayısında yayınladığı makalesiyle Ali Canip'in bu ithamlarını yersiz bulduğunu belirttir ve sonra açıklamalarına geçer.

Halit Fahri,Ali Canip'in bu sitemlerine bir mana veremediğini,eğer yazısının böyle yanlış anlamalara meydan verebileceğini tahmin etseydi baştarafına bir mukaddime eklerdim diye cevap verir.Ayrıca kimseye yol göstermediğini, herkesin yazacağı şeyde serbest olduğunu belirtir.Ali Canip'in kendisini yanlış anlamasından duyduğu üzüntüyü dile getirdikten sonra, gençlere hatalarını gösterirken onların iştahlarını da kapatmanın yanlış olduğunu, bu sebeple onlara karşı daha yumuşak davranılması gerektiğinden bahsederek makalesini bitirir:

*"Kaşları çatık bir üstaddan ziyade güler yüzlü ve aynı zamanda hataları da gösterici bir muallim vazifesini ifâ edelim. Zannederimki,bu noktada Canip Bey'le aramızda bir fikir ihtilafı yoktur sadece bir sûitefehhüm var.Yoksa esas itibarıyla ikimiz de aynı suretle düşünüyoruzdur.Teferruatta ayrılsak bile esasta birizdir.Çünkü ikimiz de gençlerin okumasını istiyoruz.Yalnız biraz yumuşak davranmak lüzumuna kâniiim.Canip Bey ise, daha ilk eserlerinde kuvvetli şahsiyetler gösterecek orjinal şâirler, romancılar özlüyor."*1[152]

1.2.10.G.Muammer Lütfi İle

Yedi Meşale topluluğunun mensuplarından biri olan Muammer Lütfi,Servet-i Fünun mecmuasında yayınladığı bir makalesiyle Yusuf Ziya'nın Yanardağ isimli eserini tenkid eder. 1[153] Adı geçen bu makaleden bir hafta sonra Halit Fahri aynı dergide Muammer Lütfü'nün yazısını değerlendirir ve tenkidini tek taraflı bulduğunu,sadece

---

1[151] "Hülyanın Ölümü",Servet-i Fünun,N:1624-150,29 Eylül 1927,s.306
1[152] "Bir İzah",Servet-i Fünun,N:19629-155,3 Teşrîn-i Sâni 1927,s.398

Yanardağ şâirinin sanatının eksik taraflarını araştırdığını belirtir.Onun elindeki kalemi de operatörün elindeki neştere benzetir.

Halit Fahri, Muammer Lütfü'nün eski şâirlere karşı takındığı tavırdan rahatsızlık duyduğu için bu yazıyı kaleme almıştır.Bu sebeple makalesinde Muammer Lütfü'nün eski şâirlere karşı hürmette bulunmasını, onlara karşı saygıda kusur etmemesini tavsiye eder. Yazısının devamında Yusuf Ziya'nın kitabından örnekler seçerek bu manzumeleri yazan birinin şâir olabileceğini, hem de ince ruhlu bir şâir olabileceğini iddia eder.Eserin böyle fakir olan bir edebiyat dünyası için büyük bir kazanç olduğunu söyledikten sonra, kitapta yer alan "Hayal, Evim,Gurbet Yolcuları" gibi manzumeleri Muammer Lütfü'nün tekrar okumasını ister.Daha sonra sözü Muammer Lütfü'nün de mensubu bulunduğu Yedi Meşale topluluğuna ve onun mukaddimesine getirir.Adı geçen grubun gençlerinin mukaddime vasıtasıyla kendilerinden önce gelenlere hücum ettiklerini fakat Muammer Lütfü'nün aradan zaman geçmesine rağmen hâlâ aynı politikayı devam ettirmesine anlam veremediğini belirtir.Gençlerin daha efendi olacakları yerde bunun tersine kavgacı bir ruha sahip olmalarına şahsı namına üzüldüğünü söyler.Aslında Halit Fahri,bu cümleleriyle farkında olmadan Yedi Meşale'nin diğer üyelerini de tartışmaya katmak istemiştir fakat grubun diğer üyeleri bu polemiğe katılmaz.

Halit Fahri kendisinin de dahil olduğu Beş Hececileri,Yedi Meşale'cilerin ustaları olarak gösterir.Ayrıca Muammer Lütfü'nün yazıları arasında tenakuz olduğunu da iddia eder. Makalesini ileride icabederse bu bahse tekrar geri dönebileceğini hatırlatarak bitirir.1[154] Halit Fahri'nin bu değerlendirmesine Muammer Lütfü'nin cevabı aynı derginin bir hafta sonraki nüshasında gelir. Muammer Lütfi,Halit Fahri'nin yanıldığını çünkü eski şâirlerden hürmetle bahsettiğini, onlara karşı saygı ifade eden cümleler kullandığını söyler.Daha sonra kendisinin haklı olduğunu,Yusuf Ziya'nın daha önce yayınlanan kitaplarında bulduğu tadı bu eserinde bulamadığını belirtir.

Eser içinde pek az şiir sayılabilecek manzume yer aldığını söyledikten sonra eleştirisini biraz daha arttırarak doksan küsür sayfalık eserin aslında dokuz sayfaya indirilmesi gerektiğini söyler.Faruk Nafiz ile Halit Fahri'nin eserlerinde bütün halinde güzellikler

---

1[153] Muammer Lütfi, "Yanardağ", Servet-i Fünun,N:1665-191,12 Temmuz 1928,s.127
1[154] "Yanardağ",Servet-i Fünun,N:1666-192,19 Temmuz1928,s.147

yer aldığı halde Yusuf Ziya'nın bu eserinde parça parça güzellikler olduğunu kendisinin asıl kusurlu bulduğu yönün burası olduğunu ifade eder.Son olarak da sözü Yedi Meşale'ye getirir.Yedi gencin bir araya gelip bir eser yayınlayabileceklerini,çünkü bu gençlerin ortak noktalarının sanat olduğunu söyler.Son olarak da Halit Fahri'nin iddia ettiği gibi yazıları arasında tenakuz olmadığını hatırlatarak makalesini bitirir.1[155] Muammer Lütfü'ye bu yazısından sonra Halit Fahri'den herhangi bir cevap yazısı gelmez.

1.2.10.H.Cenap Şahabettin İle

Cenap Şahabettin, Akşam gazetesinin düzenlemiş olduğu bir ankete verdiği cevapta, aruz veznine artık dönme zamanını geldiğini söyler.Hatta daha da ileri giderek aruz veznini över bunun tam tersine hece veznini de yerin dibine batırır.1[156]Cenap Şahabettin'in bu cümlelerine bir kaç yazarla birlikte Halit Fahri de tepki gösterir.Varlık dergisinin düzenlediği karşı ankette "Niçin hece veznini tecih ediyorsunuz?" sorusuna Halit Fahri şu cevabı verir:

*"Çünkü bu vezinde içimin sesini buluyorum.Aruzun bestesi hazır plaklara güfte doldurmaktan zaten bıkıp usanmıştım...hece vezni öz Türkçe ile yazılır,aruz Osmanlıca. Aradaki farkı izaha lüzum yok."*Anketin devamında ise Cenap Şahabettin'in yaptığı gibi dozu biraz daha arttırarak aruz veznini kum kasırgasına benzetir.1[157]

1.2.10.I.Ahmed Muhip ve Ercümend Behçet İle

1935 yılının sonlarında Basın Genel Direktörlüğü Türk edebiyatını Avrupa'ya tanıtmak için bir antoloji yayınlar.1[158]Halit Fahri'nin de dahil olduğu Beş Hececilerden Faruk

---

1[155]Muammer Lütfü, "İki Tevzih",Servet-i Fünun, N:1667-193,26 Temmuz 1928,s.163

1[156]Cenap Şahabettin, "Aruz Veznine Dönmek Zamanı Artık Gelmiştir",Akşam, 4 Eylül 1933,s.4

1[157] "Aruz-Hece Meselesi",Varlık,N:6,1 Teşrîn-i Evvel 1933,s.82

1[158]ANTHOLOGIE Des ECRIVAINS TURCS D'AUJOURD'HUI,Devlet Basımevi,İstanbul-1935, 1bsk, 215s.Kitap,Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü kütüphanesinde 1949 A 234'de 22 demirbaş numarası ile kayıtlıdır. Antoloji,şiir,roman,deneme,tiyatro olmak üzere dört bölümdür. Eserin başında Türk edebiyatı hakkında kısa bir bilginin verildiği önsöz vardır. Bu önsözden sonra konuya geçilmiştir. Şâir ve yazarların kısa biyografilerinden sonra şiirlerinden veya nesir yazılarından örnekler verilmiştir.Sonda ise içindekiler kısmı mevcuttur.Antolojiye alınan edebiyatçılar şunlardır: Ahmet Haşim,Ziya Gökalp,Yahya Kemal Beyatlı, Kemalettin Kâmi Kamu,Faruk Nafiz Çamlıbel, Nazım Hikmet Ran,Ahmet Kutsi Tecer,Necip Fazıl Kısakürek, Behçet Kemal Çağlar,Yaşar Nâbi Nayır, Ahmet Muhip Dranas,Yakup Kadri Karaosmanoğlu,Ömer Seyfettin,Refik Halit Karay,Aka Gündüz, Reşat Nuri Güntekin, Mahmut Yesari,Sadri Ertem, Peyami Safa, Falih Rıfkı Atay,Ruşen Eşref Ünaydın,Vedat Nedim Tör, Ceydet Kudret Solok

Nafiz'in dışında hiç kimsenin yeni çıkan antolojiye alınmaması topluluğun diğer mensuplarının tepkisine neden olur.Bu topluluğun üyelerinden biri olan Halit Fahri, antolojiye alınmaması üzerine şunları yazar:

"*Yirmibeş yıl önce aruzu atarak hece veznini hâkim kılmak mefkuresiyle cilt cilt milli ruhta ve seste manzumeler yazan hececilerden de tek satır almamışlar...bu Fransızca antolojiyi vücuda getirenler Türk zekasını Avrupa'lılara karşı gülünç edebilecekleri düşüncesine bir an bile ihtimal vermemişler.*"1[159]

Bu olaya içerlemiş olan şâirin Akşam gazetesindeki bir makalesinde "*Kendilerinden sonra hiç kimsenin gelmediğini ve antolojiye dahil edilen Ahmet Muhip'in ne özelliğinin olduğunu merak ettiğini*" söylemesi ortalığı kızıştırır.1[160]Dönemin genç şâirlerinden olan ve antolojiye dahil edilen Ahmet Muhip,Akşam gazetesinde yayınlanan bir makalesinde yer alan "*Halit Fahri Bey'ler yeni nesli okumuyorlarsa,bu yeni neslin mevcut olmadığını veya kötü olduğunu mu icap ettirir*" dedikten sonra Orhan Seyfi, Yusuf Ziya, Halit Fahri'yi ikinci derecede şâirler olarak gördüğünü ve antolojiye alınmalarını fuzuli bulduğunu belirtir.1[161]

Halit Fahri, Ahmet Muhip'in makalesinden yirmibeş gün sonra Servet-i Fünun'da yayınlanan bir yazısında kendilerinin genç nesli inkar etmediğini,yalnız ellerindeki sazın kendi sazları olduğunu,gençlerin hâlâ hececilerden kalan sazı kullandıklarını, kültürlerinin de kendilerinden ileri olmadığın söyler. Yeni yetişen gençlerin ellerinde bir Gönülden Sesler,bir Binnaz bir Suda Halkalar vesâire ayarında eserlerinin olmadığı hatırlatarak makalesini bitirir.1[162]

Halit Fahri'nin bu sözlerine cevap Ercüment Behçet'ten gelir.Ercüment Behçet, Halit Fahri'ye "*Kırkını geçen Halit Fahri'nin 20 yaşındaki oğluna bir şiir yazdırıp altına Halit Fahri imzasını koyunuz.Ne o ne de bu hiçbirşey kaybetmiyecektir*" gibi ağır sözlerle cevap verir. 1[163]Halit Fahri'nin bir hafta sonra Servet-i Fünun'da bu konuyla alakalı bir makalesi daha yayınlanır. Kibar ve sakin üslubunu bozan Halit Fahri, bu yazısında gençlere iyice yüklenir ve onları edepli olmaya davet eder:

1[159]"Eşi Görülmemiş Bir Antoloji" ,Uyanış,N;2061-376,20 Şubat 1936, s.194
1[160] "Yeni Nesil Kim Bizden Sonra Kim Geldi" ,Akşam, 24 Şubat 1936,s.9
1[161]Ahmet Muhip, "Hergün Bir Mesele",Akşam,1 Mart 1936, s.5
1[162] "Edebiyatta Bir Genç Nevhager",Servet-i Fünun,N:2066-381,26 Mart 1936, s.274
1[163] Ercüment Behcet Lav Kurun Gaz 2 Nisan 1936 s.6

*"Sanatta ve bilgide bıyıkları daha yeni yeni terlemeye başlamış olan henüz noksan bilgili tecrûbesiz ve üslûpsuz gençlere inhisar ettiğini şimdiye kadar hiç işitmiş değildik. Bizim bugünkü megaloman edebiyat gençleri ise bu bidati icat ettiler.İhtimal bütün edebî varlıklarında bir tek orijinal keşifleri bu olacak...Bugünkü Avrupa edebiyat âleminin en çetin üsluplu ve düşünceli üstadlarını leblebi gibi kolayca çiğnediklerini ilan ediyorlar.Marcel Proust,André Gide, gibi en güç anlaşılır sanatkarların isimlerini dillerine dolamışlar, ukalalık edip duruyorlar..İşte ancak bu şekilde sözleri okuduktan sonradır ki eski edebiyat kitaplarının edebiyatı neden edep kelimesiyle tarife kalktıklarını insan daha iyi anlıyor."*1[164]

Gençleri edepsizlikle suçlayan Halit Fahri'nin bu yazısına herhangi bir cevap verilmez. Halit Fahri biraz da kendisine cevap verilmemesinin verdiği cesaretle,aynı dergide "Hececiler Diyor ki" üst başlığıyla "Bizim Şiirimizde Ankara" şiirini yayınlar:

"Bugün dünden çoşkunuz bu aşık ülkesinde
Türk dili bülbülleşir şiirimizin sesinde
Ne öyle dövünürüz ne öyle höngürderiz
Yalnız gönülden gelen sesle Ankara deriz
Herşey kendi adıyla güzeldir bizim için
Kelimesi açıktır duyduğumuz sevincin
Ah Ankara diyenler şiir yazmaz ağlaşır
Bizimse şiirimizde Ankara mısralaşır 1[165]

Halit Fahri, bu şiirden de anlaşıldığı gibi diğerlerini höngürdemekle,ah vah demekle ve şiir yazamamakla itham eder.Bütün bu ithamlarına karşılık kendi şiirlerinde Türk dilinin bülbülleştiğini söyler.

1.2.10.İ.Necip Fazıl İle

Yukarıda bahsettiğimiz Beş Hececiler'in tartışmasına Necip Fazıl da katılır ve Halit Fahri'nin Ankara manzumesini yayınlamasından iki gün sonra Ağaç mecmuasının 4.sayısında hececilerin fazla alakaya layık olmadıklarını söyler.1[166] Necip Fazıl aynı derginin iki sayı sonraki nüshasında makalesini "Curcuna Hakkındaki Bütün Fikrimiz" ismiyle yayınlar.1[167] Ankara şiirini yayınladığı için Halit Fahri'yi Turşucu Cemal'e benzetir ve onu silik,eski bir şâir olarak takdim eder:

"...siliklik çerçevesinden bir an için çıkıveren bir simâya işaret etmek lazımdır.Bu zat şahsen kendisini çok sevimli bulduğum ve ahbâbı kalmak istediğim buna rağmen bence

---

1[164] "Edebiyat Kavgaları Etrafında Acı Düşünceler",Servet-i Fünun,N:2068-383,9 Nisan 1936,s.306
1[165] "Bizim Şiirimizde Ankara",Uyanış,N:2069-384,16 Nisan 1936,s.322
1[166]Necip Fazıl, "Gençlere",Ağaç,N:4,4 Nisan 1936,s.12
1[167]Necip Fazıl, "Curcuna Hakkındaki Bütün Fikrimiz" ,Ağaç, N:6,18. Nisan 1936,s.15

hakikat olan şeyi kendisinden de gizleyemeyeceğim eski bir şâirdir:Halit Fahri Ozansoy." 1[168]

Necip Fazıl,makalesinin devamında Halit Fahri'nin bizden sonra kimse gelmedi sözüne gelir ve *"Dünyanın en silik en kayıp mecmuasını çıkaran ve bu kadar siliklik içinde bir ömrün bir tehammülün devam edebileceği mucizesini temsil eden bu zat gazetelerden birinin anket sırığına çıkıyor ve bağırıyor;Bizden sonra hiçbir nesil hiçbir şahıs gelmedi diye.Sizin nesliniz vardır ve gelmiştir"* sözleriyle onların varlığını kabul ettiğini belirtir. İsim olarak da *"...ne hececi ne de millî edebiyatçı kelimeleri sizi ifade edemez.Size zaman ve mahiyet noktasından iki isim bulmak lazım gelse,mütareke nesli veya tecrube nesli demek doğru olur"* cümleleriyle onlara kendince uygun gördüğü isimlerin mütareke nesli veya tecrube nesli olduğunu söyler. Makalesinin dozunu biraz daha arttırarak Halit Fahri ve arkadaşlarını Ziya Gökalp'in mankenleri olarak gösterir: *"...dizginleri Ziya Gökalp'in elinde bulunan bu yarı resmi cereyanın siz, mümessilleri değil haberiniz olarak veya olmayarak kendisini tatbik ettirmek üzere seçtiği mankenlersiniz."* Bu duruma delil olarak ta,Yahya Kemal ve Ahmet Haşim'i onların döneminin hakim şahsiyetleri olarak gösterir. Hececilerin üstün ve sivri bir şahsiyet gösteremediğini,dünyada hiçbir neslin kullandığı şiir formuyla anılmadığını hatırlatır. Daha da ileriye giderek onları erken yaşta, en verimli olacakları zamanda şiiri bırakmakla suçlar.Halit Fahri,Necip Fazıl'ın bu alaylı yazısına, Uyanış'da ağır bir üslup ile kaleme aldığı bir makaleyle cevap verir:

*"Necip Fazıl isimli bir şâir bozuntusu vardır..Ağaç diye çıkardığı sözüm yabana bir sanat ve fikir mecmuasında son edebiyat münakaşalarını diline dolayarak bana çatıyor."*1[169]

Halit Fahri, makalesinin devamında da Necip Fazıl'ın kendisine takdığı Turşucu Cemal lakabına kızdığını,bu ismin kendisinden çok Necip Fazıl'a yakıştığını söyler. Fakat Halit Fahri'yi en çok üzen Uyanış mecmuası için dünyanın en silik mecmuası demesi olmuştur. Halit Fahri,Necip Fazıl'ın bu sözlerden dolayı ne kadar üzüntü duyduğunu dile getirdikten sonra onu salyalı bir sırtlana ve leş çukuruna benzeterek makalesini bitirir.1[170] Halbuki Necip Fazıl'ın kasdettiği silik mecmua Uyanış değil,Halit Fahri'nin 1919 yılında çıkardığı ve sadece 18 sayı yayın hayatında kalmayı başaran Şâir

---

1[168]a.g.m.,s.15
1[169] "Bana ve Uyanış'a Saldıran Birisi İçin",Uyanış, N:2070-385,23 Nisan 1936, s.338
1[170]a.g.m.,s.338

Nedim'dir. Çünkü Şâir Nedim 18 sayı devam edip kapanmış Uyanış ise hâlâ hayattadır.

Necip Fazıl, bütün itirazlarının sonucunda şu fikre varır: "*Tanzimattan bugüne kadar Türk edebiyatında ,bir dünya anlayışı,bir eşya ve hadise görüşü,bir (güzel)ve (doğru) hükmü, bir kemal ölçüsü,bir mavera humması,bir tenkid ve tayin terazisi,bir kültür bağı, bir ferdiyet mayası,bir cemiyet alakası ve bir iç ve dış murakabesi cevherlerini taşıyan tek bir nesil ve tek bir şahıs gelmemiştir.*"1[171]

1.2.10.J.Gavsi Ozansoy Münasebetiyle

Halit Fahri'nin oğlu Gavsi Ozansoy, babasıyla birlikte çalıştığı Servet-i Fünun'da "Eski-Yeni",1[172]adını taşıyan bir makale yazarak edebiyatta eskiler ve yeniler diye ayırım yapar, ikilik çıkarır. Bu yazısının üzerinden bir yıl geçtikten sonra bu sefer de "Tasfiye Lazım"1[173] adını taşıyan makalesini yayınlayarak edebiyatta ilerlemenin olması için eskilerin yerlerini yenilere bırakması gerektiğini savunur.Bu arada Faruk Nafiz ve arkadaşlarını de yenilere karşı eskiler olarak gösterir.Eski olarak gösterdiği Faruk Nafiz'in arkadaşlarının içinde babası da vardır.Halit Fahri,oğlunun bu hareketlerinden dolayı arkadaşı Vâlâ Nurettin tarafından eleştirilir.1[174]

Gavsi Ozansoy, bu tasfiye fikrini desteklemek için çalışmakta olduğu Son Posta gazetesinde Nusret Sefa Çoşkun'a bu konuyla alakalı bir anket düzenlettirir.Nusret Sefa'nın bu anketine Sait Faik Abasıyanık,Cahit Irgat,Mümtaz Zeki Taşkın,Cavit Yamaç, Ziya Osman Saba gibi genç sanatçılar katılır.Onlar da Gavsi'nin fikrine katıldıklarını bu anket vasıtasıyla bildirirler. Zaten bu ankete katılacak olan kişiler daha önceden özenle seçilmiş,farklı düşüncedeki kimselere yer verilmemiştir.Bu anketin sonucuna göre tasfiyesi istenilen edebiyatçılar listesinde şu isimler yer almaktadır: Yahya Kemal,Reşat Nuri, Fazıl Ahmet,Mahmut Yesari,Mithat Cemal, Peyami Safa,Aka Gündüz, Vâ-Nu,Halit Fahri,Burhan Cahid, Faruk Nafiz,Orhan Seyfi,Yusuf Ziya,Behçet Kemal, Şükûfe Nihal, Esat Mahmut.1[175]

1[171]Necip Fazıl, "Manzara",Ağaç,N:9,9 Mayıs 1936
1[172]Gavsi Ozansoy, "Eski-Yeni",Servet-i Fünun,2265-580,18 Kânun-ı Sâni 1939,s.130
1[173]Gavsi Ozansoy, "Tasfiye Lazım",İstiklal Gazetesi,N:3,5 İkinci Kânun 1940,s.5
1[174]Vâ-Nu, "Ürktüm",Akşam, 11 Kânun-ı Sâni 1940,s.3
1[175] "Genç Şâir ve Ediplerin Tasfiye Edilmesini İstedikleri Eskiler",Son Posta,12 İkinci Kânun 1940,s.1

Bütün bu olaylar sırasında Halit Fahri sessizliğini hiç bozmaz.Onun durumu diğerlerinden farklıdır.Çünkü o kendi özoğlu tarafından tasfiye listesine alınmış bir babadır.Bu münakaşa bazı gazetelere malzeme olur ve Nusret Safa Çoşkun'un Son Posta'da bu konuyla ilgili iki makalesi yayınlanır.1[176]Nusret Safa, makalelerinde tasfiye listesindeki sanatçılardan ve genç şâirlerin hücumlarının artmasından bahseder.Vâlâ Nurettin de aynı gazetenin 14 Kânun-ı Sâni 1940 tarihli nüshasındaki yazısında bu hareketi "Gavsist Cereyan" diye isimlendirir ve mensuplarını da 35'lik çömezler diye niteler.1[177] Son Posta gazetesinde Nusret Safa ile Vâlâ Nurettin'in yazılarından bir gün sonra Ercüment Ekrem Talu'nun da bir makalesi yayınlanır.1[178]Ercüment Ekrem, bu yazısında meselenin fazla abartıldığından ve bazı kimselere haksızlık edildiğinden bahseder.

Halit Fahri,etrafından gelen bütün eleştirilere rağmen gençlerin safında yer alır. "Hesap Veriyorum" başlığını taşıyan yazısıyla hem kendi arkadaşlarına karşı hesap verir hem de gençleri daha serin kanlı ve yumuşak olmaya davet eder:

*"Ondört yıla yaklaşan bir zamandan beridir bu vazife(Servet-i Fünun Yazı İşleri Müdürlüğü)hiç sekteye uğramadan benim üstümdedir.Bunun için şimdi edebiyat âleminde ve kendi neslime karşı hesabını veriyorum ...Fakat onların benim neslime bu hücumunu doğru ve zarif mi buluyorum?Buna da bin kere hayır.Fakat kızıyor muyum? Niçin kızayım? Bir zamanlar biz de o yolu Fecr-i Ati'ye karşı denemiştik...Mamafih üzülmeyin(Oğluna) sizi tanımayanlar varsa yarın eserlerinizle tanırlar,gene de tanımamak isteyenler olursa o zaman da ben müdafiniz kesilirim.Fakat siz herşeyden evvel şu kaba saldırıştan, mahalle baskınına gider gibi kopardığınız şu çığırtganlıktan vazgeçin hele.Etrafınızda hayranlık uyandırın"*1[179]

Nusret Safa'nın Son Posta'da düzenlediği bu ankete karşılık olarak Akşam gazetesinden Şevket Rado da tasfiyesi düşünülen sanatçılarla "Edebiyatta Yeniler mi?,Eskiler mi?" başlığını taşıyan bir anket düzenler.Ankette "oğlun babayı tanımadığı devirlerde yaşıyoruz" gibi ifadeler kullanır.Halit Fahri,ilk başlarda gençlerin yanında yer alırken sonradan bu fikrini değiştirir ve eskilerin safına geçer.Bu sebeple Şevket Rado'nun anketinde takındığı tutum öncekilerden çok farklıdır: "*..bu meselenin başlangıcında baktım gazetelerde gençler sağa sola çatıp duruyorlar tasfiye istiyorlar gençliktir*

1[176] Nusret Safa, "Genç Şâir ve Ediplerin Tasfiyesini İstedileri Eskiler",Son Posta,13 Kânun-ı Sâni 1940, "Genç Şâir ve Muharrirleri Hücumları Şiddetlendi",Son Posta,14 Kânun-ı Sâni 1940, s.1

1[177]Vâlâ Nurettin, "Vâ-Nu Diyor ki" ,Son Posta, 14 Kaunu-ı Sâni 1940

1[178] Ercüment Ekrem,"Kaldırılan Kazan Münasebetiyle",Son Posta,15 Kânun-ı Sâni 1940,s.2

1[179] "Hesap Veriyorum",Son Posta,16 Kânun-ı Sâni 1940,s.7

böyle şeyler olur deyip geçecektim.Fakat son günlerde çıkan yazılara baktım iş büyüyor, edep haya perdesinin tozunu kaçırıyorlar...ne yapayım ben onları ıslaha çalışırken onlar aralarında toplanıp konuşmuşlar; Bunlar moruk canım birşey bilmiyorlar devirelim şunları demişler çıkmışlar ortaya." Daha sonra Halit Fahri, İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun onlara yardım etmesine, çıkardığı dergide onların yazılarına yer vermesine kızdığını söyler.Ve Gavsi'nin arkadaşlarıyla birlikte bir gazete çıkaracağını , bu gazete sayesinde "İnatçılar" isminde yeni türeyen bir edebî grupla mücadele edeceklerini duyduğunu söyler. Ayrıca gençlerin biraz edebli ve saygılı olmalarını ister.1[180] Nusret Safa,Halit Fahri'nin bu mülakattaki cevabına rağmen meselenin peşini bırakmaz ve Son Posta'da bu konuyla alakalı bir yazı daha yayınlar.1[181] Makalesinde gençlerin ara vermeden hücumlarına devam ettiklerini söyleyerek meselenin gündemde kalmasını sağlamaya çalışır.

Halit Fahri,Şevket Rado'nun anketinden iki gün sonraki yazısında ise Rado'nun olayları olduğu gibi aktarmamasından dolayı duyduğu üzüntüsünü dile getirir.Halit Fahri'ye göre anketçi(Ş.Rado) meseleri kendi istediği şekilde okuyucuya sunmuştur.1[182] Halit Fahri'nin içine düştüğü bu zor durum mizah dergilerine de konu olur.1[183] Şevket Rado ertesi gün yayınladığı makalesinde Halit Fahri'nin haksız olduğunu anketinde gerçekleri ve doğruları olduğu gibi aktardığını ve kendisinden hiçbir şey katmadığını iddia eder.1[184]Şevket Rado'nun yazısının yayınlandığı gün Son Posta'da "İmset" rumuzuyla bu konu hakkında mizahi bir yazı daha yayınlanır.1[185] Halit Fahri, olayı yatıştırmak,durumu sakinleştirmek için kaleme aldığı "Dünkülere Bugünkülere" adını taşıyan makalesinde her iki tarafa da eşit davranmaya çalışır,fakat pek başarılı olamaz.1[186]

Aynı dergide ongün sonra kaleme aldığı başka bir makalesinde artık gençlerden tarafa değildir.Bu fikir değiştirmesine sebep,yenilerin hâlâ hücumlarına devam etmeleri,

---

1[180]Şevket Rado. "Edebîyatta Yeniler mi?,Eskiler mi?",Akşam,16 Kânun-ı Sâni 1940,s.5
1[181] Nusret Safa. "Genç Edip ve Şâirler Eskilere Hücuma Devam Ediyorlar",Son Posta,17 Kânun-ı Sâni 1940,s.8
1[182] "Anketçiler Biraz İnsaf ve Biraz Dirâyet",Son Posta,18 Kânun-ı Sâni 1940,s.6
1[183]Orhan Seyfi Orhon, "Halit Fahri'ye Açık Mektup",Akbaba,N:313,18 Kânun-ı Sâni 1940,s.5
1[184]Şevket Rado, "Halit Fahri'ye Cevap",Akşam,19 Kânun-ı Sâni 1940,s.5
1[185]İmset, "Edebîyat Aleminde Kaldırılan Kazan Münasebetiyle",Son Posta,19 Kânun-ı Sâni 1940, s.7
1[186]Servet-i Fünun,2266-581,25 Kaunu-ı Sâni 1940,s.1

arkadaşları olan eskilerin ise kendisini suçlamalarıdır.1[187] Mesele mizah dergilerine konu olmaya devam eder.1[188] Aradan bir aylık bir zaman geçtikten sonra kaleme aldığı bir yazıyla da kendince tartışmanın bittiğini haber verir.1[189]Daha sonraki yıllarda kaleme aldığı anılarında bu olayı manasız bir gençlik hareketi olarak gördüğünü, gençlikte bu şekilde olayların olabileceğini, oğlunun kendisine karşı bir saygısızlığının olmadığını ve memnuniyetini dile getirir(Ozansoy,1939-c:362).

1.2.10.K.Ruşen Akkor İle

Halit Fahri,Son Posta'nın 2 Eylül 1942 tarihli nüshasında "Bir Anadolu Seyahatinin Notları" başlığı altında tren seyahatinden edindiği izlenimlerini anlattığı makalesinde: *"...sevgili yurdu,ağacı, çiceği ve bütün insanlarıyla bağrıma basmak ihtiyacım var"* cümlesini kullanır. 1[190]Ruşen Akkor, Çığ mecmuasında yazdığı bir değerlendirme yazısında Halit Fahri'nin söylediklerine inanmak için insanın Hebanneka kadar saf olması gerektiğini,inandırıcı bulmadığını ifade eder.1[191] Halit Fahri'nin binmiş olduğu trende milletvekilleri,profösörler olduğunu, halktan kimse olmadığını söyler ve "*size ekspres treninin yatağı içine gömülmüş Anadolu'nun anofelli ve dolayısıyla sıtmalı köylerinden, köy istasyonlarından tül cibinliğinizi indirmiş mışıl mışıl uyurken,belki içerisinde insan bulunduğunu aklınızdan bile geçirmeden,o bayıldığınız ağaçların, taşların o levhaların arasından geçerken evet sizi yıldırım gibi karanlığı delip yine karanlıklara karıştığınızı gören arkanızdan bakakalan bir Anadolu neyi tahayyül eder bilir misiniz? Ne gezer .Onun hayal ambarı sizin zannetiğiniz gibi ne bal ne tereyağı ne de bir şeyle dolu*" cümleleriyle de Halit Fahri'nin halktan biri olmadığını iddia eder.

Makalesinin devamında "*...siz Anadulu'dan ve Anadolu sizden bu vaziyetinizle o kadar uzak,o kadar uzaktır ki.Ona yakın olmak için hiç olmazsa birinci mevkie kadar,daha yakın olmak için ikinci mevkie çok yakın olmak için de üçüncüye kadar tenezzül etmeniz ve yolcularla üst üste,baş başa,koyun koyuna geceyi geceleri geçirmek gerek...belki de sabaha karşı onun köyüne girmeniz lazım.Orada bir gece, bir hafta, bir ay, bir yıl ve*

1[187] "Son Münakaşalar Etrafında Fıkralar ve Hatıralar",Son Posta, 26 İkinci Kânun 1940,s.7
1[188] "Kara Liste",Akbaba,N:316,8 Şubat 1940,s.5
1[189] "Genç İhtiyar Meselesinde Horoz Öttü Dava Bitti", Son Posta,1 Mart 1940,s.6
1[190] "Bir Anadolu Seyahatinin Notları",Son Posta,2 Eylül 1942,s.6
1[191] Ruşen Akkor, "Halit Fahri Ozansoy ve Tenkit",Çığ,N:10-11,1 Teşrîn-i Evvel,Teşrîn-i Sâni 1942, s.6

yıllarca onun gibi yaşamak lazım.Fakat siz bunu nasıl yapabilirsiniz.Ah İstanbul hasreti ah.Sizi birgün bile Anadolu'da bırakmıyor" cümleleriyle Halit Fahri'yi eleştirir. 1[192]

1.2.10.L.Kazım Nami Duru İle

Kazım Nâmi Duru,Halit Fahri'nin Nedim adındaki manzum tiyatrosunun yayınlanmasından bir yıl sonra,Lale devrinin bu ünlü şâiri Nedim için "*şâir olmaktan ziyade çapkındı,kadın eteğinden başka bir şey düşünmezdi nasıl şâir olabilir*" sözlerini sarfeder. Halit Fahri de Akşam gazetesi yazarlarından Hikmet Feridun Es'in düzenlediği ankette Duru'nun bu fikrine, "*Nedim'in çapkınlığı pek mükemmel bir şâir olmasına mani teşkil etmez.Esasen böyle çapkın, uçarı olmasaydı belki şâir olamazdı*" cümlesiyle karşılık verir. Ayrıca "*Nedim çapkındı.Kadın eteğinden başka birşey düşünmezdi. Iztırap nedir bilmezdi.Nasıl şâir olabilir*"demenin doğru olmadığını ve bütün divan edebiyatı içinde Nedim kadar mahalli renklere dikkat etmiş, Nedim kadar yerli yazmış bir sanatkarın olmadığını söyledikten sonra, Nedim'in şiirlerinden örnekler vererek bugün bile zevkle okunacak mısralarının olduğunu söyler.1[193] Kazım Nâmi Duru,Halit Fahri'nin Akşam gazetesindeki bu mülakatına iki hafta sonra cevap verir.Kazım Nâmi, makalesinde kendisinin de Halit Fahri ile aynı şeyi söylediğini çapkınlığın şâirlik için engel teşkil etmediğini,ayrıca Nedim'in pek mükemmel bir şâir olmadığını, gazellerini tekrar okuduğunu ve şiir denilebilecek türde pek bir şeyinin olmadığını ifade eder. Ayrıca Halit Fahri'yi Divan edebiyatı tiryakisi ve Nedim hayranı olarak nitelendirir. Makalesinin devamında edebiyat derslerinde Nedim'den ve divan şiirinden bahsedilmesini istemediği, sadece Edebiyat Fakültesi'nde okutulmasının yeterli olduğununu söyler.1[194]

Halit Fahri,Kazım Nâmi'ye aynı derginin bir sonraki sayısında yer alan yazısıyla cevap verir.1[195] Kazım Nâmi'yi ilk önce cevap verme tarzından dolayı eleştirir ve ondan daha kibar olmasını ister.İkinci olarak Nedim'e kendisinin bahsettiği gibi bir hayranlığının bulunmadığını, ayrıca divan edebiyatının tiryakisi de olmadığını söyler.

1[192]a.g.m.,s.6
1[193] "Hergün Bir Anket,Çapkın Adam Iztırap Çeker mi,Çekmez mi?",Akşam,30 Agustos 1933,s.4
1[194]Kazım Nâmi Duru, "Halit Fahri'ye Diyeceklerim",Varlık,C.1,N:5,15 Eylül 1933,s.68
1[195] "Kazım Nâmi Bey Biraz İnsaf",Varlık,N:6,1 Teşrîn-i Evvel 1933,s.92

Aradan altı yıl geçer ve Halit Fahri ile Kazım Nâmi arasında ikinci bir polemik ortaya çıkar. Kazım Nâmi Duru'nun Varlık'ta yayınlanan Rus ve Türk edebiyatlarını mukayese eden yazısının sonunda yer alan "*Bizde edebiyat bir oda veya şehrin kapılarından dışarı çıkmıyor.Şâirlerimiz kendi ruhları içine dalarak ilhamlarını oradan alıyorlar...En ileri gönüllülerimiz nihayet Fransız kültüründen takındığımız gözlükleriyle Türk kainatına bakıyoruz*"1[196] sözlerinden Halit Fahri gücenir ve "*..millî mevzuda yazılmış bilhassa büyük Türk inkılabına dair yazılmış pek güzel mensur ve manzum piyeslerimiz de oldukça kabarık bir yekündür.Hasılı Kazım Nâmi Duru üstadımız müsterih olsunlar. Bugünkü Türk edebiyatı,memleketin içini gösteren eserlerden bir kısmını vermiştir. Fakat bütün bir millî edebiyata, topyekün yoktur hükmünü yapıştırmak herhalde pek haksız bir yafta olur.Hele Rus edebiyatının kıymetini anlatmak için Türk edebiyatını yere batırmaya gönlümüz hiç razı olmamalıdır.Çünkü bu iddia çok eskimiş bir tekerlemenin sadece kulağa hoş gelmeyen bir çınlayışı gibi kalmıştır*" cümleleriyle karşılık verir.1[197] Kazım Nâmi,aynı gazetede yayınladığı bir makalesiyle Halit Fahri'ye millî edebiyatın henüz doğmadığını anlatmaya çalışır.1[198] Halit Fahri, Son Posta gazetesinin 25 Agustos 1939 tarihli nüshasında Kazım Nâmi Bey'e mutlaka cevap vereceğini söyler.Bir hafta sonra da Halit Fahri'nin cevabı yayınlanır fakat verdiği cevap öncekilerden farklı olmadığı gibi,bilinen şeylerin tekrarından ibarettir.1[199]

1.2.10.M.Vâlâ Nurettin İle

Halit Fahri Son Posta gazetesinde Yahya Kemal'in "Gece" manzumesini değerlendiren bir tenkit yazısı yayınlar. Bu yazısında Yahya Kemal'in bu şiirindeki sekt-i melihlerden bahsederek Yahya Kemal'i eleştirir. Halit Fahri'nin bu makalesine cevap Vâlâ Nurettin'den gelir.1[200] Vâlâ Nurettin,makalesinde yer alan "*şimdide aruz vezninin sekt-i melih muamması zuhur etti...Ebulgavsi şâir Halit Fahri Ozansoy-hem aruzla piyes yazmış bir şâir olduğu halde-bu küçük marifeti bilmediğini ortaya koyuyor...böyle şeyler mekteplerde öğrenilir yahu..Mevzu bir daha konuşulmaz bile..birbirinin gözünü*

1[196]Kazım Nâmi Duru, "Edebî Bir Konuşma",Varlık,C.12,N:146,1 Agustos 1939,s.42
1[197] "Millî Edebîyatı Batırmak Doğru mudur?",Son Posta,11 Agustos 1939,s.9
1[198]Kazım Nâmi Duru, "Hayır Millî Edebîyat Bizde Henüz Doğmadı",Son Posta,23 Agustos 1939, s.7
1[199] "Millî Edebîyat Davası" ,Son Posta,1 Eylül 1939,s.6
1[200]Vâ-Nu, "Biz Dahi Mecnun İsek",Son Posta,10 Mart 1940,s.3

oymak neyse,edebiyatta da sekt-i melih'in münakaşasını yapmak aynı çocukluktur" gibi cümleleriyle Halit Fahri'yi küçük düşürmeye çalışır.

Ayrıca Halit Fahri'nin "Gece" şiirindeki üçtane sekt-i melihi garipsemesine anlam veremediğini,ayrıca sekt-i melihin Halit Fahri'nin işaret ettiği yerde olmadığını, ondan sonraki hecede bulunduğunu, onun daha sekt-i melihi arayacağı yeri dahi bilmediğini ifade eder ve sekt-i melihin ne olduğunu anlatır. Halit Fahri, Vâlâ Nurettin'in bu tenkidinden üç gün sonra Son Posta'da kaleme aldığı makalesiyle cevap verir.1[201] Halit Fahri, kendisinin cahil olmadığını,sekt-i melihi bildiğini,ayrıca kenar mahalle ağzıyla konuşmanın ona daha çok yakıştığını söyler. Halit Fahri'nin bu savunma yazısına Vâlâ Nurettin'in hemen birgün sonra cevap verir.Vâlâ Nurettin makalesinde, Halit Fahri'nin haksız olduğunu,olayları saptırdığını,sadece kendi yazdıklarının doğru olduğunu, Halit Fahri'nin son makalesiyle ortaya yeni bir şey koyamadığını belirtir.1[202]

1.2.10.N.Refik Erduran İle

Halit Fahri,Havadis gazetesinde Refik Erduran'ın Cengiz Han'ın Bisikleti adlı tiyatro eseri için bir değerlendirme yazısı kaleme alır. Makalesinde Erduran'ın tiyatronun kurallarından olan zaman ,mekan,imkan kayıtlarına pek riayet etmediğini belirtir ve diğer kusurlarını sıralar.İlk olarak müellifin aklına geleni yazıp sahneye sürdüğünü, tuluat kolpolarına çok başvurduğunu belirtir.Ayrıca Erduran'ı kronolojiye dikkat etmemekle itham eder ve buna da şu örneği verir: Oyunun baş kahramanı 1929'da dördüncü eşini alır halbuki medeni kanun 1926 yılında çıkmıştır,Halit Fahri nasıl olur da Erduran gibi bir yazarın bunu farketmediğine şaştığını belirtir.Daha sonra o dönemde moda olan vurguncu zenginleri övmesini ve bir insanın nasıl birden zengin birden fakir olabildiğine akıl erdiremediğini,bunların gerçek hayatla pek irtibatının olmadığı söyler. Eseri kahramanlarının konuşmaları yönünden de kusurlu bulduğunu, hiçbir kahramanın seyiyesine,kültürüne uygun olarak konuşturulmadığını belirtir.İkinci Abdülhamit devrinde eşkıya takibinin ne zaman yapıldığını da merak ettiğini söyler.Halit Fahri makalesinin sonlarına doğru haddi biraz daha aşarak oyunu mektep temsiline benzetir.1[203]

1[201] "Sekt-i Melih Ustası Va-Nu'ya Bir Cevap",Son Posta,13 Mart 1940,s.7
1[202]Vâ-Nu, "Hakkı Tarık Us'un Bir Mektubu Münasebetiyle",Akşam,14 Mart 1940,s.3
1[203] "Cengiz Han'ın Bisikleti",Havadis,7 Nisan 1959,s.2

Refik Erduran, hakkında çıkan bu tenkide aynı gazetenin bir hafta sonraki sayısında cevap verir.Erduran aslında cevap vermenin ayıp olduğunu fakat Halit Fahri'nin zorla kendisini cevap vermek mecburiyetinde bıraktığını hatırlattıktan sonra zaman, mekan konusunda tenkitçinin haksız olduğu gibi, verdiği delillerin de yanlış ve eksik olduğunu söyler. Daha sonra Halit Fahri'nin itiraz ettiği medeni kanun meselesine geçiş yapar ve olayın doğru olduğunu fakat Halit Fahri'nin olayın hangi perdede olduğunu takip edecek kudrete sahip olmayan bir münekkid olduğunu ve nasıl tenkit yazdığını gerçekten merak ettiğini söyler. Erduran, Halit Fahri'nin itiraz ettiği noktalardan biri olan eşkıya takibi meselesine gelir ve Cengiz Han'ın bu işi İstiklal Harbi devrinde yaptığını II. Abdülhamit ile bir alakasının olmadığını belirtir.Erduran, şu cümlelerle de adeta Halit Fahri'ye meydan okuyarak makalesini bitirir:

"*..kendi ifadenize göre elinizde piyesler var.Onun için bir tenkitçi Ozansoy'a değilde yazar Ozansoy'a hitap edeyim.Mademki ince eleyip sık dokumadan çizilivermiş piyeslerle böyle sonuçlar elde edilebiliyor,sizin çok ince elenip sım sıkı dokunduğundan hiç şüphe etmediğim eserlerinizi neden hemen küçük sahneye yollamıyorsunuz?Kim bilir onlarla ne zaferler kazanılır?Oynanıp oynanmayacağı hususunda endişeye kapılmanıza mahal yok.Sizinki gibi bir kasideyi okuduktan sonra piyes reddedecek kadar katı kalpli idareci daha dünyaya gelmemiştir.Bizi bekletmeyiniz üstadım.*"1[204]

Halit Fahri'nin Erduran'a cevabı aynı gazetenin altı sayı sonraki nüshasında yayınlanır.1[205] Halit Fahri yazısının başına daha önceki yazısından iktibas ettiği Erduran'ı öven iki pragrafla başlar. Bu adeta bir geri adım gibidir.Daha sonra Erduran'nın eserlerini Küçük Sahne'ye gönder demesine kızar ve "*Benim bugün için oynanancak telif piyesim yoktur olsa ne çıkar bana atfettiğiniz kasideciliği size yapsaydım hoşunuza giderdi ya...Hele para için ne kalitesiz piyesler yazmayı düşündüm, ne kimseye ama kimseye dalkavukluk etmişimdir.O hilkatte adam değilim. Şimdi anlıyor musunuz devirdiğiniz çamı, vah vah çok ayıpladım sizi*" cümleleriyle ona karşı olan düşüncelerini sıralar. Erduran'ın kendisine atfettiği kasidecilik hakkında da "*A çocukcağız düşünün bir kere ne Haldun Dormen, Damat İbrahim paşa, ne de ben şâir Nedim'im.Ama siz Patrona Halil'liği nasıl kendinize yakıştırıyor sunuz*" sözlerini sarfeder. Daha sonra dünyanın hiçbir ülkesinde bir yazarın münekkide cevap vermediğini bunun çok ayıp bir olay olduğunu anlatır.Daha sonra makalesini şu sözlerle bitirir:

1[204]Refik Erduran, "Ozansoy'a Teşekkür" ,Havadis, 16 Nisan 1959,s.2

"Kendinize reklam arıyorsanız, gazete sütunlarından ve sözüm ona alaylı bir hitaba layık gördüğünüz ak saçlı ve ve aklı başında yazarların cevaplarından başka yollar arayınız.Boş zamanlarınızda Güliverin Seyahatleri'ni okuyunuz...Dostum gençsiniz ateşlisiniz fakat kendinizi biraz frenlemesini öğreniniz.Sözlerinize dikkat ediniz ve karşınızdakini mukabeleye mecbur etmeyiniz." 1[206]

Halit Fahri aslında bu yazıyla Erduran'a cevap vermiş havasına girmek istemiş fakat bunda başarılı olamamıştır.Çünkü bu bir cevap yazısından çok nasihat yazısı gibidir.Her ne kadar kendisi Erduran'a eserlerini Küçük Sahne'ye gönderebileceğini söylemesine rağmen daha sonra sözü değiştirerek sahnelenecek yeni bir eserinin olmadığına getirir. Halit Fahri herkesin sıkıştığı zamanlarda baş vurduğu bir tekniğe baş vurarak kendisinin reklam malzemesi olmadığını ileri sürer ve eğer Erduran'ın kendisini tanıtmak istiyorsa başka yollara başvurmasını ister.Bu konu etrafında ne Halit Fahri ne de Erduran bir daha makale veya benzer yazı kaleme almamıştır.

1[205] "Bir Müellife Cevap",Havadis, 22 Nisan 1959,s,2
1[206]a.g.m.s.2

2.İKİNCİ BÖLÜM-ESERLERİ

Halit Fahri'nin ilk eseri olan Rüya'nın yayınlanma tarihi 1912'dir.Bu tarihte başlayan yayın faaliyeti vefatından bir yıl öncesine yani 1970 yılına kadar 58 yıl aralıksız devam eder.Bu zaman zarfında şiir, tiyatro, roman, hatıra başta olmak üzere didaktik ve pedagojik kitapların yanında edebiyat tarihi, biyografi gibi türlerde de eserler kaleme almıştır.Kitapları içinde dikkatimizi çeken diğer bir tür de tercümelerdir. Özellikle Fransızcadan yaptığı bu çeviriler sayesinde Fransız hükümetinden liyakat nişanı almıştır. Halit Fahri 58 yıllık yayın hayatına seksen küsur tane eseri sığdırabilmiş nadir edebiyatçılarımızdan biridir.İşte bu sebeple onun Türk edebiyatının en velûd ediplerinden biri olduğunu söyleyebiliriz.

Halit Fahri'ye göre bir sanat eseri "*..herşeyden evvel hissimizin mahsulü* " olmalıdır.2[207] Onun için her eseri mutlaka sanatkârın çevresiyle alakalı olmalıdır: "*Sanatkârın yaşadığı topluluktan,muhitten bir şeyler vermeyen eser şüphesiz conventionelle'dir. Amma bu cemiyetten bir şey aksettiriş sanat dışı bir endişeye matuf olmamalıdır.*"2[208] Sanat eserinin en üst seviyesi olan şaheserin ne olduğunu ise "*Beynelmilel kıymette bir eser nasıl olabilir?Bu suale de cevap verelim.Ya bütün dünyayı alakadar edecek içtimaî, iktisadi davalara dayanır,en yeni felsefe ve ruhiyat sistemlerini Bergsonizm,Freudizm gibi tez olarak kabul eder,yahut mesela Rus romanında olduğu gibi garbın başka taraflarında mevcut olmıyan bir hayat bir muhit gösterir*" sözleriyle açıklar(Yazar, 1938:157). Ayrıca ona göre bir eserin millî olması için mutlaka zaferden,harpten bahsetmesi gerekmez.Bazı eserler konuları bakımından millî olurlar. Halit Fahri için her kitap mutlaka bir heyecan taşımalıdır;eğer heyecan taşımıyorsa o eser ölü doğmuş bir çocuk hükmündedir.2[209] Halit Fahri'nin eserlerinde sosyal meseleler fazla yer işgal etmez. Fakat buna rağmen o,sanatın halk için olmasını, ayrıca her edebî eserde tezin mutlaka bulunması gerekliğini şu cümlelerle savunur:

2[207] "Edebiyat Gürültüleri",Ümid, N:9,9 Eylül 1336,s.7
2[208] Şinasi Özden, "Halit Fahri Ozansoy'un Cevabı",Varlık,N:264-265,1-15 Temmuz 1944,s.382
2[209] "Genç İstidatlar Karşısında Bir Kaç Mülahaza",Servet-i Fünun,N:1600,14 Nisan 1927,s.343

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

"Acaba sanat için sanat taraftarları tez kelimesini duyunca neden bu kadar korkuyorlar. Hiç şüphesiz bir kısım iddialı eserlerin suniliğini gördüklerinden. İyi ama hakiki sanat kadrosuna girecek olan ve girmiş olan eserler sadece bir iddianın mahsülü değildirler ki.Beri tarafta nice eserlerde görüyoruz ki, rûhi tahlillerindeki derinlik kadar içtimaî hükümlerindeki kuvvetle de canlıdırlar..Şâir olsun romancı veya tiyatro muharriri olsun sadece bir edebî musahabeci olsun,bir münekkit olsun, muhakkak ıspat edecekleri bir fikri, belirtecekleri bir temeli ortaya sürmek vazifesi ile mükelleftirler.Yoksa ne diye kalemi alsınlar.Denizden bahseden şiir denizin ya durgunluğundaki huzura yahut çoşkunluğundaki haşmete aynen hayran kalmıştır. Az veya çok mısraları ile bizi de o hayranlığa sürüklemek ,o duygusunu bizde de uyandırmak ister.Neticede varmak istediği bir gâye vardır.İşte o gaye de şiirin tezidir.Fakat bazen daha başka bir fikir ,bir içtimaî hadise de kaydetmek arzusuna düşebilir.Mesela Tevfik Fikret'in balıkçılar için yazmış olduğu meşhur iki manzumesinin gayesi denizden rızık bekleyen fakir adamlara karşı kalbimizdeki şefkat tellerini titretmektir.Gaye bu olunca da artistik heyecana ikinci bir unsur daha karışıyor demektir.Eğer sanatkâr teessürü ihmal etmeden ve sadece mücerred bir fikir şeması içinde kalmadan buna muvaffak oluyorsa ,eserin yüksek değerini inkâr etmek imkansızdır. Zaten sanat için sanat taraftarlarının en fazla çekindikleri ve bu çekingenlik ile bu korku ile aleyhinde bulundukları tez düşmanlığı da ekseriyetle bu muvaffakiyete erişemeyenlere karşı çevirdikleri pek haklı bir silahlarıdır.Burada kayıtsız şartsız ne felsefeyi şiir yapanları, ne de şiiri felsefe yapanları müdafa edecek değilim.En derin fikir bir sanat eserinde muhakkak ki, heyecanla beraber kıymet alır. Ancak bu böyledir diye her türlü sanat eserinden fikri lüzumsuz bir şey gibi kesip atmak bugünkü mütekâmil insan kafasına uygun düşecek bir nazariye olamaz."[210]

Bu çalışmamız sırasında Halit Fahri'nin elde edebildiğimiz eserlerini teferruatlı olarak inceledik, kayıp, yırtık,eksik olanların ise sadece künyelerini vermekle yetindik.[211]

2.1.ŞİİR KİTAPLARI

Halit Fahri'nin matbu onbir tane şiir kitabı vardır.Fakat Mehmet Behçet Yazar, 1940 yılında Halit Fahri, ile yaptığı röportajının sonunda "*..basılmamış Konakta Kervanlar adlında bir şiir mecmuası*"nın olduğundan bahsetmektedir.[212] Tesbit edebildiğimiz şiir kitaplarını kronolojik sıraya göre bir incelemeye tabi tuttuk.

---

[210] "Edebî Eserde Tez Meselesi",Son Posta, 2 Temmuz 1939,s.6

[211] Halit Fahri,şahsi kütüphanesini İstanbul Şehir Tiyatroları'na bırakmıştır.Bu kütüphanesinde matbu baskısı bulunmayan "Hazan Yuvası,Baskın,Altı Şahıs Müellifini Arıyor,Mütehakkim,Ümit,Altıncı Kat,Korkunç Gece,Doğan'la Selma" isimli eserlerinin el yazması nüshaları da mevcuttu.Fakat Şehir Tiyatroları kütüphanesinde bu eserlerin künyelerinin olmasına rağmen bazılarının asılları mevcut değildir bazıları da ya eksik ya dağılmış bir vaziyettedir.

[212] Mehmet BehçetYazar,"Halit Fahri Ozansoy",Yedigün,N:404,3 Kânun-ı Evvel 1940,s.13 [Araştırmalarımız sonucunda adı geçen eserin ayrı bir kitap olmayıp 1964 yılında yayınladığı Sonsuz Gecelerin Ötesi'nde isimli şiir katbının üçüncü bölümünü meydana getirdiğini tespit ettik.Herhalde Halit Fahri 1940 yılında bu eserini ayrı bir kitap olarak bastırmak istemiş fakat bunu başaramayınca onu daha sonra yayınladığı bir kitabın sonuna ilave etmiş olmalı.]

Bazı şiir kitaplarının adı ile o kitabın ilk şiiri aynı ismi taşımaktadır. Halit Fahri şiir kitapları için"...*samimiyetten uzak ahlı,oflu kayalı, kumsallı bir takım bazı hece vezni numuneleri,yahut vaktiyle yazılmış bazı aruz parçaları hepsi bu*" ifadesini kullanır.2[213]

2.1.1.Rüya

1912 yılında İstanbul Necm-i İstikbal Matbaası'nda basılmış 22 sayfalık ilk şiir kitabıdır. Eseri meydana getiren tek manzume kitap haline gelmeden önce Rübab mecmuasında yayınlanmıştır.2[214] İlk sayfasında yeralan "*Sevgili Babama*" sözünden Halit Fahri'nin kitabı babasına ithaf ettiğini anlıyoruz.Birisi ön diğeri arka kapakta olmak üzere konuyla alakalı olan iki resim vardır.İlk resimde merdivenler üzerine kurulmuş bir taht ve tahtın üzerinde hükümdar oturmaktadır. Hükümdarın iki tarafında iki kadın ve merdivenlerin önünde sırtı dönük bir kişi vardır. Sonda yer alan ikinci resimde ise gece manzarası ve göl kenarında sırtı dönük biri, gökte ise uzun boylu bir peri vardır.Bu resimleri arkadaşı Namık İsmail yapmıştır.

Kitapta yer alan "*Ne kahr içinde süründün bu yirmi yıl bilsen*" mısraından Halit Fahri'nin Rüya'yı yirmi yaşında kaleme aldığını tahmin etmekteyiz.Kitabı meydana getiren 382 mısralık şiir,aruz vezninin Mefâilün Feilâtün Mefâilün Feilün(Fa'lün) kalıbıyla ve mesnevi tarzı kafiye ile yazılmıştır. Eser, yeryüzündeki hayatından bıkan şâirin peri vasıtası ile gökyüzüne (Aya) gitmesini anlatmaktadır.İlk önce yeryüzünde başlayan olaylar Ay'da devam eder ve tekrar yeryüzünde biter.Bu sebepledir ki yeryüzü ve Ay olmak üzere iki tane hâkim mekan vardır.Kitapta baştan sona kadar melankoli ve iç sıkıntısı hakimdir.Bu melankolide önceki yıllarda etkisinde kaldığı Servet-i Fünun ve Fecr-i Ati şâirlerinin tesiri olduğu gibi içinde yaşadığı devrin genel havasının da rolü vardır. 1908 yılında meşrutiyet ilan edilmiş fakat beklenildiği gibi sonuç vermemiştir. Birbirinin ardı sıra patlak veren savaşlar ve ülkenin içinde bulunduğu sıkıntılı durum ister istemez üzerinde yaşayan insanlara aksetmiştir. Bu sebeplerden dolayı eserde melankoli ve iç sıkıntısının olması gayet tabiidir. Rüya'da daha sonraki eserlerinde de göreceğimiz peri ,melek gibi fantastik unsurlar ağır basmaktadır.Fantastik bir eser olmasında çocukluk yıllarında büyükannesinden dinlediği masalların etkisinin olduğu söylenebilir.

2[213] "Bezgin Ruhlar",Peyam,N:44,14 Agustos 1335,s.2
2[214] Rübab,N:9,22 Mart 1328,s.75-79

Halit Fahri, bu eserini yazarken Fecr-i Ati'den ve onun önde gelen şahsiyetlerinden biri olan Ahmet Haşim'den etkilenmiştir. Ahmet Haşim,buna benzer bir konuyu Halit Fahri'den dört yıl önce kaleme aldığı "Yollar"2[215] ve "O Belde"2[216] şiirlerinde işlemiştir. Haşim, bu manzumelerinde mutluluk duyacağı, hayattan bir parça zevk alacağı hayali bir mekan arar.Yaşadığı gerçek hayattan kaçmak,kurtulmak için uygun yerler aramaktadır. Fakat aradığı bu yeri bir türlü bulamaz, sadece oraların hayali ile avunur.Ahmet Haşim bütün bu hayallerinin sonucunda yaşadığı yere mahkum olduğu hükmüne varır.

Halit Fahri, de bizzat o hayal ettiği yere peri vasıtası ile gider,oradaki insanlarla konuşur. Fakat bu mekanların da sıkıntılı olduğunu görünce Ahmet Haşim gibi yeryüzüne geri döner. Her iki şâirin ortak noktası çaresizlikleridir.Halit Fahri'nin bu eserinde Ahmet Haşim'den etkilendiği o kadar aşikârdır ki her ikisinin mısraları benzer olduğu gibi vezinleri de aynıdır:

Ve biz bu ülkenin altında hicre mahkûmuz-Halit Fahri
Bu nefy ü hicre müebbed bu yerde mahkûmuz-Ahmet Haşim.

Rüya'da Ahmet Haşim'den sonra etkisini hissettiğimiz ikinci kişi Abdülhak Hâmid'dir. Çünkü eserde Abdülhak Hâmid tarzı ifadelere fazlaca rastlanmakta, ölüm gibi metafizik konular onun üslûbuyla işlenmektedir:

"Uzakta ince kısık bir sadâ ki Azrâil" (Ozansoy,1912:6).

Halit Fahri bu ilk kitabında nazmı nesre yaklaştırmayı denemiş kanaatimizce bunda pek başarılı olamamıştır:

"-Peki o halde
-Ümidim sözünle şanlanacak
-Kabul eder misin?
-Elbette şefkatim gerçek" (Ozansoy,1912:18).

Ölüm konusu,onun kaleme aldığı eserlerin tamamına yakınında vardır.Hatta biz "Konuları" bölümünde işleyeceğimiz temalardan birini bu sebepten dolayı Halit Fahri'deki ölüm fikrine ayırdık.Ölüme bu çekingen bakışı özellikle bu eserinde kendini belli eder:

2[215]Musavver Muhit,N:9,18 Kânun-ı Evvel 1324,s.131
2[216] "Şiir ve Tefekkür" ,N:1,20 Agustos 1325,s.5

"Ölüm ölüm..Daha pek genç iken ölüm ne zelil
Ve kanlı hâtime ömrün emelli günlerine" (Ozansoy,1912;6).

Şâire göre,hayat başta olmak üzere herşey yalandır ve bütün herşeyin sonu yokluktur. Şâir eserinde tam bir armoni yakalayamamıştır.Ahengi temin için en çok r,l,n ünsüzlerinden, a-e ünlülerinden ve tekrarlardan faydalanmıştır. Eserin tek bir vezinle kaleme alınmış olması monotonluk meydana getirmiş, ayrıca şiirin çok uzun olması da bu monotonluğu kuvvetlendirmiştir. En çok tam kafiye daha sonra serbest ve yarım kafiye kullanılmıştır.Manzumede geçen kelimelerin büyük bir kısmı elem ile ilgili olmasında şiirin geneline hakim olan havanın da tesiri vardır. Arapça ve farsça kelimelere yer vermesine rağmen dili sadedir. Tasvire çok sık baş vurduğu için sıfat tamlamaları çoğunluktadır. Rüya,gerek Halit Fahri'nin ilk eseri olmasından gerek konusundan dolayı yayınlandığı dönemde adından pek bahsettirmemiştir. Mürsel Arıcı, Halit Fahri'nin bu ilk eserini şu cümlelerle değerlendiriyor:

*"Rüya'da yeryüzündeki hayattan bıkan bir şâir, bir peri vasıtasıyla gökyüzüne Ay'a gider.Ay'a yeryüzündeki hayatın ıztırap verici olduğunu anlatır, kendisini kurtarmasını söyler.... Eserde Servet-i Fünun,Fecr-i Ati ve bilhassa Ahmet Haşim'in tesiri görülür... Halit Fahri Ozansoy, Rüya'da kendisini mesut edeceğine inandığı rüya âlemine perilerin kanadında gider.Herşey masal atmosferi içinde gelişir.Fakat bu muhayyel ülke Halit Fahri'ye saadet getirmez."*2[217]

2.1.2.Cenk Duyguları

Bayram Mektubu,Çanakkale,Yeniçeri,Eski Düşmana,Aya Sordum,Ay Dinledi, Mehtabda Süvariler, Bükülmez Dal,Hilâl-i Ahmer,Şehid, Türklük Ölmez" adlarını taşıyan yirmi şiir mevcuttur.Halit Fahri'nin sosyal konuları ele aldığı nadir eserlerinden biridir. Cenk Duyguları'nda yer alan şiirlerin genel itibarıyla konuları adlarından da anlaşıldığı gibi kahramanlıktır. Hece vezni ile kaleme alınmış olup bu veznin 8,9, 11,12,13,14'lü kalıplarının yanında, dört şiirde bu veznin muhtelif kalıpları kullanılmıştır.Halit Fahri, bu eserinde,Mehmet Emin tarafından kullanılan ve monotonlukla tenkit edilen hecenin 16'lı kalıbını da başarıyla kullanmıştır.Tek tip kafiye şemasının yanında "Aya Sordum" gibi bazı şiirlerde üç ayrı kafiye şeması (çapraz,düz, sarma)beraber kullanılmıştır.Oniki şiirde çapraz kafiye, dört şiirde düz kafiye, bir şiirde sone tarzı kafiye,üç şiirde de serbest kafiyeyi denemiştir.

Eserde kullanılan dil, yazıldığı devir için sade olduğu gibi bugüne göre de sadedir. Arapça ve Farsça kelimelerin yanında terkiplerin de az olması dikkat çekicidir. Bu sadelikte hem hece vezninin kullanılmış olmasının, hem de devrin edebî havasının etkili olduğu mutlaktır.Eserin konusunun savaş ve kahramanlık üzerine olmasından dolayı Türk, Karadeniz, Anadolu,Kafkasya, Galiçya, Fatih, Hilâl-i Ahmer, Osman,Türkistan, kan,zafer,düşman,ordugâh,cenk,siper, ölüm, kahraman,vatan gibi kelimeler ağırlıktadır. Tasvire dayalı şiirlerin çok olması, sıfat sayısının artmasın da etkili olmuştur.

Beğendiği şâirlerden biri olan Tevfik Fikret'in tesiri bu kitapta kendini iyice belli eder. Tevfik Fikret'in "Hasan'ın Gazası" şiirine hem konu hem şekil olarak benzeyen "Köyden Çıkarken" şiiri bu kitaptadır. Rüya'da olduğu gibi bunda da nazmı nesre yaklaştırmaya çalışmış, bunda ilkine göre başarı sağlamıştır.Nazım şekli olarak üçlük ve dörtlüklerin yanında "İstasyonda" şiirinde soneyi,"Türk Askerine" manzumesinde terzarimayı kullanmıştır. "Gece Hücumu" ve "Çanakkale" şiirlerinde hece ile serbest müstezadı denemiştir. Cenk Duyguları'nda realist şiirlerin yanında"Yeniçeri" gibi fantastik manzumeler de vardır.

Mehmet Behçet Yazar,eseri "*Türk askerinin fedakârlıklarına,ordunun muvaffakiyetlerine bazı vatan mevzularına dair tasvirleri ve terennümleri muhtevi 20 şiirden müteşekkil*" sözleriyle tanıtır.2[218]

2[218]Mehmet Behçet Yazar, "Halit Fahri Ozansoy",Yedigün ,N:404,3 Kânun-ı Evvel 1940,s.13

Altı mısralık şiirin dört mısrasının nakarat olması, okuyucuda, şâirin bazı manzumelerde zorlandığı hissini uyandırmaktadır.Halit Fahri "Bükülmez Dal" gibi manzumelerde sembollerden faydalanarak Türk'ün eğilmez bir dal olduğunu anlatmak istemiştir. Eserde kahramanlık ve millîyetçilik duygularının ağır basmasına rağmen Truva, Omiros, İlyada gibi Yunan mitolojisinin kahramanlarına da yer verilmiştir. Nesirde tez fikrini kabul eden fakat şiirde kabul etmeyen Halit Fahri, Cenk Duyguları'nda bunun tam tersi bir tavır takınarak "Türklük Ölmez" şiirinde Turan fikrini işlemiştir.

Manzumeler gelişi güzel değil belirli bir düzene göre kitaba yerleştirilmiştir. İlk önce askerin köyden ayrılıp cepheye gidişi, sonra cephe ,daha sonra köyden cepheye cepheden köye haber geliş ve gidişleri anlatılır. Cenk Duyguları'nda ahenk ve ritim ihmal edilmiş,ikinci plana atılmıştır.Aruzla yazdığı şiirlerindeki ahenk ile bu şiirlerindeki ahenk arasında belirgin bir fark göze çarpmaktadır. Bunda şâirin ilk defa hece de tecrubesiz olmasının da etkisi vardır.Halit Fahri yıllar sonra bir gazetedeki makalesinde bu kitapta yer alan "Yeniçeri" şiirini nasıl kaleme aldığını ve hece veznini nasıl tercih ettiğini şu cümlelerle ifade ediyor:

" *Balkan harbinden bir müddet sonra idi.O millî acının ilhamıyla Yeniçeri isimli bir piyes yazmaya başlamıştım...Yeniçeriyi sahneye sokmak sırası gelince adeta afalladım, Eyvah yeniçeri kelimesi aruzun o anda kullandığım veznine bir türlü uymuyordu. Bunun üzerine başka vezinlere müracaat ettim,müstezatlar yapmağa kalktım, beyhude. Yeniçeri kelimesi yenii çerii şeklinde imalelere uğramadan hiç aruz veznine uygun düşmüyordu.İşte bunun üzerine ilk defa kızdım ve yukarıdan beri yazdığım mısraları hecenin ondörtlüsüne çevirerek yeniden yazdım ve ancak bu sayede yeniçeriyi odama çağırabildim.*"2[219]

2.1.3.Efsaneler

1919 yılında Mahmut Bey Matbaası'nda basılmış 40 sayfalık üçüncü şiir kitabıdır. Eser, 1922 yılında basılan Gülistanlar Harabeler kitabının son kısmı olan sekizinci bölümde yeniden yayınlanmıştır. Kitap, Şehr-Azâd,Yolcular,Mezarın Başında, Ölüm ve Kadeh, Zerdüşt,Tûtinâme,Hamam, Sultan-ı Rum, Cemşid, Bağdad, Kâbil, Şadırvanlar, Odalıklar, Kâfir adlarını taşıyan ondört manzumeden müteşekkildir.

Efsane ve masal türündeki şiirlerin yanında Şehrazat,Kâbil,Bağdad, Cemşid gibi egzotik manzumeler de vardır. Kitabın genelinde masal ve efsane havasının hâkim olmasında

---

2[219] "Son Münakaşalar Etrafında Fıkralar ve Hatıralar",Son Posta,26 Kânun-ı Sâni 1940, s.7

çocukluk yıllarında büyükannesinden dinlediği masalların etkisi olmalıdır.Halit Fahri'nin *"Bilhassa Efsaneler bendeki muhayyel şark diyarları hayatına bariz misaldir. Bunda çocukken ninemden dinlediğim ruhumda derin izler bırakmış olan masalların da tesiri vardır"*sözleri de bu tahminimizi doğrulamaktadır.2[220] "Zerdüşt" gibi bazı manzumelerinde mistik bir hava hakimdir. Egzotik şiirlerin ağırlıkta olması tasviri arttırmış bunun tabii sonucu olarak da sıfat sayısı fazlalaşmıştır. "Odalıklar" şiiri diğerlerinden tamamen farklıdır. Çünkü bu şiirde, ne mistisizm ne egzotizm vardır. Bunların yerini içtimaî bir olay olan esir cariyeler ve onların saraylardaki eziyet dolu hayatı almıştır.Halit Fahri bu kitabının temellerinin Rübab mecmuasında Mâbed-i Esrâr isimli manzumelerini kaleme aldığı döneme kadar dayandığını söylemektedir.2[221]Aruz vezni ile kaleme alınmış olan eserde bu veznin çeşitli kalıpları denemiştir. Şâirin en çok kullandığı kalıplar şunlardır:

Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Feilün üç şiirde

Mefûlü/Fâilâtü/Mefâîlü/Failün üç şiirde

Fâilâtün/Fâilâtün/Failün iki şiirde.

Mezarın Başında,Şadırvanlar,Odalıklar gibi bazı manzumelerinde birden fazla aruz kalıbını birlikte kullanmıştır.Halit Fahri,Efsaneler'de tek tip kafiyeden ziyade, farklı türde pekçok kafiyeye yer vermiştir.Üçlük ve dörtlüklerin yanında "Şadırvanlar" manzumesinde serbest müstezadı denemiştir.Önceki eserlerinde görmeye alışık olduğumuz bedbin ve melankolik hava burada da kendini hissettirir. Zulmet, meclis, peymâne, ruh, şarab, kadeh, vecd, zülüf gibi divan edebiyatı mazmunlarından da faydalanmıştır. Halit Fahri, Efsaneler'de önceki iki eserinden(Rüya,Cenk Duyguları) farklı bir dil kullanmayı tercih etmiştir.Kitapta sedd-i çin,piyâle-i billur,cihân-ı rum, bûse-i yakut, seylâbe-i zeheb gibi ikili terkiplerin yanında ecrâm-ı vecd-i raks gibi üçlü terkiplere de tesadüf edilmektedir. Daha önceki eserlerinde görmeye alışık olduğumuz kelime ve mısra tekrarları burada da kendini belli eder.Şâir her kitabında olduğu gibi bu eserinde de mitolojiden faydalanmıştır:

"Ve Şehriyâra diyor; Mâbedinde od yaktır" (Ozansoy,1919:13).
"Ahuramazdayı takdise başlayan Şiraz" (Ozansoy,1919:13).
"Bekle şerefli Rüstemi ak pak başlı Zâl" (Ozansoy,1919:16).

2[220]Şehap Nafiz, "Halit Fahri Bey Diyor ki",Uyanış,N:1877,4 Agustos 1932,s.150
2[221] "Şiirde Ne Yapmak İstedim",Servet-i Fünun,N:2397,30 Temmuz 1942,s130

Efsaneler yayınlandıktan sonra pek çok tenkit alır.İlk eleştiri Dergah mecmuasından gelir.Dergah,eseri başarısız bulur ve kitap hakkındaki düşüncelerinin şu cümlelerle ifade eder:

"*Şöyle düşünüyorum da, Hind, Kafkas,Bağdat onların şehirleri bu şâirin Hind'inden Bağdat'ından daha mest ve daha cazibelidirler hatta daha bediîdirler...Yazık kafiyeye, yazık vezne, nazma yazık bu kelimelere hatta yazık bu zavallı Türkçeye.*"2[222]

Efsaneler hakkında bir eleştiri de İsmail Habib'ten gelir.İsmail Habib, Halit Fahri'nin bu eserinden "*...şangırtılı kervanlar,hind bahçeleri,füsunlu keşâne, perili masal*" sözleriyle bahseder ve bunları"*...yazanın da okuyanın da bıktığını..*" ifade eder(Sevük, 1924:666). İsmail Habib, bir edebiyat tarihçisi gözüyle yaptığı ikinci eleştirisinde,eserin daha çok fantastik yönü üzerinde durur:

"*Halit Fahri Bey, çocukluğunda dadılarından filan çok masal dinlemiş ve bunların çok tesirinde kalmış olacak.O masalları şişirip onları aruzun âhengine bürüyünce bundan şiir çıkacak sandı.Masaldan şiiri çıkarmakla şiiri masal yapmanın farkı vardır.Fakat herkes işini bırakıp da bu ince farka mı dikkat edecek,ilk görünüşlerinde o şiire çok kimse hayran oldu.Hem bu şiirlerinde gözlere cila olacak düzgün bir şekil kulaklara zevk verecek revan bir ahenk de vardı*"(Sevük,1932:463).

Fazıl Ahmet gibi bazı şâirler sırf bu eserinden dolayı Halit Fahri'yi hicveden şiirler kaleme alırlar:

"*Hindi gezdik onsekizbin dörtyüz altmış beş kişi*
Topladık doksan dokuz bin üçyüz onbeş fildişi
Çin'e girdik bir bataklıktan geçip baştan başa
.....
Kâbil'in kervansarayından tutup milyonla fil
Yükledik her sırta yüzbin torba anber zencefil
.....
Geldiler hep şehzadeler bir çok hanın mahdumları
.....
Gülmeden çıldırdı hep ganjın yeşil timsahları" *(Aykaç,*1934;56).

Halit Fahri,hemen hemen herkesin itiraz edip beğenmediği bu egzotizmi yıllar sonra kaleme aldığı bir makalesinde şu cümlelerle açıklar:

"*Edebiyat-ı Cedide şâirleri ve Fransız edebiyatından da bilhassa sembolistler benim bu şiir yolumu aydınlatmağa geldi.Bu arada Fransız şâiri parnasyenlerden Laconte de Lisle'in de esrarengiz şark âlemlerini terennüm eden manzumeleri alakamı çekiyordu. İşte bütün bu tesirler ile şiire ilk başladığım ve arzu ile ilk mısralarımı yazmaya*

2[222]Dergah, "Kitaplar;Halid Fahri,Gülistanlar Harabeler",Dergah,N:33,20 Agustos 1338, s.142

koyulduğum devirde Hint mâbedlerinden Bağdat'ın çinili billur saraylarındaki âhenk ve şaraptan bahsedişim bundandır...karanlık gecelerin esrarından, cinlerden perilerden ve ölüm hayallerinden çok ilham almışımdır."2[223]

Halit Fahri,eserin yayınlanmasından yaklaşık olarak yirmibir yıl sonra Mehmet Behçet Yazar'ın bir anketinde söylediği şu sözleriyle eserini başarılı kabul eder:"*Asya'ya ve şarka ait bazı beldelerin efsane ve masallarını exotique bir zevkle ve bir nevi romantik tehayyül ile ve aruzla ifadesini hâvi olmak üzere şiirimizin âhenk ittisarıyla en çok muvaffak olduğu 14 manzumesinden mürekkep Efsaneler.*"2[224]

2.1.4.Bulutlara Yakın

1920 yılında Ahmet İhsan tarafından basılan 64 sayfalık dördüncü şiir kitabıdır.Esere adını veren manzume, önce Yeni Mecmua'da 2[225] daha sonra Servet-i Fünun dergisinde yayınlanmıştır.2[226] Kitap, Bulutlara Yakın,Bahardan Bir Ses,Lanet, Kışa Doğru,Neşe mi Elem mi?, Dervişin Sözü,İki Masal olmak üzere yedi bölümden ve yirmiyedi şiirden müteşekkildir. Bölümlere göre şiirlerin dağılımı şöyledir:

Bulutlara Yakın:Bulutlara Yakın adını taşıyan tek şiir.

Bahardan Bir Ses:Bahardan Bir Ses,Bahar Sabahı,Marmara Geceleri,İlk Buse,İtiraf, Bahara Mehtaba Karşı,Dargın,Beraber Ölüm,Sahilde olmak üzere dokuz şiir.

Lanet:Lanet.Sâirin Ölümü.Yalnızlık Geceleri olmak üzere üç şiir.

Bulutlara Yakın'da -aynı şiir içinde olmamak şartıyla- hem hece ve hem serbest vezin birlikte kullanılmıştır.Hecenin ençok kullanılan kalıpları 6+5 ve 7+5'dir.Bulutlara Yakın, Halit Fahri'nin Cenk Duyguları'na nazaran vezinde nekadar mesafe aldığının bir göstergesidir.Çünkü şâir bu eserinde heceyi kullanmakta zorlanmadığı gibi duraklarda da başarılıdır. Cenk Duyguları ve Efsaneler'de görülen tekrarlar bu eserinde yoktur.

Halit Fahri, en çok çapraz ve düz kafiyeyi tercih etmiştir.Nazım birimi olarak üçlük ve dörtlüklerin yanında sone ve serbest şekilleri de denemiştir.Eser,sade ve anlaşılır bir dile sahiptir. Dilinin bu derece sade olmasında kullandığı veznin ve devrin edebiyat anlayışının büyük bir etkisi vardır. Bütün eserlerinde olduğu gibi bu eserinde de hüzün ve elem ifade eden kelimeler ağırlıktadır. Halit Fahri zaman geçtikçe kendisini şark masallarının sihirli dünyasından kurtarmakta ve günlük hayata doğru geçiş yapmaktadır. Bunun en iyi delillerinden biri hiç şüphesiz bu kitaptır.Halit Fahri'nin "*..seneler geçiyor ve geçen senelerle beraber,eski masal âlemlerinden sıyrılmaya çalışıyordum.Hayata ve tabiata daha yakından bakışım, beni yavaş yavaş, günlük hayatımın basit çerçevesi içinde taze ve renkli tehassüsler aramağa sevkediyordu*" sözleri de bizi desteklemektedir. 2[227]

2.1.5.Zakkum

1920 yılında İstanbul'da Hukuk Matbaası'nda basılan 22 sayfalık beşinci şiir kitabıdır. Eser,Mukaddime,Lanetin Sesi,Ekânim,Fırtına ve Kin, Hancı, Geceleyin Mezarlar, Akbabalar,Turnalar,Davet,Ölüm,Terennüm, Aşkınız, Ayinden Sonra, Tasavvufa Doğru, Asrın Şiiri,Son Sözüm,Fikret'in Ruhuna adlarını taşıyan 17 şiirden müteşekkildir. Zakkum aynı zamanda 1922 yılında yayınlanan Gülistanlar Harabeler kitabının ikinci bölümünü de meydana getirir.Fakat bu eserde yer alan "Ayinden Sonra" ve "Tasavvufa Doğru" manzumeleri Gülistanlar Harabeler kitabında yoktur,onların yerini "Karanlıkta:I,II" ve "Son Sözüm" şiirleri alınmıştır.Halit Fahri'nin kitabın başına yerleştirdiği mukaddimesinde de belirttiği gibi bu kitapta yer alan manzumeler tam bir zakkum acılığındadır:

2[226] "Bulutlara Yakın",Servet-i Fünun,N:1452,1 Nisan 1336,s.257
2[227] "Şiirde Ne Yapmak İstedim" ,Servet-i Fünun,N:2398,6 Agustos 1942,s.141

"Mukaddime
Şii'rin en güzide nağmesi ne
Ruha şehvet veren bir efsane
Sonra hicran ölüm teraneleri

Dökülür bir şikeste mahfazadan
Rengi uçmuş kadifelerde yatan
Bilezikler ilâhe şâneleri

Her mücevher ve her soluk jâle
Ayın altında parlayan hâle
Hepsi bir nev-şukûfe aşk ağlar

Şi'rimin âsumanı yıldızsız
Bülbül ötmez mesafeler ıssız
Gül değil bahçesinde zakkum var

Zakkum'daki şiirleri konularına göre aşk,ölüm ve sanat olmak üzere üç gruba ayırabiliriz. Aşk şiirleri her zaman olduğu gibi sonu hep ayrılıklarla biter.Ölümün en çok hissedildiği manzumeler ise "Ekânim,Fırtına ve Kin,Geceleyin Mezarlar" şiirleridir. Cenk Duyguları kitabında gördüğümüz Tevfik Fikret'in tesiri bu eserinde de kendini belli eder.Şâir, "Fikret'in Ruhuna" adını taşıyan şiiri vasıtasıyla Tevfik Fikret hakkındaki düşüncelerini aktarır:

"Bizi affet dehaya nankör isek
Mabedin gamdı,girye dinindi
Yaşıyordun güneş kadar yüksek
Ölmedin belki matemin dindi
Bizi affet dehaya nankör isek" (Ozansoy,1920:22)

Kitabının genelinde bir karamsarlık ve bedbinlik havası hakimdir.Böyle bir havanın olması gayet tabiidir, çünkü hem yaşadığı devir hem şârin psikolojisi buna son derece müsaittir. Bu karamsarlık havasını desteklemek için zaman olarak gece seçildiği gibi, mezar, ölü, akbaba ve kan kelimeleriyle de bu durum pekiştirilmiştir.Aşk şiirlerinde dahi bu bedbin ve melankolik hava hakimdir.Zakkum aruz vezni ile kaleme alınmıştır.Her şiirin ayrı bir kalıbı olduğu gibi, aynı şiir içinde farklı aruz kalıpları da birlikte kullanılmıştır. Kullanılan vezinleri belirli bir tasnife tabi tuttuğumuzda şâirin en çok kullandığı vezinler şunlardır:

Feilâtün/Mefâilün/Feilün kalıbı 7 defa

Mefûlü/Failâtü/Mefâîlü/Failün kalıbı 3 defa

"Fırtına ve Kin,Hancı,Geceleyin Mezarlar" gibi bazı şiirlerinde birden fazla aruz kalıbını birlikte kullanmıştır.Halit Fahri,Zakkum'da değişik kafiye şemalarını denemiştir. En çok kullanılan kafiye şekli (sekiz şiirle)çapraz kafiyedir.Bundan başka serbest,düz ve sarma kafiyeyi kullanmıştır. Arapça ve farsça kelimeler az olduğu gibi terkip sayısı da azdır. Eserin genel havasına uygun olarak melankoli ve karamsarlık ifade eden kelimeler çoğunluktadır.Divan edebiyatı söz sanatlarından da faydalanılmıştır. "Ayinden Sonra" ve "Tasavvufa Doğru" şiirlerinde mistisizm izleri vardır. Nazım birimi olarak üçlük ve dörtlük kullanılmıştır.

Yakup Kadri,İkdam gazetesinde yayınladığı bir makalesinde eseri başarılı bulmadığını, ayrıca fazla hacimsiz olmasından dolayı kitap olarak dahi kabul edemeyeceğini ifade eder.2[228] Halit Fahri, Yakup Kadri'nin bu sözlerini dikkate almış olacak ki eserin ikinci baskısını ayrı bir kitap olarak değil,1922 yılında yayınladığı Gülistanlar Harabeler kitabının ikinci bölümü olarak yapar.

2.1.6.Gülistanlar Harabeler

1922 yılında İkbal Kütüphanesi tarafından yayınlanan 75 sayfalık altıncı şiir kitabıdır. Eser Gülistanlar Harabeler, Zakkum, Ölüm Perileri, Dağda Bir Yolcuya, Aşk, Ufuklara Karşı, Neşeden Eleme, Efsaneler olmak üzere sekiz bölüm olup toplam altmışbeş şiirden müteşekkildir.

İkinci bölümünü meydana getiren Zakkum iki yıl önce ayrı bir kitap olarak yayınlanmıştır. Fakat önceki Zakkum'da yer alan "Ayinden Sonra, Tasavvufa Doğru", şiirleri bu eserdeki Zakkum bölümünde yoktur. Bunların yerine "Karanlıkta:I-II" ve "Son Sözüm" şiirleri alınmıştır. Fakat Zakkum bölümüne alınmayan"Ayinden Sonra", "Tasavvufa Doğru" manzumeleri eserin Aşk adını taşıyan bölüme alınmıştır. 1919 yılında yayınladığı Efsaneler ise,eserin son kısmıdır.Kitabı meydana getiren şiirlerin bölümlere göre dağılımı şu şekildedir:

I.Bölüm-Gülistanlar Harabeler:

Gülistanlar Harabeler,Bugünkü Şâir,Bugünkü Sadabat,Bekleyen Bâkireler, İstanbul, Yetimler, Batan Güneş,Türbe

---

2[228]Yakup Kadri, "Zakkum" ,İkdam ,11 Agustos 1920,s.2

II.Bölüm-Zakkum:

Mukaddime,Lanetin Sesi,Ekânim,Fırtına ve Kin,Hancı,Karanlıkta I-II, Akbabalar, Geceleyin Mezarlar,Turnalar,Davet,Ölüm,Terennüm,Aşkınız,Asrın Şiiri,Son Sözüm, Fikret'in Ruhuna

III:Bölüm-Ölüm Perileri:

Ölüm Perileri

IV Bölüm-Dağda Bir Yolcuya:

Dağda Bir Yolcuya-I,Dağda Bir Yolcuya-II

V.Bölüm-Aşk:

Aşk,Ayinden Sonra, Tasavvufa Doğru, Şâir,İlham

VI.Bölüm-Ufuklara Karşı:

Ufuklara Karşı,Havzın Başında,Mehtap,Boğazın Dilberleri,Bahar Gecesi, Zifaf, Fecr, Yağmur,Yine Yağmur Çağıldıyor,Piyanonun Başında,Sahilden Zühreme

VII.Bölüm-Neşeden Eleme:

Neşeden Eleme,Bir Kızıl Akşamdı,Kalbimde Akşam Oldu,Şarkı,İlk Ayrılık,Acı Hatıralar, Ayrıldıktan Sonra,Aruza Veda

VIII.Bölüm-Efsaneler:

Şehrazat,Yolcular,Mezarın Başında,Ölüm ve Kadeh, Zerdüşt,Tûtinâme, Hamam, Sultân-ı Rum, Çemşid,Bağdat,Kâbil,Şadırvanlar,Odalıklar,Kâfir

Kitabı meydana getiren her bölümün başında ve sonunda ressam Münif Fehim tarafından yapılmış o bölüm ile ilgili figürler vardır.Gülistanlar Harabeler'deki şiirleri konuları bakımından aşk ve sosyal konulu şiirler olmak üzere iki gruba ayırabiliriz.Bu eserinde daha öncekilerde pek görmeye alışık olmadığımız sosyal muhtevalı manzumeler de vardır. Bunlardan "İstanbul" ve "Batan Güneş" manzumelerinde, İstanbul'un işgali üzerine hissettiği duyguları,toplumun o yıllardaki ruhi durumunu, kendi hisselerini aktarmıştır. Bu duruma başka bir örnek ise "Yetimler" manzumesidir:

"Kiminiz bir şehîdin evladı
Kiminiz bir zavallı aileden
Bitmiyor gamlı günlerin yâdı

Kalbiniz doldu eski bir çileden
Jâleler titreyince göllerde
Size bir kış kadar soğuktu bahar
Gül açarken bütün gönüllerde
Size zakkum saçardı râyihalar
Arasam ömrünüzde hiç bulamam
Bir masal söyleyen sevimli dadı
Köyümüz,beldenizde her bayram
Sizi göz yaşlarıyla karşıladı"(Ozansoy,1922:13)

Kitabın üçüncü bölümünü meydana getiren Ölüm Perileri ise tek perdelik manzum dramdır.

Gülistanlar Harabeler,diğer eserleri gibi melankolik ve bedbin bir havaya sahiptir.Bu melankoli aşk konusunun işlendiği bölümlerde kendini daha çok hissettirmektedir. Bunda aşkın her zaman olduğu gibi ayrılık ve acı ile bitmesinin de etkisi vardır.Zakkum ve Efsaneler bölümleri daha önce yayınlandığından sadece diğer bölümleri orijinaldir. Eserdeki şiirlerin tamamı aruz vezni ile kaleme alınmıştır.Halit Fahri bu eserinde aruzun en çok şu kalıplarını kullanmıştır:

Feilâtün/Mefâîlün/Feilün

Fâilâtün/Fâilâtün/Failün

Mefûlü/Fâilâtü/Mefâîlü/Failün

Mefâîlün/Feilâtün/Mefâîlün/Feilün

Halit Fahri, "Bugünkü Şâir ve Ufuklara Karşı" gibi bir kaç manzumesinde aruzun farklı kalıplarını bir arada kullanmıştır.Eserde en fazla çapraz kafiyeye,daha sonra düz kafiyeye yer vermiştir. Sabit nazım şekillerinden çok farklı türde pek çok nazım şeklini kullanmıştır. Hemen hemen her kitabında görmeye alışık olduğumuz sone yine bu eserinde de karşımıza çıkmaktadır.Dili fazla ağır olmayıp sade ve anlaşılır bir düzeydedir.Her zaman olduğu gibi bedbinlik ve melankoli ifade eden kelimeler ağırlıktadır. Halit Fahri'nin ,manzumelerinde tasvire çok sık başvurması sıfatları ön plana çıkarmıştır.Divan şiiri söz sanatlarından da istifade etmiştir. Şâir, gülistanlar ile gelecek günleri, harabeler ile vatanın bugünkü halini anlatmak istemiştir. Halit Fahri, "Bugünkü Şâir" manzumesinde yaşadığı zamanın sıkıntılarından dolayı şiirinin konularının dahi değiştiğini ifade ediyor:

Bugünkü Şâir
"Bir kızıl kıpkızıl semaya bakan
Şâirin musikisi artık kan

Bir zaman şiirimizdi akşamlar
Aşka hemrâz olan yeşil çamlar
Tehî ufuklarda

Sislenen gayb olup sönen bir ada
Gece sahilde nazlı genç kızlar
Gökte hülyalı ince yıldızlar
Bize bahş etti bir zaman ilhâm
Fakat artık su başlarında garâm
Bu intikam arayan musikiyi etmez râm" (Ozansoy,1922;7)

Şâir,"Bekleyen Bakireler", "Türbe" şiirlerinde olayları anlatmak için sembollerden faydalanır. "Bekleyen Bakireler" manzumesinde ise cepheye gitmiş nişanlılarını,eşlerini bekleyen kızlar,kadınlar vasıtasıyla vatanın içinde bulunduğu durumunu anlatmak ister.

Bekleyen Bâkireler
"Gam günü bahçelerin kuytu derinliklerini
Düşünür bâkireler gölgede sevdiklerini
Yine hiç gelmediler işte o günden beridir
Bu çicek beldesi son bûsemizin makberidir
Cenk açılmış dediler sonra vedâlaştıktı
Gittiler..Yolda bir öksüz gibi ağlaştıktı
Böyle me'yus uyanan hatıralar yâd edilir
Sonra boş lâneye âvâre,perişân gidilir
Ay doğar havza düşer titreyerek yapraklar
Bükülür saksının üstünde solan leylaklar
Bembeyaz fıskıyelerden dökülür çılgın su
Yayılır kalbe ölüm güllerinin kan kokusu" (Ozansoy,1922:10).

Bu manzumede olduğu gibi eşleri, sevgilileri savaşa giden kadınlarımızın, kızlarımızın durumu şiirlerine konu olmaya başlar.Bu gerçekten ilgi çekici bir durumdur çünkü Halit Fahri'nin şiirlerinde en az yer işgal eden konu sosyal hayattır. Bu gibi manzumelerinden dolayı şâirin yavaş yavaş sosyal hayatın içine ve problemlerine eğilmeye başladığını anlıyoruz.Bizce eserin en önemli özelliği mütareke devrini ve millî duyguları en iyi anlatan kitap olmasının yanında konuları sembollerle vermesidir.Şâir İstanbul'un ve memleketin durumunu yukarıdaki manzumede olduğu gibi benzetme ve sembolerle veriyor. Şâir bu kitabında yer alan Gülistanlar Harabeler manzumesindeki

"*Çimende vazgeçiniz türküler çağırmaktan*
Yıkık minareli mescidde çan sedâları var" (Ozansoy,1922;6)

mısralarıyla diğer şâirleri içine sığındıkları kabuktan çıkıp gerçek hayata, vatanın dertlerine dönmelerini istiyor.

Hiç şüphesiz bu eserdeki önemli şiirlerden birisi "Aruza Veda" manzumesidir.Halit Fahri hayatı boyunca hiçbir zaman tam olarak hece veznine geçememiş, zaman zaman aruza döndüğü de olmuştur.Bu manzume onun hece veznine döndüğünü belgeleyen ilk şiir olması bakımından önemlidir.Fakat şâir bu şiirden sonra da aruz ile şiirler yazmıştır. Ölüm konusunu işlediği bölümlere konuyu desteklemek için azrail resimleri yerleştirilmiştir. Halit Fahri, daha önceki kitaplarında olduğu gibi bu eserinde de nakarattan, tekrardan faydalanmıştır.Vasfi Mahir, Halit Fahri'nin bu eserini başarılı bulduğu gibi onu bazı tanınmış şâirlerle de mukayese eder:

"*Gülistanlar Harabeler aruz vezniyle fakat sade,kuvvetli ve güzel bir dille yazılmış şiirlerle doludur.Bunları Fikret'ten sonraki tekâmülün güzel bir örneği olarak dil bakımından Yahya Kemal'in şiirleri yanında tutmak câizdir.*" (Kocatürk,19761:778).

Gülistanlar Harabeler yayınlandıktan sonra en sert eleştiri Dergah mecmuasından gelir. Mecmua özellikle,

"*Aydede ak saçlı dede*
Bir Hacıbektaş vardı" (Ozansoy,1922:37)
"*Boşluklarında altı asırdır minareler*
Şahane yükselip çıkıyorken bulutlara"(Ozansoy,1922:11)

mısralarını dikkate alarak tenkid eder:

"..bu kitap bir şiir kitabıdır.Hiç olmazsa biraz heyecan vermesi lazım gelmez miydi? Bari sinirlerimizi hurdahaş etmeseydi,aklımızı çığırından çıkarmasaydı. En sonunda da kendisinden iğrendirmeseydi... Bence bu kitap bir şiir kitabı mıdır? Henüz bunu aramadan şunları soracağım.Acaba Gülistanlar Harabeler şâirinin eşya, zaman, mekan hakkında bir fikri yok mudur?Bazı şeylerin yalan ve yanlış söylenmesi şiirde caiz midir?..İstanbul'daki minarelerin hiçbirinin altı asırlık olduğunu belki fazla fazla dörtyüz senelik olduğunu şâire izah etmeliyiz..Zavallı Hacıbektaş demek en son nasibin bir genç Türk şâirinin ağzından nâşlarla bir yaşamaktı...Halit Fahri Bey'in şiirleri kalpten gelen ve kalbe giden şeyler olmadığına göre hiç olmazsa muhayyilemizde düzgün ve hoş bir akis yapması lazım gelmez mi idi?....O kendine ben elem şâiriyim diyor, doğru Halit Fahri Bey elem şâiridir. Fakat bu hastalık şâirin şiirinden ziyade mizacındandır.Şiiri ise elemli olmaktan ziyade abes,aksi, sitemli,kahırlı,bedbin ve durup dururken de komik olan pejmurde bir çehredir...Elem değil bilmem ki karanlık, manasız bir korku bir muamma bu muammaya tatsız ve yakışıksız bir kapris diyeceğimiz geliyor... Artık bu fantaziyeye elem ve şâirine elemli demek lazım gelirse kısaca komik elem,tuhaf elem demeliyiz..Halit Fahri Bey hüsnün mahiyetini tayin etmiş bir şâirdir. Fakat bu his henüz benliğinden bî-haberdir...büyümemiş,yetişmemiş ilk okumağa başladığı gün ne kadarcık bir damla ise bugün de öyle bir damladır...Halit Fahri Bey, eski âlem ortasında şehri temsil eden bir sanatkâr gibi görünmek şöyle dursun yanakları çizgili siyah bacılarla, deli çerkez dadıdan bile daha beceriksiz

görünüyor."2[229] Kim tarafından kaleme alındığı belli olmayan bu makale, kitabı eleştirmekten ziyade şâirini hedef almış bir şahsi tenkit gibidir.

2.1.7.Paravan

1929 yılında İstanbul Ahmet İhsan Matbaası'nda basılan 96 sayfalık yedinci kitabıdır. Eser Paravan,Ufukta Kandiller,Fenerin Karşısında, Hicrana Dönerken, Yalnızlık, Sabaha Karşı Hisler-I,Sabaha Karşı Hisler-II;Öksüz Duası,Yavrumu Düşünürken, Gözler Kapalı,Eyüp Sırtında,Ney Sesleri,Son Niyaz,Kabus,Gece Trenleri, Sinemada, Gazinoda, Gururun Ölümü, Alevden Kadın,Lanet,Bir Yangın Kızıllığında,Kış Gecesi, Bir Hazan Gecesinde, Giden ve Gelmeyen,Bahçemde Bahar, Billur Pınar,Bir Mektuba Cevap, Akisler, Sönen Kandillere Karşı,Gölgeler İçinde, Kapımda Akşam, Akşam Terennümü, Sesler, Dargın, Ellerin, İlk Güneş, Bahar Sabahı, Oyuncaklar,Bir Renk Bir Tezat,Canlanan Taş,Otuzüç Yaşımın Şiiri,Sen Yoksan, Bahara Mehtaba Karşı,Bizim Baharımız,Marmara Geceleri, Koyda Mehtab, İlk Buse, Bahardan Bir Ses, Onlara, Melikeye,Aşk Ormanında, Kışa Doğru, Sobanın Başında, Sobamı Yakarken, Bir Cigara Bir Daha,Sonbahar,Mevsimin Vedâında, Bursa'da Akşam, Ezeli Şikayet,İnhiras, İfrit, Acaba Öldü Mü,Son Vapur Yolcuları, İkimiz, Veda Gecesi, Örgüler adlarını taşıyan altmışaltı şiirden müteşekkildir.

Onlara,Bursa'da Akşam,Kışa Doğru,Marmara Geceleri,Bahar Sabahı, Melikeye, Kış Gecesi-I,Kış Gecesi-II,Bahardan Bir Ses,Aşk Ormanında,Lanet, Dargın, Bahara Mehtaba Karşı,İlk Buse şiirleri 1920 yılında yayınladığı Bulutlara Yakın kitabında yayınlanmış manzumelerdir. Kitabın en son şiiri 1928 tarihini taşımaktadır.Bu tarihten hareketle Paravan'ı 1928 yılında kaleme alındığını ve bir yıl sonra da bastırdığını anlamaktayız.

Paravan'daki şiirleri konuları bakımından aşk,akşam,ölüm olmak üzere üç gruba ayırabiliriz.Kitaptaki rüstâi şiirlerin sayısı diğer eserlerine göre daha fazladır. "Kabus" ve "Ney Sesleri" manzumeleri mistik karakterli şiirlerdir.Manzumelerinde zamanın büyük bir bölümü gecedir ve gecenin hemen arkasından ölüm gelir.Paravan, altı şiir dışında hece vezni ile kaleme alınmış olup,hecenin en çok 11,14'lü kalıpları kullanılmıştır.2[230]Bir manzumesinde ise farklı iki hece kalıbı birlikte denemiştir.

2[229] Dergah, "Kitaplar:Halid Fahri,Gülistanlar Harabeler",Dergah, N:33, 20 Agustos 1338, s.142

2[230] Yirmibir şiirde onbirli, onaltı şiirde ondörtlü,altı şiirde serbest vezin kullanılmıştır.

Bu kitap onun şâirliğinde bir geçiş dönemi teşkil eder. Çünkü eserin geneline hece vezni hakimdir ama arada serbest tarzda yazılmış şiirler de vardır.Hece vezninden serbest vezne doğru gidişin ilk izlerine bu kitapta rastlarız. Bundan dolayı Paravan'da işlenmemiş mısralara, kolay kaleme alınmış hissini veren manzumelere oldukça sık rastlanır.Halit Fahri,Paravan'da yeniyi denemenin zorluğu ve acemiliğini yaşamıştır. En çok tam ve zengin kafiyeye yer vermiştir.Otuz şiirde çapraz, yedi şiirde düz , ondört şiirde serbest,bir şiirde sarma,bir şiirde şarkı kafiye şemasını kullanmıştır.Dili hem yazıldığı döneme hem bu döneme göre gayet sade ve anlaşılır olduğu gibi terkipler de fazla değildir.Daha önceki kitaplarında görmeye alışık olduğumuz,akşam, gece gibi bedbinlik ifade eden kelimelere bu eserinde de rastlarız.Fakat onlardaki kadar yoğun değildir.Halit Fahri'nin eski masal âlemlerinden,şark dünyasından, egzotizmden sıyrılmaya başladığının göstergesi olan eserlerden biri de Paravan'dır.

Hüseyin Tuncer, Halit Fahri'nin bu eserini şâiranelik yönünden başarılı bulduğunu şu cümlelerle ifade eder: *"Şâir bu eserinde serbest vezne açılır.Şiirde derûni ahengi arar;iç sese,musikiye yaklaşan bu şiirleri, öncekilerden güzel ve başarılı görülür.Nesli arasında özlü ve yeni şiir örnekleri verir"* (Tuncer,1994;40).Bülent Nuri, Servet-i Fünun'da yayınladığı bir makalesinde son yıllarda yayınlanan eserler içinde Halit Fahri'nin Paravan'ı ve Ömer Bedrettin'in Deniz Serhoşları ile Necip Fazıl'ın Kaldırımlar'ından sonra üzerinde durabilecek kadar ehemmiyetli eser yoktur ifadesini kullanır.2[231] C.Ekrem, eserde iki farklı şâir olduğunu bunun da düalizme sebebiyet verdiği fikrindedir:

*"Bu eserde bir Halit Fahri ve bir şâir değil iki Halit Fahri ve iki şâir vardır.Birinci Halit Fahri yani birinci şâir,elektrik,telefon,radyo vs,görmemiş gözünde 3.5 numara miyop gözlükleriyle kolunun altında çantası matbaalara girip çıkmamış esâtiri bir mahluktur...İkinci Halit Fahri yani ikinci şâir hakikaten yaşayan bir varlık,canlı bir tiptir.Müflis bir münevver tipi.Şâir bu çeşit şiirlerinde muvaffak olmuştur."*2[232]

Nahit Sırrı, şâirin başarılı şiirlerinde bile bazı lüzumsuz ve kuvvetsiz beyitlerine tesadüf olunduğunu,eğer biraz daha müşkülpesent ve saf olsaydı Paravan'ın daha iyi olacağını söyler.2[233]

2[231] Bülent Nuri, "Bazı Yeni Cereyanlar",Servet-i Fünun,N:1813-128,14 Mayıs 1931,s.370
2[232]C.Ekrem, "Son Çıkan Neşriyat,Yeni Çıkan Kitaplar:Paravan",Resimli Ay,N:2,Nisan 1929, s.34
2[233]Nahit Sırrı,"Halit Fahri Bey'in Şiirleri:Paravan",Uyanış,N:1702,28 Mart 1929, s.263

2.1.8.Balkondan Saatler

Balkondan Saatler,İstanbul'da Ahmet İhsan Matbaası'nda 1931 yılında basılmış 16 sayfalık sekizinci şiir kitabıdır.Balkondan Saatler, Halit Fahri'nin ilk eseri olan Rüya gibi tek şiirden müteşekkildir.Aralarındaki tek fark Rüya'da tek parça olan manzume burada aynı başlık altında romen rakamlariyla 14 bölüme ayrılmıştır.

Halit Fahri,Balkondan Saatler'de adından da anlaşılacağı gibi günün muhtelif zamanlarında, balkondan edindiği duyguları okuyucusuna aktarmıştır.Kitapta yer alan manzumelerde intibânın büyük bir yeri vardır.Şâir,bu intibâlarını aktarırken tasvirden de faydalanmıştır.1,2,5,10,12 nolu şiirlerde zaman gece ve akşamdır,geri kalan manzumelerde ise zaman sabah ve öğle vaktidir. Halit Fahri'nin bu eseri diğerlerinden biraz farklıdır. Çünkü kitapta bedbinlik ve melankoli daha az olduğu gibi ferdi duyuş ve tehassüsler biraz daha fazladır.Kitabın tamamı 7+7=14'lük hece vezniyle kaleme alınmıştır.Halit Fahri farklı bir uygulama yaparak hece vezni ile yazılmış yedinci şiirin içine, aruzla yazılmış Tevfik Fikret'in mısraını yerleştirmiş ve bunda da gayet başarılı olmuştur. Halit Fahri, kitabın en son şiirinde André Chénier'nin bir şiirinden iktibas yapıyor ve bu iktibasın tercümesini de vezne uygun olarak şiirin içinde orjinalini de sayfanın altında veriyor:

"Claros 'un hey gümüş yaylı ilâhı dinle
Hey sminthee-Apollon Mahvolurum muhakak
Sen rehberi olmazsan bu serseri amanın
.....
Dieu dont I'are est d'argent dieu de Claros ecoute
O Sminthee-Apollon je perirai sans doute
Si tu ne sers de guide a cet aveugle errant" (Ozansoy,1931:16)

Paravan'da olduğu gibi bu eserinin dili de sade ve anlaşılırdır. Arapça ve farsça kelimelerin azlığının yanında diğer eserlerinde pek görmeye alışık olmadığımız Mac Donald, Mesalin,Salome,Jeannette gibi yabancı isimler vardır.Balkondan Saatler'in tamamında tek vezin kullanılmasına rağmen kafiye için aynı şeyleri söyleyemeyiz. Belirli bir kafiye şeması yoktur ve her şiir kendi içinde kafiyelenmiştir.Ayrıca Halit Fahri,

"Birdenbire boşanır bir kalın sesli gazel

Feryadı hep gül dudak,ahu bakış ince bel"gibi bazı mısralarında yeri geldikçe kendi şiir anlayışını da vermiştir.Halit Fahri, bu kitabında tabiatı seyretmiş,ondan edindiği intibaları da okuyucuya aktarmıştır.

Mehmet Behçet Yazar,onun bu eseriyle hayatın ve realitenin hududu dahilinde kaldığını ve hemen unutulabilecek şeyleri şiirleştirerek biraz daha ömürlerini uzatmak istediğini, bunda da başarılı olduğunu söylüyor.2[234]Mürsel Arıcı, Balkondan Saatler'i çevre izlenimlerini vermesi bakımından başarılı bulduğunu şu sözlerle ifade ediyor:

*"Balkondan Saatler'de balkonda geçen muhtelif saatlerdeki zamanı mısralara aksettirmiştir.Bu kitabın şiirlerinde çevrenin çeşitli intibalarının yanında,günün ve gecenin tabiat güzellikleri de tasvir edilmiştir.Şâir komşu apartmandaki insanların yaşantısını bazen duyarak bazen de tecessüsü ile canlandırır.Bazı şiirler pitoreks bir özellik arz eder."*2[235]

Sadık Kemal Tural,Halit Fahri'nin bu eserini zevk ve muhteva açısından gayet başarılı bulduğunu şu sözlerle belirtmektedir: *"1931 yılında çıkan Balkondan Saatler, adlı şiir kitabında şâir, hece veznine ve muhtevaya hâkimdir. Balkondan Saatler, Halit Fahri'nin harici âleme fert nokta-i nazarından bakışı olarak değerlendirilebilir.Şiirler belli bir noktadan tabiatın seyredilmesi sonucu ortaya çıkan intibalardır."*2[236] Halit Fahri'nin şark dünyasından ve masal âlemlerinden kurtulmasından sonra kaleme aldığı eserlerinden biri de bu kitaptır.

2.1.9.Sulara Dalan Gözler

1936 yılında İstanbul Ülkü Basımevi'nde basılan dokuzuncu şiir kitabıdır. Eser,Sulara Dalan Gözler, Ellerim Saçlarında,Bir An İçin, O Kadın, Yaz, Nefes Alan Ölüler, adını taşıyan altı bölümden müteşşekkil olup, toplam 96 sayfadır. Manzumelerin bölümlere göre dağılımı şöyledir:

I.Bölüm-Sulara Dalan Gözler: Sulara Dalan Gözler, Bekleyiş,Deniz ve Kalbim, Akşam Bir Dua Gibi, Kar Yağarken, Dakikalar Saatler, Gurbet Işığı, Gölde Sabah, Apartımanda Akşam, Gönül Buzlu Bir Camdı, Ninemin Şarkısı olmak üzere onbir şiir

---

2[234]Mehmet Behçet Yazar, "Halit Fahri Ozansoy",Yedigün ,N:404,3 Kânun-ı Evvel 1940,s.13

2[235]Mürsel Arıcı,"Hecenin Beş Şâirinden Halit Fahri Ozansoy'un Şiiri Üzerine",Türk Kültürü,N:258, Ekim 1984, s.663

2[236] Sadık Kemal Tural, "Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı",Türk Dünyası El Kitabı,C.3,s.507

II.Bölüm-Ellerim Saçlarında;Ellerim Saçlarında,Saat, Bir Kadın Uyumada, Dizlerinde, Bahçede Saatler,Gece Terennümü,Eriyişler,Yeterki Sen İyi Ol,Bir Yağmurlu Günde olmak üzere dokuz şiir,

IIIBölüm-Bir An İçin:Bir An İçin,Nasılsınız,Sarı Saçlar olmak üzere üç şiir,

IV.Bölüm-O Kadın:O Kadın,Asri Kurtizan,Fahişenin Kitabesi,Şimşek,Ölen Bir Kurtizana, Şifa'daki Kadın ,Teselli olmak üzere yedi şiir,

V.Bölüm-Yaz; Yaz,Kıyıda Yaz,Şehir Ucunda Yaz olmak üzere üç şiir,

VI.Bölüm-Nefes Alan Ölüler;Nefes Alan Ölüler,Gece,Gecem,Gece Bir Cam Arkasında, Yıl Ölürken, Oda, Geçen Bir Şenlik İçin, Gönül Bu, Elele Tutuşalım Dostlar, Yok Olmak, Yokuşlardan Aşağı, Bahçıvan ve Ben,Kayboluş olmak üzere onüç şiir.Bütün bölümlerdeki toplam şiir sayısı ise kırkaltıdır.

Kitaptaki şiirleri konuları açısından aşk-kadın,düşünce,maziye özlem olmak üzere üç bölüme ayırabiliriz. Fakat bunlar içinde aşk konusu diğerlerine nazaran biraz daha ağırlıktadır.Bu eserde dikkatimizi çeken bir diğer durum da aşkın, alışılmışın dışında ayrılık ve acı yerine mutluluk ifade eden bir halde olmasıdır.İlk defa sevgiliye sitem yerine mutlulukla hitap edilmektedir. Her altı bölümün adı ile o bölümün ilk şiirlerinin adı aynıdır.Nazım birimi olarak daha çok beyit ve dörtlüklerden faydalanılmış, sarma, çapraz ve serbest kafiyenin yanında mesnevi tarzı kafiyeyi de kullanmıştır.

"*Ne kadar yüz buruşsa ne kadar saç ağarsa*
Bu arzu alev gibi ne kadar ruhu sarsa" (Ozansoy,1936-d:85).

gibi mısralarda iç kafiyeden de istifade etmiştir.Kurallı nazım şekilerinin yanında serbest nazım şekillerinden de faydalanmıştır.Bu arada pek nadir de olsa kendi icadı olan şekilleri de denemiştir:

Derinden boğuk bir çatırdı geldi:6+5
Ve kıvrım kıvrım;5
Alevler topraktan göğe yükseldi;6+5 (Ozansoy,1936-d:57).

Dikkatimizi çeken diğer bir özellik te bazı şiirlerin sonunda yer alan tek mısralardır.Bu tek mısralar sondaki kıtadan ayrıdır fakat kafiye olarak önceki kıtaya bağlıdır:

"Kar yavaş yumuşak yağıyor gene
Yollarda silindi son ayak izi
Büründü akşamın garipliğine
Karacaahmed'in selvi dizisi

Ve ölüm duymadı geçtiğimizi (Ozansoy,1936-d:11)

Eser, hece vezni ile kaleme alınmış olup en çok tercih edilen hece kalıbı yirmidört şiirde kullanılan 7+7=14'lü kalıptır.İkinci sırada 6+5=11'li,üçüncü sırada 7'li kalıp gelmektedir. Bunların yanında çok nadir olarak 15'li kalıbı denemiştir.Üç şiirde serbest müstezat şeklini denediği gibi aynı şiir içinde farklı vezinleri de bir arada kullanmıştır. Hüseyin Tuncer,Halit Fahri'nin bu eseri hece ile kaleme almasından dolayı şu yorumu yapar:

"1935'ten sonra heceye yeni bir ruh getirmeye çalışır;eski zevk ve anlayışı yıkmak gerektiğine inanır.Bu anlayışla eskiye hücum eder.O,eskiyi taklit etmeyen, eskiden yararlanan bir çizgiye yaklaşır.Zevk ve edebî gelişmesini Batı'ya borçlu olduğunu belirtir.Sulara Dalan Gözler'i bu anlayışla ve hece vezniyle yazar" (Tuncer,1994;40).

"Bahçede Saatler" ve "Eriyişler"gibi şiirlerinin alt başlıkları vardır. Sulara Dalan Gözler'de şâirin kendi hayatından izler vardır.Çünkü "Şifa'daki Kadın" şiiri kendi gençlik döneminde yaşadığı bir aşkı anlatmaktadır.2[237]Şâirin kadın konusunu ele aldığı bazı manzumelerinde erotizme doğru kaydığı görülür:

"Tutulmayan ne kaldı senin şehvet ağına" (Ozansoy,1936-d:56)
"İki güzel bacağın ne şiirdi şarkısı" (Ozansoy,1936-d:62)

Sulara Dalan Gözler, diğer eserlerine nazaran biraz farklıdır.Bu farklılığın temel sebeplerinden biri eserin genel havasının daha nikbin bir yapıya sahip oluşudur. Kitabın son kısmı olan "Nefes Alan Ölüler" bölümü hariç diğer bölümlerinde hayata bağlılık ve sevgi hâkim olduğu için ıztırapların yerini mutluluklar almıştır.Bu durum kitabın geneline hakim olan kelimelere bakılınca da farkedilebilir.Ölüm ve melankoli ifade eden kelimeler nikbinlik ifade eden kelimelere göre daha azdırArapça ve farsça kelime sayısı sınırlı olduğu gibi dili de sade ve anlaşılırdır.Bundan önceki şiir kitabı olan

---

2[237]*"Şifa'da bizim hececilerin ortak bir sevgilisi de vardır...Bu kadın için de hamal topu şiir yazmıştır.Hâlit Fahri'ninki, Şifa'daki Kadın adını taşır:*
Gölgelerde izini aradık o kadının
Hâlâ yeri sıcaktır sahilin çamlarında
Ruha ürperme veren Şifa akşamlarında
Arkasında kaç şâir ağlardık o kadının" (Birsel,1975:276).

Balkondan Saatler de gördüğümüz yabancı isimleri(Nils,Aspasya,Kleopatra,Mesalin, Salome) bu eserinde de görmekteyiz.

Fethi Gözler'in "*Sulara Dalan Gözler adlı şiir kitabından önceki kitaplarını incelediğimizde bu kitaplardaki şiirlerin sanat yönünden kuvvetli olmadığını görürüz... Sulara Dalan Gözler adlı eseri onun sanat hayatında bir dönüm noktasıdır. Çünkü bu eserdeki şiirler bir seviye üstünlüğü göstermektedir*"sözlerinden de anlaşılacağı üzere Halit Fahri'nin bu eseri daha öncekilerden farklıdır(Gözler,1980:232).Çünkü hem muhteva hem form bakımından aynı tarzdaki eserlerinden üstündür.Şâir, bu eserinde hece veznini daha güzel kullanmıştır.

Ziya Osman Saba ,kitabı değerlendirmek için kaleme aldığı bir makalesinde: "*Sulara Dalan Gözler isminden de anlaşılacağı gibi gençlige yapılmış bir vedâdır...Kitabın daha ilk şiirleri Gülistanlar Harabeler ile Sulara Dalan Gözler arasındaki mesafeyi göstermeye kâfidir.Gülistanlar Harabeler'in bir cengaver rolüne çıkmış gibi, zırhlı, miğferli Efsanaler şâiri Sulara Dalan Gözler'de artık dünyanın boşluğunu anlamış, herşeyin zevâlini görmüştür*" ifadesini kullanır.Makalesinin devamında kitaba alınan manzumelerin tam bir elemeye tabi tutulmadan dahil edildiğini, kitaba alınmayan daha güzel manzumelerin bulunduğunu iddia eder.2[238] Sulara Dalan Gözler'i diğer kitaplardan farklı bulanlardan biri de Mürsel Arıcı'dır:

"*Sulara Dalan Gözler ve daha sonraki şiirleri konu bakımından diğerlerinden farklıdır. Şâirin hayat ve edebiyat ile daha yakın temasa geçtiği,günlük hayatın dar ve basit çerçevesinden sıyrıldığı görülür.Tehassüsler daha zengin ve renklidir.*"2[239]

Bu eserinden dolayı Halit Fahri'yi başarılı bulanlardan biri olan Ali Kemal Meram kitap hakkındaki düşüncelerini şu sözlerle ifade eder: "*Şiirin ne siyaset tezgahı ne bir küfür mayası ve ne de bir reform hastalığının oyuncağı olmadığını şâir,bütün eserlerinde olduğu gibi bu kitabında da ne güzel duyurabiliyor.*" Meram,aynı makalenin devamında kitabı hakiki şiire susayanlara tavsiye edebileceğini söyler.2[240] Fakat bütün bunlara rağmen eser okuyucudan beklediği ilgiyi görmez.

2.1.10.Hep Onun İçin

1962 yılında İstanbul Çeltüt matbasında basılan 16 sayfalık onuncu şiir kitabıdır.Yaşlı Adam Ağlamakta,Rüyama Gir İstiyorum, Niçin, Mezarının Başında, Her Gece, Bu

---

2[238]Ziya Osman Saba, "Sulara Dalan Gözler",Varlık,N:125,15 Eylül 1938,s.77

2[239]Mürsel Arıcı,"Hecenin Beş Şâirinden Halit Fahri Ozansoy'un Şiiri Üzerine",Türk Kültürü,Ekim-1984, N:258, s.664

2[240]Ali Kemal Meram, "Sulara Dalan Gözler",Servet-i Fünun,N:2174-489,21 Nisan 1938,s.340

Kitapta Yaşıyorsun,Sensiz Saatler, Hep O, Gariplik, Dua isimlerini taşıyan on şiirden müteşekkildir. Hep Onun İçin, aynı zamanda iki yıl sonra yayınlanacak olan Sonsuz Gecelerin Ötesinde isimli şiir kitabının ikinci bölümünü meydana getirmektedir.

Halit Fahri, kitabını eşi Aliye Ozansoy'a ithaf etmiştir.Kitaptaki manzumelerin tamamının konusu vefat eden eşi Aliye Ozansoy'dur:

"Bu kitap senin hayatın bizim hayatımız
Biz onu beraber yaşamışız
Ve ben kalbimin içinde taşıyorum
Bil ki yalnız bu kitapta yaşıyorsun" (Ozansoy,1962:10)

Hep Onun İçin,eşinin vefatı münasebetiyle okutulan mevlitten sonra cemaate dağıtılmıştır. Eserin ilk manzumesi 6 Şubat 1962 günü en son manzumesi 22 Şubat 1962 tarihinde yazılmıştır.Eser baştan sona hatıralarla doludur."Yaşlı Adam Ağlamakta, Rüyama Gir İstiyorum,Niçin,Bu Kitapta Yaşıyorsun, Sensiz Saatler, Hep O, Gariplik,Her Gece"manzumeleri serbest "Mezarının Başında","Dua" şiirleri ise hece vezniyle yazılmıştır.

Halit Fahri bu eserinde hemen hemen bütün kafiye şekillerini kullanmıştır.2[241] Şâir, edebî sanatlardan ve tasvirden çok sık istifade etmiştir. Dili sade ve anlaşılır olduğu gibi daha çok eserin muhtevasına uygun olarak matem ifade eden kelimeler seçilmiştir.Her kitabında olduğu gibi bu eserine de karamsarlık hakimdir. Mürsel Arıcı bu eserini mersiye olarak vasıflandırır : *"Son şiir kitaplarından Hep Onun İçin,eşinin ölümü ile ilgili şiirleri ihtiva eder.Şâir büsbütün bir yalnızlık içindedir.Derin bir sevgiyi ifade eden eserde yer yer metafizik düşünceye de rastlanır.Bir mersiye karakterinde olan bir eser"*dir.2[242]Mürsel Arıcı bu düşüncesinde haklıdır çünkü kitap, baştan sona kadar konusuna uygun olarak ağlama kitabı gibidir.

Şâirin Hep Onun İçin'de kullandığı serbest vezinde pek başarılı olduğu iddia edilemez. Kitap tek bir konuya angaje edildiği için sanat yönü zayıf kalmıştır.Kanaatimizce bu zayıflıkta bütün manzumelerin onaltı gün (6 Şubat-22 Şubat 1962)içinde yazılmış olmasının da etkisi vardır.

2[241] Bir şiirde çapraz, bir şiirde mesnevi tarzı kafiye,bir şiirde düz kafiye,yedi şiirde serbest kafiye

2.1.11.Sonsuz Gecelerin Ötesinde

1964 yılında İstanbul Baha matbasında basılmış olan 94 sayfalık onbirinci ve son şiir kitabıdır. Eser Sonsuz Gecelerin Ötesinde, Hep Onun İçin,Konakta Kervanlar adını taşıyan üç bölümdür. Kitap birinci bölümde 19, ikinci bölümde 23, üçüncü bölümde 14, olmak üzere toplam 56 şiirden müteşekkildir.1962 yılında eşinin vefatı üzerine yayınladığı Hep Onun İçin,eserin ikinci bölümünü meydana getirmektedir.Üçüncü bölümü olan "Konakta Kervanlar" ise Uyanış dergisinin 30 Temmuz 1936 tarihli 2084-399. sayısında yayınlanmış bir şiirin adıdır.Ayrıca Mehmet Behçet Yazar,1940 yılında Halit Fahri, ile yaptığı ropörtajın sonunda "...basılmamış Konakta Kervanlar adlında bir şiir mecmuası"nın olduğundan bahsetmektedir,fakat şâirin bu isimde bir eseri yoktur.2[243] Eserde yer alan Sonsuz Gecelerin Ötesinde,Gözlerim,Bir Saat Çalar, Uyusun,Mum Işığı, Uzaklara, Yalnızlık,Bir Yaz Öğlesinde,Konakta Kervanlar, Bülbül manzumeleri daha önce çeşitli dergilerde yayınlanmıştır. Kitapta yer alan şiirlerin bölümlere göre dağılımı ise şöyledir:

I.Bölüm-Sonsuz Gecelerin Ötesinde:

Sonsuz Gecelerin Ötesinde,Bir Saat Çalar, Gözlerim,Ninni,Yağmur ve Ölüler, Dedikodu, Bir "an"ın Eşiğinde,Ümitsizce,Uyusun,Akşam,Ruhlar,Mum Işığı,İlk Acı, Uzaklara, Hastahanede Son Gecesi, Eyüp Mezarlığında, Sigarası Sönen Adam, Yalnızlık, O Zaman

II.Bölüm-Hep Onun İçin:

Bir Rüya ki, Bahçemde Yağmur,Hastahanede,Belki Onun Sesi Gelir,Bugün Kar Yağıyor, Her Şeyde,Bir Göç Akşamında,Sen Yaşamıştın Değil mi,1937 Yılbaşı Gecesinde, 1963 Yılbaşı Gecesinde,Ne Kadar Yalnızım, Hep Sen,Terasta Bir Koltuk Boş.Bu manzumeler 1962 yılında yayınladığı Hep Onun İçin kitabında olmayıp Halit Fahri tarafından bu bölüme ilave edilmiş şiirlerdir.

2[242]Mürsel Arıcı, "Hecenin Beş Şâirinden Halit Fahri Ozansoy'un Şiiri Üzerine",Türk Kültürü,Ekim-1984,N:258,s.664

2[243]Mehmet BehçetYazar, "Halit Fahri Ozansoy",Yedigün,N:404,3 Kânun-ı Evvel 1940,s.13

III.Bölüm-Konakta Kervanlar:

Konakta Kervanlar,Bir Yaz Öğlesinde,Bir Serçe Bir Dal,Bülbül,Onu Gördüm, Duvarda, Gece Uyuyan Kadın, Eskiden de ,Unutmuşum,Ada'dan Ayrılırken,Bakırköy Akşamları, Hatıran,İtiraf, Pan

Eserdeki şiirlerin yirmialtısı serbest vezinle,diğerleri de hecenin 8,10,11,12,14,15'li kalıplarıyla yazılmıştır. "Pan" manzumesinde farklı durak şeklini denemiş, üç şiir serbest müstezat ile kaleme alınmıştır.

Halit Fahri,manzumelerinde serbest kafiyenin yanında,düz ve çapraz kafiyeyi de kullanmıştır. "Mum Işığı" gibi uzun şiirlerde mesnevi tarzı kafiyeyi denemiştir. Kitapta daha,pek gibi kuvvetlendirme edatlarının yanısıra,tekil şahıs zamirleri de fazlaca kullanılmıştır.Kurallı cümleden çok devrik cümleye yer vermiştir.Halit Fahri'nin şiir kitapları içinde dili en sade ve anlaşılır olanı Sonsuz Gecelerin Ötesinde ismini taşıyan bu eseridir.Dilinin bu derece sadeliğine rağmen şâirlik yönünden bir ilerleme dikkatimizi çekmediği gibi bunun tam tersi bir durum da söz konusudur.Çünkü gerek kurallı nazım şekillerinde gerek serbest nazım şekillerinde öncekilerden farklı bir durum söz konusu değildir. Halit Fahri belli bir formu takip etmemiş, gelişi güzel davranmıştır. "Hatıran" şiirinde divan edebiyatı nazım birimi olan beyiti ve mesnevi tarzı kafiyeyi birlikte kullanmıştır. "Pan" manzumesinde Yunan mitolojisinin izleri de vardır.

Divan edebiyatının çok sık rastlanan Mecnun,Ferhad,Kerem gibi mazmunlarının yanında edebî sanatlardan da istifade etmiştir.Kitaptaki şiirlerine baktığımızda bedbinlik, melankoli, iç sıkıntısı ve maziye özlem konuları ilk sırada gelmektedir. Bu sıkıntının en fazla olduğu yer ise "Hep Onun İçin" bölümüdür.Mürsel Arıcı, kitabın dinmemiş aşk arzularıyla, huzursuzlukla dolu olduğunu söylüyor.2[244]

Sonsuz Gecelerin Ötesinde yayınlandığı dönemde pek ses getirmemiştir.Bunda Halit Fahri'nin biraz da demode olmuş bir şâir olmasının etkisi vardır.Bu sebeple kitap yayınlandıktan sonra hakkında yok denecek kadar az tenkit ve değerlendirme yazısı kaleme alınmıştır. Bu durumu farkeden Çetin Altan, Halit Fahri'nin bu eserinden kısa bir şekilde dahi bahsedilmemesinden duyduğu üzüntüyü şu cümlelerle dile getirir:

"Yeni yayınladığı kitabından bir kaç satırla dahi olsun kimse söz etmedi.Halit Fahri,belki devri geçmiş bir şâirdir ama ne de olsa Türk edebiyatında yeri olan şâirdir. Kendisini devri içinde mütalaa ederek de olsa ele almak nereden nereye geldiğimizi göstermesi şiirdeki yönümüzün ortaya çıkması bakımından da gereklidir.Nedense bu zahmete dahi katlanamıyoruz. Bu tutum biraz haksız hatta kırıcı olmuyor mu?" [245]

2.2.TİYATROLARI

Birinci dönem tanzimatçılar tiyatroyu hem halkı eğlendirmek hem eğitmek için bir vasıta olarak kullandılar.Servet-i Fünun topluluğu ise edebiyatın bu türü ile çok az ilgilendi. II.Meşrutiyet'ten sonra faaliyet gösteren Fecr-i Ati nesli ise biraz bu türe ağırlık verdi. Fecr-i Ati sanatçılarından etkilenerek yetişen Halit Fahri ise bu sahada onlara nazaran daha çok eser vermiştir.Bazıları sadece telif ve tercüme ile uğraşıken O, telif, tercüme ve adapte olmak üzere her üç türde de eser verdi.Eserleri içinde belirli bir sınıflama yaptığımızda sayı bakımından tiyatroları ilk sıradadır.Digerlerinde zamanla azalma olduğu halde bu türde düzenli bir çizgi göze çarpmaktadır.

Halit Fahri de ilk dönem Tanzimat sanatçıları gibi halkı eğitmeyi ön planda tutmuştur.Bu sebeple şiirde tez fikrini kabul etmeyen yazar,nesirde bu fikri ısrarla savunur. Bu bölümde onun telif tiyatro eserlerini kronolojik sırayla inceleyeceğiz.Halit Fahri'nin basılmış sekiz tane telif tiyatro eseri vardır. Piyesleri incelerken ilk önce

meclistir. Üçüncü perde diğer iki perdeye göre biraz daha uzun tutulmuştur.Halit Fahri,Refik Ahmet Sevengil'e Baykuş'un nasıl ortaya çıktığını şu cümlelerle anlatır:

"Birinci Cihan Harbi'ne biz de katılmış, iki yıldır kanımızı akıtıyorduk.Ben de bütün Türk gençleri gibi derin bir üzüntü içinde idim. Ruhumda Ziya Gökalp'in yaktığı Türkçülük ve memleket ateşi parlıyordu;onun bize örnek olarak gösterdiği terkipsiz, sade bir dille bir eser yazmak istiyordum. Bu eserimin konusu yüzde yüz bizim derdimiz, bizim hayatımız,millî ıstırabımız çevresinde dönmeliydi.Bin dertli bir memleketin-hem de harp içinde-hangi yaralı cephesi?Bir türlü bunu kestiremiyordum. Bir gece arkadaşım Dârülbedayi'de öğretmen yardımcısı Hakkı Tahsin'le beraber Osmanbey'deki Raif Paşa apartmanına gitmek üzere Beşiktaş'ta birlikte oturduğumuz evden çıkmış,Maçka Kışlası'na doğru çıkan yokuşu tırmanıyorduk,kapkaranlık bir geceydi. O gün harbe dâir üzüntülü haberler işitmiştik;bir bahçeden sert bir kanat sesi duyuldu ve arkasından acı acı bir baykuş öttü;iki arkadaş birden ürperdik.Baykuş bir daha öttü, Hakkı Tahsin galiba bir şey söyleyecekti.Ben;
-Sus! Karanlıkta baykuş öttü yine!
Dedim sonra sinirli bir gülüşle:
-Tuhaf! Aruzla konuşuyoruz,dedim.
İşte Baykuş'un ilk mısraı böyle doğdu...Baykuş piyesi işte o gecenin ilhamıdır,öyle sanıyorum ki o acı günlerde ben bundan başka bir şey yazamazdım.O kan ve gözyaşı devrinde bir genç şâirin neşeli bir ilham aramasına imkan var mı?"(Sevengil,1968: *221).*

Halit Fahri,anılarında Baykuş'u nasıl kaleme almaya başladığını da şu cümlelerle ifade ediyor:

"Biz de artık kalem denemelerine girişebiliriz.Zaten ben kendi hesabıma böyle bir tecrubeye giriştim bile...Dârülbedayi'in mektep olarak daha ilk açıldığı günlerde son perdesini yazmakta olduğum Baykuş şimdi tamamıyla hazır...O zaman temsilini hiç aklıma getirmeden yazmış olduğum bu eseri belki oynatabilirim.Belki diyorum çünkü, daha henüz hiçbir şey belli değil..Şimdilik yalnız gizliden gizliye bir ümit ile oyalanmaktayım. Yalnız böyle bir eser yazdığımı bilenler var.Bunda Abdullah Cevdet'in büyük bir gayreti ve dostluğu olsa gerek...Zira bir gün onun ve bazı dostlarının arzusuyla; İçtihat Yurdu'nun salonunda okuduğum bu manzum piyes pek hoşlarına gitmişti,takdir edilmiştim."(Ozansoy,1964-b:53).

Halit Fahri, konusu bu şekilde ortaya çıkan Baykuş'un Dârülbedayi heyeti tarafından nasıl kabul edildiğini ise şu cümlelerle anlatıyor:

"Baykuş yazılmış hazırdı.Bastırmayı düşünüyor,fakat oynatmayı henüz aklıma bile getirmiyordum.Oynatmak için bir adapteyi Dârülbedayi heyetine okumak tasavvurunda idim.Bu piyesin aslı Bataille'ın Maman Colibri'si idi ki, yıllardan sonra,

---

muvaffakiyetin edebiyat dünyasında erişilebilen bir bahtiyarlığın en ışıklı sembolüdür...Eserin dördüncü defa bastırılacak kadar unutulmayışı,o eserin cevherini, kalitesini gösterir.Türk sahnesinde yepyeni buluşları orijinal Türkçesi ile derin inkilap yaratan Baykuş, bize daha o zamandan itibaren kendi benliğimizi ve duygularımızı sade kelimelerle suniliğe kaçmayan tasvirlerle anlatmaya çalıştı. Şehir sınırından başka ufuk tanımayan entellektüele,yeni bir feza açtı.Bu Anadolu'nun bâkir ve özlü fezası idi".İbrahim Hoyi, "Kitaplar Arasında,Baykuş",Son Posta,28 Agustos 1939, s.6

Dârülbedayi'in ikiye bölünmesi üzerine bir kısım artislerin teşkil ettiği Türk Sahnesi'nde Hazan Yuvası ismiyle oynanmıştır.

Hasılı kolumun altındaki çantanın bir gözünde Baykuş,bir gözünde Cici Anne hergün Bakırköyü'nden İstanbul'a bu piyeslerle iniyordum.Baykuş'u zevkim için trende göz gezdirir ve belki bazı mısralarında yeniden tashihler yaparım diye hep yanımda taşıyordum. Bazan de pek samimi bir dosta parçalarından okuduğum da oluyordu.Cici Anne'ye gelince okumak için heyet-i edebiyyenin eşref saatini beklemekte idi.Nihayet birgün o saat geldi ve beni Letâfet apartımanındaki büyük salona çağırdılar.

Salona girdiğim zaman şaşırdım.Geniş uzun masanın etrafı yirmiye yakın çehre ile donanmıştı ve en başta şeref makamında Süleyman Nazif kurulmuştu. Heyet azasını selamladım,oturdum ve içimden:

-Hayret dedim bütün bu kalabalık,bir adapte piyesi dinlemek için mi toplanmıştı? Fakat kafamdaki düğümü Hüseyin Suat çözdü:

-Bırak şimdi adapteyi dedi,şu çantanda gezdirdiğin manzum piyesi çıkar da onu oku! Hepimiz meraktayız.Hayretim büsbütün ziyadeleşmişti,içimden de:

-İyi ki defteri evde bırakmamışım diyordum.Nihayet heyecandan titreyen ellerimle defter ortaya çıktı;herkes aralarında konuşmayı bıraktı ve ben derin bir sessizlik içinde okumaya başladım...İkinci ve üçüncü perdeleri de okudum.Piyes okunup bittikten sonra bana nezaketle biraz dışarıya çıkmamı ve birazdan çağıracaklarını bildirdiler.

Dışarıya çıktım.Kalbim ilk defa bir aşk mülakatına giren bir aşık heyecanıyla çarpıyordu.Hamdolsun ki çok beklemedim.Nihayet üç dört dakikalık bir perde arası... Derhal haber geldi sizi istiyorlar.Tekrar salona girdim.Bütün bu çehreler dostça gülümsüyor,bütün gözler bu içeriye giren gence karşı ümit verici ışıklarla parlıyordu. Hükmü gene Hüseyin Suat Bey tebliğ etti:

Eseriniz ittifakla kabul edildi.Cümlemiz sizi tebrik ederiz"(Ozansoy,1964-b:64).

İşte Halit Fahri'nin de yukarıda belirttiği gibi Baykuş 12 Eylül 1915 tarihinde Dârülbedayi edebî heyetine okunmuş ve kabul edilmiştir(Zobu,1977:28). Kazım Sevinç, bu eserinden dolayı Halit Fahri'ye "Baykuş Mübdii" lakabını takar.2[247] İlk manzum piyesimiz olan Baykuş'un konusu kısaca şöyledir:

İhtiyar köylünün büyükoğlu Mehmet,Melek hanımın torunu Ayşe ile nişanlıdır ve yatalak hastadır. Mehmet'in rahatsızlığının artması üzerine ihtiyar köylü küçük oğlu Nail'i doktor getirmesi için şehre gönderir.Nail evden ayrıldıktan sonra Allah misafiri olduğunu söyleyen bir yolcu kulübeye gelir Aradan epey zaman geçtikten sonra ihtiyar köylü ile misafir şehirden dönmeyen Nail'i aramak için yola çıkarlar.Kısa bir zaman

2[247]Kazım Sevinç, "Bugünkü Renksiz Edebiyat",Servet-i Fünun,N:1631-157,18 Teşrîn-i Sâni 1927,s.7

sonra da Nail'in parçalanmış cesediyle karşılaşırlar. Kendisine doktor bulmak için giden kardeşinin ölüm haberini duyan Mehmet'in hastalığı iyice artar. Bu hastalığı fazla dayanamayan Mehmet ölür. Her iki oğlunu birden kaybeden ihtiyar psikolojik sıkıntıya girer ve bağırarak delirir.Eser aruz vezninin Feilâtün / Mefâilün/ Feilün kalıbıyla ve mesnevi tarzı kafiye ile kaleme alınmıştır. Metin aralarındaki şarkılarda ise Feilâtün/ Feilün kalıbı kullanılmıştır.

Baykuş,vak'a itibarıyla girift bir eser değildir.Hadiseler birbirine karışmadığı gibi gayet düzenli bir şekilde devam eder.Piyes boyunca seyircinin dikkati uyanık tutulmamıştır. Merak iki ihtiyarın sadece şehre giden Nail'i aramaya çıktıklarında kendisini hissettirir, onun haricinde hemen hemen yok denecek kadar azdır. Kahramanlar halk arasından seçilmiş sıradan tiplerdir.Onların her zaman karşılaşabileceğimiz basit insanlar olması oyunun genel havasına uygun düşmüş, bu da piyesin başarısında etkili olmuştur. Vak'anın ne zaman cereyan ettiği hakkında bilgiye sahip değiliz. Olaylar birgün gibi kısa bir zaman diliminde gerçekleşir.Mevsimin kış, vaktin gece olması cereyan edecek kötü olaylara iyi bir zemin hazırlamıştır.

Vak'a orta Anadolu'nun bir köyünde geçer fakat bu yerin neresi olduğu tam olarak belirtilmemiştir.Birinci ve üçüncü perdedeki olaylar ihtiyar babanın kulubesinde ikinci perdedekiler ise mezarlıkta ve türbede cereyan eder.Türbe eserdeki en önemli mekandır. Çünkü yazar vermek istediği mesajı anlatmak için burayı özellikle seçmiştir.Yazar, bu türbe vasıtasıyla halkın batıl inanışlarını gözler önüne sermek istemiştir.Halit Fahri, 1945 yılında yayınladığı bir broşürde yer alan "*Anadolu'yu bütün ıstırabı ile sahneye koymuş, köylünün göğsüne başımı dayamış ve hurâfelere hücum etmiştim*" sözleriyle de bizim yukarıdaki cümlemizi desteklemektedir(Ozansoy-e,1945;1). Yazar, mekandan eserin geneline hakim olan psikolojiyi vermekte çok iyi faydalanmıştır.Bu sebeple yazarın kulube,türbe, orman gibi yerleri seçtiğini tahmin ediyoruz.Karanlık bir ortam, mezar taşları, türbe,kandil,karlı bir hava eserin genel havasına uygun olan yerlerdir.

Piyesin başından sonuna kadar bedbin bir felsefe hâkimdir.Halit Fahri, de bunu "*Baykuş ruh itibarıyla bu bedbin felsefenin tafsili sayılabilir*" sözleriyle itiraf eder.2[248]Piyesin adını Baykuş'tan alması tesadüfi değildir.Baykuş uğursuzluğu temsil ettiği için bu ad

2[248] "Ölüm Perileri",Şâir Nedim,N:6,20 Şubat 1335,s.94-96

yazar tarafından özellikle seçilmiştir.Halit Fahri, Baykuş'da köy ve köylünün hayatını, Anadolu'yu manzum ve terkipsiz bir lisanla sahneye koyduğunu söylüyor.2[249] Fakat onun Anadolu'yu anlatmada ne derece başarılı olduğu şüphelidir.Çünkü yazarın Anadolu'yu görmeden, tanımadan eserini kaleme aldığı her halinden bellidir. Ayşe'nin bazı tavır ve hareketleri yazarın bu meselede ne kadar tecrubesiz olduğunun bir delilidir.2[250] Ayşe'nin bu davranışları ne bugünkü ne de yazıldığı devirdeki köy hayatına hiç uymamaktadır.Alemdar Yalçın, bu ve benzeri kusurlarına rağmen Baykuş'u köy ve köylünün hayatını Türkçülük noktasından ele alan piyesler içinde sanat değeri üzerinde en çok konuşulan piyeslerden biri olarak kabul eder(Yalçın, 1985:221).Vasfi Mahir de bir edebiyat tarihçisi gözüyle bakmakta ve Baykuş'u "*Anadolu köyünü ve köylü ruhunu ilk defa olarak sahnede görüyoruz,yeni ilhamını kendi hayatımızdan alan canlı ve samimi bir eser*"olarak gördüğünü belirtmektedir (Kocatürk, 1936:115).

Baykuş'ta Anadolu insanının inanç sistemi,dünya görüşü verilmiştir.Buna en iyi örnek Mehmet ve Nail'in babası olan ihtiyar köylüdür.İhtiyar bütün uğursuzlukların sebebini türbedeki kandilin kırılmasına ve baykuşun ötmesine bağlar. Halit Fahri , Nail vasıtasıyla oyunda dengeyi kurmuştur.Çünkü İhtiyar baba ile Mehmet bedbinliği misafir ile Nail nikbinliği temsil etmektedir. Mehmet'in nişanlısı Ayşe ise hayata karşı daha iyimserdir. Halit Fahri'nin hayatı boyunca etkisinde kalacağı ölüm, karanlık, bedbinlik Rüya'da başlamış bu eseriyle de zirveye ulaşmıştır. İlk perde de Halit Fahri, reel ve irreel iki ayrı dünyayı ele almıştır.İkinci perdede yer alan irreel tablolar sembolik tiyatro anlayışının önde gelen unsurlarından bazılarıdır. Baykuş'la Halit Fahri'nin diğer eserleri arasında bir bağlantı mevcuttur.Bu eserde gördüğümüz fantastik unsurlar aynı şekilde başka eserlerinde de mevcuttur.2[251]Yine Ölüm Perileri'nin baş kahramanı Nihad ile Baykuş'un kahramanı Mehmet arasında benzerlikler vardır.Nihad'ın eşi Melek ile Mehmet'in nişanlısı Ayşe hayata bağlı nikbin tiplerdir.Halit Fahri,Mehmet Behçet'in bir röportajına verdiği cevapta Baykuş'u Hâmid'ten sonra aruzla yazılmış ve muvaffak olmuş bir eser olarak kabul ettiğini söylüyor.2[252]

2[249] "Millî Edebiyat Davası",Son Posta,1 Eylül 1939,s.6

2[250] Ayşe'nin nişanlısı Mehmet ile köy ileri gelenlerinin yanında rahat,samimi bir halde bulunması, gecenin geç vakitlerine kadar nişanlısının başında yalnız kalması ve tavırlarındaki serbestiyet.

2[251] Rüya,Ölüm Perileri

2[252]Mehmet Behçet Yazar, "Halit Fahri Ozansoy",Yedigün, N:404,3 Kânun-ı Evvel 1940,s.13

Bazı yazar ve tiyatro eleştirmenleri Halit Fahri'nin Baykuş'u kaleme alırken Maeterlinck'ten etkilendiğini de ileri sürerler.Bu görüşü savunanlardan biri olan Ali Naci Halit Fahri'nin Maeterlink'i taklitte başarısız olduğunu düşünmektedir: "*Halit Fahri Bey,fıtratındaki meyl-i melâle tab'an ve belki biraz da Maurice Maeterlinck ismindeki şâir-i marûfu taklîden şimdiye kadar ölüm ve köy sahnelerini tanzim ederek intibaât-ı elîme husûle getirmek isteyen bir şâirdir.Fakat bütün Fransa'da bu işi becerebilen yalnız Maurice Maeterlinck olduğu gibi bizdeki tecrubesi de malesef çok muvaffak olmadı*".2[253] Baykuş'taki Maeterlinck tesiri fikrine katılanlardan biri de Metin And'dır (And,1970:235).Alemdar Yalçın ise Maeterlinck etkisini şu sözlerle açıklar: "*..yazar aslında batıl itikatları tenkit maksadını değil de tıpkı Maeterlicnk gibi,kainatın büyüklüğü ve muammaları karşısında insan idrakinin zavallılığını anlatmak istemiştir. İnsanlar adeta birer kukladırlar.Çünkü haber vererek gelen hadiseler karşısında, üzerine kartal gelen tarla faresi gibi çaresiz ve savunmasızdır*"sözleriyle açıklar (Yalçın,1985:223). Bütün bu benzetmelerin sebebi Baykuş'un Maeterlink'in durgun tiyatro anlayışının örnegi olan L'Interieur adındaki eserine benzemesidir. Halit Fahri, yıllar sonra kaleme aldığı bir makalesiyle bu tesiri kabul ettiğini; "*Baykuş'a gelince tamamen samimi bir devir ıztırabının ma'kesi olmakla beraber itiraf ederim tiyatro şekli itibarıyla Maurice Meterlinck'in piyeslerindeki sessiz yaklaşan ölüm sembolüne çok yakın düşmüştür.Ve bizde bu neviden ilk manzum sahne eseridir diyebilirim*" cümleleriyle itiraf eder.2[254] Hakikaten Halit Fahri'nin de kabul ettiği Alemdar Yalçın'ın da söylediği gibi,ikisinde de sesiz gelen olaylar karşısındaki insanın durumu ele alınmıştır. Zeynep Kerman, 1982 yılında kaleme aldığı bir makalesinde Ali Naci ve Metin And'ın bu konudaki düşüncelerine katıldığını belirtir.2[255]

Kanaatimizce bütün bu yazarların benzetmeleri yerinde ve doğrudur.Çünkü Maeterlinck aynen Halit Fahri gibi ölüm konusu üzerinde fazlaca durmuştur. Interieur(Evin İçi) adlı oyunu da tıpkı Baykuş'taki gibi ev fertlerinden birinin ölümüne dayanır.La Princesse Maleine,Les Aveugles,L'Intruse gibi oyunları hep bu ölüm fikri üzerine kurulmuştur. Maeterlink ölüm sonrası hayat üzerinde de durmuştur ve Öbür Dünya (Jeanne d'Arc) adlı eseri sadece bu konu ile ilgilidir.Ayrıca Halit Fahri'nin adapte piyesi Fatma'nın

---

2[253]Ali Naci, "Temaşa Musahabesi:Baykuş",Tasvir-i Efkar,3 Mart 1333,s.3
2[254]Şehap Nafiz, "Halit Fahri Bey Diyor ki",Servet-i Fünun,N:1877-192,4 Agustos 1932, s.150
2[255]Zeynep Kerman, "Halit Fahri Ozansoy'un Baykuş Piyesi Üzerine Bir Deneme",Fikir ve Sanatta Hareket,N:25(187),Mart 1982,s.188

Dileği ile Maeterlink'in Mavi Kuş isimli eseri arasında da benzerlikler vardır.Çünkü her ikisinde de kardeşler mutluluğu evin dışında aralar fakat gerçek mutluluğun evin içinde olduğunu anlarlar. Maeterlinck ile Halit Fahri arasındaki diğer bir benzer nokta da her ikisinin hem şâir hem tiyatro yazarı olmalarıdır.

Ayrıca Halit Fahri bu eseri için "*Demek ki Sezai'nin çocukluğumda ruhuma verdiği ürpermenin, bende üç perdelik bir facia olacağı mukadderdi*"der.2[256]Samipaşazâde Sezai'nin Sergüzeşt'i ile bu eser arasındaki tek ortak nokta her ikisinin sonunun kötü neticelenmesidir.

Yazarın Baykuş'ta kullandığı dil yazıldığı döneme göre gayet sade ve anlaşılır bir dildir. Eserin muhtevasına uygun olarak bedbinlik ve melankoli ifade eden kelimeler çoğunluktadır.Arapça ve farsça kelimeler vardır fakat o kadar ağırlık teşkil etmemektedir. Dilinin bu derece sade olmasında o devirde etkili olan Türkçülük akımının da rolünün olduğunu tahmin etmekteyiz. Halit Fahri, yıllar sonra kaleme aldığı bir makalesinde eserin dili için "*...Fransız romanı tarzında bir eserim de eski rejimin ıztıraplı yılları içinde yazılmış olan Baykuş'tur. Orada ilk defa olarak Anadolu'yu manzum ve terkipsiz bir lisanla yazılmış bir piyesle sahneye koyduğumu sanmaktayım*" der.2[257] Bu yazısından üç yıl sonra yazdığı bir makalesinde ise aynı sözleri "*Ben piyesimde terkipsiz Türkçeyi sahneye çıkarmak istemiştim*"cümlesiyle tekrar eder.2[258] Yusuf Ziya, Baykuş'u kullanılan dil bakımından eleştirir ve onda kullanılan lisan için Edebiyat-ı Cedide artığı der:

"*Ben bizde iki türlü lisan biliyorum.Biri mazideki Baki'lerin ve bugünde Tayflar Geçidi'ni yazan Abdülhak Hâmid ile Süleyman Nazif beylerin kullandığı lisan ki, o uğultulu,gürültülü, rengarenk bir şeydir. Diğeri ise bizim istediğimiz İstanbul Türkçesi, yaşayan dildir.Görüyoruz ki Halit Fahri Bey,eserini bunların ikisiyle de yapmamıştır, onun kullandığı lisan bu iki dilin mahsül-i telâkkisi gibi birşey.Mesela Baykuş'taki Farisî ve Arabî kaidesiyle yapılmış terkipler nâhudâ-yı nâşinaslar olmamakla beraber bizim kabul edemeyeceğimiz sürur,muattar,ahsar,mezaristan,nesim,bekâ,garam, vürûd, semavî, neşr gibi üdebâ-yı cedide'nin artığı olan bir çok kelimeler var.*"2[259]

Yusuf Ziya, yazısının ilerleyen bölümlerinde eserin dilinin ağırlığından daha fazla şikayet etmek için:

2[256] "Sergüzeşti Okurken",Uyanış,N:2072,7 Mayıs 1936,s.371
2[257] "Millî Edebiyat Davası",Son Posta,1 Eyülü 1939,s.4
2[258] "Şiirde Ne Yapmak İstedim",Servet-i Fünun,N:2398,6 Agustos 1942
2[259]Yusuf Ziya, "Baykuş",Türk Yurdu,C.12,N.3,29 Mart 1333,s.3379

"Sarı güllerle süslü destimize
Jâlelerden bir örgü işlemeli"

mısralarını örnek göstererek o kadar fazla cehd-i dimağ sarfettiği halde bu mısraları bir türlü anlayamadığından şikayet eder.2[260]

İsmail Habib,eser hakkında iki farklı düşünceye sahiptir.İlki 1924 yılında yayınladığı Türk Teceddüd Edebiyatı Tarihi kitabında yer alan"*Üç perdelik Baykuş okunduktan sonra gözümüzün önüne şu levha gelmişti.Döşekte yatan bir kadın, ölüm yapayım derken ölen bir eser.Maksadı Anadolu'yu, Anadolu'nun iniltisini mi anlatmaktı? Anadolu'nun engin ruhu nerde, bu kabukta haşr ve neşr olan kitap nerde? Maksad ruhlara facia şiirini mi doldurmaktır.İyi ama piyesin içinde kendimizi bir tabutluğa girmiş sanıyoruz.Hem o manasız yolcu kimdir*?"sözleridir.(Sevük,1924:666).Bu ifadeleriyle Baykuş'u eleştiren İsmail Habib Sevük, 1932 yılında yayınladığı Edebî Yeniliğimiz kitabında ise Baykuş için daha yumuşak ifadeler kullanır:

"Umumî harbin ortalarına tesadüf eden o zamanlarda heceye ve edebiyatta Türkçülük akımına karşı hücumlar devam edip duruyordu.Türkçülük ve hece taraftarları aruzun fenalıklarından biri olarak bu veznin sahneye uygun olmadığını,onunla manzum temsil yapılamayacağını, yapılırsa bunun çok sun'i bir tesir icra edeceğini ileri sürüyorlardı. Buna karşı eski neslin üstadları,başta Süleyman Nazif merhum olmak üzere, Baykuş'u bir kalkan gibi kullandılar.İşte aruzla dahi sahnenin en tabii eseri yazılmıştı."(Sevük, 1932:464).

Vasfi Mahir ise Baykuş'u dili bakımından başarılı bulmaktadır:

" *Yeni tiyatro edebiyatımızın ilk orijinal eseri Halit Fahri'nin Baykuş'udur.Aruz vezni ile yazılmış olan bu piyeste mükemmel bir dil ve iyi bir teknikle beraber Anadolu köyünü ve köylü ruhunu ilk defa olarak sahnede görüyoruz. Yani ilhamını kendi hayatımızdan alan canlı ve samimi bir eser karşısındayız. Baykuş,Halit Fahri'nin biraz mistik olan ruhundan doğmakla beraber mahallî renk ve ruhu da kuvvetle yaşatıyor. Dildeki tabiilik kudreti ve samimiyet,aruzun bayağılığını bile hissettirmiyor... Şiirde neslinin en değerli şâiri olan Halit Fahri,tiyatroda da arkadaşlarının hiçbiriyle mukayese edilmeyecek kadar yüksektir.*" (Kocatürk, 1961: 818).

Baykuş,ilk defa 15 Mart 1333 Cuma günü saat onbuçukta Tepebaşı Kışlık Tiyatro'da sahnelenir.2[261] Daha sonra 15 Mart 1333,8 Temmuz 1333, 10 Temmuz 1333,1335 ve

---

2[260] a.g.m,s.3379

2[261] Vasfi Rıza Zobu üçüncü eser olarak Çürük Temel ve Ceza Kânunu piyeslerinden sonra Halit Fahri'nin Baykuş'unun sahnelendiğini söylemektedir(Zobu,1977:11)Refik Ahmet Sevengil ise Baykuş'u Dârülbedayi'de sahnelenen ikinci eser olarak gösteriyor.(Sevengil,1968-a;102).Halit Fahri ise Baykuş'un sahnelenen dördüncü eser olduğunu söylemektedir.[261]Hakikatte Baykuş, Çürük Temel

1336 tarihlerinde Dârülbedayi sanatçıları tarafından Tepebaşı Tiyatrosu'nda,1338 yılında Şehzadebaşı Ferah Tiyatrosu'nda,1928'de Şehir Tiyatrosu'nda, 1929'da Reşit Rıza Tiyatrosu'nda,1935'te Nâşid-Sâdi Tek Tiyatrosu'nda , 1939'da Ege Tiyatrosu'nda. 1946 yılında Eminönü Halkevi sanatçıları tarafından İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda sahnelenmiştir(Barcaklı,1973,177;Yalçın,1985:348).2[262] Baykuş'un en önemli özelliği Dârülbedayi temsil heyetinin oynadığı ilk manzum piyes olmasıdır.Ayrıca Baykuş,10 Teşrîn-i Sâni 1338 tarihinde Perşembe akşamı ve Cuma gündüz olmak üzere Türk tiyatrosunda arka arkaya iki defa sahnelenen ilk eserdir(Zobu,1977;55).Vasfi Rıza Zobu, Baykuş'un sahnelendiği dönemde büyük sükse yaptığını söylüyor(Zobu,1977: 348). Halit Fahri anılarında piyesteki rol dağılımını şu cümlelerle anlatıyor:

"Baykuş'un temsiline karar verilmiş ve rolleri oynayacak artistler hemen hemen katiyyetle tayin edilmişti.Yalnız en mühim kadın rolü hâlâ açıkta duruyordu.Ayşe rolünü kim oynayacaktı.Ben Eliza Binemeciyan'ın oynamasında ısrar ediyordum.Bütün idare heyeti azaları da bu fikirde idiler.Yalnız nazlı artisti bir türlü oynamaya razı edemiyorduk. Tekliflerimize hep aynı cevabı veriyordu:
-Ben hiç manzum eser oynamadım.Muvaffak olmazsam hem piyesi hem kendimi düşürürüm diyordu...Nihayet birgün uzun ısrarlar sonunda razı olabildi.Ayşe'yi oynayacaktı..Ayşe rolü de katileştikten sonra rol dağılımını gösteren kağıt duvara asıldı. Herkes rolünden memnundu.Ve roller şu şekilde dağıtılmıştı:
İhtiyar köylü-Ertuğrul Muhsin
Mehmet-Muvahhit
Yolcu-Reşit Rıza

Tepebaşı Kışlık Tiyatrosu'nda

BAYKUŞ

3 perdelik manzum masal

1333 senesi Martının ikinci Cuma günü bâdezzuhûr

Saat ikide yalnız hanımlar için

ve

Gece saat dokuzda

Umum için

Oyunun dekorlarını İsmail Cenanî Bey'le birlikte İzola Bella isminde bir İtalyan ressam hazırlamıştır.Halit Fahri, 1942 yılında yayınlanan bir makalesinde eserin ilk sahnelenişini şu cümlelerle ifade ediyor:

"Şehrin duvarlarına ve Tepebaşı Kışlık Tiyatrosu'nun kapısına yapıştırılmış olan ilan, artık,herkesten,bütün şiir ve edebiyat meraklılarından ziyade benim heyecanla beklediğim günü haber veriyordu.Çünkü onbeş gün evvel gazetecilerle,edebiyatçılara umumî prova tarzında ve hususî mahiyette verilen temsilden sonra,asıl imtihanı şimdi geçirecektim.! Vakıa umumî prova ile bu ilk gala temsili arasında geçen müddet zarfında,eserin bazı eksikleri tamamlanarak ve mizanseninde ufak etefk tadiller yapılarak yeni baştan hazırlanmışsa da benim endişem yine devam ediyordu.Nihayet o gün geldi ve gündüz temsili ikinci perdenin sonuna kadar arızasız geçti."2[263]

Halit Fahri,Baykuş sahnelendikten sonra sadrazam Sait Halim Paşa,Talat Paşa,Veliaht Mecit Efendi tarafından takdir ve tebrik edilir.İlk temsilden sonra Halit Fahri başta olmak üzere,oyunculara ve Dârülbedayi heyetine Perapalas sırasında bir kulüpte ziyafet verilir. Baykuş sahnelendikten sonra ,iki Alman eseri Almancaya çevirmek için Halit Fahri'ye müracaat ederler. Fakat iki ülkenin müttefik olarak savaşa katılması sebebiyle bu iş gerçekleşmez(Ozansoy,1964-b:96).

Baykuş,sahnelendikten sonra Halit Fahri'ye tiyatro yazarlığını teşvik için 1000 kuruş ikramiye verilir.Ayrıca eser Dârülbedayi tarafından da bastırılır.Halit Fahri anılarında bu mükafat olayını şu cümlelerle ifade ediyor:

"İşte Fransız edebiyat akademisinin mükafatlandırdığı kitaplar misillü bana da bu on lirayı bir zarfa koyarak muhasebe odasında hediye etmişlerdi.Zarfı ancak

[263] Tiyatro Hatıraları:Baykuş'un İlk Temsili,Son Posta,16 Eylül 1942,s.4

Dârülbedayi'den ayrıldıktan sonra açmış ve içinde bu on lirayı görünce hayretlere düşmüştüm. Bu hayretim bilhassa sonradan büsbütün çoğalmıştı. Zira,Baykuş'un bir gecede telif hakkı olarak bana yetmiş,seksen hatta doksan lira bıraktığı geceler olmuştu. O zamana göre bu para mühim bir kazançtı.Düşünün şimdi!Yüzde onlardan biriken telif hakları bazı haftalar seksen doksan lirayı bulmaktadır ve diğer tarafta mükafat olarak verilen para sadece 1000 kuruştur.Öyle iken idare heyetinin bunu düşünmesi de bir kadirseverlikti"(Ozansoy,1964-b:71)

Baykuş en son 1946 yılında İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda sahnelenir. Bu son temsili Vasfi Rıza Zobu anılarında şöyle anlatıyor:

"Reşit Rıza'nın bu yıl sahneye girişinin kırkıncı senesini kutlayacak.Onun için unutulmaz bir gece tertip edilecek.Baykuş'taki yolcuyu unutulmaz bir sanat gösterisiyle oynayan Reşit Rıza için tertip edilen geceye yakışan bir piyes...Jübile gecesinden sonraki geceler içinde,normal temsillerimizde devam ederiz fikrini ileri sürdüğüm zaman, pek uygun bularak kabul ettiler.Tiyatronun o zamanki müdürü Zeki Çoşkun'un da mektepli zamanındaki hatıraları uyanmış olacak ki;beni bir hayli destekledi.Acaba bu kadar zaman sonra o eski beğenilir hali kalmış mıydı?...

Muhsin'in rolünü Talat Artemel,hasta Mehmet'i Suâvi Tedü,vaktiyle Reşit Rıza'nın oynadığı yolcu rolünü,Anma Gecesi'nde yine Reşit Rıza oynayacak.Temsilin devamında bu rolü Sami Ayanoğlu üstüne alacak.Eliza Binemeciyan'ın oynadığı Ayşe'yi Nevin Akkaya;Adriyen Çenan'ın Melek rolünü de Saziye Moral temsil edecek.

Öyle bir kadro ile hazırlanıp bu yılın 1 Mart'ında;tiyatronun resmi tatil gecesi olan Pazartesi akşamı,Dram Tiyatrosu'nda sahneye kondu?..Vay vay vay?...Şu geçen zaman görüşü,anlayışı nasıl değiştirmiş?O zamanlar artık farkedilmeyen hatalar, düşüklükler bu seferde alay eder gibi sırıtıverdi.Türk edebiyatına ve onu yazan şâire vesile-i cemile olsun derken,adeta bir eser-i kemine oldu"(Zobu,1977;645).

Halit Fahri de 1946 yılında yapılan bu son temsile ait düşünceleri şu satırlarla ifade ediyor:

"İşte Dârülbedayi'deki ilk temsilinden tam 29 yıl sonra Baykuş'un Eminönü Halkevi tarafından tekrar temsiline başlanması....Burada Eminönü Halkevi temsil kolunun çalışkan ve kıymetli başkanı dostum Nusret Sefa Çoşkun'a ve eseri temsil eden genç sanatkarlarla,seyrederken bu yaşlı şâire sevgi tezahürlerini esirgemeyen genç nesle açık teşekkürlerimi bildiririm.Fakat bütün bunlar bu güzel karşılamalar bile ,bu gençlik eserimin önünde ,beni,derin bir hüzünle düşünmekten alıkoyamadı.

Evet acı acı düşündüm.29 yıl tabi bir insan ömrünün yarısı.Yazık o halde geriye ne kaldı?

Hani bir insanın kendisinden övünerek bahsetmesi ayıptır,muaşeret adabına sığmaz mesela bir insan gözlerim şu renktedir,nadir rastlanılacak bir güzellikle yeşildir, siyahtır, mavidir diyemez,fakat hiç sıkılmadan ,muaşeret adabını hiç aykırı düşmeden gözlerim ağartıyor diyebilir ya.O halde ben de diyebilirim ağrıyor!

Gözlerim ağrıyor,çünkü akmayın yaşlar bu gözlerimin dibinde birikti.Bu son Baykuş temsiline herkesle beraber seyrederken,bilhassa,bu eserin vaktiyle ilk temsiline şu veya bu şekilde karışmış olan bir çok dostları mı düşündüm....İtiraf ederim ki bu sefer bile Baykuş'un konusunu pek yadırgamadım.Doktorsuz köy,kar basan yollar hasta memedler ve Baykuş sesinden ürperen ihtiyarlar bugün de büsbütün kaybolmuş sayılmazlar. Vatanın genişliği nisbetinde el atılacak,düzeltilecek,şenlendirilecek bir hayli bucağımız var.Sonra bu konu,en basit çizgilerle bir insanlık faciasıdır.Bunun için pek eskiyeceğini sanmıyorum.Bu bakımdan bahtiyarım...Dil, bu eserde 29 yıl evvel, belki çok yeni, çok taze en ağır Türkçe gelmişti.Amma bugün arasıra kulağa çarpan girye,gülşen,tev'em gibi gibi kelimeleri hoş göremeyiz.Bunlar,eskiyen taraflar, kabul. Yalnız eserin umumî havasındaki bir lirizm bugün de bu kusurları affettirebilir sanırım. Yeni nesil yeni temsilin karşısında bilhassa bunu çok iyi anladı.Yalnız şâir değil bir öğretmen sıfatıyla de bu anlayışa hayranım.

Vezne gelince ,eserin aruzla yazılmış olması görüyorum ki bugün de zevkimize aykırı düşmüyor.Bence Yahya Kemal'in en büyük iyiliklerinden biri aruz veznini bu hece - hatta heceyi atlayarak geçen bu hecesizlik devrinde- yaşatabilmesidir.Onun gölgesine sığınarak biz de eski aruzlarımızı dinletebiliyoruz! Bu kadarı da birşeydir."[2264]

Baykuş,Halit Fahri'nin sahnelendikten sonra hakkında en çok tenkit yazılan eseridir. Oyun hakkında ilk eleştiri yazısı Süleyman Nazif'e aittir.Süleyman Nazif, Tanin'de yayınladığı makalesinde eserin geneline hakim olan karamsarlığına sebebi olarak Halit Fahri'nin ruhundaki "meyl-i melâli" gösterdikten sonra zoraki yerleştirilmiş mısralardan dolayı oyunu eleştirir.Fakat makalesinin sonlarına doğru bütün bu kusurlarına rağmen eseri başarılı bulduğunu itiraf eder.2[265] İkinci tenkit yazısı Ali Naci'ye aittir.Ali Naci, sahnelenmesinden bir gün sonra Tasvir-i Efkar'da yayınladığı makalesinde Baykuş'ta kendince tespit ettiği kusurları sıralar:

"Halit Fahri Bey'in,üç perdelik manzum masalı dün gece Tepebaşı Kışlık Tiyatrosu'nda vaz-ı sahne edildi...bu vâkıa-ı temaşa iki suret ile nazar-ı dikkati câlib bir ehemmiyeti izâme ve memleketimizin tiyatro âleminde ilk defa görülen yeni bir hadise teşkil eylemektedir... Baykuş yirmidört saat içinde cereyan eden çok hakiki ve çok muzlim bir hikayedir.Eserin tiyatro işlerine vakıf, mâhir ve becerikli bir mahsül-i sanatkâr olmaktan ziyade,hayaline çok düşkün bir acemi temaşa nüvist fakat aynı zamanda yüksek bir şâir elinden çıktığı ise hemen her mecliste meşhud ve manzur olmaktadır... Halit Fahri Bey'in piyesi baştan nihayete kadar yekdiğerine bağlı ve müteemmil bir silsile halinde devam edecek yerde her meclis yekdiğerinden ayrı surette güzerân oluyor. Diger bir nokta-i nazardan eserin tahririnde müellifinin bir fikr-i mahsûsu da yoktur.Yani Halit Fahri,kitabını baykuşun ve fikr-i batıl-ı mezkûrun tekzibi için bile yazmış değildir.Halit Fahri Bey,eserinin eşkâl-i esâsiyyesi mevzu ve tertibini uzun uzadıya tefekkür ve tetkik etmiş değildir.Bu suretle Baykuş,kıymet-i şi'riyye itibarıyla eşhas ve vakıanın zaman zaman güzel mısralar işlediği perakende dağınık bir mecmua-i

---

2[264] Baykuş'un Son Temsilinde,Son Posta,6 Nisan 1946,s.4

2[265]Süleyman Nazif, "Baykuş",Tanin,14 Şubat 1332,s.5

eşardır.Ve hiçbir suretle küll-i mürekkep halinde değildir...Halit Fahri Bey'in eseri itiraf etmeli ki,bir çok hatâet ile mâildir."[266]

Eseri bütünlükten uzak olmakla suçlayan Ali Naci, daha sonra eserin diline geçer ve "*..Halit Fahri Bey,lisan-ı nazmı ve üslubunun hususiyeti itibarıyla gençlerimiz arasında hakikaten şâyân-ı tetkik ve mühim bir çehre-i edebî arzeylemektedir*"ifadesini kullanır.[267] Bütün bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere Ali Naci piyesi teknik ve konu itibarıyla kusurlu, dil ile üslubu açısından ise başarılı bulmaktadır.

İkdam gazetesi,ertesi günkü nüshasında Tasvir-i Efkar yazarı Ali Naci'nin dün gece onbuçukta biten bir oyunu nasıl değerlendirip de sabaha yetişdirdiğini anlayamadığını belirtir.Gerçekten de o devire göre düşündüğümüzde bu imkansız bir olaydır. Çünkü ne matbuat ne de baskı bu kadar gelişmiştir.[268]Ali Naci'nin Tasvir-i Efkâr'daki değerlendirmesine ikinci cevap Sabah gazetesinden gelir.Sabah'ta yayınlanan imzasız bir makalede Ali Naci'nin tam tersine eserin konusunun beğenildiği ve takdir edildiği yazmaktadır:

"*Oyun sahnede muvaffakiyet kazanmasaydı bile iki cihetini hararetle alkışlayacaktık. Bunların birincisi muharririn mevzûun intihâbında gösterdiği yenilik ve cesarettir. Edebiyatımızda Anadolu ile iştigal eden eser yok gibidir.Halit Fahri Bey, bu vâsi sahada ilk adımları atanlardan biri olmuş ve millî edebiyatımızın dönüp dolaştığı dar daireden harice çıkabilmesi imkanı olduğunu göstermiştir... Halit Fahri Bey'in eserini edebiyat tarihinde yer tutacak büyük bir eser addetmeyeceğiz.Fakat bu ilk eser (Bize) genç muharrirden devamlı kıymete hâiz eserler beklemek hakkını veriyor.*"[269]

Sabah gazetesi de refiki İkdam gibi Tasvir-i Efkar'ın bu baskıyı nasıl yetiştirdiğine olan şaşkınlığını aynı makalenin devamında yer alan "*...geçen Cuma akşamı saat onbir buçukta biten bir oyun hakkında Cumartesi nüshasında üç sütunluk bir tenkit yetiştirebilmek ve bu tenkitte Sophocle'dan,Belçika edibî Maeterlink'ten tiyatro hakkında mevzu ve mukarrer olan kaidelerden uzun uzadıya bahsetmek hayret edilecek kadar büyük bir sürate delâlet eder*" cümleleriyle ifade eder.[270]

---

[266]Ali Naci, "Temaşa Musahabesi:Baykuş",Tasvir-i Efkar,3 Mart 1333,s.2
[267]a.g.m,s.2
[268]Ali Naci makalesini gündüz-oyun oynanmadan önce-kaleme alıp mürettibe vermiş,eser sahnelendikten sonra da telefonla bazı yerlerini düzelterek ertesi günkü yeni baskıya yetiştirmiştir (Ozansoy, 1964-b:83).
[269]Sabah, "Tiyatro ve Konser:Baykuş",Sabah,5 Mart 1333,s.3
[270]a.g.m,s.3

Bu arada Tercüman-ı Hakikat gazetesi Ali Naci'ye destek çıkar ve eserin konusunu beğenmediğini söyler.Fakat Ali Naci'ye itirazlar devam etmektedir.2[271]Ali Naci'ye üçüncü cevap ise Hande yazarlarından Sedat Simavi'den gelir.Sedat Simavi, Halit Fahri'yi yazarlıktaki başarısından,oyunculardan Ertuğrul Muhsin'i de kabiliyetinden dolayı tebrik eder.2[272] Ali Naci'ye dördüncü itiraz Tanin'den gelir.M.M. rumuzuyla Tanin'de yayınlanan makalede,ilk önce Tasvir-i Efkar'a karşı eser müdafa edir ve oyunu seyredenlerin boşuna zaman harcamayacaklarından bahsedilir.2[273] M.M, dört gün sonra yayınladığı diğer yazısında eseri şiir nokta-i nazarından ele alacağını bildirir ve Baykuş'un bir tiyatro olmaktan ziyade şiir olduğunu,şiir Baykuş'u piyes Baykuş'tan çok daha iyi bulduğunu belirtir.2[274]M.M'nin aynı gazetede çıkan üçüncü makalesinde ise eser hakkındaki tenkidlerin fazla inceleme yapılmadan yazıldığını ve bunlardan en önemlisinin Süleyman Nazif'inki olduğunu belirtir.Fakat Süleyman Nazif'in Halit Fahri'yi Tevfik Fikret'e benzetmesini ve her ikisi arasında mukayese yapmasının doğru da olmadığına işaret eder.2[275]Tasvir-i Efkâr yazarı Ali Naci'ye itirazlar devam etmektedir. Ali Naci'ye beşinci cevap İkdam'dan gelir.İkdam ilk önce eseri

"*Zira ne merakı mucip bir mevzu ne de insanı alakadar edecek bir mesele vardır.Baykuş ah ü vahla dolu bir ağlama kitabıdır.Hem söz hem de perde gözyaşından müteşekkildir ...Eserin güzelliği tiyatro olmasında değildir*"sözleriyle yerdikten sonra *"Bunda güzel*

tahkiyenin tamamen Tevfik Fikret'e dayandığını, gazetelerde kitap hakkında çıkan yazıların da doğru olduğunu söyler.Yusuf Ziya daha sonra konuyu başka bir mecraya çekerek Baykuş hakkında yapılan bütün bu tenkitlerin sebebini aruz veznine bağlar. Makalesinin devamında kendisinin bundan çok memnunluk duyduğunu, çünkü bu eserin aruz vezni hakkındaki düşüncelerini haklı çıkardığını, Halit Fahri'nin bu eserini aruz veznini müdafaa için kaleme aldığını,ancak bu eser sayesinde aruz veznindeki iflasını gözler önüne serildiğini, bundan da kendilerinin çok memnunluk duyduklarını itiraf eder.2[277]

Yusuf Ziya, üç ay sonra kaleme aldığı başka bir makalesinde aynı dönemde yayınlanan Yahya Saim'in aruzla yazılmış şiirlerini topladığı "Hilâlin Gölgesinde" adını taşıyan şiir kitabıyla Halit Fahri'nin Baykuş'unu vezin bakımından mukayese eder.Bu değerlendirmesindeki "*Damla damla kan gönüllerden birikerek ,büyük bir çağlayan halini alan asırlar,artık arzuzun bütün güzelliğini,bütün ruhunu emdi,içti ve kendisiyle beraber alıp götürdü.Aruz vezni gençliğinin bütün rengini,şiirini mazinin dudaklarında pörsütmüş bir ihtiyar kadın kadar yorgun ve hasta...Onun hayata yeğane vadettiğişey bir son nefestir ki,bunun da Halid Fahri Bey'in kalemiyle,iki ölü ile bir çılgının sayhaları toplanarak,meşum bir Baykuş feryadı halinde çıktığına kâniyiz*" cümleleriyle aruz vezninin iflasını bu esere(Baykuş) bağlar. 2[278]

Ömer Seyfettin üç yıl sonra yayınladığı makalesinde -Yusuf Ziya gibi- eserin vezni üzerinde durur ve Halit Fahri'yi aruz veznini kullanmasından dolayı "*...tabii lisan, millî aruz,asri edebiyat hâkimken Halit Fahri piyesini yine acem aruzuyla yazıyor*" cümlesiyle eleştirir.2[279]

Büyük Mecmua, 18 Eylül 1335 tarihli nüshasında "En Güzel Eseri Kim Yazdı?" adı altında bir anket açar ve Halit Fahri'nin Baykuş'unu beşinci sıraya yerleştirir. Okuyucularından da en çok beğendikleri eserin ismini göndermelerini ister.2[280] Aynı derginin bir hafta sonraki sayısında bazı edebiyatçıların bu konudaki görüşleri yayınlanır. Bu ankette adından en çok bahsedilen iki eser vardır.Bunlar Mehmet Akif'in

---

2[277]Yusuf Ziya, "Baykuş",Türk Yurdu,C.12,N.3,29 Mart 1333,s.3379

2[278]Yusuf Ziya, "Hilâlin Gölgesinde",Türk Yurdu,C.12,N:6, 22 Haziran 1917,s.3462/120

2[279]Ömer Seyfettin, "Genç Kızlarımıza Altı Derste Tabii Yazmak Sanatı",Türk Kadını, N:19,26 Kânun-ı Sâni 1335,s.18

2[280] "En Güzel Eseri Kim Yazdı",Büyük Mecmua,N:11,18 Eylül 1335,s.169

Safahat'ı ile Orhan Seyfi'nin Peri Kızıyla Çoban Hikayesi'dir.Baykuş'un adı dahi geçmemektedir. Fakat bu anket sonuçlanmadan yarım kalır.

Faruk Nafiz de Ömer Seyfettin gibi Baykuş'u vezin açısından değerlendirir. Faruk Nafiz,aynı dönemde kaleme alınan ve hece vezniyle yazılan Yusuf Ziya'nın Binnaz'ı ile Baykuş'u kıyas eder ve Baykuş'ta şiirin Binnaz'da sahnenin daha kuvvetli olduğunu söyler.Mukayesesinin devamında ise Baykuş'u temsil eden sanatkârların vazifesi yalnız sahne üzerinde manzume okumaktan ibaret olduğunu, aruzun sahne için uygun olmadığını hecenin daha uygun olduğunu belirtir.2[281] Temaşa mecmuası,Faruk Nafiz'in makalesinin de yayınlandığı sayısında bir anket düzenleyerek okuyucularından Dârülbedayi'de oynanan eserler içinde en çok beğendikleri eserin isimlerini göndermelerini ister.Yapılan anket neticesinde Baykuş yirmiiki oyla beşinci sırada yer alır.2[282]

Halit Fahri, Baykuş'un gösterdiği başarı üzerine iki gece seyirci tarafından sahneye davet edilir.Onun bu davranışı Reşat Nuri gibi bazı tiyatro eleştirmenleri tarafından "*...birisi vardır ki,iki gece üst üste oyun biter bitmez ilk alkış sesi üzerine sahneye çıktı, kendini seyrettirdi.Dünyada üç defa sahneye çıkan ilk tiyatro muharriri olmak üzere Halit Fahri Bey temaşa tarihine geçti*"sözleriyle tenkit edilir.2[283]Ahmed Hamid,Servet-i Fünun'da yayınladığı makalesinde Baykuş'un vak'asının tıpkı halkın vak'asına benzediğini,bu oyunu vasıtasıyla Halit Fahri'nin eserlerini halk için yazdığının bir kere daha ortaya çıktığını belirtir.Yazısının devamında da şunları söyler:

"*..Baykuş,Halit Fahri'nin üç perdelik aruzla yazılmış,çok heyecanlı,çok güzel,çok şiirli bir eseridir.Onda mantık sahne hayatı, hatta hayata tetabuk bile yoktur.Fakat bütün bu noksanlarına rağmen çok bedii,çok nefis bir eserdir.Onda bir köylünün mantığını bulamıyorum diye istihza etmek ,onda bir köylü ağzından söylenmeyecek sözleri işitip gülmek çok kolaydır.Fakat bu ancak biraz didikleyen,biraz eseri hırpalamak isteyen bir kimsenin işidir.Yoksa herkes,bu memleketin dertli halkı gibi,bu eseri ruhuna yakın,sıcak bulur ve onu halkın yaptığı gibi saatlerce alkışlar...Eserin başlıca muvaffakiyetlerinden bir de Halit Fahri'nin sahneye ilk olarak manzum halk lisanını sokmasındadır.O bununla edebiyat tarihinde bir merhale aldı.Sanki Halit Fahri kaç sene evvel duyduğu bugünün derûni hasta ruhundan can vererek bu eseri yaratmış.*"2[284]

2[281]Faruk Nafiz, "Türk Sahnesinde Mevzun Piyesler",Temaşa,N:20,1 Mart 1336,s.14
2[282]Temaşa Mecmuası, "Müsabakamız",Temaşa,N:20, 1 Mart 1336
2[283]Reşat Nuri, "Mecburi Bir Cevap Daha",Dersaadet,N:93,16 Teşrîn-i Evvel 1336,s.3
2[284] Ahmed Hâmid, "Baykuş",Servet-i Fünun,N:1459,1 Temmuz 1336,s.26

Baykuş, hakkında en ağır eleştiri Nurulah Atâ'dan gelir.Nurullah Atâ: "*Baykuş'a gelince bu manzum masalı, ilk defa dinliyorum,yemin ederim ki tiyatroya giderken neşem vardı ve kendimde müşkül-pesentlik hissetmiyordum.Fakat bu romantik laklaka beni adeta hasta etti*"dedikten sonra eserdeki melakoli ve bedbinlik ifade eden "verem, öksürük, mezarlık, karanlık, sayıklama, kurtlar, iskeletler,azrail" kelimelerini sıralar.2[285]

Baykuş'un yayınlanmasının üzerinden yıllar geçmesine rağmen hakkındaki yazılar hâlâ devam etmektedir. Nurullah Ataç,Baykuş'un 1939 yılında yapılan dördüncü baskısı sebebiyle kaleme aldığı makalesinde Baykuş'un ilk yayınlandığı yıllarda göz yaşları içinde seyredildiğini fakat bugün ise bunun tam tersi bir durum ile karşılandığını bunun da normal bir durum olduğunu söyler.Bu durumu da aradan geçen zaman zarfında insanların zevklerinde meydana gelen değişikliklere bağlar. Ataç makalesinin devamında Baykuş'u yayınlandığı tarihten itibaren ilk kez okuduğunu fakat beğenmediğini söyler.Daha sonra eseri niçin beğenmediğini açıklar:

"Bakın Halit Fahri üç perdeyi doldurmak için neleri mübah görmüş.Son perdede Mehmed'in ölümünden sonra yavuklusu Ayşe söylüyor:
Uyuyorsun değil mi?...Uyku yeter
Kalmamış gül yüzünde artık ter
Uyan aşkım bu uyku çok sürdü
Bunun üzerine şâir sürdüye kafiye bulamıyor;ne yapsın orada kessin mi? İşin kolayını bulmuş; ihtiyar nineyi öksürtüyor ve Ayşe bu sayede manzum ve mukaffa sözlerine devam edebiliyor:
Öksüren sen misin? Kim öksürdü?
*Bu yalnız bir yerde değil hemen hemen her sayfada...Halit Fahri Ozansoy'un Baykuş'u tekrar bastırmakla iyi ettiğini zannetmiyorum...Bugün okumunca çok kaybedeceği kanaatindeyim."*2[286]

Vasfi Rıza Zobu,Baykuş'un sahnelendikten sonra büyük sükse yaptığını söylüyor:

"Aynı zamanda manzum olan bu piyesi şâir Halit Fahri Ozansoy yazmıştı.....Aman efendim o ne sükse!Meşrutiyet'in ilanıyla beraber kabaran millî heyecan ve galeyan demlerinde;mesela Vatan Yahut Silistre gibi bir iki millî esere gösterilen nümayişlerin daha da edibânesi Baykuş'un karşısında yapılmıştı" (Zobu,1977;645).

2[285]Nurullah Atâ, "Türk Tiyatrosu'nda Leyla ve Baykuş",Dergah,N:15,20 Teşrîn-i Sâni 1337
2[286] Nurullah Ataç, "Hayata Dair:Baykuş",Haber Akşam Postası,12 Agustos 1939,s.3

2.2.2.İlk Şâir

İlk bölümü Temaşa mecmuasının 1 Şubat 1336 tarihli 9.sayısında, ikinci bölümü Yarın mecmuasının 1 Kânun-ı Evvel 1337 tarihli 8.sayısında yayınlanmış manzum tiyatrodur. Piyes daha sonra İkbal kütüphanesi tarafından 157 sayfalık bir kitap halinde basılmıştır. Tamamı dört perde olup birinci perde beş ,ikinci perde oniki, üçüncü perde beş, dördüncü perde onüç meclistir.Halit Fahri eserini Baykuş'un kadın oyuncularından Eliza Binemeciyan'a ithaf etmiştir. İlk Şâir'in konusu kısaca şöyledir:

Hind padişahının oğlu Fisun gemiyle denizde dolaşırken hiç kimsenin uğramadığı bir adaya misafir olur. Adanın sultanı Ay Melek'e aşık olur ve her ikisi evlenmeye karar verirler.Ay Melek'in nedimeleri Jâle ve Semender tahtı ele geçirme planları yapmaktadırlar. Bunun için Fisun ile Ay Melek'in evlenip zifafa gireceği gece için sihir hazırlatırlar. Bu durumu öğrenen ve Ay Melek'e aşık olan Kan Çelik hemen durumu Ay Melek'e haber verir.Bu haber üzerine nedimeler Semender ile Jâle saraydan kovulurlar. Fisun ile Ay Melek de evlenmekten vazgeçerler.Füsun da gemisine binerek adadan ayrılır. Füsun'un adadan ayrılması üzerine Kan Çelik,Ay Melek'e aşkını ilan eder.

İlk şâir mitolojik,pastoral bir feeridir ve şâirin diğer eserleri gibi prologla başlar. Prologda aruz vezninin Mefâilün Feilâtün Mefâilün Feilün,oyun boyunca Mefûlü Failâtü Mefâîlü Failün,şarkılarında ise Mefûlü Failâtü kalıpları ve mesnevi tarzı kafiye kullanılmıştır. Yazar bu eserinde sade ve anlaşılır bir dil kullanmasına rağmen,özellikle ilk perdeden sonra dili biraz ağırlaşmıştır. Kahramanların konuşmaları kendi sosyal konumlarına, kültürlerine, dünyalarına uygundur. Her piyesinde olduğu gibi bu oyunda kötülükleri haber veren biri vardır,burada bu görevi müneccim üstlenmiştir.Halit Fahri'nin ilk şiir kitabı olan Rüya ile bu manzum tiyatrosu arasında benzerlikler vardır.2[287] Bunlardan ilki Rüya'da huzuru Ay'da arayan şâirin yerini burada mutluluğu denizde arayan Fisun almıştır. Benzerliklerden ikincisi ise Rüya'da gördüğümüz hayali mekanlar ve şahıslar (Ay Melek) burada da mevcuttur.

Faruk Nafiz,Temaşa mecmuasında yayınladığı bir makalesinde vezin ve konu bakımından eseri eksik bulduğunu söylüyor:

2[287] Rüya bir şiir kitabıdır fakat manzum tiyatro gibidir.Çünkü Rüya'da peri vasıtasıyla şâirin Ay'a gitmesi ve orada aradığını bulamayınca dünyaya geri dönmesi anlatılmaktadır.

"Bugün muvaffakiyetle nihayete eren bu güzel eser,maalesef muârızlarının eline yeni bir silah daha verecektir zannındayım.En nefis şiir parçalarını ihtiva eden,renkten râyihadan,ziyâdan ibaret bu güzel eserdeki musiki Halit Fahri'yi iklim iklim dolaştırmıştır. Hatta o kadar ki,bu müstesna şâir havaî fişenklerin icad edilmiş olduğu, rebabların çalındığı, melikelerin,nedimelerin terennüm ettiği bir zamanda henüz İlk Şâir'i yetişmemiş gösteriyor. Şiir duyulmayan bir ülkede nasıl rebab çalınır ve melikeler nasıl teganni eder? Hususiyle böyle kurûn-ı âhirede? Görülüyorki bir vezin şâirin idrakini bir çocuk gibi sevk etmek kudretini gösteriyor ve eseri daima lüzumundan fazla temdid ediyor. Bize kalırsa aruz ile güzel komediler yapabilir,zira ne kadar imtidad ederse etsin komediye şiirden ziyade nükte getireceği için ne halktan muayyen bir zümreye hitap etmiş olur ne de mümessillere yalnız şiir okutmak vazifesini yerine getirir." 2[288]

Halit Fahri, bir dergiye verdiği mülakatta bu eseri sayesinde şarkın sihirli dünyasından, masallardan kurtulabildiğini iddia eder.2[289]Fakat biz bu fikre katılmamaktayız, çünkü İlk Şâir'de hâlâ şark âlemlerinin sihirli dünyasından efsanelerden,fantastizmden izler vardır. Eser hiç sahnelenmemiştir.

2.2.3.Sönen Kandiller

1926 yılında Ahmet İhsan matbasında basılmış 174 sayfalık manzum dramdır. Fakat biz piyesin daha önce kaleme alındığını tahmin etmekteyiz.Çünkü Sönen Kandiller Dârülbedayi edebî heyeti tarafından 1925 yılında kabul edilmiştir.Eski harfli bir nüshası İBŞTK'dedir. Üç perdeden müteşekkil olup ilk perde ondört, ikinci perde oniki, üçüncü perde dokuz meclistir.Yazar kitabın ilk sayfasına yerleştirdiği *"Bu eseri senin ince şefkatin yarattı.Bütün bir yıl gecelerin sükûnu içinde yazılan mısraları daima ilk sen okudun ve tatlı sesinle bana cesaret ve ümit verdin.Bugün bu hazin gönül macerasını sana ithaf ederken samimi,payansız aşkımızı her zamandan ziyade takdis ediyorum, Aliye"*sözleriyle eserini zevcesine ithaf etmiştir.Halit Fahri, hatıralarında eserini nasıl kaleme aldığını şu cümlelerle anlatıyor:

"Mütareke devri,ben de Kadıköy'ündeyim ve Sönen Kandiller isimli manzum piyesimi yeni yazmışım.İlk defa bu piyesimi o evde ona (Mahmut Yesari) okudum.Çok beğendi, heyecanlandı ve eseri kendisi temize çekmek için ısrar etti.Bu benim için bir nimetti. Çünkü hattat Yesari ailesinin bu genç çocuğu da, kalemle ifade sanatı yanında dede mirası olan hat sanatında da üstattı. Kırmızı kaplı büyük ve sağlam bir defter satın aldık ve Mahmut Yesari piyesi bu deftere kamış kalemle iki renk mürekkep kullanarak yazdı" (Ozansoy,1939-c:316).

2[288]Faruk Nafiz, "Türk Sahnesinde Mevzun Piyesler",Temaşa,N:20,1 Mart 1336,s.14
2[289]Şehap Nafiz, "Halit Fahri Bey Diyor ki",Uyanış,N:1877,4 Agustos 1932,s.150

Sönen Kandiller'in Nihad Konusu Çözümü:

Nihad köşkün bahçıvanının oğludur ve Zehra'ya aşıktır.Zehra ise komşu köşkten Nâbi Bey yeğeni Cemal'le evlidir. İzdivaçlarının üzerinden bir yıla yakın bir zaman geçmiş ve Cemal eski bohem hayatına geri dönmüştür.Zehra, Nihad vasıtasıyla eşi Cemal'in bütün yaptıklarından haberdar olur.Özellikle Cemal'in kendisini aldatmasına çok kızar ve Cemal'i Nihad'la aldatarak ondan intikam almak ister.Fakat Nihad buna izin vermez ve Zehra'nın kendisiyle evlenmesini ister. Zehra,Nihad'ın bu teklifine olumsuz cevap verir.

Eser,mesnevi tarzı kafiye ve hece vezniyle kaleme alınmış olup en çok kullanılan kalıp 6+5'tir. İlk Şâir'de olduğu gibi Sönen Kandiller'de de fakir bir erkek zengin bir kadına aşıktır ve aşklar hep mutsuzlukla biter.Yazar bazı eserlerinde olduğu gibi bu piyesinde de Cemal vasıtasıyla mirasyedi tipleri eleştirmeyi hedeflemiştir.Sürükleyeci bir konusu olmamasından dolayı okuyucunun dikkat ve merakı ikinci planda kalmıştır.Esere sevgiye dayalı aşktan ziyade maddiyata dayalı bir aşk hâkimdir.Vak'a İstanbul Bostancı'da bir köşte cereyan eder. Mekanın durumu kahramanların psikolojisine göre değişmektedir. Nihad için Zehra'nın evliliğinden önce mutluluk ve saadet yeri olan köşk, Zehra evlendikten sonra sıkıntı veren kasvetli bir yer haline gelir.

Zaman iki yıl ile sınırlıdır ve 1921-1922 yıllarını kapsar.Diger oyunlarında olduğu gibi Sönen Kandiller'de melankoli ve hüzün hakimdir.Oyun içinde yer alan uzun konuşmalar eseri sıkıcı ve monoton bir hale getirmiştir.Eserin dili sade ve anlaşılır bir dildir.Yabancı kelime ve terkip yok denecek kadar azdır.

Halit Fahri,bir dergiye verdiği mülakatta eserlerinde fazlalık olan renk ve tasviri atmak ihtiyacı duyduğunu, bu konudaki ilk çalışmasını da Sönen Kandiller ile yaptığını söyler.2[290] Bu gerçekten de doğrudur.Çünkü Sönen Kandiller'de tasvire önceki eserlerine nazaran daha az yer ayrılmıştır. Vasfi Mahir Kocatürk,Halit Fahri'nin bu eserini beğendiğini "*Baykuş'tan sonra yazdığı piyesler içinde Sönen Kandiller hece vezniyle manzum tiyatromuzun en muvaffakiyetli eseri olarak kalmıştır*" sözleriyle ifade eder(Kocatürk, 1961: 818).

2[290]Şehap Nafiz, "Halit Fahri Bey Diyor ki", Servet-i Fünun,N:1877-192,4 Agustos 1932,s.150

Sönen Kandiller, 1925 senesinde Dârülbedayi tetkik heyetince kabul edilmiş, 1926-1927 sezonunda Dârülbedayi sanatçıları tarafından Ferah Tiyatrosu'nda ve yine aynı sezon Dârülbedayi'in İzmir turnesinde Elhamra sinemasında sahnelenmiştir.1926-1927 sezonunda Dârülbedayi'de ikinci derecede hasılat yapan oyun Sönen Kandiller'dir.Eser Halit Fahri'ye yüzde on üzerinden 179 lira 2 kuruş kazandırmıştır.1927-1928 sezonunda Dârülbedayi'de tekrar sahnelenmiş ve yazarına 13 lira kazandırmıştır.(Sevengil,1968, C.1:57). Fakat Vasfi Rıza Zobu, Refik Ahmet Sevengil'in sözlerinin tam tersini "*1926-1927 sezonunda kendilerinin bu eseri oynadıklarını fakat işlerin kötü gittiğini eğer Çam Sakızı ile Süt Kardeşleri oyunları olmasaydı çoktan iflas edip Ocak ayına yetişemeyeceklerini*" iddia etmektedir(Zobu,1977;215).

Halit Fahri'nin piyesi gerçekten beğenilmiştir.Çünkü değişik mecmualarda çıkan yazılarda onun bu eseriyle gözünü Hind âlemlerinden gerçek hayata çevirdiği fikrinde olanlar vardır.Güneş dergisi de bu fikirde olanlardan biridir: "*Halit Fahri Bey,bir zamanlar kârilerine her şiirinde buhurdan, nalın,şal gibi acayip eşya ve şadırvan,sedd-i çin, hamam gibi garip manzaralar gösterdikten sonra nihayet Sönen Kandiller ile gözlerini hayata açtı*".2[291]

Ahmet Faik, Sönen Kandilleri'i gayet başarılı bulur ve bu eserin bazı kimselere güzel bir cevap olduğunu ifade eder:

"*...sahnelerimizde ciddi eserler hazırlanamaz kanaatinde bulunanlar, geçen hafta Dârülbedayi'de temsil edilen Sönen Kandiller'i seyrettikleri vakit, kannaatlerinin boşluğunu itiraf etmemişlerse muhakkak hissetmişlerdir..Sönen Kandiller,içli bir sükun altında devam eden bir sevdanın bir zâf dakikasında ebedi bir kardeşlik bağıyla düğümlemesini temin ,sosyal ve âhenktar bir şiir halinde ruhlara içiriyor.*"2[292]

Cenab Şahabettin ise Servet-i Fünun'da yayınlanan makalesinde eseri şu cümlelerle değerlendirir:

"*Genç ve mümtaz şâirimiz Halit Fahri'nin güzel şiirlerle ifade ve teşrih edilmiş mütenevvi hislerden ibda ettiği Sönen Kandiller temaşası fikrimce ünvanına nazaran bugün manzum tiyatrolara tahsis edilebilecek rumuzun en münasibi ve en belığıdır... orada ne eşhas ne de vak'anın mahal-i cereyanı itibarıyla bir fevkaladelik görmüyorum. Şâir,mevzuuna muhit-i içtimaî olmak üzre fransızların Bourgeoisie dedikleri tabaka-i evsâtı intihâb ediyor;vakâyı zamanımızın alelâde fânileri arasında ve civarımızda*

cereyan ettiriyor...Kahramanlığı işaret eder ne bir hâlet-i rûhiye, ne bir hadise , ne bir mumûne-i beşeriyyet,hiç biri görülmüyor.Gerek heyet-i umûmiyyesine , gerek tekâsiline nazaran esere asrî bir piyes denilebilir.O halde insan kendi kendisine sormaktan men-i nefs edemiyor:Şu sizin ve bizim gibi adamlar acaba niçin bizim ve sizin gibi mensur konuşmuyorlar da en itinalı bir nazmın güzel ve yüksek lisanı ile mükâleme ediyorlar? Bakınız Baykuş'ta ne eşhas ne vak'â,ne de muhit hiçbiri alelâde değildi...Eser, heyet-i hâzırasıyla çok güzel ve pek muvaffak bir binâ-yı şiirdir...Halit Fahri bilmez değildir ki bir mevzu sahnede manzum yaşamak için her itibar ile alelâdeliğin fevkinde veya hiç olmazsa haricinde olmalıdır.Mesela Baykuş,orada mensur yaşayamazdı.Fakat Sönen Kandiller'in mevzuu Namık Kemal'in Zavallı Çocuk piyesini uzaktan hatırlatacak kadar basit ve asrîdir...Ben Halit Fahri kadar şâir ve onun gibi kuvvetli seciye-i nazmiyyeye mâlik olsaydım manzum tiyatro mevzuu olmak üzre şarkın eski masallarından birini mesela Leyla ve Mecnun'u,Hüsrev'le Şirin'i, Yusuf u Züleyha'yı, hatta Kerem'le Aslı gibi bir efsaneyi intihâb ederdim."[293]

Yusuf Ziya her zaman olduğu gibi eseri yine vezin noktasından değerlendirir ve hece ile kaleme alındığı için başarılı bulduğunu belirtir.[294]Oktay Akbal da eserde kuvvetli olarak kendini hissettiren şeyin lirizm olduğu fikrindedir.[295]

2.2.4.Nedim

1932 yılında İnkilap kitabevi tarafından yayınlanan üç perdelik manzum piyestir. Oyunun bir nüshası İBŞTK'dedir. Piyes ilk önce Servet-i Fünun dergisinde yayınlanmış daha sonra kitap haline gelmiştir.[296] Kitabın üzerinde 1932 tarihi vardır fakat biz daha önce yazıldığını tahmin etmekteyiz.Çünkü eser 1929 yılında sahnelenmiştir. Tamamı 124 sayfa olup, 7+7'lik hece vezni ve mesnevi tarzı kafiye kullanılmıştır. Eserin dış kapağında yer alan hamam resmi Münif Fehim tarafından yapılmıştır. Her zaman olduğu gibi prologtan sonra vak'aya geçilir. Uyanış dergisi Halit Fahri'nin Nedim'i yayınladığını şu cümlelelerle haber veriyor: "*Nedim,Halit Fahri Bey'in mecmuamızda tefrikası hitam bulan bu üç perdelik manzum piyesi renkli ve resimli bir kapak derûnunda nefis bir şekilde kitap halinde intişar etti.*"[297] Piyesin konusu kısaca şöyledir:

İstanbul Sütlüce'deki bir evde Nedim dostlarıyla birlikte eğlenmektedir. Tam eğlencenin ortasında neyzenlerden biri çıkarak padişahın geleceğinin iyi olmadığını

---

[293]Cenab Şahabettin,"Manzum Tiyatro ve Sönen Kandiller",Servet-i Fünun,N:1597,24 Mart 1927, s.290
[294]Yusuf Ziya, "Dârülbedayi'de Sönen Kandiller",Akşam,20 Kânun-ı Sâni 1927,s.4
[295]Oktay Akbal, "Türk Edebiyatı",Servet-i Fünun,N:2366,25 Kânun-ı Evvel 1941,s.68
[296] "Nedim",Uyanış,N:1854-1872,25 Şubat-30 Haziran 1932
[297]İlan,Uyanış,N:1875,21 Temmuz 1932,s.117

söyler.Fakat kimse neyzenin bu sözlerine aldırış etmez.Nedim sarhoş olup uyumaya başlayınca sevgilisi Mestinaz, Şehlevend ile onu aldatır.Bu sırada isyancı yeniçeriler evi basar ve Mestinaz'ı kaçırırlar.Nedim'le Şehlevnend Mestinaz'ı kurtarırlar.Fakat Mestinaz ile Şehlevend Nedim'i bırakarak kaçarlar.Nedim isyandan kurtulmak için Üsküdar'daki dostu Dilaşup'un evine sığınır ve bu evde Dilaşup'un kolları arasında can verir.

Piyesin vak'ası 1730 yılında yani Lale Devri'nin sonu olan Patrona Halil isyanının olduğu gün gerçekleşmiştir. Bütün olaylar bir gün gibi kısa bir zaman zarfı içinde olup biter. Akşam başlayan olaylar sabaha doğru sona erer.

Mekan İstanbul'un Sütlüce ve Üsküdar semtleridir.Halit Fahri mekandan istifade etmiş ve bu sebeple Sütlüce'deki ev vasıtasıyla devrin havasını vermek istemiştir.Her zaman olduğu gibi Halit Fahri'nin bu oyunuyla diğer bazı piyesleri arasında da benzerlikler vardır. Nedim ile İlk Şâir arasında kötülükleri haber verme yönünden ortak nokta vardır. İlk Şâir'de kötülüğü müneccim, Nedim'de ise neyzen haber verir. Başka bir benzerlik ise her iki eserin prologla başlamasıdır.

Nedim ile Mestinaz'ın ilişkisi anlatılırken arka planda Patrona Halil isyanı verilir.Aynı türdeki bazı eserlerinde olduğu gibi yine bedensel aşk ağır basmaktadır.Oyun Nedim ve Lale devrinden bahsetmesine rağmen sade ve anlaşılır bir dile sahiptir.Sevda Şener,Halit Fahri'nin bu eserinde daha çok Nedim'in psikolojisi üzerinde durduğunu söylemektedir:

"*Halit Fahri Ozansoy,Nedim adlı oyununda ,ünlü şâirin yaşlılık kompleksi ve ölüm korkusu yanında ihanete uğramış olmanın yarattığı umutsuzluk duygusunu ele almış Nedim'in isyan sırasında kaçıp saklandığı bir evde korkular ve bunalımlar içinde öldüğünü anlatmıştır*"(Şener,1972:108).

Halit Fahri,Hikmet Feridun'un Akşam gazetesindeki anketinde bütün divan edebiyatı içinde Nedim kadar mahalli renklere dikkat etmiş,onun kadar yerli yazmış bir sanatkârın olmadığını söyledikten sonra Nedim'in şiirlerinden örnekler vererek bugün bile zevkle okunacak mısralarının olduğunu söyler.2[298] Kazım Nâmi Duru,Halit Fahri Nedim'i yayınlandıktan sonra Nedim'in pek mükemmel bir şâir olmadığını, gazellerini defalarca okuduğunu fakat şiir denilebilecek türde pek bir şeyinin olmadığını ifade

2[298]Hikmet Feridun Es, "Hergün Bir Anket,Çapkın Adam Iztırap Çeker mi,Çekmez mi?", Akşam,30 Agustos 1933, s.4

eder.Ayrıca Halit Fahri'yi divan edebiyatı tiryakisi ve Nedim hayranı olarak nitelendirir.2[299]Halit Fahri'nin cevabı aynı derginin bir sonraki sayısında yayınlanır. Halit Fahri, Kazım Nâmi Bey'in bu piyesten dolayı kendisini Nedim hayranı addetmesine kızdığını,kendisinin Nedim hayranı olmadığını onu sadece beğendiğini şu cümlelerle dile getirir:

"*Nitekim Nedim isimli piyesimde ben o bedbahtı bir nevpolat olarak göstermiştim. Hayatı, yaşı, hastalığı, sarhoşluğu ve Damat İbrahim Paşa musâhibi sıfatıyla ihtilâle doğru etrafında homurdanan ölüm devi ve kalbindeki ölüm korkusu,bütün bunlar benim için ayrı ayrı bir dram unsurlarıydı. Bunda ne dereceye kadar muvaffak olduğumu araştırmak bana düşmez. Nedim'deki homosexualite' bile başlı başına feci bir piyes mevzuu teşkil edebilirdi;Mesela Fransız temaşa muharriri H.Lenormand'ın L'Homme et ses Fantomes piyesinde olduğu gibi...Şimdi düşünün Nedim'i böyle marazi bir tip halinde sahneye çıkaran ve delirterek öldüren bir temaşa muharriri nasıl olurda onun duygularına hayran kalabilir? Nedim'de devrine göre mahalli renk ve incelik görüyorsam, nihayet bir hakikati itiraf ediyorum, demek değil midir? Nedim benim edebî dua kitabımdır.Baudelaire'i nasıl okur zevk alırsam Nedim'den de zevk alabilirim.*"2[300] Kazım Nâmi Duru,Halit Fahri'nin bu makalesine cevap vermez ve olay kapanır.

Nedim'i beğenmeyenlerden biri de Vasfi Rıza Zobu'dur ve Nedim hakkındaki düşüncesini şu cümlelerle ifade eder:

"*Manzum facialar yazıp bir türlü tutturamayan meşhur bir tiyatro şâiri vardır.Nedim isminde yine böyle bir şey getirmiş;İstanbul'da sahneye konmuş;diğerlerinin benzeri olup beğendirilememişti.*" (Zobu,1977:372).

Halit Fahri Şehap Nafiz'in bir mülakatına vergi cevapta Nedim için şu sözleri sarfeder:

"Bu eser 1929'da Dârülbedayi'de temsil edilmiştir.Nedim sahifelerinde Lâle devrinin ve edebiyatımızın büyük şâiri Nedim'i çok güzel yaşatan bir eserdir,..Bu eserde bizim klişe halinde bildiğimiz şakrak Nedim'den başka bir şahsiyet yaşatılmıştır. Bu eserde Nedim marazi bir tiptir...Nedim tiyatro edebiyatımızın bir şaheseridir."2[301]

Halit Fahri, aynı mülakatın devamında eseri başarılı bulduğunu ve Nedim'i şuh yönünden çok,kederli yönüyle vermek istediğini ifade ediyor:

"Nedim'e gelince zannederimki tiyatro tekniği itibarıyla en muvaffak eserim budur. Mısra azami sadeliğe bürünmüştür.Tip olarak aldığım Nedim ise bu şâir hakkında ananevi kanatimi yıkacak mahiyettedir. Ben klişe halinde ağızdan ağıza dolaşan bülbülü şeyda, şuh ve şakrak Nedim'i göstermek emelinde değilim...ben bu eserde

---

2[299]Kazım Nâmi Duru, "Halit Fahri'ye Diyeceklerim",Varlık,C.1,N:5,15 Eylül 1933,s.68
2[300] "Kazım Nâmi Bey Biraz İnsaf",Varlık,N:6, 1 Teşrîn-i Evvel 1933,s.92
2[301] Şehap Nafiz, "Nedim",Servet-i Fünun,N:1877,4 Agustos1932,s.147

Nedim'i sadece marazi sembol olarak aldım.Bende o devrin kan dalgasıyla kapanan nihayeti bu sembolü yaşatmak için muvafık bir çerçeve idi.İşte bu eseri ancak bu gözle ve bu görüşle tetkik etmek icap eder."[302]

Nedim, ilk defa 30 Mart 1929 tarihinde Tepebeşı'nda sahnelenmiş, Halit Fahri'ye 146 lira kazandırmıştır.[303]İkinci defa ise Dârülbedayi'nin İzmir turnesinde sahnelenmiştir (Zobu,1977:372).

2.2.5.On Yılın Destanı

1933 yılında yayınlanan 54 sayfalık manzum piyestir.İlk baskısı Hakimiyyet-i Millîye matbası tarafından,bir hafta sonraki ikinci baskısı Ahmet Sait matbası tarafından yapılmıştır. İkinci baskının kapağında "Cumhuriyetin Onuncu yıl dönümü için Yüksek Komisyonca tetkik ve kabul edilerek ikinci defa bastırılmıştır"ifadesi yer almaktadır. Oyunun bir nüshası İBŞTK'dedir.Üç kısım ve sekiz tablodan müteşekkildir. Birinci ve ikinci kısım üç ,üçüncü kısım iki tablo olup her tabloya ayrı bir isim verilmiştir. Halit Fahri, Son Posta'da yayınladığı makalesinde eserinin onbir tablo olduğunu ifade etmektedir, fakat eser üç kısım ve sekiz tablodan müteşekkildir.Her halde Halit Fahri kısım ve tabloların tamamını kasdetmiş olmalı. Eser yayınlandıktan sonra Cumhuriyet Halk Partisi tarafından takdir edilmiştir. Piyesin konusu kısaca şöyledir:

Turgut,eşi Gönül'le birlikte Dumlupınar'da şehit düşen babasının kabrini ziyaret için İstanbul'dan Dumlupınar Şehitliği'ne gider.Şehitliği ziyaretten sonra, mühendis arkadaşını ziyaret için Uşak'a gider.Turgut,arkadaşı ve Gönül Uşak'ın yakın köylerinden birine gezmeye giderler.Gittikleri köy ahalisiyle cumhuriyetin fayda ve faziletleri hakkında konuşurlar. Ertesi gün Turgut ve eşi Uşak'tan ayrılıp Ankara'ya geçerler.Ankara'da cumhuriyetin onuncu yılı kutlama hazırlıkları yapılmaktadır.Onlar da kutlamalara katılırlar hatta Turgut bestekar olduğu için bugünün anısına bir senfoni de besteler.

Eser hece vezninin 14'lü kalıbıyla ve mesnevi tarzı kafiye ile kaleme alınmıştır. Kitap, cumhuriyetin kuruluşundan itibaren on yıl içinde yapılan inkilapları anlatır.Zaten isminden de bu durum gayet iyi bir şekilde anlaşılmaktadır. Halit Fahri, eserinde

---

[302]Şehap Nafiz,"Halit Fahri Bey Diyor ki", Servet-i Fünun,N:1877-192,4 Agustos 1932, s.150

[303] Şehir Tiyatrosu,"Tiyatromuz 70 Yaşında,1915-1985 70 yılda Oynadığımız Oyunlar",Şehir Tiyatrosu, N:440, s.3[Tarihsiz]

Anadolu'nun kısa bir zaman diliminde bu müreffeh seyiyeye yükselmesini cumhuriyet inkilaplarına bağlıyor. Bu piyesinde de Baykuş'ta olduğu gibi Anadolu ve Anadolu insanını ele almış,onun dertlerini anlatılmıştır.Yalnız Baykuş'ta bedbin olan Anadolu, bu eserinde nikbin bir havaya bürünmüştür.On Yılın Destanı'nda diğer eserlerinde görmeye alışık olmadığımız bidbinlik ve melankolinin yerini mutluluk almıştır.Esere o kadar iyimser bir hava verilmiştir ki,oğlunu kaybettiği için yıkılan Baykuş'taki ihtiyarın yerini aynı şekilde oğlunu kaybettiği için mutluluk duyan ihtiyar köylü almıştır.

Eserde inkilapların hep pozitif yönü üzerinde durulmuş hiç negatif tarafları üzerinde durulmamıştır.Oyunda adı geçen tipler hep idealize tiplerdir, sanki bu oyun için özel olarak seçilmişlerdir.Merkezi kahraman Turgut hiç kusuru olmayacak kadar mükemmel biridir.Eşi gönül ise herşeyiyle onu tamamlar.Bu kadar idealize tiplere hiç bir yerde rastlanılmayacağından kahramanlar tam olarak yerlerine oturmamıştır.Halit Fahri'nin bu iki merkezi kahraman ile hayalindeki insan tipini vermeyi amaçladığını tahmin etmekteyiz. Eserin ağır basan konularından biri de milliyetçiliktir.Yazar bu konudaki fikirlerini okuyucuya aktarmak için saz şâirini vasıta olarak kullanılmıştır.

İlk başta yer alan "1933 Temmuz'u" ifadesinden vak'anın cereyan ettiği tarihin 1933 olduğunu anlıyoruz. İstanbul'da Temmuz 1933'te başlayan olaylar Ankara'da Ekim 1933'te sonbulur.Olayların bittiş tarihi ise 29 Ekim 1933'tür.Çünkü Cumhuriyet bayramı kutlamaları her yıl mûtad olarak 29 Ekim'de yapılmaktadır.Vak'anın tamamı dört ay gibi bir zaman dilimini kapsamaktadır. Hakim olan zaman gecedir.İstanbul'da başyan vak'a Dumlupınar,Uşak ve Ankara'da devam eder.Halit Fahri bu eserinde Dumlupınar'ı hem mekan, hem bir sembol olarak kullanmıştır.Çünkü Dumlupınar şehitliğinin kahramanlar üzerinde müspet bir etkisi vardır.

Eser yayınladığı dönemde fazla ses getirmemiş hakkında sadece bir kaç yazı yayınlanmıştır. Bu makalelerden biri Kadri Kemal'a aittir.Kadri Kemal makalesinde eseri millî piyes olarak tanıttıktan sonra kitaptan bazı mısralar alarak bunların hece ile daha güzel söylendiğini belirtir ve aruz veznine sahip çıkan Cenap Şahabettin'e göndermeler yapar.2[306] Halit Fahri, bu eseri ile sanatının zirvesine ulaştığını ve vatanı için elinden bu kadar bir çaba geldiğini,Atatürk'ün bu eseri yazmasında büyük tesiri olduğunu şu cümlelerle ifade ediyor:

*"İşte On Yılın Destanı bundan on dokuz yıl evvel ilk telif eseri olan Baykuş'u oynatan şâirin-Sönen Kandiller ve Nedim'den sonra-bu rûhi istihâlesini göstermektedir. O şimdi yalnız bu eserini beğeniyor...Bu şarkı artık umumi harbin faciaları içinde inleyen Baykuş'un sesi değil,gökler gruruna dar gelen ,on yılda zaferden zafere koşmuş olan bir yurdun her Türk kalbinde aynı çoşkunlukla öten ümit şarkısı,inanış,yaradış ve yaradılış şarkısıdır.Bu eser işte böyle bir ilham ile yazıldı. Bunu yazan yalnız bu azametli levhanın içinde onaltı, onyedi milyon kalbin heyecanını bir yerde toplamak vazifesini ifâ etmiştir.Eserin bir kıymeti varsa budur. Ferdin duygusu bütünün duygusundan doğmuştur...Ben ancak bu kadar yapabildim.Evet ancak bunu yapabildim.mamafih bu da bir şeydir..Buna seviniyorum ve artık ölsem de gam yemem diyorum..Bu fâni bir hayattan bir millet şâirinin duyabileceği en büyük zevktir ve benim için artık sanatının evveli yoktur...Kökü çok büyük olan dalları ondan da büyük olacak olan bir ırkın çocuğu olarak mensup bulunduğun millete layık şiirler yazacaksın.Bunu yaparsan kimse itiraz edemez ve kabul ediyorum ki,o zaman muvaffak oldum diyeceksin.Gazi'nin bu emri bu irşadıdırki, bana On Yılın Destanı'nı yazdıracak cesaret ve kuvveti verdi..On Yılın Destanı Türk'ün on yıldır bir şahikadan bir şahikaya tırmanan inkilap destanı, cumhuriyetin Ankara'nın destanı ve bilhassa onun Gazi'nin destanıdır."*2[307]

Halit Fahri,eserin yayınlanmasından altı yıl sonra bir gazetede yayınladığı makalesinde eserini şu cümlelerle tanıtır:

*"On Yılın Destanı,bu onbir tabloluk manzum piyes gerek millî savaşımızı,gerek savaştan sonraki bütün tekamül hayatımızı canlandırmaktadır.Cumhuriyetin onuncu yılı vesilesiyle yazılmış,Halk Partisi tarafından takdir edilerek tab ettirilmiş ve bir kısım halkevi ile mekteplerde bilhassa, İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda üçgün millî bayram esnasında oynanmıştır."*2[308]

Sevda Şener, On Yılın Destanı'nında aydın genç kız,ülkücü aydın,aydın erkek tipi olduğunu söylüyor.Bizde onun bu fikrine katılmaktayız çünkü yazar bu tipleri hep idealize olarak karşımıza çıkarmıştır.Bunlar sıradan tipler olmayıp Türk gençliğine örnek teşkil edecek kahramanlardır(Şener,1972:103).

2[306]Kadri Kemal, "On Yılın Destanı",Servet-i Fünun,N:1940,19 Teşrîn-i Evvel 1933,s.322
2[307] "On Yılın Destanı", Dârülbedayi ,N:43,29 Teşrîn-i Evvel 1933,s.2
2[308] "Millî Edebiyat Davası" ,Son Posta,1 Eylül 1939,s.9

Eser yayınlandıktan sonra pek çok takdir gördüğü gibi bazıları tarafından da tenkit edilmiştir.Bu eleştirenlerden biri de Şukûfe Nihal'dir.Şukûfe Nihal,tablolarının cansızlığından, konuşmalardan ve bazı zorlamalardan dolayı eseri başarısız bulmaktadır:

"..bu konuşma o kadar zoraki ve cansız ki:Onu düşün her gece ay ışığında,
Ruhunun hem içinde hem dışında,diyecek kadar tabiilikten uzaklaşıyor.
Gönül'ün Cevabı:
Düşündükçe dökülen kanları zafer için
Ben nasıl ağlamayım bir lahza için için,zafer için dökülen kanların kızıllığını ruhunda duyarak ağlayan çocuk bir Türk kadını değil de sevgilisinden ayrılmış basit bir kızcağız konuşuyor sanıyoruz...hayır 30 Agustos gecesi bu değildir,30 Agustos böyle yazılmaz. Bunlar geçen sene radyoda okuduğum şiir için benim de yaptığım gibi, İstiklal Harbi'ne ait klişe ifadelerdir...Hayır Halit Fahri Bey ve arkadaşları ne kadar kuvvetli yazıcı ,şâir ve sanatkâr olsalar da bizim kurtuluş cengimizin tablosunu yapmaktan ,onun sırrını bize anlatmaktan aciz kalacaklardır...Ne kadar yazık ki sanatkârlar tarihimizde bir daha geçmesi ihtimali olmayan bu atsız cengin destanî ilhamını alamadılar,çünkü ona çok uzaktan seyirci kaldılar,ona karışmadılar.Bunun için hayal kuvvetiyle ve ısmarlama olarak yazılan bütün bu eserler tanınmadan unutulmaya mahkumdur.Bana kalırsa İstiklal Savaşı'nın kitabını destanını ancak onu tanıyanlar yazacaktır ...Memleketin her köşesinde âhâli ve askerden böyle canlı hatıralarla dolu ve yürekleri cidden yanık olanlar vardır,bu eseri onlardan istemeliyiz."2[309]

2.2.6.Hayalet

1935 yılında Kanat Kütüphanesi tarafından yayınlanan 106 sayfalık manzum faciadır. Fakat biz bu eserin daha önce kaleme alındığını tahmin etmekteyiz.Çünkü 1934 tarihini taşıyan el yazması bir nüshası İBŞTK'dedir.Halit Fahri bu eserini 1934-1935 sezonunda oynanması için İstanbul Şehir Tiyatrosu'na teklifte bulunur.Bu müracatı kabul edilir ve sahneleneceğine dair ilanlar verilir.Fakat Muhsin Ertuğrul daha sonra bilemediğimiz bir sebepten dolayı oyunun sahnelenmesinden vazgeçer ve bu durum 23 Eylül 1934 tarihini taşıyan yazıyla yazarın kendisine bildirilir. 2[310] Eser hece vezninin 6+5 ve 7+7'lik kalıplarıyla ve mesnevi tarzı kafiye ile kaleme alınmıştır. Tamamı onbir tablo olup,İlk tablo prologdur.İkinci tablo altı,üçüncü bir, dördüncü dört, beşinci iki , altıncı dört ,yedinci dokuz, sekizinci iki , dokuzuncu dört, on ve onbirinci bir meclistir. Yedinci tabloda yanlışlıkla yedinci meclis iki defa yazılmıştır bu sebeple sekiz değil dokuz meclistir.

2[309]Şukufe Nihal, "On Yılın Destanı",Yeni Türk,N:26 Eylül 1934,s.168
2[310] "Hayalet Olan Bir Hayalet'in Hikayesi,Son Posta,N:5523,22 Aralık 1945,s.4

Halit Fahri,Dolamabahçe yakınlarında akrabalarından birini kaybedince etkilendiğini ve bu eserini kaleme aldığını "*Hayalet isimli psikanalitik piyesim o eski dehşetimin hatırasıdır.Bu bir obsession dramıdır*"cümlesiyle belirtiyor.2[311]Uyanış dergisi okuyucularına Hayalet'i şu cümlelerle tanıtıyor:

*"Halit Fahri Ozansoy'un bu yeni manzum piyesi zarif bir cilt halinde intişar etti.Onbir tablonun içinde hem acı bir şiir,hem korkunç ruh buhranları yaşatılmıştır.Şâirin diğer manzum eserlerini bilen okuyucuların bu eserinde de yepyeni ruh ve ıztırap âlemlerinin ve ince derin bir şiirin safhalarını göreceklerdir."*2[312]

Hayalet'in konusu kısaca şöyledir:

İstanbul'da Karaköy köprüsünün altında bir adam intihar etmek üzeredir.Bunu farkeden bir hayalet adama gelir ve ondan hayata bağlanmasını, yaşamayı sevmesini ister.Bunun üzerine adam intihardan vazgeçer.Nermin ile Nedim evliliklerinin onuncu yılını kutlamak için evlerinde bir parti verirler.Bu parti esnasında Nermin bir aralık köprüdeki hayaleti görür ve bayılır.Nedim,eşini arkadaşı doktor Sâib'in kliniğine yatırır.

Nermin,bu klınikte tedavi görürken rüyasında çocukluğunda birbirlerini sevdikleri kişiyi(hayalet) görür.Klinikte iki ay kadar tedavi gördükten sonra Göztepe'deki evine gider.Bu tedavi esnasında Sâib Nermin'e karşı olan duygularını ona hissettirir.Nermin Gözetepe'deki evde hayaleti tekrar görür ve bu duruma daha fazla dayanamayıp kendisini balkondan aşağıya atar.Nedim ile Sâip eve geldiklerinde bahçedeki havuzda Nermin'in cesedini bulurlar.

Bütün olaylar onun etrafında cereyan ettiği için merkezi kahraman Nermin'dir. Halit Fahri bu oyununda şuuraltından faydalanıyor.Nermin'in yıllar öncesinden bilinçaltına yerleşmiş bir olayı, yıllar sonra tekrar ortaya çıkartıyor.Çünkü Nermin, Nedim ile

olan konulardan biri de mutsuzluklarla biten aşklardır. Yani kullanılan motifler birbirine çok yakındır.Yukarıdaki sıraladığımız sebeplerden dolayı Hayalet'in diğer oyunlarından pek farkı yoktur.Kahramanların herhangi bir özellikliği mevcut değildir.Karaköy köprüsüde başlayan Vak'a Göztepe'de son bulur.Mekanlar ile kahramanlar arasında herhangi bir bağlantı yoktur .Oyundaki bütün mekanların gerçek hayatla yakınlığı vardır.

Olayların olma zamanını tam olarak bilmediğimiz gibi tesbit etmemize yardım edecek bir ipucu da mevcut değildir.İki ay gibi muğlak ifadelerden başka zaman ile ilgili bilgi yoktur. Esere hâkim olan vakit gecedir.Yazar tarafından son perdede cereyan edecek kötü olaylara zemin hazırlamak için fırtınalı bir akşam seçilmiştir.

Eserde kullanılan kelimelere baktığımızda ise melankoli-hüzün ifade edenlerin çok olması dikkat çekicidir. Yer yer iktibaslardan faydalanmış, metin aralarına yerleştirdiği şiir parçalarıyla konuyu kuvvetlendirmeye çalışmıştır.Halit Fahri klasik anlatım metodlarından olan geri dönüş tekniğini her zaman olduğu gibi mazideki olayları anlatmada kullanmıştır.Halit Fahri bir makalesinde bu eserini Henri Lenormand tarzında yazdığını söylüyor.2[313]Tezli tiyatrolarından biri de bu eserdir.Çünkü kahramanlar vasıtasıyla millîyetçilik hakkındaki düşüncelerini okuyucuya aktarıyor:

"Bıyığı uzatarak gezen kozmopolitler
Bunların karşısında hangi mâbed yükselir
Büyük millî davalar bunlara masal gelir"

Hayalet hakkında görüş bildiren yazıların tamamına yakını eserin şuuraltı ve rûhi yönü üzerinde durmuşlardır.Sevda Şener,eseri ruh tahlilleri açısından başarılı bulduğunu şu cümlelerle ifade ediyor:

Hüseyin Cahit, eseri beğendiğini fakat Halit Fahri'nin fazla rûhi tahlillere girdiği için eserin psikolojik tahlil tarafının ağır bastığını söylüyor:

*"Hayalet, Halit Fahri'nin olgunluk eseri.Baykuş'taki rûhi istidat,bütün bütün başka bir mevzuu tahlil eden bu eserde hâlâ kendini gösteriyor.Gene tabiatın altındaki ile üstündeki âlemlerden sahneye ve hayata aksetmiş izlerle karşılaşıyoruz. Fakat bizi bu sefer hayatın ötesine Baykuş değil bir hayalet bağlıyor...Halit Fahri bu hayaleti o kadar seviyorki, onu kendisiyle alakası olmıyanların bile karşısına dikiyor...Eskiler manzum lugat kitabı yazarlardı.Biraz insafsızlığı göze alırsak Halit Fahri de manzum bir Freudculuk yapmıştır diyebiliriz.Bence eserin sanat bakımından en belli başlı kusuru bu noktada ölçümün biraz kaçırılmış olmasıdır.Sanatkârın hürriyetini inkar edecek değilim.Fakat ilmî bahislere psikolojik analizlere biraz daha gözden kaçar surette temas edilmeli idi.Eser bazen tıbkı konferans edasını alıyor. Halit Fahri belki de bizim anlayışımıza güvenemedi.Hafif işaretlerle yumuşak temaslarla geçeceği psikanaliz bahislerden birşey sezmeyiz diye korktu ve bu fedakarlığı yaptı.Fakat keşki bizden ziyade sanatını düşünseydi, biraz hodgam olsaydı....Halit Fahri'nin ilk yazılarında gördüğümüz ifadede kolaylık tatlı ve ahenkli akış gibi meziyetler zamanla kaybolmamış hatta daha olgun bir hale gelmiş denebilir...Ufak tefek ihmallere rağmen Hayalet edebiyatımızda yer alacak samimi bir sanat hamlesidir."*2[314]

Hüseyin Cahit'in ruh tahlilleri hakkındaki fikrine katılmaktayız.Çünkü yazar bu eserinde ruh tahlillerine biraz fazla yer ayırmıştır.Vasfi Mahir Kocatürk, Halit Fahri'yi Hayalet piyesi ile biraz daha olgunlaşmış bulduğunu söylüyor(Kocatürk,1961:818).Halit Fahri'nin bütün eserlerini eleştiren Nurullah Atâ,bu eserini de hem teknik hem psikanaliz açısından başarısız bulur:

"Bay Halit Fahri Ozansoy'un Hayalet adlı bir tabloluk manzum faciası,tiyatroda nazma düşman olanları sevindirecektir... Halit Fahri bu eserinde sanki mahsus gibi muhtelif tarzların en fena taraflarını bir araya toplamış.Psychanalyse Hayalet'te anlatılmak istenen şeyse pek sudan:

Ah o katil hayalet boğdu onu havuzda
Hayır boğan o değildi
Ya nedir
Libidosu

*Bu parçayı okuyupta gülmeyenler nafile komedya seyrine gitmesinler.En meşhur komikleri bile ciddiye almaları kabildir."*2[315]

Nurullah Ataç Hayalet'i beğenmese de bazı gerçekleri ortaya serdiği için beğenenler de vardır:

*"Eski ve yeni değerlerin içiçe yaşadığı toplum Ozansoy'un Hayalet'inde ele alınmıştı... Hayalet'te kendi değerlerine yabancılaşmış, soysuzlaşmış sosyete bütün çıplaklığıyla allegorik bir tarzda dikkatlere sunulur."*2[316]

2[314]Hüseyin Cahit Yalçın, "Matbuat Hayatı",Fikir Hareketleri,N:130,18 Mart 1936,s.411
2[315]Nurullah Ataç, "Hayalet",Ayda Bir ,N:7,1 Mart 1936,s.85

2.2.7.Bir Dolaptır Dönüyor

1958 yılında İstanbul Baha matbasında basılmış 156 sayfalık manzum komedidir.Halit Fahri, Refik Ahmet Sevengil'in hazırladığı 1950 Sanat Yıllığı'nda bu eserinden bahsediyor.2[317] Ayrıca Halit Fahri,bu eserini 1949 yılında İstanbul Şehir Tiyatroları edebî heyetine takdim eder.Fakat heyet tarafından sahnelenmesi uygun görülmez.Bu gibi sebeplerden dolayı eserin 1949 yılında veya daha önce kaleme alındığını düşünmekteyiz. Üç bölüm,oniki tablodan müteşekkildir. Birinci bölüm dört,ikinci bölüm beş,üçüncü bölüm üç tablodur. Eserde hece vezninin farklı kalıpları bir arada kullanılmıştır.Hayalet'te olduğu gibi bu eseri de prologla başlar.Oyunun konusu kısaca şöyledir:

Ülküler diyarında halk sefalet içinde yaşamaktadır.Ülkenin hakanının bir tek kızı vardır ve bu kız bölükbaşını sevmektedir. Hakan'ın yardımcısı vezir Tuzsuz ise buğday tarlalarını üzüm bağlarına çevirtirmekle meşguldür.Vezir Tuzsuz'un onun asıl amacı hakanı halkın gözünde düşürüp tahtı elegeçirmektir.Bu kötülükleri anlayan Karagöz,Tuzsuz'un planlarını bozmak için harekete geçer.

Vezir Tuzsuz, prensesin sevgilisi Bölükbaşını hapse attırır ve prensesi kandırarak kendisiyle evlenmeye razı eder.Tam düğünlerinin olacağı gece Karagöz misafirlere Vezir Tuzsuz'un çevirdiği dolapları anlatan bir gölge oyunu seyrettirir. Durumun farkına varan Hakan, Tuzsuz ve yaverlerini hapse attırır,tahtını ve kızını Bölükbaşına verir.

Karagöz,gölge oyunundaki rolünün zıttına iyilik timsali,bilgili,uyanık biridir.Oyun fantastik bir vak'aya dayandığı için mekan da hayalidir.Vak'a "Ülküler Diyarı"denilen

gözlerini açmıştır.Çünkü eserin konusu içtimaî hayatla ilgilidir.Üstü kapalı da olsa-Fabllarda olduğu gibi- sosyal hayattan bahsedilmiştir.Vitrinlerde sadece oyuncak satılmakta,yiyecek maddeleri ise dirhem dirhem verilmektedir. Fransa'da aç insanlara "ekmek yoksa pasta yesinler" denildiği gibi burada da müzik dinlemeleri tavsiye edilir. Eserde görülen tahtı ele geçirme hadisesi aynen yazarın İlk Şâir isimli oyununda da karşımıza çıkar. Fantastik unsurlar bakımından Hayalet'le aralarında büyük bir yakınlık vardır. Eserin dili sade ve anlaşılır olduğu gibi terkiplerden de arınmıştır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi Halit Fahri,1949 yılında bu eserini İstanbul Şehir Tiyatroları edebî heyetine verir;oradan çıkacak karara göre oynanıp oynanmayacağı belli olacaktır.Fakat buradan alınan sonuç her halde olumsuz olmalı.Çünkü sahnelendiğine dair bir bilgiye rastlayamadık.Halit Fahri'nin gölge oyunu kahramanlarından Karagöz'ü bu eserine alması tesadüfi değildir.Çünkü o Türk tiyatrosunda gölge oyunu kahramanlarından faydalanmayı savunanlardan biridir:

"Otuz şu kadar yıldır düşünürdüm:Türk sahnesinin,Türk masallarından, Türk destanlarından ve bilhassa Karagöz'den alacağı tiplerle yaratabileceği bir millî tiyatrosu yok mudur?Bunu düşünenler oldu fakat kanaatimce tatbikte yanıldılar ve mesela Karagöz konularını olduğu gibi işlemeye kalktılar.Ben ise yepyeni bir şey yapmak, içerisinde bu tiplerin de bulunacağı çok şahıslı bir masal konusu bulmak ve aynı zamanda evrensel diyebileceğim siyasi ve içtimaî bir eser yaratmak emelinde idim.Nihayet bu eseri yazmış bulunuyorum ve kendi hesabıma çok memnunum."[2][318]

Gerçekten Halit Fahri'nin bu eseri savunmuş olduğu tezi destekleyen bir belge niteliğindedir. Çünkü bu oyunun tiplerinden bazılarını (Karagöz,Beberuhi, Tuzsuz gibi) gölge oyununun kahramanlarından seçmiştir.Karagöz'deki zorba Tuzsuz aynen buraya alınmış ve içkiye olan düşkünlüğünden tarlaları üzüm bağı haline getiren biri olarak verilmiştir. Oyunda sadece gölge oyununun tipleri değil, konuşmaları da aynen alınmıştır.

2.3.ROMANLARI

Edebiyatın hemen hemen her türünde eser veren Halit Fahri bu alanda da eserler vermiştir. Halit Fahri'nin en az eser verdiği saha iki eser ile roman türüdür.Bu türün az olmasında roman yazmadaki başarısızlığının büyük etkisi vardır. Çünkü onun bu

---

[2][317]Refik Ahmet Sevengil, "1950 Sanat Yıllığı",s.71
[2][318]Refik Ahmet Sevengil, 1950 Sanat Yıllığı,s.71

Uşaklıgil'e ithaf etmiştir.Eser iki bölümden meydana gelmiş olup her bölüm on parçadan ibarettir.Birinci bölümünde olaya giriş yapıldıktan sonra romanın merkezî kahramanı tarafından tutulmuş olan günlüğe geçilir.2[321]Romanın konusu kısaca şöyledir:

Adnan Bey, İstanbul'un işi ve ailesiyle tanınmış avukatlarındandır. Kırkdört yaşında ve bekârdır. Kışları Maçka'daki evinde yazları ise Beylerbeyi'ndeki yalısında geçirir.Yalıda çocukluk yıllarının aşkı olan Gülsüm adında bir hizmetçisi, Gülsüm'ün de hasta bir kocası ve üç kızı vardır.Yalıda kaldığı bir gece Adnan Bey'in gözüne uyku girmez. Uykusuzluktan canı sıkılan Adnan Bey'in aklına ilk aşkı ve hizmetçisi Gülsüm'ün küçük kızı Mahmure gelir.Mahmure'ye daha önceleri hiç ilgi duymazken birden onun gelişip serpildiğinin farkına varır ve içinde ona karşı birşeylerin uyandığını hisseder.

Adnan Bey'in üç yıldır beraber olduğu Neriman isimli yirmi iki yaşında bir metresi vardır. Adnan Bey'in Mahmure'ye olan ilgisi artınca Neriman'a olan ilgisinde bir

---

2[319]İbrahim Hoyi, "Kitaplar Arasında",Son Posta,24 Mayıs 1939,s.6

2[320]"Sulara Giden Köprü", Son Posta,ilk sayı;2591,16 Teşrîn-i Evvel 1937,son sayı;2645,11 Kânun-ı Evvel 1937

2[321]Baskı sırasında bir hata sonucu yanlış rakamlanarak altıncı bölümden sekizinci bölüme geçilmiştir

azalma olur.Bunu farkeden Neriman bu aşka engel olmak için elinden gelen bütün engellemeleri yapar. Adnan Bey ,fırsatını bulduğu bir zamanda Mahmure'ye aşkını ilan eder fakat ondan beklediği şekilde bir karşılık görmez. Hâlâ umudunu kesmeyen Adnan Bey,Mahmure'ye arkadaşı Hümeyra'nın düğününe birlikte gitmeyi teklif eder. Düğün dönüşü çok şiddetli yağmur yağmaktadır ve yağan bu yağmurdan arabanın geçeceği köprü yıkılmıştır.Adnan Bey geri dönerken uygun bir zaman kollayıp, Mahmure'ye aşkını tekrar ilan eder.Mahmure de ona olumlu cevap verir. Fakat Adnan Bey'in kalbi Mahmure'nin bu âniden gelen olumlu cevabına dayanamaz ve onun kolları arasında can verir.

Roman içinde geçen bütün olayların merkezinde yer aldığı için Adnan Bey merkezi kahramandır.Adnan Bey hem yaş hem konum itibarıyla kendinden düşük bir kıza aşık olmuştur. Romandaki ilk tutarsızlık burada başlar.Eserdeki diğer kahramanlar arasında da sosyal ilişkiler bakımından tutarsızlıklar mevcuttur.

Yazar eserini kaleme alırken bazı romancılar tarafından da kullanılan günlük veya hatıra defterinden faydalanma tekniğini kullanır.Cereyan eden vakalarda bu defterin etkisi vardır.Ayrıca defter bize olayların zamanı hakkında da bilgiler vermektedir.Bu günlükten hareketle vak'anın 1935 senesinde başladığını 1937 yılında sona erdiğini anlıyoruz.Halit Fahri her zaman olduğu gibi kahramanlar hakkında bilgi vermek için,geri dönüş tekniğinden faydalanmıştır.Romandaki olaylar genellikle İstanbul'un değişik semtlerinde ve Ada'da cereyan eder. Mekan tasviri yok denecek kadar azdır.Kişiler ile mekanlar arasında çok iyi irtibat sağlanmıştır.Her şahıs kendi sosyal konumuna uygun semtlere yerleştirilmiştir.

Halit Fahri,Sulara Giden Köprü'nün genelinde yazar anlatıcı tekniğini kullandığı için okuyucu gelişen bütün olayları yazarın ağzından dinlemekte olaylardan onun anlattığı kadarıyla haberdar olmaktadır. Fakat ikinci bölümde gösterme metodundan istifade etmiştir. Bu iki tekniğin yanında merkezi kahraman Adnan Bey'in kendi kendine konuşmalarında iç monolog tekniğini kullanmıştır.Romanda bedensel aşka inanan Adnan Bey'in zaman içinde sevgiye dayalı aşka geçmesi yani maddi aşktan manevi aşka doğru geçişi anlatılmaktadır.

---

fakat konu olarak arada bir atlama yoktur.

Sulara Giden Köprü,tezli bir romandır ve eserde sosyetenin yaşadığı hayatın gözler önüne serilmesi tez olarak işlenmiştir. Romanda anlatılan sosyetenin hayattan bir beklentileri yoktur,grup içindeki kimselerin Adnan Bey gibi ya metresleri vardır ya da Neriman gibi hepsi birer metrestir.Adnan Bey ve Neriman'ın eşinde görüldüğü üzere erkekler daha çok mirasyedi tiplerdir,çalışarak hayatını kazanan erkeğe pek rastlanılmaz. Romanda tez fikrini kabul eden Halit Fahri, bunu da eserinde başarılı bir şekilde uygulamıştır.

Halit Fahri'nin tiyatro eserlerinde görmeye alışık olduğumuz bedbinlik ve melankoli aynen burada da karşımıza çıktığı gibi aşklar da ayrılıklarla biter.Edebiyatçılar Geçiyor adlı hatıra kitabının bir bölümünde Bulgarların Türklere yaptığı zulmü anlatan Halit Fahri, aynı konuyu bu eserinde de işler.Roman ile yazarın hayatı arasındaki benzerlikler vardır. Halit Fahri küçüklüğünde geçirdiği rahatsızlığın tedavisi için amcası Ali Hilmi Bey'in yanına Filibe'ye gönderilir.Romanın baş kahramanı Adnan Bey de Filibe'den İstanbul'a göç etmiş bir ailenin çocuğudur.

Romanda cereyan eden olayların bazıları inandırıcılıktan uzaktır.Adnan Bey'in,yıllardır içinde bulunduğu,yaşadığı,birşeylerini paylaştığı sosyete hayatından bir çırpıda kopması insana pek inandırıcı gelmiyor.Çünkü Adnan Bey, yıllardır bu topluluğun içinde yaşamış,onlardan biri olmuş,o insanlar gibi hayata bakmıştır.Bu şekilde aniden onların içinden ayrılması hayatta çok az tesadüf edilebilecek olaylardandır.Eserde dikkat edilmeyen durumlardan biride kahramanların konuşmalarıdır. Roman kahramanları sosyal durumlarına,uygun düşecek bir bir üslupla konuşturulmamıştır. Hizmetçi Gülsüm ile sosyete Neriman aynı tarzda konuşmaktadır.Bazı şiirlerinde karşımıza çıkan erotizm,bu eserinde Adnan Bey'in düşüncelerinde kendini belli eder.Halit Fahri, sanatkârane bir süluptan sakınıp, sade, yalın bir anlatımı tercih ettiği için kullandığı kelimeler de sadedir. Klasik Türk toplumunda görebileceğimiz alt tabaka insanlarının üst tabakaya özentisi bu romanda da ikinci planda verilmiştir.

Günlüğün roman içinde fazla yer işgal etmesi teknik açıdan bir kusur olarak karşımıza çıkıyor. Bu günlük roman içinde o kadar belirgin bir şekilde veriliyorki,hatta yazar tarafından "Adnan Bey'in Defterinden Parçalar"diye bir başlık dahi kullanıyor. Eserin orijinal bir özelliği veya roman tekniğine kattığı herhangi bir yenilik söz konusu değildir. Türk edebiyatında görmeye alışık olduğumuz sıradan romanlardan biridir.

2.3.2.Aşıklar Yolunun Yolcuları

1939 yılında Kanaat kitabevi tarafından yayınlanmış 262 sayfalık eserdir.Roman üç bölüm olup bir ve üçüncü bölümler onbir,ikinci bölüm dokuz kısımdır.2[322]Eserin başında "Birkaç Söz" adını taşıyan iki sayfa tutarında bir giriş vardır.Halit Fahri,eserini İsfendiyar Altan'a ithaf etmiştir.Aşıklar Yolunun Yolcuları Halit Fahri'nin ikinci romanıdır.2[323] Eserin konusu kısaca şöyledir:

Tuğrul İncidizer,İtalya'da resim tahsili yapmış varlıklı bir ailenin çocuğudur.Tatil yapmak üzere ailesiyle birlikte Ada'daki yazlıklarına gelir ve burada komşularının kızı Süheyla ile tanışır.Zamanla aralarındaki bu arkadaşlık sevgiye dönüşür ve birbirlerine aşık olurlar. Tuğrul Ada'dan bir günlüğüne ayrılıp İstanbul'a eski arkadaşlarından Suphi'yi ziyarete gider.Suphi metresi Nevin ile Tuğrul'u tanıştırır.Tuğrul,Nevin'den Süheyla ve ailesi hakkında bilgi edinir,fakat elde ettiği bilgi onun üzerinde hiç de iyi bir iz bırakmaz.

Süheyla'nın annesi Naciye hanım,Tuğrul'un eniştesiyle gayr-i meşru ilişkiye girer. Bu arada Nevin ile evlenen Suphi Ada'ya balayına gelir.Naciye hanım, kızını Mısırlı bir zenginle evlendirmek istediği için Tuğrul ile buluşmasını yasaklar.Tuğrul'un eniştesi Ada'daki Rumlardan birinin kızını hamile bırakınca ablası onu terk eder. Eylül geldiği için Ada vayaş yavaş boşalmaya başlamıştır. Ada'dan gidenler arasında Tuğrul'un ailesi de vardır.Fakat Tuğrul, Süheyla henüz ayrılmadığı için Ada'da kalmıştır.İki sevgili son bir defa daha buluşurlar ve buluşmadan sonra Süheyla Mısırlı ihtiyar bir zenginle nişanlanır.

Bütün olaylar onun etrafında cereyan ettiği için merkezi kahraman Tuğrul İncidizer'dir. Önceki romanda olduğu gibi burada da merkezi kahraman zengin bir İstanbul'ludur. Tuğrul Sulara Giden Köprü'deki Adnan Bey'in tersine bedensel aşktan ziyade sevgiye dayalı aşka inanır.Yine önceki romanda olduğu gibi yazar Tuğrul'un karşısına hem maddi hem manevi yönden kendisinden alt seviyede bir kız olan Süheyla'yı çıkartır.Şahıslar gerçek hayata uygun tipler arasından seçilmiştir. Eserdeki kahramanların genel durumuna baktığımızda ilk romana nazaran güvensiz tiplerin daha

---

2[322] Yalnız ikinci bölümde baskı hatası olsa gerek sekizinci kısımdan onuncu kısma atlanmıştır,fakat konu olarak arada bir kopukluk yoktur.

ağırlıkta olması dikkat çekicidir. Naciye hanım sosyete hayatını vermek için özellikle seçilmiş bir tiptir.

Romanda cereyan eden olaylar Temmuz ayında başlar ve Ekim ayında sona erer Vak'anın tam tarihi belli değildir.Eser,halden başlayıp geleceğe doğru giden bir zaman çizgisine sahiptir.Merkezî mekan Ada'dır fakat onun yanında İstanbul'un bazı semtlerinin de adı geçmektedir. Roman içinde adından en çok bahsedilen yer Aşıklar Yolu'dur. Romanda mekanlardan faydalanarak kahramanların psikolojisi verilmeye çalışılmıştır.Tuğrul için Ada'nın değeri Süheyla ortaya çıktıktan sonra daha da artar. Eylül ayının sonu gelip göçler başladığı halde Süheyla orada bulunduğu için Tuğrul hâlâ Ada'dadır.Süheyla Mısır'lı nişanlısıyla İstanbul'a gidince Tuğrul için Ada'nın önemi kalmaz. Ada'yı kıymetli yapan Süheyla'dır. Mısır'lı ihtiyar zengin sahneye çıkınca Ada'nın değeri Tuğrul için bir kez daha değişir. Sanatkâr ruhlu biri olan Tuğrul'un mekana bakış tarzı diğerlerinden farklı olmalıydı fakat yazar tarafından bu hiç dikkate alınmamış,onun sanatçı kişiliği ihmal edilmiş,üzerinde durulmamıştır.

Yazarın "Birkaç Söz" bölümünde "Şimdi sözü romanın kahramanına bırakalım" ifadesinden de anlaşılacağı üzre eserde kahraman anlatıcı tekniği kullanılmıştır. Bütün olaylar merkezi kahraman olan Tuğrul tarafından okuyucuya anlatılırO, romanın herşeyidir. Diğer romanında olduğu gibi bu romanın bazı yerlerde de gösterme tekniğinden istifade ediyor.

Halit Fahri, bu eserinde de kendi hayatından izler vardır. Hem Tuğrul'un hem yazarın anne tarafından dedesinin lakapları aynıdır.Her ikisinin de dedelerinin lakapları "Şalcı Güzeli"dir. Halit Fahri bu eserinde daha dikkatlidir,çünkü burada kahramanları sosyal mevkilerine ve kendi milletlerine has şiveleriyle konuşturmaya özen göstermiştir. Anlatım esnasında hiç gereği olmadığı halde bazı şiirlerden iktibaslar da yapmıştır.

Sulara Giden Köprü romanıyla bu eseri arasında bazı ortak özellikler mevcuttur. Bunlardan ilki her iki eserde de günlük vardır. Ikinci benzerlik ise her iki romanda da yazar Ahmet Mithat Efendi gibi araya girip romanın akışını kesiyor. Üçüncü ortak nokta ise ilk romandaki tez ile bu eserindeki tez arasında olan benzerliktir. Her ikisinde de tez olarak sosyetenin yaşadığı hayat ve içine düştüğü kötü durum işlenmiştir.Dördüncü

2[323]İbrahim Hoyi, "Kitaplar Arasında",Son Posta,23 Kânun-ı Sâni 1940,s.6

olarak her iki eserde ölüm vardır ve aşklar ayrılıkla neticelenir.Romandaki bütün ailelerin ortak özelliği aile bağlarının zayıf olmasıdır. Bu sebeple bütün eşlerin ya metresi vardır ya da birbirlerini aldatırlar.

Romanda yer yer milliyetçilik üzerinde durulmuş ve yazar bazı kahramanlar vasıtasıyla bu konudaki düşüncelerini okuyucuya aktarmıştır. İntihar ve ölüm vakaları Halit Fahri'nin romanlarında kullandığı malzemelerin başında gelir.Suphi'nin metresi Nevin'in eski kocası utancından intihar eder, Süheyla'nın babası vefat eder fakat nedendir bilinmez Halit Fahri hep bu vakaları geçiştirir, üzerinde fazla durmaz. Önceki romanda gördüğümüz seçicilik bu romanda mevcut değildir.Adnan Bey,Mahmure ile Neriman arasında tercih yapmak zorunda idi fakat bu eserde böyle bir durum söz konusu değildir. İbrahim Hoyi,eserin yayınlanmasından sonra Son Posta gazetesinde yayınladığı makalesinde bu eseri beğenmediğini belirtir ve kusurlarını sıralamaya başlar:

"Sönen Kandiller müellifi,son senelerde roman tecrubesine girişmiş bulunuyor. Eserlerinde daha ziyade anormal hadiseleri teşrih masasına yatırmak gibi bir tez müdafa eden Halit Fahri, gene Son Posta'da tefrika edilen Sulara Giden Köprü isimli romanla, son günlerde Aşıklar Yolunun Yolcuları, adlı bir eser çıkarmış bulunuyor. Yalnız şu kadarını söyleyeyimki,şâir ruhlu müellifin sahip ve hakim kuvvetli,pürüzsüz ve yıkıcı bir üslupla vücuda getirdiği bu eser Halit Fahri'nin dediği gibi büyük bir iddianın bayraktarlığını etmiyor.Bilakis hayatı bir şâir gözüyle gören, yaşının kendisine verdiği bir salâhiyet ve tecrube ile de gördüklerinden istifade etmesini bilen duygulu bir insanın,realiteyi nasıl aynalandırdığını gösteriyor.Nitekim eserin başlıca kahramanlarından Tuğrul, Süheyla, Namık,hatta arabacısı bütün canlılıkları ile ayakta duran et ve kemik halitasıdır. Halit Fahri, bu romanının mekanını Ada olarak seçmiş, çamları, asfalt yolları,eşekleri,tenteli arabaları, esrarengiz köşeleri ile binbir maceranın bütün heyecanlarını, buruk zevklerini sinesinde barındıran Ada'lar hiç şüphe yok ki,bir çok zîruhlara da yuva olmuştur."[324]

İbrahim Hoyi,romanın kahramanlarını canlı kemik yığınına benzettikten ve eseri ruhsuz bulduğunu belirttikten sonra "Aşıklar Yolunun Yolcuları hiç şüphe yokki mevsimin en güzel romanlarından biridir" sözüyle bütün söylediklerini bir tarafa bırakır ve romanı beğendiğini belirtir.

[324]İbrahim Hoyi, "Kitaplar Arasında",Son Posta,24 Mayıs 1939,s.6

2.4.ANI-HATIRA KİTAPLARI

Halit Fahri'nin bizce edebiyatımıza bıraktığı en en mühim eser hiç şüphesiz hatıra kitaplarıdır. Onun bu eserleri edebiyat sahasında olduğu kadar ele aldığı devrin sosyal hayatı hakkında da değerli bilgiler ihtiva etmektedir.Halit Fahri'nin şâirliği, tiyatroculuğu, romancılığı kadar hatıra yazarlığı da önemlidir.Çünkü edebiyat tarihimizde pek çok şâir ve yazar anılarını kaleme almadan,hatıralarıyla birlikte göçüp gitmektedir.Halit Fahri dört tane hatıra kitabı bırakarak bu sahada çok kıymetli bir görevi yerine getirmiştir.Halit Fahri,Samet Ağaoğlu'nun Babamdan Hatıralar kitabı dolayısıyla kaleme aldığı bir makalesinde bu türün önemine şu cümlelerle temas ediyor: "*Edebiyatımızda her çeşitten hatırat kitapları gittikçe çoğalıyor.Bu,kültür hayatımız namına cidden sevinilecek bir hadisedir.Çünkü hatırat,edebî kıymeti kadar vesika kıymetini de hâiz en canlı yazı nevilerinden biridir*".2[325]Seksen yıllık hayatın altmışbeş yıla yakın bir süresini yazarlıkla geçiren Halit Fahri'nin çok zengin bir hatıra dağarcığı vardır. Bunlar arasından hatırlayabildiklerini önce gazete ve dergilerde yayınlamış daha sonra kitap haline getirmiştir.Fakat bir aralık Halit Fahri'nin anılarını yayınlamasını unutulmak âcısı olarak değerlendirenler de olmuştur:

*"Şâir Halit Fahri Ozansoy'un son senelerde hatıralar neşrine gösterdiği düşkünlük ile unutulmak hüsranına mukavemete çalışıyor.Lakin bütün bunlara rağmen tevehhüm ettiği şeyi, yine kapısında buluyor.Halit Fahri'nin şu satırları buna iyi bir misal teşkil etmiyor mu?..şimdi ise ben kendisinin o gençten şikayet ettiği aynı sebeple unutulup gidiyorum.Bilmem ama halim nice olacak mı diyeyim."*2[326]

Hatıralarının en belirgin özelliği kendi hayatının yanında başka müstakil şahsiyetlerin de hayatlarına yer vermesidir.Halit Fahri,"*Bu hatıraları birbiri arkasına sıralarken hiçbir arkadaşa,hiçbir dosta tariz etmek,hiçbir şahsiyeti gülünç göstermek ve aklımda kaldığından başka bir şekle sokmak hevesinden geçmemiştir.Ben sadece tam bir*

"Evet ben bu yazılarımda hatıralardan bahsediyorum.Yazılarım biraz karakter çizgileridir.O çizgileri belirtmeğe,onları izlemeye çalışıyorum.Dünyanın her yerinde,bu çeşit hatıralar,riyâsız ve yalansız olarak bu çerçeveye girerler.Bunun için alınmağa lüzum yok.Benim hatıralarımda da her şey gerçeklerin aynasıdır.Ve akseden çehreler rotüşsüz akislerdir." (Ozansoy,1939-c,288).

Hüsrev Hâtemi,Halit Fahri ve Yakup Kadri'nin anılarının pek çok konuya ışık tuttuğunu fikrindedir(Hatemi,1990:151). Hâtemi gibi Ahmet Kabaklı da Halit Fahri'nin bu hatıra yazılarının zengin bir yaşamaya ve kültüre dayandığı için büyük değer taşıdığını bu sebeple desteklenmesi gerektiğini ifade eder(Kabaklı,1985,C.3:294).

Halit Fahri,anılarını kaleme alırken objektif olmayı kendisine prensip kabul etmiştir.Bu sebeple en yakın dostu olan Ahmet İhsan Bey hakkında dahi yazarken sevgi ile gerçeği ayırmak zorunda olduğunu söyler(Ozansoy,1939-c:166).Behçet Necatiğil,vefatından sonra kaleme aldığı bir yazısında Halit Fahri'nin anılarından şu sözlerle bahseder:

*"Başka bir alandadır Halit Fahri'nin kalıcı, yaşayan tarafı; anılarındadır. Şâir dost yüreğini,arkadaş canlılığını, vefasını, içtenliğini üç kitapta derlediği anılarında belli eder.Bu üç kitap Tanzimat ve II.Meşrutiyet'ten Cumhuriyet dönemi edebiyatçılarına kadar yüzlerce ünlüyle ilgili acı ve tatlı anılarla birer edebiyat şöleni,birer geçit törenidir.Halit Fahri'nin bu anılarında edebiyat tarihimize katkıları başka hiçbir yazarda bulamadığımız genişlik ve zenginliktedir."*2[327]

2.4.1.Edebiyatçılar Geçiyor

126 sayfalık ilk baskısı 1939 yılında Kanaat kitabevi tarafından, 320 sayfalık ikinci baskısı 1967 yılında Türkiye yayınevi tarafından yapılmıştır. 1939 yılında yapılan ilk baskısı onyedi alt başlıktan müteşekkildir.1967 yılında yapılan ikinci baskısı ise iki bölümdür. Birinci bölüm onyedi altbaşlık, ikinci bölüm otuzbeş altbaşlıktır.1967 yılındaki baskı 1939 baskısına bir bölüm yani otuzbeş başlık ilave edilerek yapılmıştır.

İlk bölüm daha çok olaylar,ikinci bölüm ise şahıslar ile ilgilidir.Birinci bölümde edebiyat gecelerinden,toplantılardan,şâirliğinin ilk yıllarından,Nedim mecmuasını ne gibi güçlükler altında çıkardığından,Dârülbedayi'ye dahil olduktan sonra şahit olduğu olaylardan bahseder. Bu sebeple ilk bölümdeki aksiyon ikinci bölüme göre daha fazladır.İkinci bölüm şahıs ağırlıklı olmasına rağmen sadece şahsiyetlerden bahsedilmemiş, hepsinin bir özelliği veya bu kişilerin başkalarıyla olan ilişkilerinden de

söz edilmiştir. Mesela Abdükhak Hâmid'in aşkları ve alınganlığı üzerinde durulurken, arada onun evinde tertiplenen toplanlar da verilmiştir.Aynı şekilde Rıza Tevfik'in özelliklerinin yanında Terlikçi Salih Efendi ile olan münasebeti de anlatılmıştır. Yazar ikinci bölümde Şahabettin Süleyman ile İhsan Raif hanım gibi çiftlerin özel hayatları hakkında bilgiler verdiği gibi bazı ediplerin eserleri,bu eserlerin konusu, kahramanları hakkında da bilgiler sunuyor (Ozansoy,1939-c:284). Yalnız Halit Fahri bu eserinde objektiflikten biraz ayrılmış ve samimi olduğu bazı kişilere diğerlerinden biraz fazla yer ayırmıştır.2[328] Şahsiyetlerin yanında yeri geldikçe sosyal olayları da anlatmıştır. Buna en iyi örnek Rumların mütareke yıllarında İstanbul'un işgali üzerine yaptıklarını anlattığı şu cümlelerdir:

"..mütarekenin en azgın günleri idi.İrili ufaklı Venizelos resimleri dolaştıran Galata ve Tatavla yârânı sokaklarda avaz avaz bağırıyorlar,İngiliz sefarethanesi köşesinde, otellerin önünde tramvay yolunu kesiyorlar ve gelip geçen Türklerin yüzlerine tükürüp feslerini yerlere atıyor,bazen yırtıp parçalıyorlardı." (Ozansoy,1939-c:71).

Gerekli gördüğü yerlerde kitap veya mektuptan iktibaslar da yapıyor(Ozansoy,1939-c:54,106,146,206,209,210,256),bazen de yabancı dilde basılmış eserlerden alıntılar yaparak sonlarına bir yıldız işareti ekleyerek sayfanın altında açıklamasını veriyor(Ozansoy,1939-c:290). Birkaç bölümde bazı şâirlerin beyit ve kıtalarından istifade ediyor. Halit Fahri'nin bu eseri yayınlandıktan sonra pek çok takdir toplar.Bu takdir edenlerde biri de İbrahim Hoyi'dir. İbrahim Hoyi,onun bu tarz bir eser yazmasının çok iyi bir girişim olduğunu ve kendisinin de yazarı desteklediğini şu cümlelerle ifade ediyor:

"*Halit Fahri aynı zamanda son yirmi senenin edebiyat cereyanları ile bilfiil haşir ve neşir olduğu içindir ki, hatırat dağarcığı da pek doludur. Bu dağarcıkta edebiyat tarihimize fevkalade yarayacak olan öyle meraklı öyle câzibeli dokümanlar vardır ki, bunları önce şâirin ağzından dinlemek ayrı bir zevktir. Üstad parlak hafızasının raflarına istiflenmiş olan bu hatıraları sanatına âşık bir kuyumcu sadakat ve mahâretiyle Edebiyatçılar Geçiyor isimli eserinde billurlaştırmıştır.Yıllardır Babıâli yokuşundan gelip geçmiş ve imzalarını büyük bir hürmetle yâdettiğimiz bir çok muharrirlerin husûsiyetlerini ve bugünkü eski nesil diye anılan kıymetli elemanların gençlik çağlarındaki hareket ve heyecanlarını en karakteristik taraflarından veren bu eser kanatimizce maziye uzatılan en ışıltılı sanat meşalelerimizden biridir.*"2[329]

2[327]Behçet Necatiğil, "Beşinci Ölüm Yıldönümünde Halit Fahri Ozansoy",Milliyet-Sanat,N:174,20 Şubat 1976,s.2

2[328]Şahabettin Süleyman'a 14 sayfa,Ahmet İhsan Tokgöz'e 12 sayfa,Süleyman Nazif'e 10 sayfa,Ahmet Haşim'e 10 sayfa ayrıldığı halde,Rıza Tevfik'e 6 sayfa,Mehmet Emin Yurdakul'a 3 sayfa ayrılmıştır.

2[329]İbrahim Hoyi, "Kitaplar Arasında",Son Posta,24 Mayıs 1939,s.6

Halit Fahri'nin bu hatıralarını yayınlamasını onun unutulmasına bağlayanlar olsa da Yarım Ay örneğinde olduğu gibi bazıları tarafından da takdir edilir.Hisar dergisi,eserin 1967 yılında yapılan ikinci baskısını okuyucusuna şu cümlelerle tanıtır:

"Halit Fahri Ozansoy'un ilk çıktığında edebiyat dünyamızda derin yankılar uyandıran ve büyük ilgi toplayan Edebiyatçılar Geçiyor adlı eseri,genişletilmiş olarak yeniden yayınlandı.Hatıra türünün çok güzel bir örneği olan bu kitap , özellikle Cumhuriyet sonrası edebiyatımızda önemli bir yeri bulunan belli başlı kişilerin çoğunu,bilinen ve bilinmeyen yönleriyle ,özellikleriyle anlatıyor.....Bir çok değerli Türk edebiyatçısının özel hayatına ışık tutan onların güçlü ve zayıf yönleriyle veren eser,üslup ve anlatım bakımından da güzel ve başarılıdır."[330]2

2.4.2.Şehir Tiyatrosu'nun 50.Yılı:Dârülbedayi Devrinin Eski Günlerinde:

1964 yılında Ak kitabevi tarafından basılan 96 sayfalık eserdir.Eserin bazı bölümleri kitap haline gelmeden önce Son Posta gazetesinde yayınlanmıştır.[331]2 Kitap romen rakamlarıyla yirmibeş bölüme ayrılmıştır.En sonda ise bu yirmibeş bölümden ayrı olarak "Baykuş Hakkında Yazılanlar" kısmı vardır.

Halit Fahri eserin önsözünde bu anılarını Son Posta gazetesinde yirmi yıl önce yayınladığını Şehir Tiyatrosu'nun ellinci yılı şerefine bir kitap haline getirdiğini ve tiyatro tarihi için çok değerli malzemelerle dolu olduğunu belirtiyor.Halit Fahri, zaman içinde çok şeyleri unuttuğunu bu sebeple tekrar o günlerde kaleme aldığı yazıları okumak zorunda kaldığını,hata yapmamak için eski Dârülbedayi defterlerini dahi karıştırdığını söylüyor. Önsözün devamında anılarının çok eğlenceli olduğunu, bu sebeple okuyucunun sıkılmayacağını belirttikten sonra, eserin diline pek müdahele etmediğini sadece ufak tefek rötuşlar yaptığını,bu eseriyle Türk tiyatro tarihine ufak bir katkıda bulunduğunu ve bundan büyük mutluluk duyduğunu ifade ediyor.

Kitapta Halit Fahri'nin Dârülbedayi'ye girmeden önceki hayatı,girdikten sonra meydana gelen gelişmeler,babasının tiyatroya olan ilgisi,üvey dayısı ve arkadaşı Hakkı Tahsin'le beraber başından geçenler olaylar anlatılmaktadır.Dârülbedayi kısmı biraz geniş tutulmuş ve bu bölümde belediye tarafından ilk ilanın verilmesi, kayıt işlemleri,yapılan imtihan, öğrencilik-öğretmenlik yılları, hocaları, arkadaşları, müessesenin kapatılışı,

---

[330]2 Mustafa Necati Karaer, "Yeni Yayınlar",Hisar,N:40,Nisan 1967,s.2

[331]2 "Dârülbedayi'in Eski Günlerinde",Son Posta,23 Agustos 1941,s.6

tekrar açılması anlatılmıştır.Zaman zaman geri dönüşler yaparak kendi hayatına ait bazı özel bilgiler de vermiştir.Olayların anlatımında kronoloji takip edilmiştir.

Halit Fahri, Dârülbedayi'deki aktörleri(Abdürrezzak,Aleksanyan Efendi, İsmail Galip, Ertuğrul Muhsin, Kemal Emin Beyleri) oynanan piyesleri (Baykuş,Bir Çiçek İki Böcek, Çürük Temel, Hazan Yuvası,Hisse-i Şâyia,Mağdur-ı Kalb,Neron,Siyah Süs, Yamalar, Yat Borusu) idarecileri ve hocaları(Antoine,Yahya Kemal,Rıza Tevfik, Burhaneddin), Dârülbedayi Edebî Heyetini (Fehim Efendi,İsmail Cenâni Bey), Dârülbedayi azaları (Mınakyan Efendi, Mösyö Riyoti,Reşat Rıdvan Bey,Salih Fuat Bey, Hamdullah Suphi) bayan oyuncuları(Afife,Eliza Binemeciyan) veriyor.Konu ve kişiler hakkındaki anılarının yanında,şahit olduğu vak'aları da anlatıyor. Kitaptaki konular sadece tiyatro ile değil edebiyat tarihiyle de ilgilidir ve bir çok olaya ışık tutacak mahiyettedir. Eserin takdir edilecek yönlerinden biri de Türkiye'de tiyatro tarihi çalışması yapacaklar için vazgeçilmez kaynaklardan biri olmasıdır.

2.4.3.Eski İstanbul Ramazanları

1968 yılında İnkilap ve Aka kitabevi tarafından basılmıştır. Tamamı 128 sayfa olup otuzdokuz bölümden müteşekkildir.Kitabın ilk sayfasında"Bütün Adetleri, Eğlenceleri, Hatıraları,Fıkraları" ibaresi yer almaktadır.

Halit Fahri,çocukluğundan başlayarak ilk önce dünyaya geldiği evi ve mahallesini anlatır.Daha sonra-hilâlin görünmesinden başlayarak-kendi dönemindeki ramazanlardan bahseder.Ramazan yemekleri ve cami süslemeleri hakkında bilgiler verir. Daha sonra "Direkler Arası" denilen ve o devrin eğlence merkezi olan mekana geçer.Buradaki eğlenceyi,seyrettiği oyunları ve bayram ziyaretlerini anlatır. Eserin sonunda örnek bir Hacivat ile Karagöz sahnesi (Konuşması) yer almaktadır.Yazar yer yer anlattığı konuyu kuvvetlendirmek için o konuyla alakalı resimlerden de faydalanmıştır.

Kitapta genel olarak İstanbul'un özel olarak ise Vezneciler,Direkler Arası, Şehzadebaşı ve Çıkmaz Terazi Sokağı'ndaki ramazanlardan bahsedilmiştir.Halit Fahri'nin kendi hayatından izler taşıması bakımından önemli olduğu gibi edebiyat tarihimiz için faydalalı olabilecek bir eserdir. Güzel bir üsluba sahip olduğu gibi dili de sadedir. Eserde üzerinde en çok durulan konuları adetler, eğlenceler, semtler, kişiler, vak'alar

olarak sıralayabiliriz. Halit Fahri, bu çalışmasında da iktibaslardan faydalanmıştır. Kitabın tamamına hakim olan zaman çocukluk yıllarıdır. Şâir Halit Fahri'nin yanında hatıra yazarı Halit Fahri'nin güzel sayılabilecek eserlerden biridir.

Halit Fahri'nin hatıra türündeki eserleri içerisinde sosyologlara en faydalı olacak eseri hiç şüphesiz Eski İstanbul Ramazanları'dır.Çünkü yazar burada kendi hayatından hareketle yaşadığı devrin hayatını,âdetlerini,inançlarını, gelenek ve göreneklerini vermiştir.O devir İstanbul'u üzerine çalışmak isteyenler için mükemmel bir kaynak hazırlamıştır.Ergün Hiçyılmaz onun tesbitlerinin Ramazan'ın hususiyetlerini zenginleştirdiğine,bu sebeple de bir çeşit sosyal topografya özelliği taşıdığına işaret etmektedir:

"..*Ozansoy'un tesbitleri Ramazan'ın hususiyetini zenginleştirmesi açısından önem taşır.Bir çeşit sosyal topografya vermektedir Ozansoy.*"2[332]

2.4.4.Edebiyatçılar Çevremde

1970 yılında Sümerbank Kültür Yayınları tarafından basılmış olan 373 sayfalık kitaptır. Eser "Edebiyatçılar Çevremde,Olayların Ardından ve Son Çizgiler" adını taşıyan üç bölümden müteşekkil olup Halit Fahri'nin çevresindeki edebiyatçıları anlatan "Hayalleriyle" şiiriyle başlamaktadır.

Halit Fahri eseri meydana getiren bölümlerin sayfa dağılımında biraz farklı davranmıştır. Birinci bölüm alabildiğine geniş,son bölüm olan üçüncü ise onun tam tersine çok kısadır.2[333] Bölümler arasında hem sayfa sayısı hem konu bakımından en tutarlı olan ikinci bölümdür.Önceki çalışmalarında gördüğümüz iktibaslardan faydalanma bu eserinde de mevcuttur.Yabancı dildeki bir kitaptan yaptığı iktibasın tercümesini konunun içinde, orijinalini de sayfanın altında verir. Halit Fahri gerekli gördüğü yerlerde sayfa altına yerleştirdiği "Not"larla konuyu açıklayıcı bilgiler vermiş(Ozansoy,1970-a:217,245),bazen de dipnot metodunu kullanmıştır(Ozansoy, 1970-a:371).Kitaptaki bazı konular daha önce gazetelerde yayınlanmış,sonradan bu esere dahil edilmiştir(Ozansoy,1970-a:305).İlk bölüm şahıs,ikinci bölüm olay ağırlıklıdır. Kitapta şahıs portreleri büyük bir yekün tutar. Kişiler hakkında fazla

---

2[332]Ergun Hiçyılmaz, "Dersaadet'te Gayri Müslim Sanatçılar",Yeni Yüzyıl,19 Ocak 1997,s.15
2[333] Birinci bölüm 249 sayfa,üçüncü bölüm 21 sayfadır.

derinliğe inilmeden yüzeysel olarak bilgi verilmiş,bazılarında ise şahıstan çok eser üzerinde durulmuştur.Akıcı,sürükleyici bir üsluba sahiptir. Bu eseri vasıtasıyla Halit Fahri'nin çevresindeki edebiyatçıları ve onların bilmediğimiz bazı özelliklerini de öğreniyoruz.

Edebiyatçılar Çevremde'de Halit Fahri'nin çevresindeki edebiyatçıların haricinde kendi hayatıyla ilgili ipuçları da vardır.Yazar bu çalışmasında diğer eserlerine nazaran daha objektiftir.Çünkü Halit Fahri'nin şahıslara ayırdığı yerlerde daha dengeli davrandığını, kişiler hakkındaki düşüncelerinde daha tutarlı olduğunu anlıyoruz. Şahıslarla ilgili malumatın yanında "İlan-ı Meşrutiyet" gibi bölümlerde de o devir hakkında bilgiler mevcuttur.Bazı yerlerde alabildiğine ciddi olan Halit Fahri "Refi Cevat Bey'in Akrobatik Öfkesi "gibi bölümlerde ise gayr-i ciddidir.

"Hicret Şâiri-Kemalettin Kamu" örneğinde olduğu gibi bazı bölümleri isimlendirirken kişi isminin yanında o şahsın özelliğini belirten bir sıfatı da birlikte kullanmıştır. Halit Fahri'nin bu eserindeki yazıları değişik gazetelerde yayınladığı için bütünlükten uzaktır.Yazar bu eseriyle Edebiyatçılar Geçiyor'daki anılarını tamamlamış,hatta onlardan bazılarını tazelemiştir.

Muzaffer Uyguner,kitap basıldıktan sonra Hisar dergisinde yayınladığı bir makalesinde Halit Fahri'nin kitabında yer alan Nurullah Ataç'la ilgili bölümün doğru olmadığını söyleyerek bu durumu aşağıdaki şu cümlelerle ifade eder:

"Ozansoy'un Ataç ile ilgili anıları birçok yönden ilginçtir...Ozansoy'un görüp yaşadıkları için elbette doğrudur diyeceğiz. Ama bazı duydukları doğru mudur?Söz gelişi Nurullah Ataç ile ilgili yazısında şu satırları okuyalım:Bir tilçiki de içine alan (Ataç Sözçükleri) Türk Dil Kurumu tarafından bastırıldı.Kurumdan bir vazifeli, Nurullah'ın Ulus gazetesindeki bütün yazılarında kullandığımız bütün arı dil tilçiklerini ayıklamış ve bu sözlük bu emekle vücuda gelmiş.Kurumun böyle bir kitap yayınladığı doğrudur,kitabın adı da Ataç'ın Sözçükleri'dir.Fakat bunu düzenleyen Yılmaz Çolpan kurumda görevli midir, görevli miydi? Bu nokta sanıyorum ki doğru değildir."[2][334]

Muzaffer Uyguner makalesinin devamında"*Halit Fahri,yorumlara girmemiştir kitabında,girmek te istememiştir.O yalnızca anılarını ortaya koymuştur.Yoruma gitmediği için kınamıyoruz onu.Ama anılarını yazdığı bazı konulara ışık tutuğu için*

2[334]Muzaffer Uyguner, "Halit Fahri'nin Çevresindeki Edebiyatçılar",Hisar,N:80,Agustos 1970,s.24

övmeliyiz onu. Anılar yorum değilse de yoruma temel olacak bilgiler belgelerdir. Edebiyatçılar Çevremde bu yönden değerli bir kitaptır.Yazıkki yanlışlarla dolu olarak basılmıştır" cümleleriyle eseri eleştirir.2[335] Bütün bu eleştirilere rağmen Halit Fahri'nin eseri hem şahıslar hem olaylar bakımından mükemmel bir kitap olduğu gibi aynı zamanda fevkalâde bir kaynaktır.

2.5.DİDAKTİK ve PEDAGOJİK ESERLERİ

Halit Fahri, 1916 yılından 1956 yılına kadar ufak tefek aralara rağmen kırk yıl öğretmenlik yapmıştır.Ayrıca bu öğretmenlik vazifesinin yanında Çeşitli kurullarda ve jürilerde görev almış,programlar hazırlamış,kongrelere katılmıştır.2[336]Bu ve benzeri sebeplerden dolayı bu konularda eserler hazırlaması,çalışmalarının olması gayet normaldir. Bu türdeki çalışmaları daha çok güzel okuma,yazma, imtihanlara hazırlık ve yardımcı kitap üzerinedir.Yazar sadece bilgi yani teori üzerinde durmamış, bilginin yanında uygulamaya yani pratige de yer vermiştir.Hatta Halit Fahri bu türden bazı eserlerinde edebiyat ve edebiyatın çeşitli meseleleriyle ilgili düşüncelerine de yer vermiştir. Bu alanda tespit edebildiğimiz üç tane eseri mevcuttur.

2.5.1.Güzel Yazmak Usulleriyle Edebî Kıraat Numuneleri

Üç ciltlik bir eserdir ve her cilt farklı sınıflar için kaleme alınmıştır. İlk baskıları 1926 yılında Arap,ikinci baskıları 1929 yılında latin harfleriyle yapılmıştır.2[337]

Birinci cilt 1926 yılında İbrahim Hilmi kitabevi tarafından yayınlanmış olup 236 sayfadan müteşekkildir.Kitap "Liselerin Birinci Devre Birinci Sınıflarıyla Muallim Mekteplerinde" okutulmak üzere hazırlanmıştır.Latin harfli ikinci baskısı 1929 yılında yapılmıştır.İlk baskıdan farklı olarak ikinci tabın başına "Gaziye" manzumesi ilave edilmiştir. Örnek olarak seçilen metinlerin büyük bir bölümü yakın dönem edebiyatçılarımıza aittir.Yerli şâir ve yazarların yanında Anatole France,Emile Zola,Tristian Bernarde,Georges Buffon, Pierre Loti gibi yabancılardan da iktibaslar yapılmıştır. Seçilen metinlerde dikkatimizi çeken diğer bir özellik te yazarlarının

---

2[335]a.g.m.,s.24

2[336] "Ankara'da Türkçe ve Edebiyat Muallimleri Kongresi",Uyanış,N:1777-92,4 Eylül 1930,s.214

2[337] Bazı kaynaklarda bu eser Edebi Kıraat Numuneleri ismiyle ayrı bir kitapmış gibi geçmektedir. Halbuki Edebi Kıraat Numuneleri ayrı bir kitap olmayıp Güzel Yazmak Usulleriyle Edebi Kıraat Numuneleri'nin diğer cildidir(Tuncer:1994:42).

tanınmış kimseler olmasıdır,daha çok birinci dereceden şahsiyetlere ağırlık verilmiştir.Metod olarak bilinenlerin dışına çıkılmamış ilk önce metin verilmiş, arkasından manzum ise vezni,bilinmeyen kelimeleri, daha sonra yazarı veya şâiri hakkında bilgiler aktarılmıştır.Cenap Şahabettin'den seçilen örnekleri istisna tutarsak eserin genelinde sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır.Dilindeki bu sadelik üslubuna da yansımış ve eser akıcı bir üslup kazanmıştır.Nesir yazılarında sadece roman ve hikayelerden faydalanmamış, tasvirler, tarihler, hikayeler, tahassüsler, fanteziler ve hatıralardan da istifade edilmiştir.

İkinci cilt 1926 yılında Kütüphane-i Hilmi tarafından yayınlanmıştır.Kitap "Lise ve Orta Mekteplerin İkinci ve Muallim Mekteplerinin Üçüncü Sınıfları İçin"hazırlanmış, Maarif Vekaletince de uygun görülmüştür.Latin harfli ikinci baskısı 1929 yılında aynı vekalet tarafından yapılmıştır.İlk baskıda bulunmayan "Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi" ikinci baskının başına yerleştirilmiştir.Yazar önceki kitabında olduğu gibi bu kitabında da yerli ediplerin yanında yabancılardan da faydalanmıştır.Ecnebi yazarların büyük bir kısmı Fransızdır.Halit Fahri,bu eserine "Vatan Destanı,Menderes" gibi kendi manzumelerini de dahil etmiştir.Nesir örnekleri daha çok hatıra,tasvir, seyahat,tarih ve tehassüs yazılarından seçilmiştir. Yazar ve şâirler hakkında bilgi verilmiş, bilinmeyen kelimelerin açıklaması yapılmamıştır. Divan edebiyatı şâirlerinden sadece Nedim alınmış, ressam Namık İsmail'in sanatla ilgili bir yazısı da esere dahil edilmiştir. Kitap sade ve anlaşılır bir dile sahip olduğundan üslubu da pürüzsüz ve akıcıdır.

Üçüncü cilt 1926 yılında Kütüphane-i Hilmi tarafından yayınlanmıştır ve 399 sayfadır. Kitap "Liselerin Tâli Devre-i Ulâ Üçüncü ve İlk Muallim Mekteplerinin Dördüncü Sınıfları İçin"hazırlanmış olup Maarif Vekaletince kabul edilip uygun görülmüştür.1929 yılında yapılan latin harfli baskıya "Divan Edebiyatı"bölümü ilave edilmiştir. Yazar kitabın başına yerleştirdiği mukaddimede edebî kıraat hakkında bilgiler verdikten sonra bu konuda yapılacak hazırlıkları anlatmıştır.Halit Fahri, konuya giriş yaptıktan sonra konuya uygun olan bir veya iki metin örneği veriyor. Seçilen metinler genelde Türk ve Batı edebiyatının tanınmış şahsiyetlerinden alınmıştır.Divan şiirinden sadece Fuzuli'ye yer verilmiştir.

Metinlerin yanında bilinmeyen kelimeler ve metnin yazarı hakkında kısa bilgiler veriliyor. Eğer örnek parça manzum ise altında vezni mutlaka yazılıdır.Yazar konuyu

anlattıktan sonra okuyucuya evde hazırlaması için ödevler de veriyor. Halit Fahri bu metodu eserin başından sonuna kadar her bölümde uyguluyor.Bu cildi diğerlerinden ayıran en önemli özellik Halit Fahri'nin yeri geldikçe kendi şiir ve nesir hakkındaki düşüncelerini aktarmasıdır.Bu sebeple kitap Halit Fahri'nin poetikası için degerli bilgileri ihtiva etmektedir.Halit Fahri yayınlandığı 1926 yılına kadar üzerinde çok az fikir beyan edilen şiirde eda ve vuzuh konusu üzerinde teferruatlı olarak duruyor. Devrine göre sade kabul edilebilecek bir dille ve akıcı bir üsluba sahiptir. Ayrıca Halit Fahri bu eserinde tiyatroya büyük bir yer ayırmış ve onun tarihinden başlayarak, özellikleri, çeşitleri hakkında bilgiler de vermiştir.

2.5.2.Ortaokul Eleme İmtihanlarına Hazırlık

Teknik Kitaplar yayınevi tarafından 1945 yılında basılmış 83 sayfalık bir eserdir.Bu 83 sayfanın sadece 35 sayfası Halit Fahri'ye ayrılmıştır.Kitap edebiyat öğretmeni Halit Fahri,tabiat bilgisi öğretmeni Adem Nezihi Energin,matematik öğretmeni R.Özgören'den müteşekkil komisyon tarafından hazırlanmıştır.Kitap 1939 yılından 1945 yılına kadar ortaokul bitirme imtihanlarında sorulan sorulara öğretmenlerin verdiği cevaplardan müretteptir. Sade ve anlaşılır bir dilin yanında,akıcı bir üsluba da sahiptir.

2.5.3.Yardımcı Bilgilerle İncelemeli Batı Edebiyatı Örnekleri

İnkilap kitabevi tarafından 1956 yılında yayınlanmış 192 sayfalık bir eserdir. Altı bölümden müteşekkil olup en sonda da "Toplu Bilgiler" kısmı yer almaktadır.Kitapta Yunan edebiyatından Homeros,Aiskhylos,Sophokles,Euripides,Latin edebiyatından Plautus, Fransız edebiyatından Moliére,La Fontaine,La Bruyére, Alphonse Daudet, İspanyol edebiyatından Cervantes,İngiliz edebiyatından Jonathan Swift, Charles Dickens,gibi Batı edebiyatının tanınmış ediplerinin eserlerinden örnek metin tercümeleri verilmiştir. Her parçanın sonunda "Metin Üzerine Çalışma" bölümü yer almaktadır.

Metod olarak ilk önce yazarın hayatını daha sonra eserlerini incelemiştir. Gerekli gördüğü yerlerde bu ediplerin mensup oldukları milletlerin edebiyatları hakkında da

kısa bilgiler aktarmıştır.Burada ele aldığı sanatçıların bazılarını daha önce yayınlamış olduğu bazı eserlerinde teferruatlı olarak incelemişti.2[338]

2.6.EDEBİYAT TARİHLERİ

Halit Fahri'nin bu konuda yayınlamış biri tercüme ikisi telif üç tane eseri mevcuttur.2[339] Bunlar müstakil birer edebiyat tarihi olmadıkları gibi yabancı edebiyatların ya bir kolu ya da bir kısım parçası hakkında bilgiler vermektedir.Halit Fahri'nin bu alandaki ilk yazısı 2[340] 1926 yılında Servet-i Fünun'da çıkmıştır.2[341] Bu konudaki ilk eseri de 1934 yılında tercüme ettiği İtalyan Edebiyatı'dır.Biz bu bölümde Yunan Tiyatrosu'nu ve Fransız Edebiyatı ve Edebi Okullar isimli eserleri inceleyeceğiz.İtalyan Edebiyatı'nı ise Tercümeler bölümünde ele alacağız.

2.6.1.Yunan Tiyatrosu-Tragedia

1946 yılında Ahmet Sait kitabevi tarafından yayınlanan 337 sayfalık bir eserdir. Halit Fahri kitabın başında tiyatroyu açık ve kapalı olarak iki devreye ayırdıktan sonra trajedinin başlangıcını Dionysos devrine kadar götürüyor. Trajedinin bölümlerini anlattıktan sonra bu türün yazarları (Aiskhylos,Sophokles,Euripides) ve eserleri hakkında bilgiler veriyor. Halit Fahri bu eserinde sadece tiyatronun tanımı ve çeşitleri üzerinde durmamış binaları, personeli hakkında da bilgiler vermiş, tiyatro ile din arasındaki ilişkiye de değinmiştir.

Her konudan sonra örnek olarak verdiği metin parçalarının yanında,yer yer kendi tiyatro anlayışından ve Andre Antoine gibi tiyatro otoritelerinin düşüncelerinden bahsetmiştir. Halit Fahri,bu eserinde Türkçe kelimelerin yanında Latince kelimeleri ve teknik terimleri de kullanmıştır.Bazı sayfalarda dipnotlardan istifade ederek,açıklamalarda bulunmuştur. Yunan tiyatrosunun ilk dönemleri üzerinde durduğu için Yunan mitolojisini de beraberinde vermiştir.Halit Fahri bu çalışmasında bazı yazarlara diğerlerine nazaran biraz daha fazla yer ayırmıştır.2[342]

2[338]Mesela Yunan Edebiyatını,1946 yılında yayınladığı Yunan Tiyatrosu-Tragedia adlı eserinde anlatmıştı.Aynı şekilde Lamartine'in Graziella'sını 1934 yılında tercüme etmişti.

2[339] İtalyan Edebiyatı,Yunan Tiyatrosu-Tragedia, Fransız Edebiyatı ve Edebî Okullar

2[340] Daha sonra İtalyan Edebiyatı kitabının da temeli olacak olan.

2[341] "Garbta Yeni Temaşa Cereyanları:İtalyan Müellifi Luigi Pirandello".Servet-i Fünun, N:1557,17 Haziran 1926,Son Sayı;N:1564,5 Agustos 1926.

2[342] Seçilen tiyatro yazarları içinde 104 sayfa ile en çok Euripides'e yer ayırmıştır.

2.6.2.Fransız Edebiyatı ve Edebî Okullar

İnkilap kitabevi tarafından 1955 yılında yayınlanan 108 sayfalık bir eserdir.Halit Fahri kitabının başında bu eseri niçin hazırladığını şu sözleriyle ifade ediyor:

"*Büyük hadiseler edebiyatta akisler bırakmışlardır.Mesela İstanbul'un fethi bir takım Hristiyan âlimlerin İtalya'ya gitmesi üzerine,Batı edebiyatında Rönesans bakımından mühim neticeler doğurmuştur.Aynı zamanda İtalyan rönesansı da bunun arkasından İtalya'yı üç asır Avusturya'nın hakimiyeti altına sokan harp sebeplerinden birini teşkil etmiştir...Netice olarak şunu demek istiyoruz ki, büyük edebiyat devirleri,millî tekâmülün bir derecesini bildirir ve bunun için muhtelif memleket edebiyatlarını birlikte tetkik etmek lazım gelir,zira az çok aynı zamanlarda aynı merhalalerden geçmişlerdir.*" (Ozansoy,1955,3).

Eserde Fransız edebiyatının yüzyıllara göre bir tasnifi yapılmış daha sonra bu tasnife göre incelenmiştir. En sonda ise "Kaynaklar ve İçindekiler"bölümü vardır. Halit Fahri Fransız edebiyatını(V,V-XII,XIII,XIV,XV,XVI, XVI-XVII,XVIII,XIX asırlar olmak üzere) dokuz bölüm halinde inceliyor.Her yüzyılın şâir ve yazarlarıyla birlikte hâkim olan akım veya akımlar hakkında da bilgiler vermiştir. Eserde en çok Fransız tiyatrosu üzerinde durulmuştur.Tiyatroya o kadar yer ayrılmıştır ki -onun tanımının yanında çeşitleri ve üç birlik kuralı hakkında da bilgiler verilmiştir.Roman da sadece Stendhal ve Balzac ile sınırlı kalmış daha geniş tutmamıştır.

Kitabın en güzel bölümlerinden biri hiç şüphesiz "Büyük Hadiselerin Edebiyata Akisleri" kısmıdır. Halit Fahri, burada sosyal olaylar ile edebiyat arasındaki bağ üzerinde durmuştur. Ayrıca yazar, birinci derecedeki şahısların haricinde kalanları, "Diger Mühim Çehreler" başlığı altında vererek,onları ihmalden kurtulmuştur.Bazı yerlerde mukayese metodunu kullanarak Racine ile Cornelle'i karşılaştırmış,bu karşılaştırma neticesinde kendince bazı sonuçlara da varmıştır.Daha önceki eserlerinde olduğu gibi bunda da kişilere ayrılan sayfa sayısında farklılıklar mevcuttur.2[343] Ediplerin yanında kısa da olsa o devrin tanınmış filozoflarından da bahsetmiştir.

2.7.BROŞÜRLER-ÖZETLER

2.7.1.R.U.R.Alemşümul Suni Adamlar Fabrikası

Çekoslavak yazar Karel Tchapek'ten tercüme edip 1927 yılında yayınladığı 3 perde ve 1 mukaddimedem müteşekkil eserdir.Halit Fahri,kitabın tamamını değil kendince yaptığı özetini tercüme etmiştir.Orijinal adı Rezons Unıversal Rabots olup kısaltılmışı R.U.R'dir. Bazı kaynaklarda "Yapma Adamlar" adıyla da geçer.Tamamı 59 sayfadır ve eski harfli el yazması bir nüshası İBŞTK'dedir.Özeti 1928-1929 sezonunda İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda sahnelenmiştir.2[344]

Eserin ilk sayfasında yer alan ve Halit Fahri tarafından kaleme alınan mukaddimede yazarı ve konusu hakkında kısa bilgi verilmiştir.Şahıslar ve prolog bölümünden sonra oyuna geçilir. Eser robotların dünyayı işgalini ve insanları egemenlikleri altına almaları gibi hayali bir konuyu işliyor.

2.7.2.Mâi ve Siyah

1928 yılında Maarif Vekaleti tarafından yayınlanan 35 sayfalık eserdir.Kitap Halid Ziya Uşaklıgil'in Mâi ve Siyah romanının özetidir. Ayrıca baş tarafında roman ve yazarı hakkında klasik bilgiler ihtiva eden bir önsöz vardır.

2.7.3.Tevfik Fikret ve Halûk'un Defteri

1945 yılında Arıcan kitabevi tarafından yayınlanan 94 sayfalık eserdir. Tevfik Fikret'in aynı adı taşıyan eski harfli baskısının başına Halit Fahri tarafından eklenen bir önsözle yayınlanmıştır.Yazar önsözde Tevfik Fikret'in sanatından ve kişiliğinden bahsetmektedir. Kitabın kapağında "*Tevfik Fikret'in elyazısıyla ve Arap harfleriyle basılmış kitabından Halit Fahri Ozansoy tarafından Türk yazısına çevrilmiştir*" ibaresi yer almaktadır.Eser "Ümit Ölmez,Bir Tasvir Önünde, Zelzele, Hayavata, Şehrayin, Devenin Başı, Haluk'un Amentüsü, Promete, Haluk'un Vedaı" manzumelerinden müteşekkildir.

2[343] Monteigne'ye yedi satır ayırıken Cornelle ve Racine için 2.5 sayfa ayırmıştır.

2[344]Şehir Tiyatrosu,"Tiyatromuz 70 Yaşında,1915-198570 yılda Oynadığımız Oyunlar",Şehir Tiyatrosu, N:440, s.3[Tarihsiz].

2.7.4.Tevfik Fikret ve Rübâbın Cevabı

1945 yılında Arıcan kitabevi tarafından yayınlanan 15 sayfalık eserdir.Kitabın başında Halit Fahri tarafından yazılmış bir açıklama yazısı ve "Tevfik Fikret ve Rübâbın Cevabı" adını taşıyan bir önsöz vardır.Şâir bu önsözde Tevfik Fikret hakkındaki düşüncelerini aktarmıştır.Bu mukaddimeden sonra Tevfik Fikret'in "Rübabın Cevabı" manzumesi yer almaktadır.En sonda bir lügat ve yanlış-doğru cetveli vardır.

2.8.BİYOGRAFİ

Halit Fahri'nin bu alanda "Goethe'nin Aşkları ve Aşk Şiirleri" ile "Victor Hugo" adlarını taşıyan iki tane eseri mevcuttur.Bunlardan Victor Hugo çeviri olduğu için onu tercümeler bölümünde ele alacağız.Bu bölümde sadece Goethe'nin Aşkları ve Aşk Şiirleri adlı kitabını inceleyeceğiz.

2.8.1.Goethe'nin Aşkları ve Aşk Şiirleri

1936 yılında Kanaat kitabevinin Resimli Ansiklopedik Neşriyat serisi içinde yayınlanan 85 sayfalık eserdir.Kitap Goethe'nin Aşkları ve Aşk Şiirleri adlarını taşıyan iki

2.9.ADAPTELERİ

Bu bölümde Halit Fahri'nin adapte çalışmaları üzerinde duracağız.Adaptelerini başlıca roman ve tiyatro olmak üzere iki grupta topladık.Bir tane adapte romanı,dokuz adet adapte tiyatro çalışması mevcuttur.Bu adapte faaliyetleri vefatından bir yıl öncesine [1970 yılına] kadar devam etmiştir.

2.9.1.Adapte Romanı

2.9.1.A.Yol Geçen Hanı

1946 yılında La Contesse de Ségur'ün L'Auberge de İmge-Gardlen isimli romanından adapte ettiği 156 sayfalık eserdir.2[345]Roman kitabevinin "Meşhur Dünya Çocuk Romanları" serisinin ilk kitabı olarak yayınlanmıştır.Kitap 28 bölümden müteşekkildir ve her bölümün konu ile alakalı bir başlığı vardır.Romanın konusu kısaca şöyledir:

Rıza Bey asker dönüşü sokakta terkedilmiş Hasan ile Mehmet adında iki çocuk bulur.Bu çocuklarla beraber Yol Geçen Hanı'na gider ve çocukları han sahibesi Emine ve Hacer hanımlara bırakır.Handan ayrılan Rıza Antakya'ya çalışmaya gider.İki sene

konuşturulmuştur.Hasan ile Mehmet kimsesiz sokak çocukları oldukları halde roman boyunca sergiledikleri hal ve hareketleri ile taşıdıkları kimliğe ters bir durum çizmişlerdir. Ayrıca romandaki tesadüfler inanılır gibi değildir.Selim hana ilk geldiğinde yıllar önce terkettiği çocukları ile karşılaşır ve onları hemen tanır.Bu gibi sebeplerden dolayı eserin inandırıcılık vasfı biraz zayıftır. Fakat çocuk romanı olması bu tarz kusurlarını kapatmıştır.

Romanda tez fikrini kabul eden yazar bu eserinde de aynı durumunu devam ettiriyor ve "*Bir aralık çardağın altındaki bahçe masasının üstünde bir kitap gözüne ilişti,hemen gidip baktı.Bu İstiklal Savaşı kahramanlarından bahseden resimli güzel bir eserdi.Demek Emine böyle ruh oksayan, göğüs kabartan millî eserler okuyordu.Bunu anlayınca kadına karşı sevgi ve saygısı bir kat daha arttı..Ne Mutlu Türküm Diyene*"gibi cümleler vasıtasıyla milliyetçilik hakkındaki düşüncelerini okuyucuya aktarıyor. Geri dönüş tekniğini mazideki olayların yanında, şahıslar hakkında bilgi vermek için de kullanmıştır. Kitabın genelinde iyimser bir hava hakimdir.İyi başlayan olaylar iyi sonuçlandığı için okuyucunun merak ve ilgisi hep zayıf kalmıştır.

2.9.2.Adapte Piyesleri

Fıtnat'ı boşama kararı alır. Bu haberi duyan Feridun Fıtnat'la buluşanın kendisi olduğunu itiraf eder ve Fıtnat'la evlenmek ister.Fakat Feridun'un babası Mesud Paşa bu evliliğe karşı çıkar. Mesud Paşa,eşi Müzeyyen hanım ile sevgilisi Rahmi Bey'i birlikte yakalar ve eşine ayrılmak istediğini söyler.Daha sonra eşi Müzeyyen hanım Mesud Paşa'nın kendisini ihmal ettiği için böyle bir yola başvurduğunu söylemesi üzerine Mesud Paşa eşinden ayrılmaktan vazgeçer ve Kamuran'ın da eşi Fıtnat'ı boşamasına izin vermez.

Piyesin kahramanların halkın arasından seçilmiş kimselerdir.Her hangi bir olağan üstü özelliğe sahip değildirler ve kendi kültür seviyelerine uygun tarza konuşmaktadırlar. Merkezi kahraman Mesud Paşa'nın eşi Müzeyyen hanımdır.Oyun birbiri içine girmiş entrikalardan müteşekkildir.Entrikaların temeli evlilik dışı yasak aşka dayanmaktadır. Bazı eserlerinde karşımıza çıkan yasak aşk bu eserinde olayların temel sebebidir.Bütün entrikaların sonucu iyiye bağlanmaktadır. Piyesin entrika üzerine kurulmuş olması seyircinin dikkatinin daima uyanık olmasını sağlamıştır.

Monologların sık ve uzun olması konunun akışını kestiği gibi eserde bir monotonluk meydana getirmiştir.Bir subayın yaveri olduğu Paşa'nın eşine çok rahat bir şekilde aşkını ilan etmesi.Paşa'nın karısının da bunu hemen kabul etmesi, eşini başka bir erkekle yakalayan Paşa'nın karısının bu suçunu hemen affetmesi, baştan beri Fıtnat'la Kamuran'ı ayırmak isteyen Paşa'nın birden tavır değiştirip onların ayrılmamalarını sağlaması gibi ilginç durumlar eserin inandırıcılığını zora sokmuştur. Vak'a Kadıköy'deki Mesud Paşa'nın köşkünde cereyan etmiştir. Bazı eserlerinin zıttına burada aşklar mutluluklarla biter.Oyunun ana fikri insanlar hakkında peşin hükümlü olmamaktır. Halit Fahri yine bu eseri sayesinde seyirciye ders vermeyi hedeflemiş bunda da başarılı olmuştur.

Eser 14 Nisan 1335'de Dârülbedayi tarafından kabul edilir,13 Haziran 1335 tarihinde ilk defa sahnelenir.Daha sonra Dârülbedayi'nin 1336-1337 sezonlarında da sahnelenmiştir. Sahnelendikten sonra hakkında birkaç yazı kaleme alınır.İlk yazı Reşat Nuri'ye aittir.Reşat Nuri, Halit Fahri'nin bu eserinden övgüyle bahseder:

Fahri'nin adapte romanıdır.

*"Bu derin ve güzel eser Fransız tiyatrosunun en mazbut usul ve kavâidine muvafık bir piyestir.Firuzan ve Kabus gibi eserlerdeki karışıklık, sıkıntı, ibham, tereddüt, kekelemeden onda eser yoktur. Vâkıa, çehreler,tabiat,büyük bir vuzuh ve sadelikle inkişaf ediyor.Sahnelerin teselsülünde hiçbir karışıklık yok..Bu derin ve düşündürücü eseri bize verdiğinden dolayı Halit Fahri Bey'e minnettar kalmak lazım."*2[346]

İkinci yazı İbrahim Necmi'ye aittir.İbrahim Necmi makalesinde eseri başarılı bulduğunu ve güzel bir çalışma olduğunu söyler.2[347]

2.9.2.B.Kırkından Sonra

Halit Fahri'nin 1924 yılında André Bard'ın Pépé ismindeki eserinden adapte ettiği 3 perdelik komedidir. 2[348] Tamamı 128 sayfa olup İkbal kitabevi tarafından basılmıştır.İlk perde yirmi ,ikinci perde onsekiz,üçüncü perde onaltı meclistir. Piyesin konusu kısaca şöyledir:

Necdet kırk yaşındadır ve Reyhan ile yeni evlenmiştir.Hafta sonu tatili için gittikleri bir otelde daha önce tanıştığı Bedriye adındaki metresini görür.Bedriye'yi eşine gayr-i meşru kızı olarak takdim eder ve evine alır. Bu arada Necdet'in arkadaşı Nail ilk önce Reyhan'a daha sonra Bedriye'ye kur yapmaya başlar.Necdet'in bir diğer arkadaşı olan

mekanlar istanbul'un Moda,Kartal gibi semtleridir.Mekanlar ve şahıslar üzerinde fazla durulmamış birkaç kelime ile geçiştirilmiştir.Kahramanlar hakkında bilgi yine oyun içindeki diğer kahramanlar tarafından verilmektedir.Geri dönüş tekniği her zaman olduğu gibi şahıslar hakkında bilgi vermek için kullanılmıştır. Zaman belirgin değildir. Sadece olayların yaz aylarında başlayıp kışa doğru sona erdiğini bilmekteyiz.

Necdet ile Reyhan'ın çocukları olmamaktadır ve bu durum kayınvalide Belkıs hanım tarafından her seferinde ortaya atılır. Yazar komikliği sağlamada kahramanların konuşmalarından da faydalanmayı bilmiştir.Necdet ile kayınvalidesinin konuşmaları buna iyi bir örnektir. Eser içiçe girmiş entrikalar yumağıdır,komik unsur bu entrikalara dayanmaktadır. Fakat bütün bu entrikaların sonucu tatlıya bağlanmaktadır.Dili sade ve anlaşılır olduğu gibi üslubu da akıcıdır.Necdet'in metresini evine getirip eşine gayr-i meşru kızı olarak tanıtması ve aynı evde kalmaları gibi inanılması güç sahnelerin olması piyesin inandırıcılık vasfına gölge düşürmüştür. Konusunun ve normal dışı ahlaki ilişkilerinin yabancılığı dışında gayet güzel ve başarılı bir adaptedir.

Eser sahne tekniğine uygun olduğundan 1924-1925 sezonunda İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda, 1926 yılında Şehzadebaşı Ferah Tiyatrosu'nda, 1939'da İstanbul Halk Tiyatrosu'nda sahnelenmiştir.İbrahim Necmi oyun sahnelendikten sonra kaleme aldığı bir makalesinde piyesi ilk önce ananelerimize uymaması noktasından eleştirir: "*Halit Fahri Bey'in Pépé'den adapte ettiği Kırkından Sonra piyesi vodvil tarzının teakkümü neticesinde Fransız temaşasında vücut bulan temâyülün mahsüllerinden biridir..Alelâde vodvilden ibaret olan bu eser, Paris âlemleri için hoşa gitse bile memleketimizin umûmi ananesiyle kolay kolay telif kabul etmez.*"2[349]İbrahim Necmi'nin eserde tespit ettiği diğer kusurlar şunlardır:

"*Oyunun yeğane kuvvetli şahsiyeti(Bedriye) kendisinden ibaret olduğunu diğerleri tamamıyla manasız silik kaldığı halde o da bazen gayet ince ruhlu tedbirli bir genç kız,bazen pek yırtık ve hayasız bir orta karısı olarak görünüyor.Reyhan'ın neden o kadar kolaylıkla Bedriye'nin cazibesine kapıldığını,at araba mübâasına gelen bir muhacir canbazın niçin kayınvalide hanımın huzuruna getirildiği kolaylıkla anlaşılamıyor. Necdet'in zevcesine kur ettiğini bildiği Nail'in açıktan açığa bu mevzu üzerinde latife edercesine konuşması, büyükvalidelik hevesiyle çırpınan Belkıs Hanım'ın seyahat merakıyla bu hevesini teskine uğraşması,kara kemerli bir âşuftenin kibar bir muhite girdiği halde muvâzenesini kaybetmeyerek bütün etrafını teshire mukadder*

2[349]İbrahim Necmi , "Kırkından Sonra",Vatan,21 Nisan 1924,s.4

olması, bizim hayat ve muâşeret ananelerimize pek de muvafık değildir..bereket versin ki bütün bu garâbetleri örtebilecek ortada bir düstur var.O da vodvillerde ince eleyip sık dokumak kaidesi.Kırkından Sonra'nın temsili başlıca iki nakîsa arz etti:Uzunluk ve yavaşlık.Birincisi esere ikincisi mümessillere ait olan bu iki nakîsanın bilhassa vodvil nevi için tecvizi gayr-i kâbildir.Sahneler bitmek bilmiyordu."[2350]

2.9.2.C.Baş Tacı

1926 yılında Eve Mirande ve Maurice Vugler'in Peg de Mon coeur adlı eserinden yaptığı adaptedir. 1923 yılında yayınlanan İlk Şâir ismini taşıyan kitabının sonunda böyle bir eserinin olduğu yazılıdır.Ayrıca eser ilk defa 22 Kânun-ı Evvel 1922 tarihinde Dârülbedayi'de sahnelenmiştir.Bu sebeplerden dolayı eserin 1926 yılında değil, 1922 veya daha önceki yıllarda kaleme alındığını tahmin etmekteyiz.Kitap 104 sayfa olup İkbal Kütüphanesi tarafından yayınlanmıştır.Eserin tamamı 3 perdedir.İlk perde 17,ikinci perde 11,üçüncü perde 9 meclistir.Oyunun konusu kısaca şöyledir:

Sahire'nin babası Rıdvan Bey vefat edince kızını Bursa'daki kız kardeşi Vedia'ya bırakır. Vedia hanımın maddi durumu iyi değildir,bu sebeple Sahire'ye mecburen bakmak zorundadır.Çünkü kendisine bu hizmeti karşılığında yüklü miktarda para ödenecektir. Halası Vedia, Sahire'yi oğlu Adnan'a almak ister fakat onun bu teklifi Sahire tarafından red edilir. Bu arada Vedia hanımın kızı Müjgan ile Memduh arasında gizli bir aşk başlar.Aile dostları Müjdat Sahire'ye evlenme teklifinde bulunur, o da bu teklifi kabul eder.

Piyesin hem konusu hem kahramanları günlük hayatta karşılaşabileceğimiz türdendir. Vak'anın olma zamanı hakkında herhangi bir bilgimiz mevcut değildir.Bütün olaylar Bursa'nın Çekirge semtinde bir köşkte cereyan eder.Mekan üzerinde hiç durulmadığı gibi kahramanlar hakkında bilgi de yok denecek kadar azdır.Uzun konuşmalar oyunun akışını bozduğu gibi eseri de monoton bir havaya sokmuştur. Olay örgüsü çok iyidir ve düzenli olarak sona kadar devam eder. İçiçe girmiş olaylardan ziyade birbirini takip eden düzenli bir vak'a zinciri vardır.Eser adapte olmasına rağmen bizim hayat tarzımıza uygundur. Şahıs,mekan,vak'a olarak bize yabancı değildir.

Piyeste komik unsur Sahire'ye kahramanların hepsinin birer birer evlenme teklif etmesiyle sağlanmıştır. Sahire'nin zengin olduğunu anlayan herkes evlenme teklifinde

---

[2350]a.g.m,s.4

bulunur. Babası yaşındaki Behçet Bey dahi ona evlenme teklif eder. Komedi olduğu için oyunun sonu iyi bir şekilde bitmektedir.Bütün bunlara rağmen eser Halit Fahri'nin aynı türdeki bir diğer eseri olan Kırkında Sonra kadar başarılı değildir. Çünkü komik unsur ondaki kadar sağlam değildir. Eser sade ve pürüzüsüz bir dilin yanında akıcı bir üslubu da sahiptir.Kitap içinde yer yer halk tarafından kullanılan deyimlere de rastlamaktayız. Sahnelenmesinde bir engel bulunmadığından ilk önce Kânun Evvel 1922'de Kadıköy'de,30 Mart 1926 Ramazanında Millî Sahne'de,1948'de İzmir Şehir Tiyatrosu'nda sahnelenmiştir (Poyraz, 1967:288).

2.9.2.D.Ali Baba Yahut Kırk Haramiler

1936 yılında Okul ve Öğretmen Dergisi tarafından yayınlanan 31 sayfalık mensur eserdir. 1 perde ve 15 meclisten müteşekkildir.Piyes Ali Baba'nın altınları bulmasını ve bulduktan sonra başına gelen olayları anlatmaktadır. Halit Fahri anonim bir konuyu tiyatroya uyarlamıştır. Tezli bir eserdir ve tez olarak çocuklara doğru olmanın ve doğruluktan ayrılmamanın faziletleri anlatılmıştır. Kahramanlar halk arasından seçilmiş sıradan tiplerdir.Zaman ve mekan olarak sahnelenmeye uygun olmasına rağmen hiç sahnelenmemiştir.

2.9.2.E.Oyuncaklar

1936 yılında çocuklar için yazdığı manzum feeridir.Okul ve Öğretmen dergisinin Şubat-1936 yılında yayınlanan 2.sayısının armağanı olarak dağıtılmıştır. 1 perde ve 14 meclisten müteşekkil olup tamamı 16 sayfadır.14'lük hece vezniyle kaleme alınmış,aralardaki şarkılarda 7'li kalıp kullanılmıştır. Bestesi, İsmail Hakkı Sunat tarafından yapılmıştır. Merak ve dikkat son derece azdır. Çocuklar için kaleme alındığından dili sade,üslubu akıcıdır. Halit Fahri Oyuncaklar piyesinde kendi fikri olan Türk tiyatrosunda orta oyunu ve Karagözden faydalanma tezini uygulamış ve İbiş, Karagöz tiplerini eserine almıştır.

2.9.2.F.Fatmanın Dileği

İkbal kitabevi tarafından 1938 yılında yayınlanan 2 perdelik feeridir.Eserin tamamı 23 sahifedir.Mensur olmasına rağmen aralardaki şarkılarda sekizlik hece vezni kullanılmıştır. Oyunun konusu kısaca şöyledir:

Gülsüm,Fatma ile Aysel'in dul anneleridir.Her üçü de dikiş dikerek hayatını kazanmaktadır. Küçük kız Fatma hep yokluktan şikayet eder.Birgün içeriye kadın kılığında iyilik perisi girer. Fatma'ya elmas işlemeli bir altın bilezik hediye eder ve evden ayrılır. Anneleri yemek hazırlamak için ormana mantar toplamaya gider fakat geri dönmez.Bu sefer de eve keder perisi gelerek annelerinin esir olduğunu onu kurtarmak istiyorlarsa diktikleri elbiseleri ve altın bileziği vermelerini söyler.Tam bu sırada içeriye iyilik perisi girer ve onları keder perisinden kurtarır,annelerini de getirir.Fatma artık paranın mutluluk getirmediğini anlamıştır ve eve geri dönen annesine sarılıp ağlamaya başlar.

Daha önceki bazı piyeslerinde gördüğümüz peri gibi fantastik unsurlar bu eserinde de karşımıza çıkar.Piyes her nekadar çocuklar için kaleme alınmış olsa da büyüklere hitap eden yönleri de vardır. İlk perdede azalan merak,ikinci perdede biraz daha arttar. Oyun eğlendirirken eğitmeyi hedeflermiş ve çocuklara paranın her şey olmadığı fikrini vermeyi amaçlamıştır. Mekan olarak sadece ev ve orman vardır.Bu sebeple tezli bir eserdir. Mekan üzerinde hiç durulmadığı gibi tasvirleri dahi yapılmamıştır.

Halit Fahri'nin bu piyesi ile Maeterlink'in Mavi Kuş isimli eseri arasında benzerlik vardır. Çünkü her ikisinde de kardeşler mutluluğu evin dışında aralar.Fakat zamanla gerçek mutluluğun evin içinde olduğunu anlarlar.2[351]

2.9.2.G.Nesrin'in Üç Elbisesi

1939 yılında Maarif Vekaleti tarafından yayınlanan 16 sayfalık mensur feeridir.Piyes 3 perdeden müteşekkil olup her perde 2 meclistir.Eser İlköğretim Gazetesi ile birlikte dağıtıldığı gibi Haydar Ediskun ile Baha Dürder'in Çocuklara ve Çocuklar İçin Seçme Piyesler kitabının 31-44 sayfalarında da yayınlanmıştır.Oyunun konusu kısaca şöyledir:

Nesrin çok zengin bir ailenin tek kızıdır ve hayattan hiç zevk almamaktadır.Arkadaşı Emel ile birlikte ormanda yaşayan fakir bir ailenin kızı olan Emine'nin yanına hasta ziyaretine giderler.Bu ziyaretten sonra hasta Emine'ye bakıcı ve yiyecek gönderir.Gerçek hayatta mutlu olmanın güzel bir şey olduğunu anlar.

2[351] "Maeterlink'in Ölmeyecek Olan Tarafları",Son Posta,N:1136,7 Haziran 1949,s.4

Ali Baba yahut Kırk Haramiler gibi bu da tezli bir eserdir ve tez olarak insanlara iyilik yapmanın iyi bir iş olduğu işlemiştir.Yazar bu oyununda da eğlendirirken eğitmek prensibine bağlı kalmıştır.Çocuklar için kaleme alındığından dili sadedir.Sayfiye ve orman olmak üzere iki tane mekan vardır. Kahramanları günlük hayattan alınmış sıradan tiplerdir. Olayların olma zamanı hakkında bilgimiz mevcut olmadığı gibi bütün vak'a bir gün içinde cereyan eder. Dikkat ve merak hemen hemen yok denecek kadar azdır.

2.9.2.H.Fedakarlık

1940 yılında Fransızcadan adapte ettiği 36 sayfalık eserdir.2[352]Cumhuriyet Halk Partisi tarafından Ulusal matbaaya bastırılmıştır.Piyes iki perdeden müteşekkil olup ilk perde 5 ikinci perde 3 meclistir. Şahıslardan sonra vak'aya geçilir.Piyesin konusu kısaca şöyledir:

Avukat Niyazi Bey'in babası da bir avukattır ve bir miras davası sonunda tarafların birinden alıp diğer tarafa verilmek üzere 12000 lira alır.Fakat bu parayı öbür tarafa 10000 lira olarak verir. Babasının bu suçunu Niyazi Bey üstüne alır.Tam bu sırada Türkiye Büyük Millet Meclisi Kuvva-yı Millîye'ye katılan kişilerin suçlarının affedileceğini ilan eder.Niyazi Bey de bundan istifade eder ve hapis cezasından kurtulmak için cepheye gider.Fakat Niyazi Bey savaşta şehit düştüğü için bir daha geri dönmez.

Bazı eserlerinde olduğu gibi bu piyesinin de sonu ölümle neticelenir. Merak unsuru ilk perdede daha kuvvetli ikinci perdede daha zayıftır.İlk perdede dikkatin bu derece ileri seviyede olmasında savcının rolü vardır.Özellikle savcının fikirlerini hemen belirtmeyip yavaş yavaş söylemesi seyircilerdeki merakın artmasına neden olmuştur. Tezli bir eserdir tez olarak da doğruluk ve vatan sevgisi işlemiştir. Birinci perde İstiklal savaşının başlangıç yıllarında Konya'da ikinci perde birinci İnönü muharebesi esnasında Ankara'da cereyan eder.Konu gerçek hayata uygundur. Mekan olarak sahnelenmesinde bir engel olmamasına rağmen hiç sahnelenmemiştir.

2.9.2.I.İki Yanda

1970 yılında Baha matbasında basılan 78 sayfalık eserdir.Kitabın üzerinde 1970 tarihi vardır fakat Halit Fahri eserini bastırmadan iki yıl önce Şehir Tiyatroları'na sahnelenmesi için verir:

"*Ben de bu temayı İki Yanda isimli son yazdığım piyesimde işlemek istemişimdir.Piyes henüz basılmadı ve Şehir Tiyatrosu repertuvarında alındığı halde iki yıldır temsilini bekliyor*"(Ozansoy,1970-a: 215).

Halit Fahri bu eserini psiko-fantastik olarak nitelendiriyor.Piyes iki perde olup birinci perde 9, ikinci perde 5 tablodur.Mensur bir oyun olmasına rağmen aralardaki şarkılarda aruzun Mef û lü/Me fâ î lü/Fe û lün kalıbıyla 11'lik hece vezni dönüşümlü olarak kullanılmıştır. Oyunun konusu kısaca şöyledir:

Samim Bey'in eşi Sema vefat etmiştir.Fakat Samim hâlâ onun ruhunun var olduğuna inanır.Bu sebeple gaipten sesler duymakta ve bu sesleri Sema'nın varlığına bağlamaktadır. Eşi Sema'nın heykelini yapmak için Kaya Dağı'na gider. Tam heykeli yapmaya başlayacağı sırada Sema'nın hayali karşısına çıkar bunun üzerine düşüp bayılır. Kaldırıldığı hastahanede de vefat eder.

Eserdeki kahramanları dünyadakiler(Nermin ,Samim,Köylüler,Köyün Delisi, Kahveci, Arabacı) ve ahirettekiler (Cennet Bekçisi Rıdvan,Hayal Kadın,Leyla, Mecnun,Sema, Anne, Baba) olarak ikiye ayırabilriz.Halit Fahri'nin bazı eserlerinde rastladığımız hayali unsurlar burada da (Cennet, Cehennem, Cennet Bekçisi,Hayal Kadın gibi) karşımıza çıkmaktadır.Yazar, eserinde Cennet-Cehennem gibi unsurların yanında Leyla-Mecnun gibi klasik edebiyatımızın mazmunlarından da faydalanmıştır.Yalnız piyes içindeki uzun monologlar,iki sayfa kadar devam eden tıbbî bilgiler,yaşanılan dünya ile öbür âlem arasındaki gidip gelmeler monoton bir hava meydana getirdiği gibi okuyucunun dikkatinin de dağılmasına sebep olmuştur.Halit Fahri şahıslar ve olaylar hakkında bilgi vermek için geri dönüş tekniğine çok sık başvurmuştur.

2[352]Kitabın üzerinde Fransızcadan adapte yazmaktadır fakat kimden ve hangi eserden adapte olduğu belirtilmemiştir.

Pek çok eserlerinde var olan ölüm burada da ağırlığını hissettirmektedir.Bir tiyatro eseri olmasına rağmen yazar yedinci tabloda filmden de faydalanıyor.Kahramanların bilinç altlarına inerek buraya yerleşmiş olan olaylardan hareketle bazı durumlar hakkında açıklamalarda bulunuluyor. Hatta bu bilinç altına o kadar ağırlık veriliyor ki ilk perdenin sekizinci tablosu Samim ve Nermin'in bilinç altlarının karşılıklı diyaloglarına ayrılmıştır. Halit Fahri köylülerin bazı konuşmalarında (Üle,sankim,torpak gibi) mahalli şivelerden faydalanmıştır.Dünyanın sıkıntı ahiretin mutluluk yeri olduğu,sevenlerin diğer dünyada kavuştukları oyunun ana fikrini teşkil eder.Piyese sondan başlanmış fakat daha sonra piyesin bu sona nasıl geldiği başlangıcından itibaren tekrar anlatılmıştır.Yani ilk önce son verilmiş daha sonra bu son açıklanmıştır.II.Bölümün mekanları ilk bölümün mekanlarına göre daha gerçekçidir. I.Bölüme hayali II.Bölüme gerçek mekanlar hâkimdir. Samim'in Simeranya'sı vardır.Samim bu Simeranya'da yaşamakta burayı hayal ederek kendini avutmaktadır.Çünkü orada bütün işler yolundadır ve hiç sıkıntı yoktur.Vefat eden eşi Sema ile birlikte bir gün orada buluşacağını ve hayatın daha da değişeceğini umut etmektedir..Halit Fahri,Dranas'ın "Gölgeler" piyesiyle "İki Yanda" arasında tema bakımından ilgi olduğunu söylüyor ve tesbit ettiği ilgiyi şu cümlelerle ifade ediyor:

"Ben de bu temayı İki Yanda isimli son yazdığım piyesimde işlemek istemişimdir.Piyes henüz basılmadı ve Şehir Tiyatrosu repertuvarında alındığı halde iki yıldır temsilini bekliyor. Bu bakımdan kendimde,Dranas'la derin iç yakınlığım var.O,Gölgeler isimli harkulade piyesinde bir porteyi canlandırmak ,onu hayata döndürmekle bir an için o sonsuz özlemi anlatmak istemişti.Yalnız farkımız;Benim piyesim dünya ile ahiret arasında karşılıklı bir ıztırap geçiştir.Psiklojik bir başka yönü de var. Psiko-fantastik piyes olduşu da buradan geliyor.Ama özlem aynıdır.Bana öyle geliyorki,bu iki kardeş piyes edebiyatımızda birbirini tamamlayacak ve birbirine sarılacaktır." (Ozansoy, 1970-a: 215).

Halit Fahri,vefatından az evvel hasta yatağından Mehmet Çınarlı'ya gönderdiği mektubunda *"Ben bu eserle tiyatro alanında yeni bir deneme yapmıştım"*ifadesini kullanır. Fakat yazarın bu denemesi pek tutmamış olacak ki eser pek az kişi tarafından beğenilmiştir(Çınarlı,1979:286).

2.10.TERCÜMELERİ

Halit Fahri lise yıllarında öğrendiği yabancı dil sayesinde roman,tiyatro ve biyografi alanında çeşitli çeviriler yapmıştır.Bu çevileri başta Nurullah Ataç olmak üzere bazı

kimseler tarafından eleştirildiği gibi bazıları tarafından da takdir görmüş hatta Fransız hükümetinden bu faaliyetinden dolayı nişan dahi almıştır.Halit Fahri tercümelerinde elinden geldiği kadar metnin orijinaline bağlı kalmaya çalışmıştır.Sadece popüler yazarlardan değil ikinci derecedeki yazarlardan da çeviriler yapmıştır. Bu başlık altında romanları başta olmak üzere tercüme eserlerini ele alacağız.

2.10.1.Tercüme Romanları

Halit Fahri'nin pek çok roman tercümesi mevcuttur.Bunların bir kısmı ilk önce dergi ve gazetelerde tefrika edilmiş daha sonra kitap haline gelmiş2[353],bir kısmı ise dergi ve gazetelerde yayınlanmadan kitap olarak basılmıştır.Bu iki grubun dışında kalan bir üçüncüsü daha vardır ki, o da sadece dergi ve gazetelerde yayınladığı kitap haline getirmediği roman tercümeleridir.2[354] Bu bölümde roman tercümelerini kronolojik olarak ele alacağız.

2.10.1.A.Graziella

1934 yılında Alphonse de Lamartine'den tercüme ettiği 154 sayfalık eseridir.2[355] Romanın tamamı dört bölümdür.Halit Fahri'nin en tanınmış ve en çok baskı yapan tercümelerinden biridir. Halit Fahri,Yeni Adam'ın edebiyat anketine verdiği cevapta bu eseri için şu ifadeleri kullanır:

"*Hakiki sanatkâr daima cemiyetin içinde yaşar ve o cemiyetten aldığı akisleri kendi şuurunda billurlaştırarak aksettirir.Bunun içindir ki,Flaubert'in Mademe Bovary'si bütün bir devrin romanıdır....Aradan bir asra yakın zaman geçtiği halde Lamartine'nin Graziella'sı hâlâ tarâvetini muhafaza ediyor. Demekki bu eserde daima genç ve dinç bir heyecan akışı var.Romantik oluşu bugün de hoşa gidiyor. Samimiyet herhangi bir edebî eserde içtimaî kıymetten önce aranacak şarttır.*"2[356]

2.10.B.İki Adam

1934 yılında Georges Duhamel'den tercüme ettiği 172 sayfalık romandır.İkinci baskısı Remzi kitabevinin "Dünya Muharrirlerinden Tercümeler Serisi"nin 73.Kitabı olarak

---

2[353] Aşka İnanmayan Adam,Son Posta,N:3463,21 Mart 1940,Son Sayı:3507,4 Mayıs 1940;Son Gece,Uyanış,N:2271,29 Şubat 1940,Son Sayı:2366,25 Kânun-ı Evvel 1941

2[354] Rusların Zehirlediği Türk Konsolosu,Son Posta,N:737,1 Mayıs 1948,son sayı: 786,20 Haziran 1948; Iztırap Çarkı,Havadis,N:1012,10Agustos 1959,Son sayı:1128,4 Aaralık 1948,s.2.

2[355] 1942-Ahmet Sait,1954,1958,1970-Kanaat Yayınları olmak üzere toplam beş baskı yapmıştır.

2[356] Yeni Adam"Halit Fahri Bey'in Edebiyat Anketine Cevabı",Yeni Adam,N:19,7 Mayıs 1934,s.6

1944 yılında yapılmıştır.Yayınevi kitabın ikinci baskısını okuyucuya şu cümlelerle tanıtmıştır:

"Salavin'in hayatının devamını teşkil eden bu kitap aşağı yukarı bir çoğumuzun kendi içlerinden bazı kısımları bulacakları psikolojik unsurları ihtiva etmek bakımından enteresandır.Eserin aslındaki güzelliği sahifelerinde bulabileceğiniz bu roman, tercümesinin temizliği ile de ilginizi çekecektir." (Ozansoy,1944:173).

İki Adam,Georges Duhamel'in beş kitap halinde çıkan nehir romanları serisinin ikinci kitabıdır.2[357]

2.10.C.Devler Kaldırımı

1934 yılında Pierre Benoit'in La Chaussée des Géants adlı romanından yaptığı 330 sayfalık tercümedir.Bazı kaynaklarda baskı tarihi 1935 olarak verilmiştir(Özgül,1986:45). Devler Kaldırımı Akşam kütüphanesi yayınları arasında çıkmıştır. Halit Fahri romanın başındaki önsözde Pierre Benoit ve eserleri hakkında şu bilgileriyor:

"1922'de yazdığı Devler Kaldırımı-La Chaussée des Géants eserlerinin en güzellerindendir. Bu eser Cihan Harbi esnasında İrlanda'nın İngiltere'ye karşı olan isyanının pek canlı ve kuvvetli müşahedeler ve maceralarla gösteriyor.Hadiselerin ihtilali gösteren safhaları tamamıyla doğrudur.Fakat müellif sadece vesikalar etrafında kuvvetle örebilmiştir.Kahraman ve mazlum bir milletin destanı diyebileceğimiz Devler Kaldırımı Pierre Benoit'nin eserleri arasında bütün dünyada en çok alaka ile karşılanmış olanıdır." (Ozansoy,1935-b:1).

Halit Fahri'nin bu eseri de Georges Duhamel'den tercüme ettiği Yaralılar gibi Cihan Harbi'ne ait olan bir konuyu işlemektedir.

2.10.D.Raphael

1935 yılında Alphonse de Lamartine'den tercüme ettiği 235 sayfalık eserdir.Kitap,Halit Fahri'nin Lamartine'den yaptığı ikinci tercüme romandır.2[358]Kitabın bir diğer adı da "Yirmi Yaş Sayfaları"dır.Eserin başında Lamartine tarafından kaleme alınmış ve roman kahramanı Raphael hakkında bilgiler ihtiva eden 15 sayfalık bir giriş vardır.

2[357] Digerleri:Geceyarısı İtirafı,Salavin'in Ruznamesi,Liyonlar Kulubü, Kendindeki Gibi.
2[358]1944,1958Kanaat Yayınları,1968-Ötüken olmak üzere dört baskı yapmıştır.

2.10.E.Poil de Carotte

1937 yılında Jules Renard'dan tercüme ettiği 163 sayfalık romandır. Eserin baş tarafında Halit Fahri'nin Poıl de Carotte'u niçin dilimize çevirdiğini ve Jules Renard'ın hayatını, eserlerini anlatan bir bölüm yer almaktadır.Halit Fahri önsözde bu eseri niçin dilimize çevirdiğini şu cümlelerle ifade ediyor:

"Bir kere bu tatlı okunabilen bir eser.Zaten bizde kitap okuyanlar az.Halkı garbın iyi eserlerini okumağa alıştırmak istiyoruz.Bunun için de hem edebî kıymeti olan,hem de okuyanı eğlendirecek kitaplar seçmemiz lazım.Bunların arasınada ağırlarını,hatta en ağırlarını tabiatıyla sıkıştıracağız.

Poıl de Carotte'un meziyetlerini ve hemen bütün dünya dillerine tercüme edilmiş olmasının sebeplerini de ayrıca izah etmek isterdim.Bu eser bütün sadeliği içinde,en ince nüansları ile bir çocuk ruhunu,psikolojisini göstermektedir. Aynı zamanda en basit,günlük hadiseler içinde taşralı bir ailenin yaşayışını,düşüşünü ve bütün şefkatini öbür çocuklarına vererek bir tanesini bile bile nasıl ezdiğini gösteriyor.Poıl de Carotte bunun için küçükten kurnazlaşmış ve kaşarlanmıştır; ruhunun derinliklerindeki ıztırabı da romancı en hafif,en sade ve her biri ayrı ayrı hadiselerle mükemmel canlandırıyor. İşte bu cihetten bütün dünyadaki basit halkın birkaç tipini bu ailede teksif edilmiş bir halde buluyoruz.

Jules Renard'ın bu eserinden çıkardığı bir perdelik piyes te şüphesiz bu çok insani cephesinden alaka uyandırmış ve Comedie-Francaise'de olduğu kadar bütün dünya sahnelerinde de temsil edilmiştir.

Bu kitabı eşhasın isimlerini değiştirerek,yani onlara birer Türk ismi vererek te tercüme edebilirdim,gene hakikat değişmez ve hiç yadırğamadan okunurdu.

İkinci meziyeti de-ki mühimdir-yazılışındaki şekildedir:Bazıları hatta fıkra denecek kadar kısa bölümler,bir piyeste olduğu gibi konuşmalar ve daha bunun gibi okumayı kolaylaştıran ve alaka ile beraber zevki çoğaltan bir teknik.Bu tarzda bir eser şimdiye kadar bizde ne tercüme edildi ne benzeri yazıldı." (Ozansoy,1937:V).

Halit Fahri, Poıl de Carotte kitabının başında yer alan "Başlıca Eserleri"_bölümünde Poıl de Carotte için şu ifadeleri kullanır:

"Jules Renard'ın şaheseridir.Ailesi içinde ıstıraplar çeken çocuk ruhu hiçbir zaman bu kadar açık bir görüşle ve en hafif çizgilere,nüanslara en derin bir mana kudreti veren bir üslupla anlatılmamıştır.Mamafih romanın tercümesini okurken alakayı azaltmamak için mevzuu üzerinde fazla tafsil ve tahlile girişmiyoruz.Yalnız burada şunu tekrarlayalım ki,Jules Renard,istihzanın hassasiyetle karışık olduğu bir takım basit gibi görünen hikayelerle kendi vilayetinin,köyünün burjuva tiplerini ve kır adamlarını tasvirde son derece muvaffak olmuştur." (Ozansoy,1937,XV).

Nurullah Ataç, Halit Fahri'nin bu eserini Haber gazetesinde yayınlanan makalesinde şu cümlelerle değerlendirir:

"Jules Renard'ın zamanında da kendi öldükten sonra da büyük bir tesiri olmamıştır. Hiç bir zaman büyük bir şöhrete ermesine ,eserinin geniş halk kitlesi tarafından okunmasına ihtimal verilemez.O küçük bir zümrenin,zevklerini hayli incelmiş edebiyat meraklılarının yalnız onların bildiği bir muharrir olarak kalacaktır...Poil de Carotte'a başka bir vasıf bulamadığımız için roman diyoruz fakat onda sonucunu merak edeceğiniz bir hikaye aramayın;kitabı herhangi bir yerinden açıp okuyabilirsiniz.Fakat onun, birbirine ancak şahısların bir olması ile bağlanmış küçük hikayelerden müteşekkil olduğunu da sanmayın.Öylesi hiç değildir.Poil de Carotte,muhayyel bir ailenin,Lepiç ailesinin bütün ferdleri bilhassa Poil de Carotte (Havuç Tüyü) diye çağrılan en küçük erkek çocuk üzerinde icra edilmiş tetkiklerin notlarıdır.Bunların hepsi kâriin önüne bir seri enstantane fotograf halinde konulmuştur...Muharririn asıl sanatkârlığı buradadır; çünkü o parça parça sandığımız resimler muhayyilenizde birleşiverir.Evinde pek sevilmediği, hor görüldüğü için vahşi, hayli egoist olan Poil de Carotte,onun zalim annesi,karısından bezmiş ve kafasının rahatını filozofça bir kılıbıklıkta bulmuş olan M.Lepiç,sizin için unutulmaz her tarafta gördüğünüz insanlar olur.Poil de Carotte'un o kısacık fakat hepsi de dolgun,zihne birer iğne gibi batan cümlelerini tercüme etmek kolay bir iş değildir. Kitabın Türkçesini okumadım.Halit Fahri Ozansoy bu müşkil işi nasıl başarabildi bilmiyorum.Rivayetler muhtelif,kimi iyi kimi fena diyor.Halit Fahri Ozansoy kadim dostum olduğu için tercümenin iyi olduğunu söyleyenlerin haklı çıkmasını temenni ederim."[2359]

2.10.F.Bir Sipahinin Romanı

1939 yılında Pierre Loti'den tercüme ettiği 199 sayfalık eseridir.İkinci baskısı Ötüken yayınları tarafından 1968 yılında yapılmıştır.Roman bir parçası ilk önce Uyanış mecmuasının 2221-536 nolu sayısında yayınlamış,daha sonra kitap haline getirilmiştir.2[360] Pierre Loti bu eserini 1881 yılında yayınlamış Halit Fahri de 58 yıl sonra tercüme etmiştir. Kitabın başında Halit Fahri tarafından kaleme alınmış,Piyer Loti'nin hayatı,eserleri ve bu romanı hakkında bilgiler ihtiva eden bir önsöz vardır.Bu önsözden sonra okuyucuyu romana hazırlayan bir giriş yer almaktadır. Halit Fahri eserin başında yer alan önsözde kitap için şu ifadeleri kullanıyor:

"Okuyacağınız eser bir Afrika romanıdır.Fakat bu roman sizi ateş ve kum diyarına sürüklerken en derin en insani duygularınızı da canlandıracaktır...eserde hayran olacağınız büyük bir şey var:Loti'nin ressam kalemi.İşte o kalemdir ki, karşınızda tercümenin bütün imkansızlıklarını yenmeye çalıştığı halde yine de pek zayıf akisleri arasında sizi o hayret verici Afrika topraklarına,çöllerine, ormanlarına hayat ve ıztıraplarına götürecek.Bir müstemleke hayatı bir cehennem diyarı. Bir yanda zencilerin

---

2[359]Nurullah Ataç, "Poil de Carotte",Haber,25 Agustos 1937.s.2.

2[360] Pierre Loti, "Bir Sipahinin Romanı",Uyanış,N:2221,16 Mart 1939,s.266

*bambu dansları,ölümün ebedileşirdiği ıssızlıklar..İşte mütercimin bu romandan ürpererek anladığı bir kelime ile:bir destan,Afrika destanı."*2[361]

2.10.G.Üç Gün Üç Gece

1946 yılında Marion Gilbert'den tercüme ettiği 135 sayfalık eserdir.Kitap Ahmet Halit yayınevi tarafından yayınlanmıştır.Üç bölümden müteşekkildir her bölüm bir güne ayrılmıştır.

2.10.H.Yaralılar

1941 yılında Georges Duhamel'in Civilisiation adlı eserinden yaptığı tercümedir Tamamı 180 sayfa olup Remzi kitabevi tarafından yayınlanmıştır. Konuya girmeden önce Halit Fahri tarafından kaleme alınmış "Bu Kitap Neyi Anlatır?,1941'den Evvel ve Sonra, Georges Duhamel'in "Şahsına Ait Hususiyetleri ve Düşünceleri,Georges Guhamel'in Eserleri" bölümleri vardır. Bu bölümlerde Duhamel'in Almanya ve musiki hakkındaki düşünceleri anlatılmaktadır. Aynı zamanda bu eser Halit Fahri'nin Georges Duhamel'den yaptığı üçüncü çeviridir.Kitap Georges Duhamel'in Birinci Cihan savaşına katıldığı yıllarda edindiği intibaları üzerine kurulmuştur. Servet-i Fünun dergisi Halit Fahri'nin bu yeni kitabını okuyucularına şu cümlelerle tanıtıyor:

*"Şâir Halit Fahri Ozansoy'un Duhamel'den büyük bir itina ile dilimize çevirdiği bu kıymetli eser Remzi kitabevi tarafından neşredilmiştir.1914-1918 harbinde garp cephesinde cereyan eden muharebelerin dehşetini bütün çıplaklığıyla ortaya koyan bu eser Duhamel'in harkulâde üslubu ve Halit Fahri Ozansoy'un kitabın başkısmına ilave ettiği bir etüdü sade ve güzel tercümesiyle bir kat daha değer kazanmıştır.Yaralılar'ı bütün okuyucularımıza hararetle tavsiye ederiz."*2[362]

Remzi kitabevi de İki Adam kitabının sonunda eseri şu cümlelerle tanıtıyor: *"Geçen harbe doktor olarak iştirak eden Duhamel'in cephe ve cephe gerisini bütün çıplaklığı ile aksettiren bu kitabın içindeki hikayeleri ile bizi hayrete düşürecektir"* (Ozansoy, 1944:174). Halit Fahri romanın başında yer alan Bu Kitap Neyi Anlatır bölümünde romanı şu cümlelerle tanıtır:

"...bu kitabı okuduktan sonra ,Fransa'nın nasıl olup da 1914 harbinden muzaffer çıkabildiğine şaşarsınız. Ruhlardaki melâl ve havada esen bozgun ruhu daha o zamandan belli oluyor ve Georges Duhamel bunu, üstad kalemi ile kuvvetle çizebiliyor.

2[361] "Bir Sipahinin Romanı",Kalem,N:11,1 Nisan 1939,s.14
2[362]Servet-i Fünun,N:2315, 2 Kânun-ı Sâni 1941,s.74

Eserin sonunda kuvvetle beliren bir fikir de şudur:makine medeniyetinin insanları bedbaht edişi!Duhamel için bu ,hakiki medeniyet değil,sadece medeniyetin acıklı hatta kanlı bir karikatürüdür.

Büyük harpten sonra bu kitap Fransa'da intişar ettiği zaman ,Fransız harp mekanizmasındaki sakatlıkları gösterdiği için pek tabii olarak dedikodularla karşılandı. Aleyhine kalkanlar görüldü.Hatta Duhamel bu yüzden ,bir zaman için memlektinden uzaklaşıp Amerika'ya kadar seyahate katlandı.Mamafih gittiği ve gezdiği yeni diyarlardan da yepyeni intibalarlar getirmekten geri kalmadı.Nasıl ki bugün,son asır Fransız edebiyatı o eserlerle de ayrıca öğünebiliyor.

Fransa gibi siyasi partilerin elinde sağa sola istikamet alarak yürüyen bir memlekette elbette tam bir birlik havası yaşıyamazdı.Duhamel bunu,tercüme ettiğimiz eserinde pekala anlatıyor.Görüyorsunuz ki daha o zaman,hudutta Alman istilasına karşı çarpışan orduların gerisinde,bilhassa Paris'te her manasıyla bir kalenderlik havası esmektedir.İşte millî felaket duygularını zaafa uğratan bu âmil, genişliye genişliye ,yirmi yıl sonra Fransa'nın bugünkü felaketini hazırladı.Bunun için biz kitabı tercüme ederken,aslındaki Civilisation(Medeniyet) ismini kâfi bir manada görmedik.Yaralılar diye lisanımıza çevirdik.Evet Yaralılar!Maddi ve manevi yaralılar!" (Ozansoy, 1941:IV).

Halit Fahri, kitapta yer alan "Georges Duhamel'in Eserleri" bölümünde Yaralılar için şu ifadeleri kullanır: "*...tercümesini okuyacağınız bu ikinci mühim eserdir ki Duhamel'in şöhretini bütün dünyaya yaymıştır.Bilhassa Goncourt edebiyat mükafatını da kazanmış olması eserin bu şöhretini ayrıca arttırmıştır...Yaralılar diye tercüme ettiğimiz Civilisation'un her babı yirmi yıl evvelki Fransa 'nın acıklı halini göstermeye kâfi bir misal teşkil edebilir...Civilisiation ölmez eserler arasına girmiş bulunuyor.*" (Ozansoy, 1941:XX). Bazı kaynaklarda orijinal adı Civilisiation olan bu eserin "Medeniyet" adıyla Türkçeye çevrildiği belirtilmektedir.Fakat Halit Fahri'nin bu şekilde bir tercümesi bulunmamaktadır(Arıcı,1970:XV). Eserin iki ayrı dergide tanıtma ilanı yayınlanır.2[363]

2.10.I.Aşka İnanmayan Adam

1942 yılında Georges Delaquys'dan tercüme ettiği romandır.Ahmet Halit yayınevinin "Şarktan Garptan Seçme Eserler"serisinin 35.Kitabı olarak yayınlanmıştır. Kitap haline getirilmeden önce 1940 yılında Son Posta gazetesinin 3463 ile 3507 sayıları arasında tefrika edilmiştir.2[364]

2[363]Uyanış, "Yeni Neşriyat,Yaralılar",Uyanış,N:2315,2 Kânun-ı Sâni 1941,s.74;Yarım Ay,"Yaralılar", Yarım Ay,N:126,1 Şubat 1941

2.10.K.Salavin'in Ruznamesi

1942 yılında Georges Duhamel'den tercüme ettiği 144 sayfalık romandır.Bu eser Halit Fahri'nin Duhamel'den yaptığı dördüncü çeviridir.Kitabın başında Duhamel'in 30 Şubat 1934 tarihinde Universite' des Annales'de veriği "Bir Roman Kahramanının Hayatı ve Ölümü" adlı bir bölüm vardır.Bu bölümden sonra "Salavin'in Ölümü"adlı kısım gelmektedir.Bu iki girişin ardından gazetelerin bu roman hakkındaki düşüncelerinin yer aldığı "Gazetelerin Mütaleaları" bölümü vardır.Konuya geçilmeden önce Yves Gandon tarafından yazılmış olan "Georges Duhamel Salavin'in Yanında Yahut Aşk Sayesinde Necat" kısmı vardır. Bu bölüm ise Yaves Gandon'un Mascarades Littéraires kitabından tercümedir. Duhamel'in başta yer alan "Bir Roman Kahramanının Hayatı ve Ölümü" adlı konferansta bu eserini bir plana göre kaleme almadığını, Salavin'e ilk defa 1914 yılında tesadüf ettiğini,1918 yılında onunla ilgilenmeye başladığını, bu kitabın litografil ile süsleme işini yakın dostu Berthold Mahn'ın üstlendiğini belirtiyor.Devamında ise Salavin'le muhakkak olarak yeni bir insan meselesi ve aynı zamanda edebiyat sanatının yeni bir meselesinin ortaya konduğunu, Salavin'in hayatının son epizotlarını "Liyonlar Kulübü" ve "Kendindeki Gibi" kitaplarında naklettiğini söylüyor.

Eser Salavin'in günlüğünden alınmıştır ve günü gününe tutulmuş hatıra defteri şeklinde yazılmış monografik bir romandır.Bu kitap Georges Duhamel'in beş kitap halinde çıkan nehir romanları serisinin üçüncü kitabıdır.2[365] Remzi kitabevi İki Adam kitabının sonunda eseri şu cümlelerle tanıtır:

"Georges Duhamel'in 20 Şubat 1943'de Unıversite des Anneles'de verdiği bir konferansın metnini ve Halit Fahri Ozansoy'un uzun bir mukaddimesini ihtiva eden bu kitap, Salavin'in hayatına ait diğer kısımları anlatır.Günlük hatıra defteri şeklinde yazılmış olan bu romanda Salavin vesilesiyle ve onun ağzından kendimizin hissedip de bir türlü dışarıya vuramadığımız tehassüslerimizle karşı karşıya kalmaktayız." (Ozansoy, 1944:173).

2[364] Son Posta,21 Mart-4 Mayıs 1940.
2[365] Digerleri:Geceyarısı İtirafı,İki Adam,Salavin'in Ruznamesi,Liyonlar Kulubü, Kendindeki Gibi

2.10.L.Son Gece

1942 yılında Emmanuel Bove'nin La derniere Nuit adlı eserinden yaptığı tercümedir.İlk önce Uyanış mecmuasının 2271-2[366] ile 2366-2[367] numaraları arasında 48 sayı tefrika edilmiş daha sonra Remzi kitabevi tarafından "Dünya Muharrirlerinden Tercümeler Serisi"nin 62.Kitabı olarak yayınlanmıştır. Eserin başında Halit Fahri tarafından kaleme alınmış Emmanuel Bove ve eserleri hakkında bilgiler veren bir önsöz vardır.Halit Fahri,bu önsözde Son Gece için şu ifadeleri kullanıyor:

"Bu eser de diğerleri gibi,Bove'nin bütün eserlerinde görünen şahıslardan birinin hikayesidir.Bu şahıslara Edmond Jaloux'nun tabiriyle şu isim verilebilir: hareketsizlik adamları.Bunlara hulyakar denemez,çünkü bünyeleri buna müsait değildir.Kendilerinde o derece hulya kudreti aramayın.Fakat herşeye rağmen bir şey yapmak isteyen adamlardır,ancak ne yapacaklarının serahatle asla farkına varamazlar.İşte bu romandaki şahıs da ,bilhassa bu cihetten oldukça yeni bir âlemdir. Romanın esası, kahramanın havagazı ile intihara karar verdikten sonra ,ölüm dakikalarında gayrışuurda uyanan hadiselerin ,birbirini takip eden hayat levhalarının tahlilidir. Mamafih ona ,intihar etmek istediği zaman,bunun cidd mi olduğunu sorsalar açıkça güler ve asla böyle bir fikri olmadığını söylerdi...Emmanuel Bove,tanıdığımız müelliflerin hiçbirisine benzemiyen orijinal bir şahsiyettir ve bilhassa onun bu Son Gece romanı,bir kabus içindeki levhalarıyla,insan ruhunun en karanlık köşelerini deşen hayret verici bir gayrişuur tahlilidir.Bu müellifi ilk defa ben dilimize çevirdiğime bunun için memnunum ve bu eserin Son Gece oluşundan ayrıca bir haz duymaktayım." (Ozansoy,1942-c:XII).

2.10.M.Öldüren Bahar

1943 yılında Zılahy'dan yaptığı 87 sayfalık tercümedir.Ahmet Halit kitabevinin "Şarktan-Garptan Seçmeler Serisi"nin 56.Kitabı olarak yayınlanmıştır. Kitabın aslı macarcadır ve S.De Leo ve F.Pfeiffer tarafından macarcadan Fransızcaya tercüme edilmiş Halit Fahri de bu Fransızca nüshadan Türkçeye çevirmiştir.Yani tercümenin tercümesidir.Roman 18 bölümden müteşekkildir.

2.10.N.Havr Noteri

1943 yılında Fransız yazar Georges Duhamel'in Le Notaire du Havre isimli eserinden yaptığı tercümedir.Havr Noteri,Halit Fahri'nin Duhamel'den tercüme ettiği beşinci kitaptır ve ABC kitabevi tarafından yayınmıştır. Eserin tamamı 183 sayfadır.Konuya girmeden önce Halit Fahri tarafından kaleme alınmış "Pasquier'ler Kroniği" bölümü

---

[366] 29 Şubat 1940

vardır. Mütercim,kitabın başında yer alan Pasquier'ler Kroniği bölümünde eser için şu ifadeleri kullanıyor:

"*Georges Duhamel'in beş ciltte ve ayrıca uzun bir hikayede sona eren Salavin serisi romanlarından daha mühim olan bir abidesi muhakak ki Pasquier ailesinin kroniğidir. Müellif,kocaman dokuz cilt teşkil eden bu hayret verici tetkik ve tahlil eserinde ,tıpkı Balzac gibi ,bir devrin ve bir asrın insanlarını bir ailenin hayatını hikaye ederek göstermektedir.Bu serinin ilk eseri olan Havr Noteri'nin başında ailenin şeceresi ve nereden geldiklerini anlatan bir kronoloji vardır. Sonra roman başlıyor ve bu başlayan roman ,bunu takip eden diğer sekiz cilt ile,Raymond'un büyüyen çocuklarının hayatını da naklederek gittikçe genişliyor.Her ciltte,bir devrin insanları ve bilhassa-Duhamel aynı zamanda doktor olduğu için-doktorların hayatı geniş bir ölçüde gösterilmektedir.Bütün bu maddi kuvvetler ve enerjiler arasında,yalnız Cecile'in çehresi, manevi bir güneş gibi,musiki ve tanrı aşkıyla parlamakta ve bu heybetli abidenin etrafında hayatın en güzel ideali olarak yalnız bir aileye değil ,bir devre,bir asra bile ferah ve sükun vermektedir.Nasıl ki parça parça ve dilim dilim hayatı aksettiren bu kronik levhaları içinde ,ıztırapların,dehşetlerin,kinlerin ve her türlü ihtirasların üstünde en büyük ve ilâhi tezadı vücuda getiren de odur...Duhamel bu dokuz kitaptan mürekkep deha eserinde ,devrinin insanlarını göstermiştir.*"(Ozansoy, 1943:5).

Havr Noteri,Duhamel'in nehir romanları serisindendir.2[368]

2.10.O.La Reine Pedauque Kebapçısı

Fransız yazar Anatole France'den 1945 yılında tercüme ettiği eserdir. Güven yayınları arasında çıkmıştır.Tamamı 213 sayfa olup sonda roman içinde geçen yabancı kelimelerin açıklamasının yer aldığı bir sözlük mevcuttur.Kitabın ilk sayfasında yeralan notta "*İsviçre'de Cenevre'de en iyi Fransız kitapları isimli seriyi çıkaran Kunding'in yayınladığı baskıdan çevrilmiştir*" açıklaması vardır.

2.10.Ö.Jack

Fransız yazar Alphonse Daudet'ten 1948 yılında tercüme ettiği 451 sayfalık eserdir.Tek baskı yapmış olan kitap İnkilap kitabevi yayınları arasından çıkmıştır.

2[367] 25 Kânun-ı Evvel 1941

2[368] Bu serinin diğer eserleri şunlardır:Havr Noteri(La notaire du Havra),Vahşi Hayvanlar Bahçesi(Le jardin des betes sauvages),Arzı Mevudun Görünüşü(Vue de la terre promise),Saint-Jean Gecesi(La nuit de la Saint-Jean),Bievres Çölü(Le desert de Bievres),ÜstadlarLes maitres),Cecile Aramızda (Cecile parmi nous),Gölgelerde Savaş(Le combat contre les ombes),Suzanne'la Delikanlılar(Suzanne et les jeunnes hommes).

2.10.P.Şanghay'da Balayı

Halit Fahri'nin Maurice Tessier Dekobra'dan 1963 yılında tercüme ettiği 347 sayfalık aşk ve macare romanıdır. Hakan yayınevi tarafından Yenigün matbaasına bastırılmıştır. Kitabın baş tarafından yazar hakkında bilgi,sonunda ise Netice başlığı altında romanın özeti verilmiştir.

2.10.R.Tartaren Alp Dağlarında

Alphonse Daudet'den 1969 yılında yaptığı ikinci tercümedir.Hakan yayınevi tarafından yayınlanmıştır.Bu eseri Halit Fahri'den önce Ali Kâmi,1938 yılında Taraskonlu Tahtaren adıyla tercüme etmiş ve Hilmi yayınları arasından çıkmıştır. Halit Fahri'den sonra 1981 yılında Tahsin Yücel de aynı isimle (Taraskonlu Tahtaren) tercüme etmiş Can yayınları tarafından basılmıştır.

2.10.2.Tercüme Tiyatroları

Halit Fahri'nin kitap halinde basılmış tercüme tiyatroları olduğu gibi degişik dergi ve gazetelerde yayınlanmış fakat kitap haline gelmemiş tercüme tiyatroları da vardır. Onun sadece dergi ve gazetelerde yayınlanmış tercüme tiyatrolarının isimleri şunlardır:

Yavuz Hırsız,Servet-i Fünun,N:1534,7 Kânun-ı Sâni 1926

Yavuz Hırsız,Servet-i Fünun,N:1535,15 Kânun-ı Sâni 1926

Pelleas Ve Melisande'den Çeşme Sahnesi,Uyanış.N:1746,30 Kânun-ı Sâni 1930

2.10.2.A.Altı Şahıs Muharririni Arıyor

İtalyan tiyatro müellifi Luıgı Pırandello'nun Sei Personnaggi in Cerce d'Autore adlı eserininin tercümesidir.Eser Pırandello tarafından 1921 yılında yayınlanmış Halit Fahri de 1927 yılında tercüme etmiştir. Mensur bir eser olmasına rağmen arada şiir parçaları vardır.Eski harfli el yazması bir nüshası İBŞTK'dedir.2[369]Halit Fahri, 1932 yılında Servet-i Fünun mecmuasında yayınlanan makalesinde bu isimde bir çalışmasının yakında kitap halinde çıkacağını söylüyor.Fakat araştırmalarımız sonunda bu isimde

2[369] El yazmasının Halit Fahri'ye ait olup olmadığı belirtilmemiştir.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

matbu bir kitabına da rastlayamadık.2[370] Piyes 1926-1927 sezonunda Ferah Tiyatrosu'nda 1927-28 sezonunda Dârülbedayi'de sahnelenmiştir.2[371] Pirandello'nun bu eserinde Ana,Baba ve dört çocuk olmak üzere altı tane kahraman vardır ve bunlar kendilerini meydana getiren yazarı aramaktadırlar.2[372] Bu eserinden de anlaşılacağı üzere Pirandello,hayatta herşey gibi ,yazarın da ölebileceğini fakat onun meydana getirdiği eserlerinin ölmeyeceğini savunmaktadır. Halit Fahri'nin kitabın yazarı Pirandello için 1926 yılında kaleme aldığı sekiz sayı devam eden makaleleri de vardır.2[373] Ayrıca bu kitap Feridun Timur tarafından 1949 yılında yeniden tercüme edilmiş ve M.E.B.'nın "Dünya Edebiyatından Tercümeler Serisi"nde yayınlanmıştır.

2.10.2.B.Korkunç Gece

1939 yılında Howard I.Young'un Strange Night isimli eserinden yaptığı 3 perdelik tercümedir.Eski harfli el yazması bir nüshası İBŞTK'dedir.3 Mart 1939 günü saat 8.30'da Dârülbedayi sanaatçıları tarafından Tepebaşı Tiyatrosu'nda sahnelenmiştir. İsmet Hulusi eserin tercümesini başarılı bulur ve "*Korkunç Gece,çok güzel tertip edilmiş,güzel yazılmış bir piyestir.Halit Fahri Ozansoy bu piyesi temiz,berrak lisan ile Türkçeye çevirmiştir*" cümlesiyle değerlendirir.2[374]

2.10.2.C.Kontes d'Escarbagnas

1943 yılında Fransız yazar Moliere'in La Comtesse d'Escarbagnas isimli eserinin tercümesidir.Tamamı 34 sayfa olup 9 sahneden müteşekkildir.Millî Eğitim Bakanlığı'nın "Dünya Edebiyatından Tercümeler Serisi" içinde yayınlanmıştır.

2.10.2.D.Tutunamayanlar

1952 yılında Henry Lenorman'ın Les Rates isimli eserinden yaptığı tercümedir.Eser Milli Eğitim Bakanlığı'nın "Modern Tiyatro Eserleri" serisinde yayınlanmıştır. Kitabın tamamı 116 sayfadır ve 14 bölümden müteşekkildir.İlk defa "Les Rate's le Temps est un

---

2[370] "Pirandello İçin",Servet-i Fünun,N:1895,8 Kânun-ı Evvel 1932,s.25

2[371] Şehir Tiyatrosu,"Tiyatromuz 70 Yaşında,1915-1985,70 Yılda Oynadığımız Oyunlar",Şehir Tiyatrosu, N:440, s.3[Tarihsiz]

2[372] Prof.Dr.Melahat Özgü,"Luigi Pirandello",Tiyatro Araştırmaları,N:1,Yıl:1970,s.155[Ay belirtilmemiş]

2[373] Garbta Yeni Temâşa Cereyanları:İtalyan Müellifi Luigi Pirandello.Servet-i Fünun, N:1557-83,17 Haziran 1926,Son asyı:1564,5 Agustos 1926

2[374] İsmet Hulusi, "Şehir Tiyatrosunda Korkunç Gece",Son Posta,28 Mart 1939,s.6

Songe" adıyla 1921 yılında Paris'te yayınlanmış 31 yıl sonra da Halit Fahri tarafından tercüme edilmiştir.Halit Fahri, Tercüman'da yayınladığı bir makalesinde bu eserini İnsan Müsveddeleri adıyla Şehir Tiyatroları'na verdiğini ve kabul edildiğini söylemektedir.Fakat Şehir Tiyatroları tarafından onaylanan bu eser hiç sahnelenmemiştir. 2[375]

2.10.2.E.Altıncı Kat

Alfred Gehri'nin 6 éme E'tage isimli eserinden yaptığı tercümedir. 3 perdeden müteşekkil olup tamamı 9 tablodur.Eski harfli el yazması bir nüshası da İBŞTK'dedir. 1 Şubat 1955 tarihinde İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda sahnelenmiştir.Halit Fahri, Türk Tiyatrosu dergisinde bu eserinden ve yazarından şu cümlelerle bahsediyor:

"*Altıncı Kat piyesinin müellifi bir popülist yazardır.İlk zamanlarda müstear isimlerle bir çok halk romanları yazmış,fakat arada ilk eserleri olan şu piyesleri de yazıp oynatmıştır:1925 de Theâtre Albert I'de La Mariage de fre'res Siamois ve 1931 de Theâtre Michel'de Deux vieux amis.*

Sonra bir zafer:Comoedia gazetesinin tertip ettiği bir perdelik piyes müsabakasını Bureau Central des İdees isimli çok hoş bir eseriyle kazanıyor. Arkasından bir zafer daha: Mois theatrele dergisinin 1936'da Cenevre'de tertip ettiği yine bir perdelik piyes müsabakasını kazanan Une Bonne Soiree'si.O tarihte editörler ve tiyatro kumpanyaları genel sekreterliği yapmakta olan Alfred Gehri artık istikbal için büyük ümit veren bir tiyatro yazarı olarak dikkati çekmeye başlamıştır.Nasıl ki 1937 yılı 28 Ekim'inde genel sekreteri olduğu Theatre des Arts'da oynanan Altıncı Kat piyesi popüliste piyesinin en güzel bir numunesi olarak karşılandı.Konuyu ilk önce bir perde üzerine düşünmüştü, ismini de le Pailer(Sahanlık)koymuştu.Fakat yazdıkça yavaş yavaş konuyu genişletti. Hayattan canlı canlı olduğu gibi alınan bu arka arkaya tablolar belki sürekli bir action teşkil etmez.Antoine'in Theatre Libre zamanında pek beğenilen tarzı ve onun Hayat Dilimleri'ni de bir parça hatırlatır.

Dekor Montmartre'da oda oda kiraya verilen bir evin altıncı kattaki pitoresk dekorudur.İkisinin içleri görünen odalar sonra sahanlık,koridor ve bu sahanlıkla koridora açılan diğer odaların kapıları.Bir tarafta bütün kattakilerin su içtikleri klasik musluk başı.

Tipler:İhtiyar bir muhasebeci,aynı zamanda halk romancısı;bu muhasebecinin ayağı sakat kızı;fakir kadınlar;bir kokot;tahsilini bir türlü bitiremeyen ve şarkıcı olmaya heves eden bir talebe;koşulara meraklı alaycı,dünyayı umursamayan bir kalender; gürültücü fakat iyi kalpli ev sahibi kadın;bir fabrika amelesi;vs.Piyeste bütün bu insanların mahremiyetine giriyoruz.Bunların para sıkıntılarına,dedikodularına,

2[375] "Recep Bilginer'in Çırpınışlarına Karşı",Tercüman,20 Mart 1969,s.2

kavgalarına şahit oluyoruz.Bununla beraber,gizli gizli bir facia da hazırlanmaktadır. Bu bir aşk faciasıdır.

Görülüyor ki eser, bir atmosfer piyesidir.Fakat Alfred Gehri bize bu atmosferi çok abartmalı bir surette,mükemmel detaylarla,ince istihzalarla,hem eğlendirici hem müteessir edici bir şekilde vermiştir...Altıncı Kat,bir kelimede popüliste konudur.Bunu müellifi hakikiyle yaşatmıştır.Başarısı büyüktür.Fakat naturalistlerin karanlık tarzında değil,aydınlık bir tarzda...Tâ ruhların dibine kadar işleyen kötülük yok,yakıcı,öldürücü kinler yok.Berthe bile-hizmetçi kız-sonunda melek oluyor...Altıncı Kat buruk,acı piyeslerden bir kurtuluş müjdesidir.Her şahıs mükemmel çizilmiştir.A.Gehri'de pek az yazarda rastlanan şu kıymet te var:Halk ruhunun içinden geçenleri mükemmel surette sezmek.Piyeste eğlenceli görünüşler altında ,müellifine şeref veren bir düşünce derinliği de buluyoruz.Herşey gayet renkli, gayet düzenli idare edilmiş,her meclisin ve hatta her sözün yeri ve dozu gayet iyi tayin edilmiş ,işlenmiş,incelenmiştir.Hasılı eserde hoşa gitmek için herşey tam olarak mevcuttur.

Son olarak da şunu söyleyebilirim:bütün sadeliği içinde hayat.Hepimizin bildiğimiz, gördüğümüz hayat.Bu bakımdan Altıncı Kat'ın insanları her memleketin insanlarıdır."[376]

2.10.3.Tercüme Hikayeleri

Halit Fahri'nin değişik zamanlarda ve farklı dergilerde yayınlanmış tercüme hikayeleri de mevcuttur.Fakat bunlar sonradan tek tek veya toplu olarak kitap haline getirilmemiştir. Halit Fahri bu hikaye konusu üzerinde pek fazla durmamış, sadece yeri geldikçe fikir beyan etmiştir.Onun bu mesele üzerinde en çok rahatsızlık duyduğu konu başkaları tarafından yapılan çevirilerin kalitesidir.Bu durumu da Tercüman gazetesinde yayınlanan bir makalesinde şu cümlelerle açıklar:

" *Ya o Fransızcadan sadece isimleri değiştirilerek adapte edilen salon hikayeleri. Bunlar bu hikaye istilasının gülünç köşelerinden bilhassa dikkate şâyan bir cephedir...O halde bunları yazanlar için maddi menfaatten gayrı memlekete manevi olarak ne gibi bir fâidesi vardır.Türk edebiyatı bütün bu karalamalardan müsbet olarak ne kazanacaktır."*[377]

Halit Fahri'nin tercüme hikayeleri şunlardır:

-Teofil,Servet-i Fünun,N:1499, 7 Mayıs 1341

-Dişçide,Servet-i Fünun,N:1523,22 Teşrîn-i Evvel 1341,s.363

-Kudret,Servet-i Fünun ,N:1524,29 Teşrîn-i Evvel 1341,s.383

-Bir Kırmızı Balığın Sergüzeşti,Servet-i Fünun,N:1537,28 Kânun-ı Sâni 1926

---

[376] "Altıncı Kat",Türk Tiyatrosu,N:283,Ocak-1955,s.6

[377] "Kına Gecesi ve Hikaye Edebiyatımız", Servet-i Fünun,N:1672-198,30 Agustos 1928,,s.254

-Marten,Servet-i Fünun,N:1574,14 Teşrîn-i Evvel 1926

-Merhamet,Servet-i Fünun,N:1532,24 Kânun-ı Evvel 1926

-Doğru Hâkim,Uyanış,N:1822-137,16 Temmuz 1931,s.102

-Aşçı,Uyanış,N:1844,10 Kânun-ı Evvel 1931

-Giden Kadın,Son Posta,N:3851,20 Nisan 1941,s.7

-Ölüm Bülbülü,Son Posta,N:3853,22 Nisan 1941,s.7

-Güzel Bir Cinayet,Son Posta,N:3859,28 Nisan 1941,s.7

-Bir Horoz Öttü,Son Posta,N:3868,7 Mayıs 1941,s.4

-Gece Gezinen Adam.Son Posta,N:3882,21 Mayıs 1941,s.7

-Mümtaz Yüzbaşı,Son Posta,N:3886,25 Mayıs 1941,s.7

-Sözsüz Fâcialar,Son Posta,N:3890,29 Mayıs 1941,s.7

-Clara,Son Posta,N:3898,6 Haziran 1941

-En Büyük Kadın,Son Posta,N:3904,12 Haziran 1941,s.4

-Cinayetim,Son Posta,N:3911,19 Haziran 1941,s.4

-Sokakta Durmak Hakkı,Son Posta,N:3917,25 Haziran 1941,s.4

-Kurtların Arkadaşı,Son Posta,N:3925,3 Temmuz 1941,s.7

-Nişanlı,Son Posta,N:3938,17 Temmuz 1941,s.7

-Muhibbe,Son Posta,N:3941,21 Temmuz 1941,s.4

-Cevap Verme Hakkı,Son Posta,N:3944,24 Temmuz 1941,s.4

-Edebî Sükût,Son Posta,N:3949,29 Temmuz 1941,s.7

-Şafak,Son Posta,N:3966,15 Agustos 1941,s.4

-Gecenin İçinde Bir Fülüt Sesi,Son Posta,N:3970,19 Agustos 1941,s.7

-Kaybolan Küçük Kız,Son Posta,N:3975,24 Agustos 1941,s.4

-Madam Esquolier'in Garip Macerası,Son Posta,N:3979, 28 Agustos 1941,s.4

-Madam Esquolier'in Garip Macerası,Son Posta,N:3980, 29 Agustos 1941,s.4

-Üç Nişanlı,Son Posta,N:3990, 8 Eylül 1941,s.7

-Kurt,Son Posta,N:4007,25 Eylül 1941,s.4

-Sağanak,Uyanış,N:2353,25 Eylül 1941,s.178

-Büyük Yollar,Son Posta,N:4013,1 Teşrîn-i Evvel 1941,s.7

-Dam Üstünde Balık,Son Posta,N:4024,12 Teşrîn-i Evvel 1941,s.4

-Öpücük,Son Posta,N:4048,7 Teşrîn-i Sâni 1941,s.4

-Möpolis Yahut Baron de Krak'ın Sergüzeşti,Son Posta,N:4061,20 Teşrîn-i Sâni 1941. s.4
-Jül Potiş'in Apansız ve Şaşılacak Talihi,Son Posta,N:4067, 26 Teşrîn-i Sâni 1941
-Feliks Menar,Son Posta,N:4074,4 Kânun-ı Evvel 1941
-Altın Diş,Son Posta,N:4082,12 Kânun-ı Evvel 1941
-Hayal Iskatçısı,Son Posta,N:4086,16 Kânun-ı Evvel 1941
-Arabacının Yanında,Son Posta,N:4094,24 Kânun-ı Evvel 1941
-Geçmeyen Bir Para,Son Posta,N:4100,2 Kânun-ı Sâni 1942
-Çekingen Aşk,Son Posta,N:4116,18 Kânun-ı Sâni 1942
-Pancur,Son Posta,N:4127,2 Şubat 1942
-Muvaffakiyetin Sırrı,Son Posta,N:4130,5 Şubat 1942
-Deniz Yosunu,Son Posta,N:4138,13 Şubat 1942
-Rekor,Son Posta.N:4147,22 Şubat 1942
-Mucize,Son Posta,N:4150,25 Şubat 1942
-Namuslu Adam,Son Posta,N:4157,4 Mart 1942
-Beklenmeyen Kurtarıcılar,Son Posta,N:4164,11 Mart 1942
-Anlaşılmamış Bir Kadın,Son Posta,N:4171,18 Mart 1942
-Halk Manzarası,Son Posta,N:4182,29 Mart 1942
-Ayakta Duran Adam,Son Posta,N:4185,1 Nisan 1942
-Aşka Giden Yolda,Son Posta,N:4194,10 Nisan 1942
-Bir Bahse Tutuşma,Son Posta,N:4199,15 Nisan 1942
-Sınıf Farkı İçin,Son Posta,N:4222,8 Mayıs 1942
-Estelle Yahut M.Paul Feldsbath'ın Tek Aşkı,Son Posta,N:4229,15 Nisan 1942
-Bir Zamanlar Aşıklar,Son Posta,N:4231,17 Mayıs 1942
-Polonyalı,Son Posta,N:4239,25 Mayıs 1942
-Kostanten ile Zefirin,Son Posta,N:4246,1 Haziran 1942
-Ekmek Sandığında Değirmenci,Son Posta,N:4254,9 Haziran 1942
-Kaza Kaymakamı Kırda,Son Posta,N:4260,15 Haziran 1942
-M.Petitbougun'un Ahlak Konusunda Sertliği,Son Posta, N:4269, 24 Haziran 1942
-Yemişlerin Dili,Son Posta,N:4302,30 Temmuz 1942
-Kadınları Takip Eden Bir Mösyö,Son Posta,N:4321, 18 Agustos 1942
-Şafak,Hayat,N:43,2 Agustos 1957

-Köye Gelen Ressam,Hayat,N:48 6 Eylül 1957

-Ağaç,Hayat,N:50,20 Eylül 1957

-İkinci Gençlik,Hayat,N:75,14 Mart 1958

-İkinci Gençlik,Hayat,N:76,21 Mart 1958

2.10.4.Tercüme Monografi Çalışması

Halit Fahri'nin bu türde bir tek çalışması vardır o da Victor Hugo Hayatı ve Eserleri adını taşımaktadır.Tahminimize göre bu eseri tercüme etmesinde Victor Hugo'yu beğenmesi ve eserin Fransızca olması etkili olmuştur.

2.10.4.A.Victor Hugo,Hayatı ve Eserleri

1934 yılında F.Flutre'den yaptığı 72 sayfalık tercümedir. Kanaat kütüphanesinin "Resimli Ansiklopedik Neşriyat Serisi" içinde yayınlanmıştır.Kitap İlk Yıllarının Maceraları, Yüksek Çocuk,Klasiklerin Talebesi,Romantik Mücadele,Dramlar ve Büyük Lirik Mecmualar, Siyasi Hayat:Menfa,Son Seneler adlarını taşıyan yedi bölümden müteşekkildir. Victor Hugo'nun doğumundan başlayarak vefatına kadar olan edebî ve siyasi hayatını anlatmaktadır.Gerekli gördüğü yerlerde dipnotlar ve açıklamalardan faydalanmıştır.Konunun daha iyi anlaşılması için yeri geldikçe resimlerden de istifade etmiştir.

2.10.5.Tercüme Edebiyat Tarihi

Halit Fahri'nin bu türde bir tek eseri mevcuttur.O da İtalyan Edebiyatı adını taşımaktadır.

2.10.5.A.İtalyan Edebiyatı

1934 yılında Des Grates'ten yaptığı tercümedir.Maarif Vekaleti tarafından yayınlanmış olup tamamı 127 sayfadır.2[378]Halit Fahri'nin İtalyan edebiyatıyla ilgili ilk yazısı bu eserin yayınlanmasından altı yıl önce Servet-i Fünun mecmuasında çıkmıştır.2[379]Kitabın

---

2[378] Hüseyin Tuncer'in Beş Hececiler,Metin Kayahan Özgül'ün Halit Fahri Ozansoy isimli çalışmalarında bu eserin basılmadığı yazılıdır.Halbuki kitap 1934 yılında yayınlanmıştır.

2[379] "Garbta Yeni Temaşa Cereyanları:İtalyan Müellifi Luigi Pirandello",Servet-i Fünun, N:1557,17 Haziran 1926,Son Sayı,N:1564,5 Agustos 1926.

bazı bölümleri ise basılmadan dört yıl önce Servet-i Fünun dergisinde,2[380] iki yıl evvel de Yeni Türk mecmuasında yayınlanmıştır.2[381] Servet-i Fünun mecmuası kitabı "*Halit Fahri Bey'in yakında İtalyan Edebiyatı nâmında çok mühim bir edebiyat tarihi intişar edecektir*"cümleleriyle tanıtıyor.2[382]Kitabın tamamı on bölüm olup bölümlerin dağılımı şöyledir:

I.Bölüm:İtalyan Edebiyatının Menşeleri,Dante'nin Doğuşuna Kadar
II.Bölüm:Dante Alighieri,Biyografisi,İlahi Komedyası ve Bölümleri
III.Petrarca,Biyografisi,Şiirleri,Ümanistliği,Yurtseverliği
IV.Bölüm:Baccacio,Biyografisi,Decameron Hikayesi
V.Bölüm:Aristo,Biyografisi
VI.Bölüm:Tasso,Biyografisi
VII.Bölüm:Macchievelli,Biyografisi ve İtalyan Edebiyatının 17. , 18.asırları
VIII.Manzoni:Biyografisi
IX.Silvio Pellico,Biyografisi
X.Leopardi:Biyografisi

En sonda konuyla alakalı kelimelerden müteşekkil bir lügat vardır.

2.10.6.Tercümeleri Hakkında Bazı Dikkatler

Halit Fahri'nin tercüme yaptığı yazarlar şunlardır:Karel Tchapck,Frank Flutre,Alphonse de Lamartine, Pierre Benoit, Jules Renard, Pierre Loti, Georges Duhamel, Georges Delaouys, Jean-Baptiste Moliere, Lajos Zılahy, Marion Gilbert, Alphonse Daudet, Henri-Rene Lenormand,Maurice Decobra,G.H.Des Granges, Anatole France.Halit Fahri'nin bu yazarlar içinde en çok tercüme yaptığı yazar sıralamasında Georges Duhamel ilk sırada yer almaktadır.Tercüme yaptığı yazarların büyük bir bölümü Fransızdır ve bir kısmı Fransız İlimler Akademisi'ne (Georges Duhamel) ve Guncourt Akademisi'ne(Jules Renard) üyedir.Fakat arada Çapek gibi Çek asıllı yazarlar ve Emmanuel Bove gibi aslen Rus kökenli olup fakat Fransızca yazanlar,Zılahy Lajos gibi Macarlar da vardır.Yani Halit Fahri tercüme edeceği yazarları seçerken tanınmış olanları tercih eder:

2[380] "CH.M.Des Gramges,İtalyan Edebiyatı:Menşeleri",Uyanış,N:1772-87,31Temmuz 1930,s.139
2[381] "Petrarca",Yeni Türk,N:3,Kânun-ı Evvel 1932,s.212-213
2[382]Servet-i Fünun,N:1951,11 Kânun-ı Sâni 1934,s.98

"....(Decobra'nın)eserleri bütün dünyada ilgi uyandırmış ,bir çok dillere çevrilmiş ve bir kısım filmleri de yapılmıştır.Dekobra'nın roman tekniği o kadar kuvvetlidir ki, herhangi bir eserini okumaya başlayan bir kimse sonuna kadar kitabını elinden bırakamaz.Tatlı ve akıcı bir üslup da Dekobra'nın bu zaferini sağlamakta önemli rol oynamaktadır." (Ozansoy,1963:1).

Tercüme romanları arasında bazı ortak noktalar mevcuttur.2[383] Bazı tercümelerinde hemen konuya geçmemiş önce yazar ve kitap ile ilgili bilgiler vermiştir.Örnek olarak Georges Duhamel'den tercüme ettiği Yaralılar romanında konuya girmeden önce "Bu Kitap Neyi Anlatır?,1941'den Evvel ve Sonra, Georges Duhamel'in Şahsına Ait Hususiyetleri ve Düşünceleri,Georges Duhamel'in Eserleri" bölümleri vardır. Buna benzer bir durum Salavin'in Ruznamesi isimli eserde karşımıza çıkar. Kitabın başında Duhamel'in 30 Şubat 1934 tarihinde Unıversite des Annales'de veriği "Bir Roman Kahramanının Hayatı ve Ölümü" adlı bir bölüm ve bu bölümden sonra romandan alınmış olan "Salavin'in Ölümü"adlı kısım gelmektedir.Bu iki girişin ardından "Gazetelerin Mütaleaları" bölümü gelmektedir. Konuya geçilmeden önce Yves Gandon tarafından yazılmış olan "Georges Duhamel Salavin'in Yanında Yahut Aşk Sayesinde Necat" kısmı vardır(Ozansoy,1942-b:V). Aynı durum Jules Renard'dan tercüme ettiği Poıl de Carotte'de vardır.Bu gibi sebeplerden dolayı bu eserler arasında teknik bakımdan bir benzerlik söz konusudur.Tercümelerini isimlendirirken bazen orijinal ismin aynısını alır bazen de kendisine göre isimlendirir:

"Bunun için biz kitabı tercüme ederken, aslındaki Civilisation(Medeniyet) ismini kâfi bir manada görmedik.Yaralılar diye lisanımıza çevirdik.Evet Yaralılar!Maddi ve manevi yaralılar!" (Ozansoy,1941:IV).

Romanda gerçekçilikten yana olan Halit Fahri,tercüme edeceği yazarları seçerken de -Lamartine gibi istisnaların dışında-onların realist veya natüralist olmalarına dikkat eder. Ayrıca hem Halit Fahri'nin hem Anatole France'ın romanlarında kendi hayatından izlere rastlarız. Duhamel, Halit Fahri gibi gelenekçi çizgidedir.Biri İstanbul'un diğeri Fransa'nın bozulan, aksayan yönlerini ele alır. Tercümelerindeki bir diğer özellik te Halit Fahri'nin ruhunda varlığını hissettiğimiz melankolinin, bu eserlerin pek çoğunda kendini belli etmesidir. Şiirlerinde gördüğümüz egzotizm tercümelerine de aksetmiştir.Pierre Loti'den tercüme ettiği Bir Sipahi'nin Romanı buna iyi bir örnek teşkil eder. Nehir roman adını verdiğimiz ve birbirinin devamı olan romanlardan da

tercümeler yapmıştır.2[384] Halit Fahri, yeri geldikçe çeviri yaparken nelere dikkat ettiğini de açıklar:

"Sayfaların aşağısındaki notlarsa ,İsviçre'deki baskının aslında mevcut olan notlardır. Kitabın Fransızca metnindeki latin ve grek aslından gelen isimler Türkçe'ye çevrilirken Fransızların verdikleri şekle bırakılmayarak asıllarına göre değiştirilmiştir. M.E.B'nın Dünya Edebiyatından Tercümeler" serisinde de pek doğru olarak bu usul kabul edilmiş bulunmaktadır.

Burada şunu da kaydedelim ki,bazı isimlerde-mesela Sain Laurent gibi-yalnız Fransız ve katolik dini gelenekleri içinde rastlanan aziz,isimleri olduğundan bunlar Fransız şekillerinde bırakılmıştır." (Ozansoy,1945-b:1).

Halit Fahri bir eseri neden tercüme ettiğini şu cümlelerle izah ediyor:

"Bir kere bu tatlı okunabilen bir eser.Zaten bizde kitap okuyanlar az. Halkı garbın iyi eserlerini okumağa alıştırmak istiyoruz.Bunun için de hem edebî kıymeti olan,hem de okuyanı eğlendirecek kitaplar seçmemiz lazım.Bunların arasına ağırlarını,hatta en ağırlarını tabiatıyla sıkıştıracağız.

Poıl de Carotte'un meziyetlerini ve hemen bütün dünya dillerine tercüme edilmiş olmasının sebeplerini de ayrıca izah etmek isterdim.Bu eser bütün sadeliği içinde,en ince nuansları ile bir çocuk ruhunu,psikolojisini göstermektedir. Aynı zamanda en basit,günlük hadiseler içinde taşralı bir ailenin yaşayışını, düşüşünü ve bütün şefkatini öbür çocuklarına vererek bir tanesini bile bile nasıl ezdiğini gösteriyor.Poıl de Carotte bunun için küçükten kurnazlaşmış ve kaşarlanmıştır; ruhunun derinliklerindeki ıztırabı da romancı en hafif,en sade ve her biri ayrı ayrı hadiselerle mükemmel canlandırıyor. İşte bu cihetten bütün dünyadaki basit halkın birkaç tipini bu ailede teksif edilmiş bir halde buluyoruz.

Jules Renard'ın bu eserinden çıkardığı bir perdelik piyes de şüphesiz bu çok insani cephesinden alaka uyandırmış ve Comedie-Francaise'de olduğu kadar bütün dünya sahnelerinde de temsil edilmiştir.

Bu kitabı şahsın isimlerini değiştirerek,yani onlara birer Türk ismi vererek de tercüme edebilirdim,gene hakikati değişmez ve hiç yadırgamadan okunurdu.İkinci meziyeti de-ki mühimdir-yazılışındaki şekildedir.Bazıları hatta fıkra denecek kadar kısa bölümler,bir piyeste olduğu gibi konuşmalar ve daha bunun gibi okumayı kolaylaştıran ve alaka ile beraber zevki çoğaltan bir teknik.Bu tarzda bir eser şimdiye kadar bizde ne tercüme edildi ne benzeri yazıldı." (Ozansoy,1937:V).

2[383]Buna en iyi örnek Georges Duhamel'den tercüme ettiği Yalnılar ile Pierre Benoit'in Devler Kaldırımı adlı eserleridir.Her ikisinde de önsöz-tanıtma yazısı vardır ve Birinci Dünya Savaşı'na aittirler.

2[384] Salavin'in Ruznamesi'ni çevirdikten sonra onun devamı niteliğinde olan İki Adam'ı tercüme eder.

2.11.MASALLARI

2.11.1.Binbir Gece Masalları

1957 yılında Doğan Kardeş yayınları tarafından yayınlanan 193 sayfalık eserdir. İkinci baskısı aynı yayınevi tarafından 1970 yılında yapılmıştır.Kitap çocuklar için kaleme alınmış masallardan müteşekkildir.Baş tarafında "Binbir Gece Masalları" başlığı altında bu eserde yer alan masalların nasıl meydana geldiği ile ilgili bilgiler veren bir önsöz vardır.

2.12.MEKTUPLARI

Halit Fahri kendisinde Ahmet İhsan Tokgöz'ün(Ozansoy,1939-c:171) ve Muhsin Ertuğrul'un mektuplarının olduğunu söylüyor.2[385]Fakat Halit Fahri'nin bahsettiği bu mektupları bütün araştırmalarımıza,rağmen elde edemedik.Sadece seçmenler için kaleme aldığı bu matbu mektubunu elde edebildik. 2[386]

2.12.1.İstanbul'un Sayın İkinci Seçmenlerine Halit Fahri Ozansoy'un Açık Mektubu

1945 yılında Güven basımevi tarafından yayınlanmıştır.Yazar bu mektubunda yedinci devrede milletvekili adayı olduğunu fakat seçilemediğini bu sefer de sekizinci dönem milletvekili adayı olduğunu söylüyor ve seçim bölgesindeki halka yapacağı işleri anlatıyor. Mektup tek sayfadan müteşekkildir.

2.13.KİTAP HALİNE GELMEMİŞ VEYA HAKKINDA BİLGİ BULUNMAYAN ESERLERİ

Halit Fahri'nin bu bölümdeki eserleri ya matbu değildir veya matbu olduğu halde bulunamamış, dergi sayfalarında kalmış, kitap haline getirilmemiştir.Bunların haricinde bazı kaynaklarda adından bahsedilen fakat nüshası bulunmayan veya Halit Fahri'nin olmadığı halde ona atfedilen eserlerden bahsedeceğiz.

---

[385] Hayalet Olan Bir Hayalet'in Hikayesi,Son Posta,N:5523,22 Aralık 1945,s.4

2[386]İstanbul'un Sayın İkinci Seçmenlerine Halit Fahri Ozansoy'un Açık Mektubu,Güven Basımevi, İstanbul-1945

2.13.A.İtiraf

Rübab dergisinde üç sayı halinde neşredilmiştir,fakat piyesin kitap halinde bir nüshasına rastlayamadık.2[387] Metin And,Halit Fahri'nin İtiraf diye manzum bir tiyatrosunun olduğunu kabul ediyor fakat kitap halinde yayınlanıp yayınlanmadığı hakkında bilgi vermiyor(And,1971:107).Oyunun eski harfli el yazması bir nüshası İBŞTK'dedir. Piyesin kısaca konusu şöyledir:

Nihad ile Jale birbirlerini seven iki gençtir.Nihad, Jale'ye evlenme teklifinde bulunur fakat onun bu teklifi Jale tarafından kabul edilmez.Nihad buna çok kızar fakat evlenmemelerinin sebebini sorar.Jale kendisinin dört yıl önce amcazâdesi tarafından tecavüze uğradığını söyler.Nihad bu açıklama üzerine Jale'yi affeder.

Yukarıda da görüldüğü üzere oyunun konusu gayet basittir.Bütün vak'a bir gece gibi kısa bir zaman diliminde cereyan eder.İtiraf'ın üçüncü bölümünü sonunda 3 Temmuz 1328 tarihi vardır.Fakat bu tarihi taşıyan üçüncü nüsha 16 Agustos 1328 tarihinde yayınlanmıştır. İtiraf'ın ilk sayısının tarihi ise 2 Agustos 1328'dir.Demekki Halit Fahri eseri kaleme aldıktan hemen sonra yayınlamıştır.Halit Fahri'nin ilk denemelerinde biri olmasına ve bazı kusurlarına rağmen eser başarılı kabul edilebilir. Yazar bu eserinde o devrin modasına uymuş ve intihar,yasak aşk gibi bazı özelliklerden faydalanmıştır. Yalnız bu eseri diğerlerinden ayıran en belirgin özellik burada aşkın mutlulukla neticelenmesidir. Oyun entrikaya dayanmadığı için girift te değildir.Eser baştan sona kadar sadece Jale'nin bir sırrı üzerine kurulmuştur. Yazar bu sırrı geç açıklamak ve okuyucuyu meraklandırmak için araya gereksiz cümleler ilave etmiştir.Oyun bu sır etrafında döner durur.Piyesin iki kişiden müteşekkil olması uzun tiradlara neden olmuş, bu uzun tiradlar da monotonluğa sebebiyet vermiştir.Bu sebepledirki Jale'nin sırrını açıkladığı kısım üç bölüm tutmaktadır.

Eserin dili kaleme alındığı döneme göre sade olabilir.Fakat bugün için bu durum geçerli değildir. Çünkü çok terkip olduğu gibi Arapça ve Farsça unsurlar da bir hayli fazladır. Olaylar Boğaziçi'nde bir yalının bahçesinde cereyan eder.Mekandan sadece baş tarafta bahsedilir ondan sonra mekan üzerinde hiç durulmaz.Mekanın kahramanlar üzerinde psikolojik bir tesiri de yoktur.Şahıslar ile ilgili açıklamalar ise yeri geldikçe parantez

---

2[387] "İtiraf",Rübab,N:30,2 Agustos 1328,s.347;N:31,9 Agustos 1328,s.358;N:32,16 Agustos 1328,s.368

içinde verilmiştir.Her zaman olduğu gibi geri dönüş tekniği mazideki olayları açıklamak veya hatırlatmak için kullanılmıştır.Piyeste yazarın ilk dönemlerde etkisinde kaldığı Fecr-i Ati'nin duyuş tarzı hakimdir.İlk başlarda kendisini hissettiren marazilik ve melankoli sonlara doğru yerini rahatlığa bırakır. İtiraf 12 Ocak 1916 Çarşamba günü Müdafaa-i Milliye Cemiyeti yararına Erenköy tiyatrosunda hanımlara gösterilmiştir (Polat,1991: 99).

2.13.B.Neron

Halit Fahri,1913-1914 sezonunda Jean Baptiste Racine'nin Britannicus trajedisinini Neron adıyla tercüme eder.Eser aynı sezon Burhaneddin Kumpanyası'nda sahnelenir. Sahnelenmesinden yıllar sonra Son Posta'da Halit Fahri'nin bu eser ile ilgili iki makalesi yayınlanmıştır.2[388]Halit Fahri bu makalelerinde eserin Burhaneddin kumpanyasında nasıl oynandığını ve Burhaneddin'in neler yaptığından bahsediyor. Neron hakkında teferruatlı bilgi vermiyor.Neron, 1955 yılında Tarık Aktel tarafından aynı isimle tekrar tercüme edilmiştir.

2.13.C.Cici Anne-Hazan Yuvası

Henry Bataille'nin Maman Calibri adlı eserinde 1916 yılında yaptığı mensur adaptedir. 4 perdeden müteşekkil olup birinci ve dördüncü perde 9,ikinci perde 7, üçüncü perde 6 meclistir.Piyesin bir diğer adı da Hazan Yuvası'dır.Bu adı taşıyan yazma bir nüshası İstanbul Şehir Tiyatrosu'nun kütüphanesinde 282 numara ile kayıtlıdır.Eser Baykuş'tan önce kaleme alınmış fakat Dârülbedayi edebî heyeti Baykuş'a öncelik verince Cici Anne unutulmuştur.Halit Fahri anılarında bu olayı şu şekilde anlatıyor:

"Baykuş yazılmış hazırdı.Bastırmayı düşünüyor,fakat oynatmayı henüz aklıma bile getirmiyordum.Oynatmak için bir adapteyi Dârülbedayi heyetine okumak tasavvurunda idim.Bu piyesin aslı Bataille'in Maman Colibri'si idi ki,yıllardan sonra, Dârülbedayi'in ikiye bölünmesi üzerine bir kısım artislerin teşkil ettiği Türk Sahnesi'nde Hazan Yuvası ismiyle oynanmıştır.

Hasılı kolumun altındaki çantanın bir gözünde Baykuş,bir gözünde Cici Anne hergün Bakırköyü'nden İstanbul'a bu piyeslerle iniyordum.Baykuş'u zevkim için trende göz gezdirir ve belki bazı mısralarında yeniden tashihler yaparım diye hep yanımda taşıyordum.Bazan de pek samimi bir dosta parçalarından okuduğum da oluyordu.Cici

2[388] "Racine'in Britanicus'u ve Aktör Burhaneddin",Son Posta,6 Temmuz 1939;17 Temmuz 1939, s.4

Anne'ye gelince okumak için heyet-i edebîyyenin eşref saatini beklemekte idi.Nihayet birgün o saat geldi ve beni Letâfet apartımanındaki büyük salona çağırdılar.

Salona girdiğim zaman şaşırdım.Geniş uzun masanın etrafına yirmiye yakın çehre donanmıştı ve en başta şeref makamında Süleyman Nazif kurulmuştu. Heyet azasını selamladım,oturdum ve içimden:

-Hayret dedim bütün bu kalabalık,bir adapte piyesi dinlemek için mi toplanmıştı? Fakat kafamdaki düğümü Hüseyin Suat çözdü:

-Bırak şimdi adapteyi dedi,şu çantanda gezdirdiğin manzum piyesi çıkar da onu oku! Hepimiz meraktayız.Hayretim büsbütün ziyadeleşmişti." (Ozansoy,1964-b:64).

Temaşa mecmuasının 1 Şubat 1336 tarihinde yayınlanan 19.sayısında Halit Fahri'nin Cici Anne piyesinin sahnelenmesine karar verildiğine dair haber yer almaktadır. Fakat eser bu tarihte sahnelenmemiştir.1923 yılında yayınlanan İlk Şâir isimli eserinin sonunda yer alan listede bu eserin de adı geçmektedir. Piyes ilk defa 1916 yılında Türk Tiyatrosu sanatçıları tarafından Darülbedayi'de, ikinci kez ise 1922 yılında Şehzadebaşı Ferah Tiyatrosu'nda sahnelenmiştir. Hazan Yuvası'nın bir özelliği daha vardır.O da Dârülbedayi tarafından piyeslerin Perşembe gündüz kadınlara, gecesi ve Cuma gündüzü erkeklere oynanması kararı alınır.Bu mesut karardan faydalanan ilk piyes Halit Fahri'nin Hazan Yuvası'dır (Zobu,1977:56).

2.13.D.Ölüm Perileri

İlk öce Şâir Nedim mecmuasında tefrika edilmiş 2[389] daha sonra Gülistanlar Harabeler kitabının ikinci bölümünde yayınlanmıştır(Ozansoy,1922:54).Eser müstakil kitap olarak neşredilmemiştir.Tek perdelik manzum dramdır. Halit Fahri,piyesin altına düştüğü dipnotta bu eserini Baykuş'tan evvel yazdığını, Baykuş'un ruh itibarıyla bu bedbin felsefenin tafsilatı sayılabileceğini söylemektedir.Halit Fahri'nin bu sözlerinden hareketle eserin 1916'dan önce kaleme aldığını tahmin etmekteyiz(Ozansoy,1922:94). Piyesin konusu kısaca şöyledir:

Nihat ve Melek evli bir çifttir. Nihat eşi Melek ile birlikte evde otururken birden aklına mezara girmek gelir.Bu fikrini eşine söyler fakat eşi Melek mutlu olduğu için bu teklifi kabul etmez.Bu sırada Ölüm Perilerinin sesi gelir ve Nihat ağlayarak kendini

---

2[389] "Ölüm Perileri",Şâir Nedim,N:11,20 Şubat 1335,s.94-96

medivenlerden aşağıya bırakır.Melek ona yardıma koşarken olduğu yere yıkılır kalır. Merdivenlerden yuvarlanan Nihad,eşine elveda diyerek vefat eder.

Aruz vezninin Mefâilün-Feilâtün-Mefâilün-Feilün kalıbı ile kaleme alınmıştır. Aradaki şarkılarda Mefailün/Mefailün kalıbı tercih edilmiştir.Eserin genelinde düz kafiye, şarkılarda çapraz kafiye kullanılmıştır.Baykuş'ta olduğu gibi bu eserinde de fantastik (Ölüm Perileri) unsurlar vardır.Halit Fahri, her zaman olduğu gibi birbirine zıt iki karakteri bir araya getirmiştir. Bunlardan Nihat bedbinliği Melek nikbinliği temsil eder. Bu eserde de Baykuş'ta gördüğümüz bedbin felsefenin izleri vardır.İlk Şâir'de müneccim, Nedim'de neyzen kötülükleri haber verir.Burada da felaket habercisi olarak Ölüm Perilerini kullanmıştır.

Olaylar çok kısa bir zaman dilimi içinde gerçekleşir.Konuya uygunluk sağlaması için gece vakti tercih edilmiştir.Mekanın köşkün yatak odasıyla sınırlı tutulması sahnelenme imkanı sağlamıştır. 1912 yılında kaleme alınan Rüya ile aralarında konu bakımından uygunluk vardır.Çünkü her ikisinde de yaşanılan hayattan bıkma ve ötelere gitme hissi hakimdir. Bazı eserlerinde olduğu gibi burada da aşk ayrılıkla neticelenir.Ölüm yine ağırlıklı bir şekilde kendisini hissettirir.

2.13.E.Dokuz Ayın Bir Goncası

Alexandre Bısson'un Les jois de la Maternite isimli eserinden adapte ettiği vodvildir. Tamamı 3 perde olup,birinci perde 15,ikinci perde 6,üçüncü perde 4 meclistir. Eski harfli el yazması bir nüshası İBŞTK'dedir.Halit Fahri'nin 1923 yılında yayınlanan İlk Şâir kitabının sonunda verilen listede bu eserin adı vardır.1926-1927 Sezonunda Dârülbedayi'de sahnelenmiştir.

2.13.F.Kaynanam

Halit Fahri'nin Mahmut Yesari ile birlikte Alexandre Bisson ve Antony Marsile'den tercüme ettikleri vodvildir.Orijinal adı Les surprises du Divorce'dir.Halit Fahri yıllar sonra kaleme aldığı anılarında bu çevirme işini şu cümlelerle ifade ediyor:

"Ben Alexandre Bisson'un Antony Marsile birlikte yazdıkları Les surprises du divorce isimli vodvilini okumuş,çok beğenmiş,Mahmud'a da okumuştum.O da çok beğendi ve piyesi Kaynanam ismi ile adapte etmeye karar verdik. Ben kendime göre bir adapte

yapıyor,ona veriyordum, o da harikulade söz buluşları ve bazı tip değiştirmeleri ile eseri işliyordu." (Ozansoy,1970-a:298).

1923 yılında yayınlanan İlk Şâir isimli eserinin sonunda yer alan listede bu eserin adı geçmektedir.Buradan hareketle piyesin 1923 ve daha önceki yıllarda keleme alındığını tahmin etmekteyiz.Kaynanam,1923-1924 sezonunda Dârülbedayi'de,Şâdi Bey'in başkanlığında Ankara'da(Sevengil,1968,C.1:261), 1926 yılında Millî Sahne'de,1927-1928 sezonunda Şehir Tiyatrolarında,1932'de Reşid Rıza Tiyatrosu'nda,1939 yılında Reşit Rıza-Ertuğrul Sadi Tek Kumpanyası'nda sahnelenmiştir.

Nurulah Atâ her zaman olduğu gibi Halit Fahri'nin bu eserini de beğenmez ve "*Kaynanam piyesinin mensup olduğu tarz ise sanatla hiçbir suretle münasebettar değildir..Bu eserin Dârülbedayi'ye layık olmadığı şüphesizdir,çünkü o müesesenin de vazifesi sanatla meşgul olmaktır*"cümleleriyle eleştirir.2[390] Eser Eylül 1939 yılında Reşit Rıza-Ertuğrul Sadi Tek Kumpanyası'nda tekrar sahnelenir.Fakat ilanlarda sadece Mahmut Yesari'nin adı vardır,Halit Fahri'nin ismi yoktur.Yazar bu duruma çok üzülür.2[391] Kaynanam'ı sahneleyen kumpanyalar Halit Fahri'nin adını ilanlardan silerler ve sadece Mahmut Yesari'nin adını yazarlar.

2.13.G.Baskın

1925 yılında Fransız temaşa muharriri Henry Kıstemaeckers'in En Bombe adlı eserinden yaptığı adaptedir.Komedi olup,eski harfli el yazması bir nüshası İBŞTK'dedir. Tamamı 3 perde olup birinci perde 24,ikinci perde 19,üçüncü perde 27 meclistir.1925 yılında Ferah Tiyatrosu'nda sahnelenmiştir.Baskın sahnelendikten sonra bazı eleştirilere hedef olur. Bunlardan ilki Burhaneddin Ali'ye aittir.Burhaneddin Ali oyunu şu cümlelerle değerlendirir:

"*Halit Fahri Bey'in Baskın'ı tiyatro bahislerinde kasdı affolunmaz bir hatadır..O, Dârülbedayi sahnesini bir,iki eseriyle süslemiş değildir.Şu halde nasıl oluyorda,acemi olmayan bir muharrir kendini müşkül mevkide bırakacak yeni bir eser yazıyor.Telif bahsinde solda sıfırız.Fakat adaptasyonda niçin hüsn-i intihâbımız olmasın.Hergün yüzlerce eser İstanbul'a geliyor. Bunların içinde bula bula böyle biçimsizlerini neden benimsiyoruz bilmem.Ferah Tiyatrosu'nda geçen gece Baskın!'ı seyrederken ter*

2[390]Nurullah Atâ, "Dârülbedayi'de Kaynanam",Akşam,26 Nisan 1923,s.4
2[391] "Millî Edebiyat Davası" ,Son Posta,1 Eylül 1939,s.10

*döktüm. Kadınların yüzüne bakamadım.Fazla mı açıktı? Hayır fakat öyle bir kaç meclis vardı ki, değme dekolte piyeslere taş çıkartır."*2[392]

İkinci tenkit yazısı İbrahim Necmi'den Gelir.İbrahim Necmi, Vatan gazetesindeki yazısında Baskın hakkındaki düşüncelerini şu cümlelerle ifade eder: *"Fransada bile rağbet görmemiş tenkidata uğramış bir oyunun Türkçe'ye tatbiki ekseriyetle ağır ve rûhi tahlilere müstenid eserleriyle meşhur olan Henry Kistemeckers ,günün birinde heveslenmiş, gülünç tesadüflerden bir ikisini bir araya getirmek suretiyle böyle bir mudhike kaleme almış.Zarif şâirliğiyle umumi muhiti celbeden Halit Fahri Bey de galiba müellifin ismine kapılarak bu müdhikeyi Türkçe'ye tatbik eylemiş."*2[393]İbrahim Necmi makalesinin devamında eserde tespit ettiği kusurları sıralamaya başlar:

*"Bizim meleketimizde geceleri saati bir liraya sarhoşları toplamaya memur bir adam olmadığı gibi,ikâmetgâhını hem yazıhane hem metresleriyle alakat yeri yapan mest-i müdam bir avukat da tasavvur edilemez.Hele karısından bıkmış ayrılmış bir adamın çirkin bir baskın teşebbüsüne kalkmasında, sonra da birden bire bütün mahallenin kendi aleyhine kalkmasında mantık ve makûliyetten eser görülemez. Baskın âdeti ortadan kalktığı gibi câri olduğu zamanlarda da muvakkithanelerin bunda bir rolü yoktur.Sonra muvakkithanede toplanan yüksek tabakaya mensup bir aile efradının orada mahallenin âdi sınıfı ile müsavî ve hem insanlar gibi temas eylemelerine,hatta onların kaba ve çirkin nüktelerine tahammül göstermelerine inanmak pek kolay değildir...Baskın'ın bir meziyeti varsa o da mahalle imamı,muhtar,bekçi gibi bir sınıf halkının enmûzecini göstermesidir.Lakin bunda bile mesela Şinasi merhumun bizde hemen hemen ilk tiyatro piyesi olan Şâir Evlenmesi'nde gösterilen enmûzecler derecesine bile yetişmemiştir...Halit Fahri Bey, tatbiklerinde intibak hususunda biraz daha müşkülpesent davransa çok daha iyi idi."*2[394]

2.13.H.Juliette Yahud Rüyaların Anahtarı

Halit Fahri'nin Georges Neveux'nün Juliette ou la clef des songes adlı eserinden yaptığı adaptedir.1926'da Dârülbedayi'de sahnelenmiştir.Matbu veya el yazması bir nüshasına rastlayamadık.

2.13.I.Mütehakkim

Henry Clarc'ın Autoritaire adlı eserinden 1926 yılında yaptığı 72 sayfalık adaptedir. Eski harfli el yazması bir nüshası İstanbul Şehir Tiyatrosu kütüphanesinde 29 numara ile kayıtlıdır fakat mevcut değildir. 3 perdeden müteşekkil olup birinci perde 8,ikinci

2[392]Burhaneddin Ali, "Zavallı Sahne Hayatımız",İkdam.13 Nisan 1925,s.7
2[393]İbrahim Necmi, "Baskın",Vatan,13 Nisan 1925,s.4
2[394]a.g.m.,s.4

perde 13,üçüncü perde 7 meclistir.1926-1927 sezonunda Dârülbedayi'de sahnelenmiştir. Ankara gazetesinde S.A rumuzuyla yayınlanan bir değerlendirme yazısında Mütehakkim'in ufak tefek kusurlarına rağmen güzel bir adapte olduğundan bahsedilmektedir. 2 [395]

2.13.İ.Doğan ile Selma

Halit Fahri'nin çocuklar için yazdığı 14 tabloluk ve 105 sayfalık operettir. Oyunun müziği Fehmi Ege tarafından hazırlanmıştır. El yazması bir nüshası İstanbul Şehir Tiyatrosu kütüphanesinde 491 numara ile kayıtlıdır fakat eser mevcut değildir.1936-1937 Sezonunda İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda sahnelenmiştir.

2.13.K.Ümit

Henry Bernstein'in Espoir isimli eserinden yaptığı 182 sayfalık adaptedir. Tamamı 5 perde olup birinci perde 14,ikinci ve beşinci perde 6,üçüncü perde 7, dördüncü perde 9 meclistir.Eski harfli el yazması bir nüshası İstanbul Şehir Tiyatrosu kütüphanesinde 495 numra ile kayıtlıdır fakat eser arşivde yoktur.İlk defa 27 Şubat 1927,ikinci defa 1937-1938 sezonunda İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda sahnelenmiştir.2[396]

2.13.L.Konakta Kervanlar

"Konakta Kervanlar" Uyanış mecmuasının 30 Temmuz 1936 tarihli 2084-399. sayısında yayınlanmış bir şiirin adıdır.Ayrıca Mehmet Behçet Yazar,1940 yılında Halit Fahri, ile yaptığı ropörtajın sonunda"...basılmamış Konakta Kervanlar adlında bir şiir mecmuası"nın olduğundan bahsetmektedir.2[397] Mehmet Behçet'in bu sözüne istinaden yaptığımız araştırmalarımız sonucunda bu adı taşıyan matbu veya el yazması bir eserine rastlayamadık. Konakta Kervanlar,1964 yılında yayınlanan Sonsuz Gecelerin Ötesinde isimli şiir kitabının üçüncü bölümünün adıdır ve bu bölümde şu şiirler yer almaktadır:

Konakta Kervanlar,Bir Yaz Öğlesinde,Bir Serçe Bir Dal,Bülbül,Onu Gördüm, Duvarda, Gece Uyuyan Kadın, Eskiden de ,Unutmuşum,Ada'dan Ayrılırken,Bakırköy Akşamları, Hatıran, İtiraf, Pan

---

2[395] S.A, "Tiyatro Tenkidi:Mütehakkim",Ankara Gaz.,N:34,9 Şubat 1927
2[396] "Melek İçin",Servet-i Fünun,N:2260,14 Kânun-ı Evvel 1939,s.53
2[397]Mehmet BehçetYazar, "Halit Fahri Ozansoy",Yedigün,N:404,3 Kânun-ı Evvel 1940,s.13

Kanaatimizce Halit Fahri, bu isimde bir kitap yayınlamayı düşünmüş fakat daha sonra bu fikrinden vazgeçmiş ve tasarladığı bu eserini de Sonsuz Gecelerin Ötesinde'nin üçüncü bölümü olarak yayınlamış olmalı.

2.13.M.Küçük Terzi

1967 yılında Paul Arnold'un Le Petit Tailleur adlı eserinden yaptığı adaptedir.Ankara doğuş matbaasında basılmıştır.1967-1968 sezonunda Devlet Tiyatroları'nda sahnelenmiştir. Araştırmalarımız sonunda matbu veya el yazması bir nüshasına rastlayamadık.

2.13.N.Diğerleri

Andre Birabeau'nun Le Théme de La Femme Fatale isimli eserinden adapte ettiği ve orijinal adı Afet olan 3 perdelik bir oyunu vardır.Halit Fahri üzerine çalışanlardan biri olan Metin Kayahan Özgül, bu oyunun müsveddelerinin Metin And'ın şahsi kütüphanesinde olduğunu fakat kendisine verilmediğini iddia ediyor(Özgül,1986:49). Yine Metin Kayahan Özgül,çalışmasında İstasyonda Şenlik ve Eczacı adlı adaptelerinin 2[398], Çin İmparatoru adlı bir tercüme piyesinin olduğunu kaydediyor.(Özgül,1986:49). Hem Metin Kayahan Özgül,hem Hüseyin Tuncer'in kitaplarında Pierre Apesteguy'dan tercüme ettiği Ölüm Yolcuları adını taşıyan bir romanının olduğunu ve 1940-1950 arasında yayınlandığı yazmaktadır(Özgül,1986:48;Tuncer,1994:43).2[399]Metin Kayahan Özgül'le yaptığımız mülakat sonucunda bu eserlerin sadece isimlerini bulduğunu, metinlerini elde edemediğini söyledi.Biz de yapmış olduğumuz şahsi araştırmalarımız sonucunda bu eserlerin matbu veya el yazması nüshalarını elde edemedik.Halit Fahri'nin Küçük Aynalar isimli bir oyunu da vardır.2[400]

Halit Fahri, Refik Ahmet Sevengil'in hazırladığı 1950 yıllığında hazırlamakta olduğu bazı kitaplar olduğunu söyledikten sonra bu çalışmaları hakkında şu bilgileri veriyor:

"*Fransız romancısı Julien Green'den tercüme etmiş olduğum (Visionnaire) romanını merhun Semih Lütfi Kitabevi vasıtasıyla (Hayalinde Gören) ismiyle 1950 yılı ilk ayları*

2[398] Eczacı Max Maurey'den adaptedir.

2[399]Yalnız biz bu bilgiyi Hüseyin Tuncer'in Metin Kayahan Özgül'den aldığını tahmin etmekteyiz. Çünkü Özgül'ün çalışması Tuncer'inkinden 6 yıl önce hazırlanmıştır.

2[400]"Küçük Aynalar Oyunu,Dormen Tiyatrosu,İttihat ve Terakki,İstanbul-1969,Güzel Sanatlar Matbaası, s.16-19"

içinde yayınlamış bulunacağım.Aynı müellifin biri Fransız akademisi diğeri İngiliz Bookman mükafatı olmak üzere iki mühim edebî mükafat kazanmış olan meşhur (Matmazel Mesurrat)isimli romanını da çok zamandan beri büyük bir itina ile tercüme etmiş bulunuyorsam da henüz buna bir editör bulamıyorum.Sebebi de romanın büyük olması ve 20 forma tutmasıdır."[401]2

Mehmet Behçet Yazar,Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı adlı eserinde Halit Fahri'nin aruz vezniyle yazdığı şiirlerini topladığı "Sukut" adını taşıyan bir kitabının yayınlanacağını haber veriyor.Fakat taramalarımız sonunda bu isimde bir kitaba rastlayamadık. Halit Fahri, Georges Sınaenon'un Karşı Evdeki Adamlar adlı eserini Rusların Zehirlediği Türk Konsolosu adıyla tercüme etmiş ve bu eser Son Posta'da 51 sayı halinde tefrika edilmiştir(Özgül,1986:48;Tuncer,1994:43).Bu eserin bir bütün haline getirilmiş nüshasına rastlayamadığımız için kitap olarak yayınlanmadığını tahmin etmekteyiz.2[402]

Tercüman gazetesinin 26 Şubat 1971 tarihli nüshasında Millî Eğitim Bakanlığı 1000 Temel Eser Serisi içinde "Halit Fahri Ozansoy'dan Seçmeler" diye bir kitabın yayınlanacağı haberi vardır fakat bu isimde bir kitabı yayınlanmamıştır.Halit Fahri 1970 yılında yayınladığı Edebiyatçılar Çevremde isimli kitabında yer alan "Filibe'ye dair diğer hatıralarımı Abdülhamid'in Aczi ve Bulgar Zulumleri isimli yazımı ileride yayınlamak istediğim bir kitaba bırakıyorum" cümlesiyle ilerleyen yıllarda bir hatıra kitabı daha kaleme alacağını belirtir.Fakat buna ömrü vefa etmemiştir(Ozansoy,1970-a:368).

Galip Arcan,Halit Fahri'nin Dârülbedayi'de oynanmak için Karagöz isimli bir oyun yazdığını söylüyor.2[403]Niyazi Akı, Türk Tiyatro Edebiyatı Tarihi isimli eserinin birinci cildinde Halit Fahri Ozansoy'un Ahmet İhsan ve Şürekası Matbaacılık Osmanlı Şirketinde basılmış 77 sayfalık Payitahtın Kapısında adını taşıyan bir eserinin olduğunu yazıyor(Akı,1989:236). Halbuki bu eser Halit Fahri'ye değil onunla yanı soyadı taşıyan Faik Ali'ye aittir.Niyazı Akı,aynı eserinde Halit Fahri'nin Müfit Ratip'le birlikte hazırladığı Kanije Faciası adını taşıyan bir eserinin de olduğunu söylüyor(Akı,1989: 222). Fakat araştırmalarımız sırasında bu isimde bir eserine rastlamadık.

2[401] Refik Ahmet Sevengil, "1950 Sanat Yıllığı", s.70
2[402] İlk Sayı,Son Posta,N:737,1 Mayıs 1948;Son Sayı,Sonposta,N:786,20 Haziran 1948
2[403] Galip Arcan, "Halit Fahri Ozansoy'dan Bir Hatıra",Güvercin,N:58,Mart-1971

Sönen Kandiller kitabının sonunda Halit Fahri'nin neşr edilen eserlerini verdikten sonra yayınlanacak olanlar bölümünde Koyda Mehtap(Hece Vezniyle Şiirler) ve Periler Bağçesi (Aruz Vezniyle Şiirler) kitaplarının çıkacağını yazılıdır.Fakat bu iki kitap yayınlanmamıştır.Ayrıca Şehir Tiyatrosu'nun kütüphane kayıtlarında 76 sayfadan müteşekkil Çılgın Bakire adında bir oyununun olduğu kayıtlıdır ama eser kayıptır.

Şehir Tiyatrosu dergisinin 440.sayısında Halit Fahri'nin E.Pailleron'dan Fare(La Souris isminde bir oyun tercüme ettiği ve bunun Dârülbedayi'de sahnelendiği yazmaktadır. Fakat biz bu ismi taşıyan bir eserini bulamadık.2[404]Halit Fahri'nin Remzi kitabevi tarafında yayınlanan İki Adam kitabının sonunda Dünya Muharrirlerinden Tercümeler Serisi'nde çıkacak kitaplar arasında Halit Fahri'nin Georges Duhamel'den tercüme ettiği Ta Kendisi adlı bir eserinin yayınlanacağı belirtilmektedir.Fakat adı geçen seri içinde bu isimde bir kitap yayınlanmamıştır.

Halit Fahri'nin ilk eseri Rüya'dır. Halbuki onun adı aynı yıl içerisinde-Rüya'dan önce yayınlanan Polisler Kralı Sharlok Holmes adlı polisiye romanın ilk nüshasında mütercim olarak geçmektedir.Halit Fahri,Alemdar gazetesinde yayınladığı bir yazısıyla bu kitap ile hiçbir alakasının olmadığını söyler:"*Polisler Kralı Sharlok Holmes isminde yeni neşr olunan bir eserin ilk formasında mütercim olarak benim ismimi yazmışlar.Böyle bir masa kitabıyla hiçbir iştirakim olmadığını beyan eylerim*".2[405]

2[404]Şehir Tiyatrosu,"Tiyatromuz 70 Yaşında:1915-1985,70 Yılda Oynadığımız Oyunlar",Şehir Tiyatrosu, N:440, s.3[Tarihsiz]

2[405] Ayna,Alemdar,N:113,2 Agustos 1328,s.4

3.ÜÇÜNCÜ BÖLÜM-SANATI

3.1.ŞÂİRLİĞİ

3.1.1.Şiire Başlaması

Halit Fahri, roman ve tiyatro türlerinde eserler vermesine rağmen; daha çok şâirliğiyle tanınır. Onu tanıyan herkes "Şâir Halit Fahri" olarak bilir.İşte bu şâir Halit Fahri de "Edebiyatçılar Geçiyor" isimli hatıra kitabında şâirlik seyranına nasıl başladığını şu cümlelerle ifade ediyor:

"Kır seyranı, dağ seyranı, bağ seyranı olur da şiir seyranı olmaz mı? Şiirden şiire bir gezinti, şâirden şâire bir tanışıklık, bazen kısa bazen uzunca bir ülfet... İşte bu, son seyranın manası budur.

Ben bir çoğunuz gibi şiir seyranına pek küçükken başladım. Daha merhum Celal Sahir gibi boynumda sırmalı cüz kesesi payton arabaya kurulup, arkamdan gelen çocukların ilâhileriyle Vefâ'daki mahalle mektebine başladığım günden... Hayır! Belki de o günden daha evvel... Zira daha evvel, Kırkçeşme'deki evimizin çıkmaz mahallesinde, her akşam garipliğinde, ihtiyar bir dilencinin ilâhisini dinlerdim:

Benim adım dertli dolap
Suyum akar yalap yalap
Böyle emreylemiş çalap
Onun için inilerim

Bazen de başka bir dilenci daha içli bir sesle şöyle sızlardı:
Ya gecenin ateşine
Ya gündüzün ateşine
Mevlam derd vermesin Yâ Rabbi!

Mistik lirizme anlaşılan o zamandan ruhumun kapılarını açmışım. Yalnız o kadar mı? Anneannem de bana, uzun ve karlı fırtınalı kış gecelerinde köşe minderinde, acayip ritimlerle dolu masallar anlatırdı. Korkunç bir Arap karısı, elleri yerde, bacakları havada yürüyor ve ayaklarının üstünde kocaman bir testi taşıyordu. Bu vaziyette çeşmeye su doldurmaya giderken kalçaları iki yana sallanıyor ve şöyle sesler çıkarıyordu:
Davlumbako dandakos
Davlumbako dandakos

Anlaşılan karanlık, korkunç mevzularla gürültülü kafiyeleri de ruhuma o yaşımda sindirmişim" (Ozansoy,1970-a:363).

Şiire ilgisi çocukluk yıllarında başlayan Halit Fahri kısa bir dönem, dedesinin görevinden dolayı Amasya'da ikamet etmek mecburiyetinde kalır. Bu ikamet sırasında, dedesinin evinde tertiplenen ve o bölgenin tanınmış şâirlerinin katıldığı toplantılara iştirak eder: *"Küçüklüğüm Amasya'da geçti. Büyük pederim, edebiyata fevkalâde meraklı idi. Amasya'nın mâruf şâirleri bizim evde samimi heveskârların iştiyâkıyla müşaâreler tertip ederlerdi. Her akşam büyükbabamın evinde cereyan eden şark âlemleri, hissiyatım üzerinde kuvvetli tesirler bırakıyordu"*.3[406] Çocukluk yıllarında bu içindeki şiir ateşi iyiden iyiye yanmaya başlar. Özellikle büyüklerinden dinlediği masalların ve Ramazan geceleri seyrettiği mahyaların, onda büyük tesiri olur:

"Anneannemin bana anlattığı masalların fantastik levhaları ile gökteki bu yalabık resimleri birbirine karıştırdığım da olurdu. Bu pırıl pırıl ışıyan resim mahyalarda hayalimin kanatlarını şiir ufuklarına uçuran ilk sanat tepkilerim, ilk sanat uyanışlarım idi.Bu mahyalar, bana ninemden çok kere dinlemiş olduğum zümrüd ve anka masalından daha ziyade,şiirin ve mechûlatın kapılarını açıyor;ilk ilham kıpırdanışlarını beş-altı yaşımın bir köşeciğinde zihnime nakşediyordu"(Ozansoy, 1968:36).

Şiire karşı ilgisinin uyandığı bu yıllarda, özellikle şark edebiyatından etkilenmiştir. Bu etkide büyük babasının evinde tertiplenen toplantıların, babası Mehmet Fahri Paşa'nın ve Fârisî mualliminden aldığı derslerin büyük rolü olmuştur:

"İran edebiyatını, bilhassa Hâfız Şirâzi'nin eserlerini zevk ile etüd ettim. Divan edebiyatına merakım çoğaldı. Pederin tesiriyle bende derin bir mutalaa hevesi uyanmıştı".3[407] İşte bu tesirle önceleri Nedim ve Fuzuli'yi, biraz da Şeyh Galip'i zevk alarak okumaya başlar.3[408]

1904 yılında Mekteb-i Sultanî'ye leyli olarak kaydolur. Bu okula girdikten sonra zaten içinde var olan şiir sevgisi iyiden iyide artar ve ilk şiirlerini karalamaya başlar: *"Artık ben kendim de vezinsiz, kafiyesiz şiirler yazmaya heves etmişimdir"*(Ozansoy,1970-a:363). Halit Fahri, aruz vezninin nasıl kullanılacağını bu lisede öğrenmiştir:

"Daha Galatasaray'de talebe iken,ilk şiir merakıyla aruzu öğrenmeye heves etmiştim. Fakat mektepten hafta çıkışlarında,Beyazıt'taki sahaflara uğrayıp satın aldığım türlü

3[406]R. R, Halit Fahri Bey'le Mülakat, Galasaray, N: 10, 15 Teşrîn-i Sâni 1931, s.9
3[407]a.g.m,s.9
3[408]Şehap Nafiz,Halit Fahri Bey Diyor ki,Servet-i Fünun,N:1877-192,4 Agustos 1932, s.150

türlü ilm-i aruz kitapları bana bir şey öğretemedi.Bunun üzerine o sene Türkçe hocamız olan Ali Kâmi Bey'e rica ettim.Muhterem hocam de benim kendisine uzattığım Rübâb-ı Şikeste'nin bazı sayfalarında bazı şiirlerin kenarına vezinlerini yazdı. Şimdi bana düşen meselenin güç tarafı,diğer mısraların da neden ve ne suretle aynı vezine uyduklarını bir nevi temrinle tatbik ederek kendi kendime öğrenmekti.

Her ne ise,o gece cebir ve geometri kitaplarını bir tarafa attım ve o anda benim için daha çetin muâdeleleri ihtiva eden aruz ilminin deryasına dalmaya çalıştım.Nihayet gecelerce uğraştıktan sonra feilâtün,mefâilün,fa'lün veznini iyice öğrenebildim...Aman yarabbi ne saadet! Bu vezinle ilk aruz beytimi de yazdım.

Denizin sath-ı lerzedârında
Acı bir nefh-i pür melâl esti

Ben şimdi sevinç içindeyim ya.Hemen ertesi gün bahçede edebiyat meraklısı bizim arkadaşlara bu ilk numunelerimi göğsümü gererek bir şâirden ziyade bir bestekâr çoşkunluğu ile okudum".[409]

Türkçe derslerine giren Ali Kâmi Bey'in onun şiiri sevmesinde büyük etkisi olur: "*Bir sene evvelki hocam İsmail Safa 'nın kardeşi Ali Kâmi Bey nasıl teşvik ederdi beni.Aruz vezniyle denemelerimi ona gösterirdim ve yanlışlarımı düzeltmekten zevk duyardı. Aruzu kuvvetle ve sağlam olarak kullanmayı ondan öğrenmiştim.Çok kibar , zarif ve iyilik sever bir adamdı.*"[410] Fakat ondan sonra bu derse giren Süleyman Bahri Bey ise Halit Fahri'ye soğuk davranır: "*Hocam Ali Kâmi Bey, benim manzumelerimi okumaya, hatta onları tashih etmeğe tahammül gösteriyor. Üstelik teşvikten de geri durmuyordu... Süleyman Bahri Bey hocamız nedense bize burun kıvırıyor, evvelce Ali Kâmi Bey hocamızın gösterdiği müsamaha, ilgi ve teşviki göstermiyordu*"(Ozansoy, 1970-a:363). Bir aralık hastalanır ve tedavi için Filibe'ye amcası Ali Hilmi Bey'in yanına gider. Filibe'de Türk öğrencilerin devam ettikleri rüştiyeye kaydolur. Fakat şiire karşı olan ilgisi hâlâ devam etmektedir. Bu ilgi sebebiyle çok güzel şiirler okuduğunu duyduğu Zühtü Bey'in sınıfına kaydolur:

"*Hem çok güzel şiir okuyor dediler. Eyvah benim şâirlik hevesim kabardı. Ne olur, Türkçe derslerinde beni o sınıfa yollasalar. Zaten Türkçem de oradakilerden kuvvetli. Buna eminim. Böyle şey olur mu? Olurmuş meğer. Akşam amcama da bunu söylemiştim. Zühtü Bey amcamın dostu. Artık bilmem mektep müdürüne hangisi rica etmiş? Ertesi gün sarıklı müdür bana Türkçe derslerinde o sınıfa gideceğimi bildirdi. Öyle sevinmiştim ki...Rüştiyedeki Zühtü Bey'in derslerine gelince, benim için bir şenlikti ...Bize Cenap Şahabettin'in Elhân-ı Şita'sını ezberletmişti*"(Ozansoy,1970-a:367).

---

[409] Aruz Dedikoduları,Son Posta,22 Temmuz 1944,s.4
[410] "Ben 102 Numaralı Halit",Tercüman,23 Mayıs 1968,s.4

Bir yıl sonra tekrar İstanbul'a avdet eder ve Mekteb-i Sultanî'ye yeniden kaydolur. Bu okulda Türkçe öğretmeni olan Ali Kâmi Bey'den başka yine edebiyat öğretmeni olan Mösye Bouche'un da yardımını görür. Onun teşvikiyle klasiklerin yanında romantik ve sembolistleri de okumaya başlar(Aktaş,1996:163).Mekteb-i Sultanî yılları, onun şâirliğinin temellerinin atıldığı dönemdir. Şâir bu durumu *"Galatasaray Lisesi'nin edebiyat âşığı talebeleri arasında ben de vardım. Şiir ve edebiyat ateşiyle yanıyordum."* cümleleriyle ifade ediyor.3[411] Bu okuldan mezun olduktan 17 yıl sonra kaleme aldığı bir manzumede Mekteb-i Sultanî'nin şâirliğine olan katkısını şu mısralarla ifade eder:

"Şâirliğim sende başlar
Bilmem hatırlıyormusun
Ne ateşli şiirler yazardım uzun uzun
Geceleri hep senin sıraların üstünde
Evet evet sen yarattın şâirliğimi"3[412]

Amasya'da büyükbabasından ve özel hocalardan aldığı dersler sayesinde Fârisî ve Arapça'yı,3[413] Mekteb-i Sultanî'de ise Fransızcayı öğrenmiştir. Fransızcası o kadar ileridir ki, Dârülfünun'un Fransızca bölümüne kaydolur fakat eğitimini yeterli görmediği hatta liseden daha alt seviyede bulduğu için devam etmez ve ayrılır. Mekteb-i Sultanî'de öğrendiği yabancı dilin ecnebi edebiyatlarını tanımasında büyük katkısı olur:

"Galatasaray'da talebe iken 1866'da Parnasse Contemporain adlı ilk şiir mecmuasıyla ortaya atılarak bir aile tesânüdüyle çalışıp muhtelif kıymetli eserler meydana getiren Parnassiens'leri tetkike başladım...İşte bu Parnasyen cereyanları benim için yeni bir ilham menbaı olmuştu..Bilhassa soneleriyle temâyüz etmiş, tasvirlerindeki sade fakat isabetli görüşleriyle bir çok takdir kazanmış olan Tropeés muharriri J.M.Hérédia'dan mütekâsif etmiş billurlaşmış mısraın numune ve zevkini aldım."[414]

Şâir bu parnasyenler içinde en çok Le Conte de Lisle'in esrarengiz şark âlemlerini terennüm eden manzumelerini beğenir. Parnesyenlerden sonra ikinci sırayı sembolistler almıştır: *"Bir taraftan da az çok ilerlemiş olan Fransızcamla Fransız sembolist şâirlerini okuyor ve bunları Victor Hugo gibi dev şâirlere bile tercih ettiğim oluyordu"* (Ozansoy,1939-c:253).

Hayatı boyunca devam edecek olan bu Batı etkisinde Fransız şâir ve yazarları ilk sırada gelmektedir. Bu yıllarda en çok okuduğu kitap Henri de Regnier'in Suların Beldesi

---

3[411]Tevfik Fikret,Uyanış,22 Agustos 1929,1723-38,s.163
3[412]Mektebimde Bir Gün,Uyanış,N:1803-118,5 Mart 1931,s.214
3[413] "Müdürümüz Tevfik Fikret'i Anarken , Tercüman.24 Agustos 1965.s.4
3[414] R.R,HalitFahri Bey'le Mülakat,Galatasaray,N:10,15 T eşrin-i Sâni 1931,s.9

isimli şiir kitabıdır. Yerli şâirlerden ise başta müdürü Tevfik Fikret olmak üzere Edebiyat-ı Cedide ve Fecr-i Ati şâirlerini beğenir. Halit Fahri'ye göre bu şâirler içinde Celal Sahir'in yeri başkadır:

"...pembe, eflâtun, beyaz gibi şiir başlıkları ile yazdıkları gençliğimizde bize aşk heyecanları verirdi. Nasıl vermesin ki? Biz hemüz toy, acemi şiir meraklısı gençlerdik; ne kadar çalışsak da nâşenîde Fars ve Arap kelimeleri ile mısralar dizemiyorduk ve aşındırdığımız mecmua kapılarından 'sadece hava alarak çıkıyorduk. ...yeni yetişmeye heveslenen biz gençler Celal Sahir'in aşk şiirleriyle mavi göklere yükseldiğimizi hissederdik.Onun bu kuyumcu dükkanı camekanı süsler gibi Farsça ve Arapça kelimelerden iç içe isim tamlamaları dizerek yazdığı şiirlerine bile,her zaman hayran kalacaktık"(Ozansoy,1939-c:200).

Özellikle Fransa'dan yeni dönen Yahya Kemal'le tanıştıktan sonra, pek çok geceler onunla birlikte Fransız şâirlerinin eserleri üzerine eğilerek pencerelerde sabahın ilk ışıklarını karşılarlar.3[415] Sembolist ve parnasyenleri tanıdıktan özellikle Yahya Kemal'le tanıştıktan sonra Andre Chenier, Jean Moréas, Charles Beaudelaire, José Maria de Hérédia, Henri de Regnier'nin mısraları onun için en nefis his ve hayal menbaları olduğu gibi, gelecekteki şiir anlayışının teşekkülünde rol oynayacak olan şâirlerden bazılarıdır.3[416]

Mürsel Arıcı, Halit Fahri Ozansoy üzerine hazırladığı çalışmada ve bir makalesinde onun şâirliğini üç döneme ayırmıştır.3[417] Fakat biz Halit Fahri'nin şâirliğini gelişim çizgisi bakımından iki döneme ayırmayı daha uygun bulduk. Birinci dönemi ilk şiirinin yayınlandığı 1912 yılından Efsaneler'in basıldığı 1919 yılına kadar olan zaman dilimiyle sınırlandırdık. Yedi yılı kapsayan bu zaman diliminde, şiirlerinde ağırlıklı olarak kullandığı vezin aruzdur. 1917 yılı gibi bazı kısa dönemler haricinde şâir, hep bu vezni tercih etmiştir. Bu tarihten sonra aruzu çok az kullandığı gibi hece de ilk sırayı almıştır.Özellikle 1930 yılından sonra hecenin yanına serbest müstazatın da katıldığı görülür.Bu sebepten dolayı aruzun mutlak hakimiyetinin olduğu 1912-1919 yılları arasını birinci dönem, 1920-1970 arasını ise ikinci dönem olarak sınıflandırmayı uygun gördük.Bu şekilde bir tasnif yapmamızda kullanılan vezin kadar konu, şekil, üslup da

---

3[415]Hakkı Tahsin,Eseri ve Hatırası,Uyanış,N:1725-40,5 Eylül 1929,s.649

3[416] a.g.m,s.649

3[417][1912-1916 Arası,1917-1929 Arası,1930-1970 Arası] Mürsel Arıcı,Halit Fahri Ozansoy'un Eserleri Üzerine Bir Araştırma,İstanbul Üniversitesi,Edebiyat Fakültesi, Lisans Tezi,İstanbul-1970,Tez N:974, Türkiyat Enstitüsü,Hecenin Beş Şâirinden Halit Fahri Ozansoy'un Şiiri Üzerine, Türk Kültürü, N:258, Ekim 1984,s.659

etkili oldu. İkinci devrenin ilkine göre geniş tutulmasının sebebi bu dönem içinde şiir anlayışında belli bir değişikliğin olmayışıdır. Özellikle ikinci dönemin ortalarında şiir ikinci planda kalmaya başlamış, onun yerini tercümeler ve köşe yazarlığı almıştır. Bu sebeple ikinci bölümün uzun tutulmasında kanaatimizce her hangi bir sakınca mevcut değildir. İlk dönem daha sonra da belirteceğimiz gibi Divan,Fecr-i Ati ve Servet-i Fünun şiirinin, ikinci dönem ise Batı ve halk şiirinin tesirindedir.

3.1.2.Şâirliğinin Birinci Dönemi

Büyükbabasının Amasya'daki evinde tertiplenen toplantılara katılmasının da tesiriyle şâirliğinin ilk yıllarında klasik şiirin etkisi altındadır.İlk şiirlerine baktığımız zaman da bu etkiyi rahatlıkla anlayabiliriz. Yukarıda da belirttiğimiz gibi şâirin bu dönemde beslendiği kaynaklardan biri Divan,ikincisi Servet-i Fünun ve Fecr-i Ati şiiridir. İkincisinde Tevfik Fikret'in Mekteb-i Sultanî'de okurken müdürü olmasının etkisi olmuştur. Tevfik Fikret Halit Fahri üzerinde o kadar etkilidir ki, onun manzumelerinin büyük bir bölümünü ezbere bilir: *"Daha talabelik zamanımda şiire çılgınca bir aşkım vardı...Fikretîn Rübab-ı Şikeste'sine hayrandım.İlk heveskârlık şiirlerin bu tesirle doludur".*3[418] Bu iki kaynağın yanına az da olsa Mekteb-i Sultanî'de öğrendiği yabancı dil sayesinde tanıma imkanı bulduğu Batı şiiri de ilave edebîliriz.Özellikle Halit Fahri bu yıllarda Henri de Regnier'nin Suların Beldesi adlı eserini elinden düşürmez. Şâirliğinin ilk yıllarında Servet-i Fünun, Aşiyan, Muhit, Hâle, Resimli Kitap gibi tanınmış edebiyat dergilerini de takip ederek kendini yetiştirir(Ozansoy,1939-c:253).İşte beslendiği bu kaynakların etkisiyle kaleme aldığı ilk manzumesi, Rübab mecmuasının altıncı sayısında yayınlanır:

Mazideki Aşk İçin Sana
"Parlardı hasta alnımın üstünde jâleden
Bûsenle bir çicekli sema,bir beyaz kamer
Asûde mâi gözlerin avâre sâf iken
Serperdi bî-emel
Yorgun ve sisli ruhuma nermin menekşeler
Gittin süründü muztarip ölgün cebinime
Hasret zılâli her gece yuvaya pür keder
Makhur yavaşça ağladım ezgin firâk ile
Kalbim diyordu;Gel

3[418] Şehap Nafiz,Halit Fahri Bey Diyor ki,Servet-i Fünun,N:1877-192,4 Agustos 1932,s.151

İncitme kırma aşkımı âzürdeyim yeter
Hüsnünle müncelî o sıcak varlığım soğuk
Artık harâbe.Eski melûl bir yıkık mezar
Boşluklarında öksürür âheste sık boğuk
Bir baykuşun sesi
İnler veremli sayhası nevmîd bir inkisar
Gençlik hayali..İşte sönük münkesir tebah
Altın ipekli saçların âdi ufuklara
Serpildi..Sonra gizlice pür-ihtisar siyah
Mâtem çicekleri
Meftur açıldı rûhumun engin miyâhına"3[419]

Bu ilk şiirinden itibaren Efsaneler'e kadar kaleme aldığı manzumelerin tamamına yakınında kullandığı vezin aruzdur. Çok nadir de olsa arada serbest vezin ile şiirler de yazmıştır.3[420] Vasfi Mahir Kocatürk, onun kullandığı vezne dikkatleri çekerek şâirliği için *"Aruz vezniyle Türkçe şiirleri Yahya Kemal'den çok daha önce daha büyük bir kudretle yazan Halit Fahri'nin dünkü edebiyat içinde arkadaşlarının hepsinden daha kuvvetli bir şahsiyeti ve değerli bir yeri vardır"* ifadesini sarfeder(Kocatürk,1936:44).

İlk manzumesinden itibaren Paul Verlaine'in Art Poetique adlı şiirinde yer alan *"her şeyden evvel musiki"* tezine sıkı sıkıya bağlıdır. Halit Fahri için şiir bir iç sesidir ve şâir bunu mutlaka bulmak zorundadır. Müzikaliteyi ve sembolizmi bu derece sevmesinde beslendiği kaynaklardan biri olan Fecr-i Ati'nin ünlü şâiri Ahmet Haşim'in rolü büyüktür. Ahmet Haşim'in dışında kalan -birkaç istisna hariç-Fecr-i Ati sanatçılarını beğenmediği gibi 3[421] Ahmet Haşim'i Türk edebiyatında sembolizmi en iyi temsil eden kişi olarak görür. Yıllar sonra kaleme alacağı anılarında o yıllardaki şiire müzikalite açısından bakış tarzını şu cümlelerle ifade eder:

"Biz de sembolist olmuştuk. Bu arada Paul Verlaine'in herşeyden evvel musiki diye başlıyan şiiri vardır ya, işte o şiirle Verlaine'in ortaya attığı teze sarılmıştık. Tez doğrudur, şiir içsesidir, şâir kendi içinde o sesi bulursa orjinaldir, bulamazsa demek ki şiire yeni bir ses getirememiştir. Mesela; bizim edebiyatımızda yüce Yunus Emre'nin sesi kendisininse, taklitçilerin sesi kendilerinin değildir. Onun için Yunus unutulmaz, yaşar; ötekiler kenarda kalırlar, yahut büsbütün unutulur giderler"(Ozansoy,1970-a:228).

3[419]Rübab,C.1,N:6,1 Mart 1328,s.46
3[420]Rüzgar Olsaydım,Rübab,N:17,10 Mayıs 1328,s.178
3[421]Yedi Meşale,Servet-i Fünun,N:1654-180,26 Nisan 1928,s.378

Bu dönemde kaleme aldığı manzumelerin dilini, yaşadığımız devir ile kıyasladığımızda hiç de sade olmadıklarını anlarız. Arapça ve Farsça kelimelerin yanında, terkiplerin de bol olması dilinin daha da ağır olmasını sağlamıştır:

"Şiirlerimdeki mâtem değil mi nâ-mahdud
*Yeter biraz da rebâbımda inlesin ölgün"*3[422]
*"Emiyor hûb-ı leyl-i hasretle"*3[423]
"Artık size bir bûse-i yâkut-ı emel yok" (Ozansoy,1919-b:32)
*"Yıksın saray-ı encümi bir bir ra'di nâgehan"*3[424]

Halit Fahri bu dönemdeki manzumelerine verdiği isimlerde dahi terkiplerden istifade etmiştir: Mabed-i A'sar, Neşîde-i Mesâ gibi.3[425] İlk dönem şiirlerinde çok dikkati çeken özelliklerden biri de patetik mısraların çok olmasıdır. Fakat bu devre şiirlerinde görülen bu özellik,ileriki şiirlerinde iyice azalmıştır. Birinci devre şiirlerinde, dış âlemden ziyade iç âlem insanın kendi iç dünyası ve eşyanın özü hakimdir.Şâirlik hayatı boyunca kendini hissettirecek olan melâl, elem ve bıkkınlığın tohumları bu devrede atılmıştır. Çünkü 1912-1919 yılları arasını kapsayan yedi yıl zarfında kaleme aldığı manzumelerin tamamına yakınında hakim olan tema elem ve melankolidir. Bu sebeple manzumeleri Baykuş, İnziva, Melâl-i Şam, Hitâbe-i Elem gibi isimler taşır. Bu manzumelerin mısraları ise mâtem, defn, mezar, leyl, zulmet, hücre gibi kelimelerden müteşekkildir. Bazı mısralarda bu karamsarlık çok belirgin bir hal alır:

*"Doldur bu siyah ruhuma bir leyle-i Mi'rac"*3[426]

Şâir, bu durumun farkındadır ve aşağıdaki mısralarla kendisi de itiraf eder:

"Şiirlerimdeki mâtem değil mi nâ-mahdud
*Yeter biraz da rebâbımda inlesin ölgün"*3[427]

Halit Fahri kendisindeki bu elem havasını *"Bedbinlik bende olsa olsa biraz Yakup Kadri'nin mistikliği gibi nihayet iyi, kötü sanat eserlerimde kendisini belli eden bir hususiyetimdir"* cümlesiyle açıklar.3[428] Faruk Nafiz ise ondaki bedbinliği izaha lüzum görmediğini, çünkü onunla uzvileştiğini savunur:

"Gülistanlar Harabeler şâiri için muayyen bir telakki vardır, bedbin olması. Biz bu bedbinliği tenkit edenlerle hem fikir değiliz. Bu marazilik Halit Fahri'nin ruhunda o

---

3[422]Şekvâ-yı bî-Sûd,Rübab,N:20,31 Mayıs 1328,s.212
3[423]Uyu Ruhum,Rübab,8 Mart 1328,N:7,s.54
3[424]İnziva,Şehbal,N:64,1 Teşrîn-i Sâni 1328,s.306
3[425]Mabed-i A'sar,Rübab,N:12,12.Nisan 1328;Neşide-i Mesa,Rübab,N:27,12 Temmuz 1328,s.305
3[426]Neşide-i Mesâ,Rübab,N:27,12 Temmuz 1328,s.305
3[427]Şekva-yı bî-Sûd,Rübab,N:20,31 Mayıs 1328,s.212
3[428] Natür Seven Üstadıma İkinci Cevabım,Uyanış,N:2196-511,22 Eylül 1938,s.279

kadar esaslıdır ki, başka bir izaha lüzum görmeden adeta uzvileşmiştir diyebiliriz. Bedbin manzumelerinde yeknesaklığı Halit Fahri kadar belki hiç kimse hissetmez. Bununla beraber bu hususiaki hali gösteriyor ki bu gayr-i kâbil-i izâle bir hâlet-i rûhiyedir...Halit Fahri ümit ve arzuyu bir misafir gibi kabul ediyor.Yahut o aziz misafir o geldiği yeri pek karışık bulduğu için gitmeye mecbur oluyor.İşte Halit Fahri'nin üzerine esas ettiğimiz yegâne kusuru bu hayâl-i perişanlığıdır...terkipsiz lisan ile yazdığı manzumelerde çûşiş, aks-i nâliş gibi kelimeleri ihtiva eden eski şadırvanlar manzumesine kadar muhtelif neşv ü nemâ numuneleri mevcuttur...Hiç şüphesiz ki Halit Fahri, çok metin ve çok iyi bir şâirdir...Eğer yegâne kusur diye kaydettiğimiz insicamsızlığına daha hususi bir şekil verseydi, biz bunu bir meziyet addederdik...Halit Fahri dün iyi bir şâirdi, bugün de iyi bir şâirdir, fakat yarın daha fevkalâde bir şahsiyet olacağına hiç şüphe yoktur."[429]

Halit Fahri'nin şiirlerindeki bu bedbinlik bazıları tarafından ironik bir şekilde değerlendirirlir:

"O kendine ben elem şâiriyim diyor, doğru Halit Fahri Bey elem şâiridir. Fakat bu hastalık şâirin şiirinden ziyade mizacındadır. Şiiri ise elemli olmaktan ziyade abes, aksi, sitemli, kahırlı, bedbin ve durup dururken de komik olan pejmürde bir çehredir...Elem değil, bilmem ki karanlık, manasız bir korku, bir muamma. Bu muammaya tatsız ve yakışıksız bir kapris diyeceğimiz geliyor... Artık bu fantaziyeye elem ve şâirine elemli demek lazım gelirse; kısaca, komik elem, tuhaf elem demeliyiz".[430]

Fakat Halit Fahri bütün bu eleştirilere rağmen hâlâ elem şiirleri yazmaya devam etmesi gerçekten ilginçtir:

Bugünkü Şâir
Bir kızıl kıpkızıl semaya bakan
Şâirin musikisi artık kan
Bir zaman şiirimizdi akşamlar
Aşka hem râz olan yeşil camlar
Tehî ufuklarda
Sislenen gayb olup sönen bir Ada
Gece sahilde nazlı genç kızlar
Gökde hülyalı ince yıldızlar
Bize bahş etti bir zaman ilham
Fakat artık su başlarında garam
Arayan musikiyi etmez râm[431]

Kanaatimizce bu ilk devre şiirlerinde melâlin, bedbinliğin yanında, sebebini tesbit edemediğimiz bir korkunun da izleri vardır. Bu korkunun temelini bir dereceye kadar egzistansiyalistlerin, angoisse'una, devrin bunalımlı ve sıkıcı atmosferine, ülkenin içinde bulunduğu baskıya, cihan harbine bağlayabiliriz.

---

[429]Faruk Nafiz,Gülistanlar Harabeler,İleri Gazetesi,12 Agustos 1328,s.3
[430]Dergah,İstanbul'un On Beş Günü,Dergah,N:33, 20 Agustos 1338,s.142.

İlk şâirlik yılları olduğu için kullandığı kafiyeler zayıftır. Göz için kafiye anlayışından ziyade Recaizade Mahmut Ekrem gibi kulak için kafiye anlayışına bağlıdır. Kanaatimizce bunun asıl sebebi kafiye bulmada zorlanmasıdır.

İlk dönem şiirlerinde dikkati çeken bir diğer durum da egzotizmdir. Şâire göre egzotik edebiyat *"..gelecek nesiller için eminim hayretle tetkik edilecek manzum birer vesika"* hükmündedir.3[432] 1919 yılında kadar yayınladığı ve Efsanler başlığı altında topladığı manzumelerin büyük bir bölümünde, bu eqzotizmin izlerine oldukça sık rastlanır. Egzotik mekanlar daha çok İran ve Hind'e aittir. "Brehme, Bambu Ormanı,Şeştar" Halit Fahri'nin manzumelerinde geçen egzotik mekanlardan bazılarıdır(Ozansoy,1939-c:33). Nahit Sırrı, Halit Fahri'nin egzotizminden övgüyle bahseder: *"..onun Türk şiirine egzotizmi ilk getiren kalem olduğunu, Babil'le Kabil'in Hind'le Çin'in ilk defa onun hayalinde canlandığını söylemek mümkündür."3*[433] Ondaki bu egzotizmi beğenenler olduğu kadar beğenmeyenler de vardır: *"Halit Fahri Bey, bir zamanlar kârilerine her şiirinde buhurdan, nalın, şal gibi acayip eşya ve şadırvan, sedd-i çin, hamam gibi garip manzaralar gösterdikten sonra nihayet Sönen Kandiller ile gözlerini hayata açtı."*3[434] Halit Fahri'deki bu egzotizmi beğenmeyenlerden biri de İsmail Habib'tir: *"Mekânen kalktı Kâbil'lere, Bâbil'lere gitti. Hint kervanlarının baharat yüklü zenginliğini temâşa ederek mermer saraylara kapanan tunç kapıların tok ve derin seslerini dinledi. Peri padişahlarının masallarını dinletti"*(Sevük,1932:463). Fakat Halit Fahri yıllar sonra Servet-i Fünun dergisinde yayınladığı bir makalesinde şiirlerindeki egzotizmi şu cümlelerle açıklar:

"Edebiyat-ı Cedide şâirleri ve Fransız edebiyatından bilhassa sembolistler, benim bu şiir yolumu aydınlatmağa geldi. Bu arada Fransız şâiri Parnasyenlerden Le Conte de Lisle'in de esrarengiz şark âlemlerini terennüm eden manzumeleri alakamı çekiyordu. İşte bütün bu tesirler ile şiire ilk başladığım ve arzu ile doğru olarak ilk mısralarımı yazmaya koyulduğum devirde,Hint mâbedlerinden Bağdat'ın çinili billur saraylarındaki ahenk ve şaraptan bahsedişim bundandır...karanlık gecelerin esrarından, cinlerden perilerden ve manzaralarla ölüm hayallerinden çok ilham almışımdır. Daha ilk şiirlerimi neşrettiğim Rübab mecmuasındaki Mâbed-i Esrar gibi şiirlerimde, sonradan yazdığım Efsaneler'in ve bilhassa Baykuş'un tohumlarını bulabilirsiniz".3[435]

3[431] Bugünkü Şâir, Donanma,N:85, 2 Mart 1331,s.589
3[432] Deniz Serhoşları,Uyanış,N:1772-1773,31 Temmuz-7 Agustos 1930,s.135
3[433]Nahit Sırrı,Paravan,Uyanış,N:1702-17,28 Mart 1929,s.263
3[434]Güneş,Güneş Dergisi,N:3,s.16
3[435]Şiirde Ne Yapmak İstedim,Servet-i Fünun,N:2397,30 Temmuz 1942,s130

İlk dönem şiirlerine hâkim olan unsurlar arasında Fecr-i Ati şiirini de saymıştık. Bu Fecr-i Ati şiiri özellikle dil, konu, üslup olarak kendini hissettirdiği gibi şiirlerindeki kelime, motifler ve renk merakı da tıpkı onları hatırlatmaktadır. 3[436] Fecr-i Ati ve Servet-i Fünun şiirinin yanında az da olsa Batı şiirinden etkilenmiştir.Halit Fahri,Şehap Nafiz'in bir anketine verdiği cevapta bu etkiyi şu cümlelerle ifade ediyor:

"...Fransızca şiir kitaplarını okumaya başladım; Victor Hugo, Lamartine, Musset gibi. Klasiklerden de Fransız hocalarımın bütün gayretine rağmen ancak Racine'i sevebildim. En büyük zevk aldığım parnasyenlerle Fransız ve Belçikalı sembolistlerdi; Verhaeren, Henri de Reg'nier, Rodenbah, Verlaine, Beaudelaire, Albert Samain, Le Comte de L'isle'i de pek severdim. Esasen bu büyük parnasyen şâirin kadîm devirleri Asya'yı rengarenk âlemler halinde terennüm eden şiirlerinin benim esrâra ve efsaneye fazla münkeşif dimağıma derin bir tesir yapması pek tabii idi. Aynı hisle Hérédia'nın Les Troppées, Ganimetler isimli cildini bir zamanlar yastığımın altında saklardım. Esas itibarıyla plastik mısra zevkimi bu şâirden aldığım bir hakikattir." 3[437]

Özellikle "Nâyiler" hareketine katıldıktan sonra o devrin edebiyat dünyasında tanınan birisi olmuştur. Topluluğun sahip olduğu fikirlerin de tesiriyle ney, nâyilik, mevlevilik ile ilgili şiirler kaleme almaya başlar. "Dervişin Sözü, Türbe, Âyinden Sonra, Ney Sesleri, Dârüleytam Yavrularına" adını taşıyan şiirleri bu tesirle yazdıklarından bazılarıdır.

"Mevlevilerle yâr olan neyler
.....
Ne kadar çılgın olsa ney ve kudüm" 3[438]

Bu Nayilik dönemindeki şiirlerinde en çok yer verdiği mazmun neydir:

"İnliyordu uzaklarda hıçkıran bir ney(Ozansoy,1919-b:12)
"Bir ney sesiyle hıçkırıyor kimsesiz(Ozansoy,1922:114)
"Titriyor neyzenlerin destinde ney
Ruha bir ses musiki sun ça..nâ
Ey bu dergahın büyük bânisi ey
Pirimiz yâ hazreti Mevla..nâ" (Ozansoy,1922:78)

Bu ney, nâyilik, Mevlana kelimelerinden dolayı onda mistisizm olduğunu ileri sürenler de vardır(Özkırımlı,1982:944). Fakat böyle bir durum söz konusu olmadığı gibi sadece böyle bir amaç için kaleme alınmış şiiri de yoktur.Çünkü şiirlerinde bunların dışında mistisizmi hatırlatacak bir durum söz konusu değildir.Ayrıca araştırmalarımız

---

3[436]İnci Enginün,Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri,Türk Dili Dergisi,N:481-482,Şubat-1995,s.575
3[437]Şehap Nafiz,Halit Fahri Bey Diyor ki,Servet-i Fünun,N:1877-192,4 Agustos 1932, s.151
3[438]Tasavvufa Doğru,Ayinden Sonra,Sahilden Zühreme,Zerdüşt,Efsaneler,Ney Sesleri,Servet-i Fünun, N:1682-208, 8 Teşrîn-i Sâni 1928,s.422

sonucunda Halit Fahri'nin herhangi mistik bir grupla ilgisine de rastlayamadığımız için bu iddialar geçersizdir.Zaten manzumelerindeki bu durum belirli bir zaman sonra sona erdiği gibi,sadece bu içinde bulunduğu topluluğun durumundan dolayı bu tarz şiirler kaleme almıştır.

İkinci Meşrutiyet'ten sonra esmeye başlayan hürriyet rüzgarından Halit Fahri de etkilenmiş ve Ziya Gökalp'in önderliğindeki Türkçülük cereyanına katılmıştır. Ömer Seyfettin,1917 yılında Gülhane Parkı'nda şâir arkadaşlarını, bir yoldan öbür yola, terkipli dilden açık ve samimi Türkçe'ye davet eder(Ozansoy,1939-c:305). O da bu davete icab eder ve Ömer Seyfettin'in bahsettiği çizgide manzumeler kaleme almaya başlar(Özgül,1986:15). Bu etkilenmenin ilk tesiri vezinde olur ve şâir çok kısa bir dönem için de olsa aruzu bırakıp heceye geçer. Halit Fahri o yıllardaki durumunu şu cümlelerle ifade ediyor:"*Ruhumda Ziya Gökalp'in yarattığı Türkçülük ve memleket ateşi parlıyordu.Birşeyler yazmak, onun bize misal gösterdiği yabancı, terkipsiz sade dille bir eser vücuda getirmek istiyordum. Bu eser bilhassa, millî bir değerde olmalıydı. Konusu yüzde yüz bizim derdimiz,bizim hayatımız, millî ıztırabımız etrafında olmalıydı*" (Ozansoy,1964-b:62). Çok kısa bir dönem için de olsa hece veznine niçin geçtiğini yıllar sonra bir gazeteye yazdığı makalesinde şu şekilde açıklar:

*"Balkan harbinden bir müddet sonra idi. O millî acının ilhamıyla Yeniçeri isimli bir şiir yazmaya başlamıştım... Yeniçeriyi sahneye sokmak sırası gelince adeta afalladım. Eyvah, yeniçeri kelimesi aruzun o anda kullandığım veznine bir türlü uymuyordu! Bunun üzerine başka vezinlere müracaat ettim, müstezatlar yapmağa kalktım, beyhude. Yeniçeri kelimesi yenii çerii şeklinde imalelere uğramadan hiç aruz veznine uygun düşmüyordu. İşte bunun üzerine ilk defa kızdım ve yukarıdan beri yazdığım mısraları hecenin ondörtlüsüne çevirerek yeniden yazdım ve ancak bu sayede yeniçeriyi odama çağırabildim".*3[439]

Bu devredeki manzumelerini konuları bakımından bir incelemeye tabi tuttuğumuzda, istisnalar dışında sosyal konulu şiirleri yok denecek kadar azdır.Bu istisnalardan biri Rübab mecmuasında yayınlanan ve "Denî İtalyanlara Hafiften Bir Hitap" başlığını taşıyan şiiridir.İtalyanlar 1912 yılında Trablusgarb'ı işgal etmişlerdir.Halit Fahri de onlara karşı beslediği kin ile bu manzumesini kaleme alır.Şiirin konusu Trablusgarp

3[439]Son Münakaşalar Etrafında Fıkralar ve Hatıralar,Son Posta,26 Kânun-ı Sâni 1940, s.7

şavaşıdır.3[440] Ayrıca Rübab mecmuasındaki bir bulmacada "Düyada en alçak millet hangisidir?" diye bir soru sorulur ve cevap olarak da karşısına İtalyanlar yazılır.3[441]

Şahabettin Süleyman, onun ilk devre şâirliği için şu cümleleri sarfeder:

"*...bu cereyân-ı cedîdin sernâme-i iftârı Hâlit Fahri'dir. Rüya ile kendini tanıtan bu yirmi yaşındaki şâir, hakikaten büyük bir kabiliyet-i şi'riyyeye mâlik olduğu gibi bugünkü hissiyatı da tevsî ve temsil hususunda büyük bir eser-i zekâ büyük bir şiddet-i tehassüs gösteriyor. Yeni cereyan doğmuştu. Fakat sahası pek dar idi. Onun vatanperverâne ilhamı yalnız mazmûmatta kalıyor, daha ziyade ilerleyemiyor ve manzumeler birbirine benziyor, birbirinin taklidi oluyordu. İşte Hâlit Fahri ona yeni şekl-i tevessü verdi. Hanım ninelerimizin naklettikleri masalları bir heyecan-ı bedii ile temizledikten, tezyin ettikten sonra nakletmeyi bildi. Geçenlerde Servet-i Fünun'da çıkan Bağdat nâmındaki manzumesi ne kadar güzel ne kadar millî idi. Genç şâir hakikaten, Osmanlı hissiyatına cevap verecek mahiyette yaşayışla mütenasip olmayan nefâsi vücuda getiriyor. Hâl-i hazırdaki gençlik, onun etrafında toplanıp yeni cereyana daha ziyade vüsat etmeye çalışmalıdır."*3[442]

Halit Fahri şiire ilk başladığı yıllarda aynı dönemde başlayan çağdaşlarına nazaran daha çok istikbal vadeden bir şâirdir.Şahabettin Süleyman ondaki bu kabiliyeti farketmiştir ve bunu şu cümlelerle ifade eder:

"*Halit Fahri nesl-i âhirin en ziyade takdir ve pereştiş ettiğim şâirlerinden biridir. Osmanlı gençliği Fahri gibi büyük bir simâ-yı mâneviye, büyük bir simâ-yı şâiriyete mâlik olduğundan dolayı iftihar etmelidir. Lisanındaki selâset fikirlerindeki hususiyet ve hissiyatındaki vüsat ve rifat itibarıyla son zamanlardaki şâirlere tefevvuk ettiğine kanaat-ı kâmilem vardır. Halid garbı değil; şarkı, uzun mâziler arasında ölü kalan masalları vezin ve ahenkle taze bir lisan ile nakletmiştir."*3[443]

Vâlâ Nurettin, 1956 yılında şâirin jübilesi dolayısıyla kaleme aldığı bir makalesinde şâirin ilk yıllarını "*Devrin genç şâirleri arasında en fazla ümit verendi*"cümlesiyle ifade eder.3[444] Şâir, bu dönemde nehir roman gibi birbirinin devamı olan seri şiirler de yayınlar.3[445] Halit Fahri'nin ilk manzum piyesi olan Baykuş bu dönemde yayınlamıştır. Süleyman Nazif, Baykuş'u aruzla kaleme alındığı için çok beğenmekte ve onun şâirliği

---

3[440]Deni İtalyanlara:Hafiften Bir Hitap,Rübab,C.1,N:6,1 Mart 1328,s.167

3[441] Rübab,N:23, 7 Haziran 1328.

3[442]Şahabettin Süleyman, "Yeni Bir Halet-i Ruhiye",Büyük Duygu,N:14,24 Temmuz 1329, s.229

3[443]Şahabettin Süleyman,Nevsâl-i Millî,C.1,N:1,1330;Başka bir yazısında da yine Halit Fahri ve arkadaşlarını över:Nâyiler,Yeni Bir Gençlik Karşısında,Safahat,N:1,Mart 1330, s.3

3[444]Vâlâ Nurettin,Halit Fahri Ozansoy'un Jübilesi,Cumhuriyet,5 Haziran 1956,s.2

3[445]Dağda Bir Yolcuya-1,Donanma,N:138,27 Eylül 1337;Dağda Bir Yolcuya-2,Yarın,22 Kânun-ı Evvel 1337;Muğla Yolunda-Menderes,Servet-i Fünun, N:1539,11 Şubat 1926;Muğla Yolunda,Handa. Servet-i Fünun,N:1547,8 Nisan 1926;Karanlıkta,N:14,19 Kânun-ı Sâni 1338,s.12; Karanlıkta, Yarın, N:18,16 Şubat 1338,s.5

için *"İşte istikbalin Tevfik Fikret'i...Hayat-ı edebîyyesinin bir anda yirmi yılını atlayan bir genç"* gibi sözler sarfetmektedir.3[446]

Beş Hececilerden biri olan Yusuf Ziya onun bu devre şâirliğini şu cümlelerle değerlendirir:

"Halit Fahri Bey bundan üç dört ay evvel Rübab ismindeki merhum bir heveskar mecmuasında Üdebâ-yı Cedide'yi hatırlatan eserleriyle ismini matbuata atmıştı. Bir müddet sonra da haksız ve vakitsiz bir gürültü ile edebiyat tahtını zabt ve işgal için tesirleri, yazılarının her satırında yaşayan Abdülhak Hamid beyfendinin Finten'indeki ucube kadar garip çehreli eserler çıktı. Halit Fahri bey Kamer isimli manzumesine şöyle başlamıştı;

Boşlukta sallanan sarı akrep, soluk çıyan
Ateşli kuyruğun neye eşbâh şûleler

gibi mısralarla acemi bir Baudelaire'lik yaparak yeni bir şahsiyet göstermek istiyordu ...Bir müddet sonra malesef iki nüshadan fazla çıkmayan Safahat mecmuasında Halit Fahri Bey'in ismini "Tûti-nâme" adlı bir şiirin altında gördük. Bu herhalde şâirin diğer yazılarına benzemeyen bir şeydi. Bu şiiri takip eden Kâfir, Zerdüşt ve Kâbil gibi manzumelerde artık hep o başka Halit Fahri'yi bulduk. O, bu manzumeleriyle bizim şimdiye kadar şiirde duymadığımız fil, tütsü, şamdan, dehliz, tas, hecin, buhurdan, sedir, tahtırevan gibi kelimeler kullanıyor ve yeni kuvvetli kafiyeler yapıyordu. Hatta o kadar ki; şâir, bir çok mısraları bu kelimelerin ve o güzel kafiyelerin hatırı için yapmış sanılır. Ona bu revnak Yahya Kemal'den gelmişti. Halit Fahri Bey, bu yeni yazılarını okurken Yahya Kemal Bey'in kulaktan kulağa dilden dile dolaşarak yayılan o nefis mısralarından alınma kokuları hissetmemek kabil değildir. Sonra tasannu Halit Fahri Bey'de pek ziyade.

Sarı güllerle süslü destimize
Jâlelerden bir örgü işlemeli

*Bu mısralardan da o kadar fazla bir cehd-i dimağ sarf ettiğim halde hiçbir mana çıkaramadım. Öyle sanıyorum ki, buradaki satırlar hep tatlı, katlı, desteler, besteler, için yapılmış."*3[447]

İsmail Habib,onun bu devre şâirliğini"*Halit Fahri Bey, çocukluğunda dadılarından filan çok masal dinlemiş ve bunların çok tesirinde kalmış olacak. O masalları şişirip onları aruzun ahengine bürüyünce bundan şiir çıkacak sandı. Masaldan şiiri çıkarmakla şiiri masal yapmanın farkı vardır. Fakat herkes işini bırakıp da bu ince farka mı dikkat edecek, ilk görünüşlerinde o şiire çok kimse hayran oldu. Hem bu şiirlerinde gözlere cila olacak düzgün bir şekil, kulaklara zevk verecek revan bir ahenk te vardı...Baykuş müellifinin hüneri, çok eser vermek; fakat eserlerinin nasibi az iz bırakmaktı."*

3[446]Hececi Arkadaşlarım,Türk Dili,N:61,1 Ekim 1956,s.28
3[447]Yusuf Ziya,Baykuş,Türk Yurdu,C.12,N:3,29 Mart 1333,s.3379

cümleleriyle değerlendirir(Sevük,1932:463).Nevzat Gözaydın ise, İsmail Habib'in bu söylediklerinin zıttına, efsane ve masal türündeki eserleriyle etrafının ilgisini celbettiğini söylüyor.3[448]

3.1.3.Şâirliğinin İkinci Dönemi

Halit Fahri'nin şâirliğinin ikinci dönemi 1920 yılında yayınladığı Bulutlara Yakın isimli şiir kitabıyla başlar. Şâir bu eserinde hece veznini kullanmış, aruza hiç yer vermemiştir. Bu ikinci dönemde aruz hakimiyeti kaybedecek, onun yerini hece ve az da olsa serbest vezin alacaktır. Şiirlerinde heceyi kullanmaktadır fakat o devrin tanınmış hece şâiri Mehmet Emin Bey'in şiirlerini de kuru ve monoton bulmaktadır. Buna çare olarak da hece veznini modernleştirmeyi, halk şiirinden olduğu kadar Tevfik Fikret'in yürüdüğü yoldan yürümeyi ve mevzuları genişletmeyi teklif eder.3[449] Bu sebepten dolayı, Fikirler dergisi onu Mehmet Emin Bey'den sonra gelen yenilikçilerden biri kabul eder.3[450] Gerçekten Halit Fahri bu dönemde kaleme aldığı manzumelerinde Mehmet Emin Bey'in düştüğü kuruluğa düşmemiştir.

Şâir bu dönemde çocuklar için kaleme aldığı bazı manzumelerinde sosyal konulara yönelmeye başlamıştır.Yine bu dönemde şâirliğinin ilk yıllarında kendini belirgin bir şekilde hissettiren bedbinlik azalmış, hatta onun yerini yavaş yavaş nikbinlik almaya başlamıştır.Fakat bu etki tam olarak silinmediği için bazı eleştirilere de hedef olur:

"*Halit Fahri Bey'in şiirleri kalpten gelen ve kalbe giden şeyler olmadığına göre, hiç olmazsa muhayyilemizde düzgün ve hoş bir akis yapması lazım gelmez mi idi?...Halit Fahri Bey, kendi nesli içinde hüsnü tanzim etmiş bir şâirdir...O kendine ben elem şâiriyim diyor, doğru Halit Fahri Bey elem şâiridir. Fakat bu hastalık şâirin şiirinden ziyade mizacındadır. Şiiri ise elemli olmaktan ziyade abes, aksi, sitemli, kahırlı, bedbin ve durup dururken de komik olan pejmurde bir çehredir...Elem değil, bilmem ki; karanlık,manasız bir korku, bir muamma. Bu muammaya hemen hemen hiç olmayan tatsız ve yakışıksız bir kapris diyeceğimiz geliyor... Artık bu fantaziyeye elem ve şâirine elemli demek lazım gelirse kısaca komik elem, tuhaf elem demeliyiz... Halit Fahri Bey hüsnün mâhiyetini tayin etmiş bir şâirdir. Fakat bu his henüz benliğinden bî-haberdir...fakat büyümemiş, yetişmemiş, ilk okumağa başladığı gün ne kadarcık bir damla ise bugün de öyle bir damladır... Halit Fahri Bey, eski âlem ortasında şehri temsil eden bir sanatkar gibi görünmek şöyle dursun; yanakları çizgili siyah bacılarla deli çehreli dadıdan bile daha beceriksiz görünüyor. Şöyle düşünüyorum da Hind,*

3[448]Nevzat Gözaydın,Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi,C.2,s.446
3[449]Mustafa Baydar,Halit Fahri Ozansoy Anlatıyor,Varlık,N:496,15 Şubat 1959,s.11
3[450]Mahmut Şevki,Paravan, Fikirler,15 Mart 1930,N:50,s.15

*Kafkas, Bağdat onların şehirleri; bu şâirin Hind'inden Bağdat'ından daha mest ve daha cazibelidirler; hatta daha bediidirler... Yazık kafiyeye, yazık vezne, nazma yazık; bu kelimelere hatta yazık bu zavallı Türkçeye."*3[451]

Halit Fahri de bu durumu "*Ben hiçbir zaman şiirde bedbinliği bir gâye olarak telakki edenlerden değilim*" sözleriyle itiraz eder.3[452]

Şâirliğinin ikinci döneminde kaleme aldığı manzumelerinde,hece vezninin de etkisiyle, kullandığı dil ilk döneme göre daha sadedir. Arkaik kelimeler oldukça azdır ve Edebiyat-ı Cedide ile Fecr-i Ati lisanından hızla kurtulmaktadır:*"...Arap ve Fars kelimeleri ile kurallarına karşı bu hayranlık başlangışta hepimizin geçtiği yoldu.Fakat bu Enderun Türkçesi'nden ve Edebiyat-ı Cedide ile Fecr-i Ati tesirinden çok geçmeden kurtulacaktık"*(Ozansoy,1970-a:152).

Şâirler Derneği,4 Mart 1336 tarihli Servet-i Fünun dergisinde "*Mesleğimizi neşriyatımız gösterecek; şimdiden haber verecek yalnız kısa ve katî şiârımız var. Yazıda güzel Türkçe, nazımda hece vezni*" sözlerinden mürekkep bir yazı yayınlar.3[453] Halit Fahri, politik yönü olan bu yazının da etkisiyle hece ile şiirler yazmaya başlar.İlk devre şiirlerinde pek görmeye alışık olmadığımız mistisizm bu dönemde daha belirgin bir hal alır:

"Bize sensin eden geceyi gündüz
Mücrümüz günahla iki büklümüz
Gufranın büyüktür ey ulu Allah
Uzaktan çoşuyor inliyor dergah
Hıçkırık hıçkırık gönülden gelen
.....
Ebedî münacât ebedî niyaz
.....
*Bu ilâhileri bu nefesleri"*3[454]
"Yârabbi,kullarını ebediyyen inletme
*Yârabbi gufrânından beni de mahrum etme"*3[455]

İlk şiirlerinde karşımıza çıkan egzotizmin yerini millî ve mahalli konular almaya başlamıştır:"*...seneler geçiyor ve geçen senelerle beraber, eski masal âlemlerinden sıyrılmaya çalışıyordum. Hayata ve tabiata daha yakından bakışım, beni yavaş yavaş günlük hayatımın basit çerçevesi içinde taze ve renkli tehassüsler aramağa sevkediyordu. İşte, birbirini takip eden ve hepsi hece vezni ile yazılmış olan Bulutlara*

3[451]Dergah, İstanbul'un On Beş Günü,Dergah,N:33, 20 Agustos 1338,s.142.
3[452]Edebî Musahabe,Hülyanın Ölümü,Servet-i Fünun,N:1743-150,29 Eylül 1927, s.306
3[453]Şâirler Derneği,Karilerimize,Servet-i Fünun,N:1448, 4 Mart 1336,s.186
3[454]Ney sesleri,Servet-i Fünun,N:1682,8 Teşrîn-i Sâni 1928,s.422
3[455]Son Niyaz,Yarın,N:3,27 Teşrîn-i Evvel 1337,s.11

Yakın, Paravan, Balkondan Saatler, Sulara Dalan Gözler isimli şiir kitaplarım bu tehassüslerin doğurduğu eserlerdir."[456]

Hece veznini ve millî edebiyatı benimsemesine rağmen, yeri geldikçe divan edebiyatı nazım birimi olan beyiti, mesnevi tarzı kafiyeyi kullandığı gibi(Ozansoy,1919-b:25); divan şiirinde görülen hadîka, peymâne, sâki, cem meclisi, cemşid gibi mazmunlardan da faydalanmıştır.İlk manzumelerinde çok az yer işgal eden alliterasyonların bu dönemde biraz daha fazlalaştığı görülür.Buna en iyi örnek Şadırvanlar manzumesidir. Şâir bu manzumesinde ahengi sağlamak için r-l-n sessizlerinden ve o-u,e-i seslilerinden istifade etmiştir:

Şadırvanlar

"Musluklarında ince bir âheng-i şi'ir-i şûh
Mermer sütunlarında güvercinler ağlaşır
Baygın cıvıldaşır
Mûnis şırıltılarla akar mûsikî-i rûh
Ra'şan ezanların uzanır aks-i nâlişi
Sessiz,boş avlularda küçük kumrular gezer
Durgun minâreler
Dinler şırıltıdaki eş'âr-ı cûşişi
Hülyâlı servilerden uçar hasta bir recâ
Yorgun pırıldaşır,der-i mescidde hep sarı
Kandil ziyaları
Abdest alır şadırvanın altında bir hoca
Musluklarda ince bir âheng-i şi'r-i şûh
Mermer sütunlarında güvercinler ağlaşır
Baygın cıvıldaşır
Mûnis şırıltılarla akar mûsikî-i rûh"[457]

Yukarıda da belirtildiği gibi bu devir manzumelerindeki müzikalite ilk döneme nazaran daha ön plandadır:

"Şiir, uzviyetimizin bütün mekanizmasını harekete getiririr, doğrudan doğruya bu organizma ile alakadardır.Kendisine hudud olarak da terennümü seçmiştir. Bu terennüm kulağımızın, sesimizin bir şeklidir...Şiirde ise bir ritmin çalkantısı içinde derhal müteessir olmuşuzdur ve müteessir etmeğe hâcet olunmuşuzdur. Bilhassa lirik şiirde bu hususiyet bütün kudretiyle kendisini belli eder. İşte bunun içindir ki, musikinin dışında bir şiir telakkisi, araya menfaat endişesi girmezse hiçbir devirde, hiçbir suretle kabul edilmemiştir"[458]

---

[456]Şiirde ne Yapmak İstedim,Servet-i Fünun,N:2398,6 Agustos 1942,s.141
[457]Şadırvanlar,Büyük Duygu,Yıl:1,C:1,N:10,10 Temmuz 1329,s.161
[458]Necip Fazıl ve Eserleri",Son Posta,12 Kânun-ı Sâni 1940,s.10

Halit Fahri bu dönemde şiirde kendisine göre değişiklikler yapmaya çalışır.İlk olarak bazı manzumelerinde farklı durak sistemini kullanmaya başlar.Şiirin geneline hakim olan durak sistemini sabit bir şekilde değil de farklı şekillerde uygulamaya çalışır:

"Bir selvi, bir mezar, bir susuz çeşme=3+3+5
Akşam, gökte koyu bir mavileşme=4+7
Uzakta, bir göle benzeyen Haliç=3+8
Şâir,sen bu şiiri yazmadın mı hiç=2+9
Sen nasıl cihandan renk alırsın da= 6+5
Annenin yattığı Eyüp sırtında=6+5(Ozansoy,1929:21).

Şiirde değişiklikten yana olan Halit Fahri,cumhuriyet yıllarında daha statükocu, daha tutucu davranmaya başlar:

"*Yalnız şekilde yapıldığı göze çarpan yenilikler sadece bir gösteriştir ve ömürleri de hayattaki her nevi gösteriş gibi kısadır. Buna mukâbil eski hiyeroglifler bile yeni ve sanatkerâne bir imtiyaz ile yüksek bir eser yaratabilir, yeter ki artistin ruhunda tam bir samimiyet havası essin ve dünün malzemesini bile kullanırken tekniğini bugünün zevkine, düşüncesine göre yaratsın.İş binayı yeni bir tarzda ve güzel bir şekilde kurabilmektir.Yoksa kullanılan harcın cinsi ne kadar değişik renklerde olursa olsun, bu hammaddeler halinde güzelliği vücuda getiremezler.*"3[459]

Genel olarak kullandığı vezin hecedir fakat arada serbest vezni denediği de olur.Aruza ise hâlâ soğuk bakmaktadır.Varlık dergisinde aruzdan şu cümlelerle bahseder:"*...bu vezinde[hece] içimin sesini buluyorum. Aruzun bestesi hazır plaklara güfte doldurmaktan zaten bıkıp usanmıştım... hece vezni öz Türkçe ile yazılır,aruz Osmanlıca. Aradaki farkı izaha lüzum yok.*" Makalesinin devamında biraz daha ileri giderek aruzu kum kasırgasına benzetir.3[460]

Yakup Kadri, Halit Fahri'nin bu ikinci dönem şâirliğinin ilk yıllarını şu cümlelerle değerlendirir:

"*Halit Fahri Bey'in kalbe mi, yoksa kulağa mı hitap eden bir şâir olduğunu araştırdım.Neticede hissettim ki bu genç Türk şâiri, henüz ne kalbe ne de kulağa hitap etmesini bilmiyor, yalnız muhayyilemizin gözlerini epeyce esrarengiz bir âleme doğru açmak maharetini gösteriyor...Halit Fahri Bey'in yaptığı o muhayyel âlem parçaları, belki tahammül edilemeyecek derecede sahte, karışık ve muzlimdir. Lakin, biz bunlarda bazen çocukça bir zevk, ekseriye çocukça bir korku ve heyecan duymaktan hâli kalmıyoruz...Marazi tabiatlı küçük çocuklar vardır ki, arkadaşlarını korkutmak en büyük zevklerini teşkil eder. Bunlar kâh yüzlerini siyaha boyayıp pencerelerden görünmesini, kâh kapı aralarında bekleyip çıkana pöh diye bağırmasını ve karanlık*

3[459]Edebî ve Ebedî Bir dava,Uyanış,N:1724,29 Agustos 1929,s.633
3[460]Aruz Hece Meselesi,Varlık,N:6,1 Teşrîn-i Evvel 1933,s.82

gecelerde acaib sesler çıkarmasını adet edinmişlerdir. Halit Fahri Bey'de kârilerine bu oyunları yapmaktan zevk alıyor".3[461]

Halit Fahri, ilk dönemde olduğu gibi bu dönemde de gerçek hayattan kaçmaya, hayalindeki yerleri aramaya başlar. Özellikle 1930'lu yıllarda şâirin bu tutumunda bir artış görülür ve bu artış onun eleştiriler almasına neden olur:"*Şâirlerimiz içinde yaşadıkları maddi hayatı yazılarında aksettirebilenler için muvaffakiyet yüzde yüzdür. Realiteden kaçıp marazi bir sahaya düşmemek ve mevzularını muhitlerinden almak, her aklı başında şâirimiz için farz olmuştur."*3[462]

Bu dönem şâirliğinde olgunluk devresi olmasına rağmen eserleri,tam bir dil estetiğinden, komposizyon birliğinden yoksundur. Güzel mısralar vardır; fakat bunlar bir bütünlük teşkil etmekten çok uzaktır.Şâirin sık sık kelime tekrarlarına düşmesi gerçekten ilginçtir:

"Çocukluğum...ağlayan hatıralar köşesi

Çocukluğum....Bir ses var...Belki annemin sesi"(Ozansoy,1964-a:22).

Balkondan Saatler ve Sulara Dalan Gözler kitapları konu bakımından farklı olduğu gibi hece vezninde de asıl başarıyı yakaladığı çalışmalardır.Bu iki kitabıyla birlikte şiirlerindeki karamsarlık ve melankoli yerini mutluluğa bırakır.Hep Onun İçin ve Sonsuz Gecelerin Ötesinde isimli eserleri yayınlandıkları zaman gerekli ilgiyi görmemiştir. Çünkü Halit Fahri pek çok kişinin gözünde demode olmuş bir şâir konumundadır.Nazım Hikmet'in başını çektiği toplumcu şiir ve Orhan Veli'nin önderliğindeki Garipçilerin yanında onun adından dahi bahsedilmez.Çünkü gündemde olanlar vardır. Halit Fahri ve benzerleri ikinci planda kalmıştır. Halit Fahri, her ne kadar "Hemşireler, Hilâl-i Ahmer" gibi sosyal konulu şiirler kaleme alsa da onu geri planda kalmaktan kurtaramaz. Halit Fahri, Garip şiirini ve Orhan Veli'yi ilk etapta kabul etmez, hatta onu yadırgar: "*Bugünkü şiir kötü bir realizme düştü. Orhan Veli'den sonra Orhan Veli mukallitleri tahammül edilir şeyler değil. Şiirin bir asaleti olmalı.Onlar bu asaleti öldürdü. Şiir küfür haline geldi. Şiire müzik, ahenk, ruh koysunlar"*(Baydar, 1960:164). Her ne kadar, tenkidinin başlıca sebebi olarak geleneği reddetmelerini gösterse de; asıl eleştirme sebebi, bu akımın dışında kalmasıdır. Halit Fahri, "Garip"

3[461]Yakup Kadri,Gençler Arasında,İkdam,1338,s.4

3[462]Resimli Ay,Son Çıkan Neşriyat:Yeni Çıkan Kitaplar;Paravan,Resimli Ay,Nisan 1929,N:2, s.34

akımıyla gerçeküstücülük arasında ilgi kurar ve onların bu şiirleri Nurullah Ataç'ı memnun etmek, takdirini kazanmak için yazdıklarını söyler.3[463] Her zaman olduğu gibi Halit Fahri daha sonra bu fikrinden de dönüş yapar ve Garipçileri yeni şiirin öncüsü kabul eder.

Hiçbir akım veya ekolün propagandasını yapmamıştır.Şiirini ve sanatını bazılarının emelleri doğrultusunda malzeme olarak kullanmamıştır.Bu sebeple onun şiirini Yahya Kemal'in savunduğu saf şiire yakın görebiliriz. Özellikle Cumhuriyetin ilanından, 1930'lu yıllardan sonra şiir değişmeye başlamış, Halit Fahri ise bu değişikliğe ayak uyduramamıştır. Bu sebeple şâirliğe olan ilgisi, tiyatro, roman, köşe yazarlığına kaymıştır. Hatta yeri geldikçe şiirde meydana gelen değişiklikten şikayetçi de olur:

"Ne çetin bu mısra kuyumculuğu
Hiç oldu yazık son yirmibeş yılım
Henüz bitirmeden bu yolculuğu
Yolumun üstüne düştü yıldırım"3[464]

Halit Fahri şiirden o derece uzaklaşmıştır ki 1936 yılında yayınladığı *Sulara Dalan Gözler*'den sonra 1962'de yayınladığı Hep Onun İçin'e kadar hiç şiir kitabı yayınlamaz. Bu yirmi altı yıllık arada zaten az olan manzumelerini mecmualarda yayınlamayı tercih eder. Dergi ve gazetelerde şiirlerinden çok günlük yazıları çıkar.Halit Fahri'nin 1931 yılında kaleme aldığı aşağıdaki şiiri onun bu dönemdeki şiire bakışını vermesi ve şiirden nasıl uzaklaşmaya başladığını göstermesi açısından iyi bir örnektir:

"Sordular şiirde ne buldun diye
Dedim ki tanrıdan bana atiye
Fakat bu cihanda bir pul etmedi
O halde bu işten vazgeç dediler
Vâkıa gönlümde bırakmak diler
Ne çare mahkumum dedim ezelden
Satardım imkanı olsa tez elden
Tanrımın kalbime bu ihsanını
Bu asil sanatın hakir şanını3[465]

Halit Fahri'nin özellikle yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde kaleme aldığı manzumeleri dil açısından biraz farklılık arz eder.Bazı şiirlerinde "Öztürkçe" diye tanımladığı "Oğan, Dirge, Öcek, Abak" gibi kelimelerin yanında 3[466] "Bitik,Andıç" gibi eski Türkçe

3[463]İki Yeni Şâir ve Yeni Şiirleri,Son Posta,3 İkinci Teşrîn 1939,s.7
3[464]Kırık İnciler,Uyanış-N:1838,5 Teşrîn-i Sâni 1931,s.359
3[465]Hüküm,Uyanış,N:1836,22 Teşrîn-i Evvel 1931,s.323
3[466]Atatürk,Uyanış,N:2000,20 Kânun-ı Evvel 1934,s.66

kelimeleri kullandığına da şahit olmaktayız.3[467] Öztürkçe'ye ilgisi gerçekten vardır ve bu tarz ile kaleme aldığı manzumelerine "Öztürkçe Şiirler" 3[468] "Öztürkçe Koşuk"3[469] gibi isimler verir. Sadece kullanılandığı kelimelerle birlikte şiirlerinin başlıkları da farklılaşmış, manzumelerine "Ülis" gibi yabancı isimler koymaya başlamıştır.3[470]

Halit Fahri,şâirliğinin bu döneminde eşyayı bir sembol olarak kullanmıştır. Eşyanın içi, iç dünyasını değil, dış dünyasını vermeye çalışmıştır. Bergson'un sezgi felsefesinde olduğu gibi eşyaların iç âlemlerimizle irtibatı yoktur; bizimle sadece sathî, yüzeysel ilgileri vardır. Halit Fahri de buradan hareketle, objenin iç dünyasını değil, daha çok onun dış dünyasının, yani şeklinin okuyucu üzerinde bıraktığı intibadan faydalanmıştır.

Eşyada dış dünyaya yönelen Halit Fahri insanda iç dünyaya ağırlık verir. Bunu daha çok insanın iç dünyasından hareketle ele almaya çalışmış, şuuraltına, psikalalize çok önem vermiştir. İç sıkıntısı, yaşanılan hayata karşı duyulan sıkıntı, en çok üzerinde durduğu temlerdir. İç sıkıntısından dolayı bazen maziye sığınıp gençlik günlerini arar veya yaşadığı ortamdan uzaklaşmak ister:

"Ne kaldı hayal olan o gençlik şenliğinden
Yoksa o kadehler de gönlüm gibi kırık mı?
.....
Yıllar geçse üstünden nice çoşkun gecenin
Ölürken de gençliği arar zavallı gönül(Ozansoy,1936-d:83).

Bu sebepten dolayı şiirlerinin büyük bir kısmında yalnızlık hakimdir. Eşinin vefatından sonra bu durum kendini daha da kuvvetli olarak hissettirir. İç âleme, iç dünyaya yöneldiği zaman tabiattan, insan-tabiat kompozisyonundan faydalanma yoluna gider:

"İkimiz de demek ki ayrı düştük bir eşten
İkimiz de ebedî bir hicran yolcusuyuz
Aynı gam menbaından ufka akan bir suyuz"3[471]

Yukarıdaki mısralarda yakın dostu ve arkadaşı Yahya Kemal'in "Açık Deniz" manzumesinde yaptığı gibi deniz ile kendisi arasında ortak noktalar buluyor ve onunla adeta dertleşiyor. Manzumelerinde olaylar, bazen şâir tarafından bazen de ikinci derecedeki şahıslar tarafından aktarılmaktadır. Bu ikinci derecedeki anlatıcı yeri

---

3[467]A.Hikmet'in Betkeleri,Uyanış,N:2044,24 Teşrîn-i Evvel 1935,s.338
3[468]Tan Yolcusu,Servet-i Fünun,N:1997,29 Teşrîn-i Sâni 1934,s.13
3[469]Poker,Uyanış,N:2008,14 Şubat 1935,s.179
3[470]Ülis,Servet-i Fünun,N:1827,20 Agustos 1931,s.179
3[471]Denizde Gurup,Hayat,N:32,7 Temmuz 1927,s.15

geldiğinde bir papağan(Ozansoy,1919-b:15), yeri geldiğinde bir mum(Ozansoy,1919-b:19), bazen de Hindli bir fakir olarak karşımıza çıkabiliyor(Ozansoy,1919-b:36). Halit Fahri'ye göre şiir his ve hayalden ibaret olduğu için 3[472] bu devreye ait manzumelerinde his ve hayal unsurlarına biraz fazlaca yer verilmiştir. Bundan dolayı manzumelerindeki hayaller daha geniş yer tutar ve daha belirgindir.

Bilge Ercilasun, Halit Fahri'nin bu dönemde kaleme aldığı manzumeleri sayesinde cumhuriyet devri şiirinin öncülerinden biri olduğunu söyler(Ercilasun,1995:37). Gerçekten de şâirin cumhuriyet'in ilk çeyreğine kadar kaleme aldığı manzumeleri estetik ve duygu açısından güzeldir. Fakat zamanla şiirlerinde görülen yozlaşma, çağa ayak uyduramama ve ortaya çıkan yeni akımlar, onun ikinci dereceye itilmesine sebep olmuştur.

Halit Fahri devrini tamamlamış bir şâirdir. Şiire ilk başladığı yıllardaki anlatış tarzını, şekil mükemmeliğini bu dönemde yakalayamamıştır. Yaşar Nabi de onun bu devir şâirliği için *"...öteki arkadaşları gibi heceye demir atıp ömrünün sonuna kadar ona sadık kaldı. Ama bir daha gençlik yıllarının özgün deyişini bulamadı ve hep ikinci planda kalmaktan kurtulamadı"* ifadesini kullanır. 3[473]

Genel olarak Halit Fahri, kabuğunu kıramamış ve Türk edebiyatında sayısı epey fazla olan tipik şâirlerimizdendir. Daha şâirliğinin ilk günlerinden başlayarak son gününe kadar aynı mevzu etrafında dönmüş dolaşmış, çok az ilerleme kaydetmiştir. Hayatı boyunca saplanıp kaldığı melankoli ve elemden bir türlü kendini alamadığı gibi aşk aynı aşk, sevgili aynı sevgili, melankoli aynı melankoli olarak kalmıştır. Mehmet Kaplan da onu ikinci derecede bir şâir olarak kabul etmektedir: "*Halit Fahri benim kanaatime göre birinci sınıf bir şâir değildi.Bir akım içerisinde şahsiyet haline gelmiş, bilhassa ikinci meşrutiyet devrinde daha ziyade Fecr-i Ati şiirinin tesiri altında kalmış, daha sonra da hece vezni ile şiirler yazmış, bir şâirdir.Özet olarak söylemek gerekirse hiçbir devirde büyük şâir olamamıştır...Bir devrin içinde takılıp kalmış bir şâirdir.*"3[474] Şükran Kurdakul da Mehmet Kaplan gibi Halit Fahri'yi orta derecede şâir olarak kabul eder: "*Her iki ölçüde yazdığı şiirlerde buluş, hayal dünyası yönünden alaturkalıktan*

3[472]Necip.Fazıl ve Eseri,Son Posta,12 Kânun-ı Sâni 1940,s.10
3[473]Yaşar Nabi Nayır,Halit Fahri Ozansoy İçin,Varlık,N:763,Nisan-1971,s.8

kurtulmasa bile, belli bir dil beğenisinin altına düşmüyordu...Olağan buluşların, kolay benzetmelerin, orta halli tekniğin şâiriydi" (Kurdakul,1987:216).

Halit Fahri,ne vezinde ne, kafiyede, ne de muhtevada belirli bir çizgiyi takip edememiş şâirlerimizdendir. Bir yerde söylediğini belirli bir zaman sonra yine kendisi inkar etmiştir. Onun bu şekilde kendi içinde düalizme düşmüş olması,tabii olarak şâirliğini de etkilemiştir.

Halit Fahri, özellikle şâirliğinin bu ikinci döneminde şiirden biraz uzaklaşsa da hayatının sonuna kadar şiirden hiç ayrılmamıştır. Fakat şiiri bu derece sevmesine rağmen, hayatının sonlarına doğru artık kendi şiir anlayışının demode olmasından sıkılır ve Halide Nusret Zorlutuna'ya *"Şimdi hayat çok maddileşti. Bizler efsane devrinden kalmışız gibi geliyor bana"* sözleriyle içinde bulunduğu durumdan şikayet eder.3[475] Refik Durbaş da onun son yıllardaki şâirliği için *"Bugün için Halit Fahri bana birşey söylemiyor"* ifadesini kullanır.3[476]

3.1.4.Şiirlerindeki Konu,Tema ve Motifler

Halit Fahri'nin sanat hayatı boyunca kaleme aldığı manzumelerini muhtevaları açısından toplu bir değerlendirmeye tabi tuttuğumuzda, belli konular etrafındaki yoğunlaşma dikkat çekicidir. Fakat bu yoğunlaşmanın, şâirin dünya görüşüyle, hayat felsefesiyle olduğu kadar kişiliğiyle de ilişkisi vardır. Çünkü genel anlamıyla sanat, sanatkarın dış dünyaya duyduğu tepkinin bir ifadesidir. Bu sebeple sanatçı, çevresinden edindiği intibaları sanatın ve dilin imkanları nisbetinde çevresine anlatacaktır. Şâirin konularını dikkatle incelediğimizde, ferdi konulardaki yoğunlaşma gözlerden kaçmamaktadır. Çünkü şâirin sosyal konularda yazılmış pek az şiiri vardır. Bunda hem yetişme tarzının, hem yaşadığı hayatın, hem de etkisinde kaldığı akım veya sanatçıların mutlak tesiri vardır.

Halit Fahri,Servet-i Fünun ve Fecr-i Ati etkisinde yetiştiği için, sosyal muhtevalı manzumelerinin az olması son derece tabiidir.Halit Fahri'nin konuları, somut (müşahhas)tan ziyade, soyut (mücerret) üzerine yoğunlaşmıştır. Yani görünenden çok,

---

3[474]Necmi Onur,Edebiyat Dünyasından Bir değer Daha Gitti,Yeni Gazete,2 Mart 1971,s.8 [M.Kaplan'ın verdiği cevap]

3[475]Halide Nusret Zorlutuna,Değerli Şâir Halit Fahri Ozansoy,Hisar,N:88,Nisan-1971,s.8

görünmeyene hitap vardır. Halit Fahri'ye görünmeyen dünya, görünenden daha cazip gelmiştir. Ferdiyetçi konuların temelinde ise "ben" vardır. Ferdi konuların büyük bir kısmı, bu "ben"e ayrılmıştır. Şâir, "ben" kavramı etrafında, müstakil kitaplar da kaleme almıştır.3[477] Şâir, bu "ben"in dışında yer alan çok az şiirinde, sosyal niteliğini ön plana çıkarmıştır.

Halit Fahri'ye göre konu: "....*nihayet edebiyatın her nevinde fikri ve hisleri ifade edecek bir vasıtadan başka bir şey değildir.*"3[478] Şâir için şiirin konusu çok önemli olduğu gibi şekil de konuya bağlıdır:

"*Bunlar (form ve muhteva) birbirine bağlı iki kıymettir. Güzel bir şekil ancak güzel bir muhtevadan doğar. Nice şiirler vardır ki, pek kısa satırları arasında en derin ve engin mana duyguları ihtiva eder.*"3[479] Halit Fahri'ye göre şâir, yazacağı konuda serbest olmalıdır: "*Şâirler emir kulu değildir. Onlara her istediğinizi yazdıramazsınız. Onlar kendi istediklerini, duyduklarını yazarlar. Vatan duygusunu hissetmek için de onlara kendi kalplerinin ateşi kâfi gelir*".3[480] Halit Fahri, Mehmet Behçet Yazar'ın ropörtajına verdiği cevapta konu üzerinde ısrarla durur ve "konuyu tahdit etmek hiç doğru değildir" ifadesini kullanır(Yazar,1938:161). Fakat aynı şâir Servet-i Fünun dergisinde yayınlanan bir başka makalesinde, şiirde konunun sınırlanması taraftarıdır: "....*[Şiirde]herşeyi söylemekten sakınmalıyız. Bu kadar teferruat üzerinde duruş,ancak roman ve hikayenin realizmine uygun düşebilir. Şiirde ise yalnız bir kaç noktayı işaretle, geriye kalanı okuyana telkin etmek lazım gelir. Tâ ki herkes aynı levha veya hadise etrafında kendi zevklerine göre bir âlem inşa edebilsin.*"3[481] Aynı derginin iki sayı sonraki nüshasında, şiirdeki konunun yoğunluğu üzerinde durur:

"*Şiirin mevzuları nerede başlar ve nerede biter? Böyle bir suale verilecek cevap sadece sualin boşluğudur. Çünkü her hadise şiire mevzu verebilir.Cemiyet içinde yaşayan insan gibi tabiat içinde yapayalnız dolaşan münzevi de ayrı ayrı günlerde ve saatlerde, ayrı ayrı hadiselerle karşılaşabilir. Buna göre ilhamı da mütemadiyen yenileşir. Mesela, hastane mevzunu ele alalım. Bu mevzu bizim kendi hasta halimiz veya hastanede şahit olacağımız başka bir hadise ile değişerek daima yenileşebilir. Gece koridorda rastlanan bir kara kedi ve uzaktan muttarid bir su damlayışı veya yaşlı bir*

3[476]Necmi Onur,Edebiyat Dünyasından Bir değer Daha Gitti,Yeni Gazete,2 Mart 1971, s.8 [Refik Durbaş'ın verdiği cevap]

3[477] Rüya-1912,Balkondan Saatler-1931,Hep Onun İçin-1962

3[478]Yanardağ,Servet-i Fünun,N:1666-192,19 Temmuz 1928,s.147

3[479]Halit Fahri Ozansoy Cevap Veriyor,Servet-i Fünun,N:2439,16 Eylül 1943,s.1

3[480]Bir Cevap, Şâirlere Karşı Ebedi Terane,Uyanış,N:1768-83,3 Temmuz 1930,s.70

3[481]Şiirde Ne Yapmak İstedim,Servet-i Fünun,N:2408,15 Teşrîn-i Evvel 1942,s.261

*hasta bakıcının tembelliği yüzünden küçük bir kızcağızı, bir ölüyü soymaya göndermeleri ve kızın duyduğu dehşetin büyüklüğü.Sonra yine hastanedeki odanızın penceresinden gördüğünüz ağaçlar. Bütün bu levhalar ve hadiseler sizi derinden sarsabilir ve o zaman bu sarsıntıları mısralarınızla tesbite çalışırsınız. Burada muhayyileyi işleten, hatta isyana kadar sürükleyen sadece ani müşahede ve teessürlerin darbesidir."*3[482]

Halit Fahri,konunun yeni,güncel olması gerektiği fikrindedir ve bazen bu yeni olan mevzuun üsluptan bile önce gelebileceğini savunur:

*"Bir şiirde olsun bir roman veya temaşa eserinde olsun,mevzuun teknik ve üslup kadar ve bazen onlardan bile üstün bir değeri var.Bilhassa temeli ruh tahlillerine dayanan edebî eserlere artık bir kere tekrarlanmış mevzuları hep aynı çerçeve içinde yeni baştan okumağa tahammül edemiyoruz.İstiyoruz ki gittikçe gayr-i şuur tahlilleri daha fazla ehemmiyet alan bu sahada, mevzuların ortaya koyuluşunda da bir fevkaladelik bulunsun.Yoksa çok kere dudak büküp geçiyoruz"*3[483]

Manzumelerinde ele aldığı konuların tamamına yakınında hakim olan temel özellik elem ve bedbinliktir:

"Etrafımda gülüyorlar
Heyhat
Ben âleme küskünüm
.....
Ne hükmü var neşe bile fâni değil mi?
....
Gönül fakat yine arar hicran arkadaşını
Hicran ebedi hicran
Ufuklardan
*Bu hicranın gölgesini bana rüzgarlar taşır"*3[484]

Mustafa Özbalcı, şiirlerinin bu özelliği için:"*Duygulu hayal dünyası geniş bir şâirimizdi rahmetli. Karamsarlık, şiirlerinin belirgin özelliklerindendir. Ölüm ve öbür dünya ile ilgili duygu ve düşünceleri çokça işlemiştir. Kırk yıllık eşini kaybettiği 1962 yılından sonra kendisini büsbütün yalnız hissetmiş; şiirlerindeki karamsarlığın, yer yer metafizik düşüncelerin oranı da artmıştır. Hatta bu tarihten sonra yazdığı kimi şiirlerde Hâmid'in Makber'ini akla getirecek mısralara bile raslamak mümkündür*" demektedir. 3[485]

Halit Fahri, şiirlerinin konularını rastgele, olur olmaz şeylerden seçmez. Konu seçiminde şuurlu davranır ve elinden geldiği kadar millî konuları tercih eder. Hatta

---

3[482]Şiirde Ne Yapmak İstedim,Servet-i Fünun,N:2410,29 Teşrîn-i Evvel 1942,s.287
3[483] Eser ve Mevzu,Son Posta,22 Haziran 1939,s.7
3[484]Uzlet Duyguları,Hayat,N:19,7 Nisan 1927,s.373
3[485]Mustafa Özbalcı,Hisar,N:88,Nisan-1971,s.9

yetişmelerinde büyük emek sarfettiği Yedi Meşalecileri bu yönden eleştirir: "*Yalnız bunlarda da vaktiyle diğer edebî nesillerin düştüğü bir hatanın izlerini görüyorum. Okudukları garp şâirlerinin eserlerini mahalli renklerle süslemeden ilk tesirle yazıyorlar. Bilhassa Bar Dansözü, Soytarı, Venedik gibi şiirler nihayet Türk edebiyatı için ecnebi unsurlardır. Üdebâ-yı Cedide'nin La Danse Serpantine mevzuları vardı. Fecr-i Ati'nin Belçika gölleri ve akşamları vardı, şimdiki gençlerin de Venedikleri, palyaçoları, dansözleri aynı ananenin devamını gösterir ki, bu kadar taze lisan ve bu kadar canlı görüşlerle ortaya atılan gençlerin bile bu ananeye karşı mukavemet edememesi günahtır*".3[486] Şiirlerine bu genel bakıştan sonra kullandığı başlıca konu ve temalara geçebiliriz.

3.1.4.A.Efsane ve Masallar

Şâir, bu motifleri daha çok ilk dönem şiirlerinde işlemiş ve bizi zengin bir masal dünyasına götürmüştür. Halit Fahri bu sihirli dünyadan ilham aldığını "*...karanlık gecelerin esrarından, cinlerden perilerden ve manzaralarla ölüm hayallerinden çok ilham almışımdır*" sözleriyle ifade ediyor.3[487] Bu tarzdaki şiirlerinde, yaşanılan hayattan izler bulmak oldukça güçtür. Mısralar deve kervanları, sedler, çöller, şark âlemleri, ipek elbiseli periler, filler, mabetlerle doludur:

Gülyabani titreyen kuyruklu cin
....
Önde baş sallar mükedder bir hecin(Ozansoy,1922:135).

Şahabettin Süleyman, onun bu masal diyarını anlatan şiirleri için "*Garbı değil şarkı, eski şarkı bize terennüm etmiş uzun maziler arasında ölü kalan masalları, vezin ve ahenkle taze bir lisan ile bize nakletmiştir*" ifadesini kullanır. 3[488] Mürsel Arıcı, şiirlerindeki bu tarz konuları, şâirin karışık ruh hallerine ve hüzün verici şartlara bağlar: "*Binbir gece masallarının ve eski şarkın efsanevi konuları, esas görünüşlerinden uzak ve karanlık gösterilmiştir. Binbir gecenin büyülü ve saadet dolu hayatı, şâirin kaleminde muzlim, bedbin bir şekil alır...Bazen sırrını çözemediği bazı olaylar karşısında Tanrı'ya sığınır. Bütün bu karışık ruh halleri, karanlık gecelerin ve hüzün*

3[486]Yedi Meşale,Servet-i Fünun,N:1654-180,26 Nisan 1928,s.378
3[487]Şiirde Ne Yapmak İstedim,Servet-i Fünun,N:2397,30 Temmuz 1942,s130
3[488]Şahabettin Süleyman,Halid Fahri Bey,Nevsâl-i Millî,s.153

verici şartların neticesidir."3[489] Şiirlerinde, efsane ve masalların yanına mitoloji de eklenmiştir. Bu mitoloji hakkındaki bilgiyi, Dârülbedâyi'de muallim muavini iken öğrenmiştir: "*Üç ay süren mitoloji dersi ile yalnız ben uğraştım. Ancak şunu itiraf ederim ki, o vesile ile dile getirdiğim mitoloji kitapları bilhassa benim kendime faydalı oldu. Mitoloji malumatım o devriden başlamıştı.*"3[490]

Bu Masal ve efsanelerin temeli babannesine kadar dayanmaktadır. Halit Fahri annesini çok küçükken kaybettiği için, onu ninesi büyütmüştür. Çocukken ninesinden dinlediği bu masallar, daha sonra kaleme alacağı manzumelerinin temel konularından birini teşkil edecektir. Halit Fahri de bunu "*...pek küçük çocuk iken uzun kış geceleri ninemin başı ucunda diz çöküp saf bir tecessüs ve sabi bir heyecanla dinlediğim eski efsaneler, hayalî hikayeler, peri masalları bende içli bir hassasiyet uyandırmış; hayallerimde ruhumu hafif hafif okşayan sevimli bir renk bırakmıştı. Ben birçok eserimde bu rengin terennümüne çalıştım*" cümleleriyle ifade ediyor. 3[491]

3.1.4.B.Anadolu

Halit Fahri'nin şiirlerindeki temel konulardan biridir. Bu konuya olan ilgisi de efsane ve masalda olduğu gibi çocukluk günlerine kadar dayanmaktadır. Halit Fahri, anılarında evlerindeki hizmetçilerin çocuklarına Anadolu türkülerini ezberlettiğini söylüyor. Bu ilgi özellikle, hece vezni ve millî edebiyat hareketinden sonra kendisini daha yoğun bir şekilde hissettirir. Sabah gazetesi, Halit Fahri'nin ilk manzum tiyatro eseri olan Baykuş'un konusu için "*Oyun sahnede muvaffakiyet kazanmasaydı bile iki cihetini hararetle alkışlayacaktık. Bunların birincisi, muharririn mevzuun intihâbında gösterdiği yenilik ve cesarettir. Edebiyatımızda Anadolu ile iştigal eden eser yok gibidir. Halit Fahri Bey, bu vâsi sahada ilk adımları atanlardan biri olmuş ve millî edebiyatımızın dönüp dolaştığı dar daireden harice çıkabilmesi imkanı olduğunu göstermiştir*" ifadesini kullanılır.3[492]

Şâir, Edebiyatçılar Geçiyor adlı eserinde Anadolu hakkında şunları söylüyor: "*Ben kı daha Anadolu'yu görmeden onun derdini bütün acılığı ile hissetmiş, onun bağrına*

3[489]Mürsel Arıcı,Hece'nin Beş Şâirinden Halit Fahri Ozansoy'un Şiiri Üzerine,Türk Kültürü,N:258, Ekim 1984,s.663

3[490]Fecr-i Ati Şâirleri Albümü,Yarım Ay,N:130,1 Temmuz 1941,s.11

3[491]R.R.,Halit Fahri Bey'le Mülakat,Galatasaray,N:10,15 Teşrîn-i Sâni 1931,s.9

başımı dayamış, Baykuş'u yazmış ve oynatmıştım; ben ki, bu yarayı evvelden sezişimi de kendim için bir kusur değil, bilakis kendi çapımda bir meziyet sayıyordum." (Ozansoy, 1939-c:282).Servet-i Fünun mecmuasında yayınlanan bir makalesinde, edebiyatımızdaki Anadolu hakkında şunları söyler:

*"..edebiyatımız için hâlâ anayurt, Anadolu bir muamma gibidir. Bu yurdun sanat kapılarını açmalıyız. Baştanbaşa şarkî ve garbî Anadolu, bütün tabii dekorları iç ve dış şehirler halkının bütün hususiyetleri ile roman, temaşa eserleri içinde yaşamalı ve yaşatılmalıdır. Niçin bizim edebiyatımızda hâlâ bir Adana yok? Niçin bir Van Gölü yok? Hatta niçin henüz bir Karadeniz sahili romanı bile yok? Bu misalleri sonsuz çoğaltabiliriz. Demek oluyor ki, edebiyatımız bugün bile nihayet İstanbul, Ankara, İzmir içinde dönüp dolaşıyor. Bütün Türk diyarı bu üç şehir mi demektir? Fransa'da bir kadın romancı Paris'ten kalktı, bütün Fransa'nın dağ köylerini senelerce gezdi ve avdette büyük (Malefice) isimli bir eser yazdı. Harkulâde güzel bir roman... Acaba buna benzer mevzular bilhassa şarkî Anadolu köylerimizde az mıdır?...İlk defa Meşrutiyet'ten sonra bir Reşat Nuri çıktı da Çalıkuşu'ndaki Feride'nin omuzunu sıvadı, kolundan dürterek onu Anadolu'nun içine sürdü ve haydi kızım yürü anayurdun içine, diye kaptı salıverdi. Aka Güzdüz'ün Yesari Mahmut'un, Yakup Kadri'nin, Sadri Ertem'in bir kısım roman ve hikayeleri de Anadolu'da geçmektedir. Vâkıa bunların kahramanları, Mavi ve Siyah'taki Ahmet Cemil gibi Tepebaşı bahçesinden mehtapta Haliç'e bakarak bârân-ı dürrü siyah görmüyorlar; fakat ne ziyanı var? Asırlarca ıztırap, sefalet ve bakımsızlık içinde bağrı delik deşik olmuş bu toprağın ancak bugün cumhuriyet şefkatiyle yaraları kapatılmağa çalışılan bazı köylerini ve kasabalarını görüyorlar."*3[493]

Şehap Nafiz'in düzenlediği bir anketteki Anadolu ile ilgili bir sorusuna : "*Bilhassa herşeyden evvel, kendi memleketimizi, Anadolu'yu safha safha ve diyar diyar bize renk içinde yaşatacak insanlarını, adetlerini vesâiresini tasvir edecek memleket seyyahlarına*"ihtiyaç vardır cevabını verir.3[494] Baykuş gibi bazı eserlerinde, Anadolu'yu bedbin olarak ele alsa da bazı manzumelerinde de ondan nikbin bir şekilde bahseder:

"Anadolu
Bulutlu
Yüce dağlar arasında
Çoşkun akan nehirler
Anadolu
Altın bağlar arasında
*Gülümseyen şehirler"*3[495]

Halit Fahri'nin Servet-i Fünun mecmuasında yayınlanan "*Anadoluyu görmeden köy hikayeleri yazmak veya birtek köyü ziyaretle bütün köylü ruhlarını anladın zannetmek*

3[492]Sabah,Tiyatro ve Konser;Baykuş, Sabah,5 Mart 1333,s.3
3[493]Edebiyatımız Nasıldı,Nasıldır,Nasıl Olmalıdır,Uyanış,N:1982-297,16 Agustos 1934, s.182
3[494]Şehap Nafiz,Halit Fahri Ozansoy Diyor ki,Servet-i Fünun,N:1877,4 agustos 1932,s.150
3[495]Gözler Kapalı,Servet-i Fünun,N:1683-209,15 Teşrîn-i Sâni 1928,s.435

hatasına düşenler de aynı neviden edebiyat yapan muharrirlerdir" sözlerinden Anadolu'yu görmeden onun hakkında yazı kaleme alınamayacağı fikrinde olduğunu anlıyoruz. 3[496]

Halit Fahri'nin Anadolu'ya bakışı diğer şâirlerden pek farklı değildir:

"*Sevgilim ne kadar hüzünlü bilsen*
Bu ölgün akşamın ölgün bestesi
Uzak tepelerden dağlardan esen
Aşina olduğum rüzgarın sesi
Gölgeler içinde ağaçlar yorgun
Her tarafta yetim bir tevekkül var
Sanki fısıldıyor Anadolu'nun
Uyuyan ruhuna ninniler rüzgar
Sürüler iniyor karşı bayırdan
Günün son ışığı vurmuş dereye
Bir Muğla türküsü yükseldi kırdan
Ayşem,aygın baygın Ayşem nereye"3[497]

Bazı şiirlerinde Anadolu her tarafi işgal edilmiş bir şekildedir:

"Ayşem nereden geliyorsun? İzmir'den
Ne var orada?Kan ağlayan bir hilâl
Hep birden
İmdadına yetişmeden eriyecek ihtimal
Ayşem nereden geliyorsun?Uşak'tan
Ne var orada?Akan kardeş kanı var
Ah o kan
Ah o kanki Akdeniz'de asırlardır şanı var
Ayşem gel bak şimdi bütün gök kanlı
Yine bir köy yaktı şenlik ediyor
Yunanlı"2[498]

Halit Fahri bazen sıkıntıyla baktığı Anadolu'ya bazen de rahat ve mutlu bir şekilde bakar:

"Kırlara,ormanlara,sulara hasret kalan
Bu şâir o sükuna birgün kavuşacak mı?
Yeşil yamaçlarında çobanlar kaval çalan
Tepelerde türküler çağırıp çoşacak mı?

Ne çıkacak şehirde bu uzun didinmeden
Zincir gibi sürüyüp ıztırabı peşinden
...

3[496]Okunur Edebiyat İstiyoruz,Uyanış,N:1931-246,17 Agustos 1933,s.178
3[497] Anadolu Akşamı,Uyanış,N:1697-12,21 Şubat 1929,s.187
3[498] Anadolu Türküsü,Yarın,N:5,10 Teşrin-i Sani 1337,s.6

Belki mesud olacak çekilirse köylere
Belki yine bulacak kaybolan neşesini
Taştan taşa sekerek akıp giden bir dere
Kenarında dinlese kurbağaların sesini
.....
Sazlar tutuşup yanar bu gümüş çıralardan
Bazen kırlar, vadiler ürperir derin derin
Mehtaba yükselince uzak mandıralardan
Acıklı havlaması çoban köpeklerinin" 3[499]

Şâir bir Anadolu şehri olan Bursa'yı da şu şekilde tasvir ediyor:

"Güneşin üstünü sisler örtüyor
Bir kuzu meliyor bir kuş ötüyor
Sonra perde perde ezan sesleri
Bu anda bir rüzgar gibi her yeri
İlahi, derin bir sır dolaşıyor
Yamaçlar büsbütün koyulaşıyor
Yıldızlar iniyor sarmaşıklara"(Ozansoy,1920-a:57).

Atilla Özkırımlı, Halit Fahri ve arkadaşlarının "*Anadolu'yu basma kalıp söylenişlerle görüntüledikleri*" fikrindedir(Özkırımlı,1995:193).Gerçekten de Halit Fahri,Muğla ve Konya'daki öğretmenlikleri haricinde çok az İstanbul dışına çıkmıştır.

3.1.4.C.Aşk-Kadın

Halit Fahri'nin ilk şiirinden son şiirine kadar değişmeyen konularından biri aşktır. Her insan gibi o da karşı cinsine ilgi duymuş ve bu ilgiyi konu alan şiirler kaleme almıştır. Şâir sevmeyi, sevilmeyi kadınlardan öğrendiğini söylüyor. Bu sebepten dolayı kadınlar, Halit Fahri'nin şiirinin ilham kaynaklarından biridir.Daha çok kadının hatları üzerinde duran şâir, onun süs eşyaları, zinetleri üzerinde fazla durmamıştır. Şâir için aşk, ayrılık ve acıdır.Mutlu biten aşk, yok denecek kadar azdır.Bu sebepten dolayı manzumelerindeki aşkların tamamına yakını ayrılıklarla biter:

"Çünkü bu aşkın da somu ayrılık
Saadet bu öyle boş bir emel ki,
Gelecek bahara muattar, ılık
Yuvamız kimsesiz kalacak belki"(Ozansoy, 1929:62).

Sevgililerine bu dünyada kavuşamadığı için şâir, bazı şiirlerinde sevgilisine birlikte ölmeyi teklif eder. Çünkü öbür âlemde beraber olacaklar ve bir daha hiç ayrılmayacaklardır(Ozansoy,1920-a:25). Halit Fahri'ye göre kadın, hayatın en büyük

3[499] Köy Hasreti,Servet-i Fünun,N:1697-12,21 Şubat 1929.s.192

manasıdır ve onsuz yaşamaya tahammül edilemez. Bunun için bütün edebiyatların, en lirik sayfaları kadın ve aşkı terennüm eden şiirlerle doludur.3[500] Fakat Halit Fahri hep kadınların intikamına uğradığına inanır:

"Fakat kadın denen kelebeklerin
Düşünce seneler geçip dâmına
Nice kuklaların,taş bebeklerin
Uğradım sonunda intikamına

Hasılı kırdığım oyuncak kadar
Hayatta kalbimi kıran sayısız
İçimde kırılmış ne bebekler var
Kimi genç kadın,kimi bir genç kız"(Ozansoy,1929:52).

Halit Fahri, manzumelerinde hep ideal kadını aramıştır:

*"Kadında ideal ve mükemmel arayışı bu çok eski bir tem. Fakat bizim için her zaman yenidir, değil mi ki, gayr-i şuurumuzda hep onu arıyoruz. Ruhumuzun mechul mantıkları hep o ideal sevgilinin yoluna açılmış ve ona seslenmektedir."*3[501]

Kadının daha çok maddi tarafı üzerinde duran şâir, az da olsa onun ruhi özellikleri üzerinde durur:

"Sen çiçek ben seni tutan el olsam
Sen petek ben gelip senden bal alsam
Sen bulut olsan da ben kartal olsam
Ey ruh gene bitmez bu istihâlem

Hangimiz iç âlem hangimiz dışız
İkimiz de aynı özü almışız
Mademki bir ağda esir kalmışız
Bırak da birleşsin bu iki âlem"3[502]

Madde ile ruhu birleştiren şâir,aşkta maddiyat fikrine de karşıdır:

"Şiire bigâneyim diyorsun peki
Fakat mektubunun bir yerindeki
Servet kelimesi bilsen ne iğrenç
İhtimal aşkınla ağlayan bu genç
Bir sefil de olsa sevebilirsin
Yeter ki koynuna altınla girsin. (Ozansoy,1929:39)

Halit Fahri'nin,aşk şiirlerinin büyük bir kısmında, ürkeklik ve çekingenlik hakimdir. Bu tarz şiirlerinde, derin bir romantizmin ve hayal dünyasının izleri sezilmektedir.

3[500]Şiirde Ne Yapmak İstedim,Servet-i Fünun,N:2401,27 Agustos 1942,s.177
3[501]Şiirde Ne Yapmak İstedim,Servet-i Fünun,N:2405,24 Eylül 1942,s.224
3[502] "Madde",Uyanış,N:2111-246,4 Şubat 1937s.124

"Şifadaki Kadın" gibi bazı manzumelerinde, kendi hayatının özellikle gençlik yıllarının izleri vardır.Halit Fahri, şiirlerinde pek çok kadından bahsetmesine rağmen, vazgeçemediği tek kadın eşi Aliye Hanım'dır. Hatta Aliye Ozansoy'un vefatından sonra, onun için kaleme aldığı manzumeleri topladığı Hep Onun İçin'i yayınlar.

3.1.4.D.Anne

Halit Fahri'nin manzumelerinde dikkatimizi çeken bir başka konuda annedir. Çok küçük denebilecek bir yaşta, annesini kaybetmiş olmasının bunda büyük etkisi vardır. Şâir, Servet-i Fünun dergisindeki bir yazısında anne ile ilgili olarak şunları söylüyor: "*Anne sevgisi ve anne hasreti, insanlık duygularının başında gelir. Ben çok küçükken annemi kaybetmişim. Gözler Kapalı'da onun hatırasına eğilmişimdir. Fakat aynı mevzuu diğer manzumelerimde de yâd etmek ihtiyacımdan kendimi alabildim mi? Ne mümkün. İşte iki tane daha, bunlardan biri Paravan cildindeki Eyüp Sırtında sernameli şiirdir, ikincisi Sulara Dalan Gözlerin son parçasıdır."*3[503] Anneye bu derece önem veren şâirin en ünlü şiiri Eyüp Sırtında manzumesidir:

Eyüp Sırtında
"Bir selvi,bir mezar,bir susuz çeşme
Akşam,gökte koyu bir mavileşme
Uzakta bir göle benzeyen Haliç
Şâir sen bu şiiri yazmadın mı hiç?
Sen nasıl cihandan renk alırsın da
Annenin yattığı Eyüp sırtında
Görmezsin bu hüzün çerçevesini
Gel,dinle şu garip kumru sesini
Kalbi yetim olan bu sesi dinler
Gözün yaşarsa da için serinler
Dinle bak:ne hazin ne içli hu,hu
Üstünde titrerken annenin ruhu
Bu aziz toprakta saatlerce kal
Ve başın dayalı kara selviye
Ağla için için ah anne diye"(Ozansoy,1929:21).

Bayram Mektubu,Köyden Çıkarken gibi bazı manzumelerinde kadın, ya çocuğunu askere gönderen, ya da çocuğunu kaybetmiş,şehit vermiş bir anne olarak karşımıza çıkar.

3[503] "Şiirde Ne Yapmak İstedim",Servet-i Fünun,N:2399,13 Agustos 1942,s.152

3.1.4.E.Ölüm

Ölüm, her insan için hayatın bir gerçeğidir. Fakat sanatkar için bu gerçek daha farklıdır. Türk edebiyatı içinde belli bir konuma sahip olan ölüm fikri, Cumhuriyet dönemi şâirlerimiz için daha farklı bir durum arz eder. Bunda, onların hayatı sadece bu dünya ile sınırlı görmeleri, dini inançlarının zayıflığı,yahut hiç değilse sanatkarların ferdi hayatlarında dinin rolünün önceki kadar güçlü olmayışı, hayatın mutlaka ölüm ile biteceği gibi fikirler etkilidir. Halit Fahri'nin manzumelerindeki ölüm, aşk kadar hatta aşktan bile eskidir. İlk şiir kitabı olan Rüya'da bile ölümün izleri vardır:

"Ölüm ölüm..Daha pek genç iken ölüm ne zelil" (Ozansoy,1912:6).

Halit Fahri'nin "*...nihayet herşeyin bir ademe intikal etmesi fikri. Abdülhak Hâmid'in büyük ıztırabı bundan doğmuştu, halledemediği bu siyah ve korkunç muammadan... Adem korkusu yalnız bu kadarla kalmaz; an olur bizi o ebedî yoklukta bir ilah gibi hükmetmek arzusuna kadar sürükleyebilir. Buna bir küfür değil dehşet hissi diyebiliriz*" cümlesinden ölüm konusunda Abdülhak Hâmid'le aynı çizgide olduğunu anlıyoruz.3[504] Ona göre ölüm herşeyin sonudur:

"Elele tutuşalım dostlar ölüm gelmeden
Ölüm gözlerimize sis gibi yükselmeden(Ozansoy,1936-d:87).

O, ölümle annesinin vefatından sonra tanışır. Yakın dostu Ahmet İhsan Tokgöz'ün vefatından sonra kaleme aldığı makalesinde ölümden "*...o kadar güç inanılacak bir hakikat*" olarak söz eder.3[505] Şâir zor inanılacak bir hakikat olan ölümden çok korkmaktadır:

"Ölmek artık silinsin bu hayalimden
Ölüm denen o meçhul,o görünmez zalimden
Mümkün olmasa bile büsbütün uzaklaşmak"(Ozansoy,1929:54)

"Niçin korkuyorum Yarabbi niçin?
Yalnızsam senin varlığın
Niçin titriyorum ölüyor gibi
Hayalleriyle siyah bir mezarlığın"(Ozansoy,1920-a:33)

3[504] "Şiirde Ne Yapmak İstedim",Servet-i Fünun,N:2403,10 Eylül 1942,s.108
3[505] "Canlı Kapı Açılacak",Servet-i Fünun,N:2419,31 Kânun-ı Evvel 1942,s.74

Herşeyin sonu olan ölüm, şâirin yaşının ilerlemesi ve eşinin vefatından sonra iyice alıştığı bir durum olmaya başlar. Bazen, herhangi bir konuyu anlatırken ölüm fikrine geçer. Yağan karın tasvirini yaparken, birdenbire ölüme doğru bir geçiş yapar:

"Kar yavaş yumuşak yağıyor gene
Yollarda silindi son ayak izi
Büründü akşamın garipliğine
Karaca Ahmed'in selvi dizisi
Ve ölüm duymadı geçtiğimizi" (Ozansoy,1936-d:11).

Halit Fahri,bu konuda sembollerden de istifade eder."Akbabalar" şiirinde "akbaba" sembolüyle kış manzarasını ve ölüleri, aynı şekilde göç eden turnalar vasıtasıyla eylül ayını, yani tabiatın ölümünü anlatıyor.Ölüm konusu beraberinde yalnızlığı getirir, yalnızlık da ona hep ölümü hatırlatmaktadır:

"Yollarda geceden başka yolcu yok
Kimi bekliyorum ne bekliyorum
Bu yollar ne uzun sanki ucu yok
Dinlenip dinlenip emekliyorum" (Ozansoy,1929:8)
"Kalbimden daha mahzun daha sessizdir odam
Lambamı söndürerek hitap ederim aya
Derim ki,seninle gel dertleşelim bu akşam" (Ozansoy,1929:58)

Paravan ve Hep Onun İçin adlarını taşıyan şiir kitapları, ölüm ve yalnızlık konusunun en yoğun olarak hissedildiği eserleridir.

3.1.4.F.Kahramanlık-Millîlik

Halit Fahri, millîyetçi biridir ve kendisini bütün varlığıyla Türkçü kabul eder(Ozansoy 1939-c:45)Ayrıca o,bu alandaki faaliyetleri de destekler: *"Demek ki Osmanlılık etiket altında ittihâd-ı ânâsır formülü iflas etmişti. Türkçülük lazımdı ve Türkçülük bir gerçekti Türk Yurdu ve diğer bir kaç mecmua ve gazetede büyük Türkçülerin kalemleri il Türkçülük cereyanı, böylece ateşlendi ve ilk Türk Ocağı açıldı"* (Ozansoy,1970-a:272). Bu faliyetleri destekleyen Halit Fahri, şiirde millîliği de şu sözlerle özetler:*"Kökü çok büyü olan, dalları ondan da büyük olacak olan bir ırkın çocuğu olarak mensup bulunduğu millete layık şiirler yazacaksın. Bunu yaparsan kimse itiraz edemez ve kabul ediyorum k o zaman muvaffak oldum diyeceksin."*3[506]

3[506] "On Yılın Destanı",Dârülbedayi,N:43,29 Teşrîn-i Evvel 1933,s.2

Milliyetçilik konusunu işlediği ilk şiiri, Rübab mecmuasında yayınlanan "Deni İtalyanlara: Hafiften Bir Hitap" adını taşır ve Trablusgarp şavaşını anlatır.3[507] Halit Fahri bu manzumesini 1911 Trablusgarp şavaşında İtalyan'ların yaptıkları zulümden dolayı kaleme almıştır.Bu manzume yayınlandıktan sonra Rübab mecmuasındaki bir bulmaca da "Dünyada en alçak millet hangisidir?" diye bir soru sorulur.Aynı dergi bu soruya İtalyanlar cevabını verir.3[508] Balkan, Çanakkale ve Birinci Cihan Harbi yıllarında yazdığı şiirlerinde bu milletçilik fikri diğerlerine nazaran daha ağırlıktadır. Bazı edebiyatçılar, Çanakkale Savaşı yıllarında Talat Paşa'nın davetiyle, Galiçya'ya moral gezisine giderler. Buraya gidenlerden biri de Halit Fahri'dir ve burada edindiği intibalarını Cenk Duyguları kitabında toplamıştır. Türklük şuurunu kazanmasında Mehmet Emin Yurdakul ve Ziya Gökalp'in büyük etkisi olmuştur.Halit Fahri bu etkiyi "*Hecenin beş şâirinden biri olarak ben, Mehmet Emin Bey'e çok şeyler borçlu olduğuma inanıyorum. Namık Kemal'den sonra Mehmet Emin Bey'in şiirleri de onun sazı gibi, vatan ve millet aşkını kalbimizin tellerinde titretmişti. Üstelik Türkçülük cereyanında Ziya Gökalp gibi mürşidimiz olmuştu. Felaket yıllarında yazdığımız ve çoğu o zamanki dergilerde uyuyan millî şiirlerin ruhunu biz ondan almıştık*" sözleriyle ifade eder(Ozansoy,1939-c:145). Halit Fahri'nin bu konudaki en güzel şiirlerinden biri hiç şüphesiz "Türklük Ölmez" manzumesidir:

"Türklük ölmez belki birgün daha yükselir
Daha büyür hem Avrupa'da hem Asya'da
Sanatına ilmine bir genişlik gelir
Bulutlardan çelenk örer hür Kafkasya'da"

Milliyetçi olduğu için anti millîyetçi Rus şâiri Mayakovski'ye karşıdır: "*Mayakovski isminde bir Rus şâiri. Bu adam kominstlerin edebiyat sahasında en yorulmaz propoganda aletlerinden birisi idi. Şiiri yere vurdu efendilerini memnun etmek için ve onların fikirlerini kaba saba ve çok kere deli saçması tarzında vezinsiz ve kafiyesiz bir nazma çekti. Öyle nazım ki bir işiten pişman bir işitmeyen pişmandı."3*[509]

3[507] Rübab,N:16, 3 Mart 1328,s.167
3[508] Rübab,N:23, 7 Haziran 1328
3[509] "Dünya Edebiyat Aleminde Bir Hadise,Bolşevik Şâir Mayakovski'nin İntiharı", Uyanış, N:1774-89, 14 Agustos 1930, s.166

3.1.4.G.Tabiat

Halit Fahri'nin şiirlerindeki muhtevalardan biri olan tabiat, pek çok eserinde karşımıza çıkar.Yalnızlığı seven şâirin, en çok sığındığı yerlerden biri tabiattır. Çocukluğu, gençliği İstanbul gibi tabiatın diğer şehirlerine nazaran daha az bulunduğu bir mekanda geçtiği için, her zaman tabiatı özlemiş,bu özlemini de manzumelerinde işlemiştir. Şâir, ruhunun sıkıldığı, nikbinliğin yerini bedbinliğin aldığı zamanlarda, tabiatı daha fazla özlemektedir. Bu derece tabiata bağlı olan şâir, tabiatın daha çok insanla olan ilgisi üzerinde durur. Bu sebepten dolayı şâir, tabiatın ruhu ile kendi ruhu arasında ilgi kurarak, şahsi psikolojisini verir. Halit Fahri, kendi ruhundaki burkuntuları dışardaki varlıklara aktararak canlı tablolar meydana getirmeye çalışır:

"İkimiz de demek ki ayrı düştük bir eşten
İkimiz de ebedi bir hicran yolcusuyuz
*Aynı gam menbaından ufka akan bir suyuz"*3[510]

Şâir bu manzumesinde -Yahya Kemal'im Açık Deniz'inde olduğu gibi- kendini deniz ile özleştiriyor. Tabiatla paylaşma arzusu, her şâirde olduğu gibi Halit Fahri'de de vardır. Yani şâir, "ben" ile tabiat arasındaki birlikteliği çok iyi sağlamıştır. Ağaç,yeşil, göl, deniz gibi tabiat unsurlarının yanında gökyüzü, gece, ay ışığı gibi unsurları da şiirinde malzeme olarak kullanmıştır.Manzumelerindeki tabiat tasvirleri, romantik olmaktan çok, realist bir yapıya sahiptir.

Halit Fahri, Divan şiirindeki tabiat anlayışından şikayetçidir ve bu durumu "*...eski edebiyatımızda tabiat en az yer tutmuştur... Yalnız Nedim gibi bazı eski şâirlerimizin divanlarında az çok doğrudan doğruya muhitlerinden ve içinde yaşadıkları tabiattan muktebes izler görebiliyorsak da bunlar tam manasıyla rüstâi şiir numuneleri olmaktan uzaktırlar... Acem edebiyatında kaside ve gazel içinde boğulmuş olan tabiat levhaları bizim aynı şark edebiyatından ilham alan kadim edebiyatımıza geçince büsbütün belirsiz gibi olmuştur. Bu noktada İran edebiyatı Türk ruhuna ve Türk şiirine diğer zararlarından sarf-ı nazar en büyük fenalığı yapmıştır*" cümleleriyle dile getirir.3[511] Halit Fahri'nin dolaylı olarak tabiatı anlattığı şiirleri olduğu gibi direkt işlediği manzumeleri de vardır:

3[510] "Denizde Gurub",Hayat,C.2,N:32, 7 Temmuz 1927,s.115
3[511] "Rüstâi Şiir",Servet-i Fünun,N:1450,18 Agustos 1336,s.232

"Bahar beni aldattı,ben baharı aldattım
İkimiz de gülerek baktık birbirimize
Ormanda bir ağacın altına gidip yattım
Gözlerim daldı uzun,yemyeşil bir dehlize"[512]

"Sabahın neşesiyle
Kuzu öter kuzu meler
Duyulur su sesiyle
Hafif hafif esmeler

Hava titrer raşeden
Yapraklar fısıldaşır
Rüzgarlar her köşeden
Çicek kokusu taşır

Sıyrılır perde perde
Her taraftan karanlık
Bahçelerde,evlerde
Hayat uyanır artık

Güneşin ziyasını
İçerken kelebekler
Penbe penbe ağzını
Açıp gülen bebekler"[513]

Tabiat, özellikle Zerdüşt, Sultan-ı Rum, Cemşid, Bağdad, Kâbil gibi egzotik mahiyetteki şiirlerinde kendini daha iyi belli eder.

3.1.4.H.Gençlik Hatıraları

Halit Fahri bu tarzdaki şiirlerini, daha çok yaşadığı hayattan bıktığı anlarda kaleme almıştır. Bu nevi manzumeler kaleme almasının bir sebebi de, şâirin gençliğinde daha mutlu ve huzurlu olmasıdır. Hatıralara sığındığı bu şiirlerinde, okuyucuyla beraber o günlere geri döner.Ayrıca şâir, kaybedilen bir gençliğin acısını da içinde taşımaktadır (Ozansoy,1936-d:83;Ozansoy,1936-d:85). Bir daha geri gelmeyeceğine inandığı o günleri özlemle anar:

"Düşündüm geçtiğini kocayan ömrümüzün
Bu güneş bizden artık esirger ışığını
Hangi ışık doldurur alın kırışığını." (Ozansoy,1936-d:48).

---

[512] "Ormanda",Uyanış,N:1703-18,4 Nisan 1929,s.281
[513] "Bahar Sabahı",Uyanış,N:1706-21,28 Nisan 1929,s.328

Bu tarz manzumelerinin bir diğer özelliği de şâirin hayatıyla ilgili pek çok ipucuna sahip olmalarıdır. "Öksüz Duası, Rüyam" gibi şiirlerinde, çocukluk günlerine,gençliğine ait izleri rahatlıkla bulabiliriz.

3.1.4.I.Atatürk ve Müstakil Şahsiyetler

Halit Fahri, şâirlik hayatı boyunca kaleme aldığı bir kaç manzumesini bazı şahıslara tahsis etmiştir. Bu şahıslardan ilki Mustafa Kemal Atatürk'tür. Şâir, "Atatürk, Uyuyor, Kara Haber, Ankara'nın Karşısında, Hoş Geldin Gazipaşa, Büyük Gün" gibi müstakil şiirlerinde konu olarak Mustafa Kemal'i işlemiştir. Atatürk, daha çok kahraman, kurtarıcı, önder olarak karşımıza çıkar:

Atatürk
"Bütün çağlar içinde en büyük Türkün adı:
Atatürk:Yıldızların görmediği bir oğan:
Güneyden günbatara bu ad nasıl çınladı,
Nasıl gökler gürledi dağlarda yankulardan"3[514]

Halit Fahri, kendisiyle aynı dönemde yaşayan diğer şâirler gibi, Atatürk için övgü dolu sözler sarfeder. Gazi için kaleme aldığı şiirlerinde, hayranlık ve takdir ilk planda gelir. Halit Fahri, sanat dünyamızın mümtaz bazı şahsiyetleri için de şiirler yazmıştır. Bunlar içinde ilk sırayı, hem öğretmeni hem şâirlikteki en büyük üstadı Tevfik Fikret alır. Şâirin hakkında şiir yazdığı şahsiyetlerden biri de Dârülbedayi'den Fehim Efendi'dir.3[515]

Fikret'in Ruhuna
"Bizi afvet dehâya nankör isek
Mabedin gamdı,girye dînindi
Yaşıyordun güneş kadar yüksek
Ölmeden belki mâtemin dindi
Bizi afvet dehâya nankör isek

Sen değildin bu asrın evladı
Sana hemraz olunca vadide
Hisli akşamların gümüş bâdı
Doğacaktın uzak bir âtide
Sen değildin bu asrın evladı"(Ozansoy,1920-b:22)

3[514] "Türk Dil Kurultayı Destanı",Servet-i Fünun,N:1887,13 Teşrîn-i Evvel 1932,s.310
3[515] Bunların yanında torunu Şaziment,Namık Kemal,Mithat Paşa ve İnönü için de şiirler kaleme almıştır.

3.1.5.Kullandığı Nazım Şekilleri

Her edebî eser, form ve muhteva olmak üzere iki parçadan müteşekkildir. Muhteva yapı, biçim, şekil gibi özellikler vasıtasıyla okuyucuya sunulur. Muhtevanın anlatılması için mutlaka, dile ihtiyaç vardır. Dil ise forma ihtiyaç duyar. Form ilk planda göze hitap ettiği için şiirdeki metnin uzunluğuna, kısalığına, kümelenişine dikkat etmek gerekir. Bu durum her şâirde aynı şakilde karşımıza çıkmaz. Hepsinde farklı farklı durum arzeder. Halit Fahri, şekli bir iç düzen, bir muhteva bütünü kabul edenlerdendir.3[516] Kendisiyle yapılan bir röpörtaja verdiği cevapta şekle taraftar olduğunu, fakat ne tamamen eski kalıpların alınmasını, ne de bütün kalıpların reddedilmesini doğru bulmadığını, güzelliğin şekille birlikte mevcut olduğunu söyler.3[517] Ona göre muhteva çok önemlidir, fakat muhteva şiirin şekline bağlıdır: *"Sanat, insan ruhunun en asil tezahürüdür, diyen sanatkar sanat eserinin iki vasfı olan form ve muhtevayı birlikte ele alır ve güzel bir şekil ancak güzel bir muhtevadan doğar."*3[518] Şiirde forma önem vermesi ve bu konuda gösterdiği titizlik bakımından parnasyenlere benzer. Şekil güzelliği, kafiye, mısra düzeni gibi özellikleri Hérédia, Mallarme, Le Comte Lisle'den almıştır. Yani şâirin şekle ait zevkleri Batı'ya aittir: *"Aynı hisle Hérédia'nın Les Troppes, Ganimetler isimli cildini bir zamanlar dua kitabı gibi yastığımın altında saklardım. Esas itibarıyla plastik mısra zevkimi bu şâirden aldığım bir hakikattir. Zevkimi ve edebî tekâmülümü tamamen garba,bilhassa umumî harpten evvelki son Fransız edebiyatına medyumum."3*[519]

Halit Fahri, şiirin sadece şeklinde yapılan yeniliklere karşıdır:

*"Yalnız şekilde yapıldığı göze çarpan yenilikler sadece bir gösteriştir ve ömürleri de hayattaki her nevi gösteriş gibi kısadır. Buna mukabil eski hiyeroglifler bile yeni ve sanatkerane bir imtiyaz ile yüksek bir eser yaratabilir.Yeter ki artistin ruhundan tam bir samimiyet havası essin ve dünün malzemesini bile kullanırken tekniğini bugünün zevkine, düşüncesine göre yaratsın. İş binayı yeni bir tarzda ve güzel bir şekilde kurabilmektir.Yoksa kullanılan harcın cinsi ne kadar değişik renklerde olursa olsun, bu hammaddeler halinde güzelliği vücuda getiremezler."*3[520]

3[516]Şinasi Özden, "Halit Fahri Ozansoy'un Cevabı,Varlık,N:264-265,1-15 Temmuz 1944, s.382
3[517]a.g.m,s.382
3[518]Servet-i Fünun, "Sanat Anketimiz: Üstad Halid Fahri Cevap Veriyor",Servet-i Fünun,N:2439-754, 16 Eylül 1943, s.1
3[519]Şehap Nafiz, "Halit Fahri Bey Diyor ki",Servet-i Fünun,N:1877-192,4 Agustos 1932, s.151
3[520] "Edebî ve Ebedî Bir Dava",Uyanış,N:1724,29 Agustos 1929,s.633

Halit Fahri'nin genel olarak kullandığı, bağlanıp kaldığı belli bir nazım birimi olmamakla birlikte, bilinen nazım şekillerinin pek çoğunu, hatta tamamına yakınını kullanmıştır. İlk şâirlik yıllarında, tamamıyla klasik şiirimizin şekillerini, ilerleyen zamanlarda ise bilinenlerin dışında hiçbir kalıba uymayan, tamamen kendi icadı olan şekilleri denemiştir. Kurallı şekillerin yanında, Cumhuriyetten sonra kullanılmaya başlayan ve büyük rağbet gören serbest nazmı da denemiştir. Bu kadar çok nazım şeklini kullanmasında, hiç şüphesiz şiirin şekline verdiği önemin büyük rolü vardır. Tesbit edebildiğimiz manzumeleri ışığında, ilk kullandığı nazım şekli müstezattır. Çünkü ilk şiiri olan "Mazideki Aşk İçin Sana" manzumesini bu nazım şekliyle kaleme almıştır.Müstezatın asli mısralarında;Mefûlü, Failâtü, Mefâîlü, Failün, zâid mısralarında Mefûlü, Failün kalıbını kullanmıştır.Müstezat nazım şeklini en iyi uyguladığı şiirlerden biri Şadırvanlar manzumesidir:

"Hulyâlı servilerden uçar hasta bir recâ
Yorgun pırıldaşır,der-i mescidde hep sarı
Kandil ziyâları
Abdest alır şadırvanın altında bir hoca"3[521]

"*Ömrümde ne gazel ne kaside yazmışımdır*" Sözününden de anlaşıldığı gibi Halit Fahri, Divan edebiyatı nazım şekillerinden olan, gazel ve kasideyi hiç kullanmıştır.3[522] Fakat Divan edebiyatı nazım şekillerinden şarkıyı çok az da olsa kullanmıştır. İlk şarkıyı 1332 yılında kaleme almış ve aruzun Mefûlü, Me fâîlü, Mefâilü, Feûlün kalıbıyla , dört mısralık kıtalar halinde yazmıştır. Şarkıların dördüncü mısraları nakarattır.3[523] Bazı şiirleri "Üç Şarkı" gibi isimler taşır fakat bu üç şarkı aruzla değil heceyle kaleme alınmıştır.3[524] En az eser verdiği nazım şekli, yabancı kaynaklı olan sone ve terzarimadır. Sone üzerinde kendine göre değişiklikler yapmış, sonenin ilk mısraıyla son mısraını nakarat olarak kullanmış,3[525] sonuna da tek mısra ilave etmiştir. Halit Fahri, "Öztürkçe Koşuk" adını verdiği farklı bir şekli de denemiştir:

-Öztürkçe Şiir-
"Esin yaprakları öptü koruda
Bir gönül deyişi hıçkırdı suda
Gene gün doğuşu yanıklık verdi
.....

3[521] "Şadırvanlar",Büyük Duygu, C.1,Yıl.1,N:10,10 Temmuz 1329,s.161
3[522] "Kazım Nâmi Bey Biraz İnsaf",Varlık,N:6, 1 Teşrîn-i Evvel 1933,s.92
3[523] "Şarkı",Edebiyyat-ı Umumiyye,N:3,5 Teşrîn-i Sâni 1332,s.71
3[524] "Üç Şarkı",Uyanış,N:1892-207,17 Teşrîn-i Sâni 1932,s.391
3[525] "Baykuş",Şehbal,N:63,15 Teşrîn-i Evvel 1328,s.286

Ozan kopuzunu aldı eline
Bir koşma okudu güner yeline"3[526]

Bazen yeni şekiller arama çabası içine giren şâir, hece vezniyle serbest müstezat denemelerine girişir ve "Gece Hücumu, Çanakkale" şiirlerini bu tarz ile kaleme alır:

Çanakkale...Tarihlerin en yıkılmaz abidesi
Uğulduyor etrafında altı asrın zafer sesi
Her ne kadar yaşasa da efsaneler bu gün de
Truva'nın esatiri harabesi üstünde
Çanakkale zaferi bir masal değil bir hakikat
Omirosun destanı şimdi sukut
Bir heykele
Benziyorki asırlarca elden ele
Gezdi çoktan hırpalandı
İlyada'nın nakl ettiği hakikat te bir yalandı
Hurafeler karanlığa karışın
İşte bugün aynı sahil,aynı toprak sarışın
Bir hilalin şahid oldu hakiki bir zaferine
Aşillerin yosun tutmuş miğferine
Bundan böyle ışık vermez şebçereğlar(Ozansoy,1917:21).

Şiirde değişiklikler yapmaya alışmış olan şâir, hece vezni ile rubai denemeleri de yapar:

Hece ile Rubai
"Her saat,her dakika,her saniye
Beklerim yardan haber gelir diye
Gün batar eşiğime gece çöker
Sırtında dumanlardan harmaniye"3[527]

Bazen serbest vezinle kaleme aldığı bir manzumenin bendleri arasına sekizlik heceyle yazılmış kıtalar yerleştirdiği de olur(Ozansoy, 1929:16). Serbest müstezatta aşırıya kaçtığı zamanlar da olmuştur.Uzun mısralar çok uzun, kısalar ise çok kısadır:

"Eyüp mezarlığında yaz güneşi
Uzakta
Durgun parlıyor Haliç
Sessizlik
Bir bulut geçiyor gökten" (Ozansoy,1964-a:28).

Birkaç manzumesini romen rakamlarıyla(Ozansoy, 1936-d:15), bazılarını da alt başlıklarla kendi içinde bölümlere ayırmıştır(Ozansoy,1936-d:33).1931 yılında yayınladığı Balkondan Saatler isimli şiir kitabı romen rakamlarıyla on dört bölüme ayrılmıştır:

3[526] "Tan Yolcusu",Servet-i Fünun,N:1997,29 Teşrîn-i Sâni 1934, s.13
3[527] "Hece ile Rubai",Servet-i Fünun,N:2216,9 Şubat 1939,s.178

Gölde Sabah

I

Bir kuğu boynu gibi ince bir nur çizgisi
Siliyor yavaş yavaş gölün üstünden sizi
Uzun söğüt dalları sarkıyor durgun suya
Tan ışığı içinde sazlar dalmış uykuya

II

Bir kadın olgunluğu beliriyor doğuda
İki beyaz kol gibi açılıyor gün suda
Görünmeyen dudaklar kıyıda öpüşüyor
Tan beyaz bir gül gibi yaprak yaprak düşüyor"(Ozansoy, 1936-d:15).

Bazı manzumelerinde üç veya dört mısraından sonuna tek mısra ilave eder. Yalnız bu tek mısra, kıtanın sonundadır ve kafiye olarak da öncekilere uygundur:

"Bu kelime ne ince titredi dudağında
Bir çiğ sanki titredi bir gülün yaprağında
Ses oldu pencerede güneşin ışıkları

Bir hıçkırık dolaştı yeşil sarmaşıkları" (Ozansoy,1936-d:46).

Bu tek mısraı her kıtanın sonuna olduğu gibi, bazen bütün bir şiirin sonuna yerleştirdiğine de şahit olmaktayız:

"Bir ölüm hissi var sisli boşlukta
Yağıyor yağıyor kar sinsi sinsi
Bulanık bir perde germiş ufukta
Karacahmed'in selvi dizisi

Kar yavaş yumuşak yağıyor gene
Yollarda silindi son ayak izi
Büründü akşamın garipliğine
Karacahmed'in selvi dizisi

Ve ölüm duymadı geçtiğimizi" (Ozansoy,1936-d:11)

Şâirin ,bu sondaki tek mısraı üçlük,dörtlük ve beşliklerin ortasına yerleştirdiği de oluyor:

"Baktıkça fotoğraflarına
Kırk yılın ötesinden bu yana
Bir rüya görür gibiyim

Sen yaşamıştın değil mi?

Nasıl sevmiştik birbirimizi
Nasıl tatlı ve acı günlerimizde
Beraber gülmüş ve ağlamıştık" (Ozansoy,1964-a:60)

Heceyle yazılmış manzumelerin duraklarında değişiklikler yaparak,müstezat denemelerine girişir:

"Ah ey kadın ey kadın=7
Ne öyle kahredeydin,ne böyle kahrolaydın"=7+7(Ozansoy,1936-d:55)
"Ormanı yemyeşil bir şimşek deldi=6+5
Geceyi yakarak indi yıldırım=6+5
Derinden boğuk bir çatırdı geldi=6+5
Ve kıvrım kıvrım=5
Alevler topraktan göğe yükseldi=6+5" (Ozansoy,1936-d:57).

Sulara Dalan Gözler kitabında, farklı bir şekil denemesine girişir ve ilk dört mısraı yedi heceli, sondaki tek mısraı ise on dört heceli yapar:

"İndi solgun ve ılık
Ay ışığı denize
Bal rengi bir tatlılık
Çöktü gözlerinize

Baktınız uzun uzun
Bu sulara baktınız
Sulara ruhunuzun
Tadını bıraktınız
Bu tadla aydınlanan enginlere aktınız" (Ozansoy,1936-d:37)

Bazı manzumelerinde anlam, tek mısrada bitmeyip ikinci mısraya taştığı için şiir içinde biribirini tamamlayan mısralar vardır. Fakat şâir bunu yaparken şekli de dikkate almıştır:

"Onu hep şu koridorun ucunda
Vücudumu biraz yana eğik
Ağzında hiç eksik
Olmayan sigarasıyla
Yüzünde kapalı bir gönül yasıyla
Durgun düşünceli görürdüm" (Ozansoy,1964-a:30)
Anlatmak istemediği bazı sözler için üç nokta işaretini,

"Tek Sevincin ...hastalığında"(Ozansoy,1964-a:47)

iktibaslar için de tırnak işaretini kullanır:

Ben giderken"Geç kalma derdin emi"(Ozansoy,1964-a:47).

Genelde hitap ettiği kişiler sevgili, eş, dost olduğu için en çok ikinci tekil şahıs eklerini kullanmıştır.Halit Fahri'nin şiirlerinde dikkatimizi çeken bir diğer özellik te nakaratların çokluğudur. Şâir, bazen bu nakaratları manzumenin içinde, bazen de ayrı birer mısra kümesi halinde veriyor:

En sevdiği yerdi Ada
Şimdi uyuyor Zincirlikuyu'da
Uyur tanrısal uykuda

Ruhuna nur
Sonsuz huzur

Ay ışığında akşamlar
Ada kıyısında çamlar
Görür hayalini suda

Ruhuna nur
Sonsuz huzur" (Ozansoy,1964-a:50)

"Sonsuz Gecelerin Ötesinde, Rüyama Gir İstiyorum, Bugün de Kar Yağıyor, Bir Göç Akşamında, Sen Yaşamıştın Değil mi, Ne Kadar Yalnızım, Terasta Bir Koltuk Boş, Onu Gördüm, Eskiden De" gibi manzumelerinin adı, aynı zamanda şiir içinde ya mısra ya nakarat olarak geçmektedir. Fakat onun bu tutumu kelime tekrarlarına yol açtığı için şâirliği için de bir kusur sayılır:

"Sonsuz gecelerin ötesinde
.....
.....
Sonsuz gecelerin ötesinde" (Ozansoy,1964-a:5).3[528]

Halit Fahri, serbest şekil için *"Şiir bilhassa terkibi, yekpare mısraın içinde canlanır. Öyle çeşit çeşit serbest nazım numuneleri havaya savrulmuş güzel; fakat soluk sonbahar yapraklarından farklı değildir"* sözlerini sarfeder.3[529] Fakat şâir zamanla bu fikrinden vazgeçer ve bu tarzı pek çok manzumesinde uygular:

"Bir umman ki çoştuğu an
Ona ufuklar
ufuklar
ufuklar
bile dar"3[530]

Halit Fahri, bizat denediği bu serbest şekilden dört yıl sonra dönüş yapar ve bu tarzı tekrar eleştirmeye başlar:

"Serbest nazmın bu derece kolaylaştığı ve adileştiği görülmemiştir. Bu şiirlerde ihtimal bir dereceye kadar bir halk ruhu var. Fakat çoğunda şahsi ruh yoktur...
İşe gitmekten de
Bugünlük vazgeç
Öylece dolaş çicek kokan sokaklarda

---

3 [528] Hem kitabın, adı hem şiirin adı, hem nakarattır.
3[529]Şehap Nafiz: "Halit Fahri Bey Diyor ki",Servet-i Fünun,N:1877,4 Agustos 1932,s.150
3[530] "İnsan Kalbi",Servet-i Fünun,N:2270-585,,22 Şubat 1940,s.210

Güzel şehrinin
Bu alt alta satırlar şiir değil, bir şiir olabilecek bir hakikatin iskeletidir. Fakat nerede o hakikatin eti kemiği? Nerede ateşi kanı? Nerede gözleri ve ruhları çeken görünüşü? Sonra nerede Tanrı dili gibi çağlayacak olan musikisi? Ortada yalnız günlük havadislerden harp, zabıta, kaza haberlerinden kafası şişmiş bir şehirlinin avareliği var. Fakat bu avarelik şiiri doğuramaz. Ruha çalkantı vermeyen hiçbir hadise, bir şiire kaynak olamaz. Bir şehirde yalnız günlük işten vazgeçerek dolaşmayı gözlemek, insana ihtimal köprüdeki işsizlerin mavnaların hareket ettiği sulara bakan gözlerini verebilir; fakat şiir heyecanını veremez."3[531]

Bazı edebî akımların şiirin şekline zarar verdiğine inanan şâir bütün bu zararlı akımların zaman içinde unutulup gideceği fikrindedir:

*"Şiirimizde bunun hazin tececllisini görmekteyiz. Sürrealizm, fütürizm yapmak iddiaları bir aralık bir takım gençlerimizi haylice garip kelimeleri alt alta sağlı sollu sıralamak hevesine düşürmüştü. Çünkü mısra yerine mısrasızlık, vezinde nizam yerine anarşi bir nevi moda olmuştu. Neticede her gösteriş gibi bu moda da tavsadı ve bugün bu edebiyattan ancak kulağımızda kırık dağınık seslerin akisleri kaldı. Demek oluyor ki muhitin hakiki duygularına ve ihtiyaclarına uymayan en zenginlnden en fakirine kadar bütün Türk camiası içinde hiç olmazsa kültür sahibi zümreleri samimiyetle kendisine çekmeyen edebiyat ne kadar uğraşılsa asla yaşıyamaz."*3[532]

Şekil bakımından düzenli olarak kaleme aldığı manzumeleri olduğu gibi, düzensiz şiirleri de vardır. Bu sebeple bazı manzumelerinin ilk bölümünün üçlüklerden, ikinci bölümünün dörtlüklerden meydana geldiğine şahit olmaktayız. İlk dönem eserlerindeki düzen zamanla kaybolmuş, özellikle otuzlu yıllardan sonra iyice düzensizliğe kaymıştır.

3.1.6.Kullandığı Nazım Birimleri

Halit Fahri, altmış yıla yaklaşan sanat hayatı boyunca kaleme aldığı manzumelerinde pek çok nazım birimini kullanmıştır. Onun şiirlerinde beyit, üçlük, dörtlük, beşlik, altılık ve daha fazla mısrayı ihtiva eden bir mısra kümelenmesi mevcuttur. Bu kümelerin yanında istisnaî olarak dokuz, on, onaltı, onsekiz, otuzdört mısradan meydana gelen nazım birimlerini de denemiştir. Halit Fahri'nin, en çok tercih ettiği nazım birimi dörtlüktür. Bazen zamanın modasına uyarak, kurallı nazım birimlerinin yanında kuralsız, serbest nazmı da denemiştir.

Halit Fahri'nin şiirlerine genel olarak baktığımızda, metin ile estetik yapı arasında bağ bulunduğunu anlıyoruz. Şâir, hangi birimi kullanılırsa kullansın,konu ile nazım birimi

---

3[531] "Şiir Nasıl ve Ne Şartlar İçinde Doğar",Barış Dünyası,N:11,14 Nisan 1944,s.15
3[532] "Okunur Edebiyat İstiyoruz",Uyanış,N:1931-246,17 Agustos 1933,s.178

arasında mutlak bir bağlantının olduğuna inanmaktadır. Bu sebeple bazı konuları, kendince uygun gördüğü özel birimlere göre kaleme almıştır. Genelde bedbinlik, karamsarlık yüklü şiirleri kuralsız nazım birimleriyle; nikbin, ciddi konuları ise kurallı nazım birimleriyle yazmıştır. Şâir, kimi manzumelerini tek, kimilerini birden fazla nazım birimiyle kaleme almıştır. Şâirin mısra sayısına göre en çok kullandığı nazım birimleri şunlardır:

1+3+3+3+3+1 = Paravan

2+2+2 = Hatıra, Niçin

2+3+3 = Eski Kadına Yeni Kadına

3+3+3+3 = Sonsuz Gecelerin Ötesinde,Akşam,Dedikodu

3+3+3+3+3+3+3+1 = Öğle

3+3+1+3+3+1+3+3+1= Ney Sesleri

3+1+3+1 = Rüyam

3+2+3+2 = Dua

3+2+3 = Bir Yaz Öğlesinde

3+5+2 = Gözlerim

4+4+4+4 = Ümitsizce, Uyusun, Bakırköy Akşamları

4++4+4+4+4+4+4+1 = Annemi Anarken

4+3+2 = Hep Sen

4+5 = Her Gece

4+5+3 = Unutmuşum

5+3+3 = Bahçemde Yağmur

5+3+4 = Bugün Kar Yağıyor

5+4+3 = Terasta Bir Koltuk Boş

5+5+3+3 = Gölgelerim

5+5 = Bir Rüya Ki

6+2+6 = Hülya, Dağda Bir Yolcuya

8+8 = Süslü Bebek

9+9 = Karahaber

10+10 = Hitâbe-i Elem

12 = Oda

16 = Tipide Bir Yolcuya

18 = Balımız

34+34 = Yaz Öğlesinde

Serbest Türdekiler = İlk Acı, Ruhlar

Bend Şeklindekiler = Konakta Kervanlar, Yağmur ve Ölüler

3.1.7.Şiirlerinde Kullandığı Vezin

Ona göre vezin *"...şiirde vasıtadan başka bir şey değildir. Esas olan renk, ziya ve musikidir."*3[533] Halit Fahri, şiire aruz ile başlamıştır. Fakat her konuda olduğu gibi vezin konusunda da tutarsız davranmış, aruz ile hece arasında zaman zaman gidip gelmeleri olmuştur. Şâirlik hayatı boyunca ne aruza ne de heceye bağlı kalmadığı gibi, arada serbest vezni de kullanmıştır. Özellikle Cumhuriyet'in ilanından sonra da aruzu kullanmasına rağmen en çok tercih ettiği vezin 354 şiirle hecedir. İlk dönem şiirlerinde aruzu kullanmasının sebeplerinden biri Fecr-i Ati ve Servet-i Fünun şâirlerinin etkisinde şiire başlamasıdır.Yahya Kemal'i ve Mehmet Akif'i aruz vezninde zirve olarak kabul eder:

*"Aruzu parmaklarında bir hamur gibi yoğurmuştur... Aruzun büyük ahenkçisi ve işleyicisidir. Hem de ne kolaylıkla kullanmıştır bu vezni...Asım'da aruzla arzuhal yazılmıştır. Safahat'ın diğer bir cildinde de aruzla mahalle kahveleri hayatını bütün mükâlemelerinin koyu çiğ realizmi ile tasvir edebilmiştir. Lamartine taş çıkartan romantik manzaralar."*3[534]

Şiire 1912 yılında aruzla başlayan şâir, 21 Haziran 1917'de Şâirler Derneği'nin de etkisiyle hece veznine geçer. Yine aynı yıl Gülhane Parkı'nda Ömer Seyfettin ile Orhan Seyfi arasında geçen bir konuşma onun hece veznini benimsemesinde etkili olur (Özgül,1986:15). Ayrıca Yusuf Ziya'nın bir makalesinde, Baykuş'tan, *"Damla damla*

3[533] "Zavallı Sanat",Şâir Nedim,N:9,13 Mart 1335,s.130

3[534] "Mehmet Akif",Servet-i Fünun,N:2106-421,31 Kânun-ı Evvel 1936, s.82

kan gönüllerden birikerek, büyük bir çağlayan halini alan asırlar, artık aruzun bütün güzelliğini, bütün ruhunu emdi, içti ve kendisiyle beraber alıp götürdü. Aruz vezni gençliğinin bütün renğini, şiirini mazinin dudaklarında pörsütmüş bir ihtiyar kadın kadar yorgun ve hasta... Onun hayata yeğane vadettiği şey bir son nefestir ki, bunun da Halid Fahri Bey'in kalemiyle, iki ölü ile bir çılgının sayhaları toplanarak, meşum bir Baykuş feryadı halinde çıktığına kaniyiz" sözleriyle bahsetmesi Halit Fahri'nin heceye geçişinde etkili olur.3[535]

Hece veznine geçen şâir bu Mehmet Emin Bey'in şiirlerini kuru ve monoton bulur. Buna çare olarak da hece veznini modernleştirmeyi ve halk şiirinden olduğu kadar Tevfik Fikret'in yürüdüğü yoldan yürümeyi, mevzuları genişletmeyi teklif eder.3[536] Fakat şâirin bu dönemde kaleme aldığı manzumeleri "*...tekâsüf etmiş bir hissin sıcaklığını bulamadık. Modaya uymak için yazılmış*" gibi eleştirilere sebep olur(Sevük, 1924:666). Bütün bunlara rağmen o, hece veznine geçmesinde millî bir dava güttüğünü söyler.3[537] Halit Fahri,aruzdan heceye geçişini yıllar sonra bir dergiye yazdığı makalesinde şu cümlelerle ifade ediyor: "*Yeni Lisan ve Türkçülük cereyanı inkişaf etmekte devam ediyordu. Nihayet birgün Yeniçeri isimli manzumemi elimden atmış, aruzla başladığm mısraları silmiş ve yeniden hecenin ondörtlüsü ile yazmağa başlamıştım. İşte hece veznine millî vezne geçişim ilk defa bu şekilde vukûa gelmişti.*"3[538]

Halit Fahri, Yeni Mecmua'da vezinle ilgili birbirinin devamı olan üç makale neşreder. İlk makalesinde aruz vezninin kusurlarını sayar ve bu veznin şâirleri fazla yorduğundan, yeknesaklığından, gramofon plağı gibi aynı şeyleri tekrar etmesinden şikayet eder.3[539] Aynı dergideki ikinci makalesinde hece vezninin yeknesak olmadığını ıspata çalışır ve ritim meselesi üzerinde durur:

"*Bir şiir ancak ritimli olmak şartıyla mevcuddur. Aksi takdirde bayağı bir eserdir. Fakat şiirdeki ritmin her şâire, hatta şâirin muhtelif zamanlardaki tehassüslerini gösteren her şiirine göre değişmesi, daima yeni, orjinal olması lazımdır. Halbuki aruz vezni bu hususta kısırdır, acizdir, zavallıdır. Aruzun ritimleri herşeyden evvelden ithal edilmiştir. Şâir oraya ruhundan hiçbir beste koyamaz; çünkü beste hazırdır, güfteyi*

3[535]Yusuf Ziya, "Hilalin Gölgesinde",Türk Yurdu,N:8,C.12, 9 Haziran 1333,s.3462
3[536]Mustafa Baydar, "Halit Fahri Ozansoy Anlatıyor",Varlık,N:496,15 Şubat 1959,s.11
3[537]a.g.m,s.11
3[538] "Şiirde Ne Yapmak İstedim",Servet-i Fünun,N:2398,6 Agustos 1942
3[539] "Yine Vezin Meselesi",Yeni Mecmua,N:57 ,15 Agustos 1334,s.94

*bekliyor. Hece vezni edebî ritimleri kabul edebilir. Aruza karşı en büyük fâikiyyeti de budur. Hece, her şâirin ruhundan yeni, nâ-mahdud nağmeler alabilen, aruz ise mahdud nağmeleri dar göğsünde sıkıştırmış, hariçten başka hiçbir ses kabul ettirmek istemeyen; çünkü edemeyen bir zarftır."*3[540]

Makalenin devamında "*Artık bu derece âşikar bir hakikate karşı göz yummak ve hâlâ körükörüne müfrit aruz taraftarlığı etmek için insanda nasıl bir zihniyet olmalı,bunu tasavvurdan acizim*" diyerek aruzu savununları anlayamadığını belirtir.

Aynı makalesinde "*Bazı bu eski rübabın tellerini okşamalıyız. Bu bir zevktir. Mazinin zevkidir. Fakat o rübabın paslı tellerinde parmaklarımız çok dolaşmamalı ve yeni hayatın,yeni bakir hislerini, derin fikirlerini terennüm edebilecek yeğane alete koşmalı, onu ıslaha çalışmalıyız. O alet bugün dünkünden daha farklı nağmeler çıkarıyor*" sözleriyle hece veznine dönülmesi ve bu veznin mutlaka ıslah edilmesi gerektiğini söyler.3[541] Üçüncü ve son makalesinde ise hece vezninin güzelliğine dair örnekler verir.3[542] Halit Fahri'nin aruzdan heceye geçişinde şüphesiz Ziya Gökalp'in mutlak bir etkisi vardır. Halit Fahri,bunu daha sonraki yıllarda bir dergiye verdiği cevapta kendisi de kabul ediyor: " *Balkan harbi ve Birinci Cihan Harbi ıstırapları içinde Ziya Gökalp'in irşatları ve millî duyguyu, millî harsı telkin edişi, bize gittikçe ilham kaynağı olmakta idi. Görüyorduk ki, bütün muvaffakiyetimize rağmen aruz vezni artık bizi tam manasıyla tatmin edemiyordu."*3[543] Yıllar sonra kaleme alacağı anılarında bu hece veznine geçişinin acizlikten değil, mecburiyetten olduğunu itiraf edecektir: "*Aruzu yalnız millî bir kavramla değil aynı zamanda estetik bir hakikat olarak da bir yana bırakmaya mecburduk. Zaten hecenin beşi de aruzu kusursuz kullanabilmişlerdi. Demek ki bu yoldan o yola geçiş bir aczden gelmiyordu..Yusuf Ziya,Orhan Seyfi, Rahmetli Enis Behiç, hep beraber artık atıldığımız ışıklı yoldan dönecek değildik*" (Ozansoy,1939-c:306). Halit Fahri, Şâir Nedim dergisini çıkarmaya başladığı 1919 senesinde tekrar aruz veznine geri dönüş yapar. Bu dergide çıkan manzumelerin büyük bir kısmı aruz vezniyle yazılmıştır. Şâir mecmuasının sahibi ve yakın arkadaşı Yusuf Ziya, Halit Fahri 'nin bu vezin hususundaki gidiş gelişlerinden dolayı "Çimdik" mahlasıyla bir şiir kaleme alarak onunla alay eder:

3[540] "Yine Vezin Meselesi",Yeni Mecmua,N:58,22.Agustos 1334,s.113
3[541]a.g.m.,s.114
3[542] "Yine Vezin Meselesi",Yeni Mecmua,N:59,29.Agustos 1334,s.124
3[543] Mustafa Baydar, "Halit Fahri Ozansoy Anlatıyor",Varlık,N:496,15 Şubat 1959,s.11

"Ne kadar kahpesin hey zamane hey
Sazı değiştirmiş Halit Fahri Bey
Paşa babasının çoktur görgüsü
Yeni Mecmua'nın bu gönüllüsü
Yine eski dinin olmuş bendesi
Türkçe'ye uygunmuş aruzun sesi
Lazımdır muhâlif bir edebiyat
Olsa da köhne nağmeler bayat
Şâir ittihat'ın gölgesi imiş
Nedim bir muhâlif ülkesi imiş
Şüphesiz teceddüd turfedir şimdi
O eski dergâhın kimdi müridi
Terkibli yazınız artık moda bu
Siz tulû sayınız eski gurûbu"3[544]

Millî Mücadele yıllarında Ömer Seyfettin, Tercüman gazetesinde "Şiir Başka" adını taşıyan bir yazı neşreder.3[545] Ömer Seyfettin, hece veznini millî veznimiz olarak kabul eder ve Halit Fahri'yi aruza geri dönmesinden dolayı da Hersekli Arif Hikmet'in halefi gösterir. Ömer Seyfettin'in bu yazısına Halit Fahri,"*...naş naşlı bir kaç hikaye çıkarmak fırsatı varken yazık değil mi böyle sapa yollarda dolaşıyorsunuz*" sözüyle cevap verir ve kendisini Hersekli Arif Hikmet'in halefi göstermesine kızdığını belirtir. 3[546]

Onun bu iki vezin arasındaki gidip gelmelerine en sert tepki Yusuf Ziya'dan gelir. Yusuf Ziya, Halit Fahri'nin azıtmaması gerektiğini; çünkü karşısında kendilerinin bulunduğunu gayet kibar bir dille söyler: "*Halit Fahri Bey gibi fırka siyasetlerine kapılarak bir sene evvel Yeni Mecmua müdürü Talat Bey'in hece veznine biat ettikten sonra, aradan kısa bir müddet geçince tekrar zamanın tahavvülatına uyarak, Sabah gazetesi ser muharriri Ali Kemal Bey'in aruz veznine dönmekle hiç bir şey yapılamaz.*

3[544]Çimdik, "Mecmualara Dair",Şâir,N.6,11 Kânun-ı Sâni 1335,s.92

3[545]Bütün aramalarımıza rağmen Tercüman gazetesinde yayınlanan bu makaleyi elde edemedik. Makale,İstanbul ve Ankara kütüphanelerinde olmadığı gibi T.B.M.M. arşivinde de yoktur.Türk Edebiyatında Hece Aruz Tartışmaları üzerine çalışan Yard.Doç.Dr.Hasan Kolcu da bu makaleyi araştırmış fakat o da bizim gibi elde edememiştir: "...bu makale Taha Toros'un şahsi arşivinde olup Milli Kütüphane'nin hazırladığı Ömer Seyfettin arşivi için fotokopisi alınmak üzere Ankara'ya gönderilmiş,fakat iade olunmamıştır.Milli Kütüphane arşivi tanzim edilmemiş bulunduğundan,bu makale, oradan da elde edilmemiştir.Ankara'ya gönderilmeden önce Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Ar.Gör.Mustafa Argunşah'ın makalenin bir fotokopisini aldığını öğrenmemize rağmen,Mustafa Argunşah'a şahsen müracaatımızda,kendisinde böyle bir fotokopinin bulunmadığını belirtmiştir".(Kolcu,1993:370).

3[546] "Şiire Karışmayın",Şâir Nedim ,N:2, 23 Kânun-ı Sâni 1335,s.18

*...siz istediğiniz gibi aruzdan heceye heceden aruza dolaşıp durunuz. Yalnız pek azıtmayınız karşınızda biz varız."*3[547]

Halit Fahri, Şâir Nedim dergisinde yayınladığı bir makalesinde hece-aruz tartışmalarının boş olduğunu, veznin şiirde vasıtadan başka bir şey olmadığını, herkesin sanat için çalışmasını tavsiye eder.3[548]

Hece vezninin baskın olduğu bu dönemde Büyük Mecmua, "En Büyük Eseri Kim Yazdı?" adını taşıyan bir anket düzenler.3[549] Fevziye Abdullah Tansel, bu anketi Büyük Mecmua'nın açtığını söylüyor(Tansel,1982:33),fakat asıl müsabakayı düzenleyen Aşiyan şirketidir.3[550] Ankette "*Fikret'in vefatından beri şiir vadisinde manzum eser neşreden şâirlerimiz şunlardır*" diyerek on bir şâirin adı ve eserleri verilir. Halit Fahri'nin, Baykuş'u acem aruzu ifadesiyle anket listesinde beşinci sıradadır. Bu anket için bazı edip ve şâirlerin fikirleri de alınır ki, bunlar içinde Halit Fahri de vardır. Müsabakanın sonucu belli olmamıştır.Halit Fahri, her zaman olduğu gibi aruz veznine sonuna kadar bağlı kalamamış ve Peyam-ı Sabah gazetesinde yayınladığı makalesiyle tekrar heceye iltihak etmiştir:

"*Ellerindeki vezin –aruz vezni- kalpten gelen samimi Türkçeyi, tamamıyla ifade edemiyordu. İşte o zaman, hece vezni bütün şaşaasıyla kendini gösterdi. Vâkıa bu vezin henüz çok bâkir çok iptidâi idi. Fakat buna mukabil samimi Türkçeyi terennüm edecek yeğane vasıta idi. Altı yüz senedir en büyük şâirlerimiz yalnız Acem vezinlerini kullanır ve o vezinleri işlerken beri tarafta zavallı hece vezni saz şâirleriyle tekye nişinleri elinde kalmıştır. Böyle olmakla beraber yine halk onları dinlemiş onları alkışlamıştır... Tam ondört sene aruz ile ciltler doldurduğum halde, bugün ben de hecenin istikbalinden eminim. Bu münasebetle şunu da söylemeliyim ki, aruza yine düşman olmadım. Fakat bundan sonrası için katiyyen taraftar değilim...İddia ediyorum ki şimdiki hece şiirlerindeki ahenk, düne nisbetle yüzde yüz kazanmıştır.Türk, nihayet şiirde kendi sesini kendi zevkini bulabildi. Bundan sonra bizde de hakiki ve samimi bir edebiyat artık doğuyor demektir."*3[551]

Halit Fahri bu makalesinin devamında hece vezni aleyhtarlarının Mehmet Emin Bey'in şiirlerini örnek göstermelerine kızdığını ve onları anlayamadığını belirterek, "*Emin Bey'in hece şiirleri ile bugünkü genç şâirlerin aynı veznin mahsülü olan eserlerini*

3[547]Yusuf Ziya, "Hafta Muhasebesi, Aruzdan Heceye,Heceden Aruza",Şâir,N.8,30 Kânun-ı Sâni 1335, s.113

3[548]Musahabe, "Zavallı Sanat",Şâir Nedim,N:9,13 Mart 1335,s.129

3[549] Büyük Mecmua"En Büyük Eseri Kim Yazdı",Büyük Mecmua,N:11,18 Agustos 1335,s.169

3[550] "Edebiyat Alemi,Bir Anket Münasebetiyle",Akşam, 27 Eylül 1335,s.5

3[551] "Milli Zevke Doğru",Peyâm-ı Sabah Edebî Nüsha,N:67-24,22 Kânun-ı Sâni 1336,s.2

karşılaştırmanın bu iddiayı çürütmeye" kâfi olduğunu belirtir.3[552] Halit Fahri'nin bu yazısındaki "*...hecenin istikbâlinden eminim*" sözüne ilk itiraz Mehmet Sadık'tan gelir. Mehmet Sadık: "*Eğer muharririn tam on üç sene aruz ile doldurduğu cilde biraz da üslup ve manzum girse idi, hecenin istikbâline karşı bu kadar ızhâr-ı emniyet etmezdi*" cevabını verir.3[553] Mehmet Sadık,yazısının devamında Halit Fahri'nin önceden yayınladığı "Şiir Lisanımız" makalesinde aruzu övdüğünü, bu övgüden vazgeçmenin hocaya kızıp oruç yemeye benzediğini, edebî inkılap yapacak kişilere de bu durumun yakışmadığını söyler.

Tebdil-i meslek ettiremez ibtilâ bana
Gönlüm sebat arsasının kahramanıdır

beytiyle de kendisinin Halit Fahri gibi mütelevvin bir kişi olmadığını belirtir. Halit Fahri'nin makalesindeki "*Türk nihayet şiirde kendi sesini kendi zevkini bulabildi*" sözüne de Türk edebiyatından örneklerle şu cevabı verir: "*Acaba Türkün kendi sesi, kendi zevki şimdiye kadar nerede idi? Sonra bunları nereden bulabildi? Acaba Naci mektebine mensup yüzlerce güzidegân-ı edeb bu Türk mefhumundan hariç midir? Abdülhak Hamid'de, Cenab'da, Fikret'te, Ali Kemal'de, Süleyman Nazif'te, Mehmet Akif'te Türk duygusu yok mu imiş? Yoksa muhâkemât-ı sâiremizde görüldüğü gibi Fahri Bey'in tahakkümât-ı câhilânesi mi Türk zevkini teşkil ediyor?*" 3[554] Yusuf Ziya, sahne eserlerindeki vezin meselesini konu alan bir makale kaleme alır. Yazısında Halit Fahri'nin Baykuş ve İlk Şâir adındaki eserlerini hem mevzu hem şahsiyet, hem şâiranelik olarak beğendiğini; fakat aruz vezni sayesinde gayr-i tabbii olarak şâirâneliğe kaçtığını, bunun da ihmal götürmez bir durum olduğunu belirtir. Ve aruz veznini "*Türkün malı değildir. Lisanımızın bünyesine yabancı olan böyle bir ahenk elbet, beyan vasıtası olan Türkçemizi ve şiirimizi de sahteliklere sürükleyecektir*" cümlesiyle sahne için uygun bulmadığını belirtir.3[555]Yakup Kadri,İkdam'daki bir değerlendirmesinde Halit Fahri'nin 1336 yılına kadar kaleme aldığı manzumelerine bakarak, hecede başarısız aruzda başarılı bulduğunu ve onun tek kusurunun terkipsizlik olduğunu söyler.3[556]

3[552] a.g.m.,s.2
3[553] Mehmet Sadık, "Bir Muhakeme-i Edebiyye",Peyâm-ı Sabah-Edebî Nüsha,N:26, 15 Şubat 1336,s.3
3[554] a.g.m,s.3
3[555]Yusuf Ziya, "Edebiyat Musahabesi,Sahnede Vezin",Servet-i Fünun,N:1451,25 Mart 1336,s.244.
3[556]Yakup Kadri, "Zakkum",İkdam,11 Agustos 1336,s.2

Halit Fahri, anılarında heceye ikinci dönüşünde hece ile yazanların sayılarının arttığından bahsediyor: "*Celal Sahir, (Birinci Kitap), (İkinci Kitap), (Üçüncü Kitap), v.b isimli aylık dergiyi çıkarmağa başlamıştı. Bu suretle, sonradan aramıza katılan diğer hececi şâirlerle birlikte, sayımızı beşten on beşe mi yirmiye mi çıkarmıştı, bilmem.*"3[557] Arada aruz ile şiirler de kaleme almasına rağmen bir yıl sonra kaleme aldığı ve Faruk Nafiz'e ithaf ettiği "Aruza Veda" şiiri onun heceye kesin dönüşünün ıspatı sayılabilir:

ARUZ'A VEDA

İlk hasretiyle gençliğimin ilk elemleri
Ey paslı tellerinde gülen ,ağlayan aruz
Ey eski dost,yâd edelim eski demleri
Mademki son sadânı dağıtmış,yorulmuşuz

Anlat alevli bir çölün üstünde ansızın
Billur sesinle hıçkırarak doğduğun günü
Bin bir diyarda bin bir ilâhi güzel kızın
Anlat nasıl terennümün inletti gönlümü

Neydin gönülde şimdi ne oldun zavallı sen
Hıçkır benim de bari bu son gizli nâlemi
Timsalin âsumanda ziyalarla işlenen
Bir pembe gül mü,yoksa bir altın piyâle mi

Akşam guruba karşı tüten bir buhurdanın
Hüznüyle şahid olma nihayet zevâline
İran yoluyla-zühre tacın,nağme kervanın
Şahane geldiğin gibi şahane git yine

Biz şimdi başka bir yeni ahenge bağlıyız
Aşık sazıyla geldi erenler bu meclise
Yalnız bugün senin gibi ölgün sedalıyız
Zira bu saz da parçalanır gülmek istese

İncitmeden rübabını insafsız ellerin
Zalim temasıyla zamanın sitemleri
Ah ayrılırken inleyerek paslı tellerin
Ey eski dost,yâd edelim eski demleri 3[558]

Fakat şâir, bu vedaya bazı kaynaklarda da belirtildiği gibi sonuna kadar sadık kalmamış, zaman zaman eski dosta döndüğü de olmuştur(Akyüz,1994:174). Halit Fahri'nin aruzdan bu ayrılışı şiirin dördüncü kıtasında belirtildiği gibi biraz zoraki olmuştur.3[559]

3[557] "Hatıralar,Hececi Arkadaşlarım",Türk Dili,N:61,1 Ekim 1956,s.28
3[558] "Aruza Veda",Yarın, N.4,3 Teşrîn-i Sâni 1337,s.8
3[559] Akşam guruba karşı tüten bir buhurdanın
Hüznüyle şahid olma nihayet zevâline

Aruzun bestesi hazır plaklarına güfte doldurmaktan zaten bıkıp usanmıştım... Sonra şu da var, hece vezni ile öztürkçe yazılır; aruz ile Osmanlıca... Aradaki farkı izaha lüzum yok. Çölden kurtulana niçin ormanların, suların gölgeliğini ve serinliğini seviyorsun, diye sorulur mu?"cevabını verdikten sonra aruzun savunucusu ve hecenin baş aleyhtarı Cenap Şahabettin'e aruzun ahenk denilen kum kasırgasının kulaklarını hâlâ tıkayıp tıkamadığının sorulmasını ister.3[563] 1936 yılında yazdığı bir makalesinde, başından geçen bir olayı anlatarak aruz veznine hücumunu sürdürür:

"*Darüşşafaka'nın 63. yılı kutlanırken son mezunlarından bir genç, mektep için aruz vezni ile yazdığı bir manzumeyi okumuş... Ancak manzumesinin bir mısraını şuraya kaydetmeden geçemeyeceğim. Çünkü, anlatmak istediğim mesele ortaya çıkıyor. İşte o mısra, Salih Zeki'ler, Mehmet Emin'ler ve Safa'lar... fakat mademki bu mektepten çıkan meşhur adamlar arasında bilhassa ilim ve şâirliğiyle yani kafası, kalemi ile yurda hizmet etmiş olanlar zikredilecekti. O halde hepsinden evvel, büyük Türk yazıcısı Ahmet Rasim'i hatırlamak ve onu anmak lazım gelirdi. Fakat acaba mektebin yetiştirdiği bu büyük yazıcıyı o genç yazıcı, hatırlamadı mı? Buna imkan tasavvur edemiyorum. Genç Darüşşafaka'lı şâir, Ahmet Rasim'i anmadı; anmak istemedi değil, sadece kullandığı vezin aksiliği yüzünden anamadı. Bu anamayışın sebebi de Ahmet Rasim'in isminin bu manzumenin vezni olan Mefûlü, Mefâîlü, Mefâîlü, Feûlün'e bir*

İran yoluyla-zühre tacın,nağme kervanın
Şahane geldiğin gibi şahane git yine

3[560]Faruk Nafiz Çamlıbel, "Gülistanlar Harabeler",İleri Gaz.,12 Agustos 1338,s.3

3[561]Cenap Şahabettin, "Vezin ve Ahenk Meselesi",Servet-i Fünun,N:1604,12 Mayıs 1927,s.402.

3[562]Hikmet Feridun, "Aruz Veznine Dönmek Zamanı Artık Gelmiştir[Anket]",Akşam,4 Eylül 1933, s.4

3[563] "Aruz Hece Meselesi",Varlık,N:6,Teşrîn-i Evvel 1933,s.82

türlü uymaması, bu vezne bir türlü girememesidir... Ah aruz, diye iç çeken kimseler kalmışsa, onların dikkat gözünü açmaktan ziyade gençleri bir kere daha ikaz etmek istedim. Ben ki çok eski bir aruz şâiriyim, bu vezni bundan on sekiz yıl evvel feda ederek hece tarafına geçerken, bu millî vezin işine estetik noktadan da tam anlamıyla kanaat getirmiş olanlardanım... Aruzun hiçbir zaman Türk'ün içinden gelen öz sesleri tamamıyla ortaya çıkaramayan bir kalıp olduğu, bugün iyice anlaşılmıştır. Hele Fârisi artığı terkipli lisanları, boş fikirler ve divan edebiyatı artığı hayal ve hislerle dolu olanlar, en başta yananlar arasındadır. Genç şâirler bu hakikati bizim kadar, hatta bizden daha fazla anlamalı ve artık aruzun son sözlerini çoktan söylemiş bir vezin olduğuna kuvvetle inanmalıdırlar."[564]

Ona göre Türk'ün vezni hecedir ve bu vezin için parmak hesabı denilmesine çok kızmaktadır. Bu parmak hesabıyla ilgili olarak Mehmet Behçet Yazar'a şu açıklamayı yapar:

"Bütün mütekâmil milletlerin edebiyatında bu ölçüyü görüyoruz. Aruz vezni Arabın ve Acemin olsun. Bir kere o vezin Türkçe'nin bünyesine hiç uygun değildir. Bunu izaha bile lüzum yok. Çünkü, öztürkçe kelimelerde imâle denen ve aruza esas teşkil eden kelimeler bulamayız. Bulsak bile bunlar dağ gibi pek mahdud bazı kelimelerdir. Bu vezin ki, Türkçe'nin en samimi ifade vasıtalarından biri olan iktidâri fiilleri alamaz; ağlıyorum, yürüyüver diyemezsiniz. O vezin artık nasıl olur da Türk'ün şiir ölçüsü olabilir. Sonra uzun ve kısa hecelerin muayyen yerlerde tekrarından vücut bulan aruz vezninin ahenginde ittirat vardır, yeknesaklık vardır. Bir kelimede artistik bir vezin değildir. Bir gramofon plağı gibi döne döne hep aynı makamı çalar. Halbuki hece vezni bizzâtihi ahenk değildir, şâir derûni sesleri duyabilen insandır ve o boş kalıba nağmeler koyar.Öldüğü gün de kendi onbir yahut on dört hecesini beraberinde götürür. Onun için bu vezne manasız gülünç bir tarzda parmak hesabı vezni diyenler en büyük hatayı işleyenlerdir...Artık fikirde irtica gibi sanat ve şiir cephesinde de bu nevi geriliklere imkan yoktur. Bilhassa genç fikirleri böyle yanlış düşüncelerden korumak hem millî vazifemiz hem de sanat endişemiz buna sâik olmalıdır" (Yazar,1938:161).

Orhan Seyfi Orhon, 1944 yılında kaleme aldığı bir makalesinde Halit Fahri'nin aruza tövbe ettiğini; fakat Faruk Nafiz'in bu vezinden tamamen vazgeçemediğini söyler.[565] Gerçekten de Halit Fahri,Orhan Seyfi'nin de belirttiği gibi bu dönem şiirlerinde aruzu yok denecek kadar az kullanmaktadır.Halit Fahri, Mustafa Baydar'a verdiği bir anket cevabında hece ile aruz arasında şu farkların olduğunu söyler:

"Aruzla en manasız sözleri müthiş bir musiki ile, üstad musikisi ile dinlemek kâbildir. Ama hecede öyle değil. Çünkü hece başka bir kalıptır. İki vezin arasındaki fark da burada belli olur. Aruz, uzun ve kısa sözlerin muayyen yerlerde tekrarı ile ve pek az değişiklik göstererek sürüp gider. Tıpkı bestesi hazır plak gibi, içine sözü ve güfteyi siz koyacaksınız. Hecede ise besteyi siz yaratacaksınız güfteyi de. Neden Yunus asırlardır

---

[564] "Aruzun Kifayetsizliği",Uyanış,N:2062-377,27 Şubat 1936,s.20

[565] Orhan Seyfi Orhon, "Edebiyat Bahsi Hece mi,Aruz mu?",Çınaraltı,N:123, 29 Kânun-ı Sâni 1944,s.8

dayanıyor? Çünkü onun iç sesleri yalnız kendisinindir. Böyle olduğu için 6+5'in dışında bir musikidir, parmak hesabı değil. Demekki hece vezni basitlik değil, iç sesleri bulabilmek kudretidir."[566]

Hece veznini millî vezin olarak kabul ettiği gibi, estetik veznimiz olarak da görür. Halit Fahri, aruz ile kaleme aldığı manzumelerinde heceye nazaran daha başarılıdır. Bu sebeple hece vezninin bazı kalıplarını şiirlerine başarıyla uygulayamaz. Mustafa Nihat Özön, Halit Fahri'nin aruz ile egzotik eserlerinde, hece ile daha tabii eserlerinde başarılı olduğu görüşündedir(Özön,1941:98).Halit Fahri'yi"*...gerek aruzu gerek heceyi millî benliğimize uyduran, ona tam bir tekil veren beş şahsiyet sayabilirsek onlardan biri de hiç şüphesiz Halit Fahri'dir"* diyerek onu hem aruz hem hecede başarılı bulduğunu söyler. [567]

Halit Fahri,hece ve aruzun yanında serbest vezni de kullanmıştır.Fakat şâir, serbest veznin yaygınlaşmaya başladığı ilk yıllarda bu veznin aleyhindedir. Ve bu vezin için *"neşri imkansız olan vezinsiz, kafiyesiz, çocukça heves mahsülü yazılardır"* gibi sözler sarfeder.[568] Fakat zamanla bu çocukça bulduğu vezni, kendisi de kullanmaya başlar. Serbest vezinde aşırılığa taraftar olmadığı için Orhan Veli'yi ve Orhan Veli muakkiplerini sevmemektedir: *"Mısrada ne eskiyi tatsız bir şekilde tekrarlamak ne de yenilik yapacağım diye bütün sanat mâbetlerini sütun ve heykellerini kırmak lazım. Bunun ikisinin ortası, sadece kendi özümüzü arar."*[569] Özellikle şâirliğinin son döneminde serbest vezne bir hayli ağırlık vermesi dikkati çekicidir. Bunda serbest veznin o devirde moda olması kadar, şâirin hecede olan başarısızlığının da etkisinin olduğu söylenebilir.

Halit Fahri'nin vezindeki tutarsızlığı şâirliğinin son yıllarına kadar devam etmiştir. Çünkü 1966 yılında aruz vezni ile yazılmış şiirlerine de rastladığımız gibi [570] aynı yıl, aynı dergide serbest vezin[571] ve hece ile kaleme alınmış şiirleri de mevcuttur.[572] Serbest vezinle kaleme alınmış bir şiirin içine 8+5'lik heceyle yazılmış kıtalar da ilave eder(Ozansoy,1929:32).

---

[566]Mustafa Baydar, "Halit Fahri Ozansoy Anlatıyor",Varlık,N:496,15 Şubat 1959,s.11
[567]Mahmut Şevki, "Paravan", Fikirler,15 Mart 1930,N:50,s.15
[568] "Genç İstidatlar Karşısında Umumi Bir Kaç Mülahaza",Servet-i Fünun,N:1600,14.Nisan 1927, s.343
[569] "Edebiyat ve Sanat Aleminde",Barış Dünyası,N:5,3 Mart 1944,s.15
[570] "Sayfiyeler" ,Hisar,N:36-111, Aralık-1966,s.10
[571] "Kar Yağıyor",Hayat,N:30,Haziran-1966,s.29
[572] "Albert Samain Akşamı", Hayat,N:27,Haziran-1966

Halit Fahri şiir kitaplarında 294, dergi ve gazetelerde 313 tane olmak üzere toplan 607 şiir yayınlamıştır.Bu şiirlerinden 354 tanesi heceyle, 148 tanesi aruzla, 105 tanesi de serbest vezinde kaleme almıştır. 3[573]Hece vezninde en çok 135 şiirle 7+7'yi ikinci olarak 129 şiirle 6+5'i kullanmıştır. En az tercih ettiği kalıp ise 9'ludur. Bunlar dışında kullandığı hece kalıpları herbiri için gösterdiğimiz bir örnekle şunlardır:

7: Poker

4+3: Gönül Buzlu Bir Camdı

8: Yağmur Altında

10: Bir Lahza

7+5: Bahar Sabahı

12: Marmara Geceleri

13: Kış Gecesi

8+5: Neşe mi Elem mi

4+4+5:Köyden Çıkarken

Aruz vezninde ise en çok 24 şiirle Fe i lâ tün/Me fâ i lün/Fe i lün,ikinci olarak 23 şiirle Mef ûlü/Fâ i lâ tü/Me fâ î lü/Fa i lün kalıbını kullanmıştır.Aruzda en az Müf te i lün/Müf te i lün kalıbını kullanmıştır. Bunların haricinde kullandığı aruz kalıpları şunlardır:

++-- / ++-- / ++-- / ++- = Adem

++-- / +-+- / ++- = Geceleyin Mezarlar

++-- / ++-- / ++- = Dağda Bir Yolcuya

++-- / ++-- / -- = Bugünkü Sadabat

-+-- / +-+- / -- = Fırtına ve Kar

-+-- / -+-- / -+- = Yolcular

-+-- / -+-- / -+- = Ayinden Sonra

++-- / ++- = Tasavvufa Doğru

3[573] Bu rakamlardan hareketle Halit Fahri'nin şiirlerinin %58'ini heceyle,%25'ini aruzla,%17'sini de serbest vezinle kaleme aldığını anlıyoruz.

--+ / +--+ / +--+ / +-- = Mâbed-i Esrar

--+ / -+-+ / -+- = Lânetin Sesi

--+ / -+-- = Kalbimde Akşam Oldu

+-+- / ++-- / +-+- / ++- = Rüya

++-- / ++- = Terennüm

+-+- / ++-- / +-+- / -- = Baykuş

+-+- / +-+- / +-+- / ++- = Hitâbe-i Elem

+-+- / ++-- / +-+- / +-- = Şehvet

+--- / +--- = Geceleyin Mezarlar

-++- / -++- = Akbabalar

Müstezatlarda şu aruz kalıbını kullanmıştır:

--+ / -+-+ / +--+ / -+- = Aslî mısralarda

--+ / -+- = Zâid mısralarda 3[574]

Halit Fahri, yeri geldikçe karışık kalıpları da kullanmıştır. 7+7 = 14'lü kalıpla kaleme aldığı bir manzumesinin aralarında 7'li mısralara da yervermiştir(Ozansoy,1917:22). Hatta,aruz vezninin farklı kalıplarını birlikte kullandığı da olmuştur(Ozansoy,1922: 58).3[575] Bazı manzumelerinde, iki veya daha fazla kalıbı birlikte kullandığına da şahit oluyoruz:

Hece vezninde kullandığı karışık kalıplar:

7+7 ve 6+5,3[576]

7+7 ve 8+8(Ozansoy,1917:30)

7+7 ve 8-16(Ozansoy,1917:29)

Aruz vezninde kullandığı iki farklı kalıp:

Fâilâtün, Mefâilün, Fa'lün

3[574] "Şadırvanlar",Büyük Duygu,C.1,N:10,10 Temmuz 1329,s.161

3[575] [+-+-/++--/ +-+- / ++-; +-+- / ++-; +-+- / +-+-]

3[576] "İki Şarkı",Servet-i Fünun,N:1891-206,10 Teşrîn-i Sâni 1932,s.371

Mefâilün, Feilâtün, Mefâilün, Fa'lün(Ozansoy,1922:7)

Aruz vezninde kullandığı beş farklı kalıp:

Mefâilün, Feilâtün, Mefâilün, Feilün

Feilâtün, Mefâilün, Feilün

Fâilâtün, Fâilün

Fâilâtün, Fâilâtün, Fâilün

Feilâtün, Mefâilün, Fa'lün(Ozansoy,1919-b:6)

Halit Fahri, kullandığı kafiye şeması ile vezin arasında bir uyum olmasına dikkat etmez. Şâir, bazen vezin gereği efsânevî kelimesini fesânevî olarak(Ozansoy,1919-b:9), bazen de "şikeste rübab" örneğinde olduğu gibi terkipleri Fârisî gramerine göre değil, Türk gramerine göre yapıyor.3[577] "Sen de yatacaksın değil mi **ağbey**"örneğinde olduğu gibi, vezinde zorlandığı durumlarda harf (ses) düşmesinden de faydalanıyor (Ozansoy, 1929:12). Bulutlara Yakın kitabını birden çok hece kalıbıyla,Balkondan Saatler'i de hecenin tek kalıbıyla kaleme almıştır.

3.1.8.Şiirlerinde Kullandığı Kafiye

Şiirin dış yapısını belirleyen unsurlardan biri kafiye, diğeri de rediftir. Şâir, kafiye ve redifi elde etmek için mutlaka şiirin dış yapısına müdahale etmek mecburiyetindedir. Kafiye ve redif, şiirin dış yapısını etkilediği kadar, iç yapısında da etkilidir. Çünkü kafiye, ritim ve ahenk kadar, konu üzerinde etkilidir. Halit Fahri, şiirlerinde düzenli bir kafiye ve redif şeklini benimsemesine rağmen,özellikle Cumhuriyet'ten sonra kaleme aldığı manzumelerinde, bunun tersi bir tavır takınmıştır. Fakat, onun manzumelerindeki kafiyeler için mukayyed-düzenli tabirini kullanmak daha uygun düşecektir. Çünkü Halit Fahri, şiiri bir form meselesi olarak kabul ettiği için vezin gibi kafiyeyi de şiirin vazgeçilmez unsurlarından biri kabul eder. Hatta serbest vezinle kaleme aldığı bazı manzumelerinde bile kafiyeye önem vermiştir. Onun için kafiye o kadar önemlidir ki, Rus şâiri Mayakovski'yi sevmeme sebeplerinden biri de kafiyeye önem vermemesidir: "*Mayakovski isminde bir Rus şâiri. Bu adam kominstlerin edebiyat sahasında en yorulmaz propoganda aletlerinden birisi idi. Şiiri yere vurdu efendilerini memnun*

3[577] "Fikret'in Ruhuna",Muallim,C.2,N:14,1 Eylül 1333,s.435

etmek için ve onların fikirlerini kaba saba ve çok kere deli saçması tarzında, vezinsiz ve kafiyesiz bir nazma çekti. Öyle nazım ki, bir işiten pişman bir işitmeyen pişmandı."3[578] Şâirliğinin ilk yıllarındaki manzumelerinde, kafiye yapısı daha sağlam ve kuvvetlidir:

"Yalnız mısın, ninem, ocak başında?
Bu anda ben senden, sen benden uzak.
Oğlun bir kahraman bu genç yaşında:
Üzülme, bayramım benim pek parlak." (Ozansoy,1917:18)

İlk şiirlerinde kafiyelerinde görülen bu sağlamlık, zamanla kaybolmaya başlamıştır. Bu sebepten dolayı özellikle Cumhuriyet'ten sonra kaleme aldığı bazı manzumelerinde, t-d ve ı-i seslerini de kafiye olarak kabul etmeye başlar:

"...aynalardan
.....karartan" (Ozansoy,1936-d:6)
"Aşk ehli o zamanlar yarı ermiş gibiydi
Gönülleri mesteden bin vahdet şarabıydı
Bin asır gibi gezerken o kadeh elden ele 3[579]

Halit Fahri, kafiye şeması olarak en çok çapraz kafiyeyi(Ozansoy,1929:45), daha sonra sarma kafiyeyi (Ozansoy,1936-d:85), bazı şirlerinde de mesnevi tarzı kafiyeyi tercih etmiştir(Ozansoy, 1922:159). Çapraz kafiyeyi daha çok dörtlüklerde, mesnevî tarzı kafiyeyi ise uzun manzumelerinde kullanmıştır.Şâirin sabit bit kafiye şeması fikri yoktur.Bu sebeple bazen dörtlüklerde mesnevi tarzı, çapraz, sarma kafiyeyi birlikte kullanmıştır:

"Kafkasya'dan Galiçya'ya Galiçya'dan Kafkasya'ya
Geceleri sedef gibi nurlarını serpen aya
Sordum; söyle uzaktaki hududlarda ne var?
Atıldı mı ileriye bizim şanlı kahramanlar?
Onlar öyle bir arslan ki
Korkutamaz hatta ölüm
Türk'ün ölüm bile sanki
Karşısında iki büklüm
.....
Birden bire bir terennüm sustu,beyaz bir bulutun
Arkasına duvaklı bir peri gibi gizlendi ay
Gözlerimin önünden Türk askerleri alay alay
Geçiyordu çarpıyorken kalbi derin bir sükutun" (Ozansoy,1917:28)

3[578] "Şehir Faciaları:Fahişenin Ölümü",Uyanış,N:1774-89,14 Agustos 1930,s.166
3[579] "Takdis",Yarım Ay,N:127,15 Şubat 1941,s.5

Halit Fahri üçlüklerde aab(Ozansoy,1929:67),dörtlüklerde aaab 3[580],beşliklerde ababa (Ozansoy,1920-b:23;Ozansoy,1922:38),altılıklarda abbabb(Ozansoy,1929:49)kafiye şemalarını kullanmıştır.3[581]

Şiirlerinde en çok tam ve zengin kafiyeyi en az da tunç kafiyeyi kullanmıştır.

*".....**şah***
*.....padi**şah**"* (Ozansoy,1919-b:15)
*"....**yudum***
*.....**uyudum**"3*[582]

Halit Fahri, ikinci dönem Tanzimatçılarının önde gelen simalarından biri olan Recaizade Mahmut Ekrem gibi, göz için kafiyeden ziyade, kulak için kafiye taraftarıdır:

".....bazı(sad)
.....manzarası(sin)" (Ozansoy,1919-b:38)

Bu mısraların son kelimelerinin ilki sad ile ikincisi sin ile yazılmasına rağmen şâir bunları kafiyeli kabul etmiştir.Aynı anlayışla **nazal n** ile **nunu** da kafiye olarak kabul eder:

"Sönmüş nazarlarında birer necm-i nâ-tuvan
Sislendi şam-ı hicr ile timsâl-i hatıran"3[583]

Serbest vezinle kaleme aldığı şiirlerinde, düzenli olmasa da kafiye vardır. Fakat hece ve aruzdaki kadar güçlü ve belirgin değildir. Kafiye bakımından şiirlerinde dikkati çeken bir özellik te bazı manzumelerinde rastladığımız iç kafiyedir:

*"Ne kadar yüz buruş**sa**,ne kadar saç ağar**sa***
*Bu arzu alev gibi ne kadar ruhu sar**sa**"* (Ozansoy,1936-d:85)
*"Bir akşam mehtab**ı**/ getiren bana*
*Bahçe kapısın**ı**/ açan bir eldi*

*Gözlerim sevinç**le**/ baktı o yana*
*Yıldızlar için**de**/ kadınım geldi"* (Ozansoy,1936-d:33)

Servet-i Fünun neslinin önde gelen simâlarından biri olan Halit Ziya, Baykuş'ta kullanılan kafiyeyi başarılı bulur ve Halit Fahri'yi "*....şâirin bu eserinde selâset-i tabiyyetinden başka beni mesteden kafiyelerinin muvaffakiyeti oldu. Onlar hiç beklenmiyen yerlerden, sanki gelip kendiliklerinden ve uçuvermiş kanat hamleleriyle*

3[580] "Yola Düşerken Türkü",İstanbul,N:5,1 Şubat 1946,s.3
3[581] Şâirin bu şemaların haricinde kullandığı kafiye şemaları da vardır.Fakat en çok tercih ettiği bunlardır.
3[582] "Yaz",Servet-i Fünun,N.2033,8 Agustos 1935,s.163
3[583] "Melâl-i Şam",Şehbal,N:72,15 Mart 1329,s.470

mısraların sonuna konuverince, aynı zamanda dudaklarımda bir hazzın ibtisâmını da kondurmuş oluyorlardı." sözleriyle över(Uşaklıgil,1955,C.I:163).

3.1.9.Şiirleride Kullandığı Dil

Edebiyatın diğer türlerinde olduğu gibi şiirin de temeli dildir. Şiiri diğer güzel sanatlardan ayıran en büyük özellik te işte bu dildir. Halit Fahri'ye göre şiirin dili, tabii dilden ayrı bir özelliğe sahip değildir. Bu sebeple şiir dilinde yapılacak bütün değişiklikler, onun farklı olmasını icab ettirmez. Ayrıca şâir, dili meydana getiren bütün kelimelerin şiirin emrinde olduğuna inanmaktadır. Şâir, Türkçe kelimeleri kullandığı gibi, yabancı dillerden de (Kurtizan, Aspasya, Nils Aster,Villi Firiç, Mesalin Salome, Klaopatra,Bosfor gibi)istifade etmiştir(Ozansoy,1936-d:63,59). Halit Fahri'nin şâirliğinin ilk yılları ile son dönemlerinde kullandığı dil arasında çok büyük fark vardır. İlk dönemdeki dili, daha ağdalı ve terkipli iken bu dil zamanla daha da sadeleşmiş, iyice durulmuştur. Bu sadeleşmede Ziya Gökalp'in başlattığı millîyetçilik hareketinin ve hece vezninin mutlak tesiri vardır. İlk dönemde sahip olduğu dil o kadar ağırdır ki, arada Tâc-ı Nur, Rîze-i Ecrâm, Necm-i Nâtuvan, Timsâl-i Hatıra, Eşyâ-yı Melul gibi ikili, Sultan-ı şehr-i rum gibi üçlü terkipleri de kullanmıştır(Ozansoy,1919-b:19).

Halit Fahri, şiire Fecr-i Ati tesirinde başladığı için dilinin ağır olması gayet tabiidir. İlk dönem manzumelerinin dili ne kadar ağır olsa da ifade zenginliği ve duyuş tarzı bakımından ikinci devre şiirlerinden üstündür. Fakat o lisanındaki Fecr-i Ati tesirinden zamanla kurtulacaktır: *"Acaipten Arap ve Fars kelimeleri ile kurallarına karşı bu hayranlık başlangıçta hepimizin geçtiği yoldu. Fakat bu Enderun Türkçesi'nden ve Edebiyat-ı Cedide ile Fecr-i Ati tesirinden çok geçmeden kurtulacaktık"*(Ozansoy, 1970-a:152).Özellikle Türk Yurdu'nda Ziya Gökalp'in önderliğinde yazmaya başladıktan sonra bu kurtuluş kendini daha fazla hissettirir. Cumhuriyetin ilanından sonra dilindeki bu sadeleşme biraz daha hızlanacaktır.

Şükran Kurdakul da şâirin bu etkilenmeden kurtularak kendi dilini bulduğuna inanmaktadır: *"İlkin Servet-i Fünun'culara öykünen Ozansoy, daha sonra yapay zorlamalardan kurtularak şiir dilini yaratmasını bildi."*(Kurdakul,1981:473).

Halit Fahri, şiirlerini kaleme alırken, kelime seçiminde çok dikkatli davranır ve kelimeleri hitap edeceği kitleye göre seçer. 1917 yılında yayınladığı Cenk Duyguları kitabında yer alan "Bayram Mektubu" manzumesinde hem köylüye seslenmesinden hem millliyetçilik akımından dolayı sade, anlaşılır kelimeleri tercih etmiştir:

"Para yollamıştım aldın mı bu ay
Köyde ne var ne yok harman bitti mi?
Bu yıl bereketli diyorlar buğday
Koyunlar yaylaya çoktan gitti mi?" (Ozansoy,1917:19)

Dilinin zaman içerisinde sadeleşmesinde, hece vezninin, dilde millîlik hareketinin, sanat halk içindir prensibinin büyük etkisi vardır. Halit Fahri, her konuda olduğu gibi dil konusunda da düalite içindedir. Çünkü 1917 yılında itibaren etkisinde kaldığı dilde millîlik ve hece veznine rağmen, iki yıl sonra,tekrar aruza dönünce hadika, bülbül, peymane, sâki, cem, şarap, cemşid gibi Divan şiiri kelimelerini kullanmaya başlar (Ozansoy,1919-b:21).

Şâir, Türk Dil Kurumu'nun, özleştirme çalışmaları sonucunda ortaya çıkan kelimeleri hemen hemen hiç kullanmamıştır. Halit Fahri'nin bu durumu bir tesadüf değil, gayet şuurlu bir davranıştır. Çünkü Halit Fahri, Türk Dil Kurumu'nun bu tavrının başından beri karşısındadır.Bu duruma zıt olarak da "Öztürkçe" adını verdiği kelimeleri kullanmaya özen göstermiştir.Bu sebeple Cumhuriyet'ten sonraki manzumelerinde oğan,günbatar,dirge,öcek,acun,abak gibi öztürkçe kelimeleri sıkça kullanır.3[584]

Şâir,şiire ilk başladığı yıllardan vefatına kadar, kaleme aldığı bütün mazumelerinde konuşma dilini kullanmaya çalışmıştır. Konuşma dilinden sadece kelime olarak değil, deyim olarak da faydalanmıştır. Özellikle hece veznini kullandığı manzumelerinde, halk şiirinin kelime dünyasından daha iyi bir şekilde faydalanabilseydi, belki çok daha başarılı bir şâir olabilirdi.

Muzaffer Uyguner de onun özellikle cumhuriyetten sonra dilini sadeleştirdiğini ve bu sahada yenilikçi biri olduğu fikrindedir: *"Dili konuşulan dilimizdir. Gençlik yıllarındaki yazılarında görülen dili bırakmıştır.Ozansoy bir yanı ile de yeni kelimelere açıktır."3*[585]

3[584] "Atatürk",Uyanış,N:2000-315,20 Kanun-ı Evvel 1934,s.66
3[585]Muzaffer Uyguner, "Halit Fahri'nin Çevresindeki Edebiyatçılar",Hisar,N:80,Agustos 1970,s.24

3.1.10.Etkilendiği Yerli Şâirler

Halit Fahri'nin şâirlikteki ilk yıllarını anlatırken etkilendiği şâirlerin bir kısmından bahsetmiştik. Bu bölümde, bu konu üzerinde daha teferruatlı olarak duracağız. Ona göre, bir şâirin başka bir şâirden etkilenmesi son derece normaldir. Çünkü, her insan bazı kimseleri örnek alabilir,ondan etkilenebilir: "*Bir kere şunu söylemek isterim ki, sanat hayatında yakından temasta bulunduğun bir ecnebi edebiyatın bazan değil, çok kere tesirinde kalmak herhangi büyük şâirler için de az çok tabii görünmelidir. Bilhassa bizim gibi garp edebiyatının örneklerini, örnek yapmak mecburiyetinde olan yeni edebiyatçılar için bu mecburiyet kâtîdir.*"3[586]

İşte şâir Halit Fahri de, ilk olarak Servet-i Fünun neslinin tanınmış şahsiyetlerinden biri olan Tevfik Fikret'ten etkilenmiştir:"*Daha mektep sıralarında Rübab-ı Şikeste'nin işlenmiş mısraları karşısında hayretle açılan gözlerim, bana ince bir nesiçle örülmüş düzgün mısraın ilk zevkini vermişti. Sanatın ilk çoşkun heyecanlarını yaşamaya başlamıştım. Bu tesiri yapan Fikret'ti.*"3[587]

Tevfik Fikret, şâirlikteki başarısının yanında Mekteb-i Sultanî'de Halit Fahri'nin müdürü olması hasebiyle de şâir üzerinde etkili olmuştur: "*Fikret ne bir filozof ne bir sosyologdu. Şâirdi ve terbiyeci idi. Ziya Paşa'nın Terkib-i Bend'indeki gibi zamanın kötülüklerine karşı daha geniş bir cesaretle, herkesçe bilinen doğru ve güzel ahlak düsturlarını tam bir isabet ve estetikle tam bir ölçü ve düzenle nizama sokan şâirdi.*" (Ozansoy,1939-c:178).Halit Fahri'nin müstakil şahsiyetler için kaleme aldığı manzumeleri vardır ve bunlardan biri de Tevfik Fikret'e aittir(Ozansoy,1920-b:22):

"Ağladın çok zamanda ağlattın
İnledin bir yetim için karda
Kevser içtin fakat zehir tattın
Gezdi mısraların dudaklarında 3[588]

Tevfik Fikret'e olan bağlılığı bir şâirden ziyade baba gibidir. Halit Fahri, Servet-i Fünun'un yazı işleri müdürlüğüne yeni getirilmiştir. 3[589] Ali Ekrem de adı geçen dergide Tevfik Fikret'le ilgili hatıralarını kaleme almaktadır. Fakat Ali Ekrem'in

---

3[586] "Gene Bir İntihal Meselesi",Uyanış,N:2063-378,5 Mart 1936,s.231
3[587] "Tevfik Fikret",Uyanış,N:1723-38,22 Agustos 1929,s.613
3[588] "Bazı Edip ve Mütefekirlerimizin Fikret Hakkındaki Mütalea ve İhtisasları",Galatasaray, N:11,24 Kânun-ı Evvel 1931, s.25
3[589]Ali Ekrem, "Hatıralar",Servet-i Fünun,N:1555-81,3 Haziran 1926,s.38

yazılarının Tevfik Fikret aleyhine döndüğünü görünce Halit Fahri'nin Ali Ekrem hakkındaki fikirleri menfi yönde değişmeye başlar.3[590] Şâir, Tevfik Fikret'in o kadar tesirinde kalmıştır ki, bazı manzumelerine onun şiirlerinden iktibaslar yapar:

"Seni bilmem zavallı dalga, fakat-Yaşayaman
bir dakika ben onsuz... diyen Tevfik Fikret'i
Hatırladım yadımda sen yoksun da bu akşam" (Ozansoy,1931:9).

Halit Fahri'nin Tevfik Fikret'ten sonra etkilendiği ikinci şâir Yahya Kemal'dir. Şâir, yıllar sonra kaleme aldığı anılarında ondan nasıl etkilendiğini şu cümlelerle anlatır: *"Her taraftan rüzgar gibi esen telkinler, benim de üzerimde o kadar tesir yapmaya başlamıştı. Daha o zamandan birkaç edebiyat aşığı arkadaşımla beraber benim üzerimde de şifâhî mısraları tesir bırakan bir kişi idi"*(Ozansoy, 1939-c:290). Yahya Kemal'in Halit Fahri'nin bazı şiirlerini beğenmesi ve bazı orjinal buluşları onun üzerindeki etkisinin iyice artmasına neden olur:

*"Şehrazat isimli manzumemi okuyan Yahya Kemal, bu şiiri pek beğendi. Etrafımda Sahabettin Süleyman'dan sonra, yeni ve daha tesirli bir ufuk açılmıştı. Henüz parça parça mısralarını kendi ağzından dinlemekle hayranı olmaya başladığımız Yahya Kemal'in bu takdiri, bilhassa bende çok iyi bir intiba ve kendime biraz daha fazla itimat hissi uyandırıyordu. Yahya Kemal'e hayranlığımız nereden geliyordu? Çünkü o, Türk dilinde pürüzsüz, tam ve adeta musaffa diyebileceğimiz bir ideali tahakkuk ettireceğe benziyordu... Yahya Kemal daima en güzel mısraı harikulade bir sezişle bulur, ortaya çıkarır, Divan şâirlerinden de böyle ani keşifleriyle bizi hayretler içinde bırakırdı."*3[591]

Şâirin Yahya Kemal'den etkilenmesi, bir zaman sonra sekteye uğrar. Çünkü Yahya Kemal,Yıldız Tepesi'nde güneşin batışını seyrederken

Ayşe cadı Ayşe cadı
Ay daha bir yaş kocadı

mısralarını mırıldanır.Halit Fahri, Yahya Kemal'in bu mısralarını çok beğenir. Fakat çok beğendiği bu mısraların Jean Moréas'ın "Nocturne" şiirindeki

Bon Menuisier bon menuisier

mısraıyla olan benzerliğini görünce Yahya Kemal hakkındaki görüşleri değişmeye başlayacaktır(Birsel,1975:263).

3[590] "Ali Ekrem Bolayır'ın Anlattığı Tevfik Fikret",Tercüman,24 Ağustos 1967,s.4;Bu konuda Bkz.(Özgül, 1991: 459)

3[591] "Şiirde ne Yapmak İstedim",Servet-i Fünun,N:2398,6 Agustos 1942,141

Halit Fahri'nin ,şiire başladığı ilk yıllarda, Servet-i Fünun ve Fecr-i Ati'nin tesirinde kaldığını söylemiştik. Bu iki gruptan, özellikle Fecr-i Ati diğerine nazaran daha baskındır. Fecr-i Ati'den en çok etkilendiği tahsiyet ise "Yollar" şâiri Ahmet Haşim'dir. Bu sadece bir etkilenme olmayıp, kendisinin de ifade edeceği gibi bir hayranlıktır: "*.....Piyâle şâirinin en büyük hayranı olduğum halde...*"3[592]

Şâirin "Hülya" manzumesi hem konu hem şekil olarak Ahmet Haşim'in şiirlerine benzemektedir.

Bugün ve yarın
Üstünde Filistin kuşlarının
Uçmadığı bir adada yaşamak
Sahilde yeşil çamların
Yalnız benim olan akşamların
Dinleyip ilahi sükutunu
Bir anne yüzünü,bir yâr vücudunu
Öper gibi
Memleketimin sularını okşamak
Yaşamak, yaşamak
Üstünde Filistin kuşlarını
Uçmadığı bir adada yaşamak"3[593]

Ayrıca Halit Fahri'nin aşağıdaki"Yok Olmak" şiiri,Ahmet Haşim'in Akşam ve Yollar şiirine çok benzemektedir:

"Yok olmak istiyorum çıkıp gökler üstüne
Yok olmak hafiflemek boşlukta esir gibi
Orada ne vücudun ne ruhun ağırlığı
Ne küçük bir hareket ne gizli bir titreyiş
Azapsız bir hayatın ebedi sağırlığı
Orada ne saadet yıldız gibi eriyiş
Bir ışık beklemeden doğacak güneşlerden
Yok olmak zerre zerre damla damla yok olmak
Bir tüy kadar hafifçe kanatlanıp bu yerden
Son gurubu andıran bu akşamla yok olmak"3[594]

Yine şâirin *"Sulara mahmuz vurur tunç yüzlü süvariler"* mısrai Haşim'in "Merdiven" manzumesinin "Sular mı yandı? Neden tunca benziyor mermer " ve "Süvari" şiirinin " Bir süvari geliyor kan rengi" mısraını hatırlatmaktadır.3[595]

3[592] "Gene Bir İntihal Meselesi",Uyanış,N:2063-378,5 Mart 1936,s.231
3[593] "Hülya",Çınaraltı,N:44,25 Temmuz 1942,s.8
3[594] "Yok Olmak",Servet-i Fünun,N:1874-189,14 Temmuz 1932,s.99
3[595] "Çardak Gölü",İstanbul,N:7,1 Mart 1944,s.5

Halit Fahri'nin ilk şiir kitabı olan Rüya'ya baktığımızda Ahmet Haşim'den ne derece etkilendiğini daha iyi bir şekilde anlayabiliriz. Çünkü, her iki şâirin aşağıdaki mısralarında vezin aynı olduğu gibi mana da birbirine çok yakındır:

"Ve biz bu ülkenin altında hicre mahkumuz"-Halit Fahri
"Bu nefy ü hicre müebbed bu yerde mahkumuz"-Ahmet Haşim.

Ayrıca Halit Fahri'nin aşağıdaki mısralarıyla Ahmet Haşim'in "Karanfil" manzumesindeki mısraları arasında da benzerlik vardır:

"Billur piyaleyle kızıl şaraptan
Yarin tutuşsa da dudaklarında"-Halit Fahri 3[596]
"Yarin dudağından getirilmiş
Bir katre alevdir bu karanfil"-Ahmet Haşim

Fakat Halit Fahri, bu kadar çok beğendiği Ahmet Haşim'i "Yollar" şiirinden dolayı intihalcilikle suçlar: "*Aynı zamanda Haşim, Regnier'nin "La Cite' des Eaux'daki "Les Routes" isimli ve Les Routes-Qui s'en vont a Ie'infini-Les Routes mısraları ile başlıyan şiirinden daha açıkça, hem aynı musiki ile bir ilham da almıştır.Yollar-Ki gider kimsesiz tehî ebedî yollar,peki bu intihal midir?Aksi söylenemez*"(Ozansoy,1939-c:234).

Halit Fahri'nin etkilendiği üçüncü şâir Ziya Gökalp'tir. Yıllar sonra kaleme aldığı anılarında bu durumu şu cümlelerle ifade edecektir: "*Ziya Gökalp gibi büyük bir adamdan, onun bilgi saçan ateşli Türkçülüğünden ilham alıyorduk. Bizim kuşak o kaynaktan ve onun yazılarını okuyarak yetişmişti*"(Ozansoy,1939-c:147),"*Üstelik Türkçülük cereyanında Ziya Gökalp gibi mürşidimiz olmuştu. Felaket yıllarında yazdığımız ve çoğu o zamanki dergilerde uyuyan millî şiirlerin ruhunu biz ondan almıştık*"(Ozansoy,1939-c:145).Özellikle Yeni Mecmua'da Orhan Seyfi ve Yusuf Ziya ile birlikte olduğu dönemde Ziya Gökalp'in etkisi daha belirgindir.Bu etkiyle Halit Fahri bir aralık aruzu bırakıp heceye bile geçmiştir.

Halit Fahri'nin yetişme ve olgunluk döneminde etkili olan şahsiyetlerden biri de Abdülhak Hâmid'dir. Şâir ile Hâmid arasındaki en büyük etkilenme, egzotizm yönünden olmuştur. Hâmid, elçilik vazifesiyle gittiği Hindistan'ı manzumelerinde nasıl anlatıyorsa, Halit Fahri de görmediği halde Hindistan ve İran'a ait düşüncelerini manzumelerinde işlemiştir. Halit Fahri, bu etkiyle kaleme aldığı "Kâfir" şiirinde bir

3[596] "Yola Düşerken Türkü",İstanbul,N:5,1 Şubat 1944,s.3

Hind'linin nasıl yakıldığını, veba kıskacındaki Hindistan'ı anlatmıştır(Ozansoy,1919-b:33).

Halit Fahri'nin etkilendiği, edebiyatçılar olduğu gibi sadece beğendikleri de vardır.Bu beğendiklerinden biri Emin Bülend'dir. Şâir, ona karşı olan hislerini *"Onun isim ve şiirleri Galatasaray Lisesi'nde Tevfik Fikret'in müdürlüğü zamanında hiçbirimizin dilinden düşmezdi.Bütün talebe,bu ağabeyimizin yüzünü görmeden dehasına hayrandık"* cümleleriyle ifade ediyor(Ozansoy,1939-c:143).

Her şâir gibi Halit Fahri'nin de beğenmediği edebiyatçılar vardır. Bunlar içinde "Elhân-ı Şitâ" şâiri Cenap Şahabettin ilk sırada yer alır. Halit Fahri, onun şiiri için şunları söyler: *"Uzun sonbahar ve gece terennümleri arasında, sevgilisine hitaplarında hangi sıcak aşkın sesini bulursunuz? İçli bir mısra, hepsi o kadar. Ötesi tasvir tasvir. Hem zoraki bulutlar ve ne kelimelerle"*(Ozansoy,1939-c:184).Cenab'ın sadece şiirini değil,dilini de beğenmez: *"Şâirin şiir dili de çok su götürür. Bazı mısralarında Tevfik Fikret'in bazı mısralarına bile taş çıkarır. Ayaklarında curûh-ı pür iltihâb-ı türab der. Hele her şiirinde serpiştirdiği şu biçim acayip kelimelerine bakın; dilriş, küngüre, bister, feşfese, pişvâ, bizâban, ephire ve daha neler neler..."* (Ozansoy,1939-c:186)

3.1.11.Etkilendiği Yabancı Şâirler

Halit Fahri'nin şiirinin bir kolu Batı edebiyatına dayanmaktadır. Şâir bu durumu, *"Ben de Henri de Regnier, Albert Samain, Emil Verhaeren, Charles Baudelaire gibi şâirlerin eserlerini okudum ve onlardan ilham aldım"* cümlesiyle ifade ediyor.3[597] Mekteb-i Sultanî'de öğrendiği Fransızca sayesinde ecnebi edebiyatına yönelir: *"Sonra Fransızca şiir kitaplarını okumaya başladım Victor Hugo, Lamartine, Musset vs. Klasiklerden Fransız hocalarımın bütün gayretlerime rağmen Racine sevebildim. En büyük zevk aldığım, parnasyenlerle Fransız ve Belçikalı sembolistlerdi."*3[598] Yavaş yavaş tanımaya başladığı Batı edebiyatı içinde Fransız şâirleri ilk sırada gelmektedir: *"Sonra Fransız edebiyatı ile temasımdan sembolistleri sevdim. Samain, Verhaeren, Verlaine, Beaudelaire gibi. Şekil güzelliği üzerinde bazı müfrit tesirleri Hérédia, Mallarmé, Le*

3[597]R.R. "Halit Fahri Bey'le Mülakat",Galatasaray,N:10,15 Teşrîn-i Sâni 1931,C.1,s.10
3[598]Şehap Nafiz, "Halit Fahri Bey Diyor ki",Servet-i Fünun,N:1877-192,4 Agustos 1932, s.150

Comte de Lilles'den öğrendim."3[599] Halit Fahri,Batı edebiyatını iyiden iyiye tanımaya başlamıştır. Bu yeni tanıdığı şâirlerin bazılarından şiir tercümeleri de yapmaya başlar. Bu tercüme yaptığı şâirlerden ilki Paul Géraldy'dir.3[600] Hatta tanıdığı ve etkilenmeye başladığı bu ecnebi edebiyatçılarından bazıları için onların adını taşıyan şiirler de kaleme alır.3[601]

Halit Fahri'nin genel olarak etkilendiği belli başlı Batı'lı edebiyatçılar şunlardır: Henri de Regnier,Albert Samain,Emil Verhaeren,Victor Hugo,Musset, Racine, Rodenbach, Charles Beaudelaire,Verlaine, Mallarmé, Le Comte de Lilles,Paul Géraldy, Jean Moréas, Jose Maria de Hérédia.

3.1.12.Etkilediği-Yetiştirdiği Şâirler

Halit Fahri 60 yıla yaklaşan sanat hayatı boyunca pek çok yerli, yabancı edebiyatçıdan etkilendiği gibi bir çok şâir ve yazarı da etkilemiştir. Özellikle gençlere karşı elinden geldiği kadar anlayışlı davranmaya çalışmıştır: "*Kaşları çatık bir üstaddan ziyade güleryüzlü ve aynı zamanda hataları da gösterici bir muallim vazifesini ifâ edelim... Gençlerin okumasını istiyoruz. Yalnız ben biraz yumuşak davranmak lüzumuna kaniin.*"3[602] Onun gençlere bu şekilde davranması, dostları tarafından da takdir edilmiştir: "*Halit Fahri, kendi zâviyesinde sadece sessiz hareketsiz kalmamış, bu zâviyeyi genişletmiş, kendi şiir dünyasına meclub olanlara yer açmış, etrafındaki sevgi ve prestij halkasını büyütecek bir zümre yapmıştır.*"*3*[603]

Servet-i Fünun dergisine geçince, gençlerle daha fazla ilgilenme imkanı bulmuştur. Dergiye gönderilen yazı ve şiirleri ilk okuyup inceleyenlerden biri olduğu için elinden geldiği kadar yeni şâirlerin şiirlerine yer vermeye çalışmıştır: "*Postacının hergün masamın üzerine bıraktığı mektupların çoğunda heveskar genç şâirlerin şiirleri geliyordu. Bunların az çok düzgün olanlarını ufak tefek tashihlerle Servet-i Fünun'a koymakta idim*"(Ozansoy,1939-c:103). Şâir, bu dergide görevli olduğu zaman diliminde gençlere hep yol gösterici olmuştur:"*Neler yazıp getirmediler,neler yazıp göndermediler. Bu nevi yazıları (Şehevi yazılar) elimden geldiği kadar uzaklaştırdım.*

3[599] "Halit Fahri Cevap Veriyor" ,Servet-i Fünun,N:2439, 16 Eylül 1943,s.1
3[600] "Paul Geraldy",Mektup,Hisar,N:84,Aralık 1970,s.22
3[601] "Albert Samain Akşamı",Hayat,N:27, Mart 1966,s.6
3[602] "Bir İzah",Servet-i Fünun,N:1629-155,3 Teşrîn-i Sâni 1927,s.398

Şiirlerini karşımda gördüğüm zaman, işimi bırakıp kendilerine doğru sanat, temiz sanat hakkında bilgiler verdim."[3604] Halit Fahri, Servet-i Fünun'un başına geçtikten sonra dergiyi gençlere açar:

"Mesleğim gençlerle uğraşmak, onların vazifelerini tashih etmek olduğu için on beş sene evvel Ahmet İhsan Bey, Servet-i Fünun'u sen idare et dedi. Bu mecmua ekoller yetiştirmiş bir mecmuadır. Gençlere gelin yazın dedik. Evvela Yedi Meşaleciler geldi, çocuktular şiirlerini tashih edip mecmuaya koyduk. Onlar gitti arkasından yeni gruplar birbirini takip etti. Ben hepsini teşvik ederdim."[3605]

Teşvik ettiği gençlerden ilki Yedi Meşale'cilerdir. İlk önce onları derginin bünyesine almış, daha sonra şiirlerinin yayınlanmasına yardımcı olduğu gibi, bir grup haline gelmelerine de katkıda bulunmuştur.[3606] Hatta bu dergide kaleme aldığı makaleleriyle de onlara yol göstermeye çalışmıştır: *"Son söz olarak bu yeni şâirlere, bu yeni nasirlere daha büyük muvaffakiyetler dilerim. Yalnız hüsnü niyetleri ve istidatları ne kadar çok ise de iddiaları o kadar az olmak şartıyla. Çünkü yürüdükleri sanatyolunun hududu yoktur ve daha ilk adımlarında zafer sesleri çıkarırlarsa ileride hangi nağmeden terennüm edeceklerini kendileri de tayin edemezler. Bilhassa tevazu, işte bu genç şâirlere benden samimi bir ağabey nasihati."*[3607] Yedi Meşale topluluğunun üyelerinden biri olan Yaşar Nabi, şâirin vefatı üzerine kaleme aldığı makalesinde bu durumu şu cümlelerle ifade ediyor:

"Haftanın belirli günlerinde Halit Fahri bu daracık yerdeki masasına yerleşir. Derginin tashihlerine sayfa düzenine bakar, gelen mektupları okur, ziyaretçilerle konuşurdu. Yedi Meşaleci öteki arkadaşlarla tanışmamız bu dar gişenin içinde ya da içerde yer kalmayınca dışarda, ayaküstü konuşmalarla olmuştu... Zaman zaman işlerine yardım eder, düzeltilecek provaları okur, sayfa düzenine yamaklık ederdik."[3608]

Halit Fahri, yıllar sonra yayınladığı anılarında bu olaydan övgüyle bahseder: *"Yedi Meşalecileri ben yetiştirdim"* (Ozansoy,1939-c:167).

Şâirin gençlere bu şekilde yol göstermesi, çevresi tarafından da iyi karşılanmıştır: *"Servet-i Fünun mecmuasının başında bulunan hececilerin en kudretli şâiri Halit Fahri, etrafında gençleri toplamış, onlara manevi bir lider olmuştu. Bu gençlerden Sabri Esat,*

[3603] Ragıp Şevki, "Sulara Dalan Gözler",Uyanış,N:2178-493,19 Mayıs 1938,s.405
[3604] "Marazi Edebiyat",Uyanış,N:1776-91,28 Agustos 1930,s.198
[3605] Şevket Rado, "Edebiyatta Yeniler mi,Eskiler mi?",Akşam,16 Kânun-ı Sâni 1940,s.5
[3606] "Yedi Meşale",Servet-i Fünun,N:1654-180,26 Nisan 1928,s.378
[3607] a.g.m.,s.379
[3608] Yaşar Nabi, "Halit Fahri Ozansoy İçin",Varlık,N:763,Nisan 1971,s.8

Ziya Osman,Yaşar Nabi,Muammer Lütfi, Vasfi Mahir,Cevdet Kudret ve Kenan Hulusi Yedi Meşale adlı müşterek bir kitap neşrettiler."[3609] Yedi Meşalecilerin bir diğer üyesi olan Ziya Osman Saba, Halit Fahri'nin kendisi üzerindeki etkisini şu cümlelerle ifade eder: "*Kendi kendime daima tekrarladığım şiirler, mısralar arasında Halit Fahri'nin de bir çok şiirleri vardır. Bu şiirlerdeki içli hüznü, samimiliği sevdim. Bu şâirin hislerini suniliğe kaçmadan kendini bize beğendirmek arzusuna kapılmadan, en mahrem en sıcak bir lisanla, adeta ellerimizi avuclarına alarak söyleyişine hayran kaldım.*"3[610] Şehap Nafiz'in, Servet-i Fünun dergisinde Reşat Fevzi ile yaptığı bir mülakatı yayınlanır. Şehap Nafiz,Reşat Fevzi'ye en çok beğendiği şâirleri sorduğunda Reşat Fevzi ona beğendiği şâirlerin isimlerini sayar.Bu isimlerden biri de Halit Fahri'dir. 3[611] Osman Nuri Ekiz, onun bu vasfını takdir dolu şu sözlerle meth eder:

"*Sanatın gençlerle devam edeceği ve daima yeniliğin gençlerden filizleneceği inancı içinde idi. Nitekim Servet-i Fünun dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yaptığı yıllarda, birçok gence el tutmuş, dergide onların şiirlerine yer vererek tanınmalarına sebep olmuştur."*[3612]

Halit Fahri, gençleri olduğu kadar çağdaşlarını da etkilemiştir. Bunlardan ilki Beş Hececi'lerden biri olan Yusuf Ziya'dır. Yusuf Ziya, şiire ilk başladığı yıllarda Halit Fahri'nin manzumelerini beğenmektedir ve onun:

"Ayaklarımda çarıklar elimde bir değnek
Sükut içinde yürürdüm semayı dinleyerek" mısraını dilinden düşürmez(Önal,1986:10). Kendi çağdaş olup da etkilediklerinden biri de İbrahim Alaeddin Gövsa'dır. Gövsa, Halit Fahri Ozansoy üslubuyla yazdığı manzumelerini Söz Oyunları isimli eserinde bir araya toplamıştır.3[613] Halit Fahri'nin Alaeddin Gövsa'yı etkilediği fikrimize İbrahim Alaeddin Gövsa üzerine çalışan Zeki Gürel de katılmaktadır(Gürel,1995:35,36). Bilge Ercilasun, Beş Hececi şâirlerin Cumhuriyet'in ilk nesline büyük ölçüde tesir ettiklerini ve kendilerinin devamı sayılabilecek başka bir ekol meydana getirdiklerini söyler.Buna

---

3[609]Ziya İlhan, "Cumhuriyet Yıllarında Şiir",Çığır, N:132,Teşrîn-i Sâni 1943,s.150
3[610]Ziya Osman Saba, "Sulara Dalan Gözler",Varlık,N:125,15 Eylül 1938,s.77
3[611]Şehap Nafiz, "Genç Nesil İle Başbaşa;Reşat Fevzi'nin Fikirleri",Servet-i Fünun,N:1860-175,7 Nisan 1932,s.298
3[612]Osman Nuri Ekiz, "Halit Fahri Ozansoy",Meşale dergisi,N:41,Şubat 1980,s.6
3[613] İbrahim Alaeddin Gövsa,Söz Oyunları,Yedigün Neşriyatı,İstanbul-1941,93s.

örnek olarak da Kemalettin Kamu,Ahmet Hamdi Tanpınar ve Ömer Bedrettin Uşaklı'yı gösterir.3[614]

3.1.13.Şiirindeki Düalizm

Halit Fahri'nin hayatı düalizm üzerine kurulmuştur.İşte bu düalizmin hakim olduğu alanlardan biri de edebiyat dolayısıyla şiirdir.Onun şiirindeki ilk düalite serbest şiir hakkındadır. Halit Fahri, özellikle Cumhuriyet'ten sonra moda halini alan serbest şiirin aleyhindedir. Değişik dergi ve gazetelerde kaleme aldığı makalelerinde bu akım hakkında şu sözleri sarfeder:

*"...neşri imkansız olan vezinsiz, kafiyesiz, çocukça heves mahsülü yazılardır."*3[615]
"Mayakovski isminde bir Rus şâiri. Bu adam kominstlerin edebiyat sahasında en yorulmaz propoganda aletlerinden birisi idi. Şiiri yere vurdu efendilerini memnun etmek için ve onların fikirlerini kaba saba ve çok kere deli saçması tarzında vezinsiz ve kafiyesiz bir nazma çekti. Öyle nazım ki, bir işiten pişman bir işitmeyen pişmandı."[616]
*"Şiir bilhassa terkibi, yekpare mısraın içinde canlanır. Öyle çeşit çeşit serbest nazım numuneleri havaya savrulmuş güzel; fakat soluk sonbahar yapraklarından farklı değildir."*3[617] *"Şiirimizde bunun hazin tecellisini görmekteyiz. Sürrealizm, fütürizm yapmak iddiaları bir aralık bir takım gençlerimizi haylice garip kelimeleri alt alta, sağlı sollu sıralamak hevesine düşürmüştü. Çünkü, mısra yerine mısrasızlık, vezinde nizam yerine anarşi bir nevi moda olmuştu. Neticede her gösteriş gibi bu moda da tavsadı ve bugün bu edebiyattan ancak kulağımızda kırık, dağınık seslerin akisleri kaldı. Demek oluyor ki muhitin hakiki duygularına ve ihtiyaçlarına uymayan en zenginin en fakirine kadar, bütün Türk camiası içinde hiç olmazsa kültür sahibi zümreleri samimiyetle kendisine çekmeyen edebiyat ne kadar uğraşılsa asla yaşıyamaz."*3[618]

Serbest şiir hakkında bu fikre sahip olan Halit Fahri, zamanla bu düşüncesinin tersini yapar ve beğenmediği bu tarz ile şiirler kaleme almaya başlar:

"Bir umman ki çoştuğu an
Ona ufuklar
ufuklar
ufuklar
*hile dar"*3[619]

Kendisi bedbin bir şiir felsefesine ve hayat görüşüne sahip olmasına rağmen, bazı yazılarında bunun tersi bir tavır takınır:

3[614] Bilge Ercilasun, "Halide Nusret Zorlutuna'nın Şiir Dünyası",Töre,N:158,Temmuz 1984,s.13
3[615] "Genç İstidatlar Karşısında Umumi Bir Kaç Mülahaza",Servet-i Fünun,N:1600,14 Nisan 1927,s.343
3[616] "Dünya Edebiyat Aleminde Bir Hadise,Bolşevik Şâir Mayakovski'nin İntiharı",Uyanış,N:1774-89,14 Agustos 1930,s.166
3[617] Şehap Nafiz, "Halit Fahri Bey Diyor ki",Servet-i Fünun,N:1877-192,4 Agustos 1932, s.150
3[618] "Okunur Edebiyat İstiyoruz",Uyanış,N:1931-246,17 Agustos 1933,s.178
3[619] "İnsan Kalbi",Servet-i Fünun,N:2270-585,22 Şubat 1940,s.210

"Mısralarımızda artık akşamları hafif bir sesle gölgelere tevdi edeceğimiz marazi neşidelerden ziyade, hayatın çoşkun bir terennümü olsun.
Bütün boşluk zemin boş asuman boş
Kalbim ve vicdan boş
Felsefe-i nevmidânesiyle daha ne vakte kadar yalnız bedbinliğimizi terennüm edeceğiz... Sanatkar herşeyden evvel muhitinin ve zamanının adamıdır ve Hugo'nun dediği gibi hiçbir zaman ruhlara yeis ve nevmîdi neşretmemelidir."[620]

Halit Fahri'nin şiirindeki üçüncü düalite vezin hakkındadır.Şâir, 1921 yılında Yarın mecmuasında yayınladığı, Aruz'a Veda şiiriyle aruzu bıraktığını, kesin olarak heceye döndüğünü söyler.Fakat bu manzumeden sonra da aruzla pek çok şiir yayınlamıştır.[621] Bu sebeple şâirin, hiçbir zaman tam olarak ne heceye ne de aruza döndüğünü söyleyemeyiz.

Halit Fahri'nin şiirindeki başka bir düalizm ise şâirliğinin ilk yıllarında etkisinde kaldığı hatta Efsaneler kitabında da bu etkinin açıkça belli olduğu egzotizmdir.Halit Fahri, Millî Mücadele yıllarında etkisinde kaldığı egzotizmi Cumhuriyet'ten sonra gereksiz bulup aleyhinde tavır alacaktır:

"Son yıllarda genç imzalar altında intişar eden bir çok şiirde,bilhassa mevzu birliği dikkatimi çekiyor.Uzak diyarlar,okyanuslar ve binbir kokulu binbir nebatlı adalar hasreti...Bu mevzu;şâiri muhitinden başka alemlere sürüklerken ,başlangıcı romantik devirlerden kalma bir arzuyu ifade etmektedir.

Bugün en mesud bir saflığa kavuşan gençlerin böyle eskimiş bir romantizm ve egzotizm ruhu taşımalarına mana veremiyorum.Bu olsa olsa,şiirde yeni bir cihana kavuşmak arzusudur;yeni ve henüz meçhulümüz olan bir cihana...İyi amma, o zaman da,yalnız eski devir şâirleri ve ekseri romantikler gibi o yeni ve uzağı gidip yakından görmek, görebilmek ve öylece terennüm etmek lazım gelirdi.Yoksa bugünkü seyahat asrında uzak iklimlerin başka milletler edebiyatındaki numunelerine göre taklitler vücuda getirmek egzotizmi en dar manasıyla kavramaktan başka bir netice vermez."[622]

Halit Fahri'nin düalizm içine düştüğü konulardan biri de nakarattır. Şâir, manzumelerinde nakaratı fazlaca kullanmasına rağmen, bunun gereksiz olduğunu yine kendisi savunur:

"...bu 14 heceli ve 7+7 taktili şiirlerin bazı mısralarının birbirini takip eden aynı yedi heceli mısraların tekerrüründen ibaret olması, ahengi ihmal eden mühim bir kusur

---

[620] "Özlediğim Edebiyat",Peyam-ı Edebi Edebi Nüsha,N:24,22 Kânun-ı Sâni 1336,s.2
[621] "Handa",Servet-i Fünun,N:1547-73,8 Nisan 1926,s.327; "Menderes",Servet-i Fünun,N:1539-65,11 Şubat 1926,s.199
[622] "Şiirde Ekzotizme Doğru Gidiş",Son Posta,9 Kânun-ı Evvel 1939,s.6

sayılabilir... Fakat ben bundan hiçbir şey anlamadım. Bu manasız tekrarlar niçin? Böyle hareket edeceğine bu sözleri doğrudan doğruya bir tek yedili ile yazmak kafi gelmez mı idi? Çünkü, bu nevi mısralara tekrir bile demek doğru değil;

Halk her yeri yıkıyordu, halk heryeri yıkıyordu."3[623]

3.1.14.Şâirliği Hakkında:

Halit Fahri'nin şiirinin hem iç hem dış yapısını meydana getiren mısra, tek başına o kadar önemli değildir. Onun için mısradan ziyade, şiirin bütünü, mısraların organizasyonu önemlidir. Bu sebeple şâir, mısradan çok bütün üzerinde durmuştur. Bu mısraların meydana getirdiği cümleler ise, son derece sakin ve sadedir. Pek az manzumesinde heyecana bağlı suni, şaşırtıcı cümle vardır. Heyecan cümlesinin bu derece az olması,şâirin psikolojisiyle alakalı olduğu gibi şiirlerinin monoton olmasının sebeplerinden biri olarak da kabul edilebilir. Ara sıra geçen heyecan cümleleri ise, şiirinin monotonluktan kurtulmasına yetmemiştir. Halit Fahri'nin ilk dönem şiirlerini istisna tuttuğumuzda, üslubunun temeli yalınlık, sadelik ve tabiiliğe dayanır. Çünkü ilk devre şiirleri daha kapalı ve muğlak olduğu gibi, sosyal konulardan da uzaktır. Ayrıca şâir, ilk dönem manzumelerinde sembol ve imajlardan ikinci devreye göre daha çok faydalanmıştır.

Onun şiirin temel unsurlarından biri de ahenktir. Ahenk, yani ritim, şiirin daha çok musiki tarafı ile alakadardır ve ses değerlerinin belli bir düzen içinde (Uzunluk-kısalık, düzlük-yuvarlaklık gibi) sıralanmasıyla elde edilir. Halit Fahri'nin şiirlerini bu bakımdan incelediğimizde, bir çoğunun müzikalite açısından zayıf olduğu kanaatine varırız.

Orhan Okay, güzel sanat dallarının dayandığı temellerden birinin tekrar olduğuna inanmaktadır.3[624]Halit Fahri, manzumelerindeki bazı mısraları doldurmak için sık sık kelime tekrarlarına başvurmuş, hatta bu iş sadece kelime tekrarıyla kalmamış, mısra, beyit tekrarına kadar ulaşmıştır. "Dakikalar Saatler"şiirinde Dakika kelimesi altı

3[623] "İki Hanım Kitabı,Yakut Kayalar,Tul Daireleri",Servet-i Fünun, N:1823,23 Temmuz 1931, s.114

3[624] "*Mimaride, resimde, heykelde, dekoratif sanatlarda, musikide olduğu gibi edebiyatta da bir motifin, bir sesin, bir ifâde tarzının muayyen veya gayri muayyen aralıklarla tekrarı, insan üzerinde büyüleyici bir tesir bırakır. Zaten sanat da bir çeşit büyü değil midir?Bütün sanatlar, tekrarın bu tesirinden faydalanırlar. Bununla bütün sanatların da tekrardan ibaret olduğunu söylemek istemiyorum. Ancak sanat eseri için kaçınılmaz olan form'un bir parçası,önemli bir parçası da tekrardır*" (Okay, 1991:36).

defa,3[625] "Ellerin" şiirinde ellerin kelimesini on iki defa,3[626] "Akşam bir dua Gibi" şiirinde Akşam kelimesi beş defa tekrarlanmıştır.3[627] Bu tekrarlar sayesinde manzumelerindeki ahenk te tabii olarak zayıflamıştır.

"Oda pek karardı,yak şu lambayı
Yüzünü göreyim parlak ışıkta
Bahçeyi kaplayan matem alayı
Gölgeler sıklaştı bak sarmaşıkta
Her akşam bu eylül bu hicran ayı
Bana hüzün verir gönlüm âşık ta
Oda pek karardı,yak şu lambayı
Yüzünü göreyim parlak ışıkta"(Ozansoy,1929:44).
"İçimden de taşıyor akşam bir dua gibi
Akşam bir dua gibi ince,tatlı, yumuşak"(Ozansoy,1936-d:10)

Şâirin şiirlerinde dikkatimizi çeken ikinci tür tekrarlar ise "assonans" veya "alliterasyon" dediğimiz sanatlardır. İlki ünlü, ikincisi ünsüz seslerden kurulan bu düzen, şiirin geneline hakim olduğu zaman, kulağa hoş gelecek bir müzikalite sağlar. Ayrıca kullanılan sesler ile anlatılmak istenen konu arasında kurulacak olan bir uyum ise şiirin daha da başarılı olmasını sağlayacaktır. Bu sebeple şâir, "Şadırvanlar" şiirinde hem ahenk hem su sesini vermek için "s-ş-u-ı" seslerinden faydalanır.

Huhu,şırıltı,şakırtı,ışıltı"3[628]

Halit Fahri'nin şiirleri ile kişiliği arasında dikkati çeken bir bağlantı mevcuttur.Yaşadığı anın psikolojisini, eserlerine çok iyi bir şekilde yansıtmıştır:

"Daima aynı zevki tekrar aynı zevki yâd
Daima aynı yolda aynı hisle yürümek" (Ozansoy,1929:53)
"Ey şâir hicrana giden yolcusun
Çoktan vedâ ettin gül mevsimine
Yağmur son güllere işlesin mine
Sen yetim kalbine göz yaşları sun" (Ozansoy,1929:75)

Sahip olduğu psikolojiyi iyi bir şekilde yansıttığı için,bazı durumlar karşısında isyankârlığa doğru kaydığı da olmuştur. Bu durum, özellikle eşinin vefatından sonra kaleme aldıklarında kendini biraz daha belli eder:

"Tanrım göklerde ışık mı yoktu
Beni niçin ışıksız bıraktın" (Ozansoy,1962:7)

3[625] "Dakikalar Saatler",Uyanış,N:2034-349,15 Agustos 1935,s.178
3[626] "Ellerin",Yarın,N:15,26 Kânun-ı Sâni 1338,s.2
3[627] "Akşam Bir Dua Gibi",Uyanış,N:2031-346,25 Temmuz 1935,s.135
3[628] "Şadırvanlar",Büyük Duygu,Yıl:1,C:1,N:10,10 Temmuz 1329,s.161

Ahmet Haşim'in şiirlerinde çok sık olarak karşımıza çıkan boşluk,sonsuzluk fikrine Halit Fahri'de de rastlarız:

"Yokolmak istiyorum çıkıp gökler üstüne
Yokolmak hafiflemek boşlukta esir gibi" (Ozansoy,1936-d:89)
"Hepsi boş senelerin açtığı uçurumda
Bende aynı boşluğu duyuyorken ruhumda" (Ozansoy,1936-d:63)
"Nereden nereye ben geliyorum
Hangi diyardayım hangi saatte
Yolum hangi mechul istikâmette
.....
Yolun hep sonsuzluk diyor sonsuzluk
*Burada ne açlık var ne susuzluk"*3[629]
"Orada ne vücudun ne ruhun ağırlığı var
Ne küçük bir hareket ne gizli bir titreyiş
Azapsız bir hayatın ebedî sağırlığı
*Orada ne saadet yıldızı gibi eriyiş"*3[630]

Halit Fahri, manzumelerinde atasözleri ve deyimlerden de faydalanmıştır:

"Kıyamet yakınsa cihan susarmış" (Ozansoy,1931:33)
"Kim demişse demiş yolcu yolunda gerek"(Ozansoy,1964-a:14)

Nesirde kullanılan ara cümlelerden şiirde de faydalanmıştır:

"Koş -varacak değilsin ya ülkene hoş-ümitsizce" (Ozansoy,1964-a:14)

Şâir her ne kadar klasik şiirimizden etkilenmediğini söylese de yer yer Divan şiirini hatırlatan mısraları da vardır:

"Uçuyor penbe dudaklarda ki bû
Şimdi bigânesiyim handelerin
Ne çicek kaldı ne sehpa ne sebû
Ne de bülbül sesi nâzendelerin" (Ozansoy,1922:80)

Yer yer İran mitolojisinden istifade ettiği gibi içinde İran kahramanlarının isimlerinin yer aldığı manzumeler de kaleme almıştır(Ozansoy,1919-b:21):

"Cemşid içer piyâle-i billur şehveti
.....
Bekler şerefli Rüstemi ak pak sakallı Zâl" (Ozansoy,1919-b:16)

Yeri geldikçe Belkıs, Kerem, Mecnun, Ferhat, Şirin, Leyla, Aslı gibi Divan ve halk şiiri kahramanlarından da faydalanmıştır.3[631] Bazı manzumelerinde Günbatan, Atilla , Oğuz

---

3[629] "Uykuda Bir Adam Konuşuyor",Hisar,N:72,Aralık-1969,s.5
3[630] "Yok Olmak",Uyanış,N:1874-189,14 Temmuz 1932,s.99
3[631] "Bülbül",Aydabir,N:10,1 Haziran 1936

gibi Türk tarihinin kahramanlarına da tesadüf edilir.3[632] Türk tarihinden olduğu kadar Yunan tarihinden, mitolojisinden isimlere de tesadüfedilir: "Hiyeropolis, Hiyena, Bergama,Misya, Telefos, Likos, Achislos, Homeros, Sophokles, Euripides, Odysseus, Medea, Kreuza, Jazon, Helena, Artemis, Agememnon, Orestes, Zeus, Olimpus, Herekles gibi"3[633] Yunan mitolojisi o kadar etkilidir ki, yeri geldiğinde bazı şiirlerinin temel konusu dahi olabiliyor. Örnek olarak "Pamukkale'de Öğle" manzumesinde, Pamukkale'den hareketle Yunan mitolojisine, tarihine geçiş yapar.3[634] Halit Fahri'nin şâirliğinin en güzel taraflarından biri de tasvirdeki başarısıdır:

"Burma sarık başında levend bir yeniçeri
Bir eli belinde gümüş kabzalı kında
Selam verdi doğruldum.Geldi biraz yakında
Bağdaş kurup oturdu
Mermer gibi bir müddet durgun düşündü durdu" (Ozansoy,1917:22)
"Arka mahallede kızgın bir yaz öğlesi
Tabak tıkırdıları duyuluyor evlerden
Uzakta bir satıcı yahut bir çocuk sesi
Susuzluktan bunalmış uçamazken serçeler
Tozlu sokaklar gibi tutuşup alevlerden
Bodur ağaçlarıyla bomboş kalmış bahçeler
İşte karşıkini de güneş çerçeveledi
Demin duvar dibinde uyuklayan bir kedi
Sıyrılıyor yavaşça mutfağın loşluğuna
Bayıltıyor hareret otu,taşı,böceği
Fazla güneş içmiş te ortada ayçiçeği
Ayak üstü uğramış ışık sarhoşluğuna" (Ozansoy,1931:5)

Halit Fahri'nin şiirlerinde dikkati çeken bir diğer özellik te nakarattır.Şâir manzumelerinde nakarata çok sık baş vurmuştur. Özellikle dört mısradan meydana gelen şiirlerinin genelde 1. ve 3. mısraları nakarattır(Ozansoy,1936-d:59;Ozansoy,1936-d:80). Düz nakaratın yanında ters nakarattan da istifade etmiştir:

"Ellerin iki şen güvercin gibi-Nakarat
Saçımdan başka bir yuva aramaz-Nakarat
Gözlerin onlar da iki yaramaz
Bakarken yüzüme öyle esir gibi
Saçımdan başka bir yuva aramaz-Nakarat
Ellerin iki şen güvercin gibi-Nakarat"3[635]

3[632] "Atatürk",Uyanış,N:2000-315,20 Kânun-ı Evvel 1934,s.66
3[633] "Pamukkale'de Öğle",Hisar,N:56,Agustos 1968,s.11
3[634] "Pamukkalede Öğle",Hisar,N:56,Agustos 1968,s.11
3[635] "Ellerin",Uyanış,N:1692-17,17 Kânun-ı Sâni 1929,s.109

Mehmet Akif Ersoy ve Tevfik Fikret'te çok rastlanılan nazmı nesre yaklaştırma, onlar kadar kuvvetli olmasa da Halit Fahri'de de vardır:

"Dinledim uzun uzun kalbimin vuruşunu
Ve dedim
Yalnız şunu isterim yalnız şunu
Başında ışıklardan örülmüş sorgucuyla" (Ozansoy,1936-d:45)
"Papatyalar mı?
Evet ben soluk papatyaları
Hazana benzetirim
Ellerin değilki sarı
Elleme kalbimi tuttukça hasta bir bayrak" (Ozansoy,1922:94)
"Para yollamıştım aldın mı bu ay
Köyde ne var ne yok harman bitti mi?
Bu yıl bereketli diyorlar buğday
Koyunlar yaylaya çoktan gitti mi?" (Ozansoy,1917:19)

Bazı manzumelerinde az da olsa Divan şiirinin söz sanatlarından faydalanmıştır:

"İçimde de taşıyor akşam gibi bir dua
Akşam gibi bir dua ince tatlı yumuşak" (İâde), (Ozansoy,1936-d:10)
"Rüzgar yalnız inledi yalnız hıçkırdı" (Teşhis),(Ozansoy,1920-a:61)
"Kırlarda serseri sonbahar rüzgarı" (Teşhis),(Ozansoy,1920-a:63)
"Kayalar birer devdi gemiler birer iskelet"[3636] *(Teşbih)*
"Bize unutturuyor gece olacağını
Salome'nin bir kafa uçuran bıçağını" (Telmih), (Ozansoy,1931:1),
"Ey güzel su berrak su
Ey dağların kırların
Ey yalçın bayırların"[3637] *(Tekrir)*
*"**Mecnun** çöle düşmüş **Ferhat** dağlara*
***Kerem**'in savrulmuş külü rüzgara*
Bir yanık kitâbe kalmış adından
*Her gönül **Leyla** aşkıyla yaslı*
*Ne **Şîrin** eksilir yerden ne **Aslı***
Bülbül şakıdıkça dallar arasından"[3638] *(Mürettep Lef ü Neşr)*

Şiirlerinin dikkat çeken diğer bir özelliği de erotik mısra veya mısraların çok olmasıdır:

"Kim bilir ne ateşli kadın gögüslerinden"[3639]
"Kızıl şehvet kadını"[3640]
"Taze dolgun bacaklar dalgalanıp pedalda"
"Vahşi kadın göğüsleri şehvetle âteşin"
"Öpülse her nefes aldıkça titreyen memesi"

[3636] "Deniz ve Arslan",Hayat,N:56,22 Kânun-ı Evvel 1927,s.76
[3637] "Suyun Sesi",Yeni Nesil,N:7,9 Haziran 1337,s.5
[3638] "Bülbül",AydaBir,N:10,1 Haziran 1936,s.6
[3639] "Bahçıvan ve Ben",Uyanış,N:1702-17,28 Mart 1929,s.262
[3640] "O Kadın",Uyanış,N:1745-60,23 Kânun-ı Sâni 1930,s.119

"İki güzel bacağın ne şiirdi şarkısı" Bu konularda yazılmış müstakil şiirleri de vardır.3[641]

Bazı manzumelerine, tercüme şiirlerden mısralar alır; fakat bu mısraları şiirin veznine uydurduğu gibi altta da tercümenin orjinalini verir:

"Claros'un hey gümüş yaylı ilâhı dinle
Hey sminthee-Apollon Mahvolurum muhakak
Sen rehberi olmazsan bu serseri amanın
.....
Dieu dont I'are est d'argent dieu de Claros ecoute
O Sminthee-Apollon je perirai sans doute
Si tu ne sers de guide a cet aveugle errant" (Ozansoy,1931:16)

Onun şiirleri ve şâirliği bazı mizah dergilerine de konu olur:

"Koyun olsa olsa Halit Fahri Bey çağındakilerdir,
Sesler ney sesleri ay ışığında
Sesler ruh içinde ve ruh dışında
İşte ben bir koyunum demeye hakkı olan bir şâirdir. Yalnız zavallının sesi kelebek hastalığına tutulmuş ihtiyar koçlar gibi pek kısık ve öksürüklü çıkıyor."3[642]

Halit Fahri,şiirlerini Faruk Nafiz Çamlıbel, Türk Kadın Birliği, Ahmet İhsan Tokgöz, Celladın Kitabesi Şâiri, Emin Günver, Annesi, Ali Naci Karacan, Ahmet Haşim, F.Celalettin, Sabri Esad Siyavuşgil, Reşitpaşazade Akif gibi arkadaşlarına, akraba ve aile dostlarına ithaf etmiştir.

3.1.15.Kitaplarına Girmeyen Şiirleri

1.Mazideki Aşk İçin Sana,Rübab,C.1,N:6,1 Mart 1328,s.46

2.Denî İtalyanlara:Hafiften Bir Hitap,Rübab,C.1,N:6,1 Mart 1328

3.Uyu Ruhum,Rübab,N:7,8 Mart 1328,s.54

4.İstanbul Akşamları,Rübab,N:8,15 Mart 1328,s.63

5.Ademlere Karşı:Hutbe-i Kıyâmet,Rübab,N:10,29 Mart 1328,s.88

6.Gölgelerim,Rübab,N:11,5 Nisan 1328,s.98

7.Mâbed-i A'sar,Rübab,N:12-13,12 Nisan 1328,s.108

8.Minâre,Rübab,N:15,26 Nisan 1328

3[641] "Şehvet",Rübab,N:33,23.Agustos 1328,s.379
3[642]Orhan Seyfi, "Bugünkü Edebiyat", Akbaba,N:45,20 Eylül 1933.s.2

9.Rüzgar Olsaydım,Rübab,N:17,1 Mayıs 1328,s.178

10.Bahîre-i Ezvâk,Rübab,N:18,17 Mayıs 1328,s.188

11.Şekvâ-yı Bîsud,Rübab,N:20,31 Mayıs 1328,s.212

12.Buhranlı Hisler-1,Rübab,N:22,14 Haziran 1328

13.Kâmer,Rübab,N:22,14 Haziran 1328,s.240

14.Geceleyin Mezarlar,Rübab,N:23,21 Haziran 1328,s.249

15.Neşîde-i Mesâ,Rübab,N:27,12 Temmuz 1328,s.305

16.Tîraje,Rübab,N:28,19 Temmuz 1328,s.316

17.Şehvet,Rübab,N:33,23 Agustos 1328,s.379

18.Osmanlılara,Garplılara,Alemdar,N:62,1 Teşrîn-i Evvel 1328

19.Hilâlin Cünûdunda,Alemdar,N:75,14 Teşrîn-i Evvel 1328

20.Baykuş,Şehbal,N:63,15 Teşrîn-i Evvel 1328,s.286

21.İnziva,Şehbal,N:64,1 Teşrîn-i Sâni 1328,s.306

22.Rıdvan'ın Andı,Alemdar,N:164,8 Teşrîn-i Sâni 1328

23.Rumeli'ye,Alemdar,N:165,9 Teşrîn-i Sâni 1328

24.Yağmur Altında,Hayat,N:108,20 Kânun-ı Evvel 1328,s.74

25.Vatanın Bedbaht Diyarına,Alemdar,N:279,26 Kânun-ı Sâni 1329

26.Tarih İnilderken,Alemdar,N:286,2 Şubat 1329

27.Kızıl Güneş,Alemdar,N:289,5 Şubat 1329

28.Fırtınalar Üstünde,Alemdar,N:300,16 Şubat 1329

29.Melâl-i Şam,Şehbal,N:72,15 Mart 1329,s.470

30.Mahsur Kale,Alemdar,N:319,15 Mart 1329

31.Edirne'ye Doğru,Servet-i Fünun,N:1155,11 Temmuz 1329

32.Bugünkü Şâir, Donanma,N:85, 2 Mart 1331,s.589

33.Öldürmek,İntikam,Donanma,N:106,16 Temmuz 1331,s.887

34.Dârüleytam Yavrularına,Edebiyat-ı Umûmiyye,N:5,19 Teşrîn-i Sâni 1332, s.106

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

35.Fikret'in Ruhuna,Muallim Mecmuası,Nüsha-i Mahsûsa,1333,s.435

36.Sahilde,Yeni Mecmua,N:57,15 Agustos 1333,s.88

37.Şâir,Donanma,N:133,23 Agustos 1333

38.Ay Dinledi,Yeni Mecmua,N:14,11 Teşrîn-i Evvel 1333,s.274

39.Marmara Geceleri,Yeni Mecmua,N:22,6 Kânun-ı Evvel 1333,s.437

40.Ayrılış,Donanma,N:151,17 Kânun-i Sâni 1334

41.Sulh Gecesi,Yeni Mecmua,N:37,28 Mart 1334

42.Kafkasya'ya Doğru,Yeni Mecmua, N:47,6 Haziran 1334,s.405

43.Öç,Yeni Mecmua,C.2,N:48,13 Haziran 1334,s.432

44.İlham,Türk Kadını,C.1,N:4,4Temmuz 1334

45.Bugünkü Sâdabad,Şâir Nedim,N:1,16 Kânun-ı Sâni 1335,s.8

46.Ayrılıktan Sonra,Şâir Nedim,N:16,15 Mayıs 1335

47.İstanbul,Peyâm,N:44,14 Agustos 1335,s.2

48.Rüzgarlar-1,İfham Gazetesi,C.1,N:1,7 Eylül 1335

49.Fecr,Edebî Mecmua,N:1,16 Kânun-ı Evvel 1335,s.4

50.La bonne chanson,Servet-i Fünun,N:1453, 8 Nisan 1336,s.274

51.Sahil Perileri,İnci,Ramazan Bayramı Nüsha-i Fevkalâdesi,Mayıs 1336

52.Bir His Bir Tesadüf,Alemdar,N:2933,18 Eylül 1336

53.Ölüm Kafilesi, Alemdar,N:2946,3 Teşrîn-i Evvel 1336,s.5

54.Ayrılık,Alemdar,N:2958,16 Teşrîn-i Evvel 1336,s.7

55.Cenk Sonu,Alemdar,N:2979,6 Teşrîn-i Sâni 1336,s.5

56.Lânet Bize,Ümit,N:16,13 Kânun-ı Sâni 1337,s.8

57.Suyun Sesi,Yeni Nesil,C:1,N:7,9 Haziran 1337,s.5

58.Fikret İçin,Şebab,N:5,20 Agustos 1337,s.119

59.Anadolu Türküsü,Yarın,N:5,10 Teşrîn-i Sâni 1337,s.6

60.Dağda Bir Yolcuya,Yarın,N:10,22 Kânun-ı Evvel 1337,s.2

61.Oyuncaklar,Yarın,N:11, 29 Kânun-ı Evvel 1337,s.13

62.Kuklalar,Yarın,N:13,12 Kânun-ı Sâni 1338,s.1

63.Bir Renk Bir Tezat,Yarın,N:26,12 Nisan 1338,s.23

64Gemicilerin Şarkısı,Yarın,N:33,8 Haziran 1338,s.135

65.Sükut,Süs,N:10, 18 Agustos 1339,s.11

66.Gurubda Yağmur,Servet-i Fünun ,C.57,N:1480,25 Kânun-ı Evvel 1340,s.83

67.Uyku,Servet-i Fünun,N:1501-27,21 Mayıs 1341,s.4

68.Otuzüç Yaşımın Şiiri,Servet-i Fünun,N:1529-55, 3 Kânun-ı Evvel 1341,s.35

69.Nikâb,Servet-i Fünun,N:1535-61,14 Kânun-ı Sâni 1926,s.131

70.Menderes,Servet-i Fünun,N:1539-65,11 Şubat 1926,s.199

71.Muğla Yolunda Handa,Servet-i Fünun,N:1547-73,8 Nisan 1926,s.327

72.Eski Zaman Hikayesi:Adak,Servet-i Fünun,N:1554,27 Mayıs 1926,s.19

73.Boş Duygular,Servet-i Fünun,N:1556,10 Haziran 1926,s.52

74.Ney Sesleri,Türkiye Edebiyat Mecmuası,N:1,22 Haziran 1926

75.Öğle,Servet-i Fünun,N:1568-94,2 Eylül 1926,s.247

76.Bir Yıl Daha,Servet-i Fünun,N:1570-96,16 Eylül 1926,s.275

77.Türk Sahnelerinin Büyük Üstadı Fehim Efendiye,Servet-i Fünun,N:1582-108,9 Kânun-Evvel 1926,s.55

78.Uludağ,Hayat ,N:7,13 Kânun-ı Sâni 1927,s.125.

79.Kalbimdeki Mûsıki,Servet-i Fünun,N:1588-114,20 Kânun-ı Sâni 1927,s.152

80.Vatan Destanı,Hayat ,N:6,21 Kânun-ı Sâni 1927,s.109

81.Gece Çökerken,Servet-i Fünun,N:1591-117,10 Şubat 1927,s.199

82.Uzlet,Hayat,N:12,24 Şubat 1927,s.251

83.Arzu,Servet-i Fünun,N:1594-120,3 Mart 1927,s.246

84.Tipide Bir Yolcu,Hayat,N:14,3 Mart 1927,s.273

85.Uzlet Duyguları,Hayat,N:19,7 Nisan 1927,s.373

86.Sînâ Diyorki,Servet-i Fünun,N:1606-132,26 Mayıs 1927,s.230

87.Büyük Sürûr,Servet-i Fünun,N:1612,7 Temmuz 1927

88.Hoş Geldin Gazi Paşa,Servet-i Fünun,N:1612,7 Temmuz 1927,s.119

89.Denizde Gurub,Hayat,N:32, 7 Temmuz 1927,s.115

90.Birahane,Servet-i Fünun,N:1618-144, 18 Agustos 1927,s.215

91.Uyuyan Karlar,Servet-i Fünun,N:1621-147,8 Eylül 1927,s.265

92.Çamlar,Servet-i Fünun,N:1623-149,22 Eylül 1927,s.290

93.Ak Şaçlı Üstad,Servet-i Fünun,N:1642-168,22 Kânun-ı Evvel 1927,s.186

94.Deniz ve Arslan,Hayat, N:56,22 Kânun-ı Evvel 1927,s.76

95.Kargalar, Cem,N:16,29 Mart 1928

96.Şefkat,Hayat,N:71,Nisan 1928,s.362

97.Adem,Hayat,N:78,24 Mayıs 1928,s.528

98.Bademler Çicek Açtı,Servet-i Fünun,N:1659-185,31 Mayıs 1928,s.39

99.Akşam ve Biz,Hayat,N:79,31 Mayıs 1928,s.8

100.Fahişenin Kitabesi,Hayat,N:84,5 Temmuz 1928,s.117

101.Delinin Şarkısı,Hayat,N:85,12 Temmuz 1928,s.129

102.Yanardağ,Servet-i Fünun,N:1666-192,19 Temmuz 1928

103.Bir Akşam,Hayat,N:90,16 Agustos 1928

104.Bir Lahza,Hayat,N:96,27 Eylül 1928,s.350

105.Sönen Kandillere Karşı,Servet-i Fünun,N:1679-205,18 Teşrîn-i Evvel 1928,s.266

106.Ufukta Kandiller,Servet-i Fünun,N:1680-206,25 Teşrîn-i Evvel 1928,s.1

107.Öksüz Duası,Servet-i Fünun,N:1680-206,25 Teşrîn-i Evvel 1928,s.1

108.Akisler,Servet-i Fünun,N:1680-206,25 Teşrîn-i Evvel 1928,s.1

109.Bir Hazan Gecesinde,Servet-i Fünun,N:1681-207,1 Teşrîn-i Sâni 1928,s.405

110.Ney Sesleri,Servet-i Fünun,N:1682-208, 8 Teşrîn-i Sâni 1928,s.422

111.Hamlacılar,Hayat,N:104,22 Teşrîn-i Sâni 1928,s.511

112.Taze Kız Taze Şarap,Uyanış, N:1686-212, 6 Kânun-ı Evvel 1928,s,16

113.Mehlike'ye,Uyanış, N:1694-220,31 Kânun-ı Sâni 1929,s.131

114.Nikap,Uyanış, N:1697-223,21 Şubat 1929,s.178

115.Köy Hasreti,Uyanış, N:1697-223,21 Şubat 1929,s.192

116.İlk Buse,Uyanış,N:1699,7 Mart 1929,s.223

117.Ormanda,Uyanış,N:1703-18,4 Nisan 1929,s.281

118.Karagöz,Uyanış,N:1706-21,25 Nisan 1929

119.Kuyu,Servet-i Fünun,N:1706-21,25 Nisan 1929,s.238

120.Millet Okuyor,Halk,N:15,20 Mayıs 1929,s.125

121.Hayal Aleminde,Uyanış,N:1712,6 Haziran 1929,s.421

122.Türk'ün Sesi Duyulunca,Halk,N:18,10 Haziran 1929,s.5

123.Tren,Halk,N:25,29 Temmuz 1929,s.211

124.Balo,Uyanış,N:1720-35,1 Agustos 1929,s.553

125.Vatanda Bahar,Halk, N:26,5 Agustos 1929,s.219

126.Ekspres,Uyanış,N:1727-42,19 Eylül 1929,s.686

127.Barbarlar,Uyanış,N:1732-47,24 Teşrîn-i Evvel 1929,s.765

128.Kalem,Uyanış,N:1742-57,2 Kânunı Sâni 1930,s.70

129.O Kadın,Uyanış,N:1745,23 Kânun-ı Sâni 1930,s.119

130.Vitrinler,Uyanış,N:1747-62,6 Şubat 1930,s.157

131.Hatıralar,Uyanış,N:1768,3 Temmuz 1930

132.Fahişenin Ölümü,Uyanış,N:1774-89,14 Agustos 1930,s.166

133.Süslü Bebek,Uyanış,N:1778-93,11 Eylül 1930,s.231

134.Eski Terâne,Uyanış,N:1787-102,13 Teşrîn-i Sâni 1930

135.Mektebimde Birgün, Galatasaray,N:4,15 Şubat 1931,s.2

136.Son Tüy,Servet-i Fünun,N:1813-28,14 Mayıs 1931,s.374

137.Gece Terennümleri,Uyanış,N:1824-139,30 Temmuz 1931,s.131

138.Hayalet,Servet-i Fünun,N:1825-140,6 Agustos 1931,s.150

139.Sen Kimsin,Uyanış,N:1826-141,13 Agustos 1931,s.166

140.Ülis,Uyanış,N:1827-142,20 Agustos 1931,s.179

141.Tahtadan Apaşlar,Uyanış,N:1828,27 Agustos 1931,s.195

142.Dumlupınar'a Doğru,Uyanış,N:1830-1831,10-17 Eylül 1931

143.Çoban Saati,Uyanış,N:1832-147,24 Eylül 1931,s.263

144.Hüküm, Uyanış,N:1836-151,22 Teşrîn-i Evvel 1931,s.323

145.Kırık İnciler,Uyanış,N:1838-153,5 Teşrîn-i Sâni 1931,s.359

146.Bazı Edip ve Mütefekkirlerimizin Fikret Hakkındaki Mutalea ve İhtisaslar Galatasaray, N:11, 24 Kânun-ı Evvel 1931,s.25

147.Yangın,Uyanış,N:1846-161,31 Kânun-ı Evvel 1931,s.72

148.Ama Ölen Babacığıma,Uyanış,N:1880-195,25 Agustos 1932,s.199

149.Türk Dil Kurultayı Destanı,Uyanış,N:1887-202,13 Teşrîn-i Evvel 1932,s.310

150.İki Şarkı,Uyanış,N:1891-206,10 Teşrîn-i Sâni 1932,s.371

151.Üç Şarkı,Uyanış,N:1892-207,17 Teşrîn-i Sâni 1932,s.391

152.Gözyaşları,Uyanış,N:1896-211, 15 Kânun-ı Evvel 1932

153.Apartımanlar,Uyanış,N:1898-213,29 Kânun-ı Evvel 1932,s.71

154.Ormanda Gece,Servet-i Fünun,N:1903-218,2 Şubat 1933,s.158

155.Boynu Bükük Kızlar,Uyanış,N:1923,15 Haziran 1933

156.Cumhuriyetin Onuncu Yıl Dönümü,Servet-i Fünun,N:1941-256,29 .Teşrîn-i Evvel 1933, s.361

157.İnkilap Yolunda,Uyanış,N:1943-258, 16 Teşrîn-i Sâni 1933,s.397

158.Hastanede,Uyanış,C.76,N:1972-287,7 Haziran 1934

159.Hasta Bakıcım,Uyanış,N:1981-296,9 Agustos 1934,s.163

160.Gecem,Yeni Türk,N:26,Eylül 1934,s.1670

161.Tan Yolcusu,Uyanış,N:1997-312,29 Teşrîn-i Sâni 1934,s.13

162.Atatürk,Uyanış,N:2000-315, 20 Kânun-ı Evvel 1934,s.66

174.Dakikalar Saatler,Uyanış,N:2034-349,15 Agustos 1935,s.178

175.Kenar Mahallelerden Geçerken,Uyanış,N:2039-354,19 Eylül 1935

176.Ölüpte Dirildikten Sonra,Uyanış,N:2041-356,3 Teşrîn-i Evvel 1935

177.İdeal,Uyanış,N:2043-358,17 Teşrîn-i Evvel 1935,s.323

178.Ankara'nın Karşısında,Uyanış,N:2045-360,31 Teşrîn-i Evvel 1935,s.354

179.Hastane Koridorunda Gece,Ayda Bir,N:3,1 Teşrîn-i Sâni 1935,s.61

180.Ağaçlar,Varlık,N:57,15 Teşrîn-i Sâni 1935

181.Tepede,Ayda Bir ,N:4,1 Kânun-ı Evvel 1935,s.47

182.Denizde Ay,Ayda Bir,N:4,1 Kânun-ı Evvel 1935,s.47

183.Ninemim Şarkısı,Ayda Bir ,N:5,1 Kânun-ı Sâni 1936

184.Gölde Akşam,Ayda Bir,N:7,1 Mart 1936,s.20

185.Hastanın Başında,Ayda Bir,N:8,1 Nisan 1936

186.O Bakış,Uyanış,N:2068,-383,9 Nisan 1936,s.310

187.Bizim Şiirimizde Ankara,Uyanış,N:2069-384,16 Nisan 1936,s.322

188.Kayaya Vuran Güneş,Uyanış,N:2074-389,21 Mayıs 1936,s.402

189.Sineklerin Şarkısı,Okul ve Öğretmen,N:6,7 Haziran-Temmuz 1936

190.Sevgiliye Masal,Uyanış,N:2080-395,2 Temmuz 1936,s.82

191.Hoş Göreler Ağlasak Da,Uyanış,N:2082-397,16 Temmuz 1936,s.115

192.Konakta Kervanlar,Uyanış,N:2084-399,30 Temmuz 1936,s.151

193.Romantik Şâir,Uyanış,N:2086-401,13 Agustos,1936,s.182

194.Bir An İçin,Uyanış,N:2087-402,20 Agustos 1936,s.195

195.Bir Hatıra Arkasından,Ayda Bir,N:12,1 Eylül 1936

196.Ada Akşamları,Ayda Bir,N:13,1 Teşrîn-i Evvel 1936

197.Üç Dulun Masalı,Uyanış,N:2095-410,15 Teşrîn-i Evvel 1936

198.İspanya'ya Bakarken;Sezar,Uyanış,N:2098-413,5 Teşrîn-i Sâni 1936,s.370

199.Ulu Türk Marşı,Uyanış,N:2108-423,14 Kânun-ı Sâni 1937

200.Bir Bahçe Karşısında,Uyanış,N:2109-424,21 Kânun-ı Sâni 1937

201.Kar,Uyanış,N:2110-425,28 Kânun-ı Sâni 1937

202Madde,Uyanış,N:2111-426,5 Şubat 1937

203.Gün Batınca Adalar,Uyanış,N:2158-473,21 Kânun-ı Evvel 1937

204.Saat Yılbaşını Çalarken,Uyanış,N:2165-480,17 Şubat 1938,s.194

205.O Anda,Uyanış,N:2171-486,31 Mart 1938,s.290

206.Kuşlar Gibi,Uyanış,N:2181-496,9 Haziran 1938,s.38

207.Çamlıktan Geçerken,Uyanış,N:2190-505,11 Agustos 1938,s.178

208.İnsanlardan Uzak,Uyanış,N:2192-507,25 Agustos 1938,s.210

209.Kara Haber,Uyanış,N:2204-519,17 Teşrîn-i Sâni 1938,s.390

210.Uyuyor,Uyanış,C.85,N:2205-520,24 Teşrîn-i Sâni 1938,s.9

211.Ümit,Uyanış,N:2215-530,2 Şubat 1939,s.76

212.Hece ile Rubâi,Uyanış,N:2216-531,9 Şubat 1939,s.178

213.Ne Zaman,Uyanış,N:2217-532,16 Şubat 1939,s.196

214.Yazık,Uyanış,N:2219-534,2 Mart 1939

215.Millî Şefi Dinlerken,Uyanış,N:2220-535,9 Mart 1939

216.Bir Ölüm,Uyanış,N:2221-536,16 Mart 1939

217.Senfoni,Uyanış,N:2222-537,23 Mart 1939

218.Atatürk Güneşimizdir,Uyanış,N,2224-539,6 Nisan 1939

219.Rüyalarım,Uyanış,N:2226-541,20 Nisan 1939

220.Bahar Sabahı,Kalem,N:12,1 Mayıs 1939,s.271

221.İlk Bahar,Kalem,N:12,1 Mayıs 1939,s.271

222.Bana Gülmeyen Bahar,Uyanış,N:2228-543,4 Mayıs 1939

223.Bahar, Yenigün,N:9, 6 Mayıs 1939

224.Nedâmet,Uyanış,N:2234-549,15 Haziran 1939

225.Diyana,Uyanış,N:2240-555,27 Temmuz 1939,s.148

226.Madam Bovary,Uyanış,N:2241-556,3 Agustos 1939,s.163

227.Ada'da Yaz,Uyanış,N:2245-560,31 Agustos 1939

228.Polonya,Uyanış,N:2248-563,21 Eylül 1939

229.Bir Yıl Sonra,Uyanış,N:2256-571,16 Teşrîn-i Sâni 1939

230.Hicran Ninnisi,Uyanış,N,2257-572,23 Teşrîn-i Sâni 1939,s.5

231.Bir Günün Besteleri,Uyanış,N:2258-573,30 Teşrîn-i Sâni 1939,s.21

232.Tahassür,Uyanış,N:2259-574,7 Kânun-ı Evvel 1939

233.Suların Ucundan,Uyanış,N:2262-577,28 Kânun-ı Evvel 1939

234.Erzincan'ım,Uyanış,N:2263-578,4 Kânun-ı Sâni 1940

235.Kafes,Uyanış,2264-579,11 Kânun-ı Sâni 1940

236.Yolculuk Şarkısı,Uyanış,N:2267-582,1 Şubat 1940, s.162

237.İnsan Kalbi,Uyanış,N:2270-585,22 Şubat 1940,s.210

238.Anamın Hatırası,Uyanış,N:2271-586,29 Şubat 1940,s.240

239.Özleyiş,Uyanış,N:2274-589,21 Mart 1940

240.Nurullah Ataç ve Tercüme İşleri,Akbaba,N:323,28 Mart 1940,s.12

241.Sulara Karşı,Uyanış,N:2288-603,27 Haziran 1940

242.Son Kandile Kadar,Uyanış,N,2300-615,19 Eylül 1940

243.Ölen Dostumun Arkasından,Uyanış,N:2316-631,9 Kânun-ı Sâni 1941

244.Takdis,Yarım Ay,N:127,15 Şubat 1941,s.5

245.Bir Amirale,Uyanış,N:2338-653,12 Haziran 1941,s.17

246.Yanmış Bir Köşkün Taraçası Önünde,Uyanış,N:2341,3 Temmuz 1941,s.48

247.Korkulu Çayır,Uyanış,N:2343-658,17 Temmuz 1941

248.Dua,Uyanış,N:2348-663,21 Agustos 1941

249.Dil'de Gece,Uyanış,N:2349-664,28 Agustos 1941,s.174

250.30 Agustos,Son Posta,N:3981,30 Agustos 1941,s.4

251.İlk Teşrîn,Son Posta,N:4039,29 Teşrîn-i Evvel 1941,s.4

252.Ebedî Meşale,Uyanış,N:2360-675,13 Teşrîn-i Sâni 1941

253.Sularda Akşam,Çınaraltı,N:19,13 Kânun-ı Evvel 1941,s.7

254.İnönü ve Barış,Uyanış,N:2374-689,19 Şubat 1942

255.Görüyor Musunuz,Doğuş,Uyanış,N:2376-691,5 Mart 1942

256.Doğuş,Uyanış,N:2376-691,5 Mart 1942

257.Gelişin,Çınaraltı,C.2,N:33,21 Mart 1942,s.8

258.Sensizliğim, Servet-i Fünun,N:2380-695,2 Nisan 1942,s.231

259.Üstünde Bir Yıkık Yuvanın,Uyanış,N:2380-695,2 Nisan 1942

260.Gece Antakya Yolunda,Uyanış,N:2387-702,21 Mayıs 1942

261.Bir Taşın Üstünde,Uyanış,N:2389-704,4 Haziran 1942

262.Hülya,Uyanış,N:2395-710,16 Temmuz 1942

263.Balıklar,Varlık,N:222,1 Teşrîn-i Evvel 1942

364.Ebedî Ses,Uyanış,N:2412-727,12 Teşrîn-i Sâni 1942

265.Gidiyor,Uyanış,C.93,N:2415-730, 3 Kânun-ı Evvel 1942

266.Yola Düşerken Türkü,İstanbul,N:5, 1 Şubat 1944,s.7

267.Bir Dağ İstasyonunda,İstanbul,N:6,15 Şubat 1944,s.9

268.Çardak Gölü,İstanbul,N:7,1 Mart 1944,s.5

269.Pamukkale'de Travanterler,İstanbul,N:8,15 Mart 1944, s.2

270.Mart 1948,Türk Tiyatrosu,N:213,1 Mart 1948

271.Ümitsizce,Hisar,C.2.N:23,1 Mart 1952,s.13

272.Can Sıkıntısı,Türk Dili Dergisi,N:58,Temmuz 1956

273.Hayalleriyle,Türk Edebiyatçılar Birliği 1962 Yıllığı,s.33

274.Odalar,Türk Dili Dergisi,N:151,1 Nisan 1964

275.Hangi,Türk Dili Dergisi,N:155,1 Agustos 1964

276.Albert Samain'in Akşamı,Hayat,N:27,Mart 1966,s.6

277.Kar Yağıyor,Hayat,N:30,Haziran-1966,s.29

278.Son Kırlangıç Sürüsü,Defne,N:10,7 Haziran 1966

279.Mutluluk,Defne,N:11,14 Haziran 1966

280.Çığlık,Hayat ,N:31,Temmuz 1966,s.5

281.Bir Gece,Hayat,N:32,Agustos 1966,s.11

282.Karanlıkta Sesler,Defne,N:22,30 Agustos 1966

283.Yine Herşey Güzel,Hayat,N:35,Kasım 1966,s.16

284.Sayfiyeler,Hayat, N:36,Aralık 1966,s.10

285.Radyoda Bir Tango Dinlerken,Defne,N:39, Mart 1967

286.Kendime, Defne,N:42,Haziran 1967

287.Rüyam ,Hisar,N:43,Temmuz 1967,s.14

288.Sevgiyi Yaşatan Gönlünde,Defne,N:43,Temmuz 1967,s.14

289.Gözlerin Varsa,Hisar ,N:44,Agustos 1967,s.4

290.Zaman Bir Hatıradır,Hisar,N:46,Ekim 1967,s.10

291.Göle Koşan Atlar,Hisar,C.8,N:51,Mart 1968,s.17

292.Postacı,Güvercin ,C.3,N:23,1 Nisan 1968

293.Uzaklaşan Sesler,Hisar,N:53,Mayıs 1968,s.9

294.Pamukkale'de Öğle,Hisar,N:56,Agustos 1968,s.11

295.Kuşlar,Hisar,N:57,Eylül 1968,s.9

296.Maya,Güvercin,N:28,1 Eylül 1968

297.Kuşcağızlarıma Ağıt,Hisar ,N:58,Ekim 1968,s.4

298.Namık Kemal, Mithat Paşa ve Resimleri,Güvercin, N:30, Kasım 1968

299.O Sonsuzlukta,Hisar,C.9,N:62,Şubat 1969,s.6

300.Eski Yüzler,Güvercin,C.4,N:36,Mayıs 1969

301.Hayalini Unutamam,Hisar,N:65,Mayıs 1969,s.10

302.Şaziment,Güvercin,N:38,Temmuz 1969

303.Uykuda Bir Adam Konuşuyor, Hisar ,N:72, Aralık 1969, s.5

304.Masaldaki Keloğlan,Güvercin,C.5,N:47,Nisan 1970

305.Koyda Akşam,Hisar,C.10,N:75,Nisan 1970,s.6

306.Günler Geçiyor,Hisar,N:79,Temmuz 1970

307.Güneş Yılı'na Senfoni,Güvercin,N:51,Agustos 1970

308.Bir Garibe Ağıt,Güvercin,N:54,Kasım 1970

309.Mektup,Hisar ,N:84,Aralık 1970,s.22

310.Halit Fahri Ozansoy'un Son Şiiri,Varlık,Mayıs-1971,N:764,s.11

311.Son Vapur Yolcuları,Milliyet-Sanat,N:172,20 Şubat 1976,s.10

312.Kayboluş, Milliyet-Sanat,N:172,20 Şubat 1976,s.10

313.Nasılsınız?, Milliyet-Sanat,N:172,20 Şubat 1976,s.10

TİYATROCULUĞU

Halit Fahri'nin şâirlikten sonra en çok isim yaptığı saha tiyatrodur.Onu şâirliği kadar bu alandaki çalışmalarıyla da tanıyanlar mevcuttur.Bu sebepten dolayı biz onun bu özelliğini ikinci sırada vermeyi uygun bulduk. Bu bölümde onun tiyatro tekniğini ve bu sahadaki düşüncelerini ele alacağız.Halit Fahri'nin tiyatroya olan merakı çocuk

denilecek bir yaşta başlar: "*Tiyatroya merakım ise çocukluğumda başlar.Mınakyan'ın yetişebildiğim ekseri piyeslerini gözyaşları ile ve biraz da korku ile takip ederdim.*"3[643] Nasıl ki şâirliği babasından verâset yoluyla geçmişse tiyatroya olan ilgisi de aynı şekilde babasınından kalmadır.Babası Mehmet Fahri Paşa tiyatroya sadece meraklı olmayıp, bu türde eserleri olan bir kişidir.3[644]Bu sebepten dolayı tiyatroya olan ilgisinin artmasında hiç şüphesiz yukarıda da belirttiğimiz gibi Mehmet Fahri Paşa'nın inkar edilmez bir rolü vardır.Çünkü Mehmet Fahri Paşa, bizzat kendisi özel günlerde tiyatro ve kumpanyalara götürmek suretiyle oğluna tiyatro zevkini aşılamaya çalışmıştır:

"*Daha altı yedi yaşımda iken babam beni Mınakyan kumpanyasındaki oyunlara götürürdü.Kendisi de o kumpanyalara piyesler tercüme ederdi.Ben bunlardan yalnız bir tanesini sahnede görmüştüm...Yanıma kattıkları uşakla Kel Hasan'ın Şevki'nin oyunlarına da yollardı beni.Bu arada sık sık kışları Şehzadebaşı'nda yazları Bakırköy'de Hayali Katip Salih Efendi'nin Karagöz oyunlarına da gider zevkine doyamazdım.*" 3[645], "*1897'ye doğru Hasan'ın tiyatrosunda mı-ben altı yaşında iken-bir at cambazhanesinin oyunlarını,atların koşuşunu, üstündekilerin hünerlerini ve palyançoların maskaralıklarını yanımda babamla yukarı localardan birinden seyretmiştim.*" *(Ozansoy, 1968:52)*

Halit Fahri'nin tiyatroyu sevmesinde babası kadar Mınakyan Tiyatrosu'nun, Osmanlı Vodvil Kumpanyası'nın, İkinci Meşrutiyet'ten sonraki yıllarda İstanbul Belediye Bahçesi'ndeki salaş sahnede seyrettiği Reşit Rıza ve Muvahhid gibi meşhur oyuncuların da büyük rolü vardır(Özgül,1986:11). Mekteb-i Sultanî'deyken hocası Mösyö Bouche'nin okuttuğu Cornelle,Racine trajedileri de onun tiyatroyu sevmesinde etkili olmuştur(Ozansoy-a,1970:369). Tiyatro ile ilk irtibatı Rübab'ta yayınlanan üç serilik İtiraf iledir.3[646] Bu eser aynı zamanda Halit Fahri'nin ilk tiyatro eseridir.Daha sonra Racine'in Britanicus trajedisini Neron ismi ile tercüme eder ve bu tercüme 1913-1914 yılları arasında Burhaneddin Kumpanyası'nda sahnelenir*(Ozansoy,1964-b:6)*.1920 yılında Darülbedayi'nin ilk Türk kadın sanatçısı Afîfe Jâle, Kadıköy Tiyatrosu'nda sahnelenen "Tatlı Sır" oyununda sahneye çıkması yasak olduğu için zâbitler tarafından tevkif edilmek istenir.Bunun üzerine Afîfe sahneden Üsküdar'a kaçırılır.Afîfe'nin kaçmasından dolayı seyirciler galeyana gelir ve onları yatıştırmak için Halit Fahri "*.Bekleyelim Türk kadınının sahneye serbestçe çıkacağı inkilabı"*sözlerini sarfeder. Bu

---

3[643]Şehap Nafiz, "Halit Fahri Bey Diyor ki",Servet-i Fünun,N:1877-192,4 Agustos 1932,s.151
3[644]Mağdur-ı Kalb Mınakyan Tiyatrosu'nda, Yat Borusu Burhaneddin Kumpanyası'nda sahnelenmiştir.
3[645] "Kültür Sanat Sitesi ve Devlet Tiyatrosu",Devlet Tiyatrosu,Nisan-1969,Özel Sayı,s.12
3[646] "İtiraf",Rübab,N:30,2 Agustos 1328,/N:31,9 Agustos 1328/N:32,16 Agustos 1328

sözler üzerine ortalık iyice karışır ve zabitler konuşmayı Celal Sahir'in yaptığını sanırlar ve onu tevkif ederler (Karaca,1993:361).Vasfi Rıza Zobu ise tutuklanan kişinin Hüseyin Suat olduğunu nakletmektedir fakat tevkif edilen kişi Celal Sahir'dir(Zobu,1977:76). Zabitlerin tutukladıkları kişinin Celal Sahir olduğunu Selami İzzet Sedes de onaylıyor.3[647] Ayrıca Halit Fahri,1934 yılında Hayalet'in sahnelenmesi için Dârülbedayi'ye baş vurur.Onun bu müracatı kabul edilir ve oyunun sahneleneceğine dair ilanlar asılır.Fakat Muhsin Ertuğrul daha sonra bu eseri sahnelemekten vazgeçer.Bu olaydan sonra Halit Fahri'ninde Dârülbedayi'ye dolayısıyla tiyatroya karşı bakışı değişir.3[648] Fakat bütün bunlara rağmen tiyatro konusunda daima iyimserdir ve birgün tiyatronun hakettiği değere mutlak olarak inanmaktadır.

Genel olarak oyunları hüzün ve melankoli ağırlıklıdır. Aynen şiirlerinde olduğu gibi tiyatrolarında da marazilik had safhadadır.Pek az piyesinin sonu mutlulukla neticelenir. Büyük bir çoğunluğuna bedbinlik, pek azına nikbinlik hâkimdir. Romanlarında kullandığı malzemelerden biri olan yasak aşklar tiyatrolarında da karşımıza çıkar. Halit Fahri, tiyatrolarında insanların yanında melek,peri gibi fantastik unsurlardan da istifade eder. Hayalet, Fatmanın Dileği,Baykuş gibi eserlerini bu hayali kahramanlardan faydalanarak kaleme almıştır.

Ayrıca Halit Fahri İlk Şâir,Sönen Kandiller, Nedim piyeslerinde aynı tekniği kullanmıştır.Bu oyunlar hep prologla başlar,sadece farklı olan tarafları konularıdır.İlk Şâir ve Nedim'de mutlaka kötülükleri haber veren biri vardır. Bu kişi İlk Şâir'de müneccim, Nedim'de neyzen olarak karşımıza çıkar. İlk Şâir'deki müneccim Halit Fahri'nin Bir Dolaptır Dönüyor adlı eserinde de mevcuttur.Baykuş'ta kandilin kırılmasıyla ortaya çıkan uğursuzluk Hayalet'te köpek uluması olarak karşımıza çıkar. Baykuş'ta kandilin kırılmasını uğursuzluk olarak telakki eden ihtiyar, Hayalet'te Nermin olur, Baykuş'ta uğursuzluğa inanmayan Yolcu,Hayalet'in kahramanlarından Sâip olur.İlk Şâir'de görülen tahtı ele geçirme Bir Dolaptır Dönüyor'da da aynen karşımıza çıkar.Bu sebeple Halit Fahri'nin tiyatro tekniği eserlerinin hepsinde hemen hemen aynıdır.Onun tekniği benzer olaylar ve benzer kahraman üzerine kurulmuştur.

3[647] Selami İzzet Sedes, "Bir Mısra ve Bir Şut",Akşam,19 Teşrîn-i Sâni 1935,s.3
3[648] "Hayalet Olan Bir Hayalet'in Hikayesi",Son Posta,N:5523,22 Aralık 1945,s.4

Tiyatrolarının iki tanesini(Baykuş,İlk Şâir)aruz,dört tanesini(On Yılın Destanı,Bir Dolaptır Dönüyor,Sönen Kandiller,Nedim) hece vezniyle kaleme almıştır.Eserlerinin altı tanesinde (İlk Şâir,Nedim,Sönen Kandiller,Baykuş,On Yılın Destanı,Bir Dolaptır Dönüyor) mesnevi tarzı kafiyeyi kullanmıştır.İki Yanda mensur bir eser olmasına rağmen metin aralarına şiir parçaları yerleştirmiştir. Bir Dolaptır Dönüyor adlı eserini 7+7'lik hece vezniyle kaleme aldığı halde aralardaki şarkılar hecenin 8'li kalıbı kullanmıştır Nedim ve Baykuş'ta zaman yirmidört saat ile sınırlıdır. Telif tiyatrolarından sadece Baykuş,Sönen Kandiller,Nedim,On Yılın Destanı adlı eserleri sahnelenmiştir.

Tiyatroda gölge oyunu kahramanlarından faydalanmayı savunanlardan biri de Halit Fahri'dir. Hatta bu konu hakkında bir kaç makale de kaleme almıştır(Oral,1977:41). Savunduğu bu fikrini Bir Dolaptır Dönüyor adlı eserinde uygular ve gölge oyunu kahramanlarından bazılarını (Hacivat,Karagöz, Tuzsuz, Beberûhi,gibi) bu eserinde kullanır.Bunları gerçek hayatta adını vermediği kimselerin yerine kullanarak onları ve hayatı eleştirir. Karagöz'deki zorba Tuzsuz aynen buraya alınmış ve tarlaları üzüm bağı haline getirmiştir.Romanlarında olduğu gibi tiyatrolarında da aşk ilk plandadır.3[649] Piyeslerinde sosyal olaylara çok az yer ayrılmıştır.Baykuş ve Bir Dolaptır Dönüyor hariç diğer eserlerinde içtimaî olaylara hemen hemen hiç temas edilmez. Hele fantastik yönü ağır basan eserlerinde sosyal meseleler hiç yoktur.

Tiyatroları ile romanları arasında da bir ilişki mevcuttur.Çünkü ilk piyes denemesi iki kişilik bir dialoğ olan İtiraf'tır.3[650]Bu eser 1939 yılında yayınlanan Aşıklar Yolunun Yolcuları adlı romanında daha geniş bir şekilde ele alınmıştır.Aralarındaki benzerliğe başka bir örnek te her iki romanında da aşklar ayrılıklarla biter.Aynı şekilde Bir Dolaptır Dönüyor isimli tiyatrosunu istisna tutarsak sahne eserlerinde aşklar daima ayrılıkla son bulur. Romanlarında çok sık başvurduğu geri dönüş tekniğini tiyatrolarında da kullanmıştır.Bu teknikten daha çok mazideki olayları anlatmada veya kahramanlar hakkında bilgi vermede faydalanmıştır(Ozansoy,1935-a:54).

Romanlarında karşımıza çıkan tez fikri tiyatrolarında da vardır fakat aralarındaki tek fark piyeslerinin sadece bir tezi savunmak için kaleme alınmamış olmalarıdır: "*Büyük*

3[649] Baykuş ve On Yılın Destanı oyunları hariç.
3[650] "İtiraf",Rübab,N:30,2 Agustos 1328,s.347

Millî davalar bunlara masal gelir"(Ozansoy,1935-a:80).Romanlarında olduğu gibi tiyatrolarında da hayatı ile eserleri arasındaki benzerlik göze çarpar.Çünkü İlk Şâir piyesinin başında yer alan prologda bir çocuk sahneye çıkar ve bu eserin konusunun küçükken anneannesinden dinlediği masallardan yâdigâr kaldığını söyler. Aynen İlk Şâir'de belirtildiği gibi Halit Fahri de bazı eserlerinin konusunu küçükken ninesinden dinlediği masallardan almıştır.

Halit Fahri,tiyatroyu fikrî inkilap yapacak bir mektep olarak görür.İşte bütün bu düşüncelerinden ve tiyatroyu diğer sanat türlerinden üstün tutmasından dolayı Tanzimat devri tiyatro yazarlarımızdan olan Namık Kemal'i hatırlatır.Onun gibi tiyatroyu sanat endişesinin yanında halkı eğitmek için bir vasıta olarak kabul eder.Biz de Halit Fahri'nin tiyatroyu bir eğitim aracı olarak kabul ettiğine inanmaktayız. Bilge Ercilasun da bizim düşünmekte ve yazarın ilk nesil Tanzimatçılarına benzediğini kabul etmektedir (Ercilasun, 1995:194).Halit Fahri,manzum tiyatro için Tevfik Fikret'in dilini çok uygun bulduğunu buna örnek olarak da "Balıkçılar" adlı manzumesinin bu duruma türe çok iyi bir delil olduğunu savunur:

*"..Fikret'in üslubu aynı zamanda manzum temaşa lisanına gizli bir girizgah olmuştur. Buna kanaat getirmek için bilhassa Balıkçılar sernâmeli şiiri biraz dikkatlice okuyalım. O ne tabii mukâleme lisanıdır.Bu noktada iddia ediyorum ki,aruzun bir gün nefis bir sahne lisanı olabileceğini ıspat için Balıkçılar'daki o kısa mükâleme parçası bizde ilk mühim tecrubedir."*3[651]

Yalnız Halit Fahri, 1919 yılında sarfettiği bu sözlerinden 1941 yılında vazgeçecek ve Yusuf Ziya'nın hece ile kaleme alınmış olan Binnaz'ını beğendiğini söyleyecektir:

"Halbuki Binnaz daha başka bir eserdir.Millî vezin ile yazılmıştır.Bu vezin ile bizde ilk vücuda getirilen en güzel numûnedir.Güzeldir çünkü lisanı temiz açık ve halis Türkçedir.Güzeldir çünkü Binnaz'dan evvel yazılmış olan bütün vezinli tiyatro eserlerimiz, Ziya Paşa'nın Tartüfnâmesi'nden tutunda Abdülhak Hâmid'in Nesteren, Liberte gibi trajedilerine kadar hepsi aruz dili ve materyeli ile doldurulmuş ve zorla hece veznine mal edilmiş koyu Osmanlıcadır... Denilebilir ki Türk şiiri Türk sahnesinde hiçbir zaman bu kadar berraklaşmamış ahenkleşmemiştir." 3[652]

Bu türde yabancılardan en çok Maeterlink'ten etkilenmiştir.Özellikle onun durgun tiyatro anlayışına iyi birer örnek teşkil eden eserlerini çok okumuş, Baykuş'u da işte bu etki ile kaleme almıştır. Halit Fahri de aynen Maeterlink gibi ölüm konusu üzerinde

---

3[651] "Şiir Lisanımız",Peyam-ı Edebî,N:19,18 Kânun-ı Evvel 1335,s.2

fazlaca durmuştur. Yazarın Baykuş isimli eserindeki ev fertlerinin birbiri ardına vefatı, Maeterlink'in Interieur(Evin İçi) adlı oyununa banzemektedir.Çünkü o da ev fertlerinin birbiri arkasına vefatına dayanır.Aynı yazarın La Princessa Maleine,Les Aveugles, L'Intruse gibi oyunları hep ölüm fikri üstüne kurulmuştur. Maeterlink ölüm sonrası hayat üzerinde o kadar fazla durmuştur ki Öbür Dünya (Jeanne d'Arc) adlı eseri sadece bu konu ile ilgilidir.Bütün bunlardan dolayı Maeterlink'teki ölüm fikrinin aynen Halit Fahri'ye geçtiğini söyleyebiliriz.Ayrıca Halit Fahri'nin adapte piyesi Fatma'nın Dileği ile Maeterlink'in Mavi Kuş isimli eseri arasında da benzerlikler vardır.Çünkü her ikisinde de iki kardeş mutluluğu evin dışında aralar fakat gerçek mutluluğun evin içinde olduğunu anlarlar.Ayrıca yabancı tiyatro yazarlarından Henri Lenormand'dan da etkilenmiş ve Hayalet'i bu etkiyle kaleme almıştır. 3[653]

Mensur tiyatrolarında konuyla alakalı bulduğu yerlere şiir parçaları yerleştirmiştir (Ozansoy, 1935-a:14,22). Eserlerinde tek kişilik monologlara çok sık rastlanır. Fakat bu monologların bazen gerektiğinden uzun tutulması eserin sıkıcı bir havaya bürünmesine neden olmuştur. (Ozansoy, 1935-a: 28,79,80). Halit Fahri,her tiyatro yazarı gibi bütün tablolardan önce veya sonra mekan ve şahıslar ile ilgili bilgiler vermiştir(Ozansoy, 1935-a:41).Ali Baba Yahut Kırk Haramiler gibi çocuklar için yazdığı eserlerinde bilinen anonim hikayelerden faydalanır.Eserlerinde olayların tam olarak geçtiği tarih belli olmasa da zamanın tesbitine yardım edecek ipuçları vardır. Fedakarlık piyesinde olayların cereyan ettiği zamanın anlaşılmasına yardımcı olmak için Çerkes Ethem meselesini verir.

Eser içinde kendince açıklanmasını gerekli bulduğu yerlerin yanına yıldız işareti yerleştirir ve daha sonra onu sayfa altında açıklar:

"*.....biliyor musunuz...Ö..[•]*

[•]Ölüm kelimesinin ilk hecesi(Ozansoy,1940:17)

"Müneccim:Var mı gidersem müsadeniz?[•]

[•]Mukâleme lisanına uyması için müsaade kelimesinin Arabî telaffuzu yukarıda olduğu gibi burada da nazar-ı itibara alınmamıştır." (Ozansoy,1923:77).

3[652] "Binnaz'ın Tekrar Tabı Münasebetiyle",Servet-i Fünun,N:2330,17 Nisan 1941,s.256

3[653] "Hayalet Olan Bir Hayalet'in Hikayesi",Son Posta,22 Aralık 1945,s.4

"Bir şey soracağız müsaadeniz varsa?[•]

[•]Tekellüm lisanına uymak için bazı kelimelerin asıllarındaki telaffuz nazar-ı dikkate alınmamıştır."(Ozansoy,1926:15).

Bazen metin aralarında açıklayıcı bilgiler verdiğine de şahit olmaktayız:

"Eliyle Mestinaz'a işaret eder.Nedim ile Mestinaz'ın yalnız bırakılmasını ihsas eden bu işaret üzerine Şehlevend biraz durgun ve düşünceli,kadınları takîben çıkar"(Ozansoy, 1932:22). *"Neyzen tatlı,hazin bir taksime başlar.Herkes bir müddet,derin bir haz içinde dinler. Nihayet soldan bahçe duvarının ardından sesler,naralar işitilir,neyzen birden durur"* (Ozansoy,1932:32).

Halit Fahri hiç bir zaman tiyatroda maddi menfaat endişesi taşımamıştır:

"Tiyatro seven bir babanın tiyatro seven bir oğluyum...Yalnız şu kadar söyleyebilirim ki, bu sahada çalışmam maddi bir menfaat endişesiyle değil,sadece bir zevk içindi.Bir tiyatro yazarının da pek haklı olarak özleyebileceği kazancı bende daima ikinci planda kalmıştı." (Ozansoy,1964-b:6).

Ali Baba Yahut Kırk Haramiler gibi bazı eserlerinin başına mizansen adı altında dekoru tarif eden,dekor hakkında bilgi veren bir bölüm ekler.Mekanı ayrıntılı olarak anlatırken şekil ve tablolardan faydalanır. Sahnenin küçük bir krokisini eserin başında verir.Ve altta da bu krokiyi ayrıntılı bir şekilde açıklar.

Piyeslerinde kullandığı dil ilk dönem eserlerini hariç tutarsak genel itibarıyla sadedir. Arapça, Farsça kelimeler vardır fakat yoğun olarak karşımıza çıkmaz.Bu tarz yabancı kelimelerin yanında bazı eserlerinde "Nevroz Ahtapotları" gibi tıbbi terimler de yer almaktadır(Ozansoy,1935-a:65). "Müddei umûmi,Hukûku Amme" örneklerinde olduğu terkipler fars gramerine göre olduğu halde onları Türkçe gramere göre yazar. gibi. Argo dil fazla yoktur,yalnız dil konusunda en büyük hatası, kahramanları kendi kültür seviyelerine göre değil İstanbul şivesiyle konuşturmasıdır.Onun tiyatro tekniği bazıları tarafından eleştirilir.Bu eleştirenlerden biri Vasfi Rıza Zobu'dur ve Halit Fahri'nin tiyatroculuğu hakkında şu cümleleri sarfeder:

"Manzum facialar yazıp bir türlü tutturamayan meşhur bir tiyatro şâiri vardır.Nedim isminde yine böyle bir şey getirmiş;İstanbul'da sahneye konmuş;diğerlerinin benzeri olup beğendirilememişti." (Zobu,1977:372).

Vasfi Rıza Zobu'nun Halit Fahri hakkındaki bu fikrine ters düşenler de vardır:

"*Halit Fahri, tiyatro tekniğine en ziyade vakıf bir şahsiyet olması hasebiyle eserlerinde hiçbir sanat aksaklığına tesadüf edilmez.O eserlerinde tiyatronun en küçük kaidelerini bile göz önünde tutmuş olduğu gibi şiire de layık olduğu ehemmiyeti vermiştir*"3[654]

Halit Fahri'nin ilk dönem tiyatro eserlerinde şark felsefesinin ve masallarının izleri vardır.O,bu tesirden Baykuş ve İlk Şâir piyeslerinden sonra kurtulabilmiştir.3[655] Bu sebepten dolayı Zahir Güvemli,Halit Fahri'nin tiyatroya Fransız penceresinden baktığını, onun asıl Baykuş'tan sonra edebiyatımıza doğduğunu kabul eder.3[656] Bazı oyunlarındaki kahramanların kültür seviyeleri yaşadıkları hayata ve sosyal konumlarına göre pek tutarlı değildir.Mesela Ali Baba bir oduncu olmasına rağmen oduncu birinin bilmesi gerekenden fazla bilgiye sahiptir:

"*Toprağın üstüne akan yağmur suları,kayalık yerlerden içeriye sızarken kireçlenir ve bir kısmı buhar olup giderken bir kısmı içindeki kilisli,yani kireçli maddelerle orada donar,bundan da yeraltının tavanı kurulmuş olur.İşte başımızın üstünde asılı duran bu noktalar,bu sivri uçlar yüzlerce yıl böyle damla damla dolup toplanarak vücuda gelmiştir.*" (Ozansoy,1936-a:6).

Halit Fahri'nin tiyatrolarındaki kahramanları belli bir sınıflandırmaya tabi tuttuğumuzda şöyle bir durum karşımıza çıkar: "*On Yılın Destanı'nda Aydın geçkız,ülkücü aydın,aydın erkek tipi;Sönen Kandiller'de duygulu gençkız tipi vardır.Bunun yanında çok az da olsa züppe tiplere de rastlanır.Fakat cumhuriyetin ilanından sonra ki oyunlarında aydın tipinde bir artış vardır*"(Şener,1972:103). Halit Fahri'nin tiyatroculuğunu beğenenlerden biri olan Hilmi Kurtuluş, onun tiyatro dünyamızda kendi yerini tayin eden kişilerden biri olduğu fikrindedir(Kurtuluş,1987:116).

Murat Katoğlu,Cumhuriyet yıllarında Batılılaşmanın açıklanması,yeni değerlerin anlatılması, sosyal değer değişimi,halkın eğitilmesi amacına yönelik metinler yazıldığını ve bu işi de Halit Fahri,Yakup Kadri,Hüseyin Rahmi,Vedat Nedim gibi şahsiyetlerin yaptığı fikrindedir(Katoğlu,1992,C.4: 449).Onun tiyatro sanatı için en güzel ve doğru sözleri ise Vasfi Mahir Kocatürk sarfeder:

"*Yeni tiyatro edebiyatımızın ilk orjinal eseri Halit Fahri'nin Baykuş'udur.Aruz vezni ile yazılmış olan bu piyeste mükemmel bir dil ve iyi bir teknikle beraber Anadolu köyünü*

3[654]Şahap Nafiz, "Neşriyat:Nedim",Servet-i Fünun,N.1877,4 Agustos 1932,s.146
3[655]Şehap Nafiz, "Halit Fahri Bey Diyor ki",Servet-i Fünun,N:1877,4 Agustos 1932,s.150
3[656]Zahir Güvemli, "Baykuş'tan Çektikleri",Yeni Gaz.,2 Mart 1971,s.6

ve köylü ruhunu ilk defa olarak sahnede görüyoruz.Yani ilhamını kendi hayatımızdan alan canlı ve samimi bir eser karşısındayız. Baykuş,Halit Fahri'nin biraz mistik olan ruhundan doğmakla beraber mahalli renk ve ruhu da kuvvetle yaşatıyor.Dildeki tabiilik,kudret ve samimiyet aruzun bayağılığını bile hissettirmiyor..Şiirde neslinin en değerli şâiri olan Halit Fahri,tiyatroda da arkadaşlarının hiçbiriyle mukayese edilmeyecek kadar yüksektir.Baykuş'tan sonra yazdığı piyesler içinde Sönen Kandiller ve Nedim hece vezniyle manzum tiyatromuzun en muvaffakiyetli eserleri olarak kalmıştır. Hayalet'te Halit Fahri'yi biraz daha genişlemiş ve olgunlaşmış buluyoruz" (Kocatürk,1961:818).

ROMANCILIĞI

Halit Fahri'nin hemen hemen en az tanındığı saha roman olsa gerektir.Çünkü bu alanda iki tane eser kaleme almış olmasına rağmen isim yapamamıştır. Bu sebepten dolayı romancılığını şâirliği ve tiyatroculuğundan sonra üçüncü sırada vermeyi uygun gördük. Halit Fahri'nin şiir ve tiyatro gibi,romana olan ilgisi de çocukluk yıllarına kadar dayanır. Yazar anılarında bu ilgiyi şu cümlelerle ifade ediyor:

"Daha çocukluğumda onun[Ahmet İhsan Tokgöz] Jules Verne tercümelerini okumuştum. Bunlar o yaşta benim muhayyilemi genişleten kitaplardı. Hele İki Sene Mektep Tatili'ni hiç unutamam.Kaç kere okumuştum onu ve Deniz Altında Seyahati.Bu romanlar Ahmet Mithat Efendi'nin Hasan Mellah ve Hüseyin Fellah'ları gibi bana ilk okuma zevkini tattıran ve hayalime renk veren eserler idi" (Ozansoy,1939-c:166).

Yukarıda da belirtildiği gibi romanla ilk tanıştığı yıllarda daha çok Ahmet Mithat Efendi'den ve Ahmet İhsan'ın tercümelerinden etkilenmiştir. Halit Fahri, Ahmet Mithat Efendi'den nasıl etkilendiğini şu cümlelerle açıklıyor:

"*Bizim kuşak çocukluğumuzda, en çok Jules Verne'in ve Ahmet Mithat Efendi'nin romanlarını okurduk. Mithat Efendi'nin anlattığı meraklı maceralar hem hoşumuza gider, hem de dilinin sadeliği okurken bizi hiç yormazdı. Pek az Arapça,Farsça kelime ve deyim kullanır,açık ve dümdüz Türkçe ile yazardı." (Ozansoy,1939-c:114).*

Bu etkileniş Halit Fahri'nin ileride kaleme alacağı romanlarında kendisini daha çok belli edecektir. Ahmet Mithat ve Jules Verne'yi bu derece sevmesinde kullanılan dilin sade olmasının büyük etkisi vardır.İşte bu sebepten dolayı o,her iki romanında da sade dili kullanmıştır. Halit Fahri'nin nazımda olduğu gibi nesirde de etkilendiği şahsiyetler vardır. Şiirde etkisinde kaldığı Servet-i Fünun edebiyatı burada da ön plandadır. İşte Servet-i Fünun nesircilerinden biri olan Halit Ziya ilk sırada gelir: "*İlk zamanlar nesirde*

Halit Ziya'nın tesiri altında idim."[657] Hâfi Kadri Alpman,onun bu etkilenmesini *"Eski roman yazarlarından Hüseyin Rahmi Gürpınar ve Halit Ziya Uşaklığil'e hâlâ tapardı.Mâvi ve Siyah'ı unutamam diyordu"*cümlesiyle dile getirir(Alpman,1972:25).Bu etkiden dolayı Sulara Giden Köprü romanını Halit Ziya'ya ithaf etmiştir. Halit Ziya'dan sonra bir diğer Servet-i Fünun nesircisi olan Mehmet Rauf'u beğenir: *"Aramızdaki 17 senelik yaş farkı Edebiyat-ı Cedide'nin Eylül romancısına gönülden bağlılığımı bir an eksiltmemişti."* (Ozansoy,1939-c:203). Rauf'un Eylül'ünü,psikolojik yönü kuvvetli bir eser olarak kabul eder: *"İlk yazıldığı günden bu güne kadar o romandan daha ince , daha derin psikolojili bir romanımız yazıldı mı?"*(Ozansoy, 1939-C: 204).

Servet-i Fünun edebiyatçılarının yanında Tanzimat'ın II.dönem neslinden olan Samipaşazâde Sezâyi Bey'i de takdir eder: *"..özgürlüğe karşı ilk heyecanım bu romanı (Sergüzeşt) okuduktan sonra başlamıştı.Küçük Dilber'in esirlik hikayesini gözlerim yaşararak gecelerce okumuştum.Bu Hasan Mellah'tan Hüseyin Fellah'tan Monte Kristo'dan ve Şeytan Mağraları'ndan bambaşka bir şeydi.Okurken insanın içine bir acılık çöküyordu"*(Ozansoy,1939-c:110). Halit Fahri böyle bir ifade kullanmasına rağmen yazdığı eserlerinde Samipaşazâde'den çok Ahmet Mithat'ın izleri görülür.Nesir alanında beğendiği bir diğer kişi de Hüseyin Rahmi'dir. Halit Fahri'nin yanında Ahmet Rasim ile Hüseyin Rahmi'nin başka bir yeri vardır. Hatta ona göre onlar Balzac ve Duhamel gibidirler:

"Meşrutiyet'ten evvel ve sonraki Türk hayatını iç mahallelerimizi en tipik kişileri ile hiçbir romancımız onun gibi(Hüseyin Rahmi) tarihe ve edebiyata hediye edemedi.Ahmet Rasim ile ikisi,eski İstanbul'u yakın tarihin kuru sayfalarından çıkarmıştı.Ahmet Rasim kronikleri ile Hüseyin Rahmi iki devir kroniği gibi sayısız roman ve hikayeleri ile bize bu eski İstanbul'u ebedileştirmiştir. Hüseyin Rahmi eti, kemiği ve bütün benlikleri ile göstermiştir o toplumu.Bir ayna gibi en ince nüansları ile Fransa'da Balzak ne ise bizde Hüseyin Rahmi de odur.Bir de Georges Duhamel." (Ozansoy,1939-c:141).

Akşam gazetesi tarafından kendisine edebiyat mükafatını kime verirdiniz diye bir sorulur. Halit Fahri'nin buna cevabı büyük roman üstadı Hüseyin Rahmi'dir.[658] Bu sahada Hüseyin Rahmi ve Ahmet Rasim'den sonra Refik Halid'i beğenmektedir:

"Ne renk ne ahenk vardı üslubunda.Diyebilirim ki,İstanbul şivesi,Refik Halid'in kaleminde ,en cana yakın kelimelerin birbirine eklenişinde ki incelikle harikalar

---

[657] "Halit Fahri Cevap Veriyor",Servet-i Fünun,N:2439,16 Eylül 1943, s.1
[658] "Yeni Nesil Kim Bizden Sonra Kim Geldi",Akşam,24 Şubat1936,s.9

yaratmıştır. Hele Ömer Seyfettin'in bile boş bıraktığı yazı ile resim çizmek yolunda hiçbir yazar onunla yarışamaz.Size bir lokumun bir kutu içinde ki duruşunu tasvir ederken elinizi adeta o kutuya daldırmış ve o lokumun bir yanı kesik parlaklığında esnek yumuşaklığını parmaklarınızın ucunda hissetmiş gibi olursunuz" (Ozansoy,1939-c:259).

Beğendiği bir diğer romancı da Kaynanam vodvilini beraber tercüme ettiği Mahmut Yesari'dir: *"Merhum (Mahmut Yesari)büyük hikayeci ve büyük romancı idi.En temiz bir ifade ile halk dili geleneğinden bir an ayrılmadan,sade,açık ve samimi bir üslupla yazıyordu"(Ozansoy,1939-c:315).* Kendi dönemlerinden beğendikleri içinde ise Ömer Seyfettin ilk sırada gelir:

"..Ömer'in bizden ne ilham almağa ne de örnek devşirmeye ihtiyacı vardı.O daha Selanik'te Genç Kalemler'deki hikayeleriyle insanlar gibi tabiatı da kaleminde yaratmasını biliyordu.Türkçenin,nesirde iddiasız fakat sağlam müjdecilerinden biri idi.Öyle iken bir tevâzu hissi altında gizlenerek bize yürüyeceğimiz yolu işaret etmek istemişti."[3659]

Halit Fahri'nin yabancı roman yazarlarından da etkilendikleri vardır.Bunlardan Georges Duhamel ilk sırada gelir.Bunun sebebi de Duhamel'in realizme olan bağlılığı, realizmle iç âlemi çok iyi bir şekilde birleştirmesidir.[3660] Georges Duhamel'den etkilendiği o kadar âşikârdır ki en çok tercüme yaptığı yazar Georges Duhamel'dir.Halit Fahri roman ile tanışmış fakat ilk eserini kaleme alana kadar bir hazırlık devresi de geçirmiştir:

"Bakırköy ilk mektep talebeliğim ve o zaman henüz sekiz yaşlarımda cinâi romanlarla başlayarak,seyahat romanlarında karar kılan ve nihayet edebî romanlara intikal eden bir hazırlık devresi de geçirmemiş değildim.Bu arada çocukluğumun kendimi ilk idrak ettiğim yıllarını düşünürsem, büyükannemin bana, karanlık ve karlı, fırtınalı kış gecelerinde anlattığı esrarengiz hikayelerin de muhayyilemde ilk harkulâdelik levhalarını canlandırdığını itiraf etmeliyim. Çünkü bu sanatların menşeinde az çok böyle esrardan ve hülyadan doğan bir harkulâdelik teması vardır."[3661]

Halit Fahri'nin bu tarz sözlerine rağmen her iki romanında da esrar ve hülyaya ait bir ize rastlanılmaz. Ninesinden dinlediği masallar ve okuduğu hikayelerin onun hayal dünyasının gelişmesine katkıda bulunduğu bir gerçektir.Fakat bu durum daha çok nazım türündeki eserleri için geçerlidir. Geçirdiği bu hazırlık devresinin yanında gençlik

---

[3659] "Hecceci Arkadaşlarım",Türk Dili,N:61,1 Ekim 1956,s.26

[3660] Servet-i Fünun,"Sanat Anketimiz:Üstad Halit Fahri Cevap Veriyor",Servet-i Fünun,N:2439, 16 Eylül 1943,s.1

[3661] "Şiirde Ne Yapmak İstedim",Servet-i Fünun,N:2397,30 Temmuz 1942,s.130

yıllarında başta Yakup Kadri olmak üzere tanıdığı roman yazarlarını ev toplantılarına da katılmıştır. Hatta Yakup Kadri'nin Nur Baba romanını ilk defa okuduğu edebiyatçılar grubunun içinde o da vardır: *"O gece Yakup'a gidişimiz,sadece bir dost ziyareti değildi. Yazmış olduğu bir romanı bize okuyacaktı.Bugün pek meşhur olan bu romanı hepiniz bilirsiniz Nur Baba.Bundan anlayın ki büyük bir edebî ziyafete davetliyiz"*(Ozansoy, 1939-c:16).Ona göre herkes romancı olamaz ve romancı olmanın da belli şartları vardır.Şevket Rado'nun kendisiyle yaptığı mülakatta bu şartları şöyle sıralar:

"Benim bildiğim insan yaşı ilerledikçe akıllanır ve edebî eser olgun yaşların mahsülüdür. Mesela kırk yaşını aşmayan adam roman yazamaz,nerde?Ben öyle gençler biliyorum ki Reşad Nuri'yi beğenmiyor, sıfırdır diyor.Yaşı küçük olduğu için ömründe baloya gitmemiş.Sonra yüz sayfalık romanın 50 sahifesi balo tasviri. Garbın büyükleri hakiki eserlerini vermeye elli yaşından sonra başlamışlar." 3[662]

Yukarıdaki ifadeden de anlaşılacağı üzere Halit Fahri için roman yazarının yaşı ilerledikçe eseri de o nisbette olgunlaşmaktadır. Ayrıca roman tercümelerine de dikkati çeker ve romanın millîliğe,mahalliliğe uyulmadan, olduğu gibi çevrilmesi taraftarı da değildir.3[663] Batıdan bize olduğu gibi Türk edebiyatından Batı dillerine de tercümelerin olabileceğine inanır.Buna örnek olarak da Yakup Kadri'nin Nur Baba'sıyla, Halid Ziya'nın Mâi ve Siyah'ını gösterir.3[664] Her edebî eser gibi romanın da zamanla eskiye bileceğini kabul eder ve bu konuda Türk edebiyatının önde gelen roman yazarlarından biri olan Halid Ziya'nın eserlerinin zamanla dillerinin ağırlaştığını ve sadeleştirilmesinin normal olduğunu savunur: *"...kendi sağlığında Mâi ve Siyah'ı,Aşk-ı Memnu'yu, Kırık Hayatlar'ı kendi eliyle değiştirdi.Bu sadeleştirme üzerinden bugün de geçilebilir"* (Ozansoy,1970-a:191).

Halit Fahri hemen hemen her konuda olduğu gibi bu roman konusunda da düalite içindedir.1932 yılında Şehap Nafiz'in bir anketinde *"Artık bizde sadece İstanbul romanı yazmaktan vazgeçseler de biraz memleketin dört köşesini tanıtsalar herhalde çok daha iyi olur."*3[665] ifadesini kullanır.Fakat bu sözlerine rağmen kaleme aldığı her iki romanı da söylediklerinin tam tersine İstanbul merkezlidir.

3[662] Şevket Rado, "Edebiyatta Yeniler mi,Eskiler mi?" Akşam,16 Kanın-ı Sâni 1940, s.5
3[663] R.R., "Halit Fahri Bey'le Mülakat",Galatasaray,N:10,15 Teşrîn-i Sâni 1931, s.10
3[664]Suat Derviş, "Edebiyatımız Ne Halde",Cumhuriyet,18 Mart 1936,s.4
3[665]Şehap Nafiz, "Halit Fahri Bey Diyor ki",Servet-i Fünun,N:1877,4 Agustos 1932,s.151

Halit Fahri'nin romanları ile hayatı arasında ortak noktalar,benzerlikler vardır. Edebiyatçılar Geçiyor adlı hatıra kitabında Bulgarların Türklere yaptığı zulmü anlatır. Aynı ifadeleri Sulara Giden Köprü romanında Adnan Bey'in ağzından tekrar dinleriz: "*...Balkan harbinde Bâb-ı Ali yokuşundan aşağı,kırık arabaları parçalanmış yorgan ve şilteleri, tek keçileri ve yalınayak koşup ağlayan çocukları ile İstanbul'a akın eden sefil Türk muhacirlerini gördüğü günü tekrar işitir gibi olmuştu"(Ozansoy,1939-e:31).* Romanları ile hayatı arasındaki başka bir ortak nokta ise Halit Fahri'nin ve Sulara Giden Köprü'de Adnan Bey'in annelerinin mezarları Eyüp'tedir.Başka bir benzerlik ise Halit Fahri Mekteb-i Sultanî'ye devam ederken rahatsızlık geçirince Filibe'ye amcası Ali Hilmi Bey'in yanına gider.Sulara Giden Köprü romanındaki Adnan Bey de Filibe'den İstanbul'a göç etmiştir.Her iki romanı da tezli bir eserdir ve tez olarak da milliyetçiliği işlemiştir:

"*...bizim Necla ağzımı kapadı,üstelik terbiyessizlendide...Hani doğrusu ya liseyi bitirip üç yıl için Avrupa'ya gittiğim senelerde bu kız,çok fena arkadaşlarla çok fena huylar peydahlamış.Ona sorarsanız buna Amerikan terbiyesi diyor.Fakat vakur ve yüksek Türk terbiyesini unutan bu zavallı kız bilmiyor ki asıl Amerikan terbiyesi herhalde bu dil ebeliği ,bu atılganlık ve büyük tanımamak değildir.*"(Ozansoy, 1939-A:17).

Yazar fırsat bulduğu zamanlarda okuyucuyu yönlerdirmeye çalışır. Bunun için de insanlar için zararlı olan bazı kötü özellikler hakkında bilgiler vererek,dolaylı da olsa, bu zararlı alışkanlıklardan uzak durulmasını tavsiye eder:

"*Adnan düşüncesinin bu noktasında ,birden,kokain ve morfin müptelaları üzerine okuduklarını hatırladı ve avukatlık mesleğinde gözleriyle gördüğü faciaları tekrar görür gibi oldu.Umumî hapishaneyi ve Bakırköy akıl hastanesini her ziyaretinde tedkik ettiği biçarelerin yüzde sekseni hep o zehirlerin kurbanı değiller miydi?Hatta mahkemede müdafasını kabul ettiği nice katillerin bile ceplerinden ya esrar ya kokain çıkmamış mı idi?*"(Ozansoy,1939-Su:75).

Romanlarında hemen konuya girmemiş ilk önce şahıs tasvirleriyle başlamış daha sonra mekan tasvirlerine geçmiştir.Fakat bu şahıs tasvirleri gerektiğinden fazla uzun tutulmuştur. Mesela Aşıklar Yolunun Yolcuları'nda ilk 22 sayfa şahısların tanıtımına ayrılmıştır. Mekan unsurundan faydalanmasını çok iyi bilmiştir. Özellikle mekanın kahramanlar üzerindeki negatif ve pozitif etkilerini çok iyi kullanmıştır.Aşıklar Yolunun Yolcuları'ındaki Tuğrul'un arkadaşı Suphi,çocukluk yıllarında babasından çok eziyet görmüştür. Bu sebeple babası vefat edince hemen köşkü satmak ister.Çektiği sıkıntılardan dolayı yaşadığı köşke olan bakış tarzı değişmiştir:

"Benimse artık her köşesinde çocukluğumun ve ilk gençliğimin acılarını hatırladığım o köşkte kalmaya tahammülüm yok.Çünkü merdivenlerinde hâlâ babamın gürültülü ayak seslerini ve tavanlarında müthiş bağırışlarını işitir gibi oluyorum ve bu akisleri kulağımdan uzaklaştırmadıkça yaşıyamayacağım sanıyorum. Belki babamı ölümünden sonra biraz olsun sevebilmek için de bu uzaklaşmaya ihtiyacım vardı.Hasılı anlıyorsun ya bütün bu sebepler bir yere gelince köşkte artık duramazdım.Bunun için oradan kaçtım."(Ozansoy,1939-a:41).

Aşıklar Yolunun Yolcuları'nın merkezi kahramanı Tuğrul Ada'ya ilk gelişinde gönülsüzdür ve mekanı bu gözle değerlendirir:

"...bu yaz bu Ada'da beynime bir tokmak darbesi iniyor.Kışın Taksim'deki apartımanda tâ dipteki odama kapanırdım.Burada nereye kapanayım? Bahçede ablamın çocukları haykırışıyor,salonda halam hizmetçiye bağırıyor ve babam son zamanda pek merak sardığı radyosunun düğmesini hiç elinden bırakmıyor" (Ozansoy,1939-a:8).

Her iki romanında da seçilen mekanlar hayali birer mekan olmayıp gerçek hayattan alınmış mekanlardır.Mesela Aşıklar Yolunun Yolcuları onun yazlığının bulunduğu Ada'da bir sokağın ismidir.Şiirlerinde görmeye alışık olduğumuz mitoloji burada da karşımıza çıkar.Yazar, çok az da olsa mitolojiden istifade etmiştir: *"Adeta mitolojik bir sahne!Bir Nemfo ile bir Santorun konuşması gibi"*(Ozansoy,1939-e:103). Yine eserlerinde yer yer mistisizmin izlerine rastlanır.Fakat bunlar daha çok kahramanın manevi çizgisindeki gelişmeler için kullanılmıştır:

"Bu anda gözleri camiye ilişti ve sokaktan dış avluya geçilen demir parmaklıklı kapıda bir lahza durup arkadaki iç kapıya baktı.Bu camiye çocukluğundan beri kimbilir ne zamandır hiç girmemişti.Şimdi değil başka bir gün-şimdi Mahmure'yi görecekti- fakat yarın,öbür gün şu camiye tekrar gireceğim dedi....Artık vaktiyle babasından aldığı en eski mukaddes duygularından bile şüphe etmeye başlamıştı." (Ozansoy,1939-e:124).

Eserlerinde herkesi mensup olduğu milletin,azınlığın şivesine, konumlarına ve sahip oldukları kültürlere göre konuşturmaya çalışmıştır.Bir Rum'u Rum şivesiyle bir lazı laz şivesiyle konuşturmaya özen göstermiştir:

"Zaharyadis homurdanmalara hiç kulak asmadan sondan evvelki turu çevirmeye başlamıştı.Üstelik ukalâlık da ediyordu:-Şanz bu ne zaman kağıt gelezek o zaman oynuyazak!Yok hele düsmek üstüne "(Ozansoy, 1939-e:90). *"Çıksın kale ne yapacak?O oğlanlarlan beraber korta yacak...Başka?..Bizim hristo söyledim,böyle koriçka zor koca bulur.Eğer para varsa damat gelir kapı vurur.Kambur da, topal da,drahoma varsa evlenirsin.Para olmazsa..ne kadar istersen ...postalen?..nasıl derler?..okumak bil, piyano bil,nasıl ki var baska kızlar,onlar gibi kalirsin rafta?"*(Ozansoy,1939-a:95).

Romanları Arapça ve Farsça kelimeler bulunmasına rağmen hem yayınlandıkları döneme hem bu devreye göre sade bir dile sahiptirler. Anlatın esnasında konuyu daha da pekiştirmek için yer yer başka şâirlerin eserlerinden iktibaslar yapar.(Ozansoy,1939-a:135,137). Eserlerine şiir parçalarının yanında gazete makalelerinden bölümler de alıyor(Ozansoy,1939-a:145). Zaman kavramı çok ihmal edilmiştir.Zaman ile ilgili olarak sadece eserlerin yayınlandığı tarihler roman içinde yer alan günlükteki tarihler vardır.Olaylar ise günlük hayattan alınmış sıradan vakalardır.Sıra dışı olaylara ve durumlara pek rastlanılmaz.Erotik sahnelerin çokluğu ise gerçekten dikkat çekicidir:

"Mahmure'nin iskarpinleri üstüne düşmüş kısa çorapları üstünde şahane bir vücut. Mâbedi tutan iki küçük fildişi zerâfetiyle en ince noktasından kabara kabara yükselen bembeyaz bacaklarına gözleri ilişince bayılacak gibi oluyordu"(Ozansoy,1939-e:18).
"Gözleri gayr-i ihtiyari, Mahmure'nin bir alev gibi kaynıyan ve insana sanki öpülmek için uzanmış hissini veren biraz etlice kabarık yavru dudaklarından bacaklarına kayıyor ve o taze dudakların boyanışından ziyade bu harkulade bacakların ince ipek çoraplar altında kapanışına yanıyordu"(Ozansoy,1939-e:24).

Bazen bir sembolden hareketle bazı sonuçlara varır.Mesela Aşıklar Yolunun Yolcuları romanında Tuğrul, Süheyla'nın elindeki paketleri görünce onun evlilik işinin olduğu hükmüne varır: *"Amma ben zaten anlamıştım.Namık Bey'in ölümü üstünden daha on gün bile geçmeden,Süheyla'nın anasıyla İstanbul'dan elleri paketlerle dolu döndüğü gün herşeyi anlamıştım."* (Ozansoy, 1939-a:252).

Halit Fahri, iki romanında da gösterme ve iç monolog tekniğini kullanmasına rağmen Aşıklar Yolunun Yolcuları'nda "kahraman anlatıcı"yı Sulara Giden Köprü'de "yazar anlatıcı"yı tercih etmiştir.Sulara Giden Köprü ile Peyami Safa'nın Matmazel Noralyanın Koltuğu arasında, Aşıklar Yolunun Yolcuları ile yine aynı yazarın Dokuzuncu Hariciye Koğuşu arasında benzerlik vardır.Sulara Giden Köprü'deki Adnan Bey,Matmazel Noralyanın Koltuğu'ndaki Ferit gibi bedensel aşktan sevgiye dayalı bir aşka geçiş yapar. Aşıklar Yolunun Yolcuları ile Dokuzuncu Hariciye Koğuşu arasında ise mekan yönünden benzerlik vardır. Aşıklar Yolunun Yolcuları'nın merkezi kahramanı Tuğrul'un Ada'ya olan bakış tarzı Süheyla'nın Ada'da bulunmasıyla yakından ilgilidir. Aynı şekilde Peyami Safa'nın Dokuzuncu Hariciye Koğuşu'ndaki hasta çocuğun köşke bakış tarzı köşkün sahibi Paşa'nın kızıyla yakından ilgilidir. Bu benzerliklerden hareketle Matmazel Noralyanın Koltuğu'nu istisna tutarsak-çünkü bu eser Halit Fahri'ninkinden on yıl sonra kaleme alınmıştır-Halit Fahri'nin Peyami Safa'dan

etkilendiğini söyleyebiliriz. Halit Fahri iki eserinde de birbirine yakın, hatta benzer teknikleri kullanmıştır. Şimdi her iki roman arasında tesbit ettiğimiz benzerlikleri sıralayalım:

İlk olarak her iki eserde sosyetenin yaşadığı hayat gözler önüne serilir ve bu hayat elden geldiği kadar yerilmeye çalışılır.Aşıklar Yolunun Yolcuları'nın merkezi kahramanı Tuğrul arkadaşı Suphi'ye yaşadığı hayattan dolayı kötü gözle bakarken birden bire kendini o kötü gördüğü hayatın içinde bulur.Aynı durum Sulara Giden Köprü romanında da mevcuttur.Adnan Bey sosyete hayatını sevmemekte,hatta o hayattan tiksinti duymakta, fakat içinde bulunduğu ortamdan ayrılamamaktadır.

İkinci ortak nokta her iki romanında günlükten faydalanılarak kaleme alınmış olmasıdır.İki roman da günlükle başlıyor ve devam edip gidiyor.Aralarındaki tek fark birinde günlüğün diğerine nazaran daha az yer işgal etmesidir.Üçüncü ortak nokta ikisinde de kahramanların büyük bir kısmının yazar tarafından değil merkezi kahramanlar tarafından okuyucuya tanıtılmış olmasıdır.Ayrıca her iki eserdeki kahramanlar roman boyunca hep aynı çizgide kalmış düz(Flat),statik tiplerdir.

Dördüncü benzerlik ise aşkların hep ayrılıklarla sona ermesidir.Sulara Giden Köprü'de Adnan Bey vefat ettiği için Aşıklar Yolunun Yolcuları'nda Süheyla zengin bir Mısır'lıyla evlendiği için aşkların sonu hep hüzündür.

Bir diğer ortak nokta da ölüm vak'alarının hep geri planda kalmasıdır.Aşıklar Yolunun Yolcuları'nda Tuğrul'un arkadaşı Suphi metresi Nevin ile evlenir.Bu evliliği duyan Nevin'in eski kocası intihar eder,Süheyla'nın babası Namık Bey kederinden ölür. Sulara Giden Köprü'de Gülsüm'ün eşi emekli belediye çavuşu hastalıktan ölür. Fakat nedendir bilinmez bu ölüm vakaları hep arka planda kalmış adeta geçiştirilmiştir.

Altıncı ortak nokta her iki eserin genel havasının sıkıntılı ve bedbin olmasıdır. Şiirlerinde görmeye alışık olduğumuz bu hava romanlarına da sirâyet etmiştir.Yedinci benzerlik Ahmet Mithat vâri anlatım tarzını her iki eserinde de kullanmış olmasıdır. Sekizinci benzerlik ise mekanlardadır.İki romanın da mekanı İstanbul ve İstanbul civarıdır. İstanbul haricinde mekan hiç yoktur.

Dokuzuncu benzerlik iki eserin temel vak'asının [Adnan-Mahmure,Tuğrul-Süheyla] aşka dayanmasıdır.Ayrıca bu aşkın yanında kahramanlar arasında yaşanan yasak aşklar da ortaktır.Yasak aşk beraberinde metresi getirdiği için Sulara Giden Köprü'de Neriman, Aşıklar Yolunun Yolcuları'nda Naciye ile Nevin birer metrestirler.

Hüseyin Tuncer, Halit Fahri'nin roman denemelerine giriştiğini fakat bu sahada isim yapamadığını ama roman çevirilerinde başarılı olduğunu söylemektedir(Tuncer, 1994:40). Hüseyin Tuncer'in bu fikirlerine biz de katılmaktayız.Çünkü iki romanı da ilgi görmemiştir. Roman tercümeleri ise teliflerinden daha çok beğenilmiştir.

3.4.EDEBİYAT MESELELERI VE BAZI KONULAR HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ

Bu başlık altında Halit Fahri'nin değişik zamanlarda farklı dergi ve gazetelerde yayınlanmış makale ve röportajlarından hareketle onun edebiyat ve edebiyatla ilgili bazı konular hakkındaki düşüncelerini aktaracağız.

3.4.1.Sanat

Halit Fahri'ye göre sanat "*...hiçbir zaman tabiatın tam bir taklidi değildir."*[3666] Ferd toplum içinden çıktığından dolayı sanatın da millet için olacağına inanır:

"*..sanatın cemiyet kadar fert için olduğu nazariyesi de çok su götürür bir noktadır. Hakiki sanatkar daima cemiyetin içinde yaşar ve o cemiyetten aldığı akisleri kendi şuurunda billurlaştırarak aksettirir.Bunun içindir ki,Flaubert'in Madame Bovary'si bütün bir devrin romanıdır.... Aradan bir asra yakın zaman geçtiği halde Lamertine'nin Graziella'sı hâlâ tarâvetini muhafaza ediyor.Demek ki bu eserde daima genç ve dinç bir heyecan akışı var.Romantik oluşu bugün de hoşa gidiyor.Samimiyet herhangi bir edebi eserde içtimaî kıymetten önce aranacak şarttır."*[3667]

Sanat için sanat taraftarı olmadığı gibi edebî eserde tez fikrini de kabul eder:

"*Acaba sanat için sanat taraftarları tez kelimesini duyunca neden bu kadar korkuyorlar. Hiç şüphesiz bir kısım iddialı eserlerin suniliğini gördüklerinden.İyi ama hakiki sanat kadrosuna girecek olan veya girmiş olan eserler sadece bir iddianın mahsülü değildirler ki,beri tarafta nice eserlerde görüyoruz ki, rûhi tahlillerindeki derinlik kadar içtimaî hükümlerindeki kuvvetle de canlıdırlar..Şâir olsun romancı veya tiyatro muharriri olsun sadece bir edebi musahabeci olsun,bir münekkit olsun ,muhakak*

[3666] "Millî Şiir,Millî Şâir",Alemdar,13 Kânun-ı Evvel 1335,s.3

[3667] Yeni Adam, "Halit Fahri Bey'in Edebiyat Anketine Cevabı",Yeni Adam,N:19,7 Mayıs 1934,s.6

ki ıspat edecekleri bir fikri, belirtecekleri bir temeli ortaya sürmek vazifesi ile mükelleftirler. Yoksa ne diye kalemi alsınlar.Denizden bahseden şiir denizin ya durğunluğundaki huzura yahut çoşkunluğundaki haşmete hayran kalmıştır. Az veya çok mısraları ile bizi de o hayranlığa sürüklemek ,o duygusunu bizde de uyandırmak ister.Neticede varmak istediği bir gâye vardır.İşte o gayede şiirin tezidir. Fakat bazen daha başka bir fikir ,bir içtimaî hadise de kaydetmek arzusuna düşebilir. Mesela Tevfik Fikret'in balıkçılar için yazmış olduğu meşhur iki manzumesinin gâyesi denizden rızık bekleyen fakir adamlara karşı kalbimizdeki şefkat tellerini titretmektir. Gâye bu olunca da artistik heyecana ikinci bir unsur daha karışıyor demektir.Eğer sanatkar teessürü ihmal etmeden ve sadece mücerred bir fikir şeması içinde kalmadan buna muvaffak oluyorsa ,eserin yüksek değerini inkar etmek imkamsızdır. Zaten sanat için sanat taraftarlarının en fazla çekindikleri ve bu çekingenlik bu korku ile aleyhinde bulundukları tez düşmanlığı da ekseriyetle bu muvaffakiyete erişemeyenlere karşı çevirdikleri pek haklı bir silahlarıdır.Burada kayıtsız şartsız ne felsefeyi şiir yapanları ne de şiiri felsefe yapanları müdafaa edecek değilim.En derin fikir bir sanat eserinde muhakkakki,heyecanla beraber kıymet alır.Ancak bu böyledir diye her türlü sanat eserinden fikri lüzumsuz bir şey gibi kesip atmak bugünkü mütekâmil insan kafasına uygun düşecek bir nazariye olamaz."[3668]

Sanat için sanat anlayışını sadece belli şartlar altında kabul eder:

"Sanat sanat içindir prensibi mübalağaya varılmadığı takdirde kabulümüzdür.Kaldı ki sanatkar,içinde yaşadığı cemiyetin, bütün tezâhürlerini aksettirdiğine göre eseri sosyaldır. Sanatkarın yaşadığı topluluktan,muhitten bir şeyler vermeyen eser şüphesiz conventionelle'dir.Amma bu cemiyetten bir şey aksettiriş sanat dışı bir endişeye mâtuf olmamalıdır."[3669]

1930'lu yıllarda ortaya çıkan ve işçi sınıfına hitap eden proleter edebiyata karşıdır, onun yüksek sanat ile alakasının olmayacağını savunur:

"İçtimaî edebiyat diye haykıranlara bir de şunu sormak isterim;Bugün sanat âleminde bilhassa roman ve hikayede gayri şuûri fakat proleter edebiyatın yüksek sanat tecellileri ile ne alakası olabilir?Herhangi siyasi, millî, içtimaî, fikirlerin sanat şekline bürünerek cazip bir şekilde halka sunulması ancak bir faide ve zaruret diye kabul edilmelidir."[3670]

Toplumcu bazı şâirler gibi sanatın ideoloji emrinde kullanılmasına taraftar değildir.Ona göre sanat eserinin iki unsuru vardır: *"Sanat,insan ruhunun en asil tezahürüdür diyen sanatkar sanat eserinin iki vasfı olan form ve muhtevayı birlikte ele alır ve güzel bir şekil ancak güzel bir muhtevadan doğar."*[3671] Sanat hakkında yukarıdaki fikirlere sahip olan Halit Fahri sanatkar içinde şunları söyler:

[3668] "Edebi Eserde Tez Meselesi",Son Posta, 2 Temmuz 1939,s.6

[3669] Şinasi Özden, "Halit Fahri'nin Cevabı",Varlık,N:264-265,1-15 Temmuz 1944,s.382

[3670] Yeni Adam,"Halit Fahri Bey'in Edebiyat Anketine Cevabı",Yeni Adam,N:19,7 Mayıs 1934,s.6

[3671] Servet-i Fünun,"Sanat Anketimiz:Üstad Halid Fahri Cevap Veriyor",Servet-i Fünun,N:2439-754, 16 Eylül 1943, s.1

"Sanatkar şüphesiz münevver adam olmalıdır,fakat hiçbir zaman sanatkar,elinde üniversite diplomasıyla bu sanatı elde edemez.Onun yaratılışında ve aldığı terbiyede bir hususiyyet vardır. Tabiatı,cemiyeti bizim basit gözlerimizle gören insan değildir. Sanatının mihverini de kendisi çizer,üslubu da kendisi yaratır.O halde sanatkar sıfatıyla şâirlerin ve ediplerin de edebiyat fakültesi diplomasıyla alakası yoktur.Medeni dünyanın her yerinde en büyük üniversitelerde ve büyük edebiyat profösörleri ekseriyetle ne şiir yazmışlardır ne de roman veya tiyatro...Burada sanatkar için en büyük üstad bilhassa kendi istidâdıdır."3[672]

3.4.2.Edebiyat

Halit Fahri gündelik edebiyatın karşısındadır ve onun gereksiz olduğunu düşünür.3[673] Ayrıca edebiyatla uğraşacak kişinin mutlaka bir yabancı dil bilmesi gerektiğine inanır:

"Bilhassa mühim bir garp lisanına vâkıf olmak ve bu suretle garp edebiyatının en yeni şekillerini en şâyân-ı dikkat eserlerini muntazaman takip etmek hiç şüphesiz edebiyatta bir yenilik ve bir kudret göstermek isteyen gençler için ihmali asla câiz olmayan bir vazifedir."3[674]

Onun döneminde gazetelerde sık sık edebî anketler yayınlanır.Halit Fahri, gazetelerde çıkan bu tarz anketlere karşıdır.:

"Şimdi yeni bir usul daha meydana çıkmak üzeredir.Bu da edebiyat mevzuları üzerine bir kitap yazmadan evvel ,tanınmış yazıcıların birer mektupla fikirlerini sormak, onlardan altı yahut on sual üstüne cevaplar rica etmek.Hatta filan sualin cevabı için azami dört sayfa kaydını da ilave edebilirsiniz. Sanki bu suallere muhatab olan kimse peşinen bir sayfa cevap vermeyi itirazsız kabul etmiş gibi.Hiç yorulmadan başkalarının fikirlerini toplarsın,sonra oturur bunları tasnif eder ve hem bugünün hem dünün edebiyat tarihini yeni bir usul ile yazarsın.Ama verilen cevaplar birbirini tutmazmış, hem sual ve cevap sahibini memnun etmek için ortaya bir halita koymak lazım gelirmiş, sakın böyle şeyler düşünerek üzülmeyesin, yeterki forma adedi çoğalsın ve hazırlop yumurta gibi bir pişirişte okkalıca bir kitap ortaya çıkıversin.Hele kitapçı forma üstüne para veriyorsa işiniz ayna demektir."3[675]

Halit Fahri'nin edebiyatın millî ve mahalli olması taraftarıdır:

" Bunlar garp edebiyatından ne bulurlarsa aldıkları gibi kabul ettiklerinden ilhamları büsbütün garip ve yabancı gelir...Gazelserâların zevkini nasıl İran'dan muktebes Divan edebiyatı vücuda getirmişse kozmopolitlerin ilhamını da Avrupa edebiyatı beslemiştir. Aradaki fark ise yalnız bu şark ile garp meselesinden ibarettir... Şimdi şiddetle özlediğimiz edebiyat gerek neşede, gerek ıztırapta kalplerimizin en samimi heyecanlarını ızhar edebilecek olan eserlerdir.Esasen bugüne kadar millî varlığı tamamıyla göstermeyen edebiyatımız böyle bir inkilaba çoktan namzet idi.Anlaşılıyor ki

---

3[672] "Şâirleri Hor Görenler",Servet-i Fünun,N:2187,21 Temmuz 1938,s.130
3[673] "Gündelik Edebiyat",Servet-i Fünun,N:1952,18 Kânun-ı Sâni 1934,s.115
3[674] "Genç İstidatlar Karşısında Bir Kaç Mülahaza",Servet-i Fünun,N:1600,14 Nisan 1927,s.343
3[675] "Edebiyat Sofrasında Hazırdan Yiyicilik",Uyanış,N:2161-476,20 Kânun-ı Sâni 1938,s.131

edebiyatımız için millî bir mevcudiyete ihtiyaç katî vardır.İşte asırların idrak edemediği bu hakikati ancak bugünün genç sanatkârları seze bildiler."[676]

3.4.3.Edebiyat Akımları

Pek çok şâir gibi Halit Fahri de şiir akımlarından etkilenmiştir.Bu etki daha onun ilk şâirlik günlerinde başlamış ve hayatının sonuna kadar devam etmiştir:

"Biz de sembolist olmuştuk.Bu arada Poul Verlaine'in herşeyden evvel musiki diye başlıyan şiiri vardır ya,işte o şiirle Verlanine'in ortaya attığı teze sarılmıştık.Tez doğrudur, şiir içsesidir,şâir kendi içinde o sesi bulursa orjinaldir,bulamazsa demek ki şiire yeni bir ses getirememiştir.Mesela bizim edebiyatımızda yüce Yunus Emre'nin sesi kendisininse taklitçilerin sesi kendilerinin değildir.Onun için Yunus unutulmaz yaşar, ötekiler kenarda kalırlar, yahut büsbütün unutulur giderler."(Ozansoy,1970-a:228).

Bu etkilenmenin erken zamanlarda başlamasında, gençlik yıllarında öğrendiği Franzsızcanın büyük tesiri vardır: *"Sonra Fransızca şiir kitaplarını okumaya başladım Victor Hugo,Lamartine, Musset vs. Klasiklerden bütün Fransız hocalarımın bütün gayretlerine rağmen Racini sevebildim.En büyük zevk aldığım parnesyenlerle Fransız ve Belçikalı sembolistlerdi. Verharen Rodenbah, Verlaine, Beaudelaire vs."*[677] Yukarıda da belirttiğimiz gibi ilk önce sembolistlerden ve parnasyenlerden etkilenir: *"Sonra Fransız edebiyatı ile temasımdan sembolistleri sevdim. Samain, Verharen, Verlaine, Beaudelaire, gibi.Şekil güzelliği üzerinde bazı müfrit tesirleri Hérédia, Mallerme,Le Comte de L'isle'den öğrendim."*[678] Onun sembolizme karşı olan ilgisi aradan uzun yıllar geçmesine rağmen cumhuriyetten sonra da devam etmiştir: *"..bugün gibi o zaman da bu sembolist şâirleri çok severdim."*[679]

Bu akımlardan sadece şiir alanında etkilenmez,roman sahasında da etkilendikleri vardır: *"Romanda realistleri ve bilhassa realizmle iç âlemi birleştirenleri severim.Duhamel gibi."*[680] 1930 yılından itibaren kendini gösteren populizmi ise beğenmektedir:

"Ecole populiste,monden hayatın zıttına, naturalizmin geleneklerini devam ettirmekle beraber, onun sosyal nazariyelerini ve modasını geçmiş üslubunu reddedecekti....

---

[676] "Millî Zevke Doğru",Peyam-ı Sabah Edebi Nüsha,N:24,22 Kânun-ı Sâni 1336,s.2

[677] Şehap Nafiz, "Halit Fahri Bey Diyor ki",Servet-i Fünun,N:1877,4 Agustos 1930,s.150

[678] Servet-i Fünun,"Sanat Anketimiz:Üstad Halit Fahri Cevap Veriyor",Servet-i Fünun,N:2439, 16 Eylül 1943,s.1

[679] "Fecr-i Ati Şâirleri Albümü",Yarım Ay:N:133,1 Temmuz 1941,s.4

[680] Servet-i Fünun,"Sanat Anketimiz:Üstad Halit Fahri Cevap Veriyor",Servet-i Fünun,N:2439, 16Eylül 1943,s.1

*Populizme gelince Leon Lemonnier'nin iddia ettiğine göre bu yeni edebi mesleğe gelinceye kadar,edebiyatta halk tabakası layık olduğu derecede ne incelenmiş ne de sevilmişti.O halde populistlerin prensibi halkı sevmek esasına dayanıyordu."*3[681]

Halit Fahri'nin beğendiği etkisinde kaldığı akımlar olduğu gibi beğenmediği kabul etmediği akımlar da vardır.Bu beğenmedikleri içinde özellikle Dadaizm ilk sırada gelir:*"Hele Dada..Bu ekolün bu komik ismini Paris'te Tristan Tzara 1916 senesinin sekizinci günü akşamı saat altısında bulmuş"*3[682]Zamanla bu sevmediği dadaizmin yanına kübizm de eklenir: *"Ara sıra çıkıp batan mecmualarda okuduğumuz bütün o kübik ve dadaist şiir numuneleri bütün o ipsiz sapsız hikayeler bunların pek göze batan acayip örnekleridir."*3[683]

Ona göre bu tarz akımlar şiir olmayıp şiir harici herşeydir: *"...Marinetti tarzında noktasız virgülsüz fakat müsâvi,zâit,tarh ve darp şeraitli kübik şiirler mi olur,yoksa Ilia Selvinski vari konstrüktivizm numunelerimi veya yine daha açıkça ve daha kaçıkça Dada oyunçakları mı?"*3[684] 1942 yılında bir dergide yayınladığı makalesinde bu akımlardan şikayetle söz eder ve onlara katılmamanın daha uygun olduğunu söyler: *"...esasen bugün köşede bucakta Şâir adam olarak göze çarpan sürrealist, dadaist fütürist bazı gençler vardır.Onları kendi sahalarında serbest bırakmak ve aralarına katılmamak daha doğru değil mi?"*3[685]

Fütürizmi ise horlayışa benzetir: *"Bir aralık bütün dünya edebiyatına burnunu sokarak en ince ve en yüksek ilhamların yarattığı sanat eserlerine bir eski şiir iddiasıyla sümküren bir nevi yeni şiir ortaya çıkmıştı.Nereden gelip nereye gittiği belli olmayan bu nazım tarzına fütürizm dediler.Bu adeta bir sayıklama lisanı idi,Fakat ekseriya gürültülü bir horlayış gibi dünya edebiyat piyasasına"*girdi.3[686] Ayrıca Halit Fahri, fütürizmi sanat eserlerinin doğumuna engel olarak görür:

3[681] "Altıncı Kat",Türk Tiyatrosu,N:283,Ocak-1955,s.6
3[682]"Dada Sayfası Münasebetiyle Hikmet Feridun Bey'e Açık Mektup",Servet-i Fünun,N:1829,27 Agustos 1931, s.195
3[683] "Birkaç Düşünce",Servet-i Fünun,N:2373-688,12 Şubat 1942,s.149
3[684]"Dada Sayfası Münasebetiyle Hikmet Feridun Bey'e Açık Mektup",Servet-i Fünun,N:1829, 27 Agustos 1931, s.195
3[685] "Şiirde Ne Yapmak İstedim",Servet-i Fünun,N:2399,13 Agustos 1942,s.152
3[686]a.g.m.,s.166

"Çünkü kene gibi şiirin kanını emen bu fütürizm cereyanı hangi memleket edebiyatına musallat olmuşsa uzun müddet orada hakiki,mantıki ve zinde sanat eserlerinin doğumunu adeta felce uğratmıştı."[687]

Şâirin bu akımlardan nefret etme sebeplerinden biri şiiri ifrata kadar götürmeleridir: *"Kübizm, fütürizm namlarıyla sütunlar dolduran acayip el-eşkal üslup sahipleri yazılarında her türlü ifrata varıyorlar."*[688] Halit Fahri'ye göre kübik,dadaist şiirle nesir arasında bir fark yoktur:

"İşte kübizme de bir misal
Bir tuğladan su sızar gibi içinden
Işık sızan abajur
Penbe bir abajur
Yalnız bir abajur
A.....ba..jur
Çok mu güzel orasını bilmem.Yalnız derim ki,bu tarzda nesir yazmaktan ise şiir yazmak daha doğru olmaz mı?"[689]

Fakat şâire göre bu akımlar bir gün mutlaka tarih olacaktır:

"Şiirimizde bunun hazin tecellisini görmekteyiz.Sürrealizm,fütürizm yapmak iddiaları bir aralık bir takım gençlerimizi haylice garip kelimeleri alt alta sağlı sollu sıralamak hevesine düşürmüştü.Çünkü mısra yerine mısrasızlık,vezinde nizam yerine anarşi bir nevi moda olmuştu.Neticede her gösteriş gibi bu moda da tavsadı ve bugün bu edebiyattan ancak kulağımızda kırık dağınık seslerin akisleri kaldı.Demek oluyorki muhitin hakiki duygularına ve ihtiyaclarına uymayan en zenginlerinden en fakirine kadar bütün Türk camiası içinde hiç olmazsa kültür sahibi zümreleri samimiyetle kendisine çekmeyen edebiyat ne kadar uğraşılsa asla yaşıyamaz."[690]

Buraya kadar genel olarak şâirin akım ve akımlar hakkındaki düşüncelerini verdik. Bundan sonra ise daha özele ineceğiz ve şâirin bazı akımlar hakkındaki düşüncelerini vereceğiz.

3.4.3.A.Klasisizm

Halit Fahri'ye göre bu akım her devirde bazı şâirler tarafından mutlaka kabul görmüştür. Hatta kendi yaşadığı devirde bile bazı şâirlerin bu akımın etkisinde olduklarına inanır. Bu akımın kurucusu ve en önde gelen şahsiyeti olarak Boileau'yu kabul eder ve onun L'Art Poetique (Şiir Sanatı)isimli eserinde sıraladığı kuralları

---

[687] a.g.m.,s.166
[688] "Kına Gecesi ve Hikaye Edebiyatımız",Servet-i Fünun,N:1672,30 Agustos 1928,s.243
[689] "Yedi Meşale",Servet-i Fünun,N:1654,26 Nisan 1928,s.379
[690] "Okunur Edebiyat İstiyoruz",Servet-i Fünun,N:1931-246,17 Agustos 1933, s.179

(Tabiata,Eskiçağa, Artistik mükemmelliyete olan saygıyı,Muhakemeyi),klasizmin temel ilkeleri kabul eder(Ozansoy, 1955:15).

3.4.3.B.Romantizim

Halit Fahri romantizmi "*Klasizmin dar kurallarının zıddına olarak sanatta hürriyet prensiplerini ilan eden ve 17 ile 18.yüzyıl edebiyatlarının rehber edindikleri muhâkemenin yerine muhayyile ve hassasiyeti koyan romantizm,şahsi zevkin kapris ve fantezilerine tamamıyla serbest bir maceradır*"cümleleriyle tarif ediyor.(Ozansoy,1955: 89). Halit Fahri, Alman Schiller ve İngiliz Byron olmak üzere romantizmin iki büyük sanatkarı olduğunu kabul ediyor. Bu ikiliden başka romantizmin ismini bulan Madame de Stael de hayran oldukları arasındadır.Romantizmin bütün karakterlerini görmek, öğrenmek isteyenlerin Chateaubriand'ın eserlerine bakmalarını tavsiye eder(Ozansoy, 1955: 79). Ayrıca romantizmi Avrupa'nın ikinci gençliği olarak görür:

"1870 felaketinden sonra Fransa'da yeni bir edebiyat uyanmıştı. Parnesyenlerin incili, nakışlı sanatından bıkıp usanan şiirde daha derûni daha ince ve grizan zevkler arayan bütün bir kâfile-i şebab bu edebiyatın temellerini kuruyorlardı. Fransız lisanına Fransız şiirine büsbütün yeni bir inkilap getirerek Fransız zekasının söndürülemeyeceğini göstermek emeli ile ortaya atılan ve içlerinde Verlen gibi emsalsiz bir şâir-i ahenk de bulunan bu gençlerin kalbinde çoşkun bir vatanperverlik hissi kaynıyordu.Sanat hakkındaki nazariyelerinin mâzi ile hiçbir alakası yoktu. Bilhassa rönesans isminde neşrettikleri risâle-i mevkûte mefkurelerinin hududunu tamamıyla çiziyor. Fransız edebiyatında timsâliyyün nâmıyla yâd olunan meslek-i edebi işte bu suretle tesis etmiş idi....Bu aralık rönesansa yazı yazan gençler o zaman henüz ber hayat olan Victor Hugo'ya müracaatla kendilerine reis-i edebi olmasını rica etmişler...."[3691]

3.4.3.C.Sembolizm

Şiire başladığı ilk yıllardan vefatına kadar etkisinde kaldığı akımdır. Ona göre sembolizmin temelini meydana getiren sembol şiirde şu şekilde olmalıdır:

"*Mademki herşey semboldür,mademki bir tasvir ancak uyandırdığı fikirle değerlenir,o halde aynı fikir bir çok manzaralarla ifade olunabilecektir.Bir kuğu kuşu,bir zambak bir yaprak kağıt beyazlık fikrini verebilir.Fakat bütün bu semboller saflık fikrinden başka daha bir çok soyut fikirler de uyandırabilir.O halde şâir düşüncelerini imajlarla ifadeye kalkıştığında ,bir sürü sembol arasından seçmek mecburiyeetinde kalıyor.Eğer seçmezse muhayyilesine gelen bütün ihtimalleri kullanmaya kalkınca bir çok motiflerin birbirine*

3[691] "Özlediğimiz Edebiyat",Peyam-ı Edebi Edebi Nüsha,N:24 22 Kânun-ı Sâni 1336,s.2

karıştığı bir müzik senfonisi gibi bir şey vücuda gelir ve herşey birbirine karışır." (Ozansoy, 1955:102-108).

Halit Fahri, sembolizmin Türk edebiyatındaki en büyük temsilcisi olarak Ahmet Haşim'i görüyor:

"*Ahmet Haşim,tek başına bir muazzam işi başarmıştır.Mamafih Göl Saatleri'nde hayalinin kudreti ile kendini tanıtan ve Şeyh Galip'ten sonra ikinci büyük sembolist olarak edebiyat dünyasına kanat çırpan bu şâir,asıl son eserinde ,Piyâle'de iç âleminin en musikili ve en esrarlı klişelerini açabilmiş,bize ruhun tâ derinliklerinden gelen ürperişle ihtizazların şiirini getirmiştir."*3[692]

Sembolizmin mana anlayışında da Ahmet Haşim'le hem fikirdir: "*Sembolik şiirde ise herkes kendi temâyülüne göre bir mana bulup onunla zevk duyacaktır.Çünkü çıkardığı mana kendi arzu ve itiyatlarına en uygun olanıdır*"(Ozansoy,1955:102).Halit Fahri'ye göre sembolik şâir ile parnas şâir arasında belli başlı farklar mevcuttur: "*Sembolist şâirler parnasyenlerin tamamıyla zıttıdırlar.Parnasyenler doğrudan doğruya tetkiklerle dış âleme dönmüşler ve öyle tasvirler yapmışlardır. Sembolistler ise,iç âlemlerine ve onun gizli köşelerine dönmüşlerdir.Bu dönüş Bergsonizm'e kadar dayanmaktadır*" (Ozansoy,1955:102).O, sembolizmi yeniden doğuş felsefesine değil, yeni bir doğuş felsefesine bağlamakta ve edebi olarak sona erebileceği fakat tesir olarak hep devam ettiğini savunur.Halit Fahri'ye göre sembolistler dış âlemi olduğu gibi almaktan ziyade hayal ve rüyalara yer vermişlerdir.Bir resmin görünüşünü değil musiki parçasındaki ahenği benimsemişlerdir.3[693] Bu sembolizme olan ilgisi şâirliğinin sonuna kadar devam edecek ve 1941 yılında bir dergide yer alan ifadesinde bu akım için "*...bugün gibi o zaman da bu sembolist şâirleri çok severdim*" sözlerini sarfedecektir.3[694]

3.4.3.D.Realizm

Halit Fahri,diğer bütün edebiyatçılar gibi realizmi romantizmin zıttı kabul eder ve klasizme bir dönüş olarak telakki eder.Yalnız bu dönüşte realiteye tam bir dönüş mevcuttur, yani herşeyiyle bir dönüş.Realist romanın babası olarak 1857'de yayınlanan Madame Bovary'yi gösterir.Gustav Flaubert'i de romantizmi tarihe gömen kahraman,bu romanı da realizmin saadet çığırını açan kitap olarak kabul eder.Ona göre realizm ile realizmin bir derece fazlası olan naturalizm arasında farklar vardır:

3[692] "Ahmet Haşim",Servet-i Fünun,N:2338,12 Haziran 1941,s.40

3[693]R.R. "Halit Fahri Bey'le Mülakat",Galatasay,N:10,15 Teşrîn-i Sâni 1931, s.9

" Realizm sanatın sadece gerçek bir taklidi olacaktı,bunun neticesinde vesikalı roman doğdu.Halbuki naturalizm ilme dayanmaktaydı ve deneysel romanı ortaya atıyordu. Birincisi yani vesikalı roman sadece dökümanları topluyordu,müşahade metodunu kullanıyordu diğeri olan deneysel roman ise tecrubeyi de kullanıyordu. Aralarındaki başka bir fark ise realizm çağdaş hayatın yanında geçmiş hayatı da verir, naturalizm ise sadece yaşanılan zamanı verir.Ayrıca realistler üsluba, kompozisyona son derece bağlı iken naturalistler kompozisyona fazla ehemmiyet vermemektedirler. Realizmin başlıca temsilcileri olarak Gustav Flaubert,Goncourt Kardeşler,Alphonse Daudet'i gösterir(Ozansoy,1955:86).Ayrıca Halit Fahri, realizmi fazla ifrata düşmüş olarak da görmek gerekir.3[695]

3.4.3.E.Natüralizm

Naturalizmi hakikatin biraz daha kuvvetlice yansıtılması olarak kabul eder. Roman alanında realizmi ciddi, naturalizmi ise üslup ve kompozisyon açısından gayri ciddi bulur.Ona göre naturalizm 1890 yılında tam zirvesindedir ve zafer halindedir.Fakat bu durumda iken onun sonunu hazırlayan sebep olarak da manasızlık veya kabalığı gösterir. Halit Fahri'ye göre bu akımın başlıca temsilcileri ise Emille Zola, Guy de Maupassant, J.Huysman'dır(Ozansoy,1955:86).

3.4.3.F.Parnasizm

Onun için parnasizm romantik-lirik şiire bir karşı çıkıştır. Parnasyen şiiri romantizme tepki olarak kabul ettiği gibi şiirdeki realizm olarak da görür.Parnas şiirinde greko-latin kültürünün izlerinin bulunduğunu ve pozitivizmin tesirinin olduğunu kabul eder (Ozansoy,1955:97). Ayrıca parnasyenlerin kişisel şiire karşı objektif ve duygusuz bir şiir tarzı meydana getirdikleri fikrindedir.Halit Fahri,parnasyenlerle Mekteb-i Sultanî'de öğrenci iken tanışmıştır:

*"Galatasaray'da talebe iken 1866'da Parnesse Contemporan adlı ilk şiir mecmuasıyla ortaya atılarak bir aile tesanüdüyle çalışıp muhtelif kıymetli eserler meydana getiren Parnassiens'leri tetkike başladım..İşte bu Parnasyen cereyanları benim için yeni bir ilham menbaı olmuştu...Bilhassa soneleriyle temâyüz etmiş tasvirlerindeki sade fakat isâbetli görüşleriyle bir çok takdirkar kazanmış olan Troppees muharriri J.M. Hérédia'dan mütekâsif billurlaşmış mısraın mumûne ve zevkini aldım."*3[696]

3[694] "Fecr-i Ati Şâirleri Albümü",Yarım Ay,N:133,1 Temmuz 1941,s.4
3[695] "Şiir Aleminde:Matbaada Akşam",Servet-i Fünun,N:1905,16 Şubat 1933,s.191
3[696]R.R. "HalitFahri Bey'le Mülakat",Galatasaray,N:10,15 Teşrîn-i Sâni 1931, s.9

Ona göre Parnasizm her ne kadar duyarsız olsa da, şekil mükemmelliği yönünden fevkaladedir. Halit Fahri için sembolik şâir ile parnas şâir arasında belli başlı farklar mevcuttur:

"Sembolist şâirler parnasyenlerin tamamıyla zıttıdırlar. Parnasyenler doğrudan doğruya tetkiklerle dış âleme dönmüşler ve öyle tasvirler yapmışlardır. Sembolistler ise,iç âlemlerine ve onun gizli köşelerine dönmüşlerdir. Bu dönüş Bergsonizm'e kadar dayanmaktadır"(Ozansoy,1955:102).

3.4.4. Millî Edebiyat

Halit Fahri millî edebiyatı şöyle tarif ediyor:*"Millî edebiyat kısaca bir milletin görüş hissediş ve yaşayış tarzlarını husûsi renkler içinde aksettiren edebiyattır."*(Çoşkun, 1938:99).Ona göre edebiyatımızın millîleşmesinde Ziya Gökalp gibi bazı edebiyatçıların mutlak etkisi vardır: *"Bizde hakiki millî edebiyat ancak sade Türkçenin, millî edebiyat cereyanının başladığı şu son onbeş sene içinde kendini belli etmiştir.Ziya Gökalp'in fikirleri bunda âmil olmuştur.Ömer Seyfettin'in himmeti de hiç unutulmamalıdır."3*[697] Onun için millî edebiyat demek vatanın hayatı demektir: *"Millî edebiyat millî edebiyat diye hergün sütun sütun yazı yazıyor,muhakemeler yürütüyoruz. Sadece etrafımızda ki hayat desek o özlediğimiz büyük ve ideal edebiyatı belki daha iyi tarif etmiş olurduk. Çünkü etrafımızdaki hayat,şumullü manasıyla bütün vatanın hayatı demektir."3*[698] Şâire göre bir eserin millî olması için mutlaka *"...zafer, harp,ulusal türküler terennüm etmesi"*gerekmez. *3*[699] Fakat mutlaka memleketin halinden bahsetmelidir:

"Bir takımları millî şâir yalnız vatandan ve vatanın istiklâlinden,cenkten zaferden bahseden şâirleri murad ediyorlar...Şâir içinde yaşadığı muhitin emellerini, zevklerini muvaffakiyetle gösterebilirse halkın ruhuna girmiştir.Çünkü bir halk kitlesinin kalbi kendi kalbinde çarpmaya başlamıştır....Şâirin eseri de muhitin rengine ,kokusuna bir kelime de hususiyete uygun düşmeye mecburdur.Aksi halde vücuda gelecek eser sahte birşeydir...Şâir muhitinden topladığı hisleri hayalleri samimi bir surette eserlerinde nispet edebilirse şüphesiz millî bir eser vücuda getiriyor demektir.Bu eser mesela bir mehtap tasviri olsa oradaki manzara herhangi bir memleketin mehtabı değildir.Şâirin duyduğu, büyüdüğü ilham aldığı memleketin mehtabıdır.Bir hikayenüvis,bir temaşa muharriri için mesele aynıdır.Başka türlü olamaz.....Millî şâir millî zevki nispet edendir...Millî şâir mutlak surette cenkten zaferden bahseden sanatkar değildir...Şâirin ve şiirin millîyeti ancak yaşanılan muhitin zevkine ananesine uygun düşmesiyle

---

3[697] a.g.m.,s.10
3[698] "Okunur Edebiyat İstiyoruz",Servet-i Fünun,N:1931,17 Agustos 1933,s.178
3[699] Suat Derviş, "Edebiyatımız Ne Halde",Cumhuriyet,18 Mart1936,s.4

*kâbildir...Fuzuli,Nedim,Yahya Kemal hepsi millîdir..Zira o zamanın ananesini zevkini eserlerinde ihyâ edebilmişlerdir."*3[700]

Bir edebiyatın millî olması için mutlaka savaştan bahsetmesi gerekmediğini mahalli konulardan bahsetmesi durumunda da millî olduğunu savunur:

*"Millî bir edebiyat bir muhitin edebiyatı ,tabiattan ve cemiyetten sanatkarın aldığı intibâların edebiyatıdır.Orjinal bir karaktere mâliktir ve mahalli bir renk içinde muayyen bir mizac aksettirir.Mevzuun bunda hiçbir tesiri yoktur...Harp şiirleri ,millî destan vesâire millî edebiyat içinde ancak mevzuları itibarıyla bir nevidir.Yoksa bu mevzular haricinde yazı yazmayan şâir ve romancının mutlaka millî edip diye tanındığı devir çoktan geçmiştir.Türk sanatkarı her neden bahsederse etsin millîdir. Yeter ki duygu ve görüşleri,eserlerinde gösterdiği tipler ve çizdiği levhalar mahallî olsun, mahalli ve samimi."*3[701]

Halit Fahri'ye göre millî bir edebiyat için seçilen konular da önemlidir:

"....ne Homer *ne Dante ne Corney bize ne asri ne de millî tahassüs yaratabilirler.Olsa olsa bu eserlerle eskimeyen temiz lisan ve insani duygularla beynelmilel,mahalli renksiz bazı pastijler vücuda getirebiliriz ki ,bu da özlediğimiz büyük ve orjinal millî edebiyat için hiç bir zaman hiçbir surette destek olmaz...Dumlupınar zaferi gibi insanlık tarihinin en büyük zaferini yaratan hem de Avrupalı münekkitlerin destan devri geçmiştir nazariyyesini değişmez bir düstur gibi kitaplarına yazdıkları bir devirde yaratan Türk milleti için bu zaferin heyecanları ve şanlı levhaları en muhteşem bir edebiyatı doğurmaya kâfi değil midir?"*3[702]

Osmanlı devleti dönemindeki edebiyatı ise gayr-i millî olarak nitelendirir:"*...fakat Osmanlı imparatorluğu asırlarca sadece İslamlık gayreti ile sadece ümmet mefhumu ile yaşarken ortaya koyabileceği edebiyat hiçbir zaman tam manasıyla,millî bir edebiyat olamazdı."*3[703] Millî edebiyat için yabancı kaynaklardan da kendi çizgimizi aşmadan faydalanma taraftarıdır:

"Millî edebiyatın millî kültürden doğacağını ıspata hacet yoktur.Bunu herkes tasdik eder. Ve yine şuna iman ederiz ki, sanat sahasında da ilim sahasında olduğu gibi, hariçten diğer milletler edebiyatından bir takım yeni fikirler şekiller getirmeye lüzum vardır. Millî karakterini muhafaza etmek şartıyla asri bir edebiyatın başka türlü teşekkülüne de imkan yoktur.Ancak,evet işte burada bir ancakla karşılaşıyoruz. Tamamamıyla yabancı edebiyatların tesiri altında kalınarak mahalli edebiyatın ihmal edilmesi de imkan dahilinde değil midir?Vâkıa bu tesirleri kendi zekası ile

---

3[700] "Millî Şiir,Millî Şâir",Alemdar,13 Kânun-ı Evvel 1335,s.3
3[701] Yeni Adam, "Halit Fahri Bey'in Anketimize Cevabı",Yeni Adam,N:19,7 Mayıs 1934,s.6
3[702] "Destan Devri Destan Edebiyatı",Servet-i Fünun,N:1939-254,12 Teşrîn-i Evvel 1933,s.306
3[703]"Edebiyatımız,Nasıldı,Nasıldır,Nasıl Olmalıdır",Servet-i Fünun,N:1982-297, 16 Agustos 1934, s.178

yumuşatmasını, eritmesini bilen şuurlu ve olgun sanatkar için böyle bir tehlike bahis mevzu bile olamaz."[704]

Halit Fahri, bazı egzotik eserleri dahi millî kabul eden bir anlayışa sahiptir:

"Ancak yine bir milletin tefekkür tarzlarına hususi bir şekilde toplamak şartıyla beraber, tamamen başka milletleri yahut bir kelimede bütün dünyayı alakadar edebilecek bir mevzuda yazılmış eserler millîdir.Sonra nice egzotik eserler vardır ki, yazanın memleketinden hariç diyarların hayatını naklettiği halde yine o muharririn mensup olduğu milletin hassasiyet ve tefekkür adesesi içinden geçtiği cihetle bu nevi eserler daha millîdir.Demekki millî kelimesini edebiyatta çok kere sanıldığı gibi dar bir çerçeve içinde tutmak asla doğru bir faraziye değildir...Millî edebiyat bütün mevzuları, bütün rûhi hadiseleri, ma'şeri hayatın bütün derinliklerini ve aynı zamanda bir memleketi kültür seviyesine göre bütün rûhiyat ve felsefe sistemlerini içerisine alır... Şâir milletin düşünce ve duyuşlarını kendi ruhunda toplayan ve nakleden kişidir.Millî şâir milletin çocuğudur.Ve bütün az çok eserleri bir muhitte takdir ve zevk uyandıran bütün şâirler millîdir." (Ozansoy,1938:100).

3.4.5. Tenkit

Hâlit Fahri şâir ve yazar olduğu gibi aynı zamanda iyi bir münekkittir. Makaleleri içinde tenkit ile ilgili olanlar bir hayli yekûn tutar.Ona göre tenkit *"....muhâkeme ederek açık görmek meselesidir.Oynadığı rol kıymetleri görebilip ayırmak, temeyyüz eden muharrirlerle kârîler arasında bir nevi rabıta vazifesini ifâ etmektir"* cümlesinde olduğu gibi olmalıdır.[705] Tenkidi bu şekilde kabul eden Halit Fahri, münekkidi de şu cümlelerle tarif eder:

"Münekkide gelince o bize sanatkarın yarattığı âlemi bir daha yaratmasını bilen, zevkinin ve zekasının mensurundan geçirdiği ışıkla eserlerin derinliklerini aydınlatan kıymetli şahsiyettir.Yani böyle bir münekkit eserin sanatkarından sonra onunla aynı yolda, aynı ideal içinde aynı duyguları ve hayalleri görerek yürüyen ikinci bir sanatkardır. Mütefekkirdir, hassastır, incedir ve zevklidir."[706] *"Münekkidler asar-ı fikriyyede güzelin ebedi kanunlarını arayan muharrirlerdir.Esasen tahayyülatın inkişaf ettiği saha pek vâsidir.Münekkid bazen bir filozof tavrı takınarak eser-i edebiyyenin hâvi olduğu müvad içinde hakiki,güzel ve iyinin münasebetlerinin ne olduğu tarife çalışır...Bunları grup halinde taksim eder,fakat müellifin serbestiyyesini ve zevk-i selim üzerine müessis hususu kanunlarını indi bir takım kaidelere mahkum etmeğe uğraşmaz.Asırlar arasında bir milletin inkişaf dahisini, mübdeindeki sâfiyane sünûhatinden tutunda türedi devirlerine kadar adım adım takip eyler. Eski ve yeni kitapları mukayeseye girişir ve hangi tarafta rüchan gördüğüne zevkinin bütün istiklaliyle karar verir.Meşhur eserleri ayrı ayrı tahlil eder;onların meziyet ve kusurlarını tafsilen gösterir;akıl ve mantığın her zaman hak olan düsturlarına niğehbân olur.Böyle bir vazifenin hakkından gelebilmek için münekkidin ahlaki ve edebi olarak nasıl fâsıla-i mâlikiyyeti lazım geldiği kolaylıkla anlaşılabilir. Sanatın prensiplerini kavrayan sami, nafiz bir zeka,güzellik ve çirkinlikleri,kusurları tefrik*

[704] "Son Neşriyat Bir Kaç Düşünce",Servet-i Fünun,N:2373,11 Şubat 1942,s.149
[705] Şehap Nafiz, "Hâlit Fahri Ozansoy Diyor ki", Servet-i Fünun,N:1877-192,4 Agustos 1932,s.160
[706] a.g.m.s,160

edecek kuvvetli bir tahsis;bazı tasvirâtın hakikatini takdire muktedir olacak surette kalp, beşer hakkında kâfi vukuf ve malumat,muharrirlerin maksad ve duygularına nüfûza müsâid bir muhayyile ,hâli ve mâziyi millî edebiyat kadar ecnebi edebiyatlarını da kucaklayan bir ilim ve irfan, üslubu sayesinde takdirlerini ve nasihatlerini kıymetli gösterecek bir mehtab.İşte münekkide fikren lazım olan esâsat bunlardır. Hakkı tanır, kıskançlığa düşmez bir ruh,bir aşk-ı hakikat, şaheserleri medh ederken hararet ve safveti his eyleyecek bir heyecan-ı hüsn;işte münekkidin kalbinde arayacağımız kıymetlerde bunlardır.Hülasa vazifesine hakikaten layık olan bir münekkid,ancak böyle mütefekkir ve asil bir çehre gösterebilir." (Ozansoy, 1925:338)

Bu cümleler Halit Fahri'nin sevdiği münekkit tipini tarif etmektedir fakat onun bir de sevmediği münekkit tipi vardır:

"*..sayıları artan tiyatro eleştirmecileri de ortaya çıktılar. Ben bunların bir kısmını basın hayatında çok eskiden tanırım.Bir zamanlar bir tanesi matbaalarda ince bir tahta parçasının ucunu mürekkebe daldırarak resim yapardı.Bazıları zabıta muhabiri, bazıları da şâir bozuntusu idi.Şimdi bunların arasına bir yenisi daha katıldı. Tiyatroların gala gecelerinde herkesten evvel gelerek kulislere girip artislere selam sarkıtan, sonra birisinin koluna yapışarak dır dır ,kendince büyük bir şeyler anlatan bir eleştirmeci.*"(Ozansoy,1970-a:353).

Tenkit anlayışının temeli objektiflik esasına dayanan Halit Fahri, eleştirilerinde tarafsız olunması gerektiğine inanır:

"*..tenkit kalemi tıpkı bir operatörün neşterine benziyor ve bu neşter yalnız hasta yaralı, sakat uzuvlar üzerinde dolaşıyor, kesiyor,biçiyor ve bu ameliyattan sonra bütün vücudun birden bire hareketten mahrum kaldığını,öldüğünü görüyorsunuz. Çünkü operatör, yahut müfessir, münekkit,müşerrih bu ameliyatı esâsen vücudu kurtarmak gâyesiyle yapmamıştır.İhtimal bu gâyeye tamamıyla menfi bir heves onun eline bu neşteri vermişti.*"3[707]

Onun için tenkitte iki yol vardır.Bunlardan biri sadece sanat davasının güdülmesi,diğeri de işin şahsiyete dökülmesidir.O,bunlardan birinci yolu tercih eder(Ozansoy,1970-a:356). Her meslekte olduğu gibi münekkidin de kendini yenilemesi gerektiğine inanır:"*Artık bizde münekkit geçinenler biraz Avrupa'nın eserlerindeki hususiyeti ve tenkidin almış olduğu derin ve psikolojik kıymeti biraz anlamaya çalışsalar bize hergün klişe fikirler, köhne akîdeler ve yâveler dinletmekten hem kendilerini hem de edebiyat karilerini kurtarmış olurlar.*"3[708]

3[707] "Yanardağ",Uyanış,19 Temmuz 1928,1666-192,s.147

3[708]Şehap Nafiz, "Hâlit Fahri Ozansoy Diyor ki",Servet-i Fünun,1877-192,4 Agustos 1932,s.160

Tenkitte örnek aldığı kişi ünlü Emprestyonist münekkit Anatolle France'dir. Bu sebepten dolayı emprestyonist tenkit daha çok sever.[709]Hâlit Fahri, tefsire, açıklamaya ,yoruma muhtaç olan tenkidi kabul etmez. O, herkesin münekkit olamayacağına inanır: "*..dün hikaye yazan bugün münekkid, bozuk dört mısra vücuda getiren temâşâ nüvist kesiliyor...Üdebâmıza safsata bir tenkit sahifesi karalamak,okunacak bir eser yazmaktan acaba daha mı kolay geliyor.*"3[710] Münekkidi bir rehber olarak görür ve "*bugünkü gençlik herşeyden evvel kendilerine büyük sanat yolunun sonundaki gülistanları gösterecek bir rehbere muhtaçtır. Münekkidin vazifesi budur*"der fakat "*ne yazık ki ne şiirde ne romanda ne temâşâ edebiyatımızda böyle hakiki bir münekkide henüz mâlik değiliz*"diyerek bu durumdan şikayet eder.3[711]

Bazı münekkitlerin tenkit anlayışından şikayetçidir:

"*Bizde münekkit bir takım fantezilere sahiptir.En derin mısra diye Yazık Oldu Süleyman Efendiye sözünü tekrar eder durur.İşte Nurullah Ataç'ın bir âmentüsü; var mı yok mu,Yahya Kemal ve Nedim.Amenna bunlar büyük sanatkarlar.Fakat Nurullah Ataç'ın midesi iki türlü yemek yiyor.Başka yenilecek bir şey olduğunu kâle bile almıyor.*"3[712]

Şikayetçi olduğu durumlardan biri de Türk edebiyatındaki yıkıcı tenkit anlayışıdır:

"*Bu kavga acaba ne zamana kadar devam edecek.Edebiyatı mahalle kahvesine çevirmek günah değil mi?Dünya değişiyor, edebiyat,felsefe, içtimaîyyat,hâsılı bütün fikir cereyanları istihâleden istihâleye uğruyor bizim yazı yazanlarımız ise hâlâ birbirini didiklemekten birbirinin gözünü oymaktan geri durmuyor....Bu işin daha garip cihetleri var.İçimizden bazıları tavşana kaç tazıya tut diyor...böyle iskenderâne bir hücum ile dünyayı kasıp kavuracağına daha mülâyim bir yoldan maksadına vâsıl olamaz mı idi? Kendi kendime düşünüyorum da bizdeki bu yıkıcı zihniyeti bir türlü anlayamıyorum.Şurada topu topu sanatla uğraşan beş on kişiyiz,öyle iken yine hepimiz ayrı ayrı birbirimizi taşlamaktan başka bir şey düşünemiyoruz.Bunun ne fâidesi var? Acaba başkasının yaptığını hiç beğenmemek mutlak surette kendimizi beğendirebileceğimize mi delâlet eder. Ekseriyetle bunun zıttını görüyoruz.Hislerimize o kadar mağlubuz ve kalbimizin bütün alevini bu beyhûde münakaşaların yaylım ateşiyle o kadar tüketiyoruz ki, nihayet yorulup bir eser vücuda getirmek istediğimiz zaman ilham menbaımızın adeta çölde kavrulan bir vâhâ gibi kuruduğunu görüyoruz.Ve o anda yalnız fikirlerimizle çalışabiliyoruz...Böyleleri adeta leş üzerinde gıdalanan kargalar gibi başkalarının,yolda,gazinoda,mecliste söyledikleri sözler ile geçinirler ve en fecii sizi sizden çalınma mülâhazalarla mat etmeye kalkışırlar.Halbuki bu zavallı böyle tufeyli bir say...Vâkıa bu anane Naci Efendi devrindende evvel başlamıştır. ...kullanılan usul daima aynı iğrenç usulden başka bir şey midir? Son silah-ı*

3[709] "Yine Vezin Meselesi",Yeni Mecmua,N:58,22 Agustos 1918,s.113
3[710] "Zavallı Sanat",Şâir Nedim,N:9,13 Mart 1335,s.129
3[711]"Genç İstidatlar Karşısında Umûmî Bir Kaç Mülahaza",Servet-i Fünun, N:1600, 14 Nisan 1927, s.343
3[712]Hikmet Feridun Es, "Halit Fahri Ozansoy Diyor ki",Akşam,27 Şubat 1939,s.7

*müdafâmız ise daima haysiyyete tecâvüzdür...Birbirimize hürmet,his duyalım, hatalarımızı samimi surette konuşalım.Fakat tahkirden,tezyiften bilhassa küfürden uzaklaşalım...Kim bilir bu müşâtemelerin feda ettiği uzun ve kıymetli zamanlar zarfında ne kadar şaheserlerin mezarı kazıldığı ne kadar yüksek ilhamlar ihtimal bir daha ele geçmemek üzere ufûl edip gitti."*3[713]

3.4.6.Tercüme

Halit Fahri'nin bu konuda en çok şikayet ettiği konulardan biri şuursuzca yapılan tercümelerdir:

" *Ya o Fransızcadan sadece isimleri değiştirilerek adapte edilen salon hikayeleri. Bunlar bu hikaye istilâsının gülünç köşelerinden bilhassa dikkate şayan bir cephedir...O halde bunları yazanlar için maddi menfaatten gayrı memlekete manevi olarak ne gibi bir faidesi vardır.Türk edebiyatı bütün bu karalamalardan müsbet olarak ne kazanacaktır..."*3[714]

Şâirin nazarında bu bilinçsizce yapılan tercümelerin temelinde tekbir şey vardır o da kitapçıların para kazanma iştahı: "*Ne facialar ilim ve sanat namına ne korkunç katliamlar yaptılar.Mesela Shakspare'nin en meşhur trajedilerini aldılar,perde perde hülâsa ederek dilimize çevirdiler.Racine'nin eserlerini Nergisî üslûbuyla cild cild sıraladılar. Fakat yalnız klasikler mi?Muasır garp edebiyatı üstadlarının eserleri de bu eli kalem yerine pala sallıyan düşüncesiz ve zâlim mütercim taslaklarının akınına uğrar.Kitapçılar sadece kâr peşinde.*"3[715] Halit Fahri,bu para kazanma hırsının gerçek mütercimleri zor duruma düşürdüğü fikrindedir:

"*..tercüme ahlakı da yok.Münhasıran para kazanmak endişesiyle kurulan tercüme kumpanyalarını görüyoruz.Bunların yanında tercümeyi ince bir iş, gerçek bir sanat sayan iyi niyet sahibi mütercimlerin müşkül durumunu bir düşününüz.Çalakalem bir mütercim bir forma üzerinde bir saat uğraşmıştır,siz haftalarınızı vermişsinizdir.Böyle iken maliyet fiyatını azâmi ucuza maletmekten başka gayesi olmayan kitapçı tabi onun eserini satın alır.Ve piyasada bir tercüme enflasyonu,bir kalitesiz eser resmi geçidi başlar.*"3[716]

Ona göre her eser tercüme edilemez.Türk edebiyatında eserleri tercüme edilebilecek yazarlar şunlardır:

3[713] "Edebiyat Gürültüleri",Ümid,N:9,9 Eylül 1336,s.7
3[714] "Kına Gecesi ve Hikaye Edebiyatımız", Servet-i Fünun,1672-198,30 Agustos 1928,s.254
3[715] "Arzuhalcilik mi Mütercimlik mi?",Uyanış,N:2223-538,30 Mart 1939,s.293
3[716]Şinasi Özden, "Halit Fahri'nin Cevabı",Varlık,N:264-265,1-15 Temmuz 1944, s.382

"Bir çok eser tercüme edilince edebi kıymetlerini kaybederler.Lakin mesela Hâmid tercüme edilirse kaybetmez kazanır.Çünkü Hâmid'in lisanından ziyade fikri, imajı, peyzajı kuvvetlidir.İyi bir Fransız dili de buna ilave edilirse Hâmid çok kazanacaktır. Mesela Dalavaciro'yu düşünün .Bunun Türkçesinde lisan hiç te bizim lisan değildir.Dil eskimiştir.Güzel bir Fransızca ile ne kadar güzelleşebilir. Dalgalar, fillerin topraklara düşüsü...Mâi ve Siyah terkibi izafetten filan kurtulunca Avrupa'lıların önüne hiç sıkılmadan süreceğimiz bir roman olacaktır...Lakin onun Bende Konağı'nı tercüme etmek Türk edebiyatından güzel bir numune vermek demektir...Sonra Hüseyin Rahmi'nin bütün eserlerini tercüme etmek bir vazifedir.Sonra Ahmet Rasim.Ahmet Rasim, nasıl tercüme edilmez.Bunlar dilimin ucuna ilk gelenler." 3[717]

Halit Fahri'nin sadece nesir sahasında çevirileri yoktur.Şiir alanında da tercümeleri vardır.3[718] O, ya eseri çok güzel bulduğu için veya çeviri işi ona verildiği için tercüme etmiştir.Poıl de Carotte isimli eserini niçin tercüme ettiğini de şu cümlelerle ifade ediyor:

"Bir kere bu tatlı okunabilen bir eser.Zaten bizde kitap okuyanlar az.Halkı garbın iyi eserlerini okumağa alıştırmak istiyoruz.Bunun için de hem edebi kıymeti olan,hem de okuyanı eğlendirecek kitaplar seçmemiz lazım.Bunların arasına ağırlarını,hatta en ağırlarını tabiatıyla sıkıştıracağız.

Poıl de Carotte'un meziyetlerini ve hemen bütün dünya dillerine tercüme edilmiş olmasının sebeplerini de ayrıca izah etmek isterdim.Bu eser bütün sadeliği içinde,en ince nuanceleri ile bir çocuk ruhunu,psikolojisini göstermektedir.Aynı zamanda en basit,günlük hadiseler içinde taşralı bir ailenin yaşayışını,düşüşünü ve bütün şefkatini öbür çocuklarına vererek bir tanesini bile bile nasıl ezdiğini gösteriyor.Poıl de Carotte bunun için küçükten kurnazlaşmış ve kaşarlanmıştır;ruhunun derinliklerindeki ıztırabı da romancı en hafif,en sade ve her biri ayrı ayrı hadiselerle mükemmel canlandırıyor. İşte bu cihetten bütün dünyadaki basit halkın birkaç tipini bu ailede teksif edilmiş bir halde buluyoruz.

Jules Renard'ın bu eserinden çıkardığı bir perdelik piyes te şüphesiz bu çok insani cephesinden alaka uyandırmış ve Comedie-Francaise'de olduğu kadar bütün dünya sahnelerinde de temsil edilmiştir.Bu kitabı şahıs isimlerini değiştirerek,yani onlara birer Türk ismi vererek te tercüme edebilirdim,gene hakikati değişmez ve hiç yadırgamadan okunurdu.

İkinci meziyeti de-ki mühimdir-yazılışındaki şekildedir:Bazıları hatta fıkra denecek kadar kısa bölümler,bir piyeste olduğu gibi konuşmalar ve daha bunun gibi okumayı kolaylaştıran ve alaka ile beraber zevki çoğaltan bir teknik.Bu tarzda bir eser şimdiye kadar bizde ne tercüme edildi ne benzeri yazıldı." (Ozansoy,1937:V).

3[717] "Yeni Nesil Kim Bizden Sonra Kim Geldi ki",Akşam,24 Şubat 1936,s.9

3[718] "Paul Geraldy'ye Açık Mektup",Hisar,N:84,Aralık-1970,s.22

Halit Fahri 1940'lı yıllarda yapılan tercüme bolluğundan da şikayetçidir:

"Denilebilir ki Tanzimat'tan bugüne kadar hiç böyle tercüme cereyanı ile kafalar, gönüller şenlenmemişti.

Ancak her okyucu kitlesini memnun edecek çeşitli tercümeler içinde yarına kaç tanesi kalabilecek?Bunu düşünürken biraz da içimizde hüzün ,hatta bir üzüntü hissettiğimizi saklayamayız.Bakıyoruz,en yüksek garplı bir müellifin en meşhur bir eseri en acemi bir kalemin ucuna takılarak zorla Türkçe'ye nakledilmek istenmiş.Mütercimin her iki lisanda da zaafını belirtecek cümleler daha ilk satırlardan başlıyor.Garplı müellif ne demiş bizimki ne anlamış?Böyle tercümelerin örnekleri ne yazık ki en çok rastladıklarımız arasındadır.Facia bununla da bitmiyor.Garp edebiyatını,kültürünü tam manasıyla yayacak olan tercümeler gibi güzel bir hararetle okuyanların hudutsuz rağbeti ile karşılaşınca yavaş yavaş değerini ve ülküsünü kaybederek adi bir ticaret alış verişi haline geliyor. Böylesi fikirde yapılan karaborsa muamelesinin en bayağıdır. Çünkü mesela çok az tanınmış bir şâir bile,daha bu haftalar içinde Pierre Loti'nin çok meşhur bir eserini 60 sayfalık bir hülasa haline koyarak ismi altına neşretmekten çekinmedi...Düşünün bir kere kırk yıl önce Hüseyin Cahid'in Arap harfleriyle iki yüz şu kadar sayfa tutan aynı romanın tercümesi bugün altmış sayfa.Hani buna ne ağlamak ne de acı acı gülmek kâfi gelir,döğünmek hatta saçlarını yola yola haykırmak bile insana en hafif bir isyan gibi geliyor.

Bunula beraber,son tercüme eserler arasında gerçekten değerli olanları da yok denilemez.Öyle sanıyorum ki bütün bu kasırga geçtikten sonra ayakta durabilecek olanlar yalnız böyleleridir.İyi amma kağıdın bu kadar kıymetli ve pahalı olduğu bir devirde, diğer kötü tercümelerin bolluğuna ve bunun kurtlu peynir yahut acı zeytinyağı satışı gibi sadece okuyanı aldatıcı ancak midesi yerine kafasını ve zevkini bozucu bir mahiyet alışına uzun müddet göz yummak kâbil midir?Aynı zamanda diyeceksiniz ki münekkitler neden bu işi ciddiyetle kontrol etmiyorlar?Neden sadece iki ayda bir çıkan tercüme mecmuasına bu vazifeyi bırakıyorlar? O mecmua bile bu işe nihayet bir kaç sayfasını ayırabilir.Hatta her eseri şu veya bu sebeple tenkit masasına yatırabilir mi? Hani doğrusu bu suallerin cevapları az çok yok değildir,yalnız herşeyden evvel, münekkidin de bu işe sütunlarını ciddiyetle ayırabilecek gazete ve mecmualara ihtiyacı şüphesizdir.Harp haberleri arasında,binlerce onbinlerce insanın katliyam haberi arasında birkaç şaheserin kötü mütercimler elinde öldürülmesi,bugün azami bir hüsmüniyetle kaç kişiyi alakadar edebilir?Sonra hangi gazete yazı işleri müdürü bu işe uzun sayfalarını tahsis etmek cesaretini göze alır?Demek ki fena tercüme ve insafsız mütercim bu tuttuğu yolla daha uzun zaman atını koşturmaya imkan bulabilecektir.İşte esas itibarıyla güzel ve faydalı olan ,fakat bu bizdeki son şekliyle tereddiye uğrayan tercüme hareketinin gerçekten acınacak,ağlanacak ve hatta,yukarıda dediğim gibi, döğünülecek tarafı budur."[719]

Her konuda olduğu gibi tercüme faliyetlerinde de karşısında Nurullah Ataç'ı bulur.Ataç onun Poıl de Carotte tercümesi için şunları söyler:"*Kitabın Türkçesini okumadım. Halit Fahri Ozansoy bu müşkil işi nasıl başarabildi bilmiyorum.Rivâyetler muhtelif,kimi iyi*

[719] Tercüme,Son Posta,N:4980,17 Haziran 1944,s.4

kimi fena diyor. Halit Fahri Ozansoy kadim dostum olduğu için tercümenin iyi olduğunu söyleyenlerin haklı çıkmasını temenni ederim."3[720] 1939 yılında tercüme komisyonu kurulur.Halit Fahri de bu kurulda görevlidir.Nurullah Ataç da bu komisyona başkan olarak atanır.Bu durum üzerine Halit Fahri komisyondan istifa eder ve her zaman karşısında yer alan Ataç için Akbaba'da "Nurullah Ataç ve Tercüme İşleri" adını taşıyan şiirini yayınlar:

"Ataç oldukça komisyonda reis
Düşemem tercüme gayyâsına ben
Girerim sade şiirler okuyup
Onu korkutmaya rüyasına ben"3[721]

Baha Dürder onun tercüme faliyetlerini şâirliğinden daha ön planda kabul eder: "*Türk harflerinden sonra Şehir Tiyatrosu'na çeviri olarak verdiği Altı Şahıs Muharririni Arıyor,Korkunç Gece,R.U.R gibi oyunları,Graziella,Rafael,Bir Sipahinin Romanı çeviri romanlarının özellikle ünlü Fransız romancısı Duhamel'in (Salavin)kişili dizi romanlarının çevirileri onun yaptığı işlerin en yararlılarındandır.Bu eserler edebiyata ozanlığından daha çok kazanç sağlamıştır.*" (Dürder,1960:99). Ebubekir Pamukçu ise Dürder'in tersine Fransızcadan yaptığı çevirilerden dolayı eleştirmenlerin tepkisini çektiğini ve çok kötü bir yabancı dile sahip olduğunu,Türk dili kurallarına uymadığını söylemektedir(Pamukçu,1979:131).

3.4.7.Dil

Halit Fahri'ye göre "*Lisan canlı bir mahluka benzer ve onun hareketi cümle ile kendini belli eder.*"3[722]Şiir dili konusunda en çok Tevfik Fikret'i takdir eder ve en büyük inkilabı onun yaptığına inanır:

"*...Bâki'den sonra lisan-ı şiirimizde en büyük inkılabı Fikret'in yaptığına kâniim... Fikret'e gelince lisan nazmımızı bütün manasıyla yenileştiren ,klasik mısraı kırıp her türlü inhirâya elverişli bir hale getiren ancak odur...Aynı zamanda gettikçe tekâmüle doğru yürüyen Fikret'in lisanında pek titiz bir hummâ-yı sanat sezebiliriz.Kelimeler sanki sanatkarın elinde birer inci birer mücevher gibi uzun itinalarla işlenmiştir. Okurken hissedersiniz ki, bu şiirlerin hepsinde birer akrabalık vardır...Hasılı Fikret'in zevk-i sanatıyla şiir lisanımız artık uzun zamanlardan beri beklenilen sadeliğe ve o sadelik nisbetinde yeniliğe mazhar olmuştur.*"3[723]

3[720] Nurullah Ataç, "Poil de Carotte",Haber Gaz.,25 Agustos 1937,s.4
3[721] Akbaba,N:323,28 Mart 1940,s.12
3[722] "Ankara'da Türkçe ve Edebiyat Muallimleri Kongresi",Servet-i Fünun, N:1778, 18 Eylül 1930,s.231
3[723] "Şiir Lisanımız",Peyam-ı Edebi,N:19,18 Kânun-ı Evvel 1335,s.2

Fakat dil konusunda asıl inkilabın Cumhuriyet'ten sonra olduğuna inanır:

"Tanzimat edipleri ise gözlerini garba çevirirken lisanda tamamıyla şarklı kalmışlardı. Eğer Avrupa medeniyetinin bilhassa ondokuzuncu asırdan beri millîyet cereyanına bağlanmakla ilerlediğini kuvvetle sezselerdi dilde de bu yolda giderler ve Edebiyat -ı Cedide'de pek sırıtan yarı şarklı yarı garplı acaip bir lehçeye düşmekten kurtulanlardı.Millî kıymetlerin en başında gelen millî dil gelişmesi bunun içindir ki, ancak Cumhuriyet'ten sonra hız alabildi.1908'den sonra Ziya Gökalp'in Türkçülüğü bu hareketin ilk temel taşını atsa bile davanın esaslı bir suretle ele alınması yine bu mesut rejimin havası içinde kâbil olabilmiştir."[3724]

Halit Fahri,Turancıların dil konusundaki düşüncelerini hayal olarak nitelendirir:

"İki muhtelif zümre birbirine girmiştir.Birisi Nergisî'den tevârüs ettiği mutantan terkipler ve secilerle hasmına müthiş bir yaylım ateşi açıyor, diğer kısım ise Turan'dan getirdiği Bozkurt kafasını bayrak gibi havada sallıyordu. Halbuki iki tarafta hata ediyordu.Zira lisanımızın artık ne ilk zümrenin iddiası gibi acemane çeşnisini muhafaza edebilir,ne de diğerlerinin arzusuyla Çağatayca'ya tebeddül edebilirdi.Enderun lisanı çoktan iflas etti diye yerine Altay lehçesi ikâme olunamazdı.Biri Nergisî'de uyuyorsa öbürü Kutadgu Bilig'in sahifelerine gömülmüştü.Birincisi hiç olmazsa Osmanlı Türklerinin tarihinde yaşıyordu,diğeri bizim için bir efsaneden başka bir şey değildi.3[3725]

Şâirliğinin ilk yıllarında etkisinde kaldığı Servet-i Fünun'cuları dil olarak da beğenmemektedir:

"Kullandıkları dil ,bütün yeniliklerine rağmen çok kere bir kısım divan şâirlerinin ve nâsirlerinin bile üslubundan daha koyu arapça ve acemce idi.Yani tabiri caizse, şalvara jakerta giydirmişlerdi.Tehassüsler yeni tefekkürer yeni,fakat bütün lisan yine eski osmanlı lisanı idi ve bu lisan Türkün kendi lisanı değildi." (Yazar,1938:154).

Kullandıkları dil bakımından nesirde Yakup Kadri'yi nazımda Yahya Kemal'i beğenmektedir:

"Bugünkü lisan harb-i umûmiden itibaren ve millliyet cereyanının tesiri ile eserlerini vücuda getiren ve bugün aşağı yukarı kırk yaşına yaklaşan edebiyatçıların eseridir.Şâir ve nasir bunlar yirmi sene içinde asırların yapamadığı inkılabı yaptı.Ancak bu sayededir ki, bugün yazımızda güneşe, güneş diyoruz.Neydi o Acemce terkipler,güneş yerine âfitap,hurşit,şems,mihr vesâire kelimeler...Türkçenin en iyi numunesini Erenlerin Bağında'ki harkulâde lisanla Yakup Kadri şiirde Yahya Kemal verdi."[3726]

Yahya Kemal'e olan hayranlığının temelinde onun Türk dilini çok iyi kullanması yatmaktadır: *"Yahya Kemal'e hayranlığımız nereden geliyordu? Çünkü o Türk dilinde pürüzsüz,tam ve adeta musaffa diyebileceğimiz bir ideali tahakkuk ettireceğe*

3[724] "Türk Dil Bayramı",Servet-i Fünun,N:2406,1 Teşrîn-i Evvel 1942,s.1
3[725] "Bezgin Ruhlar",Peyam,N:44,14 Agustos 1335,s.2

benziyordu."3[727] Dil konusunda hayran olduğu edebiyatçılardan biri de Arif Nihat Asya'dır.Ve Asya'yı

"Burda korolar sololar
Çınlar marılin marılin"

mısralarından dolayı "*Bu derin ruhlu şâiri bütün kalbimle tebrik ederim. Uydurma dili, sanatsız ve berbat ideolojik şiirlerin cirit attığı bir edebiyat alanında ancak böyle şiirlerle onların yolunu kapatabiliriz.Bu berrak dilimizin öz sesidir*" diyerek tebrik eder (Ozansoy, 1970-a:197).

Daha önce belirttiğimiz gibi dil konusunda beğendiği şâirlerden biri de Tevfik Fikret'tir:

"*Bu vasfa lâyık bir şâir ya mensup olduğu milletin nazım lisanına Tevfik Fikret gibi sağlam bir inşâ,pürüzsüz temiz bir ifade ve seyyâliyet vermiştir,bu cepheden edebiyat tarihinde mühim bir mevkii vardır;yahut bu lisan bilhassa yeni sesler getirmiş,yeni bir hayal ve his âleminin gizli kapılarından bize seslenmesini bilmiştir.*"3[728]

Halit Fahri hemen hemen her konunda olduğu gibi bu konuda da düalizm içindedir.1919 ve 1933 yıllarında dilde çok büyük inkilaplar yaptı dediği Tevfik Fikret ve arkadaşlarını 15 yıl sonra kullandıkları dil bakımından eleştirmeye tabi tutar:

"*Tevfik Fikret,Cenap Şahabettin şiirde, Halit Ziya, Mehmet Rauf romanda yepyeni bir âlemin kapısını zorluyorlar, bazen bu kapıyı arkasına kadar açıyorlardı. Fakat lisan sadece teknik demek değildi. Kullandıkları dil bütün yeniliğine rağmen çok kere bir kısım divan şâirlerinin bile uslubundan daha koyu arapça ve acemceydi."3*[729]

Yeni nesil ile anlaşmanın en iyi yolunun dili millîleştirmekten geçtiğine inanır:

"*Yapacağımız iş mümkün olduğu kadar açık Türkçe yazmaktır.Arzumuz ve iddiamız ister halka ister güzidelere hitap etmek olsun....Biz lisanımızı millîleştirmekte asırlarca geri kalmışız. Fazla uzağa gitmeyelim,bugünkü çocuklarımıza Hâmid'i anlatmak şöyle dursun çok kere Fikret'i ve Haşim'i anlatmakta güçlük çekiyoruz.*"3[730]

Türk Dil Kurumu'na yapmış olduğu bazı faaliyetlerinden dolayı kızmaktadır.Kurum hakkındaki düşüncelerini Orhan Seyfi 'ye hitaben yazdığı bir makalede şu cümlelerle ifade eder:

"Tabii mecrasında akıp giden ve ancak öyle gitmesi lazım gelen güzel Türkçemizi özdil ifratları ile hırpalayanların aleyhindesin.Bunda seninle beraberim.Türk Dil

---

3[726]Şehap Nafiz, "Halit Fahri Bey Diyor ki",Servet-i Fünun,N:1877-192,4 Agustos 1932,s.151
3[727] "Şiirde Ne Yapmak İstedim",Servet-i Fünun,N:2398,6 Agustos 1942,
3[728] "Ahmet Haşim'in Hayatı",Yeni Türk,C.1,N:10, Temmuz 1933,s.873
3[729] "Edebiyatımız Nasıldı,Nasıldır,Nasıl Olmalıdır",Servet-i Fünun,N:1982-297,16 Agustos1934, s.178
3[730] Yeni Adam,"Halit Fahri Bey'in Cevabı",Yeni Adam,N:19,7 Mayıs 1934,s.6

*Kurumu'nun gerçekten iyi bulunmuş ve bir kısmı yalnız yazı diline değil,fakat halk diline de geçmiş olan kelimelerini ben de senin gibi öper ve başıma koyarım.Ama tutmayan, zorlama kelimelerde ısrarına aklım almıyor...Ömer Seyfettin hele o cancazım nasıl açık ve duru Türkçeleri ile dimdik ayaktalar.Sonra Reşat Nuri ve Mahmut Yesari'nin eserleri,..Kurum Türkçesi tilçikli Ataç Türkçesi,Dağlarca Türkçesi ve daha kimlerin Türkçesi...Hele imâleli kelimelerin uzatılacak hecelerin kısa okunması ve kısa okunacak hecelerin de eski tabirle dört elif miktarı çekilmesi hoş görünmeye bile başlandı."*3[731]

Halit Fahri,Türk Dil Kurumu'na daha çok uydurma dile destek vermesinden dolayı kızar:

*"...yeni uydurma kelimelere sinirleri tahammül edemeyerek kendi kökünü söküp tabanları yağlayan ağaç,Türkçenin sağduyu dilidir...Kurumun Ankara'daki bilginleriyle bilgiçleri bu gerçeği bir türlü anlayamıyorlar ve Meşrutiyet'ten beri,başta Ömer Seyfettin olmak üzere,Yakup Kadri,Refik Halit, Halide Edip gibi büyük yazarlarımızın ve hece cereyanında sayıları onbeşi geçen şâirlerin dilini de eskimiş ve sönük buluyorlar...Halkın diline düşen ve asırlarca Arapça ve Farsça olan sayısız kelimelerimiz Türkçeleşmiştir,Türkçedir ve Türk'ün dehası bunlardan deyimler yaratmıştır. Bunları atabilir misiniz?.Türk Dil Kurumu'nun sağnak sağnak yağan uydurma kelime ambarından aşamalarla(aşama mertebe demekmiş)avuç avuç toplamaktadırlar. Türk dilinin cümle yapısına ne kazmalar vurulduğunu görmemek için insanın kör olması lazım gelir...Sessizlik kelimesini ağzımıza alamayacağız ya ne diyeceğiz?Ne mi ? Susku. Sevgiline hayatım diyemeyeceksiniz yaşamım diyeceksiniz.... Tutturmuşlar bir de arı dil sözü, ne demek arı dil saf dil saff..Arı adam deyince de ,hiç yerinde durmayan ,haraketli, işgüzar adam anlaşılmaz mı?Hasılı bu garip gidişin sonu yoktur."*3[732]

Osmanlıca'yı yüksek zümrenin dili kabul eder ve onu "*Türk dili Osmanlıca dediğimiz dilden çok zaman evvel vücut bulmuş bir hakikatti.Ancak ne yazık ki, Selçukîlerden beri başlayann İran edebiyatı ve lisan mukallitliği, öz dilimizi bu ana kaynaktan ayırmış ve saltanatın Elhamra zevki,bir taraftan Arabın aruzuna diğer taraftan Acemin şaşaasına hayran kalınca ortaya Divan edebiyatı dediğimiz bir ufak zümre, bir eski medrese eliti edebiyatı doğmuştur...milyonlarca Türkün konuştuğu asil yüksek ve öztükçe dili beğenmiyerek yabancı bir lisan malzemesi içinde yalnız saray duvarlarına ve eski tabirle rical ü küberâ meclislerine hitap eden*" bir dil olarak niteler (Yazar, 1938:152).

Ayrıca Osmanlıca denen dilin bir geleneğinin de olmadığını söyler:

"*...kendi bilgi ve hatıralarında geleneği olmayan bir dilin Osmanlıca'nın bazen bir kuş dilinden farkı kalmamıştır.Bu böyle olunca bilhassa büyük eserleri hatta aynı yeni baskılarını da yapsak bu mümkün olduğu kadar açık Türkçe yazan,öyle konuşan öz dilini benimsemiş görünen neslin anlamasına hiç imkan yoktur.*"3[733]

3[731] "Dil Konusunda Orhan Seyfi'ye",Havadis,18 Eylül 1951,s.3

3[732] "Türk Dil Kurumu Dil Ağacını Ürkütüyor",Türk Kültürü,Temmuz 1966,N:45,s.821

3[733] "Edebiyat ve Sanat Âleminde",Barış Dünyası,N:6,10 Mart 1944.s.12

Osmanlıca'ya bu derece yüklenmesinde bir zamanlar etkili olan Türkçülük akımının da mutlak etkisi vardır:

*"Bu genç şâirlerin vazifesi başlangıçta cidden pek müşkildi. Bir kere önlerinde Arap ve Acem lisanlarıyla enmûzeç olmak şöyle dursun adeta meşbû hale gelmiş garip bir lisan bulmuşlardı.Bu lisan konuştuğumuz lisana asla benzemiyordu.İsmine osmanlı lisanı diyorlardı.Acaba bu ne demekti....Aynı suretle Arap ve Acem lisanları bizim lisanımızdan yani Türkçeden ayrı müteşekkil bir varlığa sahip idiler,bizim bu iki lisan içinde kendi lehçemizi kaybetmemize artık ne mahal vardır."*3[734]

Yeni Lisan hareketiyle yapılan tasfiyeyi de yeterli bulmaz ve dilden terkiplerin ve cemilerin atılmasını ister:"*...yeni şâirler herşeyden evvel lisandaki bu gayri tabiiliği izâleye çalıştılar.İlk hamlede Arabi ve Farisi kâidesiyle yapılmış olan izâfetler,cemîler ile lüzumsuz,müteradif kelimeler hudud harici edildi. Fakat bu kâfi değildi."*3[735]

Halit Fahri'ye göre şiir dili nesir dilinden daha mantıklı olmak zorundadır: *"Zira nazım denen ölçülü dil muhakkak ki insana nesirden daha kısa bir yoldan daha fazlasını anlatıyor...ahenkli olmak şartıyla,en garip fikirleri bile kafamıza,kolaylıkla yerleştirebilmesidir... şiir dili bu cepheden biraz adalet ve fazlasıyla mantık dilidir."*3[736] 1932 yılında kaleme aldığı bir manzumesinde Divan edebiyatına dil bakımından yüklenir:

"Göge târem demiş güneşe hurşit
Mihri, şems, âfitab aynı çeşit
Çeşm-i câduları sen ondan işit
Ebruya çevirmiş canım kaşıda
*İşte bu yapma dil,bu yabancı dil"*3[737]

Klasik edebiyatımızı nazım dili bakımından nasıl eleştirmişse nesir dili bakımından da hedef seçmiştir:

*"İnsan 14 ve 15.asırdaki dil numunelerini okuduktan sonra ondan sonraki asırlarda Türk nesrinin gittikçe içinden çıkılmaz bir hale getiren o münşî edalı ve zincirleme cümleli Divan edebiyatı belağatçılarını düşününce kendisini hayretten ,hem hiddetten alamıyor.Tam üç asır onun elinden Türk nesrinin çektiğini hangi dil çekmiştir."*3[738]

3[734] "Millî Zevke Doğru",Peyâm-ı Sabah Edebî Nüsha,N:24,22 Kânun-ı Sâni 1336,s.2
3[735]a.g.m.,s.2
3[736] "Şiir Dili",Uyanış,N:2254-569,2 Teşrîn-i Sâni 1939,s.343
3[737] "Türk Dil Kurultayı Destanı",Servet-i Fünun,N:1887,13 Teşrîn-i Evvel 1932,s.310

3.4.8. Roman

Halit Fahri'ye göre roman: "*..bir aynaya akseder gibi insanları aksettirecektir, sonra o aynaya bir nevi fantastik hareket verecek ve bize onların dış eylemleri ile beraber iç eylemlerini de gösterecektir...Bu sayede bize hayatı olduğu gibi belirteceklerdir.... Ayrıca roman şiir gibi sezgi ile kavranamayan*"bir şeydir.3[739]Bu sahada Reşat Nuri, Yakup Kadri,Peyami Safa,Ethem İzzet gibi yazarları beğenir.3[740]Bir kaç istisna dışında Servet-i Fünun ve Fecr-i Ati romancılarını beğenmez ve onları mekan açısından eksik bulur:

"*Vaktiyle Üdebâ-yı Cedide kahramanları Ada'dan Boğaziçi'nden şimdiki Yeşilköy olan Ayestefenos'tan ve Anadolu hattı kıyısında da Yakacık'tan öteye ayak basmağa korkarlardı..Üdebâ-yı Cedide romanlarının kahramanları muhit olarak sadece İstanbul'da dolaşmakla kalmazlar İstanbul'un da hep kendi hallerine uygun yerlerinde hep kendi hallerine yakışır muhitlerde belirirler.*" (Yazar,1938:159-160).

Halit Fahri şiir ile romanın bazı ortak noktalarının bulunduğunu iddia eder:

"*..bütün büyük şâirler nâsirdir.Bu cümledeki kelimelerin intihab ve intizamıyla tehaddüs eden ahenktar mizaçlardan sâmi ve kâri üzerinde mananın uryan fikrin tevlid ettiği heyecanı tamamlayan diğer bir heyecan husule gelir ve bu ikinci heyecan birinciyi garip surette takviye eder.O dereceye kadar ki,zarf ekseriya kıymet itibarıyla mazrûfa tekaddüm eyler. Mesela Fikret'in Nedim'in bazı mısraları Yakub'un Halit Ziya'nın bir nesir sahifesi yalnız sâdâlarla ifade ettikleri eşyanın âhektar tenâsübü sayesinde hayali imaj kendiliğinden meydana çıkar ve bir tabloyu mükemmel surette çizer canlandırır.*"3[741]

Ona göre şiir ile roman arasında ortak noktalar bulunduğu gibi belli farklar da vardır:

"*Bence çok mühim bir mesele;şu şiirle romanın vasıflarını ayırmak .Vâkıa biliyorum, şiir ahenktir,histir, hayaldir. Roman ise hayatın aynası filan tarzında yüzbin kere tekrarlanmış bir izah ile işin içinden çıkacaklar çoktur. Roman bize bir yahut müteaddit muhayyel vakâları nakletmek için sözün âni ve manalı kudretinden fazlasıyla istifade eder,zamanı ve mekanı tayinden geri kalmadan hadiseleri bildirir.Sebeplerini göstererek bunları birbirine zincirler.Halbuki şiir, uzviyetimizin bütün mekanizmasını harekete getirir,doğrudan doğruya bu organizma ile alakadardır.Kendisine hudud olarak da terennümü seçmiştir. Bu terennüm kulağımızın sesimizin bir şeklidir. Romanda neticeyi sabırla bekleyebilir, bıraktığımız yerden her zaman başlayabiliriz Şiirde ise bir ritmin çalkantısı içinde derhal müteessir olmuşuzdur ve müteessir etmeğe hacet olunmuşuzdur. Bilhassa lirik şiirde bu husussiyet bütün kudretiyle kendisini belli*

3[738] "Edebiyat ve Sanat Âleminde",Barış Dünyası,N:5, 3 Mart 1944.s.15
3[739] "Soruşturmamız", Türk Dili, Aralık-1963, N,147,s.180
3[740] "Kına Gecesi ve Hikaye Edebiyatımız",Servet-i Fünun,1672-198,30 Agustos 1928.s.254
3[741] "Yine Vezin Meselesi",Yeni Mecmua,N:58, 22 Agustos 1918,s.113

*eder. İşte bunun içindir ki,musikinin dışında bir şiir telakkisi,araya menfeat endişesi girmezse hiçbir devirde hiçbir suretle kabul edilmemiştir.*3[742]

Halit Fahri, Mustafa Baydar'a verdiği bir anket cevabında yukarıdaki meselenin devamı olarak şunları söyler:

"*Hayatın içersinde karanlık sahneler vardır,romancı bir realist olarak bunları elbette görecektir.Fakat aydınlık ruhlu insanlar da vardır.Ve onların çoğalması bir memleket bünyesi içinde yeğâne kuvvettir.Peki bu tarafa neden göz atmıyorlar.Neden hep karanlık hayatı zorla aslından fazla büyütülmüş, mübalağaya vardırılmış ve bilhassa hep gülünç tarafları araştırılmış insanlar üzerinde yüzde doksan duruyorlar.*" (Baydar,1960:165).

Yazar, romanın bir inceleme yaptıktan sonra kaleme alınması gerektiğini,hiç bir araştırma yapmadan yazılan eserlerin çok suni kaldığı fikrindedir.Bu sebeple "*Anadolu'yu görmeden köy hikayeleri yazmak veya birtek köyü ziyaretle bütün köylü ruhlarını anladım zannetmek hatasına düşenler*"olduğunu söyler.3[743]

Halit Fahri'ye göre roman yazarı diğer edebiyatçılara nazaran biraz farklı olmalıdır: "*..roman yazarı hem bizden evvel düşünecek ve sağlam gerçeğe dayanarak olayları sıralayıp inceleyecektir. Onun bize yardımı olmadan roman bir boş kalıp gibi kalır.*"3[744]
Roman yazarı farklı olduğu gibi aynı zamanda değişken de olmalıdır:

"*Zevkler değişiyor ve renkten renge giriyor. Sanatkar da bu cehennem içinde yalnız bir renge esir olamaz.Yoksa o bir çeşit renk, nihayet onu maziye ,mazinin karanlıklarına sürükleyebilir.Bu ise hakiki bir sanatkar için afv edilemez bir günahtır.Çünkü yüksek sanat bilhassa bu son devrin sanatı yalnız muhitine renklerini veren değil muhitinin renklerini de kendisinde toplayandır.*"3[745]

Suad Derviş'in Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan bir mülakatında Halit Fahri, romanın "... *ya Rus edebiyatında olduğu gibi tamamıyla mahalli renklere bürünmüş olmasını yahut da bütün dünyayı alakadar edecek hadise ve davalara yeni görüş ilave etmesi gerektiğini*" söyler.Bu sözlerinden anlaşılacağı üzere yazar, romanın mahalli renklerle bezenmiş olmasını istemektedir.Fakat kaleme aldığı her iki eserinde de buna hiç dikkat etmemiştir. 3[746]Halit Fahri popülist bir romancı olmamasına rağmen popülist roman anlayışını benimsemiştir:

3[742] "Necip Fazıl ve Eserleri" ,Son Posta,12 Kânun-ı Sâni 1940,s.10
3[743] "Okunur Edebiyat İstiyoruz",Servet-i Fünun,N:1931,17 Agustos 1933,s.178
3[744] "Soruşturmamız",Türk Dili,Aralık-1963, N,147,s.180
3[745] "Kına Gecesi ve Hikaye Edebiyatımız",Servet-i Fünun,1672-198,30 Agustos 1928,s.254
3[746] "Suat Derviş,Edebiyatımız Ne Halde",Cumhuriyet,18 Mart 1936,s.4

"Demekki popülist roman,harp sonu ihtiyacından doğmuştu ve şüphesiz sahne eserlerinde kendini belli edecekti.Hayatın zorluğu ve geçim derdi.Artık para,Balzac'ın zamanında olduğu gibi,zaferin âlâmeti ve muzafferiyetin tâcı değil,halk arasında daima hissedilen ihtiyaçtı:yaşamak için lazım gelen ilk unsur.Hiç değilse bu cepheden, popüliste roman, şimdiki cemiyeti aksettirmekte idi.Burada bir mesele var:Ya popülist romancı ve tiyatro yazarı,şahısların meslek ve işlerine manevi hayatlarından ziyade alaka duyacak ve o takdirde gayesi sadece vesikalara dayanacak,yahut bilhassa manevi hayatlarıyla ilgilenecekti ki,o zaman da müellif,onlara herhangi bir mesleği kendisi seçip verecekti. Fakat hakiki popülistler bu tezadın içinde bocalamadan geniş halk kitlesinin hayatını, yapmacıksız ve mübalağasız, eserlerinde belirtirler.

Bunlar artık yüksek sosyeteyi büyük konaklarda sürülen sunî nezaketli hayatı konularının dışında tutmuşlardır...ağzı purolu milyoner tiplerin edebiyatının bıkıp usandığına inanmışlardı.Bunları sinemaya bırakalım,çok geçmeden sinema da bunlardan bıkacak diyorlardı.Bu iddiaları pek doğru çıkmadı amma,kendileri,kendi eserlerinde tiplerini hep mütevazi bir ömür süren küçük insanlar arasından seçmekte devam ettiler.Bir elektrik işçisi,çamaşırcılık eden karısı v.s.İşte bunların tipleri."[3747]

Romanda tartışılan konulardan biri olan tez meselesinde de fikrini açık bir şekilde belirtir ve romanda tezin mutlaka bulunması gerektiğini savunur:

" Romancı bazen öyle olmayacak vakıâlar tasavvur ediyor ki,canım sıkılmaya başlıyor. Görüyormusunuz macera romanları meraklıları bile zamanın hakikatleri karşısında yavaş yavaş realiteye ehemmiyet vermeye başladılar.Şimdi bu okuyuculara bile herhangi muhayyel bir eseri zevkle takip ettirebilmek artık dünkü kadar kolay olmayacaktır.Onlara sanki bir şeyler öğretiyormuş gibi davranmak yani ellerine aldıkları bu nevi eserlere bile mümkün olabildiği kadar bir hakikat ve bir tez ilave edebilmek lazım geliyor. O halde basit edebiyat için bile lüzumlu görülen bir tez,yüksek edebiyatta niçin aranmasın.Hakiki sanatkar, hem tabiat ve cemiyetten hem birşeyler öğrenen hem de buna karşılık muhitine bir şeyler öğretendir.Yeterki heyecanı eserinin sayfalarında titreşsin ve biz de duyar gibi olalım.O zaman hem fikrimiz aydınlanır hem hissimiz okşanır.Tezi mücerred şekilden çıkararak his ve hayal içinde ortaya koyan sanatkarın kudreti de buradadır.Aksi takdirde tezsiz eser bize katıksız ekmek gibi gelebilir.Belki karnımız doyar fakat tam gıda alamayız."[3748]

Yukarıdaki makaleden de anlaşıldığı gibi Halit Fahri romanda realizmden yanadır ve macera romanlarında bile realizmin bulunması taraftarıdır.1937 yılında Son Posta gazetesinde yayınlanan bir makalesinde romanın nasıl yazılacağını şu cümlelerle ifade eder:

" .....benim roman için aradığım nedir? Tasavvur ettiğim bir vak'anın muhtelif safhalarıyla geçeceği muhit veya muhitlerde o vak'aya en uygun kıymetleri araştırmağa, bulmağa çalışmaktır.Fakat bu kıymetler nisbîdir.Benim için,filân veya

---

[3747] "Altıncı Kat",Türk Tiyatrosu,N:283,Ocak-1955,s.6

[3748] "Edebî Eserde Tez Meselesi",Son Posta,2 Temmuz 1939, s.6

falan teferrüat olur da bir başkası için tamamıyla başka cihetlerdir.Yalnız şu var ki ,en basit bir zabıta vak'asından tutun da en muğlak bir ruh davasına kadar hiç bir hadise hiç bir müellif için aynı adeseden aynı şekilde görünmez. Muhakkak ki, şahsiyetimiz işe müdahale eder ve bu suretle ayrı ayrı görüş ve duyuşların yaratacağı neticeler ortaya çıkar.Hele bu neticeye giden yolda bütün fikirler,tahassüsler,bütün tasvirler ve tahkiyeler, ilk önce yazan,sonra okuyan için en mantıki bir sistemle sıralanır.Yeter ki,bu potada birbirine karıştırılan eczalar neticede bulanık bir renk almasınlar.Bulanırlarsa mesele basittir.Demek ki toplayan, yanlış eczaları birbirine karıştırmıştır.Bilhassa dalgındır,işinin üstünde değildir ve bakarken nereye bakacağını,mevzuu için nereye bakması lazım geldiğini iyice tayin edememiştir.El bir kere şişeleri araştırmakta yanılırsa bütün eserin bir infilak,yani bir iflasla bitmesi de kaçınılması imkansız bir facia olur.Hasılı demek istediğim şudur:Herhangi bir mevzuda,başlangıçla sonu tayin etmek güç olmasa da arasındaki mesefayi ve o mesefade durulacak merhaleleri, görülecek, seyredilecek levhaları tetkik edilecek tipleri hep muayyen bir fikre yardımcı olacak şekilde en ufak bir dalgınlığa bir ihmale kapılmadan yapmak oldukça yorucu ve zannolunduğundan fazla karışık bir iştir.Bundan ötesi yaratan şahsiyetin ve dağınık cüzlerden bize fışkırtacağı hayat şulelerinin şu nisbet veya nisbette göz kamaştırıcı olmasıdır.Onu da , görüşlerinin ve duyuşlarının artistik bir terkibi vücuda getirecektir. Bazan bir minare,bir selvi,bir apartıman köşesi hatta bir dükkan tabelası böyle artistik terkiplerin en mükemmelini ortaya koyabilir.Mesela vaziyete göre içi boş bir sigara tablasıyla ağzına kadar içilmiş sigaralarla dolu bir tablanın manası başkadır.Sigaralar hep dibine kadar içilmiş olabilirler:Demek ki bunları içen kahraman derin bir düşünce veya iş içindedir.Bazan da , birer nefes içilerek atılmışlardır.Demek ki bizim tiryaki sinirli,sabırsız bir haldedir.Ne bileyim,daha böyle nice görünüşte basit hadiseler,bir de bakarsınız ki,en hayret verici gayrişuur tahlillerine yol açıyor ve mesela kayadan buluta ve bir yapraktan bir billur kadeh parıltısına geçerken hiç şüphesiz en birbirleriyle intizaç edemez sanılan şeyleri en mantıklı mevzua kendi muhayyile ve hassasiyetimize göre bu dağınık elemanları toparlayabilmemizdir.İyi veya fena avcılığımızı da okuyan ve tenkit eden kararlaştırır.Fakat muhakkak olan,bence sanat eserlerinin muvaffakiyet sırrı herşeyden evvel o eseri vücuda getirenin bu hakikatı kavramasındadır.Nitekim yazıda rengi ve üslubu da ancak bu hazırlık devrindeki şaşmaz zeka tayin edebilecektir.

Şu da var ki,insan , ne bir madde atomu ne de bir fikir atomu yaratabilir. O halde bütün hayal mahsülü dediğimiz edebiyat bile müsbet edebiyat ve bizzat ilim gibi tamamıyla hakikat üstüne istinad eder.Fakat bu defa her türlü tamamı tamamına benzerlik endişesinden sıyrılmak ve yalnız neticesi umumi mantık olan nisbi benzerliğe sadık kalmak şartı ile...İşte ancak bu sayededir ki,İtalyan şâiri Dante'nin İlahi Komedya'sındaki harkuladelikleri bile kabul edebilir,beğenir ve güzel deriz.

Sonra şunu da hatırlamalı ki, asabi hücrelerde toplanan her duyunun tesirleri sanata faydalıdır.Ancak,havasımızla hariçten alınan tesirler, maddi hatıralar yerine dimağ sadece bir teessürün izini muhafaza etmiş,yahut duygularımızın kavrayışı süratle mücerret bir şekle veya bir teessürü fikir haline intikal etmişse artık san'at imkanı kalamaz. Çünkü o zaman madde denen şey,firar ederek yerine yalnız izini gölgesini bırakır. Böyle bir sanat ancak sanatın gölgesi olur."3[749]

[749] "Roman Nasıl Yazılır",Son Posta,25 Temmuz 1937,s.4

Aynı gazetede dört yıl sonra yayınlanan başka bir yazısında ise romanda kullanılacak teknik hakkında şunları sarfeder:

"Evet romanda teknik meselesi.Yani bir veya bir kaç karakter etrafında açılan ve genişleyen vak'âların o karaktere uygun vasıflara göre şekil alması ve mantıkî bir seyirle örülerek düğümlenmesi.Buna göre nihayet o düğüm çözüldümü karakter ve karakterler de son sözlerini söylemiş ve neticede gene aynı mantık çerçevesi içinde teayyün etmiş demektir...Öyle sanıyorum ki,Duhamel canlı bir mahlukun inkişâfında üstadı meçhul olan mimari ve hayatın hergünkü esrarı içinde rabıtasızlığı kadar mantıki mukadderliği hiç memul olmayan bir inkişâf kabul etmekle bilhassa en doğru hükmü vermiştir.Artık bu formüle göre planı katiyyetle evvelden teayyün etmiş ve bir saat rakkası gibi hiç şaşmadan bir sağa bir sola hep aynı iki nokta arasında gidip gelen bir karakter kabul etmeye de imkan yoktur.Bilakis hayatın beklenilmeyen ve bazan son dakikada insanı şaşırtan tesadüflerine de fazlasıyla yer vermek lazımdır... Zira ne hadiseleri ne de o hadiseleri vücuda getiren yahut o hadiselerin fantazisine göre şu tarafa veya bu tarafa doğru hareket eden karakterleri katiyyetle tayine imkan vardır...Tipleri hayattan alsa bile onları yepyeni bir şekilde yeni baştan tasarlar.Bu başlangıçta ihtimal bir taslaktır.Fakat gittikçe orjinal çizgilerle inkişâfa başlar.Öyleki artık onu tam aynısıyla hayatta bile bulamazsınız.En iddialı realizm cereyanın da bile bunun başka türlü olmasına mantıken imkan yoktur. Öyle olsa idi resmin değil fotografın sanat telakki edilmesi lazım gelirdi....Sanatkar bu portreyi vücuda getirirken nasıl kendi muhayyilesine ,hassasiyetine hadiseleri ve eşyanın görüşüne göre şekil çiziyorsa,o şekli harekete getirirken de tıpkı sinemadaki canlı resimlerde olduğu gibi fantazisine uygun bir takım vak'âlar da tahayyül etmektedir. Nasıl o karakterleri ilk nazarda aynı kıymette gibi gören fakat ufak ufak farklarla değişiklikler gösteren muhtelif insan numunelerinden seçerek hepsindeki farklı bir takım maddi ve manevi trâitleri bir yerde teksif ederek vücuda getirmişse onun inkişâfını da aynı suretle bir çok ayrı ayrı hadiselerden ve müşâhedelerden çıkarabilir,bu suretle mukadderâta bile yepyeni bir istikâmet verebilir...Her büyük sanatkar kendi tekniğini kendi imal eder.Bir hikayeye bir varmış bir yokmuş diye başlamak yalnız çocuk masallarının hiç değişmeyen şekildir...Mevzu mu diyeceksiniz. Mevzuun ne ehemmiyeti var.Rolan Dorgeles Avrupa'dan kalkıp Amerika'ya giden bir transatlantik içinde geçen onbeş günlük bir yolculuğu bir roman mevzuu olarak ortaya koyuyor.Eserde tek başına mühim bir vak'â yok. Sadece her tabakadan her milletten insanların bu onbeş günlük müşterek hayat içindeki ihtirasları not edilmiştir.Bizi alakadar eden sadece budur.Bizde vak'ânın mantıken bir başlangıcı,bir devamı,bir düğümü vardır değil mi?Fakat İtalyan romancı ve tiyatro muharriri Luici Pirandello bunu inkar ediyor.Bu teze göre vücuda getirdiği eserlerinde de bütün başlangıçları,devamları ve düğümleri karmakarışık bir hale koyuyor,başlangıç neresidir son neresidir bir türlü tayin edemiyoruz.E şimdi nerde kaldı o hiç şaşmayan teknik?O riyazi roman tekniği? Büyük sözleri büyük adamlar belki söyleyebilirler.Çünkü onlar yaratıcı şahsiyetlerdir.Fakat küçük ağızlarda böyle iddialar ancak gülünç olabilir. Böyleleri kerrat cetveli okur gibi günde yüz kere roman tekniği roman tekniği diye sayıklasalar da bu yorgun ve kısık seslere kulak verecek olanlar yalnız istidâtlar ve basit sanatkarlardır.Bunlar için karakter mefhumu müstehâse gibi bir şeydir.Bir kere kurumuş taşlaşmış, değişmez bir hal almıştır ...hadiseler de hep aynı ittirad ile cereyan etmezler. Bunların seyrini tayin ederek

*semasını çizecek olan da ancak sanatkarın kendisidir,yani sanatkarın kendi intihâb edeceği yol ve tekniktir.Ötesi kuru bir masaldan ibarettir."*3[750]

Roman ve hikayede Anadolu'ya ağırlık verilmesini istemektedir ve bu konuda ilk adımı atanları da takdirle karşılar:

"İlk defa olarak meşrutiyetten sonra bir Reşat Nuri çıktı da Çalıkuşu'ndaki Feride'nin omuzunu sıvadı,kolundan dürterek onu Anadolu'nun içine sürdü.Ve haydi kızım yürü Anayurdun içine dedi.Böyle diyerek onu kaptı salıverdi.Aka Gündüz'ün Yakup Kadri'nin Yesari Mahmut'un Sadri Ertem'in bir kısım roman ve hikayeleri de Anadolu'da geçmektedir.Vâkıa bunların kahramanları Haliç'e bakarak bârân-ı dürrü siyah görmüyorlar.Fakat ne ziyanı var.Asırlarca ıztırap,sefalet ve bakımsızlık içinde delik deşik olmuş bir toprağın ancak bugün cumhuriyet şefkatiyle yaraları kapatılmağa çalışılan bazı köylerini ve kasabalarını görüyorlar." (Yazar,1938:159).

Halit Fahri roman nevinin edebiyatımızdaki gelişimini de şu cümlelerle ifade ediyor:

"Edebiyatımızda roman şeklinin en kuvvetli numunelerini ihda eden Halit Ziya beyden evvel az çok Garp roman tekniğine mutabık olarak yazı yazan bu edib (Samipaşazâde Sezâyi) idi. Zehra mübdii Nabizâde Nazım Bey de bu meyanda zikr edilebilir.Diger taraftan ne Namık Kemal Bey'in Ali Bey'in Sergüzeşti ne Vecihi namında bir muharririn cild cild eserleri ne de Ahmet Mithat Efendi'nin Kırk Anbar külliyatı edebiyat âlemine hakiki roman şeklini getirememiştir.Namık Kemal Bey'in romanı yalnız basit bir masal mahiyetinde kalmış,Ahmet Mithat ve Vecihi Efendi'lerin ve daha birçoklarının eserleri ise Muhayyelât-ı Aziz Efendi mahiyetini pek fazla geçememiştir. Bu eserlerde ne hakiki bir ruh tahlili,ne de muntazam bir tertip vardır. Demek ki Sergüzeşt'in intişarı zamanı için mühim bir hadise-i edebiyye addedilmelidir. Bilahare Halit Ziya Bey,Aşk-ı Memnu,Nemîde,Mâi ve Siyah Kırık Hayatlar ve emsali eserleriyle bizde hakiki romanı tesis ederken sonradan [Sergüzeşt'in] kıymeti unutulmadı.

Halit Ziya Beyden sonra romanda en kuvvetli şahsiyet olarak Eylül sahibi Mehmet Rauf Bey ile Halide Edip hanımı görüyoruz.Halide hanım herşeyden evvel bir şâirdir.Her ne kadar lisanı pürüzsüz bir Türkçe addedilmese de herhalde çok samimi bir heyecan mahsulüdür.Bu cihetten Halide hanımı üslup numunesi olarak değil,ancak renk, hayal ve tahlil mübdii olarak okumalıdır.

Son devirde roman vadisinde en fazla temeyyüz eden Reşad Nuri Bey'dir. Bu genç muharririn Çalıkuşu'nu herhalde okumuşsunuzdur...Üslubundaki sadelik ve güzelliği görüyorsunuz. Bundan anlaşılıyor ki roman edebiyatımız bugün her ne kadar çok zengin değilse de gittikçe tekamül göstermekten de geri kalmamaktadır."(Ozansoy, 1925:219).

3[750] "Romanda Teknik Ne Demektir",Son Posta,18 Temmuz 1941,s.2

3.4.9.Şiir

Halit Fahri'nin Necip Fazıl Kısakürek,Ahmet Haşim gibi müstakil poetikası yoktur Fakat 60 yıla yaklaşan sanat hayatı boyunca çeşitli dergi ve gazetelerdeki yazılarında, mülakatkarında şiirin ne olduğu,ne olması gerektiği üzerinde uzun uzun durmuştur. Halit Fahri'ye göre şiir *"ahenktir,histir, hayaldir."*3[751]Bu sebepten dolayı ona göre şiirin temel unsurlarından biri hiç şüphesiz ahenktir:

*"Halbuki şiir,uzviyetimizin bütün mekanizmasını harekete getirir...Kendisine hudud olarak da terennümü seçmiştir. Bu terennüm kulağımızın sesimizin bir şeklidir.....Şiirde ise bir ritmin çalkantısı içinde derhal müteessir olmuşuzdur ve müteessir etmeğe hacet olunmuşuzdur. Bilhassa lirik şiirde bu husussiyet bütün kudretiyle kendisini belli eder. İşte bunun içindir ki,musikinin dışında bir şiir telakkisi, araya menfeat endişesi girmezse hiçbir devirde hiçbir surette kabul edilmemiştir."*3[752]

Romanda tezin olabileceğini kabul eden Halit Fahri,şiir için aynı şeyleri düşünmemektedir:

*"Her türlü şiiriyetten sıyrılmış fikir şiir olamaz.Maddi mefhumlar şâirin muhayyilesinde biraz esrâra bürünmezlerse şiir kendi hudûdundan hariçte kalır...Bilhassa renk, ahenk ve hayal âleminin vasıtası olan şiire her ne suretle olursa olsun mutlaka bir tezin, içtimaî bir düsturun,bir kelimede hissin değil sadece fikrin tebliğ vasıtası yapmak insaniyeti yeğane teselli menbaından mahrum etmek demektir.Nesir lisanı her türlü tezlerin ifadesi için kâfi iken bu gâyeye şiiri sürüklemek çok yanlış bir düşüncedir."*3[753]

Nesrin fikir için yeterli olduğunu,şiirin sadece şiir olarak ele alınmasını düşünmektedir. Şiire fikir unsurunu kattığından dolayı bir zamanlar beğenip takdir ettiği ve kendisinin de jüri üyesi olduğu şiir yarışmasında birinci olan Nazım Hikmet'e olan bakış açısını değiştirir. Halit Fahri'ye göre en iyi toplumcu şâir Tevfik Fiket'tir

"Şehit düşüp bizi yakmıştı ayrılık haberi
Benim kızım hamarattır güzelce hizmet eder
Gelin edersiniz Allah yetiştirirse eger
Yiyip içip geçinir sayenizde bir öksüz
Eğer kabahat ederse azarlayıp dövünüz
Hayatımı ederim ben feda onun yoluna
Sakın dokunmayınız yavrumun sakat koluna,

İşte benim anladığım toplum şiiri budur.Tevfik Fikret'te de rastladığımız gibi ,hep böyle,billur gibi saf insanlık duygusu.Bizim şimdiki sosyalist taslağı şâirlerden bana bu değerde bir tek şiir gösretebilir misiniz?" (Ozansoy,1970-a:55).

3[751] "Necip Fazıl ve Eserleri",Son Posta,12 Kânun-ı Sâni 1940,s.10
3[752] a.g.m.,s.10
3[753] "835 Satır,Nazım Hikmet'in Şiir Mecmuası",Uyanış,N:1708-23,9 Mayıs 1929, s.354

Şiirde her türlü ideolojiye,angajeye karşı olduğu gibi bu durumdan da rahatsızlık duymaktadır:"*Bu edebiyatta ideoloji rüzgarları esmezdi ama,sanata menfeatsiz bağlı,şiire meftun bir çerçevenin içinden çıkıyordu.Yaşlısı orta yaşlısı ve genci o havanın içinde idi ve ben ilk zamanlar da ,üçüncü gruptandım ve elliyedi yıl evvelden başlayan o mutlu âlemi yaşıyanlardandım*"(Ozansoy,1970-a:280). Bu konuda özellikle Rus şiirini örnek gösterir ve şiirlerle dünyayı bir rejime kavuşturmanın,insanları bu yolla daha mesut edeceklerini savunanların karşısındadır.3[754]Angaje şiirde en çok Mayakovski'ye kızmakta ve onun şiiri mahvettiğine inanmaktadır:

"*Mayakovski isminde bir Rus şâiri.Bu adam kominstlerin edebiyat sahasında en yorulmaz propoganda aletlerinden birisi idi.Şiiri yere vurdu efendilerini memnun etmek için ve onların fikirlerini kaba saba ve çok kere deli saçması tarzında vezinsiz ve kafiyesiz bir nazma çekti.Öyle nazım ki bir işiten pişman bir işitmeyen pişmandı.*"3[755]

Halit Fahri,1920 yılına kadar kaleme aldığı manzumeleri hakkında şunları söyler:

"Şi'rinin en güzide nağmesi ne?
Rûha şehvet veren bir efsâne
Sonra hicran, ölüm terâneleri

Dökülür bir şikeste mahfazadan
Rengi uçmuş kadifelerde yatan
Bilezikler ilahe şâneleri

Her mücevher ve her soluk jâle
Ayın altında parlayan hâle
Hepsi bir nev-şukufte aşk ağlar

Şi'rimin âsumanı yıldızsız
Bülbül ötmez mesafeler ıssız
Gül değil bağçesinde zakkum var" (Ozansoy,1920:3).

Ona göre hayattaki herşey şiiridir.Hatta sevgilisinin hareketlerini dahi şiir ile anlatır: *"Duruşun başka şiir,dönüşün başka şiir"3*[756]

Ona göre şiir şu şekilde olmalıdır: "*Şiirlerin şen şatır,faal Türk milletinin sürur, şetâret,faaliyet,his ve hareketlerini terennüm edecektir...mensup olduğun millete layık şiirler yazacaksın.Bunu yaparsan kimse itiraz edemez. Ve kabul ediyorum ki o zaman*

3[754] "İki Hanım Kitabı:Yakut Kayalar-Tul Daircleri",Servet-i Fünun,N:1823,23 Temmuz 1931,s.115
3[755] "Dünya Edebiyat Alcminde Bir Hadisc:Bolşcvik Şâir Mayakovski'nin İntiharı",Servet-i Fünun, N:1774, 14 Agustos 1930,s.166
3[756] "İdeal",Uyanış,N:2043-358,17 Teşrîn-i Evvel 1935,s.323

muvaffak olabildim diyeceksin."3[757] Şâir,bir ropörtajında konu üzerinde ısrarla durur ve "***konuları tahdit etmek hiç doğru değildir***" ifadesini kullanır(Yazar,1938:161).Fakat Halit Fahri'nin bazı konularda olduğu gibi bu meselede de tutarsızlıkları vardır.Servet-i Fünun dergisinde yayınlanan bir makalesinde yukarıdaki sözünün tam tersini söyler ve şiirde konunun sınırlı olması taraftarıdır: "....[Şiirde]h*erşeyi söylemekten sakınmalıyız. Bu kadar teferruat üzerinde duruş,ancak roman ve hikayenin realizmine uygun düşebilir.Şiirde ise yalnız bir kaç noktayı işaretle geriye kalanı okuyana telkin etmek lazım gelir.Tâki herkes aynı levha veya hadise etrafında kendi zevklerine göre bir âlem inşa edebilsin.*"3[758] Aynı derginin iki sayı sonrasında şiirdeki konunun yoğunluğu üzerinde durur:

"Şiirin mevzuları nerede başlar ve nerede biter?Böyle bir suale verilecek cevap sadece sualin boşluğudur.Çünkü her hadise şiire mevzu verebilir.Cemiyet içinde yaşayan insan gibi tabiat içinde yapayalnız dolaşan münzevî ayrı ayrı günlerde ve saatlerde ayrı ayrı hadiselerle karşılaşabilir.Buna göre ilhamı da mütemâdiyen yenileşir. Mesela hastane mevzunu ele alalım.Bu mevzu bizim kendi hasta halimiz veya hastanede şahit olacağımız başka bir hadise ile değişerek daima yenileşebilir.Gece koridorda rastlanan bir kara kedi ve uzaktan muttarid bir su damlayışı,veya yaşlı bir hasta bakıcının tembelliği yüzünden küçük bir kızcağızı bir ölüyü soymaya göndermeleri ve kızın duyduğu dehşetin büyüklüğü.Sonra yine hastanedeki odanızın penceresinden gördüğünüz ağaçlar.Bütün bu levhalar ve hadiseler sizi derinden sarsabilir ve o zaman bu sarsıntıları mısralarınızla tesbite çalışırsınız.Burada muhayyileyi işleten ,hatta isyana kadar sürükleyen sadece ani müşâhede ve teessürlerin darbesidir."[759]

Şiirde intihale karşıdır ve bu sebeple çok sevdiği şâirlerden biri olan Ahmet Haşim'i eleştirir:

"Mezkur şiir(Yollar) Les Routes sernamesiyle La Cite des Eaux'nun Mercure de France külliyatı arasında çıkarılmış olan nüshasında yazılıdır.Ve ilk üç mısraı Haşim'in Yollar'ının aynıdır..hatta yalnız fikirleri itibarıyla değil nazım şekli,ritmi itibarıyla de öyledir.İşte her iki başlangıcı da aşağıya ezberimde kaldığı gibi naklediyorum ve bu mısraların böyle olduklarına tamamıyla eminim;
Les Routes
Quis'en vont a l'infini
Les Routes
Yollar
Ki gider kimsesiz tehî ebedî
*Yollar"*3[760]

3[757] "On Yılın Destanı",Servet-i Fünun,N:1947-262,14 Kânun-ı Evvel 1933,s.34
3[758] "Şiirde Ne Yapmak İstedim",Servet-i Fünun,N:2408,15 Teşrîn-i Evvel 1942,s.261
3[759] "Şiirde Ne Yapmak İstedim",Servet-i Fünun,N:2410,29 Teşrîn-i Evvel 1942,s.287
3[760] "Gene Bir İntihal Meselesi",Uyanış,N:2063-378,5 Mart 1936,s.231/ (Ozansoy, 1939-c:234)

Halit Fahri'ye göre gerçek şâir ile şâir olduğunu sanan iki farklı kişi vardır:

"*...Şâir ile şâir adam arasındaki farkı belirtmek isterim.Bu mühimdir.Çünkü sadece şâirde cemiyet ve tabiat karşısındaki insanın binbir duygusunu dillendiren bir şahsiyet görürüz,Şâir adam da ise ekseri bir yapmacık ve bazen fazla bir saflık sezer gibi oluruz.Şâir bizdendir, bizim hayat içindeki his ve hayal âlemlerimizden şu veya bu safhayı açan süsleyen ve onları yeni taze bir şekle koyandır. Şâir adam ise,bu hayatın içinden hayata bakmadan geçen ve en hazini, kendi hislerini bile müphem bir hayal dalgası içinde kaybeden zavallıdır. O halde şâirin heyecan anlarında yarattığı âlemin dışında, cemiyetin bütün fertleriyle beraber müşterek geçen hayatında realist ve doğru görür bir adam olması da onun kıymetine bir eksiklik değil bilakis bir kuvvet ve hakikati ilave etmektedir.*"3[761]

Halit Fahri'ye göre şiir yazan kişi ilk önce yaptığı işte samimi olmalıdır:

"*..al eline kalemi,yaz aklına geleni, hem nasıl içinden hiçbir ses hiçbir kıpırdanış bir hamle duymadan birşeyler karala,bir takım kelimeleri topla topla birbirine ekle mi demektir?Bence bu şâirler toplumda ilgi uyandıramazlar,nasıl ki uyandıramıyorlar da.Herşeyden önce samimi olmak lazımdır. Gösteriş için şiir ne kötü şey.*"3[762]

Şiirde şekil ile muhteva arasında bir uygunluk olması gerektiğini savunur: "*Bunlar(Form ve Muhteva)birbirine bağlı iki kıymettir.Güzel bir şekil ancak güzel bir muhtevadan doğar.Nice şiirler vardır ki,pek kısa satırları arasında en derin ve engin mana duyguları ihtiva eder.Fon zengin olmasa idi,şekil bu işlenmiş ve tekâsüf halinde billurlaşmış formu nasıl elde edebilirdik.*"3[763]Formu çok önemli gördüğü için, şiiri mısra kuyumculuğu olarak telakki eder:

"Ne çetin bu mısra kuyumculuğu
Hiç oldu yazık son yirmibeş yılım"3[764]

Güzel manzumeler kaleme alabilmek için mutlaka bir yabancı dil bilmenin gerekli olduğuna inanmaktadır: "*Bilhassa mühim bir garp lisanına vakıf olmak ve bu suretle garp edebiyatının en yeni şekillerini en şayân-ı dikkat eserlerini muntazaman takip etmek hiç şüphesiz edebiyatta bir yeniliğin ve bir kudret göstermek isteyen gençler için ihmali asla câiz olmayan bir vazifedir.*"3[765] Ona göre şiir herşeyden evvel bize kendi

---

3[761] "Şiirde Ne Yapmak İstedim",Servet-i Fünun,N:2397,30 Temmuz 1942,s.122
3[762] "Soruşturmamız",Türk Dili,N:147,Aralık 1963,s.181
3[763] Uyanış, "Sanat Anketimiz,Üstad Halit Fahri Cevap Veriyor",Uyanış, N:2439, 16 Eylül 1943,s.1
3[764] "Kırık İnciler",Servet-i Fünun,N:1838-153,5 Teşrîn-i Sâni 1931,s.359
3[765] "Genç İstidatlar Karşısında Umûmî Birkaç Mülahaza",Servet-i Fünun, N:1600-162,14 Nisan 1927,s.343

içimizin derinliklerinden sesler ve hatıralar getirmelidir.Eğer getirmiyorsa boş bir lakırtıdan ibarettir.3[766] Şiirin şeklinde yapılan gereksiz yeniliklere de karşıdır:

"*Yalnız şekilde yapıldığı göze çarpan yenilikler sadece bir gösteriştir ve ömürleri de hayattaki her nevi gösteriş gibi kısadır.Buna mukâbil eski hiyeroglifler bile yeni ve sanatkerâne bir imtiyaz ile yüksek bir eser yaratabilir,yeter ki artistin ruhunda tam bir samimiyet havası essin ve dünün malzemesini bile kullanırken tekniğini bugünün zevkine ,düşüncesine göre yaratsın.İş binayı yeni bir tarzda ve güzel bir şekilde kurabilmektir. Yoksa kullanılan harcın cinsi ne kadar değişik renklerde olursa olsun bu hammaddeler halinde güzelliği vücuda getiremezler.*"3[767]

Şiirde değişikliğe taraftardır fakat bu değişikliğin orta dereceli olmasını ister: "*Mısrada ne eskiyi tatsız bir şekilde tekrarlamak ne de yenilik yapacağım diye bütün sanat mâbetlerini sütun ve heykellerini kırmak lazım.Bunun ikisinin ortası,sadece kendi özümüzü arar.Her halde bugünkünden çok daha cazip ve yolunu tayin etmiş bir şiire kavuşabiliriz.*"3[768] Başka bir makalesinde tekrar bu konuya temas eder ve bu açıdan Orhan Veli'ye karşı olduğunu belirtir: "*Bugünkü şiir kötü bir realizme düştü.Orhan Veli'den sonra Orhan Veli mukallitleri tahammül edilir şeyler değil.Şiirin bir asaleti olmalı.Onlar bu asaleti öldürdü.Şiir küfür haline geldi.Şiire müzik,ahenk,ruh koysunlar*"(Baydar, 1960:164). "*Üstü üstüne aylardır uslu akıllı mantığı ve duygusu yerinde şiirler yazdım,edebiyatta hak dinden,doğru yoldan ayrılmadım,kafiyelerimi vezinlerimi ölçerek biçerek kullandım*" sözlerinden de anlaşıldığı gibi şiirin bir form işi olduğuna inanır: "*Süleyman efendiye yazık oldu sözüne gelince,bu kadar garip görünen bazılarınca bu kadar yeni addedilen mısra bir iki ay sonra eskimeye mahkumdur. Bundan sonra daha garibi gelir Hayır Süleyman Efendiye değil,pabucuna yazık oldu diyebilir*" sözleriyle de Orhan Veli ve arkadaşları hakkındaki düşüncelerini dile getirir.3[769] Şiirin bir form meselesi olduğuna inanan Halit Fahri,1940'lı yıllarda yaygınlaşan serbest nazmın da aleyhindedir:

"*Serbest nazmın bu derece kolaylaştığı ve adileştiği görülmemiştir. Bu şiirlerde ihtimal bir dereceye kadar bir halk ruhu var.Fakat çoğunda şahsi ruh yoktur...*
İşe gitmekten de
Bugünlük vazgeç
Öylece dolaş çicek kokan sokaklarda
Güzel şehrinin

3[766] "Edebiyat ve Sanat Aleminde",Barış Dünyası,N:3,18 Şubat 1944,s.16
3[767] "Edebî ve Ebedî Bir Dava",Uyanış,N:1724,29 Agustos 1929,s.633
3[768] "Edebiyat ve Sanat Aleminde",Barış Dünyası,N:5,3 Mart 1944,s.15
3[769] Hikmet Feridun Es, "Halit Fahri Diyor ki",Akşam,27 Şubat 1939,s.7

*Bu alt alta satırlar şiir değil,bir şiir olabilecek bir hakikatin iskeletidir.Fakat nerede o hakikatin eti kemiği?Nerede ateşi kanı?Nerede gözleri ve ruhları çeken görünüşü?Sonra nerede tanrı dili gibi çağlayacak olan musikisi?Ortada yalnız günlük havadislerden harp, zabıta ,kaza haberlerinden kafası şişmiş bir şehirlinin âvareliği var.Fakat bu âvarelik şiiri doğuramaz.Ruha çalkantı vermeyen hiçbir hadise ,bir şiire kaynak olamaz.Bir şehirde yalnız günlük işten vazgeçerek dolaşmayı gözlemek ,insana ihtimal köprüdeki işsizlerin mavnaların hareket ettiği sulara bakan gözlerini verebilir,fakat şiir heyecanını veremez."*3[770]

Şiirde egzotizme taraftardır ve egzotizmin nasıl olması gerektiğini de şu cümlelerle ifade eder:

"Son yıllarda genç imzalar altında intişar eden bir çok şiirde,bilhassa mevzu birliği dikkatimi çekiyor.Uzak diyarlar,okyanuslar ve binbir kokulu bin bir nebatlı adalar hasreti...Bu mevzu;şâiri muhitinden başka âlemlere sürüklerken ,başlangıcı romantik devirlerden kalma bir arzuyu ifade etmektedir.
*Bugün en mesud bir saflığa kavuşan gençlerin böyle eskimiş bir romantizm ve egzotizm ruhu taşımalarına mana veremiyorum.Bu olsa olsa,şiirde yeni bir cihana kavuşmak arzusudur;yeni ve henüz meçhulümüz olan bir cihana...İyi amma, o zaman da,yalnız eski devir şâirleri ve ekseri romantikler gibi o yeni ve uzağı gidip yakından görmek, görebilmek ve öylece terennüm etmek lazım gelirdi.Yoksa bugünkü seyahat asrında uzak iklimlerin başka milletler edebiyatındaki numunelerine göre taklitler vücuda getirmek egzotizmi en dar manasıyla kavramaktan başka bir netice vermez."*3[771]

Halit Fahri'ye göre şiir güzel sanatların bir şubesi,tehayyülün müvellidi ve terkibi yekpâre mısraın içinde canlanan bir sanat dalıdır.3[772] Şâire göre şiir, hayalin çocuğu olduğu gibi hülya ile de alakası vardır:

"Şiir benimse hayalimde benden olmalıdır
Gönül dilerse mükedder veya şen olmalıdır
O halde kim karışır kalbimin terennümüne
Tahayyülüm bana aittir arkadaş sana ne
....Mademki şiir bütün nefis sanatlar gibi tehayyülün müvellididir,eğer bugünkü şâir asri hayatın otomobil gürültülerinden ürkerek ormanların en ücra köşelerine firar eden ilham perilerini ortada göremiyorsa ne yapsın biçare?Hülyanın dekoru yıkılırsa ortada hülya kalır mı hülya kalmayınca şiir kalır mı?....vâkıa şimendiferler fabrika bacalarını, şâirlerin uzlet köşelerini büsbütün ihlal etmemiş bile olsa hiç şüphesiz tabiatın manzarasını değiştirmiş bir kelimede tabiatı çirkinleştirmişti. Bir tarafta hayatın çetinleşmesi şâirin hülya ufuklarını daraltıyordu. Bu şerâit içinde şiirin gittikçe bedbinleşmesi biraz da asrilik kisvesi giymiş bir mistisizme doğru yol alması pek tabii değil mi idi? Mamafih ben hiçbir zaman şiirde bedbinliği bir gaye olarak telakki edenlerden değilim.Ancak şâir ıztırab çekiyorsa bize ıztırabını samimi bir tarzda nakletmesine mu'tariz de değilim...Yalnız bu noktada hakiki hulya ile romanesk adını vereceğimiz suni hülyayı yekdiğerinden ayırmak iktizâ eder.Romanesk,zekası az olan

---

3[770] "Şiir Nasıl ve Ne Şartlar İçinde Doğar",Barış Dünyası,N:11,14 Nisan 1944, s.15
3[771] "Şiirde Ekzotizme Doğru Gidiş",Son Posta,9 Kânun-ı Evvel 1939,s.6
3[772] "Dünya Edebiyat Aleminde Bir Hadise:Bolşevik Şâir Mayakovski'nin İntiharı",Servet-i Fünun, N:1877, 4 Agustos 1932,s.151

adamın hülyasıdır.En basit rûhiyat düsturlarını düşünürsek bilâ tereddüd kabul ederiz ki şuurumuzun hayattan aldığı üç derece vardır: Bunlarda yakaza, hülya ve rüya halleridir.Yani bize söylenen ile bizim bizzat söylediğimiz veya yazdığımız şeyleri tamamıyla idrak edebildiğimiz andır.Hülyaya gelince asıl uyku denen hal ile uyanıklık arasındaki vaziyetimizdir...Demek oluyorki ne zaman kendimizi tehayyülün ve uzletin cazibesine terk edebilirsek işte o zaman hülya halinde sayılırız ve henüz rüya haline girmemişizdir. Ancak yukarıda da söyledik bu hülyadan samimi bir eser ortaya çıkabilmek için romanesk unsurların karışmaması elzemdir.Çünkü romanesk olanlar, kendi hayallerini ciddiye alırlar,kendi mevhum rü'yetlerini hakikat sanırlar,hakiki hülya ve onun güzelliğini ,şiirini yapan şey insanın o hülyayı hayr-i hakiki bilmesidir ...Şâirin muhayyilesinde uyanan cihanı ifade etmesi de pek kolay bir şey midir? Hele bu cihan Sheaskpare'nin eserlerinde en kuvvetli misallerini gördüğümüz üzre bütün insan ruhlarının derinliğine nüfuz edip o derinlikte kaynayan ihtirasâtı ortaya çıkarmaya kalkarsa ,şâirin hayattaki rolü daha ne kadar çetin ,ne kadar muazzam bir şekil alır.Bu edebi haşmet karşısında âlimlerin keşiflerini bile-bir dereceye kadar-kolay bulunur hakikatlerden addebiliriz.Alimler mesela taşları çakılları yıldızların seyr ve hareketini elektriği, buharı tetkik, tetebbu ediyorlar diyelim, bu yine o derece güç değildir. Devamlı bir say ile,malumat ile ,deha ile onlar bu muvaffakiyete az zamanda erebilirler. Fakat hakikatte güç olan şeyleri, ihtiraslarımızı, talih ve kaderimizin esrarını anlamaktır.... İhtirasâtımız,sevk-i tabiilerimiz, temayüllerimiz adeta bir noktada temerküz etmiş gibidir.İşte şâirin de bütün diğer sanatkarlar gibi en büyük şikayeti budur.Maddi bir hayat içinde, maddi bir hayat ile maddî bir hayattan gayri hiçbir vasıtaya mâlik olmayarak yaşadığımızdan dolayı, cihanın her köşesinde para ile ve para için yaşıyoruz.... neticede ne şiir ne tehayyül,ne sevğinin tatlı intizarı kalıyor.Aşk öldüğü gibi şiir de ölüyor."[3773]

Halit Fahri'ye göre şiir lisanı şu şekilde olmalıdır:

"*Şiir lisanı hatta yalnız şekli itibarıyla bir dereceye kadar lâhûti bir lisandır ve tekellümündeki hakikatin aynı değildir.Çünkü hayatta hiç kimse manzum konuşamaz. Mimari ile de konuşamaz...Her türlü şi'riyetten sıyrılmış fikir şiir olamaz.Maddi mefhumlar şâirin muhayyilesinde biraz esrâra bürünmezlerse şiir kendi hududundan hariçte kalır...Bilhassa renk,ahenk, ve hayal âleminin vasıtası olan şiire her ne suretle olursa olsun mutlaka bir tezin ,içtimaî bir düsturun,bir kelimede hissin değil sadece fikrin tebliğ vasıtası yapmak insaniyeti yeğane teselli menbaından mahrum etmek demektir.Nesir lisanı her türlü tezlerin ifadesi için kâfi iken bu gayeye şiiri sürüklemek çok yanlış bir düşüncedir.*"[3774]

Şiirde özellikle Cumhuriyet'ten sonra kendini gösteren bazı akımlara da taraftar değildir:

"*Şiirimizde bunun hazin tecellisini görmekteyiz. Sürrealizm, fütürizm yapmak iddiaları bir aralık bir takım gençlerimizi haylice garip kelimeleri alt alta sağlı sollu sıralamak hevesine düşürmüştü.Çünkü mısra yerine mısrasızlık,vezinde nizam yerine anarşi bir nevi moda olmuştu.Neticede her gösteriş gibi bu moda da tavsadı ve bugün bu*

[3773] "Hülyanın Ölümü",Servet-i Fünun,N:1624-150,29 Eylül 1927,s.306

[3774] "835 Satır-Nazım Hikmet'in Şiir Mecmuası",Uyanış,N:1708-23,9 Agustos 1929, s.354

*edebiyattan ancak kulağımızda kırık dağınık seslerin akisleri kaldı.Demek oluyorki muhitin hakiki duygularına ve ihtiyaçlarına uymayan en zenginlerinden en fakirine kadar bütün Türk câmiası içinde hiç olmazsa kültür sahibi zümreleri samimiyetle kendisine çekmeyen edebiyat ne kadar uğraşılsa da asla yaşıyamaz."*3[775]

Bu akımlar içinde en çok Dadaizm'e karşıdır: "...*Marinetti tarzında noktasız virgülsüz fakat müsâvi, zâit, tarh ve darp işaretli kübik şiirler mi olur,yoksa Selvinski vâri konstrüktivizm numunelerimi veya yine daha açıkça ve daha kaçıkça Dada oyunçakları mı?*"3[776]O,beğenmediği bu akımların elbet bir gün biteceğine inanır:

"*Bütün ideolojiler ergeç saf şiir mihrabı önünde yanyana eriyen cüsseli mumlar gibi eriyeceklerdir.Nasılki aynı suretle,ne fütürizm,ne dadaizm, ne sürrelizm hokkabazlıkları da günün birinde bugünkü kadar bile meydanda boy gösteremeyecekler sanırım.*"3[777]

Şiirin sadece dinlendiğimiz zamanlarda ortaya çıkmayacağını,çalıştığımız zamanlarda da şiiri bulabileceğimizi savunur.Şiiri bulmak için de yaptığımız işi sevmemiz, zevk almamız gerektiği fikrindedir. Ayrıca şiirin nikbin bir havaya sahip olmasını ister:

"*Mısralarımızda artık akşamları hafif bir sesle gölgelere tevdi edeceğimiz marazi neşîdelerden ziyade hayatın çoşkun bir terennümü olsun.*
Bütün boşluk zemin boş asuman boş
Kalbim ve vicdanım boş
Felsefe-i nevmîdânesiyle daha ne vakte kadar yalnız bedbinliğimizi terennüm edeceğiz...
Sanatkar herşeyden evvel muhitinin ve zamanının adamıdır ve Hugo'nun dediği gibi hiçbir zaman ruhlara yeis ve nevmîdi neşretmemelidir."3[778]

Halit Fahri,şâirlerin paraya olan ilgilerinden de şikayetçidir:"*Fazla mala ve paraya tamah hissi de rübabkârların ekseriyetle kendini tenzil eden nekâis meyânındadır. Bilhassa eski şâirler bu hissin pek ziyade taht-ı tesirinde kalmış ve peri-i ilhamın nağmegir fısıltıları kadar altınların sâdâ-yı mâdenisine de meclub olmuştur...Para şâir için kadın kadar cazip bir şeydir. Mesela onyedinci asırda Fransız şâirleri ya hükümdar yahut prenslerin birer meddahı,dolayısıyla zarif birer keselisi idiler.*"3[779]Halit Fahri şiir konusunda Batı'lı bazı estetikçilerle aynı fikirleri paylaşmaktadır. Bunlardan ilki şiirle resim arasında ilgi olduğunu kabul eden Eugene Vederdan'dır:

3[775] "Okunur Edebiyat İstiyoruz",Servet-i Fünun,N:1931-246,17 Agustos 1933,s.179
3[776] "Dada Sayfası Münasebetiyle Hikmet Feridun Bey'e Açık Mektup",Servet-i Fünun,N:1829,27 Agustos 1931, s.195
3[777] "Necip Fazıl ve Eserleri",Son Posta,12 Kânun-ı Sâni 1940,s.10
3[778] "Özlediğim Edebiyat",Peyâm-ı Edebî Edebî Nüsha,N:24,22 Kânun-ı Sâni 1336,s.2
3[779] "Şâirde Haset",Yeni Mecmua,N:22,6 Kânun-ı Evvel 1917,s.424

"..diğer estetikçilerden Eugene Vederdan da bahsetmek zaruretindeyim. Onun için de şiir bir resim müzesinde gördüğü tabloyu andırmalıdır.Bu tablo bir katedralin içidir.Gölgeler içinde beliren sütunlar dibe doğru inerken simsiyah bir karanlığın içine gömülüyorlar. Öyleki bu sütunların hepsi de rastleğe bir nokta da kesilmiş ve adeta havada asılı kalmış gibi duruyorlar.Bu suretle kimi daha aşağıda kimi daha yukarıda ve kimi ortada asılı ve karanlığa gömülüdür.Katedralin kubbesine yakın bir köprünün parmaklığından da bir adam aşağıya bakıyor ve ve nazarları mütenâhi dibe doğru alçalan ve kâidesi nerede olduğu tayin edilmeyen sütunlarla beraber sonsuz bir inişle iniyor.Hiçbir kâideye rastlamadan inen bu nazarla beraber bir sonsuzluğa doğru başımız dönerekte duruyor gibiyiz.Halbuki katedralin içindeki gölgelere bürünmüş camlar,heykeller ve diğer eşyalar gibi bilhassa bu sütunları da görmekteyiz. Yalnız inişleri nerede tevakkuf edecektir,bunu tayine imkan yoktur.İşte Eugene Vedarden için şiir böyle kâidesi bilinmeyen bir katedral gibidir.Eşyayı hem görecek hem hududunu tayin edemeyeceksiniz. Bu ifham baş döndürücü bir kudretten doğuyor..güzelliği ve derinliği de oradan gelmektedir.Velhasıl bugünün şiirinde en fazla aradığımız böyle bir ifhamdır.Son zamanda ben de gayretlerimi bu noktaya doğru teksife çalışmaktayım.Bazen gelip geçici bir his bizde bir teessür uyandırır. Bu belki kapanan bir kapının aksinden doğuyordur, uzaktan gelen bir ıslık sesi de bu sesin ritmine karışmış olabilir.Biz belki kendi dairemizde pencereleri kapalı odamızda uyumuş haldeyiz. Biliyoruz ki karşımızda bir yapı var,şimdi amelenin tatil saatidir. Apartımanın büyük kapısı açılıp kapanıyor ve yukarı kata çıkanların ayak seslerini işitiyoruz.Bu teferruatı bir hikayeci gibi yazmaya lüzum yok.Sadece akşam apartıman dışındaki ve içindeki dağınık seslerin döne döne,içimizde biriktirdiğini hissediyoruz. Bütün sesler sonunda bizde toplamıştır.İfade etmek istediğimiz tehassüs te bu anı, herkes kendi günlük hayat çerçevesi kendi köşesi içinde ayrı ayrı bir sembollü ve ayrı ayrı bir levha ile duyurmaktadır...Resimdeki natürmort gibi şiirde de yapılamaz mı? Yapılır."[3780]

Halit Fahri'nin şiirde kendisiyle aynı doğrultuda bulduğu başka bir estetikçi de Jean Mari Guyau'dur:

"Şâir bilhassa büyük bir estetikçi olan Jean Mari Guyau,şiirden bahsederken diyorki; ortada sadece estetik heyecan itiyad sâikasıyla yıpranma olmasından dolayı bize ekseriya en az şâirâne gelen şeylerde şi'riyyet bulmak mesele değildir.Adeta her kaldırım taşını saymışım gibi hergün geçtiğim sokakta şiir vardır,fakat herhangi bir egzotik memleketin bir köşesindeki küçük bir İtalyan yahut İspanyol sokağında bu şiiri kendime hissettirebilmekliğim daha güçtür..İşte bugün benim de şiir anlayışım Guyau'nun bu tarifine uymaktadır.Yalnız buna şunu ilave etmek isterim hergünkü hayatımız içinde eskiyi, yeni mutad olan hiç beklenmedik tarza sokarken bir takım şâirlerde hatta bazen en meşhurlarında gördüğümüz gibi herşeyi söylemekten sakınmalıyız...Şiirde yalnız birkaç noktayı işaretle geriye kalanı okuyana telkin etmek lazım gelir.Tâki herkes aynı levha veya işaret veya hadise etrafında kendi zevklerine göre bir âlem inşa edebilsinler."[3781]

[3780] "Şiirde Ne Yapmak İstedim",Servet-i Fünun,N:2408,15 Teşrîn-i Evvel 1942,s.261

[3781] "Şiirde Ne Yapmak İstedim",Servet-i Fünun,N:2407,8 Teşrîn-i Evvel 1942,s.276

Ona göre şiirin doğmasında ilham etkilidir.Fakat neşenin ilhamı öldürdüğüne inanır (Ozansoy,1922:119). Halit Fahri, için en önemli ilham kaynaklarından biri hiç şüphesiz kadınlardır:

"O kadınlar ki serseridirler
Şi'ri ilham eden perìdirler
.....
Ne esâtir-i evvelin yâdı
Ne de bir destanın icâdı
Fazla kıymet-i şi're bahş eyler
.....
Geçerek kalbin ince tellerini
Okşar en nâtuvan emellerini
Sonra birden hurûş eder ahenk
Şi'rimiz sonbahara benzemeli" (Ozansoy,1922:85).

Halit Fahri, Orhan Veli'nin Garip Mukaddimesi'ne kadar pek az kimsenin hakkında fikir beyan ettiği şiirde eda meselesi üzerinde de durur:

"Eda yahut kudemânın tarifiyle beyan,bir fikrin ifadesi demektir.Fakat fikrimiz ne kadar kendimizce vazıh olsa da bunları başkalarına anlatabilmek için behemehal bir vasıtaya müracaat etmek elzemdir ki işte o vasıta lisandır,yani lisanın havi olduğu kelimelerin heyet-i mecmuasıdır"(Ozansoy,1925:114).

Onun nazarında her şiirin bir arka planı,bir yazılma sebebi vardır.Bu düşüncesini Ekânim adını taşıyan kendi şiirinden hareketle şu şekilde açıklar:

"Bir gün Karaköy'den geçiyordum.Birdenbire önümde bir otomobil durdu.Baktım, şişman, yaşlı ve çok çirkin bir adam,şoföre işaret eden bir eli hâlâ havada ve diğer eli ile çok genç ve aynı zamanda çok güzel bir kadını omuzundan hafifçe ileriye sürerek ilerliyor.Nihayet otomobilin önüne geldiler ve şoför hemen atlıyarak kapıyı açtı.İşte o zaman,şişman adamın yeleğinde kocaman bir altın zincirin sallandığını gördüm.Saati de herhalde böyle som altından olmalı idi.Derken güzel ve taze kadın,başını eğerek adamın omzuna dayadı ve bu mestane tavırla bir lahza onun o çirkin timsali çirkin çehresine aygın baygın baktıktan sonra otomobile girdi.Ben,hayretten dona kalmıştım. Zira o tarihte ,hayatı anlamak için henüz o kadar genç ve toydum ki.İşte bu teessürle Beyoğlu'na çıkmak için tünele doğru yürüyecek yerde hemen tramvaya atladım ve o yıllarda oturduğum Beşiktaş'taki evime koştum.Evde,odama çıkar çıkmaz şu aşağıdaki şiiri yazmıştım.

Ekânim
Şeytan taşırdı bir kocaman çatlamış tabut
Boynunda sallanırdı demirden bir eski put
Sordum-Kim öldü? Kıvrılarak daldı zulmete
İblise başladım o zamandan husumete

-İsmin nedir melek mi?Kadın çok tuhaf bir ad
-Yoktur fakat şekerde memenden sızan bu tad
Sordum-Şifa mısın? Süzülüp daldı zulmete
Nisvana başladım o zamandan husûmete

Yaklaştı alnı defneli yorgun bir ihtiyar
Sordum-Müridin oldumu devrettiğin diyar?
Gılzetle diş gıcırdatarak daldı zulmete
Ahlaka başladım o zamandan husumete

İşte o Karaköy'deki kadın bu şiire böylece girmişti.Şeytan da o çirkin ve yaşlı damadan başkası değildi.Yalnız belindeki altın zincir ,boynunda sallanan demirden bir eski puta çevrilmişti.Yeryüzünde kendisine mürid bulamayan serseri dolaşan ahlaka gelince o da bu manzumenin moralitesi"3[782]

Ayrıca Halit Fahri'nin şiir çeşitleri hakkında değişik zamanlarda kaleme aldığı düşünceleri de vardır:

3.4.9.A.Pastoral-Rüstâi Şiir

Halit Fahri'ye göre rüstâi şiir ihmal edilmiştir ve bunun en büyük suçlusu Divan şiiridir:

"*...tabiat asırlarca Divan edebiyatının suni ve numûneden kopma ve tıpkı Acem minyatürleri gibi cansız bahçe selvi, gül ve sümbülleri içinde boğulmuştu.Bu tabiat kağıttan yapma çicekler gibi sahte ve gülünç bir tabiattı.Çünkü Divan edebiyatı şâirleri numûneyi Acemlerden gözleri kapalı alıyorlar ve bizzat tabiatı müşâhede zahmetine asla katlanmak istemiyorlardı...Hâmid bir Sahra'sı ile bu nevi şiirin nihayet en basit ilk numûnesini verebilmişti.*"3[783]

Pastoral şiiri edebiyatın temeli kabul eder ve bizim edebiyatımızın son dönemleri haricinde bundan mahrum olduğunu savunur:

"Tabiatı müstear bir nazarla gören sanatkar ya soğuk bir eser vücuda getirir yahut onu büsbütün ihmal ederek mefhumlarını yalnız bizim Divan edebiyatında olduğu gibi bir bülbüle,bir serv-ı hırâmana hasr eyler. Hergün ve her an bin türlü elvah ile karşımızda tecelli eden tabiat bütün güzelliğini ancak ferdi bir rü'yete mâlik isek bize gösterebilir. Yoksa eserimiz adi bir taklitten ibarettir....benim kanaatimce edebiyatımız henüz rüstâi şiirden mahrumdur.Halbuki bundan acıklı bir durum tasavvur edilemez.Çünkü rüstâi şiir başka edebiyatların baştan beri mâlik oldukları bir şekildir.Acem edebiyatında gazel ve kaside içinde boğulmuş olan tabiat levhaları bizim aynı şark edebiyatından ilham alan kadim edebiyatımıza geçince büsbütün belirsiz gibi olmuştur.Bu noktada İran edebiyatı Türk ruhuna ve Türk'ün şiirine diğer zararlarından sarf-ı nazar,en büyük fenalığı yapmıştır... Şimdiye kadar bizde en çok rüstâi edebiyat yapanların nasirler olduğunu zikre lüzum görüyorum.Mesela Abdülhak Hâmid,Recaizâde Ekrem,Sezâi Beyler Çamlıca'yı görebildikleri kadar tasvire çalıştılar.Eserleri okunursa hissedilir ki bu şâirler Çamlıca'yı cidden sevmişler ve benimsemişlerdir...Rüstâi şiir en solgun

---

3[782] Bir Kaç Şiirim Etrafında Bir Tahlil Denemesi,Son Posta,3 Haziran 1943,s.3
3[783] "Deniz Sarhoşları",Servet-i Fünun,N:1772-87,31 Temmuz 1930,s.134

edebiyatlara bile az zamanda kan,hareret ve kuvvet getirir...Ruso Fransız edebiyatına tabiat aşkını getiren en lâyemut şâirlerden biridir."[784]3

Halit Fahri, Edebî Kıraat Numuneleri kitabında "Kır Şiirleri" başlığı altında rüstâi şiir ile edebiyat arasındaki ilgi üzerinde duruyor:

"Yukarıda okuduğumuz eserler[785]3 *kır ve köy ilhamlarıdır.Bizde bu nevi şiirler pek az bir yekûn tutar.Çünkü asırlarca İran edebiyatının tesiriyle mahdud mazmunları binbir şekle sokarak maharet gösteren edebiyatımız;halktan ve halk dilinden uzak kaldığı kadar hakiki hayattan ve bilhassa tabiattan da pek az bir şey sezebilmiştir. Zaten çoşkun ve engin tabiatı kendi gözleriyle görmekten ziyade divanlardaki modelleri üstünde tanımağa çalışan şâirler için bu imkansız bir mecburiyet idi. Vakıa Nedim gibi bazı kadim şâirlerimizin divanlarında az çok doğrudan doğruya muhitlerinden ve Kağıthane gibi bazı yeşillik ve dere kenarlarından muktebes izler görebiliyorsak da bunlar rüstâi şiire tam bir numune olmaktan pek uzaktır.Abdülhak Hâmid'in Sahra'sını bizde bu nevi şiirin ilk tecrubesi sayılabilir.Pek o kadar güzel değildir.Ancak son devirde bazı genç şâirler bu tarza daha fazla yaklaşır gibi oldu. Fakat elan taşkın bir kır şâiri henüz yetişmedi.*

Kır şiirlerine rüstâi şiirler de denilebilir.Başka edebiyatlarda bunun muhtelif eşkalini görüyoruz.Hele bazı milletlerin edebiyatı rüstâiyyete kadimden beri maliktir.Tâ Turan'da bile rüstâi şiirin izlerini buluyoruz.Bilhassa Yunan kadim şâirlerinden Teokrat'ın edebiyata ithal ettiği bu nevi şiir az zamanda pekçok taraftar kazanmış ve Teokrat muakkipleri peyda olmaya başlamıştı. Bir efsaneye nazaran Teokrat da bu türlü yazılabileceğini Dafini isminde bir çobanın kavalını dinledikten sonra sezebilmiş. Dafini hem kaval çalıyor hem kırları,ırmakları terennüm ediyormuş.

Teokrat'tan sonra meşhur Latin şâiri Virgille dahi onu taklitten,rüstâi şiirler vücuda getirmiştir...mensur rüstâi edebiyat numuneleri garpta da gösterilebilir. Mesela vaktiyle Türkçe'ye de nakledilmiş olan Poul ve Virgine'i bir romandan ziyade rüstâi bir şiirdir. Zaten şiirin bu nevi mutlak surette tasvirden de ibaret değildir. Kırlar,ormanlar içinde geçen herhangi bir macera-yı garama da zemin olabilir. Yeterki sanatkâr engin bir aşk ile kırları ve sakinlerini sevsin! Çobanlar,çiftçiler,hatta köy köy dolaşan derbeder seyyahlar ve dervişler Türk pastorali içinde ne yeni,ne samimi bir makes bulabilirler. Bilhassa çoban ve çiftçiler kırın en mühim iki unsurudur.Birisinin kavalı bütün kuşları ve ırmakları dile getirse diğeri de sabanıyla ihtiyar toprağın bağrında ,yarın altın güneşin ziyalarıyla parlayacak olan buğday tarlalarına zemin hazırlar.İkiside tabiat kadar saf ,tabiat kadar teklifsizdir. Ilhamını yeşil ve feyyaz almayan edebiyatlar her ne de olsa cılız ve kansız kalır"(Ozansoy,1925:279).

3.4.9.B.Lirik Şiir

Halit Fahri, lirik şiirin Tanzimat'tan sonra başladığına inanır ve bu tarzda en çok Ahmet Haşim'i başarılı bulur:

3[784] "Rüstâi Şiir",Servet-i Fünun,N:1550,18 Mart 1336,s.233

3[785] Vâlâ Nurettin'in Tarlalar manzumesi

"..hatta Tanzimat edebiyatı devrinde de ,lirizm kelimecilikten sıyrılamamış iç âlemi bütün nüanslarıyla açamamıştı.Biraz yakazât-ı leyliyenin Cenab'ını istisna edersek, bu noktada Tevfik Fikret bile aşka lirizmini getirmemiştir diyebiliriz.İşte Haşim'in harkulâdeciliği bundan sonra başlıyor ve daha iyi anlaşıyor."[786]

Halit Fahri, lirik şiir için "Rebâbî Şiir" tabirini de kullanır:

"Yukarıda numunesini okuduğumuz rebâbi şiir,[787] *her milletin edebiyatında ani bir heyecan mahsulü olan manzumelere.derler.Din,vatan, aile ve daha bunun gibi insan kalplerini heyecana getirecek bilumum ilhamlar bu nevi şiirin en feyyaz menbaalarıdır. Rebâbi şiir, ekseriya pek uzun yazılmaz.Çünkü her şâirin heyecanı Hamid gibi sürekli devam edemez.Bu şiire(Makber) rebâbi denilmesinin sebebi,iptidai devirlerde şâirin behemehal rübab tabir olunan bir saz ile terennüm etmesinden ileri geliyor.Nitekim bugün bile Anadolu'nun muhtelif köy ve kasabalarında tek tük saz şâirlerine tesadüf edebiliriz.*

Vaktiyle ilk rübab tek telli idi.Bilahere,sekiz,dokuz,on tele kadar çıkarıldı.Altaylarda yaşayan eski Türkler saz şâirine ozan derlerdi.Bunlar diğer bir çok kavimde olduğu gibi adeta dini bir kudret sahibi,hatta sihirbaz idiler.Halk arasında nüfuzları son derece vâsidi.İşte bu suretle kadim milletler şâiri sazdan ayırmıyorlardı. Fakat yavaş yavaş saz bırakıldı.Ancak lisanlarda rebab kelimesi ilham-ı şiriyyete bir temsil halinde kaldı...lirik şiirin menba-ı ilhamı nâmütenahi tahassüsata kadar uzamaktadır." (Ozansoy,1925:54).

3.4.9.C.Destani Şiir

Halit Fahri'nin destan ve kahramanlak konularının işlendiği bu şiir tarzı hakkındaki görüşleri de şunlardır:

"Henüz çok genç olan milletlerde harkulade vakıalara bilhassa kahramanlık hikayelerine karşı temayül ziyadedir ve her kavmin esâtiri bu nevi şiirdeki fevkalbeşer menakıbın tükenmez bir menbaı olmuştur.

Eski epope yani destanların bazısı doğrudan doğruya halkın yüreğinden kopmuş eserlerdir ki, üzerlerinde ferdin sayi yoktur,yani bunları vücuda getirmek için ferdi zeka çalışmamıştır. Maşeri bir hususiyete maliktirler.Fakat Acemlerin Şehname'si gibi bazı destanlarda ise ferdi zeka ile umum halk zekası müştereken destanı vücuda getirmişlerdir.Daha Şehname yazılmadan evvel pek çok kimseler İran ile Turan hakkında dolaşan muhtelif rivayetleri, muhtelif kahramanlıkları toplayarak parça parça kitaplar vücuda getirmişlerdi. Hemen bütün akvam-ı kadimenin destanları vardır. Bu meyanda Türkleri Hindlilerin,Yunanlıların destanları en maruflarıdır. Bilhassa Yunanlıların İlyada ve Odise ismindeki meşhur destanı evvelce kaydettiğimiz üzre Homeros isminde şahs-ı muhayyelin eseri olduğunu iddia edenler çoktur. Bu iddiaya nazaran muhtelif şâirler bu destanın muhtelif parçalarını ayrı ayrı yazmışlardı...

---

[786] "Ahmet Haşim",Servet-i Fünun,N:2338,12 Haziran 1941,s.40

[787] **Abdülhak Hâmid [Tarhan]'in Makber'i**

Epope kavmi din devirlerinde insanların maşeri muhayyileleri tarafından ibda edilen vakıaları tahkiye eder.Binaenaleyh bütün epopeler kavmi mahiyettedir,ferdlerin mahsulü değildir.Bu eski destanları taklid tarzında sonradan bazı şâirler şahsi hayalleriyle yeni yeni numuneler yazmışlardır.Bunlara taklidi destan derler ve asıl manasıyla destan değildirler...Destan şâiri görünüşte bir müverrihten başka bir şey değildir.Fakat tarih ile destan arasında ne büyük bir fark vardır.Tarihin vazifesi ve kıymeti hakikati söylemektir...Meşhur İtalyan şâiri Dante'nin cennet ve cehennem kısımlarını havi İlahi Komedya'sı nasrani destanın en heyecanlı bir numunesidir denilebilir.Taklidi epope yazan Şâirlerin bazısı sadece harkuladeyi kafi görmemişler, destanlarda bütün milletleri alakadar edecek bir şekil aramışlardır... Fransız şâiri Victor Hugo'nun Asrın Efsaneleri,sernameli büyük mecmua-i eşârı bu gaye etrafında yazılmış bir eserdir ki yalnız Napolyo'nun cengaveranesini terennüm ile kalmamış, bütün bir devri alakadar edecek bir mahiyet alabilmiştir.Ancak şunu söyleyelim ki destanın içine ne kadar fazla ilim dahil olursa kıymeti de o nisbette azaldığı muhakkaktır.Çünkü destanın en büyük kıymeti onun fazla saflığında, hatta iptidailiğindedir. Epope heyecanı en ziyade beşeriyyetin böyle ilk devirlerindeki efkar ve itikadına uyabilir.Bu nokta-i nazardan yirminciasır hiç destani asır değildir. Nitekim geçirilen müthiş harb-i umumi tufanlarına rağmen bütün dünya edebiyatlarında bugün kuvvetli bir destan yazılamaması bunu desteklemektedir. Şimdi her edebiyatta destan şekli gitgide uzun, harkulade vakanın nakl ve hikayesi olmaktan çıkarak kahramanlık hislerini terennüm eden daha kısa,daha toplu bir şekil almıştır. Sarı Zeybek türküsünde gördüğümüz üzre halk türküleri namı altında bunların pek güzellerini bizde de okuyabilirsiniz. Aynı zamanda harp vakitleri rastgele bir saz şâirinin yazıp bastırarak destan destan diye sokaklarda sattırdığı numunelerde cümlenizin malumudur." (Ozansoy,1925:213).

3.4.10.Vezin

Halit Fahri vezni "*Vezin şiirde bir vasıtadan başka bir şey değildir.Esas olan renk,ziya ve musikidir.Bunları da ancak yüksek bir zevk sahibi olan şâirin eserlerinde bulabiliriz*"3[788] cümleleriyle tarif ettikten sonra herkesi kullanacağı vezinde serbest bırakmanın doğru olduğunu savunur:"*Mademki vezin sanatkar için bir vasıtadan ibarettir,o halde herkesi kullanacağı alette serbest bırakmak lazım gelmez mi?Yüksek bir şâir hangi vezni kullanırsa muvaffak olamayacak mıdır?*"3[789]

Vezin ile dil arasında bir ilgi olduğunu kabul eder: "*Aruz vezni terkibsiz sade lisanı hazmedemeyebilir.Fakat sabır lazımdır.*"Ona göre aruz vezninin bazı kusurları da vardır: "*Yalnız aruz vezni,yukarıda dediğim gibi şâirlerin rebâbetini pek çabuk söndüren ve onu fazla yoran bir vezindir.Şüphesiz Arabî ve Fârisî'nin bilimum kelime ve kâidelerini kabul ettikten sonra böyle bir tehlike mevcut değildir.Fakat aksi takdirde*

3[788] "Musahabe, Zavallı Sanat",Nedim,N:9,13 Mart 1335,s.129

3[789] "Edebiyat Musâhabesi,Şiir Lisanımız",Peyam,Edebî İlave,N:62,18 Kânun-ı Evvel 1919,s.2

bu tehlike bütün manasıyla mevcuttur...O adeta bir garamofon plağıdır.Döndükçe hep aynı nağmeyi tekrar eder."Aruz hakkında bunları söyleyen şâir, hece için de şunları şöyler: "*...hece vezni zaman ile müstezatları ve serbest nazım nevilerini de içerisine alarak modern şiirimizin bugünkü yoluna kadar geldi*"(Baydar,1960:163).Halit Fahri'nin aruzdan sonra heceyi kabullenmesinde sanat endişesinin yanında siyasi endişenin de payı vardır:

"*Ziya Gökalp'in açtığı Türkçülük bayrağı çok geçmeden hepimizi etrafında toplayacakmış.Bu toplulukta hususiyle Yeni Mecmua'nın büyük rolü vardır.Aruzu yine arasıra kullandığımız oluyordu fakat en büyük ülkümüz heceyi işlemekti.Onun sonsuz ahenk dalgaları vâdeden enginine kendimizi kapıp koyuvermiştik.Aruzu yalnız millî bir kavramla değil,aynı zamanda estetik bir hakikat olarak da bir yana bırakmağa mecburduk.*"3[790]

Aruzdan hece veznine nasıl geçtiğini yıllar sonra kaleme aldığı bir makalesinde şöyle ifade eder:

"Balkan harbinden bir müddet sonra idi.O millî acının ilhamıyla Yeniçeri isimli bir şiir yazmaya başlamıştım...Yeniçeriyi sahneye sokmak sırası gelince adeta afalladım. Eyvah Yeniçeri kelimesi aruzun o anda kullandığım veznine bir türlü uymuyordu. Bunun üzerine başka vezinlere müracaat ettim,müstezatlar yapmağa kalktım, beyhude.Yeniçeri kelimesi yenii çerii şeklinde imalelere uğramadan hiç aruz veznine uygun düşmüyordu.İşte bunun üzerine ilk defa kızdım ve yukarıdan beri yazdığım mısraları hecenin ondörtlüsüne çevirerek yeniden yazdım ve ancak bu sayede yeniçeriyi odama çağırabildim."3[791]

Yeni fikirlerin yeni bir vezinle ifade edileceğine inanmaktadır: "*....yeni hayatın yeni, bâkir hislerini,derin fikirlerini terennüm edebilecek yeğane alete koşmalı,onu ıslah etmeye çalışmalıyız.O alet bugün dünkünden daha farklı nağmeler çıkarıyor.*"3[792]

1939 yılında Son Posta gazetesinde yayınladığı makalesinde aruz veznini sadece mazi eserlerini tam ve eksiksiz okumak için öğrenilmesi gerektiğini söyledikten sonra, bu vezin hakkında şunları söyler:

"Aruz vezni bütün gürültüsüne rağmen his ve hayal noktasında nice biçarelikleri de kapayabilen bir alettir.Hecede ise buna imkan yoktur.Aruz dolu bir plaktır.Döndüğü zaman yalnız içerisine evvelden konulmuş besteyi işittirir.Sizin hissinize düşen zahmet sadece güfteyi iyi tayin edebilmektedir.Halbuki hece vezni bomboş bir kalıptır,

---

3[790] "Hececi Arkadaşlarım",Türk Dili,N:61,1 Ekim 1956,s.26
3[791] "Son Münakaşalar Etrafında Fıkralar ve Hatıralar",Son Posta,26 Kânun-ı Sâni 1940, s.7
3[792] "Yine Vezin Meselesi,Yeni Mecmua,N:58,22 Agustos 1918, s.114

kendiliğinden ahenk değildir.Eğer şâirseniz ona hayal,his ve fikir kıymetleri ile birlikte ahengi de siz vereceksiniz.Yoksa haliniz yamandır."3[793]

Vezin konusunda tutarlı biri olmadığından zaman zaman ikisi arasında gidip gelmeler de olmuştur.Bu tutarsızlık sebebiyle bazen zor durumlara düştüğü de olmaktadır:

"Benim Baykuş'un Dârülbedayi'de kabul edildiği ve davetli bulunan kendisinin de [Süleyman Nazif] bana takdirini esirgemediği günden sonra ,aradan bir zaman geçince Türk Yurdu'nda ilk hece şiirim çıkmıştı.İman derecesinde aruza bağlı olan üstad (S.Nazif), buna son derece hiddetlenmiş.Bunu da şu suretle anlamıştım.Kitapçı Halid'in dükkanı önünde karşılaştığımız zaman bana elini uzatmayışından.Bu ilk öfke ve küskünlük tezahürü arkasından;Vay diye gürlemişti.Sen de hece veznine dönersin ha.Baykuş'tan sonra. Bana kırgınlığı aylar sürdü,fakat sonunda kendisi elimi yakaladı. Aramızdaki buzlar erimişti." (Ozansoy,1939-c:282).

Edebi Kıraat Numuneleri kitabında "Aruz ve Hece Vezinleri" başlığı altında bu vezinler için şu ifadeleri kullanır:

"Umumiyetle bu *vezin (Hece) hakkında yanlış bir itikad vardır.Zannedilir ki millî vezin ile ahnekli şiir yazılamaz.Bu hatalı bir düşüncedir. Her ne kadar bugün aruz vezniyle yazılan şiirlerdeki ahenk tamamıyla diğer vezinde mevcut olduğu iddia edilemezse de yine hecenin az zamanda ahenk itibarıyla kazandığı mevki yarın için kendi lehine büyük bir adımdır.Ahenk bahsine başlarken numunelerimizi bilhassa hece vezniyle yazılmış eserlerden intihab edişimize sebep te mezkur vezinlerde de pek ala az çok ahenk temini kabil olduğunu izah içindir.Yoksa aruzun tantanalı ahengini inkar etmek kimsenin aklına gelmez. Ancak şu var ki aruzun herhangi bir vezniyle ne derece muhtelif mevzulu şiirler yazsanız işideceğiniz nağme hep aynı nağmedir. Vakıa bu nağme çok kuvvetlidir,fakat değişme imkanı yoktur. Adeta bir gramofon plağı gibi dönerken hep birtek besteyi çalar.Hece veznine gelince, şâirin kabiliyyetine, musikisine göre ahenkler alabilir.Aruzun ahenk sahası bir cüz addedilirse diğerisinin ki bir küldür."(Ozansoy,1925:324)*

3.4.11.Ritim-Ahenk

Halit Fahri ritmi şu cümlelerle tarif ediyor:

"Ritim nedir,Türkçe'de henüz tek bir kelime ile ifade etmek saadetine mazhar olamadığımız bu kelime neyi anlatıyor.Bunu halledebilirsek her şiirin yalnız ritm yani ahenk darbeleriyle diğerlerinden ayrıldığı ve şâirin ancak o suretle orjinal olduğunu tasdik ederiz.Bazıları ritme ahenk-i mevzun diyorlar.Fakat bu terkip ritmi katiyyen ifade etmez. Kelime yerine terkip kabul edilince darb-ı ahenk demeyi tercih eylerim...Ritmi şimdiye kadar bir kaç kelime ile izah edecek tam bir tarife tesadüf olunamıyor.Mevcut olan tariflerin hatta en iyilerini bile tatbik edersek derhal daha ziyade müphem ve karanlık olduklarını görmekteyiz. Mesela,Leitre'nin Laorusse'u ritim için kuvvetli sadaların taalluku diyor,işin içinden çıkıyor.Bu tarif sadaların kesâfet kıymetini az çok izah etse bile devam kıymetini ihmal eylemektedir. Demek ki nakıstır.Yine aynı kamus

---

3[793] "Aruz ve Hece Vezinlerine Dair",Son Posta,15 Teşrîn-i Sâni 1939,s.2

vezin ile ritmin yekdiğerinden ayrı ve müstakil bulunduğunu,ritmin mevcudiyetini dinlemekle hulûsa gelebileceğini,halbuki vezne gelince,eğer mevzu kıymetini biliyorsa mevcut olduğunu söylüyor."[794]

Ritim için "darb-ı ahenk" terkibini daha uygun bulur ve şiirde derûni ahengin olduğuna inanır:

"Şiirde bir derûni ahenk nazariyesi vardır ve pek doğrudur.Her şâir kendi ruhunun ahengine mâliktir.Nasıl şeklen diğerlerine benzemiyor ve harekatında bir hususiyet göstermiyorsa ruhu da öyle hususiyet içindedir.Ahengi şahsidir.Onu bulup tebellüt ettirebilirse ne saadet.Lâyemut olur.Ancak mısralarının musikisinde diğerlerinden ayrı bir terennüm vardır."[795]

Halit Fahri ritim meselesi üzerinde düşünmeye şâirliğinin ilk yıllarında başlamıştır:

"Biz de sembolist olmuştuk.Bu arada Poul Verlaine'in herşeyden evvel musiki diye başlıyan şiiri vardır ya,işte o şiirle Verlaine'in ortaya attığı teze sarılmıştık. Tez doğrudur, şiir içsesidir,şâir kendi içinde o sesi bulursa orjinaldir,bulamazsa demek ki şiire yeni bir ses getirememiştir.Mesela bizim edebiyatımızda yüce Yunus Emre'nin sesi kendisininse taklitçilerin sesi kendilerinin değildir.Onun için Yunus unutulmaz yaşar, ötekiler kenarda kalırlar, yahut büsbütün unutulur giderler" (Ozansoy,1939-c:228).

Ona göre şiir ile musiki arasında mutlak bir ilgi mevcuttur:

"..bir şiir yahut musiki notası okurken dudaklarımızı kımıldatmadığımız ve hiç ses çıkarmadığımız halde şiirin yahut musiki parçasının ahengini pek güzel hissedebiliyoruz. Burada adeta dimağ vekâleten sâmiânın yerini tutmaktadır.Ne kadar az alışkın olursak olalım bir notayı görür görmez ebkem ahenk duymaktayız.Buna derûni bir dinleyiş diyebiliriz."[796]

Halit Fahri'ye göre hece vezni, aruza göre ahenk bakımından daha avantajlıdır:

"Bir şiir ancak ritimli olmak şartıyla mevcuddur.Aksi takdirde bayağı bir eserdir.Fakat şiirdeki ritmin her şâire , hatta şâirin muhtelif zamanlardaki tehassüslerini gösteren her şiirine göre değişmesi, daima yeni,orjinal olması lazımdır.Halbuki aruz vezni bu hususta kısırdır,acizdir, zavallıdır. Aruzun ritimleri herşeyden evvelden ithal edilmiştir. Şâir oraya ruhundan hiçbir beste koyamaz , çünkü beste hazırdır güfteyi bekliyor.Hece vezni edebi ritimleri kabul edebilir. Aruza karşı en büyük fâikiyyeti de budur. Hece her şâirin ruhundan yeni,nâ-mahdud nağmeler alabilen, aruz ise mahdud nağmeleri dar göğsünde sıkıştırmış,hariçten başka hiçbir ses kabul ettirmek istemeyen,çünkü edemeyen bir bir zarftır."[797]

---

[794] "Yine Vezin Meselesi",Yeni Mecmua,N:58,22 Agustos 1918,s.113
[795] a.g.m.,s.113
[796] "Yine Vezin Meselesi",Yeni Mecmua,N:58,22 Agustos 1918,s.113
[797] a.g.m,s.113

Halit Fahri hemen hemen her konuda olduğu gibi ahenk konusunda da tutarsızdır.Çünkü bir yıl önce Yeni Mecmua'da aruz veznini ahenksiz bulurken bir yıl sonra kendi mecmuası Şâir Nedim'de aruz veznini ahenkli hece veznini ahenksiz bulur: "*Musikiden mahrum mu kalalım?...Fazla olarak musikiyi de nazar-ı itibara alırsak şüphesiz bu şekilde heceden ziyade(aruz)munis ve kıymetlidir*"3[798]

Musiki ile lisan arasında bir birlik kurmanın gerekli olduğunu savunur ve bunun da ritim vasıtasıyla sağlayacağı fikrindedir: "*Heyecanın en yükseğini ızhar için musiki herşeye tekaddüm eder,herşeyin bütün sanatların fevkindedir...Musikinin lisan ile olacak bir ittihadı,Vagner'in tabirine göre ancak her ikisinin de imtizac edecekleri bir sahada birleşmeleri ile kâbildir.Bu ittihat sahasını yine Vagner'in bir refikine yazdığı mektupta dediği gibi ritim izhar etmektedir.*"

Makalenin devamında biraz ileri giderek musikisiz şiir olamayacağını söyler: "*O halde en büyük rolü ritim oynuyor demektir.Bu noktaya geldikten ve ritmin ehemmiyeti bütün manalarıyla anlaşıldıktan sonra onsuz bir sanat olmayacağı kendiliğinden meydana çıkmaktadır.Hutut,eşkal ve elvan hepsi ritme mâliktir...Bu böyle olduktan sonra musiki ile en yakından alakası olan şiirde mesele büsbütün ehemmiyet kesbeder.Bir şiir ancak ritimli olmak şartıyla mevcuttur.*" Makalenin sonlarına doğru ise ritimsiz şiiri "*..bayağı bir eser*" diye vasıflandırır.3[799]

Halit Fahri,müzikalite bakımından en çok lirik şiiri sever: "*Bilhassa lirik şiirde bu husussiyet bütün kudretiyle kendisini belli eder. İşte bunun içindir ki,musikinin dışında bir şiir telakkisi,araya menfeat endişesi girmezse hiçbir devirde hiçbir suretle kabul edilmemiştir.*"3[800]

Ahenkdar şiirler yazan bir şâir için:"*İşte herşeyden evvel musikinin hokkabazlığa, havaîliğe,bomboş eğlence oyunlarına ve kafiyesizlikle, ahenksizliğe düşmeden hakiki şiirin seslerini getiren sanatkarla karşı karşıyayız*"ifadesini kullanır. 3[801] Yedi Meşale şâirlerinden Vasfi Mahir'in bir şiirini değerlendirirken "*..ahenksiz mısralar da var. Şâirin bu ufak ihmallerinden kaçınmasını temenni etmemek elimden gelmez*" sözünü

3[798] "Şiire Karışmayın",Nedim,N:2,23 Kânun-ı Sâni 1919,s.18
3[799] "Yine Vezin Meselesi",Yeni Mecmua,N:58, 22 Agustos 1918,s.113
3[800] "Necip Fazıl ve Eserleri",Son Posta,12 Kânun-ı Sâni 1940,s.10.
3[801] "Edebiyat ve Sanat Aleminde",Barış Dünyası,N:3,18 Şubat 1944,s.16

sarfeder.3[802] Bütün bunlardan da anlaşılacağı üzere şâir için ritim, şiirin ana malzemelerinden biridir.O,ahenk bakımından en güzel şiirlerin Batı'da Beadulelaire bizde ise Ahmet Haşim tarafından kaleme alındığına inanmaktadır:

*"Hele musikinin tesiri Beaudelaire'in mısralarında bunu daha fazlasıyla buluyoruz.Bu cepheden düşünürsek Fransız edebiyatında Beaudelaire'in musiki ile kendi edebiyatımızdaki Haşim'in Piyâle'sindeki Haşim'in musikisi arasında pek fazla yakınlık bulabiliriz.İkisi de bize ses ve renk âleminden sesler getirmekte,bizi maddi hayatın üstüne yükseltmektedirler..Ruha teselli veren musiki,şiir yoluyla da aynı ilahi yolun yolcusudur. Şâirin sesinde bize kaygılarımızı bir an için unutturacak bize teselli ve şifa veren en büyük tesir vardır."*3[803]

Halit Fahri'ye göre ahengin başka bir faydası daha vardır o da ahenkli olmak şartıyla en garip fikirlerin bile kolaylıkla beyinde yer etmesidir.3[804]Halit Fahri, Edebi Kıraat Numuneleri kitabında "Ahenk" başlığı altında şu bilgileri veriyor:

"Aruzun ahenk sahası bir cüz addedilirse diğerisinin ki bir küldür... ahengin mensur veya manzum her eser-i edebi için mümtaziyet kadar elzem bir kıymet olduğunu bilmenize lüzum vardır...Ahenk bu güzellikleri bütün kudretiyle meydana çıkarır, ruhumuza telkin ve ihsas eyler.Acaba neden ahenkli eserler bize daha cazip görünüyor?Yani ahenge mutlak surette neden lüzum vardır?Çünkü ahenk,insan için teneffüs gibi fıtrı bir ihtiyaçtır. Mesela bir demirci kızarmış bir demir üstüne indirdiği her darbeyi diğer küçük darbeciklerle takip ederse işini daha kolay görür.Aynı surette tarlaya tohum atan bir çiftçi ve denizde kürek çeken kayıkçı yekdiğerinden muayyen fasılalarla ayrılmış bir takım hareketlerde bulunurlar ve bu suretle daha az yogunluk duyarlar.....

Hareketimize gayr-i ihtiyarı tatbik ettiğimiz bu kanuna sa'yi akıl kanunu ismini verebiliriz ki az kuvvet sarfıyla azami iş teminini gözetir....ahenk insan için aynı zamanda manevi bir ihtiyaçtır.Yani dimağın da bir ihtiyacıdır. Ahenksiz bir şiiri,bozuk bir besteyi dinlemeğe tahammül edemeyiz. Halbuki haiz ahenk olan bir şiir ne kadar hoşumuza gider.Ahenk musiki-i beyan demektir.Bir cümle veya bir mısraı teşkil eden kelimelerin ahenktar imtizaçlarından sâmi veya kâri üzerinde sadece mananın tevellüd ettiği heyecanı tamamlayan diğer bir heyecan husule gelir ve bu ikinci heyecan birinciyi şayan-ı hayret bir surette takviye eyler.O dereceye kadar ki:Ahenk,kıymet itibarıyla heceye tekaddüm eyler....Burada şunu da söyliyelim ki ahenk insanın bizzat derununda gizlidir.Mesela herhangi bir musiki notası okurken,değil bir ses çıkarmak, hatta dudaklarımızı kıpırdatmadığımız halde şiirin,yahut musiki parçasının ahengini pek güzel hissedebiliriz.Burada dimağ adeta vekaleten samianın yerini tutmaktadır. Ne kadar az alışkın olursak olalım,bir notayı görür görmez ebkem ahenkler duymaktayız. Buna deruni bir dinleyiş diyebiliriz.....

3[802] "Yedi Meşaleciler",Servet-i Fünun,N:1654-180,26 Nisan 1928,s.379
3[803] "Şiir Nasıl ve Ne Şartlar İçinde Doğar",Barış Dünyası,N:11,14 Nisan 1944, s.15
3[804] "Şiir Dili",Uyanış,N:2254,2 Teşrîn-i Sâni 1939,s.543

İşte mahiyet ve ehemmiyetini tafsil ettiğimiz ahenk,her eser-i sanatın malik olması lazım gelen en büyük ve en esaslı bir kıymettir. Çünkü hatları,şekilleri,renklerin ve seslerin en iyi intizamını o vücuda getirir.Sanatlar yalnız ahenk itibarıyla harici şekillerinde göze çarpan usulden dolayı yekdiğerinden ayrılır.Mamafih şurası muhakkaktır ki, hangi şekl-i sanata mensup olursa olsun,her eser, intizamını ancak ahenkten alır ve onsuz hiç bir sanat hussule gelemez.Şimdiye kadar bütün edebiyat kitapları mensur veya manzum her yazıda iki türlü ahenk olduğunu kaydetmişlerdir.Bunların birincisi ahenk-i taklidi,ikincisi de ahenk-i tasviridir.Buna üçüncü bir ahenk daha ilave etmek lazım gelir ki o da yukarıda zikrettiğimiz ahenk-i derunîdir."(Ozansoy,1925: 324)

Halit Fahri, yazısının devamında üç bölüme ayırdığı ahenğin kısımları hakkında şu bilgileri veriyor:

Ahenk-i Taklidi: *"Tabiatta eşyanın çıkardığı sesleri taklid eden kelimelerle yapılan ahenktir.Her lisanda böyle kelimeler vardır. İşte bunları mevzua bir surette toplayarak yazılan eser,ahenk-i talidiye malik sayılır."*

Ahenk-i Tasviri: *"Ahenk-i tasviri kelimelerin yekdiğeriyle olan imtiyacı sayesinde elde edilir.Nesirde cümlelerin uzunluğu veya kısalığını ,nazımda da veznin suret-i intihabı, tarz-ı takdileri vesâirede bu meyanda dahildir.Bu ahneğin temini evvelkinden daha güçtür.Çünkü kelimeleri ahenk-i taklidi ihsasları kadar kuvvetli bir suretle yekdiğerine mezc edebilmek için cidden hassas bir samiaya ve o nisbette musikiye kabiliyeti ziyade birer ruha ihtiyaç vardır."(Ozansoy,1925:325)*

3.4.12.Üslup

Her edebiyatçının olduğu gibi Halit Fahri'nin de üslup hakkındaki düşünceleri vardır. O,üslup hakkındaki bu düşüncelerini şu cümlelerle ifade ediyor:

"Yalnız kelimeleri değiştirmek ,onların manasını genişleterek mümkün mertebe umumi bir tarz-ı ifadeden kurtulmak ile üslubumuzda şahsiyeti temin etmiş sayılabilir miyiz? Bilakis bu mesele daha karışıktır.Eğer o kadar basit olsaydı say ile herkes bir üslubu şahsiyyeye mazhar olur,sanatkar olurdu.Halbuki istidad olmadan buna tamamıyla muvaffakiyet ihtimal mefkuddur.

Sanatkar,tabiatı kendisine mahsus bir nazarla tetkik eden,onda ekseriyetin göremediği güzellikleri fark ve temyiz eyleyen ve muhtelif eşya, muhtelif hadisat arasında gizli münasebetler keşfine muktedir olandır.Demekki tarz-ı ifademizin umumdan farklı olabilmesi için herşeyden evvel hissimizin ve hayalimizin hususiyyeti lazımdır.İşte bunun içindir ki münekkidin biri üslubu tarifte herkesin kendisine mahsus bir tarzda fikrini yazı ile yahut söz ile ifade etmesidir diyor.Yazı ile ifade edenler muharrirler,söz ile ifade edenler hatiplerdir...

Yüksek bir sanatkarın eserinde adeta kalbinin çırpınışlarını duyarız.Bütün heyecanı o eserin sahifelerine geçmiştir.Bu sebepten üslub için bir başka münekkidin ihtimal en kısa fakat en manidar son bir tarifi ile :Hassasiyetin kesb-i ihtisas etmiştir demek te muvâfıktır.Büyük muharrirlerin eserlerini yazdıkları zaman sade her zamankinden fazla bir tehic halinde bulunmaları bunu ispat eder.

Bu üslub hakkında daha derin tafsilat vermeğe imkan yoktur.Ancak eski edebiyat kitaplarının âli,müzeyyen,sade olarak üçe ayırdıkları üslub taksimini şimdiden red edilebilir. Çünkü üslub değişe değişe ancak mevzua göre değişebilir.Mesela bir harp tasviri yapan muharrir nasıl kelimelerini bir tunç sesi gibi kuvvetli sedalar çıkaracak kelimelerden intihab ederse diğer bir mevzuda,mesela bir bahar tasvirinde de rüzgarlar gibi hafif,ipek gibi yumuşak kelimeler intihab eder. Bir hikayesinde tam cümleler kullanırken tekellüm vadisinde yazacağı diğer bir eserinde de kırık,dökük hatta bazan yarım bırakılmış cümleler kullanılabilir.Çünkü böyle bir ifade bugünkü temaşâi lisana daha muvafıktır.

Üslubun kati taksimini red ederken sonra biri rüyet hassası ziyade, diğeri tahassüs kabiliyeti mütekamil olan kimselere mahsus yeni nevi üslub kabulüne mütemailiz. Çünkü ilk evvelkiler,yani ressamlar gibi eşyayı bütün hususiyetleri,bütün renkleri ile görmek fıtratında yaratılmış kimseler herhangi bir manzaranın hatırasını zihinlerinde az çok vazıh ,az çok muğlak bir hayal şeklinde daima muhafazaya muktedirdirler.Diger taraftan bilhassa hassasiyeti ziyade olanlar ise icabında yalnız bu manzaranın kendilerinde uyandırdığı tesir ve heyecanı hatırlayacaklardır.Yani bir kısım kimseler yalnız eşya ve hadisatın şeklini ve hazin,yahut gülünç taraflarını görüp gösterirler, diğerleri ise daha ziyade derûni hayatı, yani ruhu süzüp tahlile girişirler.Hikaye edebiyatımızda birincilere misal olarak bilhassa Ömer Seyfettin,Hüseyin Rahmi Beyleri gösterebiliriz.

İkincilere misal olarak da şimdilik Halit Ziya,Yakup Kadri ve Eylül muharriri Mehmet Rauf Beyleri hatırlamanız kâfidir.Böyleleri daha şâir olanlardır...Üslubun bilumum müzayesi muhtelif iki daire dahilinde toplanmıştır.Birincisinde üslubun umûmi meziyetleri şunlardır:Sıhhat,vuzuh,muvaffakiyet,tabiiyyet,asalet.Hususi meziyetleri de: Önce mümtaziyyet ve ahenk,sonra teşbih ve istiârat gibi mecazlar.İlk meziyyetin husulünde ise diğerlerinin büyük bir hassası vardır." (Ozansoy,1925:116)

3.4.13.Vuzuh

Halit Fahri, edebî eserlerde kullanılan ifadelerin daima açık olmasını ister.Konunun okunduğunda herkes tarafından kolaylıkla kavranması taraftarıdır,sadelikten yanadır:

"*Muharririn gayesi bize asla kapalı kalmamalıdır.Edebiyatta buna vuzuh derler.Vuzuha malik fikirlere vâzıh tabir olunur.Edebi olsun gayr-i edebi olsun bilumum eserlerde vuzuha ihtiyaç vardır. Çünkü her yazı behemehal anlaşılmak için yazılır.Anlaşılmayan yazıların ise hikmet-i vücudu yoktur.Ancak her yazı herkes için aynı derecede vazıh olmayabilir,hatta bazı kimselerin bir eserden hiçbir mana çıkarmağa muvâfık olamamaları ihtimali de vardır.Bu takdirde kusuru behemehal muharrire atıf etmeden evvel niçin anlamadığımızın esbabını araştırmak lazımdır.Çünkü bazan bir eserin havi olduğu fikirleri anlamakta güçlük çekmemize,mezkur fikirleri kavrayacak kadar fikri hazırlığımız olmaması sebebiyyet verebilir.*

Mesela çok derin felsefi fikirlerin mahsulü olan bir eserin anlaşılabilmesi için ilim ruh ve felsefe gibi ulum ile evvelden istinasız olmak iktiza eder.Aynı zamanda bazı eserlerde fikir esası bilhassa gizlenmiş de olabilir.Bunu anlamak için de muharririn

yaşadığı devri, eserini yazdığı zamanlardaki hâlet-i rûhiyesini bilmek herhalde lazımdır.Mesela müstebid bir hükümdarın alemi kasıp kavurduğu bir devirde her muharrir Namık Kemal gibi yazılarıyla açıkça isyana muktedir olamaz.Fakat ıztırap ve isyanlarını büsbütün kalbine gömmesine de imkan yoktur.O zaman ne yapmalı?Mesela Tevfik Fikret Bey gibi telmihli şiirler yazar...Demekki bir eserin manasını tamamıyla kavramak için terbiye-i hassasiyye de lüzum vardır....Bilhassa nice şâirler gürürüz ki hisleri gayet ince ve hayalleri de o nisbette engin ve yüksektir.Böyle sanatkarların eserlerini anlamak,hislerinin ,hayallerinin bütün ruhuna nüfuz edebilmek ise nisbeten daha güçtür.Fakat bu güçlüğü iktiham edemeyecek kadar hissen yükselememiş olanların böyle eserlere vuzuhsuzluk isnad etmeleri de pek tabii doğru olamaz" (Ozansoy,1925:140).

3.4.14.Divan Edebiyatı

Halit Fahri,şâirliğinin ilk yıllarda divan şiirinden etkilenmiştir.Bunu "*İran edebiyatını bilhassa Hâfız Şirâzi'nin eserlerini zevk ile etûdiye ettim.Divan edebiyatına merakım çoğaldı.Pederimin tesiriyle bende derin bir mutalaa hevesi uyanmıştı*"cümlesiyle itiraf ediyor.3[805] Divan edebiyatını hayatı boyunca sahibi olacağı tek derginin adını dahi o edebiyatın şâirlerinden birinin isminden seçecek kadar çok sevmektedir.O kadar sevmektedir ki divan şâiri Fuzuli ile Fransız edebiyatının Musset'ini bir tutar.3[806]Nedim ve Fuzuli'nin onun nazarında başka bir değeri vardır:

"İki şâir gönülde yerleşti
Bir Fuzuli'ye bir Nedim eşti
Biri eşâr okur garîbâne
Biri titrerken elde peymâne
Mest-i naz ile sarmaşır ağlar
Lâlelerden ince mısralar" (Ozansoy,1922:86).

Fakat Halit Fahri'nin bu edebiyata karşı olan ilgisinde zamanla bir azalma olur.Artık o bir zamanlar çok sevdiği,etkisinde kaldığı edebiyat hakkındaki fikirleri değişmeye başlar:

"*Asırlarce Acem ve Arap edebiyatının tesiri altında kıvranan, kalemlerini,şekillerini mevzularını onlardan alan edebiyatımız methiye ile cernükûd etmek hususunda az geri kalmamıştır. Şâirlerin cepleri ancak divanlarında münacaat ve naatlerden sonra başlayan medâyih sayesinde doluyordu..Bu suretle şâirlerin istidây-ı ihsan hususunda yalnız medh ile kalmayıp maksatlarını doğrudan doğruya dilencisine izhar ettikleri isbata daha iyi muvaffak olabiliriz...Ne olur kesemize ondan biraz akıtmakla kıyamet mi kopar? Allah sana versin,sen de bana ver işte eski şâirlerin zihniyeti.*"3[807]

3[805] "Halit Fahri Beyle Mülakat",Galatasaray,N:10,15 Teşrîn-i Sâni 1931,s.9
3[806] "Millî Şiir,Millî Şâir",Alemdar,13 Kânun-ı Evvel 1335,s.3
3[807] "Şâirde Haset",Yeni Mecmua,N:22,6 Kânun-ı Evvel 1917,s.424

Halit Fahri'nin divan şiiri için bu şekilde sözler sarfetmesinde aruzu bırakıp heceye geçmesinin de tesiri vardır: *"Fakat ne çareki İstanbul,Merhaba ey câm-ı minâ-yı mey yakut renk diye haykıran Nef'inin yahut Ver hükmünü ey serv-i revân köhne baharın terânesiyle ruhları zevke,bûseye çağıran Nedim'in kaside ve gazellerinden başka bir şey dinlemek istiyordu."*3[808]Fakat bu sözleri sarfettiği dönemde yayınladığı Efsaneler kitabında hadîka, cem, bülbül, peymâne, sâki, şarap, cemşid, gibi divan edebiyatı mazmunlarından faydalandığı gibi Divan edebiyatında adlarından sıkça bahsedilen meclisleri de över: *"Bir böyle meclis asla bilmez bâlâd-ı efrenç"*(Ozansoy,1919-b:21).

Ona göre Divan edebiyatının kusurlarından biri de tabiatı ihmal etmesidir:

*"...eski edebiyatımızda tabiat en az yer tutmuştur...Yalnız Nedim gibi bazı eski şâirlerimizin divanlarında az çok doğrudan doğruya muhitlerinden ve içinde yaşadıkları tabiattan muktebes izler görebiliyorsak da bunlar tam manasıyla rüstâi şiir numuneleri olmaktan uzaktırlar..Acem edebiyatında kaside ve gazel içinde boğulmuş olan tabiat levhaları bizim aynı şark edebiyatından ilham alan kadim edebiyatımıza geçince büsbütün belirsiz gibi olmuştur.Bu noktada İran edebiyatı Türk ruhuna ve Türk şiirine diğer zararlarından sarf-ı nazar en büyük fenalığı yapmıştır."*3[809]

Halit Fahri,Divan edebiyatından o derece uzaklaşacaktır ki şâirliğinin ilk yıllarında kendisinin de itiraf ettiği etkiyi bile inkar edecektir: *"Bizim Divan edebiyatına gelince bir zamanlar Nedim ve Fuzuli'yi biraz da Şeyh Galip'i zevk alarak okuduğumu itiraf edeyim.Fakat bu edebiyatın bende zerrece tesiri olmamıştır.Zevkim ve edebi tekâmülümü tamamen garba,bilhassa umûmi harpten evvelki son Fransız edebiyatına medyunum."*3[810] 1931 yılında çıkan Balkondan Saatler kitabında ise divan şiirinden alaycı bir şekilde söz eder:

"Birden bire boşanır bir kalın sesli gazel
Feryadı hep gül, dudak, âhu bakış, ince bel" (Ozansoy,1931:10).

Halit Fahri, Divan edebiyatına bazı kelimelerin Türkçe karşılıkları olduğu halde başka dillerdeki karşılıklarını kullanmasından dolayı da kızmaktadır:

"Göge târem demiş güneşe hurşit
Mihr, şems,âfitab aynı çeşit
Çeşm-i câduları sen ondan işit
Ebruya çevirmiş canım kaşıda
*İşte bu yapma dil,bu yabancı dil"*3[811]

3[808] "Yine Vezin Meselesi",Yeni Mecmua,N:59,29 Agustos 1918,s.124
3[809] "Rüstâi Şiir",Servet-i Fünun,N:1450,18 Mart 1336,s.232
3[810] "Şehap Nafiz,Neşriyat:Nedim",Servet-i Fünun,N:1877,4 Agustos 1930, s.150
3[811] "Türk Dil Kurultayı Destanı",Servet-i Fünun,N:1887,13 Teşrîn-i Evvel 1932,s.310

Ertesi yıl kaleme aldığı bir şiirinde de aynı tavrını devam ettirir ve divan şiiri yerine Arap, Acem şiiri tabirini kullanır:

"*Türk yazısı Türk dili kuruldu yeni baştan*
Ne Acem'den bir nağme ne Arap'tan bir şiir"3[812]

Klasik şirimizi eleştirdiği noktalardan biri de anlaşılmaz olmasıdır:

"...fakat Osmanlı imparatorluğu asırlarca sadece İslamlık gayreti ile sadece ümmet mefhumu ile yaşarken ortaya koyabileceği edebiyat hiçbir zaman tam manasıyla, millî bir edebiyat olamazdı..İran mukallitliği,özlisanımızı bu ana kaynaklardan ayırmış ve saltanatın elhamra zevki bir taraftan Arab'ın aruzu diğer taraftan Acem'in şaşaasına hayran kalınca ortaya divan edebiyatı dediğimiz bir ufak zümre edebiyatı doğmuştur ve bu böylece asırlarca devam etmiştir...Saray şâirlerinin bütün o kasideleri, gazelleri, bütün o rubâileri, mesnevileri bütün o hamseleri,nihayet millet camiası içinde bir edebiyatı, aşağı yukarı bir süs olarak telakki ettirmiştir ki,bu da pek tabii bir neticedir... Hasılı Divan edebiyatı binbir kelime oyunları içinde bir edebiyat zevkini böylece uyandırır ki ,bu zevkle yetişen nesillerin edebiyatı,bu dar kaside çerçevesi,gül, bülbül, mey terânesi haricini anlayabilmesi çok kere imkansız olur."3[813]

1940 yılından sonra bu konudaki eleştirilerinin dozunun biraz daha arttırdığı dikkat çekmektedir.Bu sebepten dolayı Divan şiirini iyice yermek için hece vezniyle ve klasik şiirin mazmunlarını kullanarak bir manzume dahi kaleme alır:

"Ne bir lale devridir ne bir câm-ı cem bezmi
Cânâ sana bunların hikayesi yetmez mi?
Gönlün hasret çekerken asırlarca evvele

Aşk ehli o zamanlar yarı ermiş gibiydi
Gönülleri mesteden bin vahdet şarabıydı
Bin asır gibi gezerken o kadeh elden ele

Canan düşün başını göğsüme koyda düşün
Bu kadar şuh değildi o zamanlar gülüşün
Bir gölge yayılırdı gizlice dudağına

Ne ben eski Mecnun'um ne sen eski Leyla'sın
Bir de sevda maddeyi takdis ederek yağsın
Bir kızıl yağmur gibi ihtiras toprağına".3[814]

Klasik şiirimizi sadece konu,vezin gibi yönlerden eleştirmez onu dili bakımından da tenkide tabi tutar:

3[812]"Büyük Gün:Cumhuriyetin 10.Yıldönümü",Servet-i Fünun,N:1941-256,29 Teşrîn-i Evvel 1933, s.361
3[813]"Edebiyatımız Nasıldı,Nasıldır, Nasıl Olmalıdır",Servet-i Fünun,N:1982-297,16 Agustos 1934,s.178
3[814] "Takdis",Yarım Ay,N:127,15 Şubat 1941,s.5

*"İnsan 14 ve 15.asırdaki dil numunelerini okuduktan sonra ondan sonraki asırlarda Türk nesrini gittikçe içinden çıkılmaz bir hâle getiren o münşî edalı ve zincirleme cümleli Divan edebiyatı belâğatçılarını düşününce kendisini hayretten ,hem hiddetten alamıyor.Tam üç asır onun elinde Türk nesrinin çektiğini hangi dil çekmiştir."*3[815]

Halit Fahri bu kadar inkar etmesine rağmen cumhuriyetten sonra kaleme aldığı şiirler de dahil olmak üzere pek çok manzumesinde, Divan edebiyatı nazım birimi olan beyiti,aruz veznini,mesnevi tarzı kafiyeyi kullanmıştır(Ozansoy,1919-b:25).

3.4.15.Tiyatro

Halit Fahri tiyatroyu *"Tiyatro bir heyet-i içtimaîyyenin yalnız hatalarını yahut faziletlerini gösteren bir âyine değil,aynı zamanda ve bilhassa beşeriyyetin ıztıraplarını, emellerini işittiren ve en büyük mânevi muhâkemelerden biridir"* cümleleriyle tarif ediyor.3[816] Tiyatroyu başlangıcından itibaren açık hava devri ve kapalı salon devri olarak ikiye ayırır(Ozansoy,1946-c:3).Ona göre tiyatroda daimi bir üstünlük mevcuttur:*"Tiyatro insan sanatının en büyyük göstergesidir.Konuları ister Yunanlıların, ister 17.Asrın yahut Sheakspare'in facialarındaki konular olsun içerisinde daima kendisinden üstün bir şeyle savaşan insanın mücadelesi vardır.Bu üstün şey bazen talih bazen ahlak bazen de insanın kendi öz vicdanıdır."*(Ozansoy,1946-c:10). Halit Fahri için tiyatronun ayrı bir önemi vardır:

*"Tiyatroyu ne zaman evlerimize, salonlarımıza da sokabilirsek,istikbâli o nisbette emin görebiliriz...Çünkü iyi temsil edilen güzel bir piyes halkın ruhunda yüzlerce şiirin, hikayenin yapamayacağı bir tesiri husûle getirebilir. Şiir,hikaye,roman nihayet mahdud kâriler içindir.Halbuki tiyatro köylülerden, hükümdara kadar bütün insanların merak ve heyecan ile takip edeceği bir bediadır. Hayatın en çılgın ,en derin ihtiraslarını da diğer bütün sanatlardan daha canlı surette ancak temaşa gösterebilir.Demekki tiyatroyu tamim etmek halkın heyecân-ı bediâsını daha suhûletle uyandırmak içindir."*3[817]

Onun için tiyatro bir ihtiyaçtır ve bu ihtiyaç aydınlar tarafından kavranmıştır:

"Kapalı tiyatronun da açık hava tiyatrosunun da düşünen ,hisseden ve daima ileriye doğru yürümek isteyen medeni bir insan topluluğu için nasıl bir ihtiyaç olduğunu tam manasıyla aydın kafalara anlatmaya lüzum yoktur.Onlar bu ihtiyacı zaten takdir etmişler ve bugünkü başarılı işide bu anlayışla alkışlamışlardır.Fakat anlamıyanlara ve anlamak istemeyenlere söylenecek bir hayli söz vardır....tiyatro yalnız medeni

---

3[815] "Edebiyat ve Sanat Aleminde",Barış Dünyası,N:5,3 Mart 1944,s.15
3[816] "Tiyatroda Kadın",Temaşa,N:20,1 Mart 1336,s.15
3[817] "Temaşamızın İstikbali",Temaşa ,N:18,,1 Kasım 1336,s.126

insanların değil,en vahşi devirlerden beri bütün insanların malıdır.Bir Fransız bilgininin açıkladığına göre,bu ihtiyaç,kuvvetli bir iç güdü ile ,taş devri,mağara devri insanlarında bile kendini belli etmiştir.Taşla hayvan öldürerek kendini beslemek zorunda kalan mağara adamı,bu avcılığın hikayesini avından dönüşünde mağaradaki arkadaşlarına bir takım sesler ve jestlerle anlatmış,anlatırken avının sesini,atlayışını kendisinin müdafasını taklit etmiş,bu suretle ilk tiyatro bir avcılık senaryosu halinde daha mağara hayatında başlamıştır.Nasıl ki sonraları tarihin başladığı devirlerde ,bir çok dini ve milli şenliklerde yapılan temsili mahiyetteki ayinler,her eski millette, tarihten evvelki bir geleneğin şu veya bu şekilde devamından başka bir şey değildir."[818]

Tiyatroyu çok önemli bulduğu için onu mektebe denk tutar:

"Bize mektep kadar tiyatro da lazımdır.Köylerimizde mektepler açarken şehir ve kasabalarımızda da tiyatro binaları tesisini unutmayalım.Bu husuta Bulgarlar bile bizden çok ileridir.Bulgaristan'da hatta köy köy dolaşan seyyar tiyatro kumpanyaları mevcuttur.Ve hükümetin muâvenetine mazhardır.20.Asırda tiyatrosuz millet ruhsuz ceset gibidir."3[819]

Tiyatroda konu meselesinde umûmî tipler, fikirler etrafında çalışılması gerektiğini ve her türden olayın ele alınmasını ister.Fransız temaşasını da buna örnek gösterir.3[820] Manzum tiyatrodan yanadır ve birgün manzum tiyatronun tekrar dirileceğine inanır.Bu türün en iyi yazarı olarak da Edmond Rostand'ı gösterir.Türk tiyatrosunda Karagöz ve ortaoyunundan faydalanma taraftarıdır.Bu işin nasıl olacağını da Ünver Oral'ın Karagözname kitabında yer alan "Karagözden Tiyatroya" makalesinde şu şekilde ifade eder:

"Bir Türk balesinin de her şeyden önce çengi kollarından çıkabileceğini hatırlatmak isteriz.Bu her bakımdan tamamıyla bizim malımız , bizim geleneğimiz bir baleye en güzel figürleri,motifleri ve mevzuları verebilir.İşte Karagöz'de çeşitli anekdotlar arasına sıkışabilecek olan bu çengi de vardır.Fakat bunu modern bir bale şekline sokabilmek için bir Serge Lifar,bir Jean Babilee gibi üstadların bizde de yetişmesi Batı müziği üstadlarımızın da onlara buna göre besteler hazırlamaları ne kadar özlenir. Bütün halk oyunlarımız için de bir temenni olan böyle bir Türk balesi, görülüyor ki Karagöz oyunlarının finallerinden bile bize ilham verebilir.Aynı zamanda bu çengi başlı başına bir Türk komedisi ve opereti de yaratabilir.O zaman diğer Karagöz tipleri baş role geçen çenginin etrafında komediyi yürütürler.Hele Karagöz oyunlarının belli başlı olanlarından birer senaryo vücuda getirmek ve bu senaryoları 17.veya18.yüzyılın yahut daha eski devirlerin çerçevesi içine birer gülünç vak'â ile hareketlendirmek biraz düşünülürse pek o kadar güç bir iş olmasa gerektir.Bundan başka Karagöz tiplerini muhayyel bir âlemde bir masal ve rüya âleminde de yaşatmak mümkündür. Renk, şiir fantazi içinde Türk mizahı ve nüktesi bu oyunların temeli olacaktır.İş kolları

3[818] "Tiyatro Neden İhtiyaçtır",Son Posta, 16 Agustos 1947,s.4
3[819] "Dârülbedayi",İfham,N:7,2 Teşrîn-i Evvel 1335,s.102
3[820] "Hançer",Temaşa,N:23,1 Haziran,1 Temmuz 1336,s.3

sıvamakta ve başarmaktadır. Doğrudan doğruya Karagöz oyunlarından ,bu oyunların belli başlılarından seçeceğimiz mevzularda da yürünecek yol budur.Teknik,modern tiyatro tekniği;ruh, tamamıyla Türk.Fakat bu mâlum Karagöz oyunlarının içinde dolaşacak olan tipler,birer sembol halinde bugünkü zevkimize göre ayarlanacak,hatta dünya çapında hadiselere kadar hicvini genişletecektir.Mesela Karagöz'ün küpe binip havalanan cadısı pekala bir mevzu teşkil edebilir.

Şu noktayı da bilhassa belirtmek isterim.Karagöz tiplerini mutlaka asırlarındaki hüviyetleriyle olduğu gibi almağa lüzum yoktur.Beberûhi sırnaşıktır,anladık fakat istersek onu tam bir riyâkar hatta casus da yapabiliriz.Bu karakterlerin de bu tarafa temâyülü vardır. Demekki karakterler üzerinde işlenebilir.Hele Karagöz'ü enderun efendisi Hacivat'ın karşısında hem hâlis halk adamı olarak tanıtmak hem de eski Karagözcülerimizin,onu kötü bir itiyatla ifrata vara vara en kaba bir adam gibi göstermelerini kabul etmek hiç doğru olmaz.Karagöz'e bir ruh âsâleti verebiliriz. Vermemiz lazımdır." (Oral,1977:41).

Halit Fahri,Türk tiyatrosunda Karagöz ve gölge oyunu kahramanlarından faydalanma işi üzerinde ısrarla durur:

"*Otuz şu kadar yıldır düşünürdüm:Türk sahnesinin, Türk masallarından, Türk destanlarından ve bilhassa Karagöz'den alacağı tiplerle yaratabileceği bir millî tiyatrosu yok mudur?Bunu düşünenler oldu fakat kanaatimce tatbikte yanıldılar ve mesela Karagöz konularını olduğu gibi işlemeye kalktılar.Ben ise yepyeni bir şey yapmak içerisinde bu tiplerinde bulunacağı çok şahıslı bir masal konusu bulmak ve aynı zamanda evrensel diyebileceğim siyasi ve içtimaî bir eser yaratmak emelinde idim*" (Sevengil,1950,71).

Şiirde kübizm akımına karşı olduğu gibi son dönemlerde sahne dekorlarında görülen kübik şekillere de taraftar değildir.3[821]Ona göre tiyatro insanların hataları yanında emellerini ve faziletlerini de gösteren bir araçtır: "*Tiyatroyu bir heyet-i içtimâiyyenin yalnız hatalarını yahut faziletlerini gösteren bir âyine değil, aynı zamanda ve bilhassa beşeriyetin ıztıraplarını emellerini işittiren ve en büyük mânevi muhâkemelerden birisidir.*"*3*[822] Halit Fahri'nin nazarında tiyatro eğiten,eğitirken de eğlendiren bir özelliğe sahiptir:

"*..bizde temâşânın ehemmiyeti her an biraz daha ziyade anlaşılmaya başlamıştır.Bu cereyanı kuvvetlendirmek ve tiyatroyu mümkün olduğu kadar memleketin her köşesine tamim etmek ise artık pek kolaydır...Tiyatroyu ne zaman evlerimize salonlarımıza sokabilirsek ,istikbali de o nisbette emin görebiliriz...Çünkü iyi temsil edilen güzel bir piyes halkın ruhunda yüzlerce şiirin ,hikayenin yapamayacağı bir tesiri husûle getirebilir.Şiir,hikaye,roman mahdut kâriler içindir.Halbuki tiyatro köylülerden hükümdara kadar insanların merak ve heyecan ile takip edeceği bir bediadır.Hayatın*

3[821] "Piyes ve Mizansen Meselesi",Hayat,N:68,15 Mart 1928,s.314
3[822] "Tiyatroda Kadın",Temaşa,N:20,1 Mart 1336,s.126

en çılgın en derin ihtiraslarını da diğer bütün sanatlardan daha canlı bir suretle ancak temaşa gösterebilir.Demekki tiyatroyu tamim etmek halkın heyecân-ı bedîasını daha suhûletle uyandırmak demektir...tiyatronun her yerde olduğu gibi bizim bedbaht muhitimizde de mektep kadar belki daha ziyade fikri bir inkilap yapacağına ruhumuzla kanaat getirebiliriz."[3823]

Manzum tiyatro türündeki eserler içinde en çok Yusuf Ziya'nın Binnaz'ını beğenir:

"Halbuki Binnaz daha başka bir eserdir.Millî vezin ile yazılmıştır.Bu vezin ile bizde ilk vücuda getirilen en güzel numûnedir. Güzeldir çünkü lisanı temiz açık ve halis Türkçedir. Güzeldir çünkü Binnaz'dan evvel yazılmış olan bütün vezinli tiyatro eserlerimiz,Ziya Paşa'nın Tartüfnamesi'nden tutunda Abdülhak Hamit'in Nesteren, Liberte gibi trajedilerine kadar hepsi aruz dili ve materyeli ile doldurulmuş ve zorla hece veznine mâl edilmiş koyu Osmanlıcadır...Denilebilir ki Türk şiiri Türk sahnesinde hiçbir zaman bu kadar berraklaşmamış ahenkleşmemiştir."[3824]

Halit Fahri,tiyatronun dili ile musiki arasında da bir ilginin olduğunu kabul eder:

"Lisan temâşânın bu yeni şeklinde eski şeklinde olduğu gibi mütekâbilen hem muhâkemeye hem de sâmiâya,sâmiânın musikiye olan ihtiyacına hitap etmek mecburiyetinde değildir.Tesir ve tehassüsleri tasvir etmek ,onları uzun uzun izaha kalkışmak luzumundan halas olmuştur.Çünkü bu vazifeyi ifâ için musiki artık en beliğ bir lisân-ı his haline gelmiştir. Lirik dramda lisan ile musiki arasında mevcut olan rabıtayı Vagner şu suretle anlatıyor; İstikbâlin eser-i sanatında şimdiki operalardan daha başka mevki ihraz edecektir.Bütün azameti nerde olması lazım ise işte ancak orada bütün vüsatıyla inkişâfa uğrayacak fakat bilakis temaşa lisanı nerede daha mühim ve daha elzem görürse musikide ona tabiiyeye mecbur kalacaktır.O halde musiki kendisi büsbütün susmağa mecbur olmaksızın lisanın bütün isteklerine karşı nâmahsus bir suretle eğilebilecek demektir.Bu suretle söze önündeki sahayı serbest bırakmakla beraber kendisi de ona hakiki bir muâvin olmaktan ayrılmayacaktır."[3825]

Halit Fahri'nin kadın ve onun tiyatrodaki yeri hakkındaki fikri ise şöyledir:

"Kadın artık sahnede tel'in değil,ihtiram görüyor.Zaten dinlerin az çok asrileşmeye başladığı her devirde ve her memlekette böyle bir inkilabın er geç husûle gelmesi mukadderdir.Nitekim aynı inkilap bizim temaşa hayatımızda bir gün husûle gelecektir.Mâmâfih kadın sahnede hakk-ı hayatını ıspat ettikten ve kendisinin iştirak etmeyeceği herhangi bir temâşânın cansız, kuru bir şeyden adeta bir müstehâseden farkı olmadığını âleme tanıttıktan sonra bile daha uzun müddet bir temâşâ muharriri gibi mücâdeleye mecbur kalmıştı.Kadın millî sahneye iştirake davet olunmalıdır. Memleketimizdeki yarım sanat âlemi için,cidden beklenecek ve alkışlanacak bir hadisedir."[3826]

[3823] "Temaşamızın İstikbâli",Temaşa,N:20,1 Kasım 1336,s.8
[3824] "Binnaz'ın Tekrar Tabı Münasebetiyle",Servet-i Fünun,N:2330,17 Nisan 1941,s.256
[3825] "Yine Vezin Meselesi",Yeni Mecmua,N: 58, 22 Agustos 1918,s.113
[3826] "Tiyatroda Kadın",Temaşa,N:20,1 Mart 1336,s.126

Halit Fahri'ye göre iyi bir tiyatro muharriri şöyle olmalıdır:

"...temaşa muharririnin düşüneceği bir cihet vardır. O da bu eserlerinde bir ahlak müderrisi vaziyetini takınmamadır...Temaşanüvisin mutlak bir gâye-i ahlak takip edeceğim diye vücuda getireceği eserler bizde çok zaman bir lakaydı uyandırıyordu. Muharrir bizi eseriyle düşündürsün fakat bizi düşündürmeyi düşünmemiş gibi görünsün. Bunda daha yüksek bir derece-i fazilet buluyoruz. Hayatta da öyle değil midir? İşte tiyatrodan beklecek ahlak gayesi de aynıyla hayatta olduğu gibi âlâyişsiz fakat derin ve samimi bir mâhiyet iktisâb edebilirse bizim için en büyük bir zevk bir ihtiyaçtır."3[827]

Tiyatroda realist dekordan yanadır:

"Dekor meselesine gelince her iki çeşit tiyatronun (Açık ve kapalı)hem realist hem sembolik şekillerin ikisine de müracaat ettiğini görüyoruz.Realist dekorlar boyalı perdeler yahut mukavvalar olduğu gibi gözü aldatan ve tabiatı taklit eden dekorlardır. Bu şekil gitgide mimari biçimlere dökülmüştür.Sembolik dekorlarsa asılı perdeler, yazılar, levhalar, işaretlerle gösterilen dekorlardır. Bugün bu iki tarz yine devam edip gitmekte ve bilhassa ikincisi yirmi veya fazla tablolu piyeslerde mana bakımından pek derin kübik şekiller almaktadır." (Ozansoy,1946-c:4).

1925 yılında kaleme aldığı Edebi Kıraat Numuneleri kitabındaki "Temaşa Yazmak Usulleri" bölümünde bir tiyatro eserinin nasıl kaleme alınacağını şu cümlelerle anlatıyor:

"*1-Facianın menşeinde ibtidâi bir raks ve terennüm heyetinden başka bir şey değildir.*

2-Yekdiğerinden ayrı ve yekdiğerine cevap veren takımların birleşmesinden vücud bulan Choeur;yani mağniler heyeti kadim facianın temeli idi ;fakat hissolunmaz bir suretle tedricen kısım esasını teşkil etmekten uzaklaşdı.Teferruattan mahdud oldu ve bu suretle faciada tâli bir vazife deruhte eyledi.

3-Choeur faciayı daha muhteşem ,daha istifadeli ve daha ahlaki yapmak tesirine malikti.Ve ekseriyetle eserin en şâirane,en ulvi kısmını teşkil ederdi.Bilhassa musiki ile tevem olduğundan temaşanın zevk ve şaşaasını daha ziyadeleştirdi. Diğer cihetten Choeur her fırsattan bilistifade ahlak dersleri telkinine çalıştı.

4-Sahnede Choeur'un daimi mevcudiyeti,vahdet-i zaman ve mekanı tevlid etti. Yunan faciası filhakika başlangıcından nihayetine kadar devamlı bir temsil idi.Sahne asla boş kalmazdı ve bir perde katiyyen indirilmezdi. Ancak o zaman da Choeur yine sahnede kalır ve terennümlerine devam ederdi.Ne perde vardı,ne de perde arası.Bu suretle zamanın müddeti hakkında hiçbir fikir peydasına imkan yoktu.Çünkü temaşa ancak, temsil olunan vakıanın lüzumu olan bir müddeti işğal ediyordu.Aynı sebepten dolayı mekanı değiştirmekte imkansızdı.

3[827] "Temaşada Ahlak",Servet-i Fünun,N:1448,30 Mart 1336,s.210

5-Dram yahut temaşa bir vakıanın canlı bir surette irâesidir. Destan,tasvir ve tahkiye vadisinde vazifesini ifâ eder.Temaşaya gelince,şâir ortadan çekilir ve eşhasa bilzat gelerek gözlerimizin önünde seciyelerine göre hareket eder ve söz söyler.

6-İki nevi dramatik hareket vardır:Biri meşhur kahraman,ciddi,diğeri de adi, burjuva, eğlenceli.Bunlar trajik ve komik hareketlerdir.

7-Trajik ve komik,esasları muhtelif olmakla beraber,aralarında müşterek evsafa mâliktirler.İkisi de insanların malumatını ziyadeleştirir:Biri hayat-ı beşeri tehyic eden ıztırap ve felaketlerin temsili ile ,diğeri de o hayatı ifsad eden sefaletlerin manzarası ile.

8-Her iki neve aid olan müşterek vasıflar dört noktada toplanabilir:1.Hareketin Evsâfı, 2.Bu Hareketin Sevk ve İdaresi,3.Bu Harekete Yardım eden Eşhas,4.Bunların İstimal Ettikleri Üslup.

1.Temaşai Hareketin Evsafı

a).Temaşai hareket L'action dramatique hakiki veya hakikate yakın ,tam ve yeğane olmalıdır.

b).Her hakiki olan,yahut öyle zannolunan daima sahne üstünde gösterilemez. Dehşetler, işkenceler,tiksindirici hayaller temaşa girânın asla gözleri önüne getirilmemelidir. Bu sebepten gözleri çıkaran manzaraya tahammül edecek pek az kimse vardır öyle levhalar tasavvur edilebilir ki hikayesi kâbil-i tahammüldür,fakat göz ile görmek ıztırap verir.Bundan da anlaşılan kulağın böyle tesirlere gözden ziyade mukâvim olduğudur.

c).Eğer bir vakıa hakikatte olduğu gibi sahneye çıkarılmıyorsa,şâir,onu temaşaya salih bir hale getirmek için tadil eyleyebilir.Hatta tarihini, vakayı bile az çok böyle tadil hakkı vardır. Bunun için de yazar bazı şeyler ilave eder,yahut bazı şeyleri tay eyler. Bazan da muhtelif zamanlar dahilinde olan vakayı bir zamanda gösterir.

d).Dramatik bir hareketin tam olması için ona doğru bir mesafe vermek lazımdır.Yani mevzuun bir başlangıcı,yahut ortası,yahut düğümü ve nihayet bir hatimesi olmalıdır.

e).Dramatik hareket vahdeti,vakıa,mekan ve zaman vahdetleri dahilindedir.Ancak bilahere son iki vahdet nazar-ı itibara alınmamıştır.

f).Eğer bütün kısımları aynı noktaya müntehi oluyorlarsa,vakıa vahdetine mâlik sayılır.Mesela aynı şahıs ibtidadan neticeye kadar hep aynı tehlikeye maruz bulunur. Çünkü helak olduğu takdirde vakıa hitam bulmuş veyahut diğer bir tehlike ortaya çıktığı takdirde yeni bir vakıa başlamış demektir.Aynı suretle vakıanın kahramanı mevzuun esasını teşkil eder ve diğer bütün eşhas tâli çehrelerdir ki cümlesinin entrikası birinci rolün entrikasını izhara muâvin olur.

g).Eğer vakıa bir vahdete malikse bir mekanda geçmesi de lazımdır.Ancak bu kayd,eski facialardan sonra itibardan düşmüştür.

h).Bir dramatik vakıa,bilzat bir vahdete malik olduğu gibi,vahdet-i mekana da mâlik ise, bunun neticesi olarak vahdet-i zamaneye de tabidir ve birgün dahilinde vaki bulur.Bu kayd da bugün ehemmiyetini kaybetmiştir.

Temaşai Vâkıanın Sevk ve İdaresi

a).Temaşai bir şiir,bir çok mürekkeptir ki bunlara perde derler.Perdeler yekdiğerinden perde araları ile ayrılır.

b).Perde araları eşhasın hadisat icabı olarak tiyatroyu terke mecbur oldukları ve temaşağirlerin gözünden uzakta hareket ettikleri zamandır.

c).Perdenin hareketi,ne sebeple olursa olsun,esas vakıa gibi bir başlangıca, bir vasata,bir hatimeye mâlik olmalıdır.Bu suretle perde bir çok kısımlardan mürekkep olur ki onlara meclis derler.

d).Meclislerin adedi muayyen değildir.Keza perdelerin adedi de öyledir.Ancak ekseriye beşden fazlası temaşagiri yorgun düşürür.Son asırda üç perde üzerine taksim olunmuş temaşa eserleri hepsinden fazla mevcuttur.

e).Birinci perde hareketin hazırlanmasını ve mevzuun iraesini ihtiva etmelidir.Bu irae ekseriyetle başlıca eşhâs-ı vâkıâdan birisine yaptırılır.

f).Bütün eşhas ilk perdede kendi seciyeleriyle görünmelidirler.

g).Entrika diye tabir olunan düğüm, dramatik bir eserin bütün alakasını husule getirecek esasdır.Bu hareketin vücuda gelmesine mani olan ve hadise tabir olunan her nevi vakıalardan mürekkeptir.

h).Düğüm ilk perdede başlamalı ve iraenin içinde kendiliğinden zahir olmalıdır.Piyes ilerledikçe bu düğümün sıkışması,yani maniaların gayretler gibi ziyadeleşmesi ve temaşagiranı başlıca eşhasın talii hakkında meraklı ve şedid bir tereddüde düşürmesi lazımdır.Nihayet son perde yahut son mecliste bir düğüm kopar ve netice husul bulur.

ı).Netice veya hatime, iki suretle elde edilir.Tanınmakla yahut bir safha arz etmekle.

Temaşai Eşhas

a).Bir tiyatro seyrinde seyircilerin nazar-ı dikkatini ilk defa eşhâs-ı vakâ celbeder. Demek onlar nasıl iseler öyle göstermek elzemdir.Bu eşhas arasında bilhassa birisi vardır ki bütün vesairlerine hakim olur ve esas entrika onun etrafında devr eder.İşte bu sebepten bu şahsın diğerlerinden daha renkli ve canlı olarak tasvir olunması lazım gelir.

b).İki yahut daha ziyade eşhasın konuşmasına diyaloğ,bir tek aktörün kendi kendine söylenmesine monoloğ tabir olunur.

Eşhasın Lisanı

Eşhâs-ı vâkıa mümkün olduğu kadar kendi seciyelerine muvafık tabii bir lisan ile konuşturulmalıdır.Bilhassa manzum temaşa eserlerinde fazla lirizm yapmak iddiasıyla uzun, manasız tiradlar yazmak bugünün zevkine uygun değildir. Bu noktada şunu da kaydedelim ki eşhas-ı vakıayı tabii konuşturmak demek, onları gayr-i manzum, karmakarışık bir surette konuşturmak demek değildir.İmkan derecesinde vuzuha ve mevzuun ruhuna riayet edilmelidir.Kelime ve tabirler kuvvetli olmalı ve asla tantana,haşmet merakına düşmemelidir.Fikirler ince ve zarif bir şekilde görünmeli, fakat doğru,tabii ve anlaşılması kolay gelmelidir.

Temaşa Darbeleri

Coups de thatre ,yahut sürpriz tabir olunan temaşa darbeleri bir vakıa esnasında birden bire vuku bulan hadiselerdir.Ve vazifeleri temaşagirleri hoş bir surette ani bir heyrete düşürmektir."(Ozansoy,1925:394-399).

3.4.15.A.Trajedi

Halit Fahri tiyatronun bir çeşidi olan trajedi hakkındaki fikirleri şöyledir:

"Trajedi merak ve endişeye cevap vermez.Tecessüsle hiç bir alakası yoktur ve bunun zıttına bir karakter taşır...trajik nema ancak o olayın içinde bir ululuk unsuru girerse ortaya çıkabilir. Bütün olaylar trajik nisbetlerini,kendi hareket alanlarından çok uzakta, kendi planlarından çok ötede esrarlı fakat gerçek ve kudretli bir bölgede saklarlar. Yorumlarını da ancak oradan alırlar...Bir çok tragedialarda bu ulviyet müdahelesi, dini sebeplerle vukua gelebilir.Fakat sadece bu kuruluk sembolü Oidipus'ta mukadderat ise Hamlet'te vazife,Polyeucte'de tanrıdır.Bütün tragedialarda vak'aya bu dünyada olmayan bir aktör ilave edilmiştir...Trajik temalar içinde peygamberlik ve evliyâlık mucizelerini de sokabiliriz...Tragedialarda ölenler çoktur fakat tragedia oluşları bundan ileri gelmez.Ölüm bir zarurettir.Her şekilde hastaların ıztıraplı ölümü din uğruna işkenceye uğrayanların iztıraplı ölümü,cehemnemlerin bile masumların ki gibi daima açıklı ölümü şöylesi böylesi hepsi ölümdür.Herkes kendine göre pek korkunç olması muhtemel bir ölümle ölmeğe mahkumdur.İşte her halde dramın prensibi budur. Tragedia gelince iş değişir...Çünkü ululuk düşüncesine yükselmedikçe tragedia belirmez.Çünkü bir eserin trajik kesâfeti,ne cesaretlerin sayısı ne de bunların mahiyetleri, şahsiyetleri ile ölçülür...Racine'in tragediası olan Brenice'de ölüm yoktur kan yoktur fakat tragediadır.Sadece vak'anın ulu aktörlerin kahraman, ihtirasların taşkın bulunması kâfidir ve eserde başından sonuna kadar tragedianın hazzını vücuda getiren haşmetli bir keder hakimdir...Ululuk hatta bir kader de olsa tragedia şahısları o kaderi kendilerine çekmesini bilmelidirler. Ancak o sayede kahraman mertebesine yükselirler(Ozansoy,1946-c:83). Halit Fahri trajediyi prolog,epizod ve ekzod olarak üçe ayırır (Ozansoy,1946-c:28).

3.4.15.B. Dram

Halit Fahri tiyatronun bir türü olan dramı şu cümlelerle tanımlıyor: *"Bugün dram denince manzum veya mensur karışık karakterde bir piyes anlaşılır. Müellif bunun şahıslarını cemiyetin bütün mesleklerinden seçer ve bu şahısları sırası ile eğlenceli veya dehşetli vaziyetler içinde gösterir.Onlara asil yahut âdi hisler facialı veya gülünç şekiller verir."*(Ozansoy,1955: 86).Edebî Kıraat Numuneleri kitabında dram hakkında şunları anlatıyor:

"Manzum veya mensur muhtelif seciyede bir piyes anlaşılır. Müellif bunun eşhasını cemiyet-i beşeriyyenin bütün mesleklerinden intihab eder ve bu eşhası sırasıyla eğlenceli veya müthiş vaziyetler dahilinde gösterir. Onlara,asil yahut âdi hisler,hâilevi veya müdhik bir şekil ve eda verir.
Temaşanın bu nevi daha evvel Cornelle'in Don Sanşo ve Nikomed namındaki piyeslerinde kendini belli etmişti.Bu iki eserde dramın izlerini buluyoruz.Ayrıca komedi dahisi Moliere'in Piyerin Ziyafeti ile Tartüf piyesleri de bu nevi temaşanın ilk numuneleridir.Mamafih o vakitlerde kimse drama ehemmiyet vermemişti. Çünkü temaşa eserleri eskiden olduğu gibi yalnız komedi ve trajedi diye ikiye ayrılıyordu. Bunu takip eden on sekizinci asırda ise dram daha vâsi seciyeler aldı ve bazı müellifler tarafından Giryan Komedi,Burjuva Komedisi gibi namlarla yâd olunmaya başladı. Bilhassa Moliere'den sonra en mühim bir komedi dahisi olan Bonmarşe ile beraber drama Burjuva Komedisi namını veren (Didero) teceddüdü daha ileriye götürerek yepyeni bir nazariyye vâsi idi."(Ozansoy,1925:375)

Ona göre dram türünün tanınmış sanatçıları ve eserleri şunlardır:

"Tiyatronun bu türü daha evvel Cornelle'in Don Sanche d'Aragon ve Nicomede isimli piyeslerinde kendini belli etmiştir.Bu iki eserde de dramın izlerini buluyoruz.Ayrıca komedi dahisi Molierre'in Tartüffe'ü de bu çeşit piyeslerin ilk örneklerinden sayılır. ...hakiki manasıyla romantik dram bu bahsin dışında söylediğimiz gibi 1827'de ortaya çıktı.Victor Hugo, Cromwell isimli önsözünde son nazariyeyi bütün belâğati ile tafsilatlı ve tantanalı bir suretle âleme ilan ediyordu.Büyük Fransız sahne edibi Edmond Rostand'dır.Onun Cyrano de Bergerac,Aiglon,Chantecler gibi dramları bu türün en ölmez eserleridir." (Ozansoy,1955:86).

3.4.15.C. Komedi

Halit Fahri,1925 yılında yayınladığı Edebî Kıraat Numuneleri kitabında komedi hakkında şu bilgileri veriyor:

"Komedi,trajedi gibi Yunan-ı kadimde dini bir menbedan çıkmıştır.Baküs şenliklerinde âyinin hitâmında vazife-i diniyyenin ifâsını müteakip halk zamanını eğlence ile geçirir,ziyafetler tertip olunurdu. Ziyafeti müteakip ise içlerinden birini Baküs , diğerini de Baküs'ün hocası kıyafetine sokarlar,yüzlerine de ona göre maskeler geçiriyorlardı...

Komedide iki gülünç teceddüd yapılmıştı ki birincisi gülünç hakaretleri sürekli mükalemeye tahvil ,ikincisi de müğannilerin şarkıları arasında esas olan efsaneyi , entrikayı tesis idi.Bu efsane veya entrika ibtidai bir şekilde temaşa unsurlarından başka bir şey değildir.Mamafih bu iki şartı kimin tesis ettiği tamamıyla malum değildir... Aktörler o zaman facialarda nasıl maskeler kullanıyorlarsa aynıyla komedilerde de böyle maskeler kullanılırdı." (Ozansoy, 1925:386).

Halit Fahri'ye göre komedinin temelinde mizah vardır:

"*...komedinin bugün en geniş manasıyla hayatı içerisine aldığını ferdi ve içtimaî bütün tezahürleriyle toplumu belirttiği, toplumdaki her türlü karakterleri, adetleri, gülünçlük ve fenalıkları bizi güldürerek aksettirdiğini görüyoruz.Bu gülüş ve güldürüş çoğu zaman içtimaî bir satir halini almakta hele bir takım eserlerde felsefi hicivlere kadar genişlemektedir.*" (Ozansoy,1955:82).

3.4.15.D. Manzum Tiyatro

Kendisi de manzum tiyatro yazarı olan Halit Fahri'nin bu tür hakkındaki düşünceleri şöyledir:

"Hececiler devrinde bir hayli manzum piyes yazıldı.Halbuki evvelce bu vezinle manzum piyes denemeleri iyi netice vermemişti.Misal Hâmid'in Liberte,hatta Nesteren'i. Bunlarda ahenk yok durak yok. Fakat böylede yazılabilir diye kendisinin de inanmadığı bir takım önsözleri var...Manzum piyes bugün dahi çok eski devirlerin çerçevesi,hele hayal ve masal âleminde hoşa gider. Yalnız bugün manzum piyesin içinde beylik lakırdıları zarûri olarak kullanmak yok mu işte o cidden sıkıcı oluyor. Bununda tek çaresi manzum piyesi romantik heyecanlara kapılmadan en tabii ve en basit sözleri nükte ile ifade edebilerek yumuşatmaktır.Arada beklenen tiradlardır.İşte manzum piyeslerin şiir cevheri de yine tabiilik dışına çıkmadan orada belli olacaktır. Fakat bunu temin etmek hakikaten güçtür...Manzum piyes ince bir şiiri ve tatlı bir lirizmi içerisine alabilir,mevzu da zarif olursa bugün de hoşa gideceğine kanaatim var.Manzum piyesleri sahnede öldüren onların manzum konuşma olmaları değil aktörlerin bu işi beceremeyişleridir. Havayı soğutan o yapmacıklı soğuk inşat tarzıdır. Netice olarak manzum piyes dekor,ışık,renk ahengi içinde iyi ve tabii okunuşla ve kudretli bir temsil ile temin edilebilirse yine başarı temin eder.Çünkü şiir bütün bu elemanlarla daha iyi imtizac ederek birleşirse her sınıf halkı cezbedeceğine eminim. Bunun için yarın günün birinde yepyeni bir teknikle yazılmış manzum piyesler moda olurlarsa hiç hayret etmem." (Baydar,1960:166).

Ona göre manzum piyes müellifleri aynı zamanda iyi birer tiyatro yazarıdır: "*...fena şâirlerin elinde manzum tiyatro nihayet iflas etmiş,unutulmuş gibidir.Fakat dünyada manzum piyes yazarlarının ve belki de yazmakta devam edenlerin bir tek muvaffakiyetleri varsa o da herşeyden evvel iyi tiyatro muharriri olmalarıdır.Bugün*

Edmond Rostand'ın eserleri bile yalnız bu cepheden ayakta durabiliyor."[828] Manzum tiyatro için Tevfik Fikret'in dilini çok uygun bulduğunu,onun "Balıkçılar" adlı manzumesinin bu türe çok iyi bir örnek teşkil ettiğini söyler:

"...Fikret'in üslubu aynı zamanda manzum temaşa lisanına gizli bir girizgah olmuştur. Buna kanaat getirmek için bilhassa Balıkçılar sernâmeli şiiri biraz dikkatlice okuyalım. O ne tabii mukâleme lisanıdır. Bu noktada iddia ediyorum ki,aruzun bir gün nefis bir sahne lisanı olabileceğini ıspat için Balıkçılar'daki o kısa mükâleme parçası bizde ilk mühim tecrubedir."[829]

Bu türde en çok Yusuf Ziya'nın hece ile kaleme alınmış olan Binnaz'ını beğenmektedir:

"Halbuki Binnaz daha başka bir eserdir.Millî vezin ile yazılmıştır.Bu vezin ile bizde ilk vücuda getirilen en güzel numûnedir.Güzeldir çünkü lisanı temiz açık ve halis Türkçedir. Güzeldir çünkü Binnaz'dan evvel yazılmış olan bütün vezinli tiyatro eserlerimiz, Ziya Paşa'nın Tartüfnâmesi'nden tutunda Abdülhak Hâmid'in Nesteren, Liberte gibi trajedilerine kadar hepsi aruz dili ve materyeli ile doldurulmuş ve zorla hece veznine mâl edilmiş koyu Osmanlıcadır... Denilebilir ki Türk şiiri Türk sahnesinde hiçbir zaman bu kadar berraklaşmamış ahenkleşmemiştir." 3[830]

Halit Fahri,manzum tiyatroyu inkar edenler ile bu türün saf şiirle ilişkisi hakında da şunları söyler:

"-Yazı mı tura mı?
-Yazı çıkarsa?
-Kalsın
-Ya tura çıkarsa?
Hani bana öyle geliyor ki,manzum temaşanın lehinde ve aleyhinde konuşanlar biraz böyle münakaşa ediyorlar.Burada yazıyı lirizm kelimesi ile değiştirebiliriz.O zaman görürüz ki manzum sahne eserlerinde neticesi halis şiire bağlanan lirizmi yüzde beş nisbetinde bulanlar için yazı kaybetmiş,tura kazanmıştır.O takdirde manzum tiyatro manasız birşeydir ve bugün zorla yaşatmaya çalışmak gülünçtür. Buna mukabil,davanın fikri didaktiği ,hareketi temsil etmesi lazım gelen tura tarafı da insan ruhunu, bilhassa tahlil potası içinde kaynatarak,bizi,duyumuzla kavrıyor.Burada şiir elemanları ses kadar jest ile de tamamlanmış ve heyecanlı bir vaka ayrıca ilgimizi uyandırmıştır.Bu ilgiyi ilk perdeden son perdeye kadar,ihtirasların derecesini gittikçe çoğaltarak ve şiddetlendirerek devam ettirebilirsek hem tabii nesir diliyle yazılmış piyeslerdeki gayeye erişebilir,hem de safha safha yüksek veya orta bir şiirin araya karışacak renk ve ahenginden zevk duyarız.Bu bir taşla iki kuş vurmak demektir. Fakat şiiri böyle bir vasıta olarak görmek istemiyenler için bunu kabul etmek imkansızdır. Onlar bir kere halis şiir diye ayak dirediler mi ilk hamlede manzum tiyatronun yalnız temeli değil, asırlardan beri yazılagelmiş bütün şaheserlerini de yıkmak isterler.Hatta Racine'de bile yalnız bazı lirik parçalar ve belki daha ileriye giderek bazı mısralar bulurlar,ötesini kelam ve belağat addederek uzaklaştırırlar. Böyle bir hükme karşı da manzum tiyatroyu

---

[828] "Necip Fazıl ve Eseri",Son Posta,12 Kânun-ı Sâni 1940,s.10
[829] "Şiir Lisanımız",Peyâm-ı Edebî,N:19,18 Kânun-ı Evvel 1335,s.2
[830] "Binnaz'ın Tekrar Tabı Münasebetiyle",Servet-i Fünun,N:2330,17 Nsian 1941,s.256

ayakta tutabilmek hani gerçekten imkansızlaşır...Asıl hakikate gelince,mesela bu davada ne yazıcıların,ne de turacıların tarafsız olarak halledebilecekleri bir keyfiyettir. Büyük bir şâir hareket içindeki ihtirasları tasvir ederken yer yer lirik heyecanlarla en güzel mısraları yazabilir.Sahneden bir şiir dalgası halinde halkın kulaklarına ve ruhuna akan bu musiki,estetik bakımdan hiç de manasız bir akış değildir.Hatta daha açık bir misalle şunu da söyleyebiliriz ki,mevzuun bile sahne eserinde bazen pek büyük bir değeri olmayabilir, yahut bu mevzu halk tarafından evvelce bilinebilir...Demek ki manzum tiyatroyu inkar edenler,onun vaka ve belağat çerçevesi içinde de lirizmi yaratabildiğini hiç anlayamamış olanlardır.Bizde de böyle düşünenler gün geçtikçe çoğalıyor.Başta Şehir Tiyatrosu'nu idare edenler olduğu halde,manzum tiyatro yavaş yavaş Türk edebiyatının bir şerefi bir zaferi olmaktan uzaklaşıyor.Bunu,son devir şiirimiz için ne kadar büyük bir eksiklik ve öksüzlük olarak telakki etsek yine azdır."[831]

3.4.16.Anı-Hatıra

Halit Fahri,hatıratın tanımını "*Bir kimsenin vaktiyle şahidi olduğu,yahut içine karışmış bulunduğu bir takım hadiseleri aradan zaman geçtikten sonra bir deftere kaydedilmesi ve bunları neşrederek umumun alakasına arzetmesi*" 3[832] cümlesiyle yaptıktan sonra aynı makalenin devamında bu yazı türü hakkında şunları söylüyor:

"*O halde umumun alakasına arzedilecek hatıraların da ,az çok bu zahmete değmesi lazım gelir yoksa,yalnız beni alakadar edecek olan hadiseler,nihayet alakasızlıkla karşılanabilir.Ancak bunun da bir istisnası vardır:Mesela çocukluk hatıralarını kaydeden bir müellifin vaziyeti gibi.Evet işte bu vaziyette bile bu hatıralar alaka uyandırabilir,yeter ki parlak bir üslup ile yazılmış olsunlar.Demek oluyor ki,diğer bütün edebî nevilerde olduğu gibi bu nevide de üslub,mühim bir rol oynamaktadır. Mamafih,hatırata mevzuu olan hadiseler,herhangi bir mesleği,mesela avukatlığı, mühendisliği vesâireyi ilgilendirecek mahiyette olursa,veya daha şâmil manasıyla, içtimaî,siyasi,tarihi ve edebî hareketlerin ihtimal gizli kalmış bazı cihetlerini aydınlatarak o hareketler hakkında vesika mahiyetini almaya layık görülürse,işte o zaman üsluptan bir dereceye kadar,hatta tamamen mahrum da kalsalar gene kıymetlerini muhafaza edebilirler.*

Şimdi düşünelim:Günün birinde vesika olarak ele alınabilecek bazı hadiseleri not eden ve bunları memleketinin veya bütün dünyanın okuyucularına takdim eden bir muharrir az veya çok ehemmiyette bir hizmet ifâ ediyor demektir.Yalnız şu var ki,anlattığı vakalar üzerinden bir hayli zaman geçmiştir ve nihayet insan hatırasının da kudreti bir dereceye kadardır.Evet o muharrir,filan tarihte bir takım hadiselere şahid olmuştur,o zamandan bu zamana kadar da aradan yirmi,otuz sene geçmiştir.Eğer vaktiyle ,ileride hatırat yazacağını düşünerek,her şeyi günü gününe tahkik ve en basit teferruatı bir deftere not etmiş olsaydı,her cihetçe tereddütsüz kalemini işletebilirdi.Halbuki ekseriya böyle olmaz.Aradan geçen yıllar insana bir takım teferruatı unutturabilir.O zaman ne yapacak?Müphem surette hatırladığı veya eskiden ehemmiyet vermeyip de şimdi ehemmiyet vermek lüzumunu hissettiği şeyleri uyduracak mı?Yahut silik surette

---

3[831] "Manzum Tiyatro",Son Posta, 3 Haziran 1944,s.4

3[832] "Hatırat Dediğimiz Yazı Nevine Dair",Son Posta,20 Kânun-ı Sâni 1942,s.3

hatırladığı şeyleri katiyyetle bu böyledir diye bilecek mi?Tabi,bu kesin ifadeye hakkı yoktur. Ancak katiyyetle hatırladığı şeyleri ne yapsın,sükut ile mi geçsin?Öyle hareket ederse,bir hizmeti ifâdan kaçmış olur.Bu takdirde de yol basittir:Müphem hatırladıklarını, ihtiyat kaydıyla not eder,tâ ki o cihedi daha iyi bilenler bu eksikleri tamamlasınlar."

Aynı makalenin devamında tarihi roman ile hatıratın farkı üzerinde de durur ve ikisi arasındaki farkları sıralar:

"Tarihi romanlara gelince,bunları da usul itibarıyla hatıratın bir kısmı addedebiliriz. Fakat bu hatıralar,yaşamaktan değil,okumaktan ve geçmiş devirleri o zamanın kronikleri tetkikten doğmuşlardır.Bunun üstüne de romancının muhayyilesi büyük bir projektör aksettirmiş bir takım hayaller belirtmiş ve bir takım hadiseleri de kendisi icad etmiştir.Zaten başka türlü tarihi roman yazılamaz.Ancak pek malum olan tarihi hadiseleri değiştirmeye böyle bir müellifin de hakkı yoktur.Bu noktada azami bir realizm ile harekete mecburdur.Flaubert'in Salambo'sunda olduğu gibi. İşte mesela o romanda Kartaca'yı muhasara eden bütün kabilelerin kılıkları ve silahları,tarihi vesikaların,resimlerin,heykellerin,kabartmaların ayrı ayrı ve uzun emeklerle tetkikinden sonra canlandırılmıştır.O kadar ki tam realite dememize bile hiç mani yoktur.Fakat bizzat Salambo tipi ve gene bu romandaki aslanlar çukuru ile tahkiyenin diğer buna benzer cihetleri romancının hayalinden sayfalara intikal etmişlerdir ve hepsinin üstünde de renkli,harkulade bir üslup vardır.Şüphesiz bu anlattığım,edebî mahiyette olan tarihi romanlar içindir.Yoksa her türlü üsluptan mahrum oldukları için neticede masal mahiyetinden öteye geçmeyen ,ne karakterlerinde bir hakikate benzeyiş olan ,ne de en basit bir tahlile girişebilen popüler tarihi romanların bu davada sözü bile geçmez."[833]

Halit Fahri,Samet Ağaoğlu'nun Babamdan Hatıralar kitabı dolayısıyla kaleme aldığı bir makalesinde bu türün önemine şu cümlelerle temas ediyor: *"Edebiyatımızda her çeşitten hatırat kitapları gittikçe çoğalıyor.Bu,kültür hayatımız namına cidden sevinilecek bir hadisedir.Çünkü hatırat,edebî kıymeti kadar vesika kıymetini de hâiz en canlı yazı nevilerinden biridir".*[834]

3.4.17.Gazetecilik-Muharrirlik

Halit Fahri'nin günlük bir gazetede yayınlanan ilk yazısı "Mâzi ve Hâl"3[835]son yazısı ise "Hastalık ve Kabus"3[836]adını taşır. Ahmet Haşim'i şâir ve sembolist olarak beğendiği gibi gazeteci olarak da beğenmektedir:

3[833] "Hatırat Dediğimiz Yazı Nevine Dair",Son Posta,20 Kânun-ı Sâni 1942,s.3
3[834] "Babamdam Hatıralar",Son Posta,N:3552,18 Haziran 1940,s.8
3[835] "Mâzî ve Hâl",Alemdar,N:114(5),3 Agustos 1328,s.4
3[836] "Hastalık ve Kâbus",Tercüman,3 Şubat 1971,s.4

"Ahmet Haşim bir zamanlar en güzel fıkraları yazan sanatkardı.Ondan sonra bu yazı nevinin gittikçe zayıfladığını ve kıymetinden hergün biraz daha kaybettiğini esefle görüyoruz...Bazen fikir yokluğunun en acı numûnesidir bu fıkralar... Bu fıkracılar içinde bazıları da sanat ve edebiyat vadisinde koşmaktan çok haz duyarlar. Kendilerine sorarsanız bu yol onların arşın arşın kulaçladıkları her köşesini, tümseğini, çukurunu iyice bildikleri bir geçittir."[837]

Muhtelif zamanlarda değişik gazetelerde yayınlanan makalelerini kitap haline getirmemiştir.Çünkü makale yazılarının günlük olduğuna inanır:"*....bu gibi yazılar günü gününe okunursa bir zevk verebilir.Kitap şeklinde ise yalnız tarihi bir kıymeti vardır.Çünkü nihayet şundan bundan ibarettir."*[838] Romanlarında olduğu gibi gazete yazılarında Ahmet Mihat Efendi üslubundan ayrılmamıştır.Bu sebeple yeri geldikçe araya girip bilgiler verdiği de oluyor: "*...kârilerimin münâsebetiyle bu mektubun en mühim noktalarını nakledeceğim."*[839]Halit Fahri gazetecilikle ilgili düşüncelerini bir manzumesinde şu mısralarla anlatır:

Kalem
"Zoraki düşünüp zoraki yazmak
Beynine ruhuna bir mezar kazmak
Gündelik muharrir buna mahkumdur
Kalbi ona derki:-Artık yazma dur
Fakat o yazacak hayat mağlûbu
İster bahar olsun ister yaz olsun
İsyanı gögsüne sığmaz olsun
O yine satırlar karalayacak
Her satır kalbini yaralayacak
Ok gibi kıvrılıp beyaz kağıda
Nihayet doldurup son yaprağı da
Elinden atarsa bir gün kalemi
Bilinki bu halas onun son demi
Simsiyah bir kalem gibi o gün de
Bir selvi yükselir kabri üstünde"[840]

Halit Fahri'nin gazeteci olmasında Şahabettin Süleyman'ın yardımı olmuştur. Halit Fahri gazete muharrirliği konusunda Şahabettin Süleyman'la ilgili bir anısını Yarım Ay dergisinde şu cümlelerle anlatıyor:

"Bir gün Şahabettin Süleyman arkadaşım Hakkı Tahsin'le bana birer yazınızı verin dedi.Hak gazetesi edebî ilavesinde neşredeceğim.Müthiş sevindik.Nasıl sevinmeyiz? Hak gazetesi o zaman İttihak ve Terakki'nin yayın organı idi ve orada birer yazımızın

---

[837] "Bizde Fıkracılık",Servet-i Fünun,N:2662-577,28 Kânun-ı Evvel 1939,s.82
[838] "Bezgin Ruhlar",Peyâm,N:44,14 Agustos 1335,s.2
[839] "Özlediğim Edebiyat",Peyam-ı Edebî Edebî Nüsha,N:24,22 Kânun-ı Sâni 1336,s.2
[840] "Kalem",Uyanış,N:1742-57,2 Kânun-ı Sâni 1930,s.70

*çıkması bizim için büyük saadetti.Heyhat ki bu arzumuz boşa çıktı.Sebebini de yine bir gün kaşları çatık olan Şahabettin Süleyman'dan öğrendik.Meğer dizilmiş sayfaya konulmuş ve basılmak üzere makine dairesine indirilmiş olan bizim yazılar son dakikada Köprülüzâde Fuat'ın itirazıyla derhal dağıtılarak yerine başka yazılar verilmiş."*3[841]

Zaman zaman onun gazeteciliğini eleştirenler de olmuştur: "*..sanat ve hatırat başlığı altında makaleler yazan Halit Fahri'nin son aylardaki yazıları da taşıdığı başlıktan bir hayli uzaklaştı. Bu yazılarda bir intihar olayı için sütunlar dolusu söz edildiğini gördük,bir şiir, bir hikaye, bir roman üzerinde aynı ilgi ve titizlikte durulduğuna rastlayamadık"3*[842]Mustafa Özbalcı onun gazeteciliğini "*Edebiyatımızın çeşitli devirleri ve tanınmış sanatçıları hakkında ki hatıralarını yazıyor bizdeki ve Batı'daki sanat olaylarını yakından izleyerek ,bize zengin bir edebiyat kültürü ile beslenmiş çok ilgi çekici ve canlı yazılar sunuyordu"*sözleriyle özetler. *3*[843]

3[841] "Fecr-i Ati Şâirleri Albümü",Yarım Ay,N:133,1 Temmuz 1941,s.4
3[842] Mehmet Çınarlı, "Haftada Bir Gün",Hisar,N:69,Eylül-1969,s.3
3[843]Mustafa Özbalcı, "Halit Fahri'nin Ardından",Hisar,N:88,Nisan-1971,s.9

SONUÇ

Halit Fahri,Meşrutiyet,Milli Mücadele ve Cumhuriyet dönemlerinde yaşamış edebiyatçılarımızdan biridir.12 Temmuz 1891 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Halit Fahri, çocukluk yıllarını İstanbul ve Amasya'da geçirmiş,ilk ve orta tahsilini doğduğu yer olan İstanbul'da tamamlamıştır.12 Temmuz 1891 yılında başlayan hayat 23 Şubat 1971 yılında seksen yaşında İstanbul'da son bulmuştur.

Bir eğitimci olması sebebiyle hayatının kırk yılını Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı çeşitli okullarında öğretmen olarak geçirmiştir.Öğretmenliğin yanında çeşitli gazete ve dergilerde yazıları yayınlanmış, Şâir Nedim,Servet-i Fünun ve Türk Tiyatrosu gibi bir kaç dergide de idari görev almıştır. Mart 1326 yılında Tîraje dergisinde başlayan yazı hayatı vefatına kadar düzenli bir şekilde devam etmiştir. Sanâyi-i Nefîse Birliği, Galatasaray Kültür Merkezi,Türk Tiyatrosu Edebi Heyeti,Milli Türk Cemiyeti gibi pek çok dernek,cemiyet ve kurulda da bulunmuştur.Çocukluk yıllarında kendini belli eden sanatçı kişiliği, lise yıllarında bazı dergilerde yayınladığı manzume ve nesirleriyle ilk meyvesini vermeye başlamıştır. Çocukluğunda büyüklerinden dinlediği masallar, okuduğu kitaplar,başından geçen bazı acı olaylar ve nihayet Anadolu'ya öğretmen olarak atanması içinde taşıdığı sanat güneşinin ortaya çıkmasında epey etkili olmuştur.Halit Fahri ilk dönemlerde klasik şirimizin yanında,Fecr-i Ati ve Servet-i Fünun şiirinden de istifade etmiştir.

Fakat bu kaynaklara daha sonraki yıllarda Mekteb-i Sultâni'de öğrendiği yabancı dil sayesinde Batı şiiri de eklenecektir. Özellikle Cumhuriyet'ten sonra halk şiirine olan bakışı da değişecek ve çok az da olsa ondan faydalanacaktır.İlk dönem şiirleri yukarıda da belirttiğimiz gibi Fecr-i Ati ve Servet-i Fünun'un da tesiriyle santimental ve liriktir. Sosyal konulu manzumesi istisnalar dışında yok denecek kadar azdır ve bu dönem şiirlerinde egzotizm kendini iyice belli etmeye başlamıştır.Şiire aruzla başlayan şâir,zaman zaman heceye dönmüş Cumhuriyet'ten sonraki devirlerde ise bazen serbest vezinle manzumeler de kaleme almıştır.Şâirliğinin ilerleyen yıllarında yazdığı manzumeleri form ve muhteva bakımından ilk dönem şiirleri kadar sağlam değildir. 1936 yılında yayınladığı Sulara Dalan Gözler isimli çalışmasından sonra 1962 yılında eşinin vefatı sebebiyle kaleme aldığı Hep Onun İçin'e kadar şiir kitabı yayınlamamıştır. Halit Fahri'nin şâirliği ,özellikle Nazım Hikmet ve Orhan Veli'nin başını çektiği şiir

akımının ortaya çıkmasından sonra ikinci planda kalmıştır.Halit Fahri hayatının sonlarına doğru kendisinin iyice demode olduğunu anlamış olmasına rağmen bir kenara çekilmemiş ve gene yazmaya çalışmış fakat gerekli ilgiyi görememiştir. 1939 yılında roman denemesine girişmiş bunda da istediği başarıyı elde edememiştir.Telif romanda başarılı olamayan yazar,tercüme romanda ise son derece başarılı olmuştur.

Onun şâirlikten sonra gelen en büyük vasfı tiyatroculuğudur.Çocukluk yıllarında babasının içinde yaktığı tiyatro ateşi zamanla kendisini yice belli etmiş ve babasından aldığı etkiyle hayatının sonuna kadar tiyatro ile ilgilenmiştir. O,hem tiyatro yazarlığı yapmış hem de tiyatrolarda-oyuncu olarak olmasa da- çeşitli görevler almıştır. Yayınladığı kitapların büyük bir bölümü telif,tercüme,adapte tiyatro eserleridir.

Halit Fahri'nin Türk edebiyatına çok büyük katkıları da olmuştur.Bize bırakmış olduğu dört tane hatıra kitabı sayesinde Türk edebiyatının bazı dönemleri ve tanınmış veya tanınmamış bir çok siması hakkında bilgi sahibi olmaktayız.Bu hatıralarını yazmasını unutulmak hüsranına bağlasalar da onun bu eserleri edebiyat tarihimiz için son derece faydalı birer çalışmadır.3[844] Bu hizmetini şâirliğinden,tiyatroculuğundan çok daha üstte tutanlar bile mevcuttur.Didaktik ve pedagojik türdeki eserleri ise daha çok öğrencilere yönelik olup onların iyi yetişmeleri ve imtihanlara daha iyi hazırlanmalarına yöneliktir.

Halit Fahri, Mekteb-i Sultâni'de öğrendiği Fransızcayı sadece şiir sahasında kullanmamış ondan roman,tiyatro,edebiyat tarihi,biyografi gibi alanlarda da istifade etmiştir. Resmi tercüme komisyonlarında görev aldığı gibi kendi şahsi arzusuyla yaptığı tercümeleri de mevcuttur. Çevirilerinde kullandığı dil diğer eserlerinde olduğu gibi yine sade ve anlaşılır bir lisandır. Halit Fahri,Cumhuriyet'in ilanından önce içinde bulunduğu Yeni Nesil,Nâyiler, Beş Hececiler topluluklarını istisna tutarsak kendi başına yaşamış bir edebiyatçımızdır. Özellikle Cumhuriyet'ten sonra hiçbir topluluğa elinden geldiği kadar katılmamış kendi gelenekçi çizgisinde yaşamaya özen göstermiş kimsenin propagandasını yapmamıştır. Sanat halk içindir prensibini benimsemesine rağmen her türlü akımın gündemde olduğu Cumhuriyet döneminde elinden geldiği kadar sade kalmaya çalışmıştır. Yaşadığı yıl sayısından çok eser verdiği için onu Türk edebiyatının en velud edebiyatçılarından biri kabul edebiliriz.

3[844] Sabahattin Osman,Unutulmanın Acısı,Yarım Ay,N:140,15 Kânun-ı Evvel 1941, s.3

BİBLİYOGRAFYA

a).Taranan Dergiler ve Gazeteler

Çalışmamızı hazırlarken tabii olarak pek çok dergi ve gazeteyi taradık.Taramalarımız esnasında bu dergi ve gazetelerin bazılarında Halit Fahri'nin imzasına rastladığımız gibi bazılarında da rastlayamadık. Bu sebepten dolayı araştırma yaptığımız dergi ve gazeteleri de malzeme olanlar ve olmayanlar olmak üzere iki gruba ayırdık. Aşağıda ilk önce taramalarımız sonucunda malzeme bulduklarımızı, daha sonra da malzeme bulamadığımız gazete ve dergileri alfabetik olarak verdik.

Malzeme Olanlar

Açıksöz Gazetesi, Adalet Gazetesi, Ağaç, Aile,Alem Gazetesi,Ataç,Aydabir,Akbaba Gazetesi, Akşam Gazetesi, Alemdar Gazetesi, Ankara Gazetesi, Ati Gazetesi, Barış Dünyası,Bilgi Mecmuası,Bilgi Yurdu,Bütün Mecmuası,Büyük Duygu,Büyük Mecmua, Cem,Cumhuriyet Gazetesi,Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Çığ, Çığır, Çınaraltı, Dârülbedayi, Defne, Deniz, Dergah, Dersaadet Gazetesi,Devlet Tiyatrosu, Donanma,Dormen Tiyatrosu,Dünya Gazetesi,Edebî Mecmua, Edebiyat,Edebiyat Alemi, Edebiyat Gazetesi,Edebiyât-ı Umâmiyye,Fikirler,Fikir Hareketleri,Fikir ve Sanatta Hareket, Galatasaray,Gençler Defteri,Güvercin,Haber Gazetesi,Haber Akşam Postası, Haftalık Çocuk Gazetesi,Hâkimiyet Gazetesi, Hâkimiyet-i Millîye Gazetesi, Halk Mecmuası,Halka Doğru,Hande,Havadis Gazetesi,Hayat,Heray,Hisar, Hürriyet Gazetesi, İçtihat, İfham Gazetesi,İfham Edebi İlave,İkdam Gazetesi, İleri Gazetesi, İnci, İstanbul, İstanbul Belediye Mecmuası,İstiklal Gazetesi,İş ve Düşünce,İz,Kalem,Kalem Mecmuası (1938),Kalem Mecmuası(1948),Kopuz,Kurun Gazetesi, Malumat Gazetesi, Mehtap, Meşale, Meydan, Millî Mecmua, Milliyet Gazetesi, Millyet-Sanat, Muallim, Nilüfer, Okul ve Öğretmen, Olay, Orhun, Payitaht Gazetesi, Perde ve Sahne,Peyâm Gazetesi, Peyâm-ı Edebî,Peyâm-ı Edebî Edebî Nüsha,Peyâm-ı Sabah Gazetesi, Peyam-ı Sabah Gazetesi Edebî Nüshası, Resimli Ay, Resimli Gazete, Rübab, Sabah Gazetesi, Safahat, Sanat Dünyası, Servet-i Fünun, Son Havadis Gazetesi, Son Posta Gazetesi, Son Telgraf Gazetesi,Süs, Şadırvan, Şâir, Şâir Nedim, Şebab, Şehbal,Şehir Tiyatrosu, Talebe Defteri, Tarih ve Edebiyat Mecmuası, Tanin Gazetesi, Tasvir Gazetesi ,Tasvir-i Efkar Gazetesi, Taşpınar, Temaşa, Tercüman Gazetesi, Tercüman-ı Hakikat Gazetesi, Tiyatro Dergisi(1967),Tiyatro Araştırmaları, Tiyatro-70 Dergisi, Tiyatro ve Temaşa, Töre,Türk

Dünyası Araştırmaları Dergisi,Türk Dili,Türk Dili İçin,Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi,Türkiye Edebiyatı,Türkiye Edebiyat Mecmuası, Türk Kadını, Tercüme Dergisi, Türk Düşüncesi,Türk Edebiyatı Dergisi, Türk Kültürü,Türk Sözü,Türk Tiyatrosu,Türk Yurdu,Uyanış,Ülkü,Ümit,Vakit Gazetesi, Varlık, Vatan Gazetesi, Yarım Ay,Yarın, Yedigün, Yeni Adam,Yeni Çağ,Yeni Çağ-2, Yeni Edebiyat Dergisi,Yeni Gazete,Yeni Gün, Yeni Mecmua,Yeni Nesil,Yeni Ses Gazetesi, Yeni Şark Gazetesi, Yeni Türk, Yurt Mecmuası, Yeni Yüzyıl Gazetesi, Yirminci Asır,Yıldız,Yücel,Zaman Gazetesi, Zafer Gazetesi, Zeka

Malzeme Olmayanlar

Ali Ağa(1929),Anadolu Mecmuası,Asker(1938),Derme(1939),Edebiyat Dünyası-(1948), Edebiyat Fakültesi Talebe Mecmuası(1934),Geçit(1934),Genç Amatör(1945), Gündüz-(1956), Güneş, Güvercin(1956), İnsan, İstanbul-1953, İstanbul'un Sesi(1936), Jandarma(1928),Kurun İlavesi,Marmara,Milas (1936),Musavver Muhit,Resimli Gazete-(1339), Resimli Kitap,Şadırvan,Şiir ve Tefekkür, Şûle(1962), Utârid, Tiyatro ve Musiki Dergisi (1928),Tiyatro Dergisi (1947), Yeni Edebiyat (1969), Yeni Felsefe,Yeni Hayat, Yeni Turan, Yeni Yazı, Yeni Kitap.

b)Halit Fahri Ozansoy'un Makaleleri

1.Fâcia-ı Beşerden Bir Levha,Sefil,Tîrâje,N:3, Mart 1326,s.22-24

2.Ademlere Karşı;Hutbe-i Kıyâmet,Rübab,N:10, 29 Mart 1328

3.Fecr-i Ati İntihallerinden Bir Gazâl-i Meczub,Rübab,N:26, 26 Temmuz 1328,s.325

4.Ayna,Alemdar,N:113-4,2 Agustos 1328,s.4

5.İtiraf,Rübab,N:30,2 Agustos 1328,s.347

6.İtiraf,Rübab,N:31,9 Agustos 1328,s.358

7.İtiraf,Rübab,N:32,16 Agustos 1328,s.368

8.Mâzi ve Hâl,Alemdar,N:114(5),3 Agustos 1328,s.4

9.Edebî Parça;Üç Safha,Alemdar, N:116(7),5 Agustos 1328,s.2

10.Edebiyat ve Bizdeki Muvaffakiyeti,Alemdar,N:128(19),19 Agustos 1328,s.3

11.Bir Cevab,Alemdar,N:239(129) 8 Kânun-ı Evvel 1328,s.3

12.Maraz-ı Siyâset,Alemdar,N:241(131),10 Kânun-ı Evvel 1328

13.Bugünün Gençlerine,Alemdar,N:244-(134),13 Kânun-ı Evvel 1328,s.3

14.Etrafa Bakmalı,Alemdar,N:245(135)14 Kânun-ı Evvel 1328

15.Ancak Kendimize Güvenelim,Alemdar,N:247(137)16 Kânun-ı Evvel 1328

16.Matbuat Serbest Olmalıdır,Alemdar,N:248(138)17 Kânun-ı Evvel 1328

17.Gâye-i Hayâlimiz Ne Olmalıdır,Alem,N:250,(140)19 Kânun-ı Evvel 1328

18.Tensikzedeler Ne İş Yapacak,Alem,N:251(141) 20 Kânun-ı Evvel 1328

19.Yine Gâye-i Hayâl,Alem,N:252(142)21 Kânun-ı Evvel 1328

20.Acaba Muharebe mi?,Alem,N:253(143)22 Kânun-ı Evvel 1328

21.Fransız İhtilâl-i Kebîri,Alemdar,N:255(145)24 Kânun-ı Evvel 1328.3[845]

22.İnkitâ mı Talik mi,Alemdar,N:256(146)25 Kânun-ı Evvel 1328

23.Kızlarımızı Fikren Yükseltelim,Alemdar,N:256(146),25 Kânun-ı Evvel 1328

24.Herşeyden Evvel Vatan,Alemdar,N,261(151)30Kânun-ı Evvel 1328

25.Bugünün Gençlerine,Alem,N:244,31 Kânun-ı Evvel 1328

26.Temâşa Hakkındaki İhtisasatınız[Anket Cevabı],Temâşa,N:1,1 Kânun-ı Sâni 1329, s.7

27.Kabinemizi Tebrik Edelim,Alemdar,N:264(154)2 Kânun-ı Sâni 1329

28.Me'yusiyyet Mâni -i Terakkidir,Alemdar,N:270(160)8 Kânun-ı Sâni 1329

29.Ekrem Bey İçin,Rübab.N:102,30 Kânun-ı Sâni 1329

30.Yeni Ay,Alemdar,N:306,2 Mart 1329

31.Edebiyat Meselesi,Alemdar,N:308,4 Mart 1329

32.Hitâbe-i Elem,Şehbal,N:73,1 Nisan 1329

33.Cadı Meselesi Etrafında İntibaat-ı Efkar,[Anket Cevabı],Rübab,N:84,28 Teşrîn-i Sâni1329, s.570.

34.Boudelaire,Safahat,20 Mart 1330,N:1,s.19

35.Çanakkale İçin,Yeni Mecmua,Çanakkale Nüsha-i Fevkalâdesi,N:5,18 Mart 1331

36.Goethe,Donanma ,N:87-30,19 Mart 1331,s.618

37.Goethe,Donanma ,N:88-40,26 Mart 1331,s.236

38.Alman Şâirleri:Schiller,Donanma ,N:97,21 Mayıs 1331s.764

39.Alman Şâirleri:Schiller,Donanma ,N:99,28 Mayıs 1331,s.778

40.Alman Şâirleri:Schiller,Donanma ,N:100,4 Haziran 1331,s.796

41.Temâşa Tenkidi:Hâmid'in Eserleri Nasıl Oynanıyor,Donanma,N:103(53),25 Haziran 1331, s.844

---

[845] Son sayı:Fransız İhtilâl-i Kebîri,Alemdar, N:353,18 Nisan 1329

42.Fikret'in Ruhuna,Muallim Mec,Nüsha-i Mahsûsa,İstanbul-1333,Evkaf-ı İslamiyye Matbası, Yıl-2,C.2,N:14, s.435

43.Muğla Türküleri ve İçtimaî Yaralar,Türk Yurdu,N:139,19 Temmuz 1333

44.Muğla Türküleri ve İçtimaî Yaralar,Türk Yurdu,N:140,2 Agustos 1333

45.Muğla Türküleri ve İçtimaî Yaralar,Türk Yurdu,N:142,30Agustos 1333

46.Şark Edebiyatından: Çin Hikayeleri,Türk Yurdu,N:149,6 Kânun-ı Evvel 1333

47.Şâirde Haset,Yeni Mecmua,N:22,6 Kânun-ı Evvel 1333,s.424

48.Edebiyat Musâhabeleri,Şâirlik Gururu,Yeni Mecmua,N:26,3 Kânun-ı Sâni 1334

49.Tiyatrolar ve Artistler, Atî ,N:63,4 Mart 1334

50.Yine Vezin Meselesi,Yeni Mecmua,C.3,N:57,15 Agustos 1334,s.93

51.Yine Vezin Meselesi,Yeni Mecmua,N:58,22 Agustos 1334,s.113

52.Bir İzah,Yeni Mecmua,N:58, 22 Agustos 1334,s.115

53.Yine Vezin Meselesi,Yeni Mecmua,N:59, 29 Agustos 1334,s.124

54.Pastişin Edebiyatta Mevkii, Peyâm-ı Sabah Edebî Nüsha,N:65,8 Kânun-ı Sâni 1335

55.Muhterem Karie ve Karilerimize,Şâir Nedim,N:1,16 Kânun-ı Sâni 1335,s.1

56.Şâir Nedim,Edebiyat Bahçesinde,Şâir Nedim,N:1,16 Kânun-ı Sâni 1335

57.Şiire Karışmayın,Şâir Nedim,N:2,23 Kânun-ı Sâni 1335,s.17

58.Bir Arkadaşımın Akdi Münâsebetiyle, Şâir Nedim,N:5,13 Şubat 1335,s.5

59.Yeni Eserler:Sermed,Şâir Nedim,N:6,20Şubat 1335

60.Zavallı Sanat,Şâir Nedim,N:9,13 Mart 1335,s.129

61.Kürsüden Minbere,Şâir Nedim,N:10,20 Mart 1335,s.146

62.İstanbul ve Anadolu,Şâir Nedim,N:11,27 Mart 1335

63.Yeni Eserler:Ateş ve Güneş,Şâir Nedim,N:12,3 Nisan 1335

64.Temâşa:Yamalar,Şâir Nedim,N:13,24 Nisan 1335

65.Hafta Musahabesi,Şâir Nedim,N:13,24 Nisan 1335.3[846]

66.Sanatta Deha,Şâir Nedim,N:16,15 Mayıs 1335,s.249

67.Bezgin Ruhlar,Peyâm,N:44,14 Agustos 1335,s.2

68.Tevfik Fikret,Peyâm,N:45,21 Agustos 1335,s.2

69.Dârülbedayi,İfham,N:5,22 Eylül 1335.,s.74

70.Dârülbedayi,İfham,N:7,30 Eylül 1335,s.86

71.Dârülbedayi,İfham,N:2 Teşrîn-i Evvel 1335,s.96

3[846] Makalenin adı da dahil tamamı sansür olmuştur.

72.Temâşa Musâhabesi,Alemdar,N:2638,19 Teşrîn-i Evvel 1335
73.Temâşa Tenkidi:Tatlı Sır,Alemdar,N:2652,2 Teşrîn-i Sâni 1335
74.Temâşa Musâhabesi:Bora,Alemdar,N:2692,23 Teşrîn-i Sâni 1335
75.Özlediğimiz Edebiyat,Peyâm-ı Edebî,N:16-59,27 Teşrîn-i Sâni 1335,s.2
76.Aruz Şâirleri,Alemdar,N:2698,29 Teşrîn-i Sâni 1335,s.6
77.Falih Rıfkı'ya Açık Mektup,Alemdar,N:2709,10 Kânun-ı Evvel 1335,s.6
78.Hece Şâirleri,Alemdar,N:2711,12 Kânunı- Evvel 1335,s.6
79.Millî Şiir Millî Şâir,Alemdar,N:2712-38,13 Kânun-ı Evvel 1335,s.3
80.Edebiyat Musâhabesi:Şiir Lisanımız,Peyâm-ı Sabah Edebî Nüsha,N:62-19,18 Kânun-ı Evvel 1335, s.2
81.Memleket Hikayeleri, Peyâm-ı Sabah Edebî Nüsha,N:63-20,25 Kânun-ı Evvel 1335, s.3
82.Temâşamızın İstikbâli,Temâşa,N:18,1 Kânun-ı Sâni 1336,s.126
83.Bir Japon Efsanesi, Peyâm-ı Sabah Edebî Nüsha,N:66,15 Kânun-ı Sâni 1336
84.Millî Zevke Doğru, Peyâm-ı Sabah Edebî Nüsha,N:67-24,22 Kânun-ı Sâni 1336, s.2
85.Özlediğim Edebiyat,Peyâm-ı Edebî Edebî Nüsha,N:24,22 Kânun-ı Sâni 1336, s.2
86.İlk Şâir,Temâşa ,N:19,1 Şubat 1336,s.11
87.Tiyatroda Kadın,Temâşa,N:20,1 Kasım 1336,s.126
88.Rüstâi Şiir,Servet-i Fünun,N:1450,18 Mart 1336,s.232
89.Üvey Kardeşler,Servet-i Fünun,N:1451,25 Mart 1336
90.Temâşada Ahlak,Servet-i Fünun,N:1448,30 Mart 1336,s.210
91.Muhtelif Devirler Temâşasında Kadın,Servet-i Fünun,N:1452,1 Nisan 1336
92.Hançer,Temâşa,N:23-24,1 Haziran-1 Temmuz 1336,s.3
93.Dârülbedayi'in Tekâmülüne Doğru,Temâşa,N:25,1 Agustos 1336
94.Temâşa Musâhabesi:Zamane Temâşasında Ruh,Alemdar,N:2899,14 Agustos 1336
95.Temaşâgerler ve Temâşa Müellifleri,Ümit,N:7,19 Agustos 1336
96.Tevfik Fikret,[Anket Cevabı]Şebab,N:5,20 Agustos 1336, s.119
97.Yeni Sahne,Ümit,N:8,26 Agustos 1336
98.Edebiyat Gürültüleri,Ümit,N:9 ,9 Eylül 1336,s.7
99.Reşat Nuri Bey ve Dârülbedayi,Alemdar ,N:2951,9 Teşrîn-i Evvel 1336
100.Cevaba Cevap,Alemdar,N:2954,12 Teşrîn-i Evvel 1336, s.5

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

101.Dârülbedayi Meselesi Etrafında Cevaba Cevap,Alemdar,N:2955,13 Teşrîn-i Evvel 1336

102.Dünkü ve Bugünkü Şiir,Alemdar,N:2958,23 Teşrîn-i Evvel 1336,s.5

103.Reşat Nuri Bey'e Son Cevabım,Alemdar,N:2966,24 Teşrîn-i Evvel 1336,s.3

104.Reşat Nuri Bey'e Son Cevabım,Alemdar,N:2971,29 Teşrîn-i Evvel 1336,s.3

105.Temâşa Musâhabesi:Operet Kumpanyası'nın Mesâisi,Alemdar, N:3001,28 Teşrîn-i Sâni 1336

106.Temâşa Tenkidi:Dârülbedayi'de Aşk Uyanmaz,Alemdar,N:3008,5 Kânun-ı Evvel 1336

107.Yeni Sahnede Amca Bey,Alemdar,N:3015,12 Kânun-ı Evvel 1336

108.Yeni Sahnede Bora,Pâyitaht,N:9,3 Şubat 1337

109.Leke, Pâyitaht,N:16,10 Şubat 1337

110.Yeni Sahne-Dârülbedayi,Pâyitaht,N:39,10 Mart 1337

111.Temâşada ve Hikayede Neşe,Pâyitaht,N:46,17 Mart 1337

112.Temâşa Münekkidliği,Pâyitaht,N:53,2 Nisan 1337

113.Racine ve Iphigenie,Yeni Şark,N:33,4 Teşrîn-i Sâni 1337

114.Konya'da Bir Temâşa Mevsimi,Yeni Şark,N:54,25 Teşrîn-i Sâni 1337

115.Karagöz'e Davet,Yeni Şark,N:67,8 Kânun-ı Evvel 1337

116.Ömer Seyfettin,Yarın,N:21,9 Mart 1338

117.Bir Renk Bir Tezat,Yarın,N:26,14 Mart 1338,s.23

118.Gülistanlar Harabeler,Yarın,N:41,17 Agustos 1338,S.265-266

119.Gençlikte Şiir Heyecanları,Türkiye Edebiyat Mec,N:1,1 Eylül 1339,s.15

120.İş Adamı Olmadığım Nasıl Anlaşıldı,Servet-i Fünun,N:1533,31 Kânun-ı Evvel 1341

121.Alman Edebiyatında İlk Asırlar,Servet-i Fünun,N:1536,22 Kânun-ı Sâni 1926

122.Alman Edebiyatında İlk Asırlar,Servet-i Fünun,N:1537,28 Kânun-ı Sâni 1926

123.Haberler:Millî Edebiyat Münakaşları,Servet-i Fünun,N:1540,18 Şubat 1926

124.Haberler:Dârülbedayi mi,Dârü't-tezebzüb mü? Servet-i Fünun,N:1541,25 Şubat 1926

125.Haberler:Cumbadan Temâşa,Servet-i Fünun,N:1542,4 Mart 1926

126.Nazlının Arzusu,Servet-i Fünun,N:1542,4 Mart 1926

127.Haberler: 'V'Sâitini Tahattur,Servet-i Fünun,N:1543-69,11 Mart 1926

128.Haberler: Latin Harfleri,Servet-i Fünun,N:1544-70,18 Mart 1926

129.Temâşa Hayatı;Vicdan,Kılıbık,Yeni Ses,N:24,20 Mart 1926

130.Azarya Müellifi ve Moliere'in Umumî Fikirleri-Sanatı,Servet-i Fünun,N:1547-73,8 Nisan 1926,s.337

131.Latin Harflerinin Alfabesi,İçtihat,N:202,15 Nisan 1926

132.Dârülbedayi Temsilleri:Kuklalar,Çifte Kerâmet,Servet-i Fünun,N:1548-74,16 Nisan 1926 s.351

133.Krvan-ı Ömr,Servet-i Fünun,N:1550-76,29 Nisan 1926,s.381

134.Yeni Eserler:Yüksek Ökçeler-Gizli Mâbed-Servet-i Fünun,N:1551-77,6 Mayıs 1926

135.Yeni Eserler:Ben mi,Servet-i Fünun,N:1553-79,20 Mayıs 1926,s.10

136.Fikir ve Sanat Aleminden Haberler:Sanâyi-i Nefîse Encümeni,Servet-i Fünun, N:1553-79, 20 Mayıs 1926

137.Konservatuvar Açılıyor, Servet-i Fünun,N:1554-80,27 Mayıs 1926

138.Şeyh Said Piyesi,Servet-i Fünun,N:1555-81,3 Haziran 1926

139.İlim ve Sanat Boşluğu,Servet-i Fünun,N:1556-82,10 Haziran 1926

140.Garbta Yeni Temâşa Cereyanları:İtalyan Müellifi Luigi Pirandello,Servet-i Fünun, N:1557-83,17 Haziran 1926. 3[847]

141.Umumî Kütüphaneler,Servet-i Fünun,N:1559-85,1 Temmuz 1926

142.Rahmetli Dârülbedayi,Servet-i Fünun,N:1562-88,22 Temmuz 1926

143.Mühim Bir Eser,Servet-i Fünun,N:1565-91,12 Agustos 1926

144.Tevfik Fikret,Servet-i Fünun,N:1566-92,19 Agustos 1926,s.215

145.Tevfik Fikret,Servet-i Fünun,N:1567-93,26 Agustos 1926,s.235

146.Maşallah Temâşamızı Yeni Eserler Süslüyor,Servet-i Fünun,N:1567-93,26 Agustos 1926

147.Millî Bir Edebiyat Yaratabilir miyiz?,Açıksöz Gaz,N:147, 13 Eylül 1926

148.Şâir Talat Bey Vefat Etti,Servet-i Fünun,N:1571-97,23 Eylül 1926

149.Şehir Tiyatrosu,Servet-i Fünun,N:1572-98,30 Eylül 1926

150.Tiyatromuz Canlanacak mı?,Servet-i Fünun,N:1573-99,7 Teşrîn-i Evvel 1926

151.İlim ve Edebiyat,Servet-i Fünun,N:1574-100,14 Teşrîn-i Evvel 1926,s.343

152.Musikisiz Musiki Gürültüsü,Servet-i Fünun,N:1574-100,14 Teşrîn-i Evvel 1926

3[847]Son Sayı:1564,5 Agustos 1926

153.Dârülbedayi'de Kır Çiçeği,Servet-i Fünun,N:1575-101,21 Teşrîn-i Evvel 1926

154.Ziya Gökalp,Servet-i Fünun,N:1576-102,28 Teşrîn-i Evvel 1926

155.Temâşa Hayatı:Çam Sakızı,Servet-i Fünun,N:1576-102,28 Teşrîn-i Evvel 1926

156.Zavallı Baba,Servet-i Fünun,N:1576-102,28 Teşrîn-i Evvel 1926

157.Temâşa Tenkidi:Kin Yarası,Hava Oyunu,Servet-i Fünun,N:1578-104,11 Teşrîn-i Sânî1926 s.306

158.Temâşa Tenkidi, Hocanın Eşeği,Servet-i Fünun,N:1579-105,18 Teşrîn-i Sâni 1926 s.6

159.Dârülbedayi'de Harb,Servet-i Fünun,N:1580-106,25 Teşrîn-i Sâni 1926,s.23

160.Fehim Efendi Günü,Servet-i Fünun,N:1582-108 Kânunı Evvel 1926,s.55

161.Matbuamızın Matemi,Resimli Gaz,15 Kânun-ı Sâni 1927

162.Dârülbedayi'de Atlı Karınca,Servet-i Fünun,N:1597-123,24 Mart1927

163.Dârülbedayi'de Hamlet,Servet-i Fünun,N:1598-124,31 Mart 1927

164.Genç İstidatlar Karşısında Umumi Bir kaç Mülahaza,Servet-i Fünun,N:1600-126,14 Nisan 1927, s.343

165.Edebî Musahabe:Hülyanın Ölümü,Servet-i Fünun 29 Eylül 1927,N:1624-150, s.306

166.Bir İzah,Servet-i Fünun,N:1629-155,3 Teşrîn-i Sâni 1927,s.398

167.Garip Öldüren Çeşmesi,Servet-i Fünun,N:1631,17 Teşrîn-i Sâni 1927

168.Dârülbedayi'de Yasin Hoca,Servet-i Fünun,N:1636,22 Kânun-ı Evvel 1927

169.Ak Saçlı Üstada,Servet-i Fünun,N:1642,2 Şubat 1928

170.Dârülbedayi'de İbsen Haftası:Hortlaklar,Hayat,N:62,2 Şubat 1928,s.20

171.Piyes ve Mizansen Meselesi,Hayat,N:68,15 Mart 1928,s.314

172.Dârülbedayi'de Tezer,Servet-i Fünun,N:1649,22 Mart 1928

173.Edebiyatta İnkilap,Servet-i Fünun,N:1650-176,29 Mart 1928,s.307

174.Dârülbedayi'de Son Temsiller,Servet-i Fünun,29 Mart 1928,N:1650-176,s.308

175.Yedi Meşale,Servet-i Fünun,N:1654-180,26 Nisan 1928,s.378.3[848]

176.La Dame aux Camelias-Bir Kadının ve Bir Piyesin Tarihçesi,Hayat,N:84,5 Temmuz 1928

177.Yanardağ,Servet-i Fünun,12 Temmuz 1928,N:1665-191,s.132

178.Yanardağ,Servet-i Fünun,19 Temmuz 1928,N:1666-192,s.147

179.Süreyya Operetinde Bir Gece,Servet-i Fünun,N:1669-195,9 Agustos 1928

180.Kına Gecesi ve Hikaye Edebiyatımız,Servet-i Fünun,N:1672-198,30 Agustos 1928, s.254

181.Dârülbedayi'de Bir Eser:Sığınak,Uyanış,N:1696,14 Şubat 1929

182.Satır,Nazım Hikmet'in Şiir Mecmuası,Uyanış,N:1708,9 Mayıs 1929, s.354

183Eski Sütuna Avdet,Uyanış,N:1710,23 Mayıs 1929

184.Shakespare ve Hüseyin Suat Bey,Uyanış,N:1711,30 Mayıs 1929,s.408

185.Bir Fransız Temâşa Muharriri:Henri Lenormand,Uyanış, N:1713,13 Haziran 1929

186.Güzel Sanatlar Birliğinde Edebiyat Şubesi,Uyanış,N:1715,27 Haziran 1929, s.472

187.Güzel Sanatlar Birliğinde Edebiyat Şubesinde Buhran ve Bunun Hakiki Sebebi,

188.Uyanış, N:1716,4 Temmuz 1929,s.485

189.Edipler Kongresi Tehir Edildi,Uyanış,N:1717,11 Temmuz 1929,s.501

190.İbret Levhası,Uyanış,N:1717,11 Temmuz 1929,s.509

191.Edebî Münakaşalarda Dava Değişti,Uyanış, 18 Temmuz 1929,N:1718-83,s.529

192.Bir Düşünce,Uyanış,N:1719-34,25 Temmuz 1929,s.533

193.Nedim Piyesinin Proloğu,Uyanış,N:1721-36,8 Agustos 1929

194.Tevfik Fikret,Uyanış,N:1723-38,22 Agustos 1929,s.613

195.Edebî ve Ebedî Bir Dava,Uyanış,N:1724,29 Agustos 1929,s.633

196.Resimli Ay,Lisanı Ögrenmek İçin Gramere Lüzum Var mı?[Anket Cevabı],Resimli Ay, N:7, Eylül 1929

197.Hakkı Tahsin Eseri ve Hatırası,Uyanış,N:1725-40,5 Eylül 1929,s.649

198.Bir Genç Şâir:İlhami Bekir,Uyanış,N:1726,12 Eylül 1929,s.665

199.Edipler Kongresi,Uyanış,N:1728,26 Eylül 1929

200.Garp Şâirleri:Charles Baudelaire'in Maraziyeti,Uyanış,N:1730, 10 Teşrîn-i Evvel 1929

201.Dârülbedayi'de Mary Dugan,Uyanış,N:1730-45,10 Teşrîn-i Evvel 1929,s.740

202.Dârülbedayi'de Zehirli Kuşak,Uyanış,N:1732,24 Teşrîn-i Evvel 1929

203.Dârülbedayi'de Tuluat:Kumarbaz Piyesi Münasebetiyle, Uyanış, N:1733-48, 31 Teşrîn-i Evvel 1929, s.790

204.Dârülbedayi'de Kokotlar Mektebi,Uyanış, N:1734-49,7 Teşrîn-i Sâni 1929,s.796

205.Dârülbedayi'de Muhtelit Hafta:Zehirli Kucak-Ayranoz Kadısı-Reisin Karısı, Uyanış, N:1735, 14 Teşrîn-i Sâni 1929

3[848] Bu makale Mehmet Kaplan[İnci Enginün,Zeynep Kerman,Necat Birinci,Abdullah Uçman]'ın,

206.Temâşa Sanatının Bugünkü Vaziyeti ve Sinema Karşısındaki Zaafi, Hayat, N:143,15 Teşrîn-i Sâni 1929

207.Dârülbedayi'de Hırçın Kız,Uyanış,21 Teşrîni Sâni 1929,N:1736-51,s.829

208.Dârülbedayi'de Katil,Uyanış,N:1737,28 Teşrîn-i Sâni 1929

209.Dârülbedayi'de Nora Bebeğin Evi,Uyanış,N:1738,5 Kânun-ı Evvel 1929

210..Dârülbedayi'de Hayvan Fikri Yedi Piyesi,Uyanış,N:1741,26 Kânun-ı Evvel 1929

211.Dante'nin Cehenneminden Ugolino,Servet-i Fünun,N:1743-110,9 Kânun-ı Sâni 1930, s.86

212.Dârülbedayi'de Haydutlar,Uyanış,N:1744,16 Kânun-ı Sâni 1930

213.Dârülbedayi'de Yahudi,Uyanış,N:1746,23 Kânun-ı Sâni 1930

214.Dârülbedayi'de Tersine Akan Nehir,Uyanış,N:1747,6 Şubat 1930

215.Bediiyat Notları,Servet-i Fünun,N:1749-64,20 Şubat 1930,s.187

216.Remy De Courmont:Üslupta Hayatiyyet,Uyanış , N:1749, 20 Şubat1930

217.Dârülbedayi'de İki Oyun:Bir Kitap-Onlardan Biri,Uyanış,N:1750,27 Şubat 1930

218.1332'de Konya'da Bir Temâşa Mevsimi,Uyanış,N:1759,1 Mayıs 1930

219.Bir Anket Münasebetiyle,Uyanış,N:1765-80,12 Haziran 1930,s.23

220.Aslan,Servet-i Fünun,N:1766-81,19 Haziran 1930,s.39

221.Konya'nın Gülü Dikenli İmiş,Uyanış,N:1767-82,26 Haziran 1930,s.51

222.Bir Cevap, Şâirlere Karşı Ebedî Terane,Uyanış,N:1768-83,3 Temmuz 1930,s.70

223.Paul Geraldy'ye Reddiye,Uyanış,N:1769-84,10 Temmuz 1930,s.86

224.Deniz Serhoşları,Uyanış,N:1772,31 Temmuz 1930,s.135

225.CH.M.Des Gramges:İtalyan Edebiyatı:Menşeleri,Uyanış,N:1772,31Temmuz 1930, s.139

226.Sir Arthur Conan Doyle,Uyanış,N:1773-88,7 Agustos 1930,s.152

227.Dünya Edebiyat Aleminde Bir Hadise:Bolşevik Şâir Mayakovski'nin İntiharı, Uyanış, N:1774-89, 14 Agustos 1930,s.166

228.Marazi Edebiyat,Uyanış,N:1776-91,28 Agustos 1930,s.198

229.Üç Fransız Müellifinin Gözü İle Amerika,Türk Yurdu,C.5,N:33,Eylül 1930

230.Ankara'da Türkçe ve Edebiyat Muallimleri Kongresi,Uyanış,N:1777-92,4 Eylül 1930, s.214

Atatürk Devri Türk Edebiyatı-I,s.525'de yayınlanmıştır.

231.Ankara'da Türkçe ve Edebiyat Muallimleri Kongresi,Uyanış, N:1778-93,11Eylül 1930, s.230

232.Ankara'da Türkçe ve Edebiyat Muallimleri Kongresi,Uyanış, N:1779-94,18 Eylül 1930, s.246

233.Ankara'da Türkçe ve Edebiyat Muallimleri Kongresi,Uyanış, N:1780-95,25 Eylül 1930, s.262

234.Ankara'da Türkçe ve Edebiyat Muallimleri Kongresi,Uyanış, N:1781-96,2 Teşrîn-i Evvel 1930, s.278

235.Dante'nin İlahi Komedyasından Bir Parça,Servet-i Fünun,N:1792-107,18 Kânun-ı Evvel 1930,s.42

236.Yunan Operetlerinden Biri Gitti,Uyanış,N:1809-134,16 Nisan 1931

237.Servet-i Fünun-Uyanışta Genç Bir Edebî Grubun Yıldönümü,Uyanış,N:1810-135,2 Temmuz 1931,s.66

238.İki Hanım Kitabı,Yakut Kayalar,Tul Daireleri,Servet-i Fünun,N:1823-138,23 Temmuz 1931, s.114

239.Dada Sayfası Münâsebetiyle Hikmet Feridun Bey'e Açık Mektup,Servet-i Fünun, N:1829-144,27 Agustos 1931, s.194

240.Dumlupınar'a Doğru:Haydarpaşa'dan Hareket,Servet-i Fünun,N:1830-145,10 Eylül 1931, s.228

241.Dumlupınar'a Doğru:Haydarpaşa'dan Hareket,Servet-i Fünun,N:1831-146,17 Eylül 1931, s.245

242.Bir Sahne Yıldızı:Mılle Helene Papadaki,Uyanış,N:1837,29 Teşrîn-i Evvel 1931

243.Dârülbedayi'de Mûsikili Bir Komedi:Yalova Türküsü,Uyanış,N:1851, 4 Şubat 1932

244.Nedim,Uyanış,N:1854,25 Şubat 1932. 3[849]

245.Galatasaray Lisesinde Bir Temsil:Evvela Can,Servet-i Fünun,N:1865-180,12 Mayıs 1932, s.376

246.Genç Bir Edebî Grup,Servet-i Fünun,N:1873-188,7 Temmuz 1932,s.83

247.Güzel Türkçe Seferberliği,Uyanış,N:1885-200,29 Eylül 1932

248.Petrarca,Yeni Türk,N:3,Kânun-ı Evvel 1932,s.212

249.Pirandello İçin,Uyanış,N:1895-210,8 Kânun-ı Evvel 1932,s.25

3[849]Son Sayı:1872,30 Haziran 1932

250.Göz Yaşları,Servet-i Fünun,N:1896-211,15 Kânun-ı Evvel 1932,s.42

251.Tevfik Fikret'in Yıl Dönümü ve Mehmet Rauf'un Hatırası,Uyanış,N:1898-213,29 Kânun-ı Evvel 1932,s.68

252.Menşeinden Sembolizme Kadar Fransız Edebiyatında Şiir Tekâmülü,Yeni Türk, N:5, Şubat 1933,s.397

253.Şiir Aleminde:Matbaada Akşam,Servet-i Fünun,N:1905-220,16 Şubat 1933, s.191

254.Musolini İle Mülakat,Servet-i Fünun,N:1905-220,16 Şubat 1933,s.186

255.Behzat Hâki'nin Jübilesi,Dârülbedayi,N:40,31 Mart 1933

256.Şişli Türkçesi,Uyanış,N:1910-225,23 Mart 1933

257.Menşeinden Sembolizme Kadar Fransız Edebiyatı,Yeni Türk,N:7,Nisan 1933

258.Menşeinden Sembolizme Kadar Fransız Edebiyatı,Yeni Türk,N:8,Mayıs 1933

259.Ahmet Haşim'i Son Görüşüm,Uyanış,C:74-10,N:1922-237,15 Haziran 1933,s.34

260.Ahmet Haşim'in Hayatı,Yeni Türk,C:I,N:10,Temmuz 1933,s.873-875

261.Bahar Hastalığı,Uyanış,N:1928-243,27 Temmuz 1933,s.130

262.Musahabe:Bahar Hastalığı,Uyanış,N:1928-243,27 Temmuz 1933

263.Okunur Edebiyat İstiyoruz,Uyanış,N:1931-246,17 Agustos 1933,s.178

264.Kazım Nâmi Bey Biraz İnsaf,Varlık,N:6,1 Teşrîn-i Evvel 1933,s.92

265.Aruz-Hece Meselesi,Varlık,N:6,1 Teşrîn-i Evvel 1933,s.82

266.Destan Devri Destan Edebiyatı,Uyanış,N:1939-254,12 Teşrîn-i Evvel 1933,s.306

267.Cumhuriyetin Onuncu Yıl Dönümü,Uyanış,N:1941-256,29 Teşrîn-i Evvel 1933

268.On Yılın Destanı,Dârülbedayi,N:43,29 Teşrîn-i Evvel 1933,s.2

269.Uzlet,Servet-i Fünun,N:1943-258,16 Teşrîn-i Sâni 1933,s.391

270.On Yılın Destanı,Uyanış,N:1947-262,14 Kânun-ı Evvel 1933,s.34

271.İtalyan Edebiyatı Tarihi,Yeni Türk,N:15,Kânun-ı Evvel-1933

272.İtalyan Edebiyatı Tarihi,Macchıavellı,Uyanış,N:1951-266,11 Kânun-ı Sâni 1934, s.98

273.Gündelik Edebiyat,Uyanış,N:1952-267,18 Kânun-ı Sâni 1934,s.115

274.Gaston Rageot:Sanatta Güzellik,Uyanış,N:1953-268,25 Kânun-ı Sâni 1934,s.131

275.Yirmi Senelik Sahne Dostum,Dârülbedayi,N:47 29 Mart 1934,s.20

276.Türkiye'de Bir İnkilap Edebiyatı Mevzubahis midir? Anketine Halit Fahri Bey'in Cevabı,Yeni Adam,N:19,7 Mayıs 1934,s.6

277.Tiyatro Anketine Cevap,Varlık,N:25,15 Temmuz 1934

278.Edebiyatımız Nasıldı,Nasıldır,Nasıl Olmalıdır,Uyanış,N:1982-297,16 Agustos 1934, s.182

279.Şark Edebiyatı:Ömer Hayyam,Uyanış,N:1987-302,20 Eylül 1934,s.258

280.Belediye İntihâbı Münasebetiyle 20 Eylül 1934 Perşembe Akşamı Melek Sinamasında Halit Fahri Bey Tarafından Verilen Konferans,Uyanış, N:1988-303, 27 Eylül 1934 ,s.274

281.İstanbul'dan Londra'ya Şileple Bir Yolculuk,Uyanış,N:1990-305,4 Teşrîn-i Evvel 1934, s.312

282.Bir Tavzih,Servet-i Fünun,N:1997-311,29 Teşrîn-i Evvel 1934,s.2

283.Bir Ameliyat Olmuşun Psikolojisi,Servet-i Fünun,N:2009-324,21 Şubat 1935,s.195

284.Açık Türkçeye Çevirmeler,Uyanış,N:2010-325,28 Şubat 1935

285.Cumhuriyat Halk Partisinin Dördüncü Kongresi,Uyanış,N:2020-335,9 Mayıs 1935, s.371

286.Günlerimin Takviminden:Kitaplar,Uyanış,N:2027-342,27 Haziran 1935,s.67

287.Ortaokul ve Liselerimizde Türkçe Edebiyat,Uyanış,N:2032-347,1 Agustos 1935

288.Programlarımız Nasıl Olmalı,Uyanış,N:2032-347,1 Agustos 1935

289.Alphonse De Lamartine:Rafael,Uyanış,N:2036-350, 29 Agustos 1935,s.210

290.Zavallı Namık İsmail,Uyanış,N:2037-351,5 Eylül 1935,s.228

291.Hayalet'ten, Uyanış,N:2038-352,12 Eylül 1935

292.Edebî Çehreler Etrafında Dağınık Notlar:Ahmet Hikmet'in Betkeleri,Uyanış, N:2044-359, 24 Teşrîn-i Evvel 1935,s.338

293.Yeryüzü Gökyüzü,Uyanış,N:2047-362,14 Teşrîn-i Sâni 1935,s.386

294.Celal Sahir Artık Yok,Uyanış,N:2048-363,21 Teşrîn-i Sâni 1935,s.402

295.Kitabın Yetimliği,Uyanış,N:2048-363,21 Teşrîn-i Sâni 1935,s.406

296.Antika Merakı Gibi,Uyanış,N:2053-368,26 Kânun-ı Evvel 1935,s.66

297.Yılbaşına Girerken,Uyanış,N:2054-369,2 Kânun-ı Sâni 1936,s.82

298.Galip Arcan'ın 25.Sanat Hayatı,Uyanış,N:2055-370,9 Kânun-ı Sâni 1936,s.104

299.Homere ve Destanı,Uyanış,N:2058-373,30 Kânun-ı Sâni 1936,s.146

300.Göz ve Baş Rahatı,Uyanış,N:2060-375,13 Şubat 1936,s.182

301.Eşi Görülmemiş Bir Antoloji,Uyanış,N:2061-376,20 Şubat 1936,s.194

302.Dallanıp Budaklanan Bir Edebiyat Dedikodusu: Yeni Nesil Kim Bizden Sonra Kim Geldi, Akşam, N:6234,24 Şubat 1936,s.9

303.Aruzun Kifâyetsizliği,Uyanış,N:2062-377,27 Şubat 1936,s.210

304.Bizden Evvel Kim vardı Ortaya Ne Koydu,Akşam,N:6240,1 Mart 1936.3[850]

305.Antoloji Münasebetiyle Bir Kaç Söz Daha,Uyanış,N:2063-378,5 Mart 1936,s.227

306.Gene Bir İntihal Meselesi,Uyanış,N:2063-378,5 Mart 1936,s.231

307.Edebiyatta Bir Genç Nevhager,Uyanış,N:2066-381,26 Mart 1936,s.274

308.Dünkü Ve Bügünkü Edebiyatımıza Dair, 7 Nisan 1936 (Kf).3[851]

309.Edebiyat Kavgaları Etrafında Acı Düşünceler,Uyanış,N:2068-383,9 Nisan 1936, s.306

310.Bana ve Uyanışa Saldıran Birisi İçin,Uyanış,N:2070-385,23 Nisan 1936,s.338

311.Küçüğün Ölümü,Açıksöz Gaz,N:8,27 Nisan 1936

312.Sami Paşazâde Sezâi de Öldü,Uyanış,N:2071-386,30 Nisan 1936,s.354

313.Zavallı Küçük Kemal,Uyanış,N:2071-386,30 Nisan 1936

314.Sergüzeşt'i Okurken,Uyanış,N:2072-387,7 Mayıs 1936,s.371

315.J.W.Goethe'nin Balladlarından:Periler Kralı,Uyanış,N:2075-390, 28 Mayıs 1936

316.Petrarca'nın Vatanperverliği,Uyanış,N:2076-391,4 Haziran 1936,s.19

317.Boğazlar Muâhedesinin İmzası Vesilesiyle:Yeni Zaferimiz,Uyanış N:2085-400,6 Agustos 1936,s.162

318.Sırrı için,Servet-i Fünun,N:2092-407,24 Eylül 1936,s.274

319.Şarlo ve Sanat,Uyanış,N:2103-418,10 Kânun-ı Evvel 1936

320.Mesud Sanatkar,Uyanış,N:2105-420,24 Kânun-ı Evvel 1936

321.Mehmet Akif,Uyanış,N:2106-421,31 Kânun-ı Evvel 1936,s.82

322.Gökalp ve Bugün,Uyanış,N:2107-422,6 Kânun-ı Sâni 1937

323.Şiir Aleyhtarı Şâir,Uyanış,N:2109-424,21 Kânun-ı Sâni 1937

324.Eski Edebiyat Geceleri,Son Posta,N:2326,21 Kânun-ı Sâni 1937

325.Eski Edebiyat Geceleri,Son Posta,N:2327,22 Kânun-ı Sâni 1937

326.Eski Edebiyat Geceleri,Son Posta,N:2328 23 Kânun-ı Sâni 1937

327.Şiirimizin Acıklı Hali,Son Posta,N:2334,29 Kânun-ı Sâni 1937

328.Eski Edebiyat Geceleri,Uyanış,N:2111-426,4 Şubat 1937

329.Şehir Tiyatrosu Hakkındaki Görüş ve Düşüncelerim,Son Posta,N:2342,6 Şubat 1937, s.6

3[850] Kayahan Özgül'de Gazetenin Numarası 6239 Olarak Kayıtlı

3[851] Galatasaray Lisesinde Verilen Konferanstır.

330.Les Nouvelles Litteraires,Büyük Rus Edibî Aleksandır Puşkin ve Eserleri, Uyanış, N:2112-427, 11 Şubat 1937

331.Yerlerinde Sayanlar,Son Posta,N:2347,11 Şubat 1937

332.Yerlerinde Sayanlar,Son Posta,N:2348,12 Şubat 1937

333.Yerlerinde Sayanlar,Son Posta,N:2349,13 Şubat 1937

334.Orta Mektep ve Liselerde Edebiyat Dersleri,Uyanış,N:2113-428,18 Şubat 1937

335.Edebiyat Şakşakcıları,Son Posta,N:2356,20 Şubat 1937

336.Münekkit Selami İzzet'e Cevap,Son Posta,N:2370,9 Mart 1937

337.Zevk ve Fikir Terbiyesi,Uyanış,N:2117-432,18 Mart 1937

338.İlham Denen Kuş,Son Posta,N:2381,20 Mart 1937

339.İlham Denen Kuş,Son Posta,N:2382,21 Mart 1937

340.İlham Denen Kuş,Son Posta,N:2383,22 Mart 1937

341.İlham Denen Kuş,Son Posta,N:2384,23 Mart 1937

342.İlham Denen Kuş,Son Posta,N:2385,24 Mart 1937

343.İlham Denen Kuş,Son Posta,N:2386,25 Mart 1937

344.İlham Denen Kuş,Son Posta,N:2387,26Mart 1937

345.İlham Denen Kuş,Son Posta,N:2388,27 Mart 1937

346..Büyük Atlas,Uyanış,N:2119-434,1 Nisan 1937

347.Ölüm ve Şâir,Son Posta,N:2412,10 Nisan 1937

348.Kitap ve Kitapçı,Uyanış,N:2121-436,15 Nisan 1937

349.Hâmit Neden Büyüktür,Son Posta,N:2407,15 Nisan 1937

350.Kral Lir,Her Ay,N:1,20 Nisan 1937,s.9

351.Abdülhak Hâmit'in Külliyatı Basılmalı,Uyanış,N:2122-437,22 Nisan 1937

352.Kadıköy'de Üç Dört Yıl Süren Bir Edebiyat Sezonu,Son Posta,N:2423,1 Mayıs 1937.3[852]

353.Edebî İhtifaller Hakkında Bazı Düşünceler,Son Posta,N:2437,15 Mayıs 1937

354.Halid Ziya ve Servet-i Fünun,Uyanış,N:2126 20 Mayıs 1937

355.Yahya Kemal Haklıdır,Son Posta,N:2451,29 Mayıs 1937

356.Halk Roman ve Hikayeleri,Son Posta,N:2465,12 Haziran 1937

357.Bir Komünist Edebiyatı Yaratmak Mümkün mü?,Son Posta,N:2479,26 Haziran 1937

3[852] Aynı Makalenin Devamı Olan Sayılar: 2430, 2444,2493, 2500, 2521, 2529, 2565, 2576,2589,2596

358.Göl ve Deniz Edebiyatı,Son Posta,N:2486,3 Temmuz 1937

359.Romanda Psikoloji,Uyanış,N:2133-448,8 Temmuz 1937

360.Roman Nasıl Yazılır,Son Posta,N:2508,25 Temmuz 1937

361.Boğaziçinde Bir Gün,Uyanış,N:2136-451,29 Temmuz 1937

362.Müstehcen Nedir,Son Posta,N:2543,29 Agustos 1937

363.Ahmet Refik,Son Posta,N:2586,11 Teşrîn-i Evvel 1937

364.Ahmet Refik,Uyanış,N:2147-462,14 Teşrîn-i Evvel 1937

365.Sulara Giden Köprü,Son Posta,N:2591,16 Teşrîn-i Evvel 1937. 3[853]

366.Kitap mı Yoksa Onu Okuyan Halk Kitlesi mi?,Son Posta,N:2604,29 Teşrîn-i Evvel 1937,s.4

367.Luigi Pirandello, Türk Tiyatrosu,N:82,1 Teşrîn-i Sâni 1937

368.Edebî Anket Hastalığı,Son Posta,N:2610,4 Teşrîn-i Sâni 1937

369.Tiyatronun Geçirdiği Buhran,Son Posta,N:2617,11 Teşrîn-i Sâni 1937

370.Yücel'de Yücellikten Uzak Bir Yazı,Uyanış,N:2152-467,18 Teşrîn-i Sâni 1937

371.Tiyatronun Geçirdiği Buhran,Son Posta,N:2626,20 Teşrîn-i Sâni 1937

372.Tiyatronun Geçirdiği Buhran,Son Posta,N:2638,2 Kânun-ı Evvel 1937

373.Edebiyatta Tecessüsün Yeri, Var mı?Son Posta,N:2643,9 Kânun-ı Evvel 1937

374.Sanatkar Topluluğu,Son Posta,N:2665,21 Kânun-ı Evvel 1937

375.Edebiyat Sofrasında Hazırdan Yiyicilik,Uyanış,N:2161-476,20 Kânun-ı Sâni 1938, s.131

376.Konuşma Sanatı,Uyanış,N:2171-486,31 Mart 1938

377.Sırâceddin Hocaoğlu'nun Ölümü,Uyanış,N:2182-497,16 Haziran 1938,s.52

378.Amerika'lının Balzak Müzesi Etrafında Düşünceleri,Uyanış,N:2183-498,23 Haziran 1938, s.66

379.Şiir Telakkileri,Son Posta,N:2845,2 Temmuz 1938

380.Hind Edebiyatının Bir Şaheseri:Bahçevan,Son Posta,N:2850,7 Temmuz 1938

381.Adadan İlhamlar,Servet-i Fünun,N:2186-501,14 Temmuz 1938,s.114

382.Kitapçıların İddiası Neden Saçmadır,Son Posta,N:2860,17 Temmuz 1938

383.Şâirleri Hor Görenler,Uyanış,N:2187-502,21 Temmuz 1938,s.130

384.Muharrir,Tab ve Kâri,Son Posta,N:2869,26 Temmuz 1938

385.Avrupa'da Nasıl Dolaşıyoruz,Uyanış,N:2188-503,28 Temmuz 1938

3[853] 54 Sayı Devam Eder,Son Sayı:2645,11 Kânun-ı Evvel 1937

386.İki Şiirin Mısralarından Doğan Hakikat,Son Posta,N:2874,31 Temmuz 1938

387.Edebiyatçının Yaşı,Son Posta,N:2881,7 Agustos 1938

388.Çamlıktan Geçerken,Uyanış,N:2190-505,11 Agustos 1938

389.Salsburg Musiki ve Tiyatro Haftası,Uyanış,N:2191-506,18 Agustos 1938

390.Seyahat Edebiyatı Üzerine Bazı Düşünceler,Son Posta,N:2893,19 Agustos 1938

391.Servet-i Fünun Hatıraları,Son Posta,N:2905,31 Agustos 1938

392.Abdülhak Hâmit'i Kızdıran Şiir,Uyanış,N:2193-208,1 Eylül 1938

393.Ruşen Eşref Ünaydın,Boğaziçi-Natür Sevgisi,Uyanış,N:2194-509, 8 Eylül 1938

394.Millî Edebiyat Sadece Mevzuda Mahalilik midir?Son Posta,N:2915,10 Eylül 1938

395.Üstadım Ahmet İhsan Tokgöz'ün Bir Yazısı Üzerine:Bedbinlik Değil,Yalnız Sanatta Titizlik, Uyanış,N:2195-510,15 Eylül 1938,s.258

396.Natürseven Üstadıma İkinci Cevabım,Uyanış,N:2196-511,22 Eylül 1938,s.279

397.Gençlerle Konuşma,Son Posta,N:2928,23 Eylül 1938

398.Uyanış,Servet-i Fünun 48 Yaşında,Uyanış,N:2198-513,6 Teşrîn-i Evvel 1938,s.307

399.Rüzgar,Son Posta,N:2942,7 Teşrîn-i Evvel 1938,

400.Zavallı Türk Edebiyatı,Son Posta,N:2949,14 Teşrîn-i Evvel 1938

401.İnkilap Edebiyatı,Son Posta,N:2955,20 Teşrîn-i Evvel 1938

402.Onbeş Yılın Manası,Uyanış,N:2201-516,27 Teşrîn-i Evvel 1938

403.15 Yılda Türk Edebiyatı,Son Posta,N:2964,29 Teşrîn-i Evvel 1938

404.Atatürk Ebedî Türk,Uyanış,N:2203-518,10 Teşrîn-i Sâni 1938

405.Atamın Öldüğü Gün ,Kara Haber,Uyanış,N:2204-519,17 Teşrîn-i Sâni 1938

406.Atatürk ve İsmet İnönü,Uyanış,N:2204-519,17 Teşrîn-i Sâni 1938,s.390

407.Zoraki Mizah ve Karikatür,Son Posta,N:2991,27 Teşrîn-i Sâni 1938

408.Vazifemizi Yapacağız,Uyanış,N:2206-521,1 Kânun-ı Evvel 1938

409.Atatürk'ün Millî Edebiyat Hakkındaki Düşünceleri,Son Posta,N:2996,2 Kânun-ı Evvel 1938

410.Şehir Tiyatrosu Neden Sustu?,Neden Susuyor?,Son Posta,3002,8 Kânun-ı Evvel 1938

411.Her Güzele Aşık,Son Posta,N:3011,17 Kânun-ı Evvel 1938

412.Bir Filmden Çıkan Mesele,Uyanış,N:2209-524,22 Kânun-ı Evvel 1938,s.67

413.1939'un Eşiğinde,Uyanış,N:2210-525,29 Kânun-ı Evvel 1938

414.Bir Edebiyat Akademisi Kurmaya Muhtacız,Son Posta,N:3029,4 Kânun-ı Sâni 1939

415.Edebiyatımız Namına Acınacak Bir Hal,Son Posta,N:3036,11 Kânun-ı Sâni 1939

416.Yeni Maarif Vekilimiz,Uyanış,N:2211-526,15 Kânun-ı Sâni 1939

417.Edebiyatımız ve Aleksan Efendi Mahallesi,Son Posta,N:3044,19 Kânun-ı Sâni 1939

418.Meğer İstanbul'un Cahili İmişim,Servet-i Fünun,N:2213-528,19 Kânun-ı Sâni 1939, s.130

419.Edebiyat Elbette Hayat Kadar Kuvvetlidir,Son Posta,N:3054,29 Kânun-ı Sâni 1939

420.Recaizâde Ekrem,Son Posta,N:3056,3 Şubat 1939,s.4

421.Bu Meslekte Şakanın Hududu Yok mu?,Son Posta,N:3063,10 Şubat 1939

422.Bizim Derdimiz,Son Posta,N:3070,17 Şubat 1939

423.Romantik Şâir,Uyanış,N:2218-532,23 Şubat 1939

424.Şiiri Bulamayan Nesiller,Son Posta,N:3077,24 Şubat 1939,s.8

425.Zevksizlik,Son Posta,N:3085,4 Mart 1939

426.Ağaç ve Orman Antolojisi,Son Posta,N:3091,10 Mart 1939

427.Pierre Loti,Bir Sipahinin Romanı,Uyanış,N:2221-535,16 Mart 1939,s.266

428.Tiyatromuzun Dünü,Bugünü Yarını,Son Posta,N:3098,17 Mart 1939

429.Yaprak Aşısı,Son Posta,N:3106,25 Mart 1939

430.Arzuhalcilik mi Mütercimlik mi?,Uyanış,N:2223-538,30 Mart 1939,s.293

431.Edebiyat Devrini Aksettirir mi?,Son Posta,N:3111,30 Mart 1939

432.Bir Sipahinin Romanı,Kalem,N:11,1 Nisan 1939

433.Tuna Edebiyatı,Son Posta,N:3118,6 Nisan 1939

434.Neşriyat Kongresi,Son Posta,N:3125,13 Nisan 1939

435.Mari Valevska ve Tarihi Roman,Son Posta,N:3140,28 Nisan 1939

436.Atatürk İçin,Son Posta,N:3143,1 Mayıs 1939

437.Neşriyat Kongresinden İlk Mektup,Son Posta,N:3149,7 Mayıs 1939

438.Neşriyat Kongresinden İkinci Mektup,Son Posta,N:3150,8 Mayıs 1939

439.Ankara ve Neşriyat Kongresi,Uyanış,N:2229-544,11 Mayıs 1939

440.Bir Talebem Öldü,Uyanış,N:2229-544,11 Mayıs 1939

441.Ankara'daki Tiyatro ve Opera Mektebinde Bir Müsâmere,Son Posta,N:3155,13 Mayıs1939,s.6

442.Mayıs Gençlik Bayramı,Uyanış,N:2230,18 Mayıs 1939

443.Tercüme Davası Etrafında Düşünceler ve Bazı Hatıralar,Son Posta,N:3162,20 Mayıs 1939,s.6

444.Ahmet Ağaoğlu İçin,Uyanış,N:2231-546,25 Mayıs 1939

445.Tercüme Deyip Geçmeyelim,Son Posta,N:3167,25 Mayıs 1939

446.Galatasaraylıların Tesânüdünde Hoşa Gitmeyecek Ne Var?,Son Posta,N:3173, 31 Mayıs 1939,s.6

447.Sokakta Ölen Müteverrim,Uyanış,N:2232-547,1 Haziran 1939,s.32

448.Edebiyat mı Resim mi,Son Posta,N:3178,5 Haziran 1939

449.Florinalı Nazım,Uyanış,N:2233-548,8 Haziran 1939,s.35

450.Rıza Tevfik ve Terlikçi Salih Efendi,Yeni Gün Gaz,10 Haziran 1939,s.6

451.Anlaşılan Şiirle Anlayanlar için Yazılan Fıkralar,Son Posta,N:3189,16 Haziran 1939

452.Kırlangıç,Uyanış,N:2235-550,22 Haziran 1939,s.67

453.Eser ve Mevzu,Son Posta,N:3195,22 Haziran 1939,s.7

454.Tahsin Nahid,Son Posta,N:3202,29 Haziran 1939

455.Edebî Eserde Tez Meselesi,Son Posta,N:3205,2 Temmuz 1939,s.6

456.Racine'in Britanicus'u ve Aktör Burhaneddin,Son Posta,N:3209,6 Temmuz 1939

457.Racine'in Britanicus'u ve Aktör Burhaneddin,Son Posta,N:3220, 17 Temmuz 1939

458.Şâirin Nesri,Son Posta,N:3224,23 Temmuz 1939s.9

459.Az ve Öz Yazmak mı,Öz ve Çok Yazmak mı?,Son Posta,N:3231,28 Temmuz 1939, s.7

460.Millî Edebiyatı Batırmak Doğru mudur?,Son Posta,N:3246,11 Agustos 1939, s.9.3[854]

461.İntihal,Son Posta,N:3251,17 Agustos 1939

462.Nurullah Ataç Nesin?,Edebiyatın Eli Baltalısı mı?,Son Posta,N:3259,25 Agustos 1939,s.7

463.Millî Edebiyat Davası,Son Posta,N:3266,1 Eylül 1939,s.6

464.Bir Vazife Kurbanı:Dr.Medeni Boyer,Uyanış,N:2248-563,21 Eylül 1939,s.77

465.Harp ve Edebiyat,Son Posta,N:3289,24 Eylül 1939,s5

466.Freud ve Edebiyat,Uyanış,N:2249-564,28 Eylül 1939

3[854] Özgül'de gazetenin numarası 3245 olarak verilmiş

467.Freud'un Ölümü ve Edebiyat Dünyası,Son Posta,N:3295,30 Eylül 1939,s.5

468.Peki O Halde Neyi Münakaşa Ediyoruz,Son Posta,N:3304,9 Teşrîn-i Evvel 1939

469.Fikret'in Hatırasına Hürmet Edelim,Son Posta,N:3308,13 Teşrîn-i Evvel 1939

470.Harp Karşısında Bir Düşünce,Uyanış,N:2252-571,19 Teşrîn-i Evvel 1939

471.Harp Psikolojisi İçinde Sanatın Rolü,Son Posta,N:3315,20 Teşrîn-i Evvel 1939

472.On altıncı Yıla Girereken,Uyanış,N:2253-572,26 Teşrîn-i Evvel 1939,s.329

473.Ziya Gökalp,Son Posta,N:3322,27 Teşrîn-i Evvel 1939

474.Şiir Dili,Uyanış,N:2254-569,2 Teşrîn-i Sâni 1939,s.343

475.İki Şâir ve Yeni Şiirleri,Son Posta,N:3329, 3 İkinci Teşrîn 1939.s,7

476.Atatürk,Uyanış,N:2255-574,9 Teşrîn-i Sâni 1939

477.Aruz ve Hece Veznine Dair,Son Posta,N:3339,15 Teşrîn-i Sâni 1939,s.7

478.Edebiyatta Yeni Birşey Var mıdır?,Olabilir mi?,Son Posta,N:3341,17 Teşrîn-i Sâni 1939,s.7

479.Şâirlik ve Şâiranelik,ve Şiirde Alimânelik,Son Posta,N:3349,25 Teşrîn-i Sâni 1939, s.7

480.Yenileşen Halk Masalları,Servet-i Fünun Gençleşiyor,Afrodit,Son Posta, N:3357, 3 Kânun-ı Evvel 1939,s.7

481.Şiirde Ekzotizme Doğru Gidiş,Son Posta,N:3363,9 Kânun-ı Evvel 1939,s.6

482.Ölümü Arkasından:Melek İçin,Uyanış,N:2260-575,14 Kânun-ı Evvel 1939,s.53

483.Yalnız Söz Söyleme Sanatı Değil İnşad Sanatı da Lazımdır,Son Posta, N:3370, 16 Kânun-ı Evvel 1939,s.7

484.Folklor ve Edebiyat,Son Posta,N:3377,23 Kânun-ı Evvel 1939,s.8

485.Bizde Fıkracılık,Uyanış,N:2262-577,28 Kânun-ı Evvel 1939,s.82

486.Bir Mecmua Nasıl Çıkar,Son Posta;N:3384,30Kânun-ı Evvel 1939,s.6

487.Yeni Yıla Girerken,Son Posta,N:3386,1 Kânun-ı Sâni 1940,s.7

488.Mehmet Akif,Son Posta,N:3391,6 Kânun-ı Sâni 1940

489.Necip Fazıl ve Eserleri,Son Posta,N:3397,12 Kânun-ı Sâni 1940,s.10

490.Hesap Veriyorum,Son Posta,N:3402,16 Kânun-ı Sâni 1940,s.7

491.Anketçiler Biraz İnsaf ve Biraz Dirâyet,Son Posta,N:3403,18 Kânun-ı Sâni 1940,s.6

492.Dünkülere Bugünkülere,Uyanış,N:2266-581,25 Kânun-ı Sâni 1940,s.1

493.Son Münakaşalar Etrafında Fıkralar ve Hatıralar,Son Posta,N:3408,26 Kânun-ı Sâni 1940, s.7

494.Yenileşen Sanatkar,Son Posta,N:3415,2 Şubat 1940,s.7

495.Nurullah Ataç'a Geçiken Bir Cevap,Son Posta,N:3422,9 Şubat 1940,s.6

496.Çeşme Başında Uyuyan Ressam,Uyanış,N:2269-584,15 Şubat 1940,s.194

497.Karagöz Asrileşebilir mi?,Bunu Yapmak Doğru mudur?Son Posta,N:3429,16 Şubat 1940, s.6

498.Avrupa Kavimlerinin Mukayeseli Tarihi,Son Posta,N:3436,23 Şubat 1940,s.7

499.Son Gece,Uyanış,N:2271-586,29 Şubat 1940,s.6.3[855]

500.Genç İhtiyar Meselesinde Horoz Öttü Dava Bitti,Son Posta,N:3443,1 Mart 1940,s.6

501.Yahya Kemal'in Son Şiirleri,Son Posta,N:3450,8 Mart 1940s.6

502.Sekt-i Melih Ustası Vâ-Nu'ya Bir Cevap,Son Posta,N:3455,13 Mart 1940,s.7

503.Aşka İnanmayan Adam,Son Posta,N:3463,21 Mart 1940,s.7.3[856]

504.Servet-i Fünun'un Ellinci Yılı,Son Posta,N:3464,22 Mart 1940,s.6

505.Servet-i Fünun'un Ellinci Yılı,Uyanış,N:2275,28 Mart 1940

506.Büyük Şâir Tagore'un Dilimize Çevrilen Eseri:Meyva Zamanı,Son Posta, N:3473, 29 Mart 1940, s.6.3[857]

507.Reşit Paşa Hatıraları,Son Posta,N:3478,5 Nisan 1940,s.6

508.Şiirsiz Tiyatromuz,Son Posta,N:3485,12 Nisan 1940 ,s.6

509.Güzel Bir Eser;Ana,Son Posta,N:3492,19 Nisan 1940,s.7

510.Yeni Şâirlerimizin Güzel Eserleri,Son Posta;N:3499,26 Nisan 1940,s.7.3[858]

511.Millî Mücadele Destanı,Son Posta,N:3513,10 Mayıs 1940,s.6

512.Bir Genç Şâirin Hiddeti,Son Posta,N:3519,16 Mayıs 1940,s.6

513.Dağınık Duygular ve Düşünceler,Son Posta,N:3527,24 Mayıs1940,s.6

514.Babamdam Hatıralar,Son Posta,N:3552,18 Haziran 1940,s.8

515.Fransız Bozgununda Fransız Edebiyatının da Rolü Var mı?Son Posta N:3576, 12 Temmuz 1940,s.122,s.6

516.Avrupa Edebiyatı ve Biz,Son Posta,N:3610,15 Agustos 1940,s.6

517.Son Neşredilen Üç Eser,Son Posta,N:3626,31 Agustos 1940,s.6

518.Eski Şâirler Zevksizlik ve Bir Kitap Hikayesi,Son Posta,N:3645,19 Eylül 1940,s.6

519.Kar,Tiyatro ve Bunlara Ait Hatıralarım,Son Posta,N:3734,19 Kânun-ı Evvel 1940, s.8

---

[855] Son Sayı:2366,25 Kânun-ı Evvel 1941,Tercüme Roman

[856] Son Sayı:3507,4 Mayıs 1940 Tercüme Roman

[857] Kayahan Özgül'de numarası 3471 olarak kayıtlı

520.Namık Kemal,Uyanış,N:2314-629,26 Kânun-ı Evvel 1940,s.64

521.Şehir Tiyatrosu Dramaturguna Açık Mektup,Son Posta,N:3742,27 Kânun-ı Evvel 1940,s.8

522.Uyanış,Yeni Neşriyat;Yaralılar,Uyanış,N:2315630,2 Kânun-ı Sanı 1941

523.Divan Şiirine Rütbe Tevcihi mi? Son Posta,N:3749,3 Kânun-ı Sâni 1941,s.7

524.Bir Dostun Ölümü,Son Posta,N:3753,7 Kânun-ı Sâni 1941,s.7

525.Celâleddin Ezine'nin Amerika Mektupları,Son Posta,N:3759,13 Kânun-ı Sâni 1941, s.6

526.İnönü Ansiklopedisi,Son Posta,N:3765,22 Kânun-ı Sâni 1941,s.6

527.Tenkit Otoritesi,Son Posta,N:3772,29 Kânun-ı Sâni 1941,s.7

528.Tank-Tango ve Aka Gündüz'ün Sanatı,Son Posta,N:3781,7 Şubat 1941,s.8

529.Halit Ziya Uşaklığil'in Hatıraları;Saray ve Ötesi,Son Posta,N:3786,12 Şubat 1941, s.6

530.Halit Ziya Uşaklığil'in Hatıraları;Saray ve Ötesi,Son Posta,N:3787,13 Şubat 1941, s.6

531.Halit Ziya Uşaklığil'in Hatıraları;Saray ve Ötesi,Son Posta,N:3788,14 Şubat 1941, s.6

532..Halit Ziya Uşaklığil'in Hatıraları;Saray ve Ötesi,Son Posta,N:3789,15 Şubat 1941, s.6

533.Halit Ziya Uşaklığil'in Hatıraları;Saray ve Ötesi,Son Posta,N:3790,16 Şubat 1941, s.6

534.Sanat Aleminde Görülen Acaiplikler,Son Posta,N:3794,20 Şubat 1941,s.7

535.Yeni Eserler,Son Posta,N:3800,26 Şubat 1941,s.6

536.Yanlış ve Yanlışlıklar Karşısında:Edebiyat Kitabındaki Yanlış! Bir Makaledeki

537.Yanlış!Bir Hücumdaki Yanlış!,Uyanış,N:2323-638,27 Şubat 1941,s.171

538.İyi Muharrir,Son Posta,N:3807,5 Mart 1941,s.6

539.Dada Nedir?Son Posta,N:3816,16 Mart 1941,s.8

540.Servet-i Fünun Edebiyatı ve Bir Haksızlık,Son Posta,N:3820,20 Mart 1941,s.6

541.Çok Garip Bir Makaleye Cevap,Son Posta,N:3827,27 Mart 1941,s.8

542.Orhan Seyfi'nin Yeni ve Güzel Bir Eseri:O Beyaz Bir Kuştu,Son Posta,N:3829, 29 Mart 1941,s.6

---

[858] Son Sayı; N:3505,6 Mayıs 1940

543.Fecr-i Ati Şâirleri Albümü,Yarım Ay,N:130, 1 Nisan 1941,s.11

544.Binnaz'ın Tekrar Tab'ı Münâsebetiyle,Son Posta,N:3836,5 Nisan 1941

545.Yeni Bir Millî Film Hakkında,Son Posta,N:3843,12 Nisan 1941

546.Adaptasyon,Son Posta,N:3845,14 Nisan 1941

547.Binnaz'ın Tekrar Tab'ı Münasebetiyle,Servet-i Fünun,N:2330-645,17 Nisan 1941, s.256

548.Mükerrer Tercümelere Mani Olmalıyız.Son Posta,N:3848,17 Nisan 1941,s.6

549.Bugünün Şiiri Nasıl Olmalıdır,Son Posta,N:3854,23 Nisan 1941,s.7

550.Şiiri Nasıl Sevdim ve Nasıl Şâir Oldum,Son Posta,N:3857,26 Nisan 1941,s.6

551.Divanları Karıştırırken,Son Posta,N:3862,1 Mayıs 1941,s.6

552.Bâb-ı Ali'de Kitap Kaplarının Yapılışına Dair ve Kapaksız Kitaplar ,Son Posta, N:3864, 3 Mayıs 1941,s.6

553.Tiyaromuza Ait Yeni Bir Dedikodu Ve Bir Cevap,Son Posta,N:3869,8 Mayıs 1941

554.Bahar,Son Posta:N:3872,11 Mayıs 1941

555.Yaşanmamış Edebiyat,Son Posta,N:3876,15 Mayıs 1941

556.Ölü Kelimeleri Hortlatmayalım,Son Posta,N:3881,20 Mayıs 1941

557.En Zengin Bir Mevzu:Hayvanlar,Son Posta,N:3887,28 Mayıs 1941

558.Sürgün,Son Posta,N:3892,31 Mayıs 1941

559.Sürgün,Son Posta,N:3893,1 Haziran 1941

560.Sürgün,Son Posta,N:3894,2 Haziran 1941

561.Sürgün,Son Posta,N:3895,3 Haziran 1941

562.Sürgün,Son Posta,N:3896,4 Haziran 1941

563.Genç Üstad Asaf Hâlet Çelebi'ye Açık Mektup,Son Posta,N:3899,7 Haziran 1941

564.Aruzu Bilmenin Faydası,Son Posta,N:3901,9 Haziran 1941

565.Ahmet Haşim,Uyanış,C:90-26,N:2338,12 Haziran 1941,s.40

566.Fuzuli ve Aşk,Son Posta,N:3906,14 Haziran 1941

567.Safi,Servet-i Fünun,N:2339-654,16 Haziran 1941,s.51

568.Yakup Kadri'nin Haşim Hakkında Yanlış Bir Görüşü,Son Posta,N:3910,18 Haziran 1941

569.Bir Yazın Tarihi,Son Posta;N:3912,20 Haziran 1941

570.Misafirlikler ve Sofra Hikayeleri,Son Posta,N:3918,26 Haziran 1941

571.Misafirlikler ve Sofra Hikayeleri,Son Posta,N:3919,27 Haziran 1941

572.Misafirlikler ve Sofra Hikayeleri,Son Posta,N:3920,28 Haziran 1941

573.Misafirlikler ve Sofra Hikayeleri,Son Posta,N:3921,29 Haziran 1941

574.Fecr-i Ati Şâirleri Albümü,Yarım Ay,N:133, 1 Temmuz 1941,s.11

575.Yeni Nesillere Millî ve Dinamik Bir Edebiyatın Lüzumunu Anlatmaya Mecburuz, Son Posta, N:3923,1 Temmuz 1941,s.6

576.Yanmış Bir Köşkün Taracası Önünde,Uyanış,N:2341-656,3 Temmuz 1941

577.Vâ-Nu Yine Öttü,Son Posta,N:2937,5 Temmuz 1941

578.Tercümeye ve Bizdeki Tercümelere Dair,Son Posta,N:3933,11 Temmuz 1941

579.Romanda Teknik Ne Demektir,Son Posta,N:3938,18 Temmuz 1941,s.2. 3[859]

580.Orhan Seyfi'nin Yeni Bir Romanı;Çocuk Adam,Son Posta,N:3941,21 Temmuz 1941

581.Edebiyat ve Kuleler,Son Posta,N:3946,26 Temmuz 1941

582.Afife Jale,Son Posta,N:3948,28 Temmuz 1941

583.Nasıl Okumalıyız,Son Posta,N:3953,2 Agustos 1941

584.Şiiri Kaybeden İnsanlar,Son Posta,N:3956,5 Agustos 1941

585.İntikan,Son Posta,N:3960,9 Agustos 1941

586.Tabiat Sanatı mı Taklid Ediyor,Son Posta,N:3964,13 Agustos 1941

587.Dârülbedayi'in Eski Günlerinde,Son Posta,N:3974,23 Agustos 1941,s.6. 3[860]

588.Büyüyen Ay,Son Posta,N:3980,29 Agustos 1941

589.Benim Üniversitelerim,Son Posta,N:3982,31 Agustos 1941

590.Bir Gece Toplantısı ve Hicret Şiiri,Son Posta,N:3987,5 Eylül 1941

591.Kitap Fiyatlarında Görülen Nisbetsizlik,Son Posta,N:3995,13 Eylül 1941

592.Bir Kaç Kitap İçin Birkaç Düşünce,Son Posta,N:4002,20 Eylül 1941

593.İki Makaleye Dair İki Küçük Not,Son Posta,N:4010,28 Eylül 1941

594.Mustafa Nihat Özön'ün Bir Hizmeti:Edebiyat Kütüphanesi,Son Posta,N:4022, 10 Teşrîn-i Evvel 1941,s.6

595.Muhsin ve Celâleddin Ezine'ye Açık Mektup,Son Posta,N:4027,15 Teşrîn-i Evvel 1941

596.Hamlet Hakkında Bir Kaç Küçük Not,Son Posta,N:4034,24 Teşrîn-i Evvel 1941

597.İnanma!Sevdiğim Benim,Son Posta,N:4037,27 Teşrîn-i Evvel 1941(Hk)

598.Tezadlar,Son Posta,N:4038,28 Teşrîn-i Evvel 1941

3[859] Kayahan Özgül'deki numarası 3939 olarak kayıtlı

599.Bir Konferans :İki Komedi ve Bir Üçüncüsü,Son Posta,N:4045,4 Teşrîn-i Sâni 1941

600.Radyoda Şiir Saati,Uyanış,N:2359-674,6 Teşrîn-i Sâni 1941,s.291

601.Onun Öldüğü Anda,Uyanış,N:2360-675,13 Teşrîn-i Sâni 1941

602.Erkeler İçinde,Uyanış,N:2360-675,13 Teşrîn-i Sâni 1941(Hk)

603.Anadolu'dan Hikayeler,Son Posta,N:4060,19 Teşrîn-i Sâni 1941

604.Unutulmaya Dair,Vâ-Nu'larla Vedad Nedim'lerden İnsaf Dileyelim ,Son Posta, N:4082, 12 Kânun-ı Evvel 1941,s.7

605.Budala,Son Posta,N:4087,17 Kânun-ı Evvel 1941

606.Dostoievsky,Son Posta,N:4093,23 Kânun-ı Evvel 1941

607.Filme Alınan Romanlar,Son Posta,N:4105,7 Kânun-ı Sâni 1942

608.İki Kelime,Son Posta,N:4107,9 Kânun-ı Sâni 1942

609.Dostoievsky,Son Posta,N:4109,11 Kânun-ı Sâni 1942

610.Hatırat Dediğimiz Yazı Nevine Dair,Son Posta,N:4118,20 Kânun-ı Sâni 1942

611.Son Neşriyat Üzerine Bir Kaç Düşünce,Servet-i Fünun,N:2373-688,11 Şubat 1942, s.149

612.Yeni Hayat,Son Posta,N:4136,11 Şubat1942

613.Edebiyat Hevesi,Son Posta,N:4142,17 Şubat 1942

614.Edebiyat Mükafatı ve Edebiyat Akademisi,Son Posta,N:4153,28 Şubat 1942

615.Ölümünün Yıldönümü Münasebetiyle Ömer Seyfettin,Son Posta, N:4161,8 Mart 1942

616.Ölümünün Yıldönümü Münasebetiyle Ömer Seyfettin,Servet-i Fünun,N:2377,12 Mart 1942,s.195

617.Yalnız Dönüyorum,Son Posta,N:4171,18 Mart 1942

618.Bir Hayır Severin Teklifi ve Bir Vezirin Sakatlığı,Son Posta,N:4178,25 Mart 1942

619.Üstünde Bir Yıkık Yuvanın:Hüseyin Suad'ı Düşünürken,Servet-i Fünun,N:2380, 2 Nisan 1942, s.231

620.İki Şiir ve İki Nesil,Son Posta,N:4188,4 Nisan 1942

621.Hazım ve Hatırâ-i Zafer Bahçesinin Hatırası,Son Posta,N:4192,8 Nisan 1942

622.Zavallı Leyla,Son Posta,N:4199,15 Nisan 1942

623.İlham Kaynağı Anadolu,Son Posta,N:4216,2 Mayıs 1942

3[860] Son Sayı:4158, 5 Mart 1942

624.İlham Kaynağı Anadolu,Son Posta,N:4219,5 Mayıs 1942

625.İlham Kaynağı Anadolu,Son Posta,N:4222,8 Mayıs 1942

626.Telli Kavak,Son Posta,N:4229,15 Mayıs 1942

627.Fırdöndü Karagözler,Son Posta,N:4235,21 Mayıs 1942

628.Şâir ve Şiir Hakkında,Son Posta,N:4242,28 Mayıs 1942

629.Bir Kaç Şiirim Etrafında Bir Tahlil Denemesi,Son Posta,N:4248,3 Haziran 1942

630.Lütfiye-i Vehbi'yi Karıştırırken,Son Posta,N:4256,11 Haziran 1942

631.Selahattin Enis İçin,Son Posta,N:4259,14 Haziran 1942

632.Bir Kitap Bir Tenkid:Bir Tenkid ve Bunlardan Çıkan Mana,Son Posta,N:4263,18 Haziran 1942,s.7

633.Selahattin Enis İçin,Servet-i Fünun,N:2391-706,18 Haziran 1942,s.55

634.Münekkid ile Müellif,Son Posta,N:4270,25 Haziran 1942

635.Şiirin ve Şâirin Hâli,Son Posta,N:4277,5 Temmuz 1942

636.Müellif Hakkı,Son Posta,N:4281,9 Temmuz 1942

637.Ahmet Mithat Efendi'den Beri Hiçbir Şey Değişmedi mi?,Son Posta,N:4287,15 Temmuz 1942

638.Çift Tercümeler,Son Posta,N:4289,17 Temmuz 1942

639.Ankara Caddesinden Muhtelif Akisler,Son Posta,N:4294,22 Temmuz 1942

640.Yeni Bir Roman :Köle,Son Posta,N:4301,29 Temmuz 1942

641.Şiirde Ne Yapmak İstedim,Servet-i Fünun,N:2397-712,30Temmuz 1942,s.130

642.Şiirde Ne Yapmak İstedim,Servet-i Fünun,N:2398-713,6 Agustos 1942,141

643.Şiirde Ne Yapmak İstedim,Servet-i Fünun,N:2399-714,13 Agustos 1942,s.152

644.Şiirde Ne Yapmak İstedim,Servet-i Fünun,N:2400-715,20 Agustos 1942

645.Şiirde Ne Yapmak İstedim,Servet-i Fünun,N:2401-716,27 Agustos 1942,s.177

646.Ahlaki Bir Piyes Senaryosu,Son Posta,N:4308,5 Agustos 1942

647.Yeni Şiir ve Yeni Şâir,Son Posta,N:4318,15 Agustos 1942

648.Bir Anadolu Seyahatinin İntibaları,Son Posta,N:4331,28 Agustos 1942

649.Bir Anadolu Seyahatinin Notları,Son Posta,N:4336,2 Eylül 1942,s.7.3[861]

650.Şiirde Ne Yapmak İstedim,Servet-i Fünun,N:2403-718,10 Eylül 1942,s.182

651.Tiyatro Hatıraları,Son Posta,N:4350,16 Eylül 1942,s.6.3[862]

652.Şiirde Ne Yapmak İstedim,Servet-i Fünun,N:2405-720,24 Eylül 1942,s.224

3[861] Son Sayı:4395, 31 Teşrîn-i Evvel 1942

653.Nurullah Ataç ve Sohbet Dili,Son Posta,N:4364,30Eylül 1942

654.Şiirde Ne Yapmak İstedim,Servet-i Fünun,N:2406-721,1 Teşrîn-i Evvel 1942

655.Türk Dili Bayramı,Uyanış,N:2406,1 Teşrîn-i Evvel 1942,s.1

656.Fazıl Ahmed'in Gazası,Son Posta,N:4370,6 Teşrîn-i Evvel 1942

657.Şiirde Ne Yapmak İstedim,Servet-i Fünun,N:2407-722,8 Teşrîn-i Evvel 1942,s.276.

658.Şiirde Ne Yapmak İstedim,Servet-i Fünun,N:2408-723,15 Teşrîn-i Evvel 1942, s.261

659.Bir Şiirin Macerası,Son Posta,N:4380,16 Teşrîn-i Evvel 1944

660.Divan Edebiyatı ve Gençlik,Son Posta,N:4385,21 Teşrîn-i Evvel 1942

661.Acı Bir Edebiyat Kitabı,Son Posta,N:4390,26 Teşrîn-i Evvel 1942

662.Şiirde Ne Yapmak İstedim,Servet-i Fünun,N:2410-725,29 Teşrîn-i Evvel 1942, s.287

663.Edebiyatta Hakikat ve Hakikatın Benzerleri,Son Posta,N:4398,3 Teşrîn-i Sâni 1942

664.Şiirde Ne Yapmak İstedim,Servet-i Fünun,N:2412-727,12 Teşrîn-i Sâni 1942,s.310

665.Çığır Mecmuasında Yazı Yazan Garip Bir Gence Cevap,Son Posta,N:4409,14 Teşrîn-i Sâni 1942,s.7

666.Şiirde Ne Yapmak İstedim,Servet-i Fünun,N:2414-729,26 Teşrîn-i Sâni 1942,s.22

667.Liselerimizde Garp Klasikleri Sınıfı,Son Posta,N:4428,5 Kânun-ı Evvel 1942

668.Emin Bülent'e Dair Birkaç Hatıra,Son Posta,N:4431,8 Kânun-ı Evvel 1942

669.Salavin'in Dediği Gibi,Son Posta,N:4435,12 Kânun-ı Evvel 1942

670.Emin Bülent'e Dair,Servet-i Fünun,N:2417,17 Kânun-ı Evvel 1942,s.51

671.Ocakbaşı Şiirleri,Son Posta,N:4444,21 Kânun-ı Evvel 1942

672.Cyrano de Bergerac Tercümesi,Son Posta,N:4449,26 Kânun-ı Evvel 1942

673.Camlı Kapı Açılacak,Uyanış,N:2419-734,31 Kânun-ı Evvel 1942,s.74

674.Yeni Yıl İçin Fıkralar,Son Posta,N:4452,1 Kânun-ı Sâni 1943

675.Neden Edebiyatla Bu Kadar Çok Öldürüyorlar,Son Posta,N:4457,6 Kânun-ı Sâni 1943

676.Ahmet İhsan Tokgöz,Servet-i Fünun,N.2421-736,14 Kânun-ı Sâni 1943,s.103

677.Mecmua ve Mecmuacılık Aşkı,Son Posta,N:4467,16 Kânun-ı Sâni 1943

678.Söz Müdafanın,Son Posta,N:4474,23 Kânun-ı Sâni 1943

3[862] Son Sayı:4514-4 Mart 1943

679.Yeni Şiir Mecmuaları,Son Posta,N:4479,28 Kânun-ı Sâni 1943,s.6. 3[863]

680.Beşik,Son Posta,N:4495,13 Şubat 1943

681.Yurt Edebiyatı,Son Posta,N:4509,27 Şubat 1943

682.Bir Yeni Mecmua Lazım,Son Posta,N:4519,9 Mart 1943

683.Ankara'dan Güzel Sesler Geliyor,Son Posta,N:4526,16 Mart 1943

684.Değirmenimden Mektuplar,Son Posta,N:4549,8 Nisan 1943

685.Yeni Bir şey,Son Posta,N:4558,17 Nisan 1943

686.Bir Yıldızımız Söndü,Türk Tiyatrosu,17 Nİsan 1943,N:157,s.5

687.İnci Çicekleri Yine Açacaklar,Son Posta,N:4564,23 Nisan 1943,s.4

688.Edebiyat Aşkına Barış Sevmeyenler,Son Posta,N:4577,6 Mayıs 1943

689.Faik Sabri Duran ve Bir Hatıram, Son Posta,N:4582,11 Mayıs 1943

690.Bir Serencam,Son Posta,N:4589,18 Mayıs 1943

691.En Eski Destan,Son Posta,N:4596,25 Mayıs 1943

692.Bugünün Şâiri Nasıl Yazmalıdır?Son Posta,N:4607,5 Haziran 1943

693.Bergamanın Deve Dikenleri,Son Posta,N:4614,12 Haziran 1943

694.Nasyonalist Edebiyat ve Ankara Şâirleri,Son Posta,N:4625,23 Haziran 1943

695.Yeni Ankara Şâirleri,Son Posta,N:4635,3 Temmuz 1943

696.Sanatseverlik,Son Posta,N:4640,8 Temmuz 1943

697.Ben de Galatasaraylıyım,Son Posta,N:4696,2 Eylül 1943

698.Yemen Türküsü,Son Posta,N:4698,4 Eylül 1943

699.Edmond Rostand Nasıl Bir Şâirdir?Son Posta,N:4705,11 Eylül 1943

700.Garp Edebiyatı Kültürü,Son Posta,N:4712,18 Eylül 1943

701.Fıkra ve Nükte,Son Posta,N:4719,25 Eylül 1943

702.Tercüme Bolluğu,Son Posta,N:4731,9 Teşrîn-i Evvel 1943

703.Mitolojiden İki Fıkra,Son Posta,N:4738,16 Teşrîn-i Evvel 1943

704.Şiir ve Şâir Hakkında,Son Posta,N:4746,24 Teşrîn-i Evvel 1943

705.Yirmi Yılda Türk Edebiyatı,Son Posta,N:4752,30 Teşrîn-i Evvel 1943

706.İzahlı Halk Şiiri Antolojisi,Son Posta,N:4759,6 Teşrîn-i Sâni 1943

707.Akba'nın Romanları,Son Posta,N:4766,13 Teşrîn-i Sâni 1943

708.Maarif Vekilliği Klasikler Serisinde Molierre,Son Posta,N:4773,20 Teşrîn-i Sâni 1943

3[863] Son Sayi:4572,1 Mayıs 1943

709.La Bruyere,Son Posta,N:4780,27 Teşrîn-i Sâni 1943

710.La Bruyere'den Vecizeler,Son Posta,N:4787,4 Kânun-ı Evvel 1943

711.İstanbul Mecmuası ve Tarihten Fıkralar,Son Posta,N:4794,11 Kânun-ı Evvel 1943

712.Sabah Kuşları,Son Posta,N:4801,18 Kânun-ı Evvel 1943

713.Şehir Tiyatrosu ve Telif Eser,Son Posta,N:4809,25 Kânun-ı Evvel 1943

714.Yeni Yıla Girerken Kitaplar,Son Posta,N:4812,1 Kânun-ı Sâni 1944(Fn)

715.Dört Hikaye Kitabı, Son Posta,N:4819,8 Kânun-ı Sâni 1944

716.Klasikler Serisinden Euripides, Son Posta,N:4826,15 Kânun-ı Sâni 1944

717.Hey Gidi Büyük Türk Şâiri,Son Posta,N:4827,16 Kânun-ı Sâni 1944

718.Üç Yeni Eser,Son Posta,N:4833,22 Kânun-ı Sâni 1944

719.Klasikler Serisinden Euripides, Son Posta,N:4840,29 Kânun-ı Sâni 1944

720.Klasikler Serisinden Euripides, Son Posta,N:4847,5 Şubat 1944

721.Biri Tercüme Digeri Telif İki Kıymetli Eser,Son Posta,N:4854,12 Şubat 1944

722.Edebiyat ve Sanat Aleminde,Barış Dünyası,N:3,18 Şubat 1944,s.16

723.Roman ve Roman Münekkitleri,Son Posta,N:4861,19 Şubat 1944

724.Muharrirler Edebiyatçılar ve Oscar Wilde'in Bir Hikayesi,Son Posta,N:4668,26 Şubat 1944

725.Edebiyat ve Sanat Aleminde,Barış Dünyası,N:5,3 Mart 1944,s.15

726.Üç Bakış,Son Posta;4875,4 Mart 1944

727.Edebiyat ve Sanat Aleminde,Barış Dünyası,N:6,10 Mart 1944,s.12

728.Yeni Neşredilen İki Eser,Son Posta,N:4882,11 Mart 1944

729.Edebiyatımızda Olup Bitenler,Barış Dünyası,N:7,17 Mart 1944,s.15

730.Hüseyin Rahmi'yi Düşünürken,Son Posta,N:4889,18 Mart 1944

731.Edebiyat ve Sanat Aleminde,Barış Dünyası,N:8,24 Mart 1944, s.15

732.Edebiyata Ediplere Ait Fıkaralar,Son Posta,N:4896,25 Mart 1944

733.Şâir,Son Posta,N:4903,1 Nisan 1944,s.6

734.Edebiyat ve Sanat Aleminde,Barış Dünyası,N:10,7 Nisan 1944 s.13

735.Millî Edebiyat ve Köy Şiiri Davası,Son Posta,N:4910,8 Nisan 1944,s.7

736.Şiir Ne Şartlar Altında Doğar,Barış Dünyası, N:11, 14 Nisan 1944, s.15

737.Yeni Antolojiler,Son Posta,N:4917,15 Nisan 1944,s.6

738.Edebiyat ve Sanat Aleminde,Barış Dünyası,N:12,21 Nisan 1944, s.15

739.Yaralı Fransa'nın Şâiri Aragon,Son Posta,N:4924 22 Nisan 1944,s.6

740.Edebiyat ve Sanat Aleminde,Barış Dünyası,N:13,28 Nisan 1944, s.14

741.Yaralı Fransa'nın Şâiri Aragon'dan Şiirler,Son Posta,N:4931, 29 Nisan 1944,s.6

742.Makber,Son Posta,N:4938,6 Mayıs 1944,s.7

743.Edebiyat ve Sanat Aleminde,Barış Dünyası,N:15,12 Mayıs 1944,s.14

744.Tercüme,Şiir ve Çocuk,Son Posta,N:4945,13 Mayıs 1944

745.Edebiyat ve Sanat Aleminde,Barış Dünyası,N:16.19 Mayıs 1944, s.14

746.Sophokles'in Hayatı,Son Posta,N:4952,20 Mayıs 1944,

747.Yeni Şâirlerin Hünerleri,Son Posta,N:4959,27 Mayıs 1944

748.Manzum Tiyatro,Son Posta,N:4966,3 Haziran 1944

749.Edebiyat ve Sanat Aleminde,Barış Dünyası,N:19,9 Haziran 1944, s.15

750.Sophokles'in Sanatı,Son Posta,N:N:4973,10 Haziran 1944

751.Edebiyat ve Sanat Aleminde,Barış Dünyası,N:20,16 Haziran 1944 s.15

752.Tercüme,Son Posta,N:4980,17 Haziran 1944

753.Boğaziçi Şiirleri,Son Posta,N:4987,24 Haziran 1944,s.6

754.Macera Romanları,Son Posta,N:4994,1 Temmuz 1944,s.4

755.Biraz da Yavaş,Son Posta,N:5001,8 Temmuz 1944,s.4

756.Dil İcad Edilmez,Sanatkarların Kaleminde İşlenir,Son Posta,N:5008,15 Temmuz 1944

757.Aruz Dedikoduları,Son Posta,N:5015,22 Temmuz 1944

758.Şu Bizim Kitap İçin,Son Posta,N:5022,29 Temmuz 1944

759.Kitap İşi Kazanç İşi,Son Posta,N:5029,5 Agustos 1944

760.Yurt İçi Romanı:Resim Öğretmeni,Son Posta,N:5036,12 Agustos 1944

761.Harpte Fransız Şiiri,Son Posta,N:5043,19 Agustos 1944

762.Su ve Martı,Son Posta,N:5050,26 Agustos 1944

763.Edebiyat Müzesinden Sesler,Son Posta,N:5057,2 Eylül 1944

764.Bir Japon Şiiri-Usül Hakkında Nutuk-Hayal ve Hakikat,Son Posta,N:5064,9 Eylül 1944

765.Enis'ül-Kalb,Son Posta,N:5071,16 Eylül 1944

766.Fransız Klasikleri,Tercüme Dergisi,N:27,C.5,19 Eylül 1944,s.234

767.Biraz da Şiirden,Son Posta,N:5078,23 Eylül 1944

768.Bir Şefkat Şâiri,Son Posta,N:5085,30Eylül 1944

769.Türk Akınları-Bir Şâir Hemşire-Vazifem,Son Posta,N:5090,7 Teşrîn-i Evvel 1944

770.Edebiyat Akademisi,Son Posta,N:5097,14 Teşrîn-i Evvel 1944,s.7

771.Hayat ve İlerleyen Yaş Faciası,Son Posta,N:5105,22 Teşrîn-i Evvel 1944

772.Edebiyat Öğretimi,Son Posta,N:5111,28 Teşrîn-i Evvel 1944

773.Köhne Fikirler Ve Eskimiş Mevzular,Son Posta,N:5118,4 Teşrîn-Sâni 1944

774.Yeni Şiirde Espri,Son Posta,N:5126,12 Teşrîn-i Sâni 1944

775.Fransız Klasikleri,Son Posta,N:5132,18 Teşrîn-i Sâni 944

776.Üstadın Öğütleri,Son Posta,N:5139,25 Teşrîn-i Sâni 1944

777.Şiir Antolojilerinin Garabet Numunesi Önsözleri,Son Posta,N:5143,2 Kânun-ı Evvel 1944

778.Edebiyat Aleminden Birkaç Fıkra,Son Posta,N:5150,9 Kânun-ı Evvel 1944

779.Yunus Emre'den Bir Şiirin Münakaşası,Son Posta,N:5157,16 Kânun-ı Evvel 1944

780.Fransız Klasikleri Serisinde Moliere'den Yeni Tercümeler,Son Posta,N:5164,23 Kânun-ı Evvel 1944

781.Ahmet Mithat Efendi'yi Anarken,Son Posta,N:5171,30 Kânun-ı Evvel 1944

782.Yılbaşında Dostları Anarken,Son Posta,N:5173,1 Kânun-ı Sâni 1945

783.Dilimize Çevrilen Fransız Eserleri,Son Posta,N:5178,6 Kânun-ı Sâni 1945

784.İleri sanatçı,Son Posta,N:5185,13 Ocak 1945

785.Bizde Mecmuacılık ve Bir Hatıra,Son Posta,N:5192,20 Ocak 1945

786.Telif ve Tercüme,Son Posta,N:5206,3 Şubat 1945

787.Çocuklarımız Neler Okuyorlar,Son Posta,N:5213,10 Şubat 1945

788.Edebiyat Aleminden Birkaç Hoş Söz,Son Posta,N:5220,17 Şubat 1945

789.Tenkid ve Tenkitçi,Son Posta,N:5227,24 Şubat 1945

790.Okurken ve Dinlerken,Son Posta,N:5234,3 Mart 1945

791.Biraz Edebiyat Biraz Mizah:Adem'le Havva,Son Posta,N:5241,10 Mart 1945(Fn)

792.Ahmet Haşim ve Eserleri,Son Posta,N:5248,17 Mart 1945

793. Yahya Kemal,Son Posta,N:5255,24 Mart 1945

794.Zavallı Şiir,Son Posta;N:5262,31 Mart 1945

795.Edebiyat ve Politika,Son Posta,N:5431,15 Eylül 1945

796.İlham Kuşuna Güvenenler,Son Posta,N:5438,22 Eylül 1945

797.Kitaplarımız ve Kitapçılığımız,Son Posta,N:5449,6 Ekim 1945

798.Yeni Şiirden Bir Örnek Kitap:Bu Şehrin Çocukları,Son Posta,N:5456,13 Ekim 1945

799.Bu Bozuk Kültürü Düzletmek Lazım,Son Posta,N5463,20 Ekim 1945

800.Yirmi Yıldır Hep Aynı Anket,Son Posta,N:5470,27 Ekim 1945

801.Kıymetin Ölçüsü,Son Posta,N:5477,3 Kasım 1945

802.Dört Yılda 354 Klasik Eser,Son Posta,N:5484,10 Kasım 1945

803.Beşinci Dil Kurultayının Toplanmasına Doğru,Son Posta,N:5498,24 Kasım 1945

804.Guliver'in Seyahatleri Yazarının 200'üncü Ölüm Yılında,Son Posta,N:5502,1 Aralık 1945

805.Cyrano de Bergerac Tercümesi,Türk Tiyatrosu,N:186,1 Aralık 1945

806.Türk Dilinde Yeni Terimlere Doğru,Son Posta,N:5509,8 Aralık 1945

807.Dinle Öyle İse Reşid Baran,Son Posta,N:5516,15 Aralık 1945

808.Hayalet Olan Bir Hayalet'in Hikayesi,Son Posta,N:5523,22 Aralık 1945

809.Dostlarla Sohbet,Son Posta,N:5530,29 Aralık 1945

810.Edebiyatı ve Edebiyatçıyı Korumak Meselesi,Son Posta,N:5537,5 Ocak 1946

811.Tercüme Tufanı ve Telif Derdimiz,Son Posta,N:5544,12 Ocak 1946

812.390.Yıldönümünde Şâir Fuzuli,Son Posta,N:5551,19 Ocak 1946

813.Yeni Eserler,Son Posta,N:5558,26 Ocak 1946

814.Hafta İçinden Notlar,Son Posta,N:5565,2 Şubat 1946

815.Eşber,Son Posta,N:5572,9 Şubat 1946

816.Çocuklarımızın Yaptıkları Resimler,Son Posta,N:5579,16 Şubat 1946

817.Ölüm Yolcuları,Son Posta,N:5583,20 Şubat 1946,s.6.3[864]

818.Dünden Bugüne Sahaflar Çarşısı,Son Posta,N:5586,23 Şubat 1946

819.Mükafat Kazanan Şiir,Son Posta,N:5593,2 Mart 1946

820.Karagöz ve Tiyatro,Son Posta,N:5600,9 Mart 1946

821.Devlet Koservatuvarı Tatbikat Sahnesi,Son Posta,N:5607,16 Mart 1946

822.Biraz Ciddi Biraz Şaka:Sürrealist Tenkitçiler Bir Arada Sahnede,Son Posta, N:5614, 23 Mart 1946(Fn)

822.Edebiyat Aleminde Dostluklarımız,Son Posta,N:5621,30 Mart 1946

823.Baykuş'un Son Temsilinde,Son Posta,N:5628,6 Nisan 1946,s.4

824.Tercüme Dergisi'nin Şiir Sayısını Okurken,Son Posta,N:5637,13 Nisan 1946

825.Romantik Eserlerin Klasiklerden Daha Çok Sevilmesinin Sebebi,Son Posta, N:5637-5, 20 Nisan 1946

3[864] Son Sayı:5637,30 Mayıs 1946

826.Shakespare İçin Yapılan Şenlik, Son Posta,N:5637-12,27 Nisan 1946

827.Adalar ve Edipler,Son Posta,N:5637-19,4 Mayıs 1946

828.Herşeyden Biraz,Son Posta,N:5637-26,11 Mayıs 1946

829.Eski Divanlardan Yeni Zamana Uygun Mısralar,Son Posta,N:5637-33,18 Mayıs 1946

830.Röpörtaj Nevileri,Son Posta,N:5637-40,25 Mayıs 1946

831.Üsküp'lü İki Genç Şâir,Son Posta,N:5637-48,,2 Haziran 1946

832.Şiirde Gençlik ve İhtiyarlık,Son Posta,N:5637-54,8 Haziran 1946

833.Bizim Zamanımızda Galatasaray Hocaları,Son Posta,N:5637-55,9 Haziran 1946

834.Yalnızlıktan Topluluğa,Son Posta,N:5637-61,15 Haziran 1946

835.Bizde Dergiler,Son Posta,N:5637-68,22 Haziran 1946

836.Dışı Gibi Çekici Şiir Kitabı,Son Posta,N:5637-75,29 Haziran 1946

837.Üç Türlü Türkçe,Son Posta,N:5637-82,6 Temmuz 1946

838.Üçüncü Faust,Son Posta,N:5637-90,14 Temmuz 1946

839.İlmin Kapılarını Açan Anahtar,Son Posta,N:5637-96,20 Temmuz 1946

840.Gazete Başlığından Roman İsmine,Son Posta,N:103,27 Temmuz 1946

841.Bernard Shaw'ın İnce Nükteleri,Son Posta,N:110,3 Agustos 1946

842.Son Yılların Edebî Zevki Acaba Bu mudur?,Son Posta,N:117,10 Agustos 1946

843.Barış Günlerinin İlk Edebiyatı,Son Posta,N:124,17 Agustoa 1946

844.Muharrirlik Hayatı Anlamak Sanatıdır,Son Posta,N:131,24 Agustos 1946

845.Hafta İçinden Notlar,Son Posta,N:136,31 Agustos 1946

846.Eski Roman Kahramanlarımızın Defteri,Son Posta,N:143,7 Eylül 1946

847.Sanat mı Topluluktan Topluluk mu Sanattan Doğar?,Son Posta,N:151,15 Eylül 1946

848.Hafta İçinden Notlar,Son Posta,N:157,21 Eylül 1946

849.Salsburg Festivali,Son Posta,N:164,28 Eylül 1946

850.Şâir Nedim Nasıl Öldü,Son Posta,N:171,5 Ekim 1946

851.Yeni Hayatta Yeni Bir Edebiyata Doğru,Son Posta,N:178,12 Ekim 1946

852.Hafta İçinden Notlar,Son Posta,N:185,19 Ekim 1946

853.Saf Şiir Arıyoruz,Son Posta,N:192,26 Ekim 1946

854.Tiyatroda Tercüme Devri,Son Posta,N:203,9 Kasım 1946

855.Para ve Parasızlık,Son Posta,N:210,16 Kasım 1946

856.Aşiyan'da,Son Posta,N:224,30 Kasım 1946

857.Kitapçılığımız ve Yeni Kitaplarımız,Son Posta,N:231,7 Aralık 1946

858.Genç Üstadla Müritleri,Son Posta,N:238,14 Aralık 1946

889.Şiir ve Şâirler Ne Alemde,Son Posta,N:245,21 Aralık 1946

860.Rahatı Kaçan Ağaç,Son Posta,N:255,31 Aralık 1946

861.Karikatüre,Radyoya ve Kağıda Dair,Son Posta,N:259,4 Ocak 1947

862.Aktüalite Yaratmak Sanatı,Son Posta,N:266,11 Ocak 1947

863.Edebiyatımızın Hareketsizliği,Son Posta,N:273,18 Ocak 1947

864.Eskimeyen Sanat Davaları,Son Posta,N:280,25 Ocak 1946

865.Ne Bakımdan Zavallı Şiirimiz,Son Posta,N:287,1 Şubat 1946

866.Tercüme mi,Telif mi?,Son Posta,N:301,15 Şubat 1947

867.Şiir Üstüne Düşünceler ve Bir Kaç Şiir Kitabı,Son Posta,N:308,22 Şubat 1947

868.Kötü Tılsım,Son Posta,N:315,1 Mart 1947

869.Düşündük Taşındık,Son Posta,N:322,8 Mart 1947

870.Dile Saygı,Son Posta,N:329,15 Mart 1947

871.Yarın Sabaha Demek Sohbet,Son Posta,N:336,22 Mart 1947

872.Çocuklar İçin Yazılacak Kitaplar,Son Posta,N:343,29 Mart 1947

873.Bir Kaç Kitap,Son Posta,N:350,5 Nisan 1947

874.Domaniç Dağlarının Yolcusu,Son Posta,N:357,12 Nisan 1947

875.Özlü Aktörün Vasıfları,Son Posta,N:364,19 Nisan 1947

876.Hakimiyet,Elma,Güzellik,Son Posta,N:371,26 Nisan 1947

877.Büyük Büyük Sözler,Son Posta,N:385,10 Mayıs1947

878.Garip Bir Ruh Hâleti,Son Posta,N:392,17 Mayıs 1947

879.Kendi Kendini Seçmek,Son Posta,N:399,24 Mayıs 1947

880.Kalıbın Dışına Çıkanlar,Son Posta,N:413,7 Haziran 1947

881.MEB'in Yeni Yayınladığı Eserler,Son Posta,N:427,21 Haziran 1947

882.Sular Kararırken,Son Posta,N:448,12 Temmuz 1947

883.Ramazan,Son Posta,N:455,19 Temmuz 1947

884.Edebiyatçı Gözüyle Burhaneddin Tepsi,Son Posta,N:462,26 Temmuz 1947

885.İki Ahbab Konuşuyor,Son Posta,N:469,2 Agustos 1947

886.Elem Şiirleri ve Samimiyetsizlik,Son Posta,N:476,9 Agustos 1947

887.Tiyatro Neden İhtiyaçtır,Son Posta,N:483,16 Agustos 1947

888.Vah Zavallı Kardeşim Ekrem,Son Posta,N:497,23 Agustos 1947

889.Roman Nevi Nereye Gidiyor,Son Posta,N:497,30 Agustos 1947

890.Tiyatro Bir İhtiyaçtır,Türk Tiyatrosu,N205,30 Agustos 1947,s.7

891.MEB'in Son Yayınları,Son Posta,N:502,6 Eylül 1947

892.Kitapçı Camekanları,Aktörlük Mesleği,Son Posta,N:509,13 Eylül 1947

893.Yedi Şiir Kitabı ve Bir Netice,Son Posta,N:518,22 Eylül 1947

894.Edebî Dergiler,Son Posta,N:530,4 Ekim 1947

895.Roman Hakkında,Son Posta,N:537,11 Ekim 1947

896.Edebiyat Dersleri,Son Posta,N:544,18 Ekim 1947

897.Yaşar Nabi'nin Antolojileri,Son Posta,N:555,1 Kasım 1947

898.İmlamız Hakkında,Son Posta,N:569,15 Kasım 1947

899.Eski İle Yeni,Son Posta,N:610,,26 Aralık 1947

900.Eski Yıldan Yeni Yıla Notlar,Son Posta,N:617,,2 Ocak 1948

901.Beş Yılda Klasik Eser,Son Posta,N:624,9 Ocak 1948

902.Yeni Bir Dergi ve Yeni Şiirler,Son Posta,N:642,27 Ocak 1948

903.Tercüme Oyunları ve Oyuncakları,Son Posta,N:651,5 Şubat 1948

904.Kültür Propagandasında Görülen Eksiğimiz,Son Posta,N:660,14 Şubat 1948

905.Cenap Şahabettin'i Anarken,Son Posta,N:667,21 Şubat 1948

906.Baykuş İçin,Türk Tiyatrosu,N:213,1 Mart 1948

907.Mart 1948, Türk Tiyatrosu,N:213,1 Mart 1948

908.Edebiyatta Kötümserlik,Son Posta,N:677,2 Mart 194

909.Telif Haklarını Korumak,Son Posta,N:682,7 Mart 1948

910.Son Hicreti,Son Posta,N:688,13 Mart 1948

911.Fikir Hayatımızda Başarılı Bir Yayın Hareketi,Son Posta,N:695,20 Mart 1948

912.Dergi Bolluğu,Son Posta,N:707,1 Nisan 1948

913.Fantazi mi Diyelim Hakikat mi?,Son Posta,N:714,8 Nisan 1948

914.Nisan, Son Posta,N:724,18 Nisan 1948

915.Tercüme Süzgeci,Son Posta,N:730,24 Nisan 1948

916.Sergüzeşt Müellifinin 12.Ölüm Yıldönümü,Son Posta,N:738,2 Mayıs 1948

917.Düşünülecek Mesele,Son Posta,N:749,13 Mayıs 1948

918.Elli Yıl,Son Posta,N:754,18 Mayıs 1948

919.Tenkidin Tenkidi,Son Posta,N:763,28 Mayıs 1948

920.Ölümünün 15.Yılı Sonunda Ahmet Haşim,Son Posta,N:775,9 Haziran 1948

921.Kitapçının Rolü,Son Posta,N:782,16 Haziran 1948

922.Kağıt Meselesi,Son Posta,N:792,25 Haziran 1948

923.Râbia Hatun Meselesi,Son Posta,N:802,5 Temmuz 1948

924.Şâirlerin Sesi,Son Posta,N:808,11 Temmuz 1948

925.Râbia Hatun Komedisi Devamda,Son Posta,N:816,19 Temmuz 1948

926.Hasan Ali Ediz'in Tercümesi:Suç ve Ceza,Son Posta,N:836,8 Agustos 1948

927.Dil İşinde Anlaşmazlık,Son Posta,N:844,16 Agustos 1948

928.Türkçe ve Fransızca İki Gazete Kesiğinin Düşündürdükleri,Son Posta,N:864,5 Eylül 1948

929.Büyük Muharrirlerin Birkaç Fıkrası,Son Posta,N:870,11 Eylül 1948

930.Oynatılmayan Üvey Kardeşler Piyesi Hakkında Düşünceler,Son Posta,N:898,9 Ekim 1948

931.Pireyi Deve Yapan Realizme Zarar Verir,Son Posta,N:901,22 Ekim 1948

932.Türk Edebiyatının 25.Yılı,Son Posta,N:908,29 Ekim 1948

933.Dil Kongresinin Hazin Manzarası,Son Posta,N:922,5 Kasım 1948

934.Bir Rüya Piyesinin Gürültüsü,Son Posta,N:934,17 Kasım 1948

935.Yeni Şirimizin Bir kaynağı,Son Posta,N:944,27 Kasım 1948

936.Paydos'a Ait Bir Teknik Görüş,Son Posta,N:950,3 Aralık 1948

937.Ruy-Blas Münasebetiyle Bir Rolün Düşündürdüğü,Son Posta,N:958,11 Aralık 1948

938.Sanatkar Hayri Özaksoy'un Ölümü,Son Posta,N:964,17 Aralık 1948

939.MEB'in Yeni Kitapları,Son Posta,N:974,27 Aralık 1948

940.Geçen Bir Yıl İçinde,Son Posta,N:979,1 Ocak 1949

941.Bir Üslup Meselesi ve Ruy Balas'ın Rolü,Son Posta,N:987,9 Ocak 1949

942.Acayip Bir Mizah Salgını,Son Posta,N:995,17 Ocak 1949

943.Klasikler Serisinde Yeni Eserler,Son Posta,N:1005,27 Ocak 1949

944.Şiir Davasının İki Cephesi,Son Posta,N:1011,2 Şubat 1949

945.Liselerimizin Bugünkü Durumu,Son Posta,N:1024,15 Şubat 1949

946.Liselerimizin Bugünkü Durumu,Son Posta,N:1031,22 Şubat 1949

947.Liselerimizin Bugünkü Durumu,Son Posta,N:1056,19 Mart 1949

948.Bir Makale Bir Şiir ve Yeni La Fon Taine,Son Posta,N:1068,31 Mart 1949

949.Sanat hayatının Kırkıncı Yılında Muhsin Ertuğrul,Son Posta,N:1075,7 Nisan 1949

950.Yeni Yayımlar,Son Posta,N:1088,20 Nisan 1949

951.Anotole France'in Otobiyografyası ve Nükteli Hikmetleri,Son Posta,N:1091,23 Nisan 1949

952.Edebiyatımızda Yepyeni Bir Çığır Açan Eser,Son Posta,N:1102,4 Mayıs 1949

953.Profösör ile Şarle dö Kur, Son Posta,N:1113,15 Mayıs 1949

954.Fransalı Bir Mûsevi Şâir Dolayısıyla,Son Posta,N:1128,30 Mayıs 1949

955.Maeterlink'in Ölmeyecek Olan Tarafları,Son Posta,N:1136,7 Haziran 1949,s.4

956.Cahide Sonku Film Çevirmeye Başladı,Son Posta,N:1140,11 Haziran 1949

957.Yeni Çıkan Bir Kitaba Dair Düşünceler,Son Posta,N:1149,20 Haziran 1949

958.Hüseyin K.Gürmen ve Sönen Kandiller,Son Posta,N:1155,26 Haziran 1949

959.Muallimler Birliğinin Akademisi,Son Posta,N:1165,6 Temmuz 1949

960.Halk Oyuncuları Karşısında İdâri Makamların Durumu,Son Posta,N:1178,19 Temmuz 1949

961.Edbiyatta Tenkit ve Tenkitçiye Dair ,Son Posta,N:1193,5 Agustos 1949

962.Canbazlık ve Canbazlığa Dair,Bazı Fıkaralar,Son Posta,N:1207,19 Agustos 1949

963.İngilizce mi Öğrenmeli Yoksa Fransızca mı?,Son Posta,N:1256,10 Ekim 1949

964.Vedat Nedim Şâir Nedim'e Kıydı,Son Posta,N:1267,21 Ekim 1949

965.Enis Behiç Koryürek,Son Posta,N:1274,28 Ekim 1949

966.Edebiyat Bizde Başıboş Bir Meslektir,Son Posta,N:1286,8 Kasım 1949

967.Şehir Tiaytrosundaki İhtilaf Barışa Görüşle Bitti,Son Posta,N:1303,26 Kasım 1949

968.65.Yaşına Basarken Yahya Kemal,Son Posta,N:1309,2 Aralık 1949

969.Genç Hikayecilerimiz,Son Posta,N:1317,10 Aralık 1949

970.İki Hediye,Son Posta,N:1323,16 Aralık 1949

971.Dil Kurultayında Elde Edilen Zafer,Son Posta,N:1333,26 Aralık 1949

972.Bir Yılın Kültür Hareketleri Etrafında,Son Posta,N:1339,1 Ocak 1950

973.Tiyatroyu Sevmek ve Sevmemek Meselesi,Son Posta,N:1347,9 Ocak 1950

974.Nurullah Ataç'ın Derdi,Son Posta,N:1354,16 Ocak 1950

975.Bir Hastayı Ziyaret Etrafında Akla Gelenler,Son Posta,N:1371,2 Şubat 1950

976.Edebiyat Kitaplığımızda Trajedinin Tarifi,Son Posta,N:1394,25 Şubat 1950

977.Türkiyat Enstitüsünde Tatsızlık ve Huzursuzluk,Son Posta,N:1415,18 Mart 1950

978.Trajedide Sezilen Ululuk Sembolü,Son Posta,N:1429,1 Nisan 1950

979.Şiirleri,Son Posta,N:1457,29 Nisan 1950

980.Şiirde Sürrealizm Hakkında Notlar,Son Posta,N:1464,6 Mayıs 1950

981.Yeni Bir Sanatın Eşiğinde,Son Posta,N:1485,27 Mayıs 1950

982.İstanbul'un Fethi Dönüm Yılı Şerefine Radyoda Yanlış Okunan Şiirler,Mark Twain,Arap Şâiri Vesâire,Son Posta,N:1492,3 Haziran 1950

983.Bir Yığın Kitaba Dair Düşündüklerim,Son Posta,N:1504,15 Haziran 1950

984.Bir Asrın Edebiyatı,Son Posta,N:1518,29 Haziran 1950

985.Tiyatromuzun Geleceği ve Sanatkarlarımızın Hakları,Son Posta,N:1531,12 Temmuz 1950

986.Edebiyat ve Söz Sanatı Terimleri Sözlüğü Hakkında,Son Posta,N:1540,21 Temmuz 1950

987.Mahpus Piyes Meselesi,Son Posta,N:1548,29 Temmuz 1950

988.30 Yıldır Aynı Sözler,Son Posta,N:1560,10 Agustos 1950

989.Ölümünün 35.Yılında Tevfik Fikret,Son Posta,N:1569,19 Agustos 1950

990.Madam Kınar'ın Bıraktığı Hatıralar,Son Posta,N:1578,28 Agustos 1950,s.8

991.Edebî Hükümler Zamanla Ne Kadar Değişiyor,Son Posta,N:1609,28 Eylül 1950,s.6

992.Tiyatro Hareketleri Etrafında,Son Posta,N:1632,21 Ekim 1950,s.5

993.Amerikadaki Telif Hakları Kongresine İştirak Ediyoruz,Son Posta,N:1638,27 Ekim 1950

994.Bir Durgun Suyun İçinde, Son Posta,N:1648,6 Kasım 1950

995.Sanat Aleminde Yeni Bir Mesele,Son Posta,N:1658,16 Kasım 1950

996.Sinemanın Çocuk Üzerinde Yaptığı Kötü Tesirler,Son Posta,N:1679,7 Aralık 1950

997.Geçen 1950 Yılında Şirimize Bir Bakış,Son Posta,N:1711,8 Ocak 1951

998.Olağanüstü Türk Dil Kurultayı Nasıl Başladı?Nasıl Bitti?,Son Posta,N:1756,22 Şubat 1951

999.Büyük Sanatkar Behzat Butak Hastahanede,Son Posta,N:1777,15 Mart 1951

1000.Yetim Sanat Bizdedir,Son Posta,N:1795,2 Nisan 1951

1001.Din Derslerine Mezhepçiliği Sokmaktan Çekinelim,Son Posta,N:1798,5 Nisan 1951

1002.Tenkide Tahammül Etmek Bir Olgunluk Eseridir,Son Posta,N:1826,3 Mayıs 1951

1003.Saime Asker,Son Posta,N:1853,30 Mayıs 1951

1004.Divan Edebiyatında Ramazan,Son Posta,N:1875,21 Haziran 1951

1005.İstanbul'un Ada Denen Cenneti,Son Posta,N:1897,15 Temmuz 1951

1006.Kervan Yürüyor ve Yürüyecektir,Son Posta,N:1909,27 Temmuz 1951

1007.Roman ve Hikayeden Tiyatroya Doğru,Son Posta,N:1998,27 Ekim 1951

1008.Tiyatro Davamız,Türk Tiyatrosu Deyince,Türk Tiyatrosu, N:253,Kasım 1951,s.3

1009.Tiyatro Davamız,Türk Tiyatrosu Deyince,Türk Tiyatrosu, N:254,Aralık1951,s.6

1010.Millî Tiyatro Davası,Türk Tiyatrosu,N:254,Aralık-1951

1011.Tiyatro Davamız,Türk Tiyatrosu Deyince,Türk Tiyatrosu, N:255,Ocak 1952,s.6

1012.Ahmet Vefik Paşa,Devlet Tiyatrosu,N:4 Ocak 1952

1013.Jacoue Copeau,Sahne Vazı,Türk Tiyatrosu,N:258,Nisan 1952, s.10

1014.Bugünün Türk Tiyatrosu ve Naturalizm,Türk Tiyatrosu, N:260, Temmuz 1952

1015.Saint Beuve,Büyük Yazarların Biyografisi Üzerine Düşünceler,Türk Tiyatrosu, N:260, Temmuz 1952

1016.Dünya Sahne Haberleri:Fransa,Türk Tiyatrosu,N:260,Temmuz 1952

1017.Fırtına ve Ariel,Türk Tiyatrosu,N:264,Kasım 1952,s.7

1018.Halkı Çeken Tiyatro,Türk Tiyatrosu,N:267-268,Şubat-Mart 1953

1019.Alfred Gehri;Altıncı Kat,Türk Tiyatrosu,N:283,Ocak 1955,s.6

1020.Dünya Tiyatrosu,Türk Tiyatrosu,N:284,Şubat 1955

1021.Dünya Tiyatrosu,Türk Tiyatrosu,N:285-286Mart-Nisan 1955,s.18

1022.Neler Dediler,Türk Tiyatrosu,Necla Sertel Jübilesi Özel Sayısı, N:289,6 Temmuz 1955, s.12

1023.Ahmet Vefik Paşa ve Moliere,Dünya Tiyatrosu,Türk Tiyatrosu,N:290,Agustos 1955

1024.Beaumarchais,Türk Tiyatrosu,N:291, Eylül 1955

1025.Ugo Betti,Türk Tiyatrosu,N:292, Ekim 1955

1026.Yaşar Özsoy İçin,Türk Tiyatrosu,N:293,Kasım 1955

1027.Dârülbedayi Devrinden Notlar,Türk Tiyatrosu,N:296-297,Şubat-Mart 1956

1028.Tenessee Williams,Türk Tiyatrosu,N:296-297,Şubat-Mart 1956

1029.Halide Pişkin ve Geç Kalmış Bir Jübile,Türk Tiyatrosu,N:299,Mayıs 1956

1030.Dünya Tiyatrosu,Türk Tiyatrosu,N:300,Ekim 1956

1031.Hececi Arkadaşlarım,Türk Dili,N:61,1 Ekim1956,s.26

1032.Bir Rahibe İçin Dua,Türk Tiyatrosu,N:301,Kasım 1956

1033.R.K.Arduman'ın 30.Yıl Jübilesi,Türk Tiyatrosu,N:302,Aralık 1956

1034.İki Dostumun Ölümü Karşısında,Türk Tiyatrosu,N:304,Ocak 1957

1035.Talat ve Hamlet,Goldoni,Türk Tiyatrosu,N:306,Ekim 1957s.3

1036.Georges Ravon,A.Roussin Yahut Kederden Neşeye Kaçış, Türk Tiyatrosu, N:308, Aralık, 1957

1037.Georges Ravon,A.Roussin Yahut Kederden Neşeye Kaçış,Türk Tiyatrosu, N:309, Ocak, 1958

1038.Ayşe'nin Marifetleri,Havadis,N:465,30 Ocak 1958,s.4

1039.Georges Ravon,A.Roussin Yahüt Kederden Neşeye Kaçış, Türk Tiyatrosu, N:310, Şubat, 1958

1040.Cemil Topuzlu,Türk Tiyatrosu,N:310,Şubat 1958,s.3

1041.Gönül Kaçanı Kovalar,Havadis,N:473,7 Şubat 1958

1042.Yeni Eser Davamız,Havadis,N:483,17 Şubat 1958

1043.Karagözden Tiyatroya,Havadis,N:490,24 Şubat 1958

1044.Georges Ravon,A.Roussin Yahut Kederden Neşeye Kaçış,Türk Tiyatrosu, N:311, Mart, 1958

1045.Çocuk Tiyatrosu,Havadis,N:500,6 Mart 1958

1046.Sahaflar,Havadis,N:508,14 Mart 1958

1047.İki Düzine Kırmızı Gül,Havadis,N:514,20 Mart 1958

1048.Ölüler Vergi Ödemezler,Havadis,N:518,24 Mart 1958

1049.Cennet Yolunda,Havadis,N:525,31 Mart 1958

1050.Oda Tiyatrosu ve Misafir Piyesi,Havadis,N:529,4 Nisan 1958

1051.Karanlıkta Geçen Gemiler,Havadis,N:533,8 Nisan 1958

1052.Süleyman Nazif,Havadis,N:563,10 Mayıs 1958

1053.Yumurtanın Yurmurtladığı,Havadis,N:569,16 Mayıs 1958

1054.İhsan Raif Hanım'ın Salonu,Havadis,N:578,25 Mayıs 1958,s.2

1055.Çocuk Muhayyilesi ve Çocuk Romanları,Havadis,N:595,11 Haziran 1958

1056.Francis Caro,Havadis,N:598,14 Haziran 1958

1057.Divan Edebiyatında Ramazan ve Bayram Nükteleri,Havadis,N:543,18 Haziran 1958

1058.Cenap Şahabettin,Havadis,N:604,20 Haziran 1958

1059.Georges Courteline,Havadis,N:618,7 Temmuz 1958

1060.Georges Courteline,Havadis,N:619,8 Temmuz 1958

1061.Georges Courteline,Havadis,N:620,9 Temmuz 1958

1062.Georges Courteline,Havadis,N:621,10 Temmuz 1958

1063.Georges Courteline,Havadis,N:622,11 Temmuz 1958

1064.Georges Courteline,Havadis,N:623,12 Temmuz 1958

1065.Georges Courteline,Havadis,N:624,13 Temmuz 1958

1066.Georges Courteline,Havadis,N:625,14 Temmuz 1958

1067.Ölümünün 25.Yılında Ahmet Haşim,Havadis,N:637,26 Temmuz 1958

1068.Ölümünün 25.Yılında Ahmet Haşim,Havadis,N:641,30 Temmuz 1958

1069.Ölümünün 25.Yılında Ahmet Haşim,Havadis,N:656,14 Agustos 1958

1070.Doğumunun 100.Yılında Albert Samain,Havadis,N:667,25 Agustos 1958

1071.Paul Arnold Şehrimizde,Havadis,N:678,5 Eylül 1958

1072.Paul Arnold Şehrimizden Ayrıldıktan Sonra,Havadis,N:688,15 Eylül 1958

1073.Hind ve Çin Tiyatrosu,Havadis,N:693,20 Eylül 1958

1074.Eylül,Ada ve Mehmet Rauf,Havadis,N:696,23 Eylül 1958

1075.Perdeler Açılırken,Havadis,N:702,29 Eylül 1958

1076.Fransız Tiyatrosunun Büyük Kaybı:Francis Carco,Türk Tiyatrosu,N:312,Ekim 1958

1077.Cyrano de Bergerac,Paul Arnold ile Konuşma,Türk Tiyatrosu,N:312, Ekim 1958

1078.Harput'ta Bir Amerikalının Kafası İle Cyrano'nun Burnu,Havadis, N:709,6 Ekim 1958

1079.Sevgili Karısı,Havadis,N:712,9 Ekim 1958

1080.Cyranıo de Bergerac,Havadis,N:715,12 Ekim 1958

1081.Nina,Havadis,N:726,23 Ekim 1958

1082.Matmazel Julie-Öteki,Havadis,N:733,30 Ekim 1958

1083.Bu Zamanın Tiyatro Yazarları,Türk Tiyatrosu,N:313,Kasım 1958

1084.Yahya Kemal ve Hatıraları,Havadis,N:737,3 Kasım 1958

1085.Ben Bir Fotograf Makinasıyım,Havadis,N:738,4 Kasım 1958

1086.Küçük Hanımın Babası,Havadis,N:742,8 Kasım 1958

1087.Şeyhin Encamı,Havadis,N:752,18 Kasım 1958

1088.Cadı Kazanı,Havadis,N:755,21 Kasım 1958

1089.Üniversiteler Tiyatro Festivali,Havadis,N:757,23 Kasım 1958

1090.Üniversiteler Tiyatro Festivali,Havadis,N:758,24 Kasım 1958

1091.Üniversiteler Tiyatro Festivali,Havadis,N:761,27 Kasım 1958

1092.M.Kiper 25.Sanat Yılında, Sahnede Zerafetin Lüzumu,Türk Tiyatrosu, N:314, Aralık 1958

1093.Edebî Tiyatro Buhranı,Havadis,N:768,4 Aralık 1958

1094.Dört Albayın Aşkı,Havadis,N:776,12 Aralık 1958

1095.Afrika Revüsü-Genç Oyuncular-Gençlik Tiyatrosu,Havadis, N:784, 20 Aralık 1958

1096.Bir Kilo Namus,Havadis,N:786,22 Aralık 1958

1097.Sinemanın Karşısında Tiyatro,Havadis,N:789,25 Aralık 1958

1098.Piccoli Kukla Revüsü ve Kula Tiyatrosu Tarihi,Havadis,N:793,29 Aralık 1958

1099.Tiyatroda Ahlak,Havadis,N:796,1 Ocak 1959

1100.Saman Yolu,Havadis,N:808,13 Ocak 1959

1101.Müsteşar Bey,Havadis.N:812,17 Ocak 1959

1102.Benimle Oynar mısınız?.Havadis,N:817,22 Ocak 1959

1103.Köprüden Görünüş,Havadis,N:822,27 Ocak 1959

1104.Tersine Dönen Şemsiye,Havadis,N:826,31 Ocak 1959

1105.Fare Kapanı,Havadis,N:829,3 Şubat 1959

1106.Bir Gala Gecesinde Düşündüklerim,Havadis,N:937,11 Şubat 1959

1107.Komedyen,Rolü ve Sanatı,Havadis,N:841,15 Şubat 1959

1108.Ayda Bir,Havadis,N:846,20 Şubat 1959

1109.Trajedinin Trajedisi,Havadis,N:951,25 Şubat 1959

1110.Dünya Malı Dünyada Kalır,Havadis,N:987,3 Mart 1959

1111.Suâvi Tedü Öldü,Türk Tiyatrosu,N:317-318,Mart-Nisan 1959,s.3

1112.Millî Tiyatro Davamız,Türk Tiyatrosu,N:317-318,Mart-Nisan 1959

1113.Duvarların Ötesinde,Havadis,N:862,8 Mart 1959

1114.Erkeklerin Gecesi-İş Becerenin,Havadis,N:868,14 Mart 1959

1115.Kapıların Dışında,Havadis,N:873,19 Mart 1959

1116.Öfkeli Adam,Havadis,N:880,26 Mart 1959

1117.Tiyatro Münekkidi mi Geç Canım,Havadis,N:885,31 Mart 1959

1118.Cengiz Han'ın Bisikleti,Havadis,N:892,7 Nisan 1959,s.2

1119.Duvardaki Adam,Havadis,N:897,14 Nisan 1959

1120.Ne Umurum,Havadis,N:901,18 Nisan 1959

1121.Bir Müellife Cevap,Havadis,N:905,22 Nisan 1959,s.2

1134.Duvarları Süsleyen Kitaplar ve Belediye Reisi K.Aygün,Havadis, N:980,9 Temmuz 1959

1135.Kitabın Zaferi,Havadis.N:982,11 Temmuz 1959,s.2

1136.Ekrem Reşit Rey,Havadis,N:990,19 Temmuz 1959

1137.Musâhibzâde Celal,Havadis,N:995,24 Temmuz 1959

1138.Kâni Kıpçak'la Konuştum,Havadis,N:1002,31 Temmuz 1959

1139.Bir Şehnâme Raksı,Havadis,N:1009,7 Agustos 1959

1140.Belçika Thor Balesi,Havadis,N:1025,23 Agustos 1959

1141.Bir Güvercin Misafir Oldu Bize,Havadis,N:1035,2 Eylül 1959

1142.İbsen'in Verdiği Ders,Havadis,N:1044,11 Eylül 1959

1143.Dil Konusunda Orhan Seyfi'ye,Havadis,N:1051,18 Eylül 1959,s.3

1144.Tevfik Firet-Ruşen Eşref ve Hatıraları,Havadis,N:1068,5 Ekim 1959

1145.Cumhuriyetin 36.Yılında,Havadis,N:1092,29 Ekim 1959

1146.Halide Pişkin,Havadis,N:1097,3 Kasım 1959

1147.Sophokles'in Dramatik Sistemi,Havadis,N:1104,10 Kasım 1959

1148.Şafakla Gelen Kadın,Havadis,N:1116,22 Kasım 1959

1149.Şehir Tiyatrosunda Akif Bey,Havadis,N:1117,23 Kasım 1959,s.4

1150.Tahta Çanaklar,Havadis,N:1118,24 Kasım 1959,s.4

1151.Tahterevalli,Havadis,N:1119,25 Kasım 1959,s.4

1152.Küçük Sahnede Sözde Melekler,Havadis,N:1121,27 Kasım 1959,s.4

1153.Küçük Sahnede Beş Parmak,Havadis,N:1127,3 Aralık 1959, s.4

1154.Şehir Tiyatrosu Kadıköy Bölümünde Devlet İşleri,Havadis, N:1134,9 Aralık 1959, s.4

1155.Değişik İki Piyes,Havadis,N:1135, 10 Aralık 1959,s.4

1156.İstanbul Tiyatrosu'nda Acaba Hangisi, Havadis,N:1143,19 Aralık 1959,s.4

1157.Sanatkar ve Sanat,Havadis,N:1151,27 Aralık 1959,s.4

1158.İstanbul Tiyatrosu'nda İmam Geldi mi?,Havadis,N:1153,29 Aralık 1959,s.4

1159.Kadıköy ve Kadıköy Tiyatrosu,Türk Tiyatrosu,N:323, Ocak 1960

1160.Raymonda Las Vergnas,Bugünkü İngiliz Tiyatrosu,Türk Tiyatrosu, N:323,Ocak 1960

1161.Yaramaz Çocuk,Havadis,N:1162,,6 Ocak 1960,s.4

1162.Günden Geceye,Havadis,N:1168,13 Ocak 1960,s.4

1163.Gökteki Kaldırımlar,Havadis,N:1171,16 Ocak 1960,s.4

1164.Öbür Gelişte,Havadis,N:1176,,21 Ocak 1960,s.4

1165.Çöl Faresi,Havadis,N:1186, 31 Ocak 1960,s.4

1166.Raymonda Las Vergnas,Bugünkü İngiliz Tiyatrosu,Türk Tiyatrosu, N:324,Şubat 1960

1167.Sanatkarlarımızla Öğünmek Hakkımızdır,Türk Tiyatrosu,N:324, Şubat 1960

1168.Müellif,Münekkit ve Dostluk, Havadis,N:1192,6 Şubat 1960,s.4

1169.Amatör Sahnelerimiz ve Telif Denemeleri,N:1204,18 Şubat 1960,s.4

1170.Kırkından Sonra,Havadis,N:1207,21 Şubat 1960,s.4

1171.Zafer Madalyası,Havadis,N:1210,24 Şubat 1960,s.4

1172.Raymonda Las Vergnas,Bugünkü İngiliz Tiyatrosu,Türk Tiyatrosu, N:325,Mart 1960

1173.Hamlet 150. Temsilinde İken,Havadis,N:1218,2 Mart 1960,s.4

1174.Acemi Çaylaklar,Havadis,N:1219, 3 Mart 1960,s.4

1175.Şarkının Sonu,Havadis,N:1225, 9 Mart 1960,s.4

1176.Pariste Tiyatro Festivaline İştirak Ediyoruz,Havadis,N:1229, 13 Mart 1960,s.4

1177.İstanbul Operası ve Sanatkarları,Havadis,N:1223,18 Mart 1960,s.4

1178.Leyla Gencer ve Konuştuklarımız,Havadis,1234,19 Mart 1960, s.4

1179.Aksarayda Yeni Bir Tiyatro,Havadis,N:1241,26 Mart 1960,s.4

1180.Fazilet Eczanesi,Havadis,N:1244, 29 Mart 1960,s.4

1181.Raymonda Las Vergnas,Bugünkü İngiliz Tiyatrosu,Türk Tiyatrosu, N:326,Nisan 1960

1182.Edebiyat Mükafatı,Havadis,N:1247,2 Nisan 1960,s.4

1183.Şehir Tiyatroları Dramda;Mine,Havadis,N:1248,3 Nisan 1960, s.4

1184.Hızır,Havadis,N:1252,8 Nisan 1960,s.4

1185.Devlet Operasının İlk Temsili,Lucia,Havadis,N:1253,9 Nisan 1960,s.4

1186.Devlet Operasının İkinci Temsili,Salome,Havadis,N:1259,14 Nisan 1960,s.4

1187.Devlet Operasının Üçüncü Temsili,Othello,Havadis,N:1260,15 Nisan 1960,s.4

1188.Lale Tiyatrosunda İmtihan Yılı,Havadis,N:1263,18 Nisan 1960,s.4

1189.Küçük Sahnede Küçük Kulube,Havadis,N:1265,20 Nisan 1960,s.4

1190.Nolu İstimlak Komisyonu,Havadis,N:1269,24 Nisan 1960,s.4

1191.15 Yıl Önce Doğan Bir Kardeş Müsameresi,Havadis,N:1278,4 Mayıs 1960

1192.Arzu Tramvayı,Havadis,N:1286,12 Mayıs 1960. 3[865]

1193.Son Perdeler Arkasından,Havadis,N:1299,25 Mayıs 1960

1194.Moliere'in Yeni Bir Piyesi,Türk Tiyatrosu,N:329,Aralık 1960

1195.Trajedinin Özel Anlamı,Türk Tiyatrosu,N:331-332,Şubat -Mart 1961

1196.Reşit Rıza,Türk Tiyatrosu,N:333,Nisan 1961

1197.Özel Tiyatrolar,Türk Tiyatrosu,N:337,Ocak 1962

1198.Yirmi Sekiz Yıl Sonra:Reşit Baran Jübilesi,Türk Tiyatrosu,N:350,Şubat 1963,s.21

1199.Rumlar,Fikir ve Sanat Hayatımızı da Baltalıyorlar,Tercüman N:914, 6 Mayıs 1964

1200.Eski Şiirimizde Bahar Başlıca İlham Kaynağıydı,Tercüman, N:921,13 Mayıs 1964

1201.Hüseyin Rahmi Gürpınar'a Ait Enteresan Hatıralarım,Tercüman, N:927,20 Mayıs 1964

1202.Ahmet Refik'le Çallı'nın Hazin Biten Dostlukları,Tercüman, N:934,27 Mayıs 1964

1203.İnce Nükteler Yapmak Herkesin Kârı Değil,Tercüman,N:941,3 Haziran 1964

1204.Nurullah Ataç'ın Bugünkü Edebiyatımıza Tesirleri,Tercüman, N:948, 10 Haziran 1964

1205.Nurullah Ataç Radyoda Müthiş Bir Şekilde Sinirlendi,Tercüman,N:955,17 Haziran 1964

1206.Abdülhamid'in Aczi ve Bulgar Mezalimi,Tercüman,N:962,24 Haziran 1964,s.4

1207.Çok Okuyan İnsan Peyâmi Safa,Tercüman,N:969,1 Temmuz 1964

1208.Şehir Tiyatrosunda Ellinci Şeref Yılı,Tercüman,N:983,15 Temmuz 1964

1209.İlan-ı Meşrutiyet ve Hürriyet Hatıraları,Tercüman,N:990,22 Temmuz 1964

1210.Halit Fahri Ozansoy Hatıralarını Anlatıyor,Dünya, N:6138, 26 Temmuz 1964

1211.Halit Fahri Ozansoy Hatıralarını Anlatıyor,Dünya, N:6139, 27 Temmuz 1964

1212.Şehir Tiyatrosunda En Eski Çehreler,Tercüman,N:997,29 Temmuz 1964

1213.Rumeli Hisarındaki Coriolanus Temsili,Tercüman,N:1004,5 Agustos 1964

1214.Çocukluk Günlerimden Kalmış Hatıralar,Tercüman,N:1011,12 Agustos 1964,s.4

1215.Türkler Aleyhinde Yazılmış Kitaplar,Tercüman,N:1018,19 Agustos 1964

1216.Türk Düşmanı Olan Bir Rum Kitabı,Tercüman,N:1025,26 Agustos 1964

1217.Bir Millî Sanat Yaratamaz mıyız?Tercüman,N:1032,2 Eylül 1964

1218.Halk Oyuncusu Abdürrezzak Efendi'nin 50.Ölüm Yılı,Tercüman,N:1039,9 Eylül 1964

1219.Hüseyin Rahmi ve Deli Filazof Romanı,Tercüman,N:1046,16 Eylül 1964

1220.Tarih Boyunca Akıl Hastalığı ve Toplum,Tercüman,N:1053,23 Eylül 1964

1221.Akıl Hastalıklarında Aile ve Çevrenin Rolü,Tercüman,N:1060,30 Eylül 1964

1222.Cenap Şahabettin Niçin Herkesi Hafife Alırdı?Tercüman,N:1067,7 Ekim 1964

1223.Pandomima Oyunu ve Meşhur Sanatçılar,Tercüman,N:1074,14 Ekim 1964

1224.Bazı Yazılar ve Acayip Okuyucu Mektubu,Tercüman,N:1081,21 Ekim 1964,s.2

1225.Büyük Ziya Gökalp'e Dair Derin Hatıralar,Tercüman,N:1088,28 Ekim 1964,s.2

1226.Büyük Şâir Yahya Kemal ve Hatıraları,Tercüman,N:1095,4 Kasım 1964,s.2

1227.Büyük Şâir Yahya Kemal ve Hatıraları,Tercüman,N:1096,5 Kasım 1964 ,s.2

1228.Büyük Şâir Yahya Kemal ve Hatıraları,Tercüman,N:1097,6 Kasım 1964 ,s.2

1229.Büyük Şâir Yahya Kemal ve Hatıraları,Tercüman,N:1098,7 Kasım 1964 ,s.2

1230.Büyük Şâir Yahya Kemal ve Hatıraları,Tercüman,N:1099,8 Kasım 1964 ,s.2

1231.Büyük Şâir Yahya Kemal ve Hatıraları,Tercüman,N:1100,9 Kasım 1964 ,s.2

1232.Büyük Şâir Yahya Kemal ve Hatıraları,Tercüman,N:1101,10 Kasım 1964 ,s.2

1233.Büyük Şâir Yahya Kemal ve Hatıraları,Tercüman,N:1102,11 Kasım 1964 ,s.2

1234.Dil Hareketimiz ve Türk Dil Kurumu,Tercüman,N:1109,18 Kasım 1964,s.2

1235.Konser ve Asker,Tercüman,N:1112,21 Kasım 1964,s.2

3[865] Aynı makale Eleştirmen Gözüyle[Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu Eleştiri Seçkisi, 1960-1990],

1236.Eski İstanbul Kışlarına Dair,Tercüman,N:1116,25 Kasım 1964

1237.Şehir Tiyatrolarında Üç Oyun,Tercüman,N:1119,28 Kasım 1964

1238.Tulûat Oyuncusu Kel Hasan Efendi,Tercüman,N:1123,2 Aralık 1964

1239.Prenses Hazretleri,Tercüman,N:1126,5 Aralık,1964

1240.Tuhaf Mısralar ve Yarenlik,Tercüman,N:1130,9 Aralık 1964

1241.Arena Tiyatrosunda Karplin Kayboldu,Tercüman,N:1133,12 Aralık 1964

1242.Celal Sahir Erozan,Tercüman,N:1137,16 Aralık 1964

1243.Tiyatro,Haremde,Tercüman,N:1140,19 Aralık 1964

1244.Roman Kahramanları,Tercüman,N:1144,23 Aralık 1964

1245.Daktilolar,Kaplan,Tercüman,N:1147,26 Aralık 1964

1246.Nedir Bu Sanata ve Sanatçıya Karşı Garip İlgisizliğimiz,Tercüman,N:1151,30 Aralık 1964

1247.Bir Hatırlayış ve Elebaşı,Tercüman,N:1158,6 Ocak 1965

1248.Bütün Aşkını Edebiyata Veren Sembolist Bir Şâir,Tercüman,N:1165,13 Ocak 1965

1249.Mehmet Emin Yurdakul'a Dair,Tercüman,N:1172,20 Ocak 1965

1250.Şiirimizde Kuşlar Üzerine Fantezi,Tercüman,N:1178,26 Ocak 1965

1251.Eski İstanbul Sen Ne İmişsin Meğer,Tercüman,N:1186,s.3 Şubat 1965

1252.Deha ve Harika Çocuklar,Tercüman,N:1191,10 Şubat 1965

1253.Osman Cemal Kaygılı,Tercüman,N:1198,17 Şubat 1965

1254.Bir Bacak Hikayesi,Tercüman,N:120524 Şubat 1965

1255.Georges Feydau,Tercüman,N:1212,3 Mart 1965

1256.Ömer Seyfettin,Tercüman,N:1219,10 Mart 1965

1257.Ömer Seyfettin'in Fıkra ve Nükteleri,Tercüman,N:1225,17 Mart 1965

1258.Sihirli Dal ve Tuzdan Heykel Efsanesi,Tercüman,N:1233,24 Mart 1965

1259.Romantik Çağın Şâiri Hüseyin Suad Yalçın,Tercüman,N:1240,31 Mart 165

1260.Dante'nin 750.Doğum Yıldönümü,Tercüman,N:1257,20 Nisan 1965

1261.Samipaşazâde Sezâi Bey ve Hatırası,Tercüman,N:1271,4 Mayıs 1965

1262.Türk Kadın Şâirleri Üzerine,Tercüman,N:1285,18 Mayıs1965

1263.İhsan Raif Hanım ve Şahabettin Süleyman,Tercüman,N:1299,1 Haziran 1965

1264.Medeniyet Dünyasını Tehdit Eden Tehlike,Tercüman,N:1313,15 Haziran 1965

Kültür Bakanlığı Yayınları,C.II,1.bsk,294s,Ankara-1994 kitabında da yayınlanmıştır.

1265.Mercure, France ve Ahmet Haşim,Tercüman,N:1327,29 Haziran 1965

1266.İhsan Raif Hanım'ın Ezan Şiirleri,Tercüman,N:1340,12 Temmuz 1965

1267.İdeoloji Sanat Değildir,Tercüman,N:1348,20 Temmuz 1965

1268.Refik Halit'in Ardından,Tercüman,N:1355,27 Temmuz 1965

1269.Çenebaz ve Çenebazlık Üzerine,Tercüman,N:1362,3 Agustos 1965

1270.Sansür ve Yasaklama,Tercüman,N:1369,10 Agostos 1965

1271.Sürrealist İki Piyes,Sansür ve Yasaklama,Tercüman,N:1376,17 Agustos 1965

1272.Müdürümüz Tevfik Fikret'i Anarken,Tercüman,N:1383,24 Agustos 1965,s.4

1273.Büyük Aatatürk'e Ait Unutamadağım Hatıra,Tercüman,N:1390,31 Agustos 1965

1274.1.Karamsarlık,2.Meydan Sahnesi,Tercüman,N:1397,7 Eylül 1965

1275.Büyük Romancı Mehmet Rauf ve Eylül Üstüne,Tercüman,N:1404,14 Eylül 1965

1276.Devası Bulunmayan Dil Yaramız,Tercüman,N:1411,21 Eylül 1965

1277.Tiyatro Üzerine Kelam Olunur,Tercüman,N:1418,28 Eylül 1965

1278.Mahmut Yesari Basının Barut Fıçısı Gibiydi,Tercüman,N:1425,5 Ekim 1965

1279.Alt Kat Üst Katı Patlatabilir mi?,Tercüman,N:1432,12 Ekim 1965

1280.Ölümünün 9.Yılında Hakkı Tarık Us,Tercüman,N:1439,19 Ekim 1965

1281.Demetlerden Serpintiler,Tercüman,N:1446,26 Ekim 1965

1282.Fecr-i Ati Çehreleri,Tercüman,N:1453,2 Kasım 1965

1283.Fecr-i Ati Çehreleri,Tercüman,N:1454,3 Kasım 1965

1284.Fecr-i Ati Çehreleri,Tercüman,N:1455,4 Kasım 1965

1285.Fecr-i Ati Çehreleri,Tercüman,N:1456,5 Kasım 1965

1286.Fecr-i Ati Çehreleri,Tercüman,N:1457,6 Kasım 1965

1287.Fecr-i Ati Çehreleri,Tercüman,N:1458,7 Kasım 1965

1288.Fecr-i Ati Çehreleri,Tercüman,N:1459,8 Kasım 1965

1289.Fecr-i Ati Çehreleri,Tercüman,N:1460,9 Kasım 1965

1290.Batı Diyarında ve Bizde Kitap,Tercüman,N:1467,16 Kasım 1965

1291.Bu Ne Biçim Sanat Müdafası,Tercüman,N:1474,23 Kasım 1965

1292.TRT'nin Hali;Gelecek Hatamı Hazırlıyorum,Tercüman,N:1481,30 Kasım 1965

1293.Ahmet İhsan'ın İki Vasiyetnamesi,Tercüman,N:1487,7 Aralık 1965

1294.Tezatlı Bir Adam:Ahmet İhsan Tokgöz,Tercüman,N:1502,21 Aralık 1965

1295.Ahmet İhsan'ın Serveti Kendine Yar Olmadı,Tercüman,N:1509,28 Aralık 1965

1296.Türk Dil Kurumu Dil Ağacını Ürkütüyor,Türk Dili İçin,N:1,1966

1297.Süleyman Nazif ve Melon Şapka,Tercüman,N:1523,11 Ocak 1966

1298.Süleyman Nazif'in Dili de Kalemi Gibi Keskin İdi,Tercüman,N:1530,18 Ocak 1966

1299.Süleyman Nazif'in Titizliği ve Mürettiplerin Çilesi,Tercüman, N:1542,1 Şubat 1966

1300.Uzun Saçlı ve Pasaklı Asi Gençlere Dair,Tercüman,N:1549,8 Şubat 1966

1301.Dergiler ve Şiirler,Tercüman,N:1556,15 Şubat 1966

1302.Abdülhak Hâmit'in Sayısız Aşkları,Tercüman,N:1563,22 Şubat 1966

1303.Mevlana Celâleddin-i Rûmi ve İkbal'e Göre İblis Mefhumu,Tercüman,N:1577,8 Mart 1966

1304.Abdülhak Hâmit'in Alınganlığı,Tercüman,N:1591,22 Mart 1966

1305.Sanat Politika ve Bazı Hakikatler,Tercüman,N:1602,5 Nisan 1966

1306.Kemalettin Kamu Bir Hicret Şâiri,Tercüman,N1609,12 Nisan 1966

1307.Çocuklarımızın Körpe Ruhlarını Karartmayalım,Tercüman N:1616,19 Nisan 1966

1308.Büyük Türk Dostu Duhamel'in Ardından,Tercüman,N:1623,26 Nisan 1966

1309.İki Piyesin Mukayesesi,Tercüman,N:1637,10 Mayıs 1966

1310.Tahsin Nâhid'in Bir Adı da Ada Şâiri İdi,Tercüman,N:1644,17 Mayıs 1966

1311.Faik Ali Ozansoy Fâni Teselliler Şâiri,Tercüman,N:1653,26 Mayıs 1966

1312.Dünya Sahnelerinde Yeni Bir Teknikle Yazılmış Piyesler,Hisar,N:30(105) Haziran 1966

1313.Şiir Dünyamızdan Birkaç Yeni Örnek,Tercüman,N:1665,7 Haziran 1966

1314.Türk Dil Kurumu Dil Ağacını Ürkütüyor,Tercüman,N:1672,14 Haziran 1966

1315.Ruhun Karanlık Uçurumunda,Tercüman,N:1679,21 Haziran 1966

1316.Ahmet Mithat Efendi'ye Dair Bir Hatıra,Bir Fıkra,Tercüman,N:1688,28 Haziran 1966

1317.Türk Dil Kurumu, Dil Ağacını Ürkütüyor,Türk Kültürü,N:45,Temmuz-1966, s.821

1318.Akşam Şiirleri Şâiri Fuat Köprülü Bey'e,Tercüman,N:1693,5 Temmuz 1966

1319.Sanatta Büyücülük ve Üfürükçülük,Tercüman,N:1700,12 Temmuz 1966

1320.Dilimiz Üstünde Oynanan Oyunlara Göz Yummayız,Tercüman,N:1707,19 Temmuz 1966

1321.Aruzun Tantanalı Şâiri Mithat Cemal Kuntay,Tercüman,N:1714,26 Temmuz 1966

1322.Anarşişt Gençlerin Kopardığı Kasırga,Tercüman,N:1721,2 Agustos 1966

1323.Zaman Saati Mûnis Fâik Ozansoy,Tercüman,N:1735,16 Agustos 1966

1324.Türk Dil Kurumu'nda Neler Cereyan Ediyor,Tercüman,N:1742,23 Agustos 1966

1325.TDK'nun Güldürüleri,Tercüman,N:1749,30 Agustos 1966,s.4

1326.Ruh Çağırma Seansları ve Enteresan Birkaç Olay,Tercüman,N:1756,6 Eylül 1966

1327.Şeyhü'l-Muharrir Mahmud Sadık Bey,Tercüman,N:1763,13 Eylül 1966

1328.Eylül Ayının Sanatkar Üzerindeki Tesirleri,Tercüman,N:1777,27 Eylül 1966

1329.Dünya Sahnelerinde Yeni Bir Teknikle Yazılmış Piyesler,Hisar, N:34(109) Ekim 1966, s.12

1330.Sosyetikler ve Solculuk Modası,Tercüman,N:1784,4 Ekim 1966

1331.Enis Behiç Koryürek,Tercüman,N:1791,11 Ekim 1966

1332.Sanat ve Kültür Merkezi Ankara,Tercüman,N:1805,25 Ekim 1966

1333.Asırların Kurduğu Ananeler Yıkılıyor,Tercüman,N:1812,1 Kasım 1966

1334.Aslancık ve Takvim,Tercüman,N:1819,8 Kasım 1966

1335.Samimiyet ve Alkış,Tercüman,N:1826,15 Kasım 1966

1336.Davet Edildiğimiz Evde de Aç Kalmıştık,Tercüman,N:1833,22 Kasım 1966

1337.Alemdar Gazetesi ve Bâbıâli Baskını,Tercüman,N:1840,29 Kasım 1966

1338.Refi Cevad Bey'in Akrobatik Öfkesi,Tercüman,N:1847,6 Aralık 1966

1339.Türk Dil Kurumu'ndan Bir Ses Geldi,Tercüman,N:1863,22 Aralık,1966

1340.İki Kitap İki Şâir,Tercüman,N:1870,29 Aralık 1966

1341.Dünya Sahnelerinde Yeni Bir Teknikle Yazılmış Piyesler,Hisar, N:37 (112) Ocak 1967

1342.Böyle Gençlik Ata'nın Ruhu İçindir,Tercüman,N:1884,12 Ocak 1967

1343.Dağa Çıkan ve Dağdan İnenler,Tercüman,N:1889,19 Ocak 1967

1344.Eski Bir Muğla Gezisinden Notlar,Tercüman,N:1896,26 Ocak 1967

1345.Hayvanlarla İlgili Bazı Fıkaralar,Tercüman,N:1903,2 Şubat 1967

1346.Ölümünün 10.Yılında Ziya Osman Saba,Tercüman,N:1910,9 Şubat 1967

1347.Meğer Ne Kadar Dertli İmişler,Tercüman,N:1918,17 Şubat 1967

1348.Dünya Sahnelerinde Yeni Bir Teknikle Yazılmış Piyesler,Hisar, N:39 (114), Mart-1967, s.22

1349.Hristiyanlık Bir Buhran Geçiriyor,Tercüman, N:1931,2 Mart 1967

1350.Ercüment Ekrem Talu ve İsmail Habib Sevük,Tercüman,N:1938,9 Mart 1967

1351.Ölümünü 22.Yılında Halit Ziya Uşaklığil,Tercüman,N:1945,16 Mart 1967

1352.Kaybedilmiş İki Dost İçin,Tercüman,N:1956,30 Mart 1967

1353.Cinayetler Karşısında,Tercüman,N:1963,6 Nisan 1967

1354.Dil Davasında Çatlak Sesler,Tercüman,N:1970,13 Nisan 1967

1355.Hüseyin Rahmi'yi Yeniden Öldürenler,Tercüman,N:1977,20Nisan 1967

1356.Nisan Mayıs ve Aşk Üstüne Bir Sohbet,Tercüman,N:1991,4 Mayıs 1967

1357.Sezon Sonunda Şehir Tiyatrosu ve Özel Tiyatrolar,Tercüman, N:1998, 11 Mayıs 1967

1358.Yersiz Bir Saldırı ve Zarûri Cevabı,Tercüman,N:2005,18 Mayıs 1967

1359.My Fair Lady,Tercüman,N:2019,1 Haziran 1967

1360.100.Ölüm Yılında Charles Baudelaire,Tercüman,N:2026,8 Haziran 1967

1361.Thespis'in Arabası Bu Oyunu mu Oynayacaktı?Tercüman,N:2033,15 Haziran 1967

1362.Dağılan,Eriyen ve Uçan Hatıralar,Tercüman,N:2040,22 Haziran 1967

1363.25.Ölüm Yılında Selahattin Enis,Tercüman,N:2054,6 Temmuz 1967

1364.Edebiyat Kitapları Yetersiz Haldedir,Tercüman,N:2061,13 Temmuz 1967

1365.Hazım Körmükçü ve Bir Karağöz Oyunu Hatırası,Tercüman,N:2068,20 Temmuz 1967

1366.Öztürkçe Diye Diye,Tercüman,N:2075,27 Temmuz 1967

1367.Köşebaşından Bir Can Daha Eksildi,Tercüman,N:2082,3 Agustos 1967

1368.Bugünkü Kadıköy ve Banliyösü,Tercüman,N:2089,10 Agustos 1967

1369.Eski Kadıköy,Tercüman,N:2096,17 Agustos 1967

1370.Ali Ekrem Bolayır'ın Anlattığı Tevfik Fikret,Tercüman,N:2103,24 Agustos 1967

1371.Şehir Tiyatrosunda Kavuklar Devriliyor,Tercüman,N:2110,31 Agustos 1967

1372.Dünya Sahnelerinde Yeni Bir Teknikle Yazılmış Piyesler,Quoat-Quoat, Hisar, N:45(120) Eylül 1967, s.12

1373.Divan Edebiyatı ve Bir İç Yarası, Tercüman,N:2117,7 Eylül 1967

1374.Ölümünün 255.Yılında Divan Şâirimiz;Sâbit,Tercüman,N:2124,14 Eylül 1967

1375.3 Oyun,Tercüman,N:2131,21 Eylül 1967

1376.Bizim Yokuştan Bazı Hatıralar,Tercüman,N:2138,28 Eylül 1967

1377.Servet-i Fünun'a Kendini Yediren Adam:Klişe Memuru Rahmi,Tercüman, N:2145, 5 Ekim 1967

1378.Dilimizi Sömürenler ve Çığırtkanlar,Tercüman,N:2152,12 Ekim1967

1379.TDK'dan Bir Kıvanç'lının Kıvançlanması,Tercüman,N:2159,19 Ekim 1967

1380.Servet-i Fünun'un Son Ciltlerini Karıştırırken,Tercüman,N:2180,9 Kasım 1967

1381.Şâir Ali Canip Yöntem,Tercüman,N:2194,23 Kasım 1967

1382.Mısra Nükte ve Fıkralar,Tercüman,N:2201,30 Kasım 1967

1383.Dünya Sahnelerinde Yeni Bir Teknikle Yazılmış Piyesler,Öküzün Kadınları, Hisar, N:48 (123) Aralık 1967,s.12

1384.Ramazan Sohbetleri,Tercüman,N:2215,14 Aralık 1967

1385.Fazıl Ahmet Aykaç ve Lutfullah Sururi,Tercüman,N:2222,21 Aralık 1967

1386.Yılbaşı ve Bayram,Tercüman,N:2229,28 Aralık,1967

1387.Lütfullah Sururi,Dormen Tiyatrosu,N:21,1968

1388.Birkaç Yeni Kitap,Tercüman,N:2234,4 Ocak 1968

1389.Pirandello'nun Kendini Bulmak Piyesi ve Kendini Bulamayan Şehir Tiyatrosu, Tercüman, N:2241,11 Ocak 1968

1390.Ankara Tiyatroları ve Altı Güzel Oyunu,Tercüman,N:2248,18 Ocak 1968

1391.Bir de Jean-Paul Sarte'ı Dinleyelim,Tercüman,N:2255,25 Ocak 1968

1392.Karagöz ve Orta Oyununun Türk Tiyatrosu İçin Değeri,Tercüman N:2262,1 Şubat 1968

1393.Ölümünü 10.Yılında Hüseyin Siret Özsever,Tercüman,N:2269,8 Şubat 1968

1394.Dil Akademisinden Tedirğin Olanlar,Tercüman,N:2283,22 Şubat 1968

1395.Halit Ziya'nın Ahmet Cemil'i,Tercüman,N:2290,29 Şubat 1968

1396.Tiyatro Yazarlarının Şehir Tiyatrosunu Boykotu,Tercüman,N:2297,7 Mart 1968

1397.Mekteb-i Sultâni-Tîrâje ve Ruşen Eşref Ünaydın,Tercüman,N:2308,21 Mart 1968

1398.Romanlaşan Tarih;Patrona Halil,Tercüman,N:2315,28 Mart 1968

1399.Korku Edebiyatı ve Filmler,Tercüman,N:2322,4 Nisan 1968

1400.Sinema,Tiyatro,Yeni Sahneler ve Şehir Tiyatrosu,Tercüman, , N:2329, 11 Nisan 1968

1401.İki Hayalet Konuştu,Tercüman,N:2336,18 Nisan 1968

1402.Abdülhak Hâmit, Tercüman,N:2343,25 Nisan 1968

1403.Ben 102 Numaralı Halit,Tercüman,N:2347,29 Mayıs 1968,s.4

1404.Galatasaray Lisesinin 100 üncü Yılında Talebeliğimden Bir Demet Hatıra Daha, Tercüman, N:2348,30 Mayıs 1968,s.4

1405.Fethin 515.Yılında Fatih'in Şâirliği,Tercüman,N:2385,6 Haziran 1968

1406.Bir Demet Nükte ve Fıkra,Tercüman,N:2392,13 Haziran 1968

1407.Kaybolan Eserlerle Türk Tarihi ve Edebiyatı Büyük Zarar Uğradı,Tercüman N:2399, 20 Haziran 1968

1408.Bildim Bileli Şu Üniversite,Tercüman,N:2406,27 Haziran 1968

1409.Musahipzâde Celal,Tercüman,N:2413,4 Temmuz 1968

1410.İlk Talebe Boykotunu Galatasaray'da Yapmıştık,Tercüman,N:2420,11 Temmuz 1968

1411.Eski Ciltlerdeki Harmanlar,Tercüman,N:2426,18 Temmuz 1968

1412.Karagöz Tiyatromuz için İlham Kaynağı Olmalıdır,Tercüman, N:2434, 26 Temmuz 1968

1413.Misafirlik,Tercüman,N:2441,1 Agustos 1968

1414.Ben de Paris'i Görmüştüm,Tercüman,N:2448,8 Agustos 1968

1415.Muhitü'l-Meârif ve Bir Vakânüvisü'l-Arif, Tercüman,N:2455,15 Agustos 1968

1416.Çılgınların Dünyası,Tercüman,N:2463,22 Agustos 1968

1417.Porda Şiirinin Macerası ve Yeni şiir Kitapları,Tercüman,N:2449,29 Agustos 1968

1418.Göz Üstüne Çeşitli Düşünceler,Tercüman,N:2476,5 Eylül 1968

1419.Ölümünün 97.Yılında Şinasi Efendi,Tercüman,N:2483,12 Eylül 1968

1420.Galatasaray Lisesi'nde Öğretmen ve Arkadaşlarım,Tercüman, N:2490, 19 Eylül 1968,s.4

1421.Galatasaray Lisesi'nden Son Çizgiler,Tercüman,N:2496,26 Eylül 1968

1422.Dilimizin Bugünkü Acıklı Durumunun Baş Sorumlusu TDK'dır, Tercüman, N:2503, 3 Ekim 1968

1423.Kenarda Kalmış Fıkralar,Tercüman,N:2510,10 Ekim 1968

1424.Hayatta Öldürürler,Edebiyatta Öldürürler,Neden?Tercüman,N:2517,17 Ekim 1968

1425.Sabri Esat Siyavuşgil'in Ardından,Tercüman,N:2524,24 Ekim 1968

1426.Paris'in İnsan Müzesi'ndeki Türk Köşesi,Tercüman,N:2531,31 Ekim 1968

1427.Bir Nazım Hikmet'tir Tutturmuşlar,Tercüman,N:2538,7 Kasım 1968

1428.Refi Cevat Ulunay 55 Yıllık Dostumdu,Tercüman,N:2545,14 Kasım 1968

1429.Yağmur ve Getirdikleri,Tercüman,N:2552,21 Kasım 1968,s.4

1430.Eski Ramazanların Düşündürdükleri,Tercüman,N:2529,28 Kasım 1968,s.4

1431.Kitaplar Üzerine,Tercüman,N:2566,5 Aralık 1968

1432.Hilton'da İftar Sofraları,Tercüman,N:2573,12 Aralık 1968

1433.Uydurma Dilcilikten Aman Allah Diyenler Çoğaldı,Tercüman, N:2580, 19 Aralık, 1968

1434.Müşfik Kenter Hamlet'te,Tercüman,N:2585,26 Aralık 1968

1435.Can,Ruh ve Ötesi,Tercüman,N:2592,2 Ocak 1969,s.4

1436.Fıkradan Fıkraya,Tercüman,N:2599,9 Ocak 1969,s.4

1437.İttihat ve Terakki Neyin Aktüalîtesidir?,Tercüman,N:2606,16 Ocak 1969,s.4

1438.Tılsımı Sönen Ayın Arkasından,Tercüman,N:2616,26 Ocak 1969

1439.Tipler,Tercüman,N:2630,30 Ocak 1969

1440.Anne,Tercüman,N:2627,6 Şubat 1969

1441.Şehir Tiyatrosunda Şenlik Var,Tercüman,N:2634,13 Şubat 1969

1442.Yakınma Şiirleri ve Şeyhî Tetkikleri,Tercüman,N:2641,20 Şubat 1969

1443.Bugün Kurban Bayramı,Tercüman,N:2648,27 Şubat 1969

1444.Ne Demişlerdi,Türk Dili Dergisi,N:210,Mart 1969

1445.Dost Sohbeti,Tercüman,N:2652,6 Mart 1969

1446.Ölümünün 25.Yılında Hüseyin Rahmi Gürpınar,Tercüman,N:1659,13 Mart 1969

1447.Recep Bilginer'in Çırpınışlarına Karşı,Tercüman,N:2666,20 Mart 1969,s.4

1448.Kültür ve Sanat Sitesi ve Devlet Tiyatrosu,Devlet Tiyatrosu,Özel Sayı,Nisan-1969

1449.Hikayeler Şiirler,Tercüman,N:2680,3 Nisan 1969

1450.Şehir Tiyatrosu Alabora Halinde,Tercüman,N:2687,10 Nisan 1969

1451.Dostun Attığı Taş Baş Yarmaz Derler Ama,Tercüman,N:2694,17 Nisan 1969

1452.Büyük Yazar E.Ionesco'ya Göre Edebiyatın Yetersizlikleri, Tercüman, N:2743,5 Haziran 1969

1453.Şehir Tiyatroları'nın Yeni Talimatnamesi Hüzün Vericidir,Tercüman, N:2750,12 Haziran 1969

1454.Kadın ve Erkek Üzerine Fantezi,Tercüman,N:2757,19 Haziran 1969

1455.Bir Demet Fıkra,Tercüman,N:5764,26 Haziran 1969

1456.Yol Eşkiyaları,Tercüman,N:2778,10 Temmuz 1969

1457.Kavga Hatıraları ve TDK ,Tercüman,N:2785,17 Temmuz 1969

1458.Aşk Şâiri Paul Geraldy 83 Yaşında, Tercüman,N:2792,24 Temmuz 1969

1459.Müze Soygunundan TDK'nın Dil Soygununa,Tercüman,N:2799,31 Temmuz 1969

1460.Vefatının 30.Yılında Saffet Nezihi,Tercüman,N:2806,7 Agustos 1969

1461.Kültür Şenliğinde Sağ-Sol Çatışması,Tercüman,N:2820,21 Agustos 1969

1462.Turnalar,Tercüman,N:2841,11 Eylül 1969

1463.Şiir Kitapları,Tercüman,N:2848,18 Eylül 1969

1464.Üç Eseri İle Ankara Sanat Tiyatrosu,Tercüman,N:2855,25 Eylül 1969

1465.Edebiyatın Bir Havası vardı Eskiden,Tercüman,N:2682,2 Ekim 1969

1466.Edebiyatçı Toplantıları,Tercüman,N:2869,9 Ekim 1969

1467.Behçet Kemal Çağlar,Tercüman,N:2890,30 Ekim 1969

1468.Handehâne-i Osmâni Tiyatrosunun Mızıkacıları Çoşmuştu Yine,Tercüman, N:2903, 12 Kasım 1969

1469.İki Mecmua ve Bir Kravat,Tercüman,N:2904,13 Kasım 1969

1470.Mektep Fatih'e Doğru Kaçmış,Tercüman,N:2909,İlave-3,18 Kasım 1969

1471.Kanlı Kavak Oyunu,Tercüman,N:2921,İlave-7,2 Aralık1969

1472.İnsanlık Hayvanlaşırsa,Tercüman,N:2925,4 Aralık 1969

1473.İkbal Kelimesi Tersine Okunursa,Tercüman,N:2924,İlave-8, 5 Aralık 1969

1474.Samuel Beckett,Tercüman,N:2932,11 Aralık 1969

1475.Bayram Günü ve Akşam,Tercüman, İlave-10,11 Aralık 1969

1476.Ahmet Muhip Dranas'ın Sanatı,Tercüman,N:2944,25 Aralık 1969

1477.Yeni Yıldan Selamlar,Tercüman,N:2951,1 Ocak 1970

1478.Muhsin Ertuğrul'un 60.Sanat Yılı,Tercüman,N:2958,8 Ocak 1970

1479.Fikret Mualla'nın Bir Dramı,Tercüman,N:2979, 29 Ocak 1970

1480.Şâirlerden Sesler,Tercüman,N:3018,12 Mart1970

1481.Bombalanan Büst ve Halid Edip Adıvar,Tercüman,N:3025,19 Mart 1970

1482.Hayali İlim ve Ay, Merih Hikayeleri,Tercüman,N:3032,26 Mart 1970

1483.Kitaplar ve Şâirler,Tercüman,N:3074,7 Mayıs 1970

1484.Ressam Feyhaman ve Pompon Tablosu,Tercüman,N:3081,14 Mayıs 1970

1485.İhtiras ve Toplum Düzensizliğindeki Cinayetler ve İki Fıkra,Tercüman, N:3088, 21 Mayıs 1970

1486.Avant-Garde Tiyatro ve Adamow,Tercüman,N:3095,28 Mayıs 1970

1487.Yunus Emre,Tercüman,N:3101,1 Haziran 1970

1488.Süleyman Nazif Tepedenlioğlu ve Orhan Kemal,Tercüman,N:3109,11 Haziran 1970

1489.Eğitimde ve Sanatta Seks Meselesi,Tercüman,N:3116,18 Haziran 1970

1490.Üç Dergi,Tercüman,N:3123,25 Haziran 1970

1491.Büyükada'da Bir Gün,Tercüman,N:3130,2 Temmuz 1970

1492.Bu Hafta Fıkralar Konuşsun,Tercüman,N:3137,9 Temmuz 1970

1493.Elsa'nın Gözleri Söndü,Tercüman,N:3144,16 Temmuz 1970

1494.Zevk Suyunculuğu,Tercüman,N:3151,23 Temmuz 1970

1495.Trabya Otelinde Gazeteciler Bayramı ve Eski Hatıralar,Tercüman,N:3157,30 Temmuz 1970

1496.Okuyucu Mektupları Üzerine,Tercüman,N:3165,6 Agustos 1970

1497.Şehir Tiyatrosunun Başına Devlet Kuşu Konuyor,Tercüman,N:3172,13 Agustos 1970

1498.Kadıköy'deki Yeni Tiyatro Macerası,Tercüman,N:3186,27Agustos 1970

1499.Kadıköy'deki Yeni Tiyatro Macerası,Tercüman,N:3193,3 Eylül 1970

1500.Sahaflar-Mınakyan-Baskı Sefaleti,Tercüman,N:3200,10 Eylül 1970

1501.Refik Ahmet Sevengil,Tercüman,N:3207,17 Eylül 1970

1502.Vehimli Şâir:Nedim,Tercüman,N:3214,24 Eylül 1970

1503.Refik Ahmet Sevengil ve Hatıraları,Tiyatro-70,N:9, Ekim 1970,s.38

1504.Nedim'de Sapık Duygular,Tercüman,N:3221,1 Ekim 1970

1505.Ahmet Rasim'in Mezarı Nerde?,Tercüman,N:3228,8 Ekim 1970

1506.Panik Yok Gülelim mi?Tercüman,N:3242,22 Ekim 1970

1507.Ramazan ve Hayallerim,Tercüman,N:3256,5 Kasım 1970

1508.Vampir-Ruhlar-Ölüler,Tercüman,N:3277,26 Kasım 1970

1509.Mevlânayı Anarken, Tercüman,N:3289,10 Aralık 1970

1510.Bir Yangın Hani Suçlular,Tercüman,N:3296,17 Aralık 1970

1511.Tiyatrolarımız Ne Alemde,Tercüman,N:3303,24 Aralık 1970

1512.Monte-Cristo'yu Hatırlıyor musunuz? Tercüman,N:3310,31 Aralık 1970

1513.Samimiyetsiz Sanat,Tercüman,N:3317,7 Ocak 1971

1514.Yeni Piyesler Hakkında,Tercüman,N:3324,14 Ocak 1971

1515.Pompidou ve Baudelaire,Tercüman,N:3331,21 Ocak 1971

1516.Eski Mirat-ı Alem Mecmuası,,Tercüman,N:3337,27 Ocak 1971

1517.Hastalık ve Kabus,Tercüman,N:3344,3 Şubat 1971,s.4

1518.Yine Kurum,İş ve Düşünce,N:274,Temmuz 1971

1519.Karagöz'den Tiyatroya,Karagözname,s.41

1520.Hazım Körmükçü ve Bir Karagöz Oyunu Hatırası,Karagözname,s.95

1521.Casanova,Ademden Bugüne Kadar Büyük Aşklar,Tarih ve Sanat Kütüphanesi Yayınları, s.40

c).Halit Fahri Ozansoy'un Şiirleri[+]

1.Mazideki Aşk İçin Sana,Rübab,C.1,N:6,1 Mart 1328,s.46

2.Denî İtalyanlara:Hafiften Bir Hitap,Rübab,C.1,N:6,1 Mart 1328

3.Uyu Ruhum,Rübab,N:7,8 Mart 1328,s.54

4.İstanbul Akşamları,Rübab,N:8,15 Mart 1328,s.63

5.Rüya,Rübab ,N:9,22 Mart 1328,s.75.R

6.Ademlere Karşı:Hutbe-i Kıyâmet,Rübab,N:10,29 Mart 1328,s.88

7.Gölgelerim,Rübab,N:11,5 Nisan 1328,s.98

8.Mâbed-i A'sar,Rübab,N:12-13,12 Nisan 1328,s.108

9.Mâbed-i A'sar,Rübab,N:14,19 Nisan 1328(Devamı)

10.Minâre,Rübab,N:15,26 Nisan 1328

11Rüzgar Olsaydım,Rübab,N:17,1 Mayıs 1328,s.178

12.Bahîre-i Ezvâk,Rübab,N:18,17 Mayıs 1328,s.188

13.Şekvâ-yı Bîsud,Rübab,N:20,31 Mayıs 1328,s.212

14.Akşam,Rübab,N:21,7 Haziran 1328.S.G.Ö

15.Buhranlı Hisler-1,Rübab,N:22,14 Haziran 1328

16.Kâmer,Rübab,N:22,14 Haziran 1328,s.240

17.Geceleyin Mezarlar,Rübab,N:23,21 Haziran 1328,s.249

18.Neşîde-i Mesâ,Rübab,N:27,12 Temmuz 1328,s.305

19.Tîraje,Rübab,N:28,19 Temmuz 1328,s.316

20.Şehvet,Rübab,N:33,23 Agustos 1328,s.379

21.Osmanlılara,Garplılara,Alemdar,N:62,1 Teşrîn-i Evvel 1328

22.Hilâlin Cünûdunda,Alemdar,N:75,14 Teşrîn-i Evvel 1328

23.Baykuş,Şehbal,N:63,15 Teşrîn-i Evvel 1328,s.286

24.İnziva,Şehbal,N:64,1 Teşrîn-i Sâni 1328,s.306

25.Rıdvan'ın Andı,Alemdar,N:164,8 Teşrîn-i Sâni 1328

26.Rumeli'ye,Alemdar,N:165,9 Teşrîn-i Sâni 1328

[+]Şii.r kitaplarına girmiş olanlar kısaltmalarla işaret edilmiştir.

27.Yağmur Altında,Hayat,N:108,20 Kânun-ı Evvel 1328,s.74. 3[866]

28.Vatanın Bedbaht Diyarına,Alemdar,N:279,26 Kânun-ı Sâni 1329

29.Tarih İnilderken,Alemdar,N:286,2 Şubat 1329

30.Kızıl Güneş,Alemdar,N:289,5 Şubat 1329

31.Fırtınalar Üstünde,Alemdar,N:300,16 Şubat 1329

32.Melâl-i Şam,Şehbal,N:72,15 Mart 1329,s.470

33.Mahsur Kale,Alemdar,N:319,15 Mart 1329

34.Bağdat,Servet-i Fünun,N:1152,10 Haziran 1329,G.H/E

35.Şadırvanlar,Büyük Duygu,Yıl:1,C:1,N:10,10 Temmuz 1329,s.161,G.H

36.Edirne'ye Doğru,Servet-i Fünun,N:1155,11 Temmuz 1329

37.Tûti-nâme,Safahat,N:1,6 Mart 1330,s.2.G.H/E.

38.Şehrazat,Peyâm Gazetesi Edebî Nüshası,N:43,3 Temmuz 1330,s.3.G.H/E.

39.Kâbil,Nevsâl-i Millî,C.1,N:1,1330,G.H/E.

40.Bugünkü Şâir, Donanma,N:85, 2 Mart 1331,s.589

41.Öldürmek,İntikam,Donanma,N:106,16 Temmuz 1331,s.887

42.Bekleyen Bakireler,Donanma,N:108,3 Eylül 1331,s.935,G.H

43.Zifaf,Peyâm-ı Sabah Edebî Nüsha,11 Kânun-ı Evvel 1332,s.2,G.H

44.Şarkı,Edebiyat-ı Umûmiyye,N:3,5 Teşrîn-i Sâni 1332,s.71,G.H

45.Dârüleytam Yavrularına,Edebiyat-ı Umûmiyye,N:5,19 Teşrîn-i Sâni 1332, s.106

46.Fikret'in Ruhuna,Muallim Mecmuası,Nüsha-i Mahsûsa,1333,s.435

47.Yeniçeri,Türk Yurdu,N:136,21 Haziran 1333,C.D

48.Beraber Ölüm,Türk Yurdu,N:138,5 Temmuz 1333,B.Y

49.Tasavvufa Doğru,Donanma,N:129,23 Temmuz 1333.Z/G.H

50.Türk Askerine,Donanma,N:130,2 Agustos 1333.C.D

51.Mehtabda Süvariler,Donanma,N:131,9 Agustos 1333.C.D

52.Sahilde,Yeni Mecmua,N:57,15 Agustos 1333,s.88

53.Aşk Ormanında ,Türk Yurdu,N:141,16 Agustos 1333.B.Y/P

54.Şâir,Donanma,N:133,23 Agustos 1333

55.Anadolu Akşamı,Yeni Mecmua,C.1,N:7,22 Agustos 1333,s.133.B.Y

56.İtiraf,Yeni Mecmua,N:8,30 Agustos 1333,s.157.B.Y

57.Fikret'in Ruhuna,Muallim,C.2,N:14,1 Eylül 1333,s.435,Z/G.H

3[866] Bu şiir Mehmet Kaplan[İnci Enginün,Zeynep Kerman,Necat Birinci,Abdullah Uçman]'ın, Atatürk Devri

58.Bayram Mektubu,Yeni Mecmua ,N:9,6 Eylül 1333,s.175.C.D

59.Sahilden Zühreme,Donanma,N:136,13 Eylül 1333.G.H

60.Onlara,Yeni Mecmua,N:11,20 Eylül 1333,s.212.B.Y/P

61.Düşürülen Düşman Teyyâresine,Türk Yurdu,N:144,27 Eylül 1333.C.D

62.Eski Düşmana,Yeni Mecmua,N:12,27 Eylül 1333,s.234.C.D

63.Dağda Bir Yolcuya,-1 Donanma,N:138,27 Eylül 1333.G.H

64.Çanakkale,Yeni Mecmua,N:13,4 Teşrîn-i Evvel 1333,s.248.C.D

65.Ay Dinledi,Yeni Mecmua,N:14,11 Teşrîn-i Evvel 1333,s.274

66.Dervişin Sözü,Yeni Mecmua,N:16,25 Teşrîn-i Evvel 1333,s.314.B.Y

67.Ceylana Aşık,Yeni Mecmua,N:17,1 Teşrîn-i Sâni 1333,s.334.B.Y

68.Gurbette İlk Bayram,Yeni Mecmua,N:18,8 Teşrîn-i Sâni 1333,s.348.B.Y

69.Yalnızlık Geceleri,Türk Yurdu,N:149,6 Kânun-ı Evvel 1333.B.Y/P

70.Marmara Geceleri,Yeni Mecmua,N:22,6 Kânun-ı Evvel 1333,s.437

71.Neş'emi Elem mi,Yeni Mecmua,N:23,13 Kânun-ı Evvel 1333,s.454.B.Y

72.Annemi Anarken,Yeni Mecmua,N:27,10 Kânun-ı Sâni 1334.B.Y

73.Ayrılış,Donanma,N:151,17 Kânun-i Sâni 1334

74.Kış Gecesi,Yeni Mecmua,N:28,17 Kânun-ı Sâni 1334.B.Y/P

75.Şâirin Ölümü,Yeni Mecmua,N:30,31 Kânun-ı Sâni, 1334.B.Y

76.Melikeye,Yeni Mecmua,N:32,14 Şubat 1334.B.Y/P

77.Türbe,Talebe Defteri,N:51-52,14 Mart -2 Mayıs 1334.G.H

78.Bulutlara Yakın,Yeni Mecmua,N:35,14 Mart 1334.B.Y

79.Sulh Gecesi,Yeni Mecmua,N:37,28 Mart 1334

80.Kış Gecesi,Yeni Mecmua, N:39,11 Nisan 1334.B.Y/P

81.Bahara Mehtaba Karşı,Yeni Mecmua, N:41,25 Nisan 1334.B.Y/P

82.Lânet,Yeni Mecmua,N:44,16 Mayıs 1334.B.Y/P

83.Bahardan Bir Ses,Yeni Mecmua,N:46,30 Mayıs 1334,s.386,B.Y/P

84.Kafkasya'ya Doğru,Yeni Mecmua, N:47,6 Haziran 1334,s.405

85.Dağda Bir Yolcuya-2,Donanma,N:169,13 Haziran 1334.G.H

86.Öç,Yeni Mecmua,C.2,N:48,13 Haziran 1334,s.432

87.Bahar Sabahı,Yeni Mecmua,N:50,27 Haziran 1334,s.471.B.Y/P

88.İlham,Türk Kadını,C.1,N:4,4Temmuz 1334

Türk Edebiyatı-I,s.517'de yayınlanmıştır.

89.Mehtab,Türk Kadını,N:6,1 Agustos 1334.G.H

90.Efsanelerden:Sultân-ı Rum,Türk Kadını,N:7,15 Agustos 1334 G.H/E.

91.Turnalar,Donanma,N:180,29 Agustos1334.Z/G.H

92.Ayinden Sonra,Şâir,C.1,N:2,19 Kânun-ı Evvel 1334.Z/G.H

93.Fecr,Edebî Mecmua,N:1, 16 Kânun-ı Sâni 1335,s.4,G.H

94.Bugünkü Sâdabad,Şâir Nedim,N:1,16 Kânun-ı Sâni 1335,s.8

95.Havzın Başında,Şâir Nedim,C.1,N:2,23 Kânun-ı Sâni 1335.G.H

96.Ufuklara Karşı,Şâir Nedim ,C.1,N:3,30 Kânun-ı Sâni 1335.G.H

97.Fırtına ve Kin,Şâir Nedim,N:4,6 Şubat 1335.Z/G.H

98.Lânetin Sesi,Şâir Nedim,N:5,13 Şubat 1335.Z/G.H

99.Yine Yağmur Çağıldıyor,Şâir Nedim,N:7,27 Şubat 1335,s.106.G.H

100.Aşkınız,Şâir Nedim,N:8,6 Mart 1335,s.115.Z/G.H

101.Kışa Doğru,Şâir Nedim,N:9,13 Mart 1335,s.126.B.Y/P

102.Piyanonun Başında,Şâir Nedim,,N:11,27 Mart 1335,s.168.G.H

103.İlham, Şâir Nedim, N:12, 3 Nisan 1335,s.181

104.Asrın Şiiri,Şâir Nedim,N:13, 24 Nisan 1335,s.195.Z/G.H

105.Gece, Şâir Nedim, N:14,1 Mayıs 1335.S.D.G

106.Hancı,Şâir Nedim,N:15,8 Mayıs 1335.Z/G.H

107.Ayrılıktan Sonra,Şâir Nedim,N:16,15 Mayıs 1335

108.Şâir,Şâir Nedim,N:18, 5 Haziran 1335.G.H

109.İstanbul,Peyâm,N:44,14 Agustos 1335,s.2

110.Aşk,İfham Edebî İlave,N:2,25 Agustos 1335,s.21,G.H

111.Rüzgarlar-1,İfham Gazetesi,C.1,N:1,7 Eylül 1335

112.Bursa'da Akşam,İfham Gaz,N:4,15 Eylül 1335.B.Y

113.Bursa'da Akşam,Haftalık Çocuk Gaz,N:7,18 Eylül 1335,B.Y/P

114.Neş'eden Eleme,İfham Gazetesi,N:8,13 Teşrîn-i Evvel 1335,s.123.G.H

115.Zifaf,Peyâm-ı Sabah Gazetesi Edebî Nüsha,N:61,11 Kânun-ı Evvel 1335.G.H

116.Hicrana Dönerken,Büyük Mecmua,C.1,N:16,11 Kânun-ı Evvel 1335.P

117.Şarkı,Edebiyat-ı Umumiyye,N:3,1336,s.71.G.H

118.Bulutlara Yakın,Servet-i Fünun ,N:1452,1 Nisan 1336,s.257,B.Y

119.La bonne chanson,Servet-i Fünun,N:1453, 8 Nisan 1336,s.274.(Tr.Şr)

120.Sahil Perileri,İnci,Ramazan Bayramı Nüsha-i Fevkalâdesi,Mayıs 1336

121.Sönen Kandillere Karşı,Ümit,N:9,9 Eylül 1336,s.11,P

122.Bir His Bir Tesadüf,Alemdar,N:2933,18 Eylül 1336

123.Canlanan Taşlar,Ümit,N:10,23 Eylül 1336,s.10,P

124.Ölüm Kafilesi, Alemdar,N:2946,3 Teşrîn-i Evvel 1336,s.5

125.Şarkı,Alemdar,N:2954,11 Teşrîn-i Evvel 1336,s.5,G.H

126.126.Ayrılık,Alemdar,N:2958,16 Teşrîn-i Evvel 1336,s.7

127.Cenk Sonu,Alemdar,N:2979,6 Teşrîn-i Sâni 1336,s.5

128.Lânet Bize,Ümit,N:16,13 Kânun-ı Sâni 1337,s.8

129.Suyun Sesi,Yeni Nesil,C:1,N:7,9 Haziran 1337,s.5

130.Fikret İçin,Şebab,N:5,20 Agustos 1337,s.119

131.Akisler,Yarın,N:1, 13 Teşrîn-i Evvel 1337.P

132.Öksüz Duası,Yarın,N:2, 20 Teşrîn-i Evvel 1337,s.5.P

133.Son Niyaz,Yarın,N:3,27 Teşrîn-i Evvel 1337,s.11.P

134.Aruz'a Veda,Yarın,N:4,3 Teşrîn-i Sâni 1337,s.8.G.H

135.Anadolu Türküsü,Yarın,N:5,10 Teşrîn-i Sâni 1337,s.6

136.Bir Yangın Kızıllığında,Yarın,N:9,8 Kânun-ı Evvel 1337,s.2.P

137.Dağda Bir Yolcuya,Yarın,N:10,22 Kânun-ı Evvel 1337,s.2

138.Oyuncaklar,Yarın,N:11, 29 Kânun-ı Evvel 1337,s.13

139.Sobamı Yakarken,Yarın,N:12,5 Kânun-ı Sâni 1338,s.5.P

140.Kuklalar,Yarın,N:13,12 Kânun-ı Sâni 1338,s.1

141.Karanlıkta-I,Yarın,N:14,19 Kânun-ı Sâni 1338,s.10,G.H

142.Ellerin,Yarın,N:15,26 Kânun-ı Sâni 1338,s.2.P

143.Karanlıkta-2,Yarın,N:18,16 Şubat 1338,s.5.G.H

144.İlk Güneş,Yarın,N:20,2 Mart 1338,s.5.P

145.Bir Renk Bir Tezat,Yarın,N:26,12 Nisan 1338,s.23

146.Gemicilerin Şarkısı,Yarın,C.2,N:33,8 Haziran 1338,s.135

147.Sükut,Süs,N:10, 18 Agustos 1339,s.11

148.Bir Hazan Gecesinde,Türkiye Edebiyat Mecmuası,N:1,1Eylül 1339,s.11.P

149.Koyda Mehtab,Süs,Nevsâl-i Edebî-1340,s.33,P

150.Gurubda Yağmur,Servet-i Fünun ,C.57,N:1480,25 Kânun-ı Evvel 1340,s.83

151.Uyku,Servet-i Fünun,N:1501-27,21 Mayıs 1341,s.4

152.Otuzüç Yaşımın Şiiri,Servet-i Fünun,N:1529-55, 3 Kânun-ı Evvel 1341,s.35

153.Nikâb,Servet-i Fünun,N:1535-61,14 Kânun-ı Sâni 1926,s.131

154.Menderes,Servet-i Fünun,N:1539-65,11 Şubat 1926,s.199

155.Muğla Yolunda Handa,Servet-i Fünun,N:1547-73,8 Nisan 1926,s.327

156.İkimiz, Servet-i Fünun,N:1550-76,29 Nisan 1926.P

157.Eski Zaman Hikayesi:Adak,Servet-i Fünun,N:1554,27 Mayıs 1926,s.19

158.Kapımda Akşam,Servet-i Fünun,N:1555,3 Haziran 1926,s.38.P

159.Boş Duygular,Servet-i Fünun,N:1556,10 Haziran 1926,s.52

160.Ney Sesleri,Türkiye Edebiyat Mecmuası,N:1,22 Haziran 1926

161.Bahçemde Bahar,Servet-i Fünun,N:1565-91,12 Agustos 1926.P

162.Ufukta Kandiller,Servet-i Fünun,N:1566,19 Agustos 1926,s.218.P

163.Gözler Kapalı,Servet-i Fünun,N:1567-93,26 Agustos 1926,s.231.P

164.Öğle,Servet-i Fünun,N:1568-94,2 Eylül 1926,s.247

165.Gece Trenleri,Servet-i Fünun,N:1569-95,9 Eylül 1926,s.268.P

166.Bir Yıl Daha,Servet-i Fünun,N:1570-96,16 Eylül 1926,s.275

167.Mevsimin Vedâında,Servet-i Fünun,N:1572-98,30 Eylül 1926,s.314.P

168.Akşam Terennümü,Servet-i Fünun,N:1575-101,21 Teşrîn-i Evvel 1926.P

169.Türk Sahnelerinin Büyük Üstadı Fehim Efendiye,Servet-i Fünun,N:1582-108. Kânun-ı Evvel 1926,s.55

170.Son Vapur Yolcuları,Hayat,N:2,9 Kânun-ı Evvel 1926,s.23.P

171.Sulara Dalan Gözler,Servet-i Fünun,N:1584,23 Kânun-ı Evvel 1926.S.D.G

172.Gece Bir Cam Arkasında,Hayat,N:4 ,23 Kânun-ı Evvel 1926,s.76,S.D.G

173.Uludağ,Hayat ,N:7,13 Kânun-ı Sâni 1927,s.125. 3[867]

174.Kalbimdeki Mûsıki,Servet-i Fünun,N:1588-114,20 Kânun-ı Sâni 1927,s.152

175.Vatan Destanı,Hayat ,N:6,21 Kânun-ı Sâni 1927,s.109

176.Gece Çökerken,Servet-i Fünun,N:1591-117,10 Şubat 1927,s.199

177.Acaba Öldü mü ?,Hayat,N:11,10 Şubat 1927,s.217.P

178.Uzlet,Hayat,N:12,24 Şubat 1927,s.251

179Arzu,Servet-i Fünun,C.61,N:1594-120,3 Mart 1927,s.246

180.Tipide Bir Yolcu,Hayat,N:14,3 Mart 1927,s.273

181.Kar Yağarken,Hayat,N:15,10 Mart 1927,s.287,S.D.G

182.Uzlet Duyguları,Hayat,N:19,7 Nisan 1927,s.373

183.Sînâ Diyorki,Servet-i Fünun,C.62,N:1606-132,26 Mayıs 1927,s.230

184.Sabah Karşı Hisler,Servet-i Fünun,N:1608-134,9 Haziran 1927,s.55.P

185.Sabaha Karşı Hisler,Servet-i Fünun,N:1609-135,16 Haziran 1927,s.71.P

186.Büyük Sürûr,Servet-i Fünun,N:1612,7 Temmuz 1927

187.Hoş Geldin Gazi Paşa,Servet-i Fünun,N:1612,7 Temmuz 1927,s.119

188.Denizde Gurub,Hayat,C.2,N:32, 7 Temmuz 1927,s.115

189.Bizim Baharımız,Servet-i Fünun,N:1614-140,21 Temmuz 1927,s.154.P

190.Birahane,Servet-i Fünun,N:1618-144, 18 Agustos 1927,s.215

191.Uyuyan Karlar,Servet-i Fünun,N:1621-147,8 Eylül 1927,s.265

192.Yaz Öğlesinde,Hayat,N:41,8 Eylül 1927,s.296.S.G.Ö

193.Çamlar,Servet-i Fünun,N:1623-149,22 Eylül 1927,s.290

194.Paravan,Servet-i Fünun,N:1635-161,15 Kânun-ı Evvel 1927.P

195.Ak Şaçlı Üstad,Servet-i Fünun,N:1642-168,22 Kânun-ı Evvel 1927,s.186

196Deniz ve Arslan,Hayat, C.3,N:56,22 Kânun-ı Evvel 1927,s.76

197.Ezeli Şikayet,Servet-i Fünun,N:1647-174,8 Mart 1928,s.262.P

198.Kargalar, Cem,N:16,29 Mart 1928

199.Şefkat,Hayat,N:71,Nisan 1928,s.362

200.İhtiras,Servet-i Fünun,N:1651-177,5 Nisan 1928,s.323 .P

201.Örgüler,Servet-i Fünun,N:1652,12 Nisan 1928,s.338.P

202.Veda Gecesi, Hayat,N:75,3 Mayıs 1928.P

203.Adem,Hayat,N:78,24 Mayıs 1928,s.528

204.Bademler Çicek Açtı,Servet-i Fünun,C.64,N:1659-185,31 Mayıs 1928,s.39

205.Akşam ve Biz,Hayat,C.4,N:79,31 Mayıs 1928,s.8

206.İfrit,Servet-i Fünun,N:1662-188,21 Haziran 1928,s.89.P

207.Eyüp Sırtında ,Hayat,N:82,21 Haziran 1928,s.66.P

208.Fahişenin Kitabesi,Hayat,N:84,5 Temmuz 1928,s.117

209.Delinin Şarkısı,Hayat,N:85,12 Temmuz 1928,s.129

210.Yanardağ,Servet-i Fünun,N:1666-192,19 Temmuz 1928

211.Bir Akşam,Hayat,N:90,16 Agustos 1928

212.Billur Pınar,Servet-i Fünun,N:1676-202,27 Eylül 1928,s.1.P

213.Paravan,Servet-i Fünun,N:1676-202,27 Eylül 1928,s.1.P

3[867] Bu şiir Mehmet Kaplan[İnci Enginün,Zeynep Kerman,Necat Birinci,Abdullah Uçman]'ın, Atatürk

214.Bir Lahza,Hayat,N:96,27 Eylül 1928,s.350

215.Gölgeler İçinde,Servet-i Fünun,N:1677-203,4 Teşrîn-i Evvel 1928.P

216.Hicrana Dönerken,Servet-i Fünun,N:1678-204,11 Teşrîn-i Evvel 1928,s.355.P

217.Bir Mektuba Cevab,Servet-i Fünun,N:1678-204,11 Teşrîn-i Evvel 1928,s.359.P

218.Sönen Kandillere Karşı,Servet-i Fünun,N:1679-205,18 Teşrîn-i Evvel 1928,s.266

219.Gece Trenleri,Servet-i Fünun,N:1679-205,18 Teşrîn-i Evvel 1928.P

220.Akşam Terennümü,Servet-i Fünun,N:1679-205,18 Teşrîn-i Evvel 1928.P

221.Fenerin Karşısında,Servet-i Fünun,N:1679-205,18 Teşrîn-i Evvel 1928.P

222.Ufukta Kandiller,Servet-i Fünun,N:1680-206,25 Teşrîn-i Evvel 1928,s.1

223.Öksüz Duası,Servet-i Fünun,N:1680-206,25 Teşrîn-i Evvel 1928,s.1

224.Akisler,Servet-i Fünun,N:1680-206,25 Teşrîn-i Evvel 1928,s.1

225.Bir Hazan Gecesinde,Servet-i Fünun,N:1681-207,1 Teşrîn-i Sâni 1928,s.405

226.Ney Sesleri,Servet-i Fünun,N:1682-208, 8 Teşrîn-i Sâni 1928,s.422

227.Bahçemde Bahar,Servet-i Fünun,N:1681-207,11 Teşrîn-i Sâni 1928,s.1,P

228.Gözler Kapalı,Servet-i Fünun,N:1683-209,15 Teşrîn-i Sâni 1928,s.435.P

229.Alevden Kadın,Servet-i Fünun,N:1684-210,22 Teşrîn-i Sâni 1928.P

230.Konya'da Bir Kış Gecesi-1,Servet-i Fünun,N:1684-210,22 Teşrîn-i Sâni 1928,s.1.P

231.Yalnızlık,Servet-i Fünun,N:1684-210,22 Teşrîn-i Sâni 1928,s.1.P

232.Gururun Ölümü,Servet-i Fünun,N:1684-210,22 Teşrîn-i Sâni 1928,s.1.P

233.Hamlacılar,Hayat,N:104,22 Teşrîn-i Sâni 1928,s.511 .3[868]

234.Son Niyaz, Servet-i Fünun,N:1685-211,29 Teşrîn-i Sâni 1928.P

235.Bir Yangın Kızıllığında, Servet-i Fünun,N:1685-211,29 Teşrîn-i Sâni 1928,s.470.P

236.Kış Gecesi, Servet-i Fünun,N:1685-211,29 Teşrîn-i Sâni 1928,s.470.P

237.Sabaha Karşı Hisler,Servet-i Fünun,N:1685-211,29 Teşrîn-i Sâni 1928,s.470.P

238.Bir Başka Gece,Servet-i Fünun,N:1685-211,29 Teşrîn-i Sâni 1928,s.470.P

239.Sinemada, Servet-i Fünun,N:1685-211,29 Teşrîn-i Sâni 1928,s.471,P

240.Bir Sabah Yavrumu Düşünürken,Servet-i Fünun,N:1685-211,29 Teşrîn-i Sâni 1928 s.471.P

241.Konya Hatıraları:Kış Gecesi-II, Servet-i Fünun,N:1685-211,29 Teşrîn-i Sâni 1928.P

242.Kabus,Uyanış,C.65, N:1686-212, 6 Kânun-ı Evvel 1928,s.16,B.Y/P

Devri Türk Edebiyatı-I,s.514'de yayınlanmıştır.

3[868] Bu şiir Mehmet Kaplan[İnci Enginün,Zeynep Kerman,Necat Birinci,Abdullah Uçman]'ın, Atatürk Devri Türk Edebiyatı-I,s.516'da yayınlanmıştır.

243.Giden ve Gelmeyen,Uyanış,C.65, N:1686-212, 6 Kânun-ı Evvel 1928,s.16,P

244.Taze Kız Taze Şarap,Uyanış,C.65, N:1686-212, 6 Kânun-ı Evvel 1928,s,16

245.Oyuncaklar,Uyanış,C.65, N:1688-214, 20 Kânun-ı Evvel 1928,s.34.P

246.İlk Güneş,Uyanış,C.65, N:1688-214, 20 Kânun-ı Evvel 1928,s.34.P

247.Bahar Sabahı,Uyanış,C.65, N:1688-214, 20 Kânun-ı Evvel 1928,s.34.B.Y/P

248.Canlanan Taş,Uyanış,C.65, N:1688-214, 20 Kânun-ı Evvel 1928,s.35

249.Bir Renk Bir Tezat,Uyanış,C.65, N:1688-214, 20 Kânun-ı Evvel 1928,s.35

250.Sesler,Uyanış,N:1690-216,3 Kânun-ı Sâni 1929,s.67.P

251.Sulara Dalan Gözler,Uyanış,N:1690-216,3 Kânun-ı Sâni 1929.S.D.G

252.Otuzüç Yaşımın Şiiri,Uyanış,N:1691-217,10 Kânun-ı Sâni 1929,s.87.P

253.Dargın,Uyanış,N:1691-217,10 Kânun-ı Sâni 1929,s.83.B.Y/P

254.Ellerin,Uyanış,N:1692-218,17 Kânun-ı Sâni 1929,s.109.P

255.Mehlike'ye,Uyanış, N:1694-220,31 Kânun-ı Sâni 1929,s.131

256.Kışa Doğru, Uyanış, N:1694-220,31 Kânun-ı Sâni 1929,s.131,B.Y/P

257.Bir Cigara Bir Daha,Uyanış, N:1694-220,31 Kânun-ı Sâni 1929,s.137,P

258.Bahardan Bir Ses,Uyanış, N:1694-220,31 Kânun-ı Sâni 1929,s.139,B.Y/P

259.Sobanın Başında,Uyanış,N:1695-221,7 Şubat 1929,s.148.P

260.Koyda Mehtab,Uyanış,N:1695-221,7 Şubat 1929,s.160,P

261.Bizim Baharımız,Uyanış,N:1696-222,14 Şubat 1929,s.167.P

262.Sen Yoksan,Uyanış,N:1696-222,14 Şubat 1929,s.170.P

263.İkimiz,Uyanış,N:1696-222,14 Şubat 1929,s.175.P

264.Nikap,Uyanış, N:1697-223,21 Şubat 1929,s.178

265.Anadolu Akşamı,Uyanış, N:1697-223,21 Şubat 1929,s.187.B.Y

266.Aşk Ormanında,Uyanış, N:1697-223,21 Şubat 1929,s.187,B.Y/P

267.Köy Hasreti,Uyanış, N:1697-223,21 Şubat 1929,s.192

268.Bursa'da Akşam,Uyanış,N:1698,28 Şubat 1929,s.202,B.Y/P

269.Mevsimler,Uyanış,N:1698,28 Şubat 1929,s.202,B.Y/P

270.Onlara,Uyanış,N:1699-14,7 Mart 1929,s.223.B.Y/P

271.İlk Buse,Uyanış,N:1699-14,7 Mart 1929,s.223

272.Örgüler,Uyanış,N:1699-14,7 Mart 1929,s.223.P

273.Sobamı Yakarken,Uyanış,N:1699-14,7 Mart 1929,s.223.P

274.Bahçıvan ve Ben,Uyanış,N:1702-17,28 Mart 1929,s.262.S.D.G

275.Gölgeler İçinde,Uyanış,N:1702-17,28 Mart 1929,s.266.P

276.Ormanda,Uyanış,N:1703-18,4 Nisan 1929,s.281

277.Karagöz,Uyanış,N:1706-21,25 Nisan 1929

278.Bahar Sabahı,Servet-i Fünun,N:1706-21,25 Nisan 1929,s.238

279.Kuyu,Servet-i Fünun,N:1706-21,25 Nisan 1929,s.238

280.Millet Okuyor,Halk,N:15,20 Mayıs 1929,s.125

281.Hayal Aleminde,Uyanış,N:1712,6 Haziran 1929,s.421

282.Türk'ün Sesi Duyulunca,Halk,N:18,10 Haziran 1929,s.5

283.Tren,Halk,N:25,29 Temmuz 1929,s.211

284.Balo,Uyanış,N:1720-35,1 Agustos 1929,s.553

285.Vatanda Bahar,Halk, N:26,5 Agustos 1929,s.219

286.Şimşek,Uyanış,N:1722-37, 15 Agustos 1929,s.596.S.D.G

287.Oda,Uyanış,N:1723-38,22 Agustos 1929,s.615.S.D.G

288.Ekspres,Uyanış,N:1727-42,19 Eylül 1929,s.686

289.Barbarlar,Uyanış,N:1732-47,24 Teşrîn-i Evvel 1929,s.765

290.Nefes Alan Ölüler,Uyanış,N:1733-48,31 Teşrîn-i Evvel1929,s.784.S.D.G

291.Kalem,Uyanış,N:1742-57,2 Kânunı Sâni 1930,s.70

292.Kadın,Uyanış,N:1745,23 Kânun-ı Sâni 1930,s.119

293.Şehirde Bir Gezinti;Vitrinler,Uyanış,N:1747-62,6 Şubat 1930,s.157

294..Gece ,Uyanış,N:1751-66,6 Mart 1930,s.214,S.D.G

295.Gölgeler İçinde,Uyanış,N:1751-66,6 Mart 1930.P

296.Saat,Uyanış,N:1757-72,17 Nisan 1930.S.D.G

297.Hatıralar,Uyanış,N:1768,3 Temmuz 1930

298.Şehir Faciaları,Fahişenin Ölümü,Uyanış,N:1774-89,14 Agustos 1930,s.166

299.Süslü Bebek,Uyanış,N:1778-93,11 Eylül 1930,s.231

300.Ellerim Saçlarında,Uyanış,N:1782,9 Teşrîn-i Evvel 1930.S.D.G

301.Asri Kurtizan, Uyanış,N:1783-98,16 Teşrîn-i Evvel 1930.S.D.G

302.İtalyan Edebiyatı;İlahi Komedya-Cehennem,Uyanış,N:1784,23 Teşrîn-i Evv 1930(Tr.Şr)

303.Eski Terâne,Uyanış,N:1787-102,13 Teşrîn-i Sâni 1930

304.Gönül Buzlu Bir Camdı,Uyanış,N:1796-111,15 Kânun-ı Sâni 1931.S.D.G

305.Mektebimde Birgün, Galatasaray,N:4,15 Şubat 1931,s.2

306.Mektebimde Bir Gün,Uyanış,N:1803-118,5 Mart 1931,s.214

307.Yokuşlardan Aşağı,Uyanış,N:1811-126,30 Nisan 1931s.339.S.D.G

308.Son Tüy,Servet-i Fünun,N:1813-28,14 Mayıs 1931,s.374

309.Şifa'daki Kadın,Uyanış,N:1820-135,2 Temmuz 1931.S.D.G

310.Gece Terennümleri,Uyanış,N:1824-139,30 Temmuz 1931,s.131

311.Hayalet,Servet-i Fünun,N:1825-140,6 Agustos 1931,s.150

312.Sen Kimsin,Uyanış,N:1826-141,13 Agustos 1931,s.166

313.Ülis,Uyanış,N:1827-142,20 Agustos 1931,s.179

314.Tahtadan Apaşlar,Uyanış,N:1828,27 Agustos 1931,s.195

315.Balkondan Saatler,1-7,8-14,Uyanış,N:1829-144,3 Eylül 1931.B.S

316.Dumlupınar'a Doğru,Uyanış,N:1830-1831,10-17 Eylül 1931

317.Çoban Saati,Uyanış,N:1832-147,24 Eylül 1931,s.263

318.Hüküm, Uyanış,N:1836-151,22 Teşrîn-i Evvel 1931,s.323

319.Kırık İnciler,Uyanış,N:1838-153,5 Teşrîn-i Sâni 1931,s.359

320.Bazı Edip ve Mütefekkirlerimizin Fikret Hakkındaki Mutalea ve İhtisaslar: Galatasaray, N:11, 24 Kânun-ı Evvel 1931,s.25

321.Yangın,Uyanış,N:1846-161,31 Kânun-ı Evvel 1931,s.72

322.Bahçede Saatler,Uyanış,N:1873-188,7 Temmuz 1932,s.86.S.D.G

323.Yok Olmak,Uyanış,N:1874-189,14 Temmuz 1932,s.99,S.D.G

324.Ama Ölen Babacığıma,Uyanış,N:1880-195,25 Agustos 1932,s.199

325.Türk Dil Kurultayı Destanı,Uyanış,N:1887-202,13 Teşrîn-i Evvel 1932,s.310

326.Apartmanda Akşam,Uyanış,N:1889-204,27 Teşrîn-i Evvel 1932,s.339.S.D.G

327.Birazda Aruz :İki Şarkı,Uyanış,N:1891-206,10 Teşrîn-i Sâni 1932,s.371

328.Üç Şarkı,Uyanış,N:1892-207,17 Teşrîn-i Sâni 1932,s.391

329.Gözyaşları,Uyanış,N:1896-211, 15 Kânun-ı Evvel 1932

330.Apartımanlar,Uyanış,N:1898-213,29 Kânun-ı Evvel 1932,s.71

331.Yıl Ölürken,Uyanış,N:1899,5 Kânun-ı Sâni 1933.S.D.G

332.Ormanda Gece,Servet-i Fünun,N:1903-218,2 Şubat 1933,s.158

333.Hatıralar,Uyanış,N:1904-219,9 Şubat 1933,s.174

334.Bir Kadın Uyumada,Uyanış,N:1910-225,23 Mart 1933,s.266,S.D.G

335.Şehir Ucunda Yaz,Uyanış,N:1923-238,15 Haziran 1933,s.50.S.D.G

336.Boynu Bükük Kızlar,Uyanış,N:1923,15 Haziran 1933

337.Bahar,Servet-i Fünun,N:1928-243,27 Temmuz 1933,s.130

338.Sesler,Varlık,N:5,15 Eylül 1933.P

339.Büyük Gün:Cumhuriyetin Onuncu Yıl Dönümü,Servet-i Fünun,N:1941-256,29 Teşrîn-i Evvel 1933,s.361

340.İnkilap Yolunda,Uyanış,N:1943-258, 16 Teşrîn-i Sâni 1933,s.397

341.Elele Tutuşalım Dostlar,Uyanış,N:1957-272,22 Şubat 1934,s.199.S.D.G

342.Teselli, Bütün,C.1,N:1,Mart 1934,s.15,S.D.G

343.Hastanede,Uyanış,C.76,N:1972-287,7 Haziran 1934

344.Hasta Bakıcım,Uyanış,N:1981-296,9 Agustos 1934,s.163

345.Gecem,Yeni Türk,N:26,Eylül 1934,s.1670

346.Yeter ki Sen İyi Ol,Uyanış,N:1988-303,27 Eylül 1934,s.276.S.D.G

347.Tan Yolcusu,Uyanış,C.77,N:1997-312,29 Teşrîn-i Sâni 1934,s.13

348.Atatürk,Uyanış,N:2000-315, 20 Kânun-ı Evvel 1934,s.66

349.Hemşireler,Uyanış,N:2002-317,3 Kânun-ı Sâni 1935,s.83

350.Yılbaşı Tanında,Cumhuriyet,N:3820,3 Kânun-ı Sani 1935,s.4

351.Türk Ozanı Diyor,Cumhuriyet,N:3829,12 Kânun-ı Sâni 1935,s.4

352.1935,Uyanış,N:2004-319,17 Kânun-ı Sâni 1935,s.115

353.Gençler Haykırıyor :Dinle Kubilay,Uyanış,N:2007-322,7 Şubat 1935,s.163

354.Bir Yağmurlu Günde,Cumhuriyet,N:3859,11 Şubat 1935,s.4.S.D.G

355.Poker,Uyanış,N:2008-323,14 Şubat 1935,s.179

356.Eski Gence Yeni Gence,Cumhuriyet,N:3871,23 Şubat 1935,s.4

357.Balımız,Uyanış,N:2011-326,7 Mart 1935,s.226

358.Eski Kadına Yeni Kadına,Uyanış, N:2017-332,18 Nisan 1935,s.323

359.Sanatkar,Uyanış,N:2028,4 Temmuz 1935

360.Geçen Bir Şenlik İçin,Varlık ,C.3,N:49,15 Temmuz 1935.S.D.G

361.Akşam Bir Dua Gibi,Uyanış,N:2031-346,25 Temmuz 1935,s.135,S.D.G

362.Venüs'ün Kızları,Varlık,N:26,1 Agustos 1935,s.18

363.Yaz,Uyanış,N:2033-348,8 Agustos 1935,s.163.S.D.G

364.Dakikalar Saatler,Uyanış,N:2034-349,15 Agustos 1935,s.178

365.Bekleyiş,Ayda Bir,N:1,1 Eylül 1935.S.D.G

366.Ölen Bir Kurtizana,Varlık,N:52,1 Eylül 1935.S.D.G

367.Kenar Mahallelerden Geçerken,Uyanış,N:2039-354,19 Eylül 1935

368.Dizlerinde,Uyanış,N:2040-355,26 Eylül 1935,s.275.S.D.G

369.Nasılsınız,Ayda Bir,N:2,1 Teşrîn-i Evvel 1935.S.D.G

370.Ölüpte Dirildikten Sonra,Uyanış,N:2041-356,3 Teşrîn-i Evvel 1935

371.İdeal,Uyanış,N:2043-358,17 Teşrîn-i Evvel 1935,s.323

372.Ankara'nın Karşısında,Uyanış,N:2045-360,31 Teşrîn-i Evvel 1935,s.354

373.Hastane Koridorunda Gece,Ayda Bir,N:3,1 Teşrîn-i Sâni 1935,s.61

374.Ağaçlar,Varlık,N:57,15 Teşrîn-i Sâni 1935

375.Tepede,Ayda Bir ,N:4,1 Kânun-ı Evvel 1935,s.47

376.Denizde Ay,Ayda Bir,N:4,1 Kânun-ı Evvel 1935,s.47

377.Eriyişler,Ayda Bir,N:4,1 Kânun-ı Evvel 1935,s.47.S.D.G

378.Ninemim Şarkısı,Ayda Bir ,N:5,1 Kânun-ı Sâni 1936

378.Kalem,Ayda Bir ,C.2,N:6,1 Şubat 1936

379.Gölde Akşam,Ayda Bir,N:7,1 Mart 1936,s.20

380.Hastanın Başında,Ayda Bir,N:8,1 Nisan 1936

381.O Bakış,Uyanış,N:2068,-383,9 Nisan 1936,s.310

382.Hececiler Diyor ki:Bizim Şiirimizde Ankara,Uyanış,N:2069-384,16 Nisan 1936,s.322

383.Mum Işığı,Ayda Bir ,N:9,1 Mayıs 1936,s.35,S.G.Ö

384.Kayaya Vuran Güneş,Uyanış,N:2074-389,21 Mayıs 1936,s.402

385.J.W.Goethe'nin Balladlarından:Periler Kralı,Uyanış,N:2075-390, 28 May. 1936(Tr.Şr)

386.Bülbül,Ayda Bir ,N:10,1 Haziran 1936.S.G.Ö

387.Sineklerin Şarkısı,Okul ve Öğretmen,N:6,7 Haziran-Temmuz 1936

388.Şadırvan,Ayda Bir ,C.3,N:11,1 Temmuz 1936.G.H/E

389.Sevgiliye Masal,Uyanış,N:2080-395,2 Temmuz 1936,s.82

390.Hoş Göreler Ağlasak Da,Uyanış,N:2082-397,16 Temmuz 1936,s.115

391.Konakta Kervanlar,Uyanış,N:2084-399,30 Temmuz 1936,s.151

392.Romantik Şâir,Uyanış,N:2086-401,13 Agustos,1936,s.182

393.Bir An İçin,Uyanış,N:2087-402,20 Agustos 1936,s.195

394.Bir Hatıra Arkasından,Ayda Bir,N:12,1 Eylül 1936

395.Ada Akşamları,Ayda Bir,N:13,1 Teşrîn-i Evvel 1936

396.Üç Dulun Masalı,Uyanış,N:2095-410,15 Teşrîn-i Evvel 1936

397.Sezar,Uyanış,N:2098-413,5 Teşrîn-i Sâni 1936,s.370

398.Ulu Türk Marşı,Uyanış,N:2108-423,14 Kânun-ı Sâni 1937

399.Bir Bahçe Karşısında,Uyanış,N:2109-424,21 Kânun-ı Sâni 1937

400.Kar,Uyanış,N:2110-425,28 Kânun-ı Sâni 1937

401.Madde,Uyanış,N:2111-426,5 Şubat 1937

402.Gönül Bu,Uyanış,C.82,N:2131-446,24 Haziran 1937.S.D.G

403.Gün Batınca Adalar,Uyanış,C.83,N:2158-473,21 Kânun-ı Evvel 1937

404.Saat Yılbaşını Çalarken,Uyanış,N:2165-480,17 Şubat 1938,s.194

405.Sulara Dalan Gözler, Uyanış,N:2165-480,17 Şubat 1938.S.D.G

406.OAnda,Uyanış,N:2171-486,31 Mart 1938,s.290

407.Kuşlar Gibi,Uyanış,C.84,N:2181-496,9 Haziran 1938,s.38

408.Çamlıktan Geçerken,Uyanış,N:2190-505,11 Agustos 1938,s.178

409.İnsanlardan Uzak,Uyanış,N:2192-507,25 Agustos 1938,s.210

410.Kara Haber,Uyanış,N:2204-519,17 Teşrîn-i Sâni 1938,s.390

411.Uyuyor,Uyanış,C.85,N:2205-520,24 Teşrîn-i Sâni 1938,s.9

412.Uyuyor,Çığır,N:74-75,Kânun-ı Sâni 1939,s 19

413.Ümit,Uyanış,N:2215-530,2 Şubat 1939,s.76

414.Hece ile Rubâi,Uyanış,N:2216-531,9 Şubat 1939,s.178

415.Ne Zaman,Uyanış,N:2217-532,16 Şubat 1939,s.196

416.Romantik Şâir,Uyanış,N:2218-533,23 Şubat 1939,s.210

417.Yazık,Uyanış,N:2219-534,2 Mart 1939

418.Millî Şefi Dinlerken,Uyanış,N:2220-535,9 Mart 1939

419.Bir Ölüm,Uyanış,N:2221-536,16 Mart 1939

420.Senfoni,Uyanış,N:2222-537,23 Mart 1939

421.Atatürk Güneşimizdir,Uyanış,N,2224-539,6 Nisan 1939

422.Rüyalarım,Uyanış,N:2226-541,20 Nisan 1939

423.İdeal,Uyanış,N:2227-542,27 Nisan 1939

424.Bahar Sabahı,Kalem,N:12,1 Mayıs 1939,s.271

425.İlk Bahar,Kalem,N:12,1 Mayıs 1939,s.271

426.Bana Gülmeyen Bahar,Uyanış,N:2228-543,4 Mayıs 1939

427.Bahar, Yenigün,N:9, 6 Mayıs 1939

428.Nedâmet,Uyanış,N:2234-549,15 Haziran 1939

429.Diyana,Uyanış,N:2240-555,27 Temmuz 1939,s.148

430.Madam Bovary,Uyanış,N:2241-556,3 Agustos 1939,s.163

431.Ada'da Yaz,Uyanış,N:2245-560,31 Agustos 1939

432.Polonya,Uyanış,N:2248-563,21 Eylül 1939

433.Bir Yıl Sonra,Uyanış,N:2256-571,16 Teşrîn-i Sâni 1939

434.Hicran Ninnisi,Uyanış,N,2257-572,23 Teşrîn-i Sâni 1939,s.5

435.Bir Günün Besteleri,Uyanış,C.87,N:2258-573,30 Teşrîn-i Sâni 1939,s.21

436.Tahassür,Uyanış,N:2259-574,7 Kânun-ı Evvel 1939

437.Suların Ucundan,Uyanış,N:2262-577,28 Kânun-ı Evvel 1939

438.Erzincan'ım,Uyanış,N:2263-578,4 Kânun-ı Sâni 1940

439.Kafes,Uyanış,2264-579,11 Kânun-ı Sâni 1940

440.Dünkü ve Bugünkü Şâirlere:Yolculuk Şarkısı,Uyanış,N:2267-582,1 Şubat 1940, s.16

441.İnsan Kalbi,Uyanış,N:2270-585,22 Şubat 1940,s.210

442.Anamın Hatırası,Uyanış,N:2271-586,29 Şubat 1940,s.240

443.Özleyiş,Uyanış,N:2274-589,21 Mart 1940

444.Nurullah Ataç ve Tercüme İşleri,Akbaba,N:323,28 Mart 1940,s.12

445.Sulara Karşı,Uyanış,C.88,N:2288-603,27 Haziran 1940

446.Ayrılık,Uyanış,N:2296-611,22 Agustos 1940

447.Son Kandile Kadar,Uyanış,N,2300-615,19 Eylül 1940

448.Millî Şefi Dinlerken,Uyanış,N:2306-621,31 Teşrîn-i Evvel 1940

449.Mektebimde Bir Gün,Galatasaray,N:1,Teşrîn-i Sâni 1940,s.26

450.Ölen Dostumun Arkasından,Uyanış,N:2316-631,9 Kânun-ı Sâni 1941

451.Takdis,Yarım Ay,N:127,15 Şubat 1941,s.5

452.Gözlerim,Uyanış,N:2237-642,27 Mart 1941,S.G.Ö

453.Bir Amirale,Uyanış,C.90,N:2338-653,12 Haziran 1941,s.17

454.Yanmış Bir Köşkün Taraçası Önünde,Uyanış,N:2341,3 Temmuz 1941,s.48

455.Korkulu Çayır,Uyanış,N:2343-658,17 Temmuz 1941

456.Dua,Uyanış,N:2348-663,21 Agustos 1941

457.Dil'de Gece,Uyanış,N:2349-664,28 Agustos 1941,s.174

458.Agustos,Son Posta,N:3981,30 Agustos 1941,s.4

459.İlk Teşrîn,Son Posta,N:4039,29 Teşrîn-i Evvel 1941,s.4

460.Ebedî Meşale,Uyanış,N:2360-675,13 Teşrîn-i Sâni 1941

461.Sularda Akşam,Çınaraltı,N:19,13 Kânun-ı Evvel 1941,s.7

462.Sesler,Uyanış,C.91,N:2371-686,29 Kânun-ı Sâni 1942,s.122.P

463.İnönü ve Barış,Uyanış,N:2374-689,19 Şubat 1942

464.Görüyor Musunuz,Doğuş,Uyanış,N:2376-691,5 Mart 1942

465.Doğuş,Uyanış,N:2376-691,5 Mart 1942

466.Gelişin,Çınaraltı,C.2,N:33,21 Mart 1942,s.8

467.Sensizliğim, Servet-i Fünun,N:2380-695,2 Nisan 1942,s.231

468.Üstünde Bir Yıkık Yuvanın,Uyanış,N:2380-695,2 Nisan 1942

469.Gece Antakya Yolunda,Uyanış,C.92,N:2387-702,21 Mayıs 1942

470.Bir Taşın Üstünde,Uyanış,N:2389-704,4 Haziran 1942

471.Hülya,Uyanış,N:2395-710,16 Temmuz 1942

472.Hülya,Çınaraltı,N:44,25 Temmuz 1942,s.8

473.Balıklar,Varlık,C.13,N:222,1 Teşrîn-i Evvel 1942

474.İtiraf,Varlık,N:223,15 Teşrîn-i Evvel 1942.B.Y

475.Ebedî Ses,Uyanış,N:2412-727,12 Teşrîn-i Sâni 1942

476.Gidiyor,Uyanış,C.93,N:2415-730, 3 Kânun-ı Evvel 1942.

477.Uyusun,İstanbul,C.1,N:4,15 Kânun-ı Sâni 1944,s.13,S.G.Ö

478.Yola Düşerken Türkü,İstanbul,N:5,C.1, 1 Şubat 1944,s.7

479.Bir Dağ İstasyonunda,İstanbul,N:6,C.1,15 Şubat 1944,s.9

480.Çardak Gölü,İstanbul,N:7,C.1,1 Mart 1944,s.5

481.Pamukkale'de Travanterler,İstanbul,N:8,C.1,15 Mart 1944, s.2

482.Mart 1948,Türk Tiyatrosu,N:213,1 Mart 1948

483.Kalem,Kalem,N:2,Eylül-Ekim 1948,s.1

484.Hatıralar,Son Posta,N:1604,27 Mart 1949,s.4

485.Hülya,Hisar,N:11,10 Mart 1951,s.7

486.Ümitsizce,Hisar,C.2.N:23,1 Mart 1952,s.13

487.Uzaklara,Türk Dili Dergisi,C.5,N:57,Haziran 1956,S.G.Ö

488.Can Sıkıntısı,Türk Dili Dergisi,N:58,Temmuz 1956

489.Yalnızlık,Türk Dili Dergisi,C.7,N:79,1 Nisan 1958,S.G.Ö./.P

490.Bir Saat Çalar,Türk Dili Dergisi,C.11,N:123,Aralık 1961.S.G.Ö

491.Hayalleriyle,Türk Edebiyatçılar Birliği 1962 Yıllığı,s.33

492.Sozsuz Gecelerin Ötesinde,Türk Dili Dergisi,N:131,Agustos 1962,S.G.Ö

493.Odalar,Türk Dili Dergisi,C.13,N:151,1 Nisan 1964

494.Hangi,Türk Dili Dergisi,N:155,1 Agustos 1964

495.Albert Samain'in Akşamı,Hayat,C.6,N:27,Mart 1966,s.6

496.Kar Yağıyor,Hayat,N:30,Haziran-1966,s.29

497.Son Kırlangıç Sürüsü,Defne,N:10,7 Haziran 1966

498.Mutluluk,Defne,N:11,14 Haziran 1966

499.Çığlık,Hayat ,N:31,Temmuz 1966,s.5

500.Bir Gece,Hayat,N:32,Agustos 1966,s.11

501.Karanlıkta Sesler,Defne,N:22,30 Agustos 1966

502.Kar,Hayat,N:33,Eylül 1966,s.10

503.Yine Herşey Güzel,Hayat,N:35,Kasım 1966,s.16

504.Uyuyor,Türk Kadını,N:7,Aralık 1966

505.Sayfiyeler,Hayat, N:36,Aralık 1966,s.10

506.Radyoda Bir Tango Dinlerken,Defne,N:39, Mart 1967

507.Kendime, Defne,N:42,Haziran 1967

508.Rüyam ,Hisar,N:43,Temmuz 1967,s.14

509.Sevgiyi Yaşatan Gönlünde,Defne,N:43,Temmuz 1967,s.14

510.Gözlerin Varsa,Hisar ,N:44,Agustos 1967,s.4

511.Zaman Bir Hatıradır,Hisar,N:46,Ekim 1967,s.10

512.Göle Koşan Atlar,Hisar,C.8,N:51,Mart 1968,s.17

513.Postacı,Güvercin ,C.3,N:23,1 Nisan 1968

514.Uzaklaşan Sesler,Hisar,N:53,Mayıs 1968,s.9

515.Pamukkale'de Öğle,Hisar,N:56,Agustos 1968,s.11

516.Kuşlar,Hisar,N:57,Eylül 1968,s.9

517.Maya,Güvercin,N:28,1 Eylül 1968

518.Kuşcağızlarıma Ağıt,Hisar ,N:58,Ekim 1968,s.4

519.Bahar,Güvercin,N:29,1 Ekim 1968

520.Namık Kemal, Mithat Paşa ve Resimleri,Güvercin, N:30, Kasım 1968

521.O Sonsuzlukta,Hisar,C.9,N:62,Şubat 1969,s.6

522.Eski Yüzler,Güvercin,C.4,N:36,Mayıs 1969

523.Hayalini Unutamam,Hisar,N:65,Mayıs 1969,s.10

524.Şaziment,Güvercin,N:38,Temmuz 1969

525.Karagöz,Güvercin,N:43,Aralık 1969

526.Psiko-Fantastik Fantezi:Uykuda Bir Adam Konuşuyor, Hisar ,N:72, Aralık 1969, s.5

527.Masaldaki Keloğlan,Güvercin,C.5,N:47,Nisan 1970

528.Koyda Akşam,Hisar,C.10,N:75,Nisan 1970,s.6

529.Bugünkü Sâdabat,Güvercin,N:49,Haziran 1970.G.H

530.Uyusun,Güvercin,N:50,Temmuz 1970.S.G.Ö

531.Günler Geçiyor,Hisar,N:79,Temmuz 1970

532.Güneş Yılı'na Senfoni,Güvercin,N:51,Agustos 1970

533.Bir Garibe Ağıt,Güvercin,N:54,Kasım 1970

534.Mektup,Hisar ,N:84,Aralık 1970,s.22(Tr.Şr)

535.Vatan Destanı,Adalet,2 Mart 1971

536.Halit Fahri Ozansoy'un Son Şiiri,Varlık,Mayıs-1971,N:764,s.11

537.Son Vapur Yolcuları,Milliyet-Sanat,N:172,20 Şubat 1976,s.10

538.Kayboluş, Milliyet-Sanat,N:172,20 Şubat 1976,s.10

539.Nasılsınız?, Milliyet-Sanat,N:172,20 Şubat 1976,s.10

540.Vatan Destanı,Zaman,24 Temmuz 1996,N:345,s.14

Halit Fahri'nin tespit edebildiğimiz birkaç manzumesi de değişik kitaplarda yayınlanmıştır

541.Dördüncü Kitap,Nisan 1336(5 Tane Şiir)

542.Altıncı Kitap,Karabet Matbası,İstanbul,Temmuz- 1336,(3 Tane Şiir)

543.Yedinci Kitap,Karabet Matbası,İstanbul,Kânun-ı Evvel 1336,(2 Tane Şiir)

544.Altınordu,Edebî Kıraat Numuneleri,1926,s.10

545.Sonbahar, Edebî Kıraat Numuneleri,1926,s.271

Halit Fahri'nin şiir kitaplarında yer aldığı halde dergi ve gazetelerde yayınlanmamış manzumeleri de vardır.Bu şiirlerin kitaplara göre dağılımı şöyledir:

Efsaneler:Yolcular

Sonsuz Gecelerin Ötesinde:Ninni,Bir An'nın Eşiğinde,Yağmur ve Ölüler,Dedikodu Ruhlar, İlk Acı,Hastahanede Son Gecesi,Eyüp Mezarlığında,Sigarası Sönen Adam,Yaş Adam Ağlamakta, O Zaman,Rüyama Gir İstiyorum,Niçin,Mezarının Başında,Her Gece,B Kitapta Yaşıyorsun, Hep O,Gariplik,Sensiz Saatler,Dua,Bir Rüya ki,Bahçemde Yağmu Belki Onun Sesi Gelir,Bugün Kar Yağıyor,Her Şeyde,Bir Göç Akşamında,Sen Yaşamıştı Değil mi?,Ne Kadar Yalnızım,1937 Yılbaşı Gecesinde,1967 Yılbaşı Gecesinde,Hep Sen Terasta Bir Koltuk Boş,Bir Yaz Öğlesinde,Bir Serçe Bir Dal,Onu Gördüm,Duvarda,Gec

Uyuyan Kadın, Eskiden de,Unutmuşum,Ada'dan Ayrılırken, Bakırköy Akşamları, Hatıra Pan

Paravan:Gazinoda,Sonbahar

Sulara Dalan Gözler:Deniz ve Kalbim,Gurbet Işığı,Gölde Sabah,Ninemin Şarkısı,Gec Terennümü,Sarı Saçlar,Kıyıda Yaz

Cenk Duyguları:Orduya,Köyden Çıkarken,Asker Türküsü,İstasyonda,Türk Askerine Yıldızların Hediyesi,Karavana Başında,Gece Hücumu,Aya Sordum,Bükülmez Dal,Hilâl Ahmer, Şehid,Türklük Ölmez,

Zakkum:Mukaddime,Ekânim,Akbabalar,Davet,Ölüm,Terennüm,Son Sözüm,

Gülistanlar Harabeler:Gülistanlar Harabeler,Yetimler,Batan Güneş,Bahar Gecesi, Yağmu İlk Ayrılık,Acı Hatıralar,Yolcular,Mezarın Başında,Ölüm ve Kadeh,Zerdüşt,Haman Çemşid, Odalıklar,Kâfir.

d).Makaleler:

Abdullah Cevdet[Karlıdağ],Alemdar Gazetesi Müdüriyetine,Alemdar,N:241(131),10 Kânun-ı Evvel 1328

Adil Altay,Halit Fahri Ozansoy'un İki Tenkit Yazısına Dair Notlar,Çığ,N:11,Teşrîn-i Sâni 1942,s.18

Ahmed Faik,Sahne Faliyetleri;Sönen Kandiller,İçtihat,N:221,1 Şubat 1927, s.4249

A.H,Şâirlerin Dördüncü Kitabı,İkdam,N:8370,2 Haziran 1920,s.2

Ahmed Hâmit,Temâşa Musahabesi:Baykuş,Servet-i Fünun,N:1459,1 Temmuz 1336, s.26

Ahmet Haşim,Halit Fahri Bey, İkdam,Yıl:37,N:11464,23 Mart 1929,s.1

Ahmet Haşim,O Belde,Şiir ve Tefekkür,N:1,20 Agustos 1325,s.5

Ahmet Haşim,Yollar,Musavver Muhit,N:9,18 Kânun-ı Evvel 1324,s.131

Ahmet İhsan Tokgöz,Halid Fahri,Gavsi Ozansoy ve Servet-i Fünun Yurdunda Sevgili Arkadaşlarıma, Uyanış,N:2200-515,20 Teşrîn-i Evvel 1938,s.322

Ahmet İhsan Tokgöz ,Konuşalım,Uyanış,N:2196-511,22 Eylül 1938,s.274

Ahmet Kabaklı,Ozansoy'dan,Tercüman,N:1082,22 Ekim 1964,s.6

Ahmet Muhip[Dranas],Hergün Bir Mesele,Akşam,N:6240,1 Mart 1936,s.5

Akbaba,Tatlı Sert:Vukuu Değil,Akbaba,N:406,11 Kânun-ı Evvel 1941

Akbaba,Bâbıâli Mektupları:Mektup,Akbaba,N:405,4 Kânun-ı Evvel 1941

Akbaba,Dert Ortağı,Akbaba,N:403,6 Teşrîn-i Sâni 1941

Akbaba,Kara Liste,Akbaba,N;316,8 Şubat 1940,s.5

Akbaba,Tasarruf Haftası,Akbaba,N:309,21 Kânun-ı Evvel 1939

Akbaba,Matbuat Futbol Takımı,Akbaba,N:187,6 Agustos 1937,s.6

Akşam,Halit Fahri Ozansoy Vefat Etti,Akşam,24 Şubat 1971,s.7

Akşam,Şiir ve Nesir, Birinci Kitap,Akşam,N:476,17 Kânun-ı Sâni 1336

Alemdar,Kurul,Alemdar Gaz,N:619,4 Eylül 1336,s.1

Alemdar,Ayna,Alemdar,N:138-79,9 Teşrîn-i Evvel 1328,s.3

Ali Ekrem[Bolayır], Hatıralar,Servet-i Fünun,N:1555-81,3 Haziran-1926,s.38

Ali Kemal Meram,Halid Fahri Ozansoy'un Şiirleri;Sulara Dalan Gözler,Uyanış, N:2174-489, 21 Nisan 1938,s.340

Ali Naci[Karacan],Temâşa Musahabesi,Baykuş,Tasvir-i Efkar,N:2029,3 Mart 1333, s.3

Ali Naci[Karacan],İkinci Cevap,Rübab ,N:30,2 Agustos 1328,s.338

AnnaTuray,Tiyatrodan Haberler,Şehir Tiyatrolarının Evreleri,Türk Tiyatrosu, N:445, Agustos 1995,s.8

Aykut Oray,Soruşturmamız:Cevap Veren Halit Fahri Ozansoy,Tiyatro Dergisi,N:6, Mart-1967, s.32

Bazı Edip ve Mütefekkirlerimizin Fikret Hakkındaki Mütalea vē İhtisasları, Galatasaray, N:11,24 Kânun-ı Evvel 1931,s.25

Behçet Necatigil,Beşinci Ölüm Yıldönümünde Halit Fahri,Milliyet-Sanat,N:172,20 Şubat 1976, s.10

Bilgay Esemenli,Beş Hececiler ve Hayat Mecmuası,Tarih ve Edebiyat, N:4(196), 1 Nisan 1981,s.70

Bilge Ercilasun,Halide Nusret Zorlutuna'nın Şiir Dünyası,Töre,N:158,Temmuz 1984, s.13

Burhaneddin Ali,Zavallı Sahne Hayatımız,İkdam,N:1068, 13Nisan 1925 ,s.7

Bülent Nuri,Bazı Yeni Cereyanlar,Servet-i Fünun,N:1813-128,14 Mayıs 1931,s.370

Büyük Mecmua,En Güzel Eseri Kim Yazdı?,Büyük Mecmua,N:12,2 Teşrîn-i Evvel 1919, s.187

Büyük Mecmua,En Güzel Eseri Kim Yazdı?,Büyük Mecmua,N:11,18 Agustos 1919, s.169

C.Ekrem,Son Çıkan Neşriyat:Yeni Çıkan Kitaplar;Paravan,Resimli Ay,N:2,Nisan 1929, s.34

Cem,Modern Bir Piyes,Cem,N:4,5 Kânun-ı Sâni 1928

Cenab Şahabettin,Vezin ve Ahenk Meselesi,Servet-i Fünun,N:1604,12 Mayıs 1927,s.402

Cenab Şahabettin,Manzum Tiyatro ve Sönen Kandiller,Servet-i Fünun,N:1597-123, 24 Mart 1927,s.290

Cumhuriyet,Ozansoy Öldü,Kalmık Defnedildi,Cumhuriyet,N:16730, 24 Şubat 1971,s.7

Çetin Altan,Sonsuz Gecelerin Ötesinde,Milliyet,N:4908, 26 Ocak 1964,s.3

Çığır,Güldüren Adam,Çığır,N:5,Mayıs-1933,s.18

Dârülbedayi,On Yılın Destanı,Dârülbedayi,N:43,29 Teşrîn-i Evvel 1933

Dergah,Gülistanlar Harabeler,Dergah,N:33, 20 Agustos 1338, s.142

Devlet Tiyatrosu,"Kültür Sanat Sitesi ve Devlet Tiyatrosu",Devlet Tiyatrosu, Özel Sayı,Nisan-1969,s.12

Dünya,Halit Fahri Ozansoy,Hatıralarını Anlatıyor,Dünya,N:6139,27 Temmuz 1964, s.5.

Dünya,Halit Fahri Ozansoy Hatıralarını Anlatıyor,Dünya,N:6138, 26 Temmuz 1964, s.5

Edebiyat Alemi:Bir Anket Münasebetiyle,Akşam,N:364,27 Eylül 1335,s.5

Enver Konanç,Hecenin On Şâiri,Servet-i Fünun,N:2429,29 Nisan 1943,s.156

Ercümen Behçet[Lav],Kurun,N:6545,2 Nisan 1936,s.6

Ercümend Behzat[Lav],Hücum-Maskeler Düşerken,Şebab,N:15,5 Teşrîn-i Sâni 1336, s.275

Ercüment Ekrem [Talu],Kaldırılan Kazan Münasebetiyle,Son Posta,N:3400,15 Kânun-ı Sâni 1940, s.2

Ergun Hiçyılmaz,Dersaadet'te Gayri Müslim Sanatçılar,Yeni Yüzyıl, N:766,19 Ocak 1997, s.15

Faruk Kadri Timurtaş,Halit Fahri Ozansoy İçin,Tercüman,N:3364,26 Şubat 1971,s.2

Faruk Nafiz[Çamlıbel],Tenkidât-ı Edebiyye;Gülistanlar Harabeler,İleri,N:1622,12 Agustos 1338, s.3

Faruk Nafiz[Çamlıbel],Türk Sahnesinde Mevzun Piyesler,Temâşa,N:20 1 Mart 1336, s.14

Fevziye Abdullah Tansel,Son Eseri Münasebetiyle,Halit Fahri'nin Şiirleri Hakkında Bir Kaç Söz,Ülkü, C.II,N:65,Temmuz 1938, s.445-454

Gavsi Ozansoy,Beş Kuşak Konuşuyor,Haber,N:2843, 8 Şubat 1967,s.3.3[869]

[869] Son sayı,2888, 28 Mart 1967,s.3

Gavsi Ozansoy,Mısralarda Yaşayan Aşklar, Tercüman,N:860, 10 Mart 1964,s.5.3[870]
Gavsi Ozansoy,Edebî Anket;Çoğunluk Eskilerin İnkarına Taraftar Değil,Tercüman, N:447, 5 Ocak 1963,s.1
Gavsi Ozansoy,Edebiyatımızda Dünküler mi Bugünküler mi Daha Kuvvetli? Tercüman, N:398, 17 Kasım 1962,s.1
Gavsi Ozansoy,Tasfiye Lazım,İstiklal Gaz,N:3,5 İkinci Kânun 1940,s.5
Gavsi Ozansoy,Eski-Yeni,Servet-i Fünun,N:2265-580,18 Kânun-ı Sâni 1939,s.130
Gökhan Akçura,Behzat Butak Efsanesi,Türk Tiyatrosu,N:445, Agustos 1995,s.25
Hâfi Kadri Alpman,Şovalye Şâirimiz Halit Fahri Ozansoy,Güvercin, N:50(28) Temmuz 1970
Hakkı Tahsin,Bataklıkta Münasebetiyle Şahabettin Süleyman Bey'e,Rübab, N:22, 14 Haziran 1328,s.243
Hakkı Süha Gezgin, Edebi Portreler,Halit Fahri,Yeni Mecmua,N:59,14 Haziran 1940
Hâkimiyet-i Milliye,Temâşa Hayatı,Hakimiyet-i Milliye,N:922,23 Eylül 1339,s.4
Haldun Taner,Halit Fahri Ozansoy,Tiyatro-70 Dergisi,N:11,Nisan 1971
Halide Nusret Zorlutuna,Değerli Şâir Halit Fahri Ozansoy,Hisar,N:88,Nisan 1971,s.7
Halk Şiirimizin Sesiyle,Edebiyat Gaz,N:12,Eylül 1996,s.5
Hayat,Dârülbedayi'in On Beşinci Senesi,Hayat,N:122,28 Mart 1929
Hececilerden Sonra Yeni Nesli Tanıtıyoruz,Kurun Gaz,N:6532,20 Mart 1936, s.1
Hıfzı Tevfik[Gönensay],Sanatta Meslek,Şâir Nedim,N:8,6 Mart 1919,s.113
Hıfzı Tevfik[Gönensay],Hece Aruz,Şâir Nedim,N:6,20 Şubat 1919,s.76
Hıfzı Tevfik [Gönensay],Ney,Safahat,N;1,6 Mart 1330,s.2
Hikmet Feridun [Es],Halit Fahri Ozansoy Diyor ki,Akşam Gaz,N:7314,27 Şubat 1939, s.7
Hikmet Feridun[Es],Hergün Bir Anket:Aruz Veznine Dönmek Zamanı Artık Gelmiştir, Akşam Gaz, N:5353, 4 Eylül 1933,s.4.
Hikmet Feridun[Es],Hergün Bir Anket,Çapkın Adam Iztırap Çeker mi,Çekmez mi?, Akşam Gaz,N:5348, 30 Agustos 1933,s.4
Hisar,Halit Fahri Ozansoy'un Biyografisi,Hisar,N:88,Nisan 1971,s.10
Hürriyet, Merhum yazar Halit Fahri Ozansoy'un Kitapları Galatasaray Lisesi İle Beyazıt Kütüphanesine Kaldı,Hürriyet Gaz,N:8204,28 Şubat 1971,s.3

3[870] Son sayı,869,19 Mart 1964,s.5

Hüseyin Cahit [Yalçın],Yeni Türk Edebiyatı,Fikir Hareketleri,N:164,13 Kânun-ı Evvel 1936, s.113

Hüseyin Cahit[Yalçın],Matbuat Hayatı:Hayalet,Fikir Hareketleri,N:130,18 Nisan 1936, s.411

Hüseyin Suat[Yalçın],Baykuş,Dersaadet Gaz,N:106,18 Teşrîn-i Evvel 1336

H.Ş,Baykuş,Tercüman-ı Hakikat, 5 Mart 1917

İbrahim Hoyi,Kitaplar Arasında:Halit Fahri'nin Son Romanı;Aşıklar Yolunun Yolcuları, Son Posta, N:3412, 23 Kânun-ı Sâni 1940,s.6

İbrahim Hoyi,Kitaplar Arasında,Baykuş,Son Posta,N:2362,28 Agustos 1939,s.6

İbrahim Hoyi,Kitaplar Arasında:Edebiyatçılar Geçiyor,Son Posta,N:3166,24 Mayıs 1939,s.6

İbrahim Necmi [Dilmen],Baskın, Vatan Gaz,N:722, 13 Nisan1925, s.4

İbrahim Necmi[Dilmen],Kırkından Sonra,Vatan Gaz,N:372, 21Nisan 1924,s.4

İbrahim Necmi[Dilmen],Temâşa Hayatı:Hazan Yuvası,Vakit,N:1342,5 Kânun-ı Evvel 1337

İbrahim Necmi[Dilmen],Temâşa Tenkidi:Kendini Bil,Vakit Gaz,N:589,17 Haziran 1335,s.4

İkdam Gazetesi,[Yeni Nesil'in İlanı],N:5599,23 Eylül 1338,s.5

İlhami Bekir[Tez],(Anket Cevabı),Kurun Gaz,N:6545-485,2 Nisan 1936,s.6

İmset,Edebiyat Aleminde Kaldırılan Kazan,Son Posta,N:3404,19 Kânun-ı Sâni 1940,s.4

İmzasız,Baykuş,İkdam,N:7212,10 Mart 1333,s.2 .3[871]

İsmail Galip Arcan,Halit Fahri Ozansoy'dan Bir Hatıra,Güvercin,N:58,Mart 1971

İsmail Hakkı,Türkiye'de Tiyatro Müellifi Yok mu?,Yeni Adam,N:9,26 Şubat 1934, s.7

İsmail Parlatır,Baykuş,Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi,Dergah Yayınları,İstanbul-1977, C.1, s.358

İsmet Hulusi,Şehir Tiyatrosunda,Korkunç Gece,Son Posta,N:3109,28 Mart 1939,s.4

İsmet Hulusi,Mizah:Akademi,Son Posta,N:3064,11 Şubat 1939,s.4

İsmet Hulusi,Sulara Dalan Gözler,Son Posta,N:3042,17 Kânun-ı Sâni 1939,s.4

İsmet Hulusi,Mizah:Bu Da Bir Deniz Konferansı,Son Posta,N:2564,19 Eylül 1937,s.4

İsmet Hulusi,Mizah:Şâirlerin Toplantısı,Son Posta,N:2521,7 Agustos 1937,s.6

Kadircan Kaflı, Sonsuz Gecelerin Ötesinde,Tercüman,N:818,26 Ocak 1964,s.4

Kadri Kemal,On Yılın Destanı,Servet-i Fünun,N:1940-255,19 Teşrîn-i Evvel 1933,s.322

Kalem Mec,Bir Sipahinin Romanı,Kalem,N:11,1 Nisan 1939,s.241

Kazım Nâmi Duru,Hayır Milli Edebiyat Bizde Henüz Doğmadı,Son Posta, N:2357, 23 Agustos 1939,s.7

Kazım Nâmi Duru,Edebî Bir Konuşma,Varlık,C.12,N:146,1 Agustos 1939,s.42

Kazım Nâmi [Duru],Halit Fahri'ye Diyeceklerim,Varlık,N:5,15 Eylül 1933,s.68

Kazım Sevinç,Bugünkü Renksiz Edebiyat,Servet-i Fünun,N:1631-157,18 Teşrîn-i Sâni 1927, s.7

Kazım Sevinç,Edebiyat Hakkında Birkaç Söz,Servet-i Fünun,N:1627-153,20 Teşrîn-i Evvel 1927,s.66

Kedi Pençesi,Bir Piyes ve Bir Ses Meselesi,Servet-i Fünun,N:1840-155,19 Teşrîn-i Sâni 1931,s.391

Kemal Rağıp ,Bizde Temâşa:Dârülbedayi'de Ramazan Temsilleri,Kırkından Sonra, İleri Gaz, N:2219,21 Haziran 1340

Kemal Rağıp,Temâşa Tenkidi :Hazan Yuvası,Yeni Şark Gaz,N:65,5 Kânun-ı Evvel 1337

Kızılsencer Koca, Halit Fahri de Göçtü,Güvercin,C.6,N:57,Şubat 1971

Mahmut Şevki,Paravan, Fikirler,N:50,15 Mart 1930,s.15

Mehmet Akay,Halit Fahri Ozansoy,Adalet Gaz, 2 Mart 1971

Mehmet Behçet Yazar,Edebiyatçılarımızı Tanıyalım,Halit Fahri Ozansoy,Yedigün, N:404, 3 Kânun-ı Evvel 1940,s.13

Mehmet Çınarlı,Hecenin Beş Şâirinden Biri Daha Gitti,Hisar,N:88,Nisan 1971,s.3

Mehmet Çınarlı,Haftada Birgün,Hisar,N:69(144),Eylül 1969,s.3

Mehmet Fahri,Rüya mı Hakikat mi?Hamilton Ayda'dan Tercüme,Alemdar,N:120-29, 23 Agustos 1327,s.2

Mehmet Fahri,Tıp Sohbetleri,Malumat Gaz,14 Agustos 1314,C.7,N:147, s.6

Mehmet Fuad[Köprülü], Yapma Edebiyat ,Büyük Mecmua, 6 Mart 1919,N:1,s.8

Mehmet Fuad[Köprülü],Yamaçlarda Kaval,Şâir ,N:3,26 Kânun-ı Evvel 1918,s.36

Mehmet Sadık,Bir Muhakeme-i Edebiyye,Peyam-ı Sabah Edebî Nüsha,N:69-26,15 Şubat 1336, s.3

---

[871] Halit Fahri'ye makalenin Ahmet Cevdet tarafından kaleme alındığı söylenmiştir.(Ozansoy,1964-b:92)

Melahat Özgü,Luigi Pirandello,Tiyatro Araştırmaları,N:1,1970,s.155. 3[872]

Milliyet, Ozansoy Vefat Etti,Milliyet,N:8370,24 Şubat 1971

M.M.Bir Kaç Mülahaza Baykuş,Tanin,N:2973,22 Mart 1333,s.3

M.M.Temâşa Hayatı:Baykuş,Tanin,N:2963,12 Mart 1333,s.3

M.M,Temâşa Hayatı:Baykuş,Tanin,N:2959,8 Mart 1333,s.3.

Mualla Ulunay,Benim Aziz Dostum Halit Fahri Ozansoy,Güvercin, N:58(36), Mart 1971

Muammer Lütfü,İki Tevzih,Servet-i Fünun ,N:1667-193,26 Temmuz 1928,s.163

Muammer Lütfü,Yanardağ,Servet-i Fünun,N:1665,12 Temmuz 1928,s.127

Muhyiddin Raif,Bir Makale-i Edebiyye,Peyam-ı Sabah Gazetesi Edebî Nüsha,N:22,8 Kânun-ı Sâni 1336

Muhsin Ertuğrul,Halk Tiyatrosu Temsilleri,Vakit,29 Teşrîn-i Evvel 1338,s.3

Muhsin Ziya,Ozansoy'un Ardından,Tercüman,N:3383,17 Mart 1971

Munis Faik [Ozansoy],Mektep Kasidesi,Galatasaray,N:7,15 Nisan 1931,s.2

Mustafa Baydar,Halit Fahri Ozansoy Anlatıyor,Varlık,N:496,15 Şubat 1959, s.11

Mustafa Necati Karaer,Edebiyatçılar Geçiyor,Hisar,N:40,Nisan -1967,s.2

Mustafa Özbalcı,Halit Fahri'nin Ardından,Hisar,N:88,Nisan 1971,s.9

Muzaffer Uyguner,Halit Fahri'nin Çevresindeki Edebiyatçılar;Edebiyatçılar Çevremde, Hisar,N:80,Agustos 1970,s.24

Mürsel Arıcı,Hecenin Beş Şâirinden Halit Fahri Ozansoy'un Şiiri Üzerine,Türk Kültürü, N:258,Ekim 1984,s.659

M.Şakir Ülkütaşır,Fuat Köprülü'nün Bazı Basın Hatıraları,Türk Kültürü,N:47,Eylül-1966, s.975

Nahit Sırrı[Örik],Halit Fahri Bey'in Şiirleri,Uyanış,N:1702-17,28 Mart 1929, s.263

Nazım Hikmet Polat,Halid Fahri Hakkında Bir Kitap Münasebetiyle,Cumhuriyet Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,Sosyal Bilimler Dergisi,N:8,Haziran-1987,s.113

Nazım Hikmet Polat,Yeni Nesil Tarafından Rübab Mecmuası'nda Fecr-i Atiye Karşı Yürütülen Mücadele,Türk Dünyası Araştırmaları,C.2,N:19,Agustos 1982,s.138

Nazım Hikmet Polat,Hüseyin Rahmi'nin Cadı Romanı Hakkında Münakaşalar,Türk Dünyası Araştırmaları,N:21,Aralık-1982,s.187

Necip Fazıl [Kısakürek],Uyanış,Ağaç,N:10,16 Mayıs, 1936

Necip Fazıl[Kısakürek],Manzara,Ağaç,N:9,9 Mayıs 1936

Necip Fazıl [Kısakürek],Curcuna Hakkındaki Bütün Fikrimiz,Ağaç,N:6,18 Nisan 1936, s.15

Necip Fazıl [Kısakürek],Gençlere,Anket,Ağaç,N:6,4 Nisan 1936,s.12

Necmi Onur,Edebiyat Dünyasından Bir Değer Daha Gitti,Yeni Gazete,N:2232,2 Mart 1971, s.8

Nihad Sami Banarlı,Beş Hececiler ve Okul Adları,Meydan,N:481,9 Nisan 1974,s.25

Nurullah Ataç,Baykuş,Haber Akşam Postası,N:2693,12 Agustos 1939,s.3

Nurullah Ataç,Poil de Carotte,Haber Gaz,N:2016,25 Agustos 1937,s.2

Nurullah Ataç,Hatırata Dair,Son Posta,N:2335,30 Kânun-ı Sâni 1937

Nurullah Atâ,Yeni Kitaplar:Hayalet,Ayda Bir,N:7,1 Mart 1936,s.85

Nurullah Atâ,Dârülbedayi'de Kaynanam,Akşam,N:1650,26 Nisan 1923,s.4

Nurullah Atâ,Türk Tiyatrosunda Leyla ve Baykuş,Dergah,N:15, 20 Teşrîn-i Sâni 1337

Nurullah Tilgen, Bir Fransız Tiyatro Yazarı[Paul Arnold] Şehrimizde,Sanat Dünyası, N:62, 16 Eylül 1958

Nusret Safa Çoşkun,Gavsi Ozansoy,Güvercin,N:48(26), Mayıs 1970

Nusret Safa Çoşkun,Şâirler Arasında Anket,Şiir İfrazat mıdır?Son Posta, N:3650,24 Eylül 1940

Nusret Safa Çoşkun,Genç Edip ve Şâirler Eskilere Hücuma Devam Ediyorlar,Son Posta, N:3402, 17 Kânun-ı Sâni 1940

Nusret Safa Çoşkun,Genç Şâir ve Muharrirlerin Hücumları Şiddetlendi,Son Posta, N:3399, 14 Kânun-ı Sâni 1940, s.1

Nusret Safa Çoşkun,Genç Şâir ve Ediplerin Tasfiyesini İstedileri Eskiler, Son Posta, N:3398, 13 Kânun-ı Sâni 1940,s.4

Nusret Sefa Çoşkun,Genç Şâir ve Ediplerin Tasfiye Edilmesini İstedikleri Eskiler,Son Posta, N;3397,12 İkinci Kânun 1940,s.1

Oktay Akbal,Türk Edebiyatı,Servet-i Fünun,N:2366,25 Kânun-ı Evvel 1941,s.68

Orhan Seyfi [Orhon], Halit Fahri,Son Havadis,25 Şubat 1971

Orhan Seyfi [Orhon],Halit Fahri Ozansoy,Zafer Gaz,N:2441,29 Mayıs 1956

Orhon Seyfi [Orhon],Edebiyat Bahsi:Hece mi Aruz mu?Çınaraltı,N:123,29 Kânun-ı Sâni 1944, s.8

---

[872] Ay ve gün belli değil.

Orhan Seyfi [Orhon],Halit Fahri'ye Açık Mektup,Akbaba,N:313,18 Kânun-ı Sâni 1940, s.5

Orhan Seyfi [Orhon],Matbuat Kongresinde,Akbaba,N:288,13 Temmuz 1939

Orhan Seyfi[Orhon],Hergün Bir Mesele,Akşam Gaz.,N:6235, 25 Ocak 1936

Orhan Seyfi [Orhon],Bugünkü Edebiyat, Akbaba,N:45,20 Eylül 1933,s.2

Orhan Seyfi [Orhon],Halit Fahri Ozansoy,Zafer Gaz,N:2441,29 Mayıs 1925,s.4

Osman Nebi,Büyük Üstad Orhan Seyfi'ye Mektup,Yücel,C.3,N:15,Mayıs 1936,s.95

Osman Nuri Ekiz,Beş Hececilerden Halit Fahri Ozansoy,Meşale,N:41,Şubat-1980,s.5

Ömer Seyfettin, Bugünkü Edebiyat ,Akbaba,N:45,20 Eylül 1933,s.2

Ömer Seyfettin,Vaziyet-i Edebiyye,İfham,Haftalık İlave,N:3,1 Eylül 1335, s.33

Ömer Seyfettin,Genç Kızlarımıza Altı Derste Yazmak Sanatı,Türk Kadını,N:19, 26 Kânun-ı Sâni 1335

Peyami Safa,Dârülbedayi ve Baykuş,Tercüman-ı Hakikat,16 Haziran 1920

Ragıp Şevki,Halid Fahri ve Yeni Eseri:Sulara Dalan Gözler,Uyanış,N:2178-493,19 Mayıs 1938,s.405

Recep Bilginer,Halit Fahri Ozansoy'a Bir Cevap,Tercüman, N:2659,13 Mart 1969

Refik Erduran,Ozansoy'a Teşekkür,Havadis,N:899,16 Nisan 1959,s.2

Reşad Nuri [Güntekin],Üçüncü Mecburi Cevap,Dersaadet Gaz,N:109,21 Teşrîn-i Sâni 1336

Reşad Nuri [Güntekin],Bir Mecburi Cevap Daha,Dersaadet Gaz, N:93,16 Teşrîn-i Evvel 1336,s.3

Reşad Nuri[Güntekin],Mecburi Bir Cevap,Dersaadet Gaz,N:87,10 Teşrîn-i Evvel 1336

Reşad Nuri[Güntekin],Kendini Bil:Halit Fahri,Zaman Gaz,N:396,14 Haziran 1335, s.538

Reşad Nuri[Güntekin],Dârülbedayi'de Birgün,Zaman Gaz,N:318,22 Şubat 1335

Rıfkı Yazıcı,Faruk Nafiz'in Sanat Şiiri Üzerine,Türk Yurdu,N:104,Nisan-1996,s.25

R.R,Halit Fahri Bey'le Mülakat, Galatasaray,N:10,15 Teşrîn-i Sâni 1931,s.9

Ruşen Akkor,Halit Fahri Ozansoy ve Tenkit,Çığ,N:10-11, 1 Teşrîn-i Evvel, Teşrîn-i Sâni 1942,s.6

Rübab,[Bulmaca],N:23, 7 Haziran 1328.

S.A,Tiyatro Tenkidi:Mütehakkim,Ankara Gaz,N:34,9 Şubat 1927

Sabah,Tiyatro ve Konser:Baykuş, Sabah,N:9808,5 Mart 1333,s.3

Sabahattin Osman,Teliflerimiz ve Tercümelerimiz,Yarım Ay, C.8,N:152,1 Temmuz 1942

Sabahattin Osman,Unutulmanın Acısı,Yarım Ay,N:140,15 Kânun-ı Evvel 1941, s.3

Sadık Kemal Tural,Yahya Kemal'in Arayışlarının Yol Açtığı Bir Topluluk:Nâyiler, Ölümünün Yirmi Beşinci Yılında Yahya Kemal Beyatlı,Türk Kültürünü Araştırmaları Enstitüsü, N:A-14, Ankara,Kasım-1983,s.108

Sedad Nâmi,Baykuş,Şebab,N:14,29 Teşrîn-i Evvel 1336

Sedat Simavî,Baykuş,Hande,N:32,8 Mart 1333,s.6

Selami İzzet Sedes,Bir Mısra ve Bir Şut,Akşam,19 Teşrîn-i Sâni 1935,s.3

Servet-i Fünun,Nedim,Servet-i Fünun,N:1875-190,21 Temmuz 1932,s.117

Son Havadis,Halit Fahri Ozansoy'u Kaybettik,Son Havadis,N:4760, 24 Şubat 1971,s.1

Son Posta,Hamlet Dedikodularına Şâir Halit Fahri Ozansoy da Karışıyor,Son Posta, N:4069, 28 Teşrîn-i Sâni 1941

Soruşturmamız:Halit Fahri Ozansoy,Türk Dili,N:147,Aralık-1963,s.181

Suad Derviş,Edebiyatımız Ne Halde,Halit Fahri Ozansoy, Cumhuriyet, N:4552, 18 Mart 1936, s.4

Süleyman Nazif,Şâir Nedim,Son Telgraf,19 Temmuz 1924

Süleyman Nazif,Baykuş,Tanin,N:2950,14 Şubat 1332,s.5

Şebab,İddiâ-yı Mevcudiyet,Şebab,N:24,24 Şubat 1337,s.578

Şahabettin Süleyman,Nâyiler;Yeni Bir Gençlik Karşısında,Safahat,N:1, 6 Mart 1330, s.3

Şahabettin Süleyman, Halit Fahri,Nevsâl-i Milli,1330,C.1,s.154

Şahabettin Süleyman,Yeni Bir Hâlet-i Rûhiye,Büyük Duygu,N:14,24 Temmuz 1329, s.229

Şehap Nafiz,1932'nin Sanat Bilançosu,Servet-i Fünun,N:1899-214,5 Kânun-ı Sâni 1933, s.90

Şehap Nafiz,Neşriyat:Nedim,Uyanış,N:1877-192,4 Agustos 1932,s.146

Şehap Nafiz,Halit Fahri Bey Diyor ki,Servet-i Fünun,N:1877-192,4 Agustos 1932, s.150

Şehap Nafiz,Genç Nesil İle Başbaşa;Reşat Fevzi'nin Fikirleri,Servet-i Fünun, N:1860-175, 7 Nisan 1932,s.298

Şehap Nafiz,1932'nin Sanat Bilançosu,Servet-i Fünun,N:1899-214,5 Kânun-ı Sâni 1932, s.90

Şâirler Derneği,Karilerimize,Servet-i Fünun,N:1448,4 Mart 1336,C.56,s.208

Şehir Tiyatrosu,Tiyatromuz 70 Yaşında,1915-1985 70 yılda Oynadığımız Oyunlar,Şehir Tiyatrosu, N:440, s.3[Tarihsiz]

Şevket Rado,Halit Fahri Bey'e Cevap,Akşam Gaz,N:7632,19 Kânun-ı Sâni 1940, s.5

Şevket Rado,Edebiyatta Yeniler mi Eskiler mi?,Akşam Gaz,N:7629,16 Kânun-ı Sâni 1940, s.5

Şinasi Özden,Halit Fahri Ozansoy'un Cevabı,Varlık,N:264-265,1-15 Temmuz 1944, s.382

Şukûfe Nihal[Bilbaşar],On Yılın Destanı,Yeni Türk,N:26,Eylül- 1934,s.1688

Tasvir,Ünlü Şâir ve Yazar Halit Fahri Ozansoy'u Kaybettik,Tasvir,N:3562,Sanat Eki:15, 1 Mart 1971

Temâşa Mec,Müsabakamız,Temâşa ,N:20,1 Mart 1336

Temâşa Mec,Müsabakamız,Temâşa ,N:19,1 Şubat 1336,s.19

Temâşa Mec,Büyük Tiyatro Heyeti,Temâşa,N:19,1 Şubat 1336,s.11

Temaşa Mec,Temâşa Şuunu,Temâşa,N:12,30 Teşrîn-i Sâni 1334,s.10

Tercüman,Ozansoy Dün Toprağa Verildi,Tercüman,N:3363,25 Şubat 1971,s.1

Tercüman,Halit Fahri Ozansoy'u Kaybettik,Tercüman,N:3362,24 Şubat 1971,s.1

Teşrih Gazetesi,[Yeni Nesil'in İlanı],Teşrih Gaz,N:69/131,11 Teşrîn-i Evvel 1338,s.3

Tevfik Mecdi,Tenkid,Zeka,N:24,13 Mart 1330,s.17

Tuncer Gülensoy,Halit Fahri Ozansoy,Türk Kültürü,N:103,Mayıs 1971,s.636

Türk Dili,Üç Yazarımızın Ölümü,Türk Dili,N:236, Mayıs 1971,s.159

Türk Edebiyatı,Edebiyat Takvimi,Türk Edebiyatı,N:41,Mart 1977,s.16

Türk Kadını,Yeni Neşriyat:Efsaneler,Türk Kadını,N:6,1 Agustos 1334

Türk Tiyatrosu,Kaybettiklerimiz,Türk Tiyatrosu,N:393,Temmuz 1971,s.20

Türk Tiyatrosu,Halit Fahri Ozansoy'un En Son Eseri Olan Bir Dolaptır Dönüyor Devlet Tiyatrosunda,Türk Tiyatrosu,N:261,Agustos 1952

Uyanış,Bugünkü Edebiyat ve Genç Nesil Hakkında,Uyanış,N:2440,23 Eylül 1943

Uyanış,Sanat Anketimiz,Üstad Halit Fahri Cevap Veriyor,Uyanış,N:2439,16 Eylül 1943, s.1

Uyanış,Yeni Neşriyat,Yaralılar,Uyanış,N:2315,2 Kânun-ı Sâni 1941,s.74[Tanıtma İlanı]

Uyanış,Hayalet,Uyanış,N:2063-378,5 Mart 1936,s.235

Ümran Kırman,Halit Fahri Ozansoy'un Gözüyle 1917 Yılında Muğla ve Türküleri, Türk Yurdu, N:121,Eylül 1997,s.49

Vâlâ Nurettin,Halit Fahri Ozansoy,'un Jübilesi,Cumhuriyet,N:11443,5 Haziran 1956,s.4

Vâlâ-Nurettin,Hakkı Tarık Us'un Bir Mektubu Münasebetiyle,Akşam Gaz,14 Mart 1940, N:7684, s.3

Vâlâ Nurettin, Biz Dahi Mecnun İsek,Akşam Gaz,N:7681,10 Mart 1940,s.3

Vâlâ Nurettin,Vâ-Nu Diyor ki ,Son Posta,N;3399,14 Kânun-ı Sâni 1940,s.4

Vâlâ Nurettin,Ürktüm,Akşam Gaz,N:7624,11 Kânun-ı Sâni 1940,s.3

Vâlâ Nurettin,Celal Sahir Bir İpek Böceğiydi,Haber,18 Teşrîn-i Evvel 1935, s.4

Vasfi Rıza Zobu,Güzel Sanatlar Birliği,Türk Tiyatrosu,N:367,Temmuz 1964,s.1

Vatan,Halit Fahri Ozansoy'un 40.Meslek Yılı Kutlandı,Vatan,22 Mayıs 1956.3[873]

Vehbi Cem,Paravan,Fikirler,N:50,15 Mart 1930,s.15

Yahya Saim[Ozanoğlu],Yahya Kemal Bey'in Şiirleri ve Eserleri,Millî Mecmua,N:3,1 Kânun- Evvel 1339

Yakup Kadri[Karaosmanoğlu],Gençler Arasında,İkdam,N:9122,1338

Yakup Kadri[Karaosmanoğlu],Zakkum,İkdam,N:8428,11 Agustos 1336,s.2

Yarım Ay,Yaralılar,Yarım Ay,N:126,1 Şubat 1941[Tanıtma İlanı]

Yaşar Nabi Nayır,Halit Fahri Ozansoy İçin,Varlık,N:763,Nisan 1971,s.8

Yaşar Nabi[Nayır]-Cevdet Kudret[Solok],Halid Fahri Bey,Meşale,N:4,15 Agustos 1928, s.4

Yazarı Belli Değil,Dârülbedayi Devrinden Notlar,Türk Tiyatrosu,N:297,Nisan 1956,s.13

Yazarı Belli Değil,Dârülbedayi Devrinden Notlar,Türk Tiyatrosu,N:296,Mart 1956,s.4

Yeni Edebiyat, Halit Fahri Ozansoy'u Kaybettik,Yeni Edebiyat,N:5 Mart 1971,s.27

Yeni Mecmua,Tavr-ı Hareketimizi Islah Cemiyeti,Yeni Mecmua,N:62,26 Eylül 1918, s.181

Yusuf Ziya[Ortaç],Dârülbedayi'de Sönen Kandiller,Akşam,N:2972,20 Kânun-ı Sâni 1927,s.4

Yusuf Ziya [Ortaç],Aruz ve Hece Vezinleri Hakkında,Türk Yurdu,C.11,N;1, 1 Eylül 1332,s.3151-3154

3[873] Özgül bibliyografyasında vermiş fakat araştırmalarımız sonunda böyle bir yazıya rastlayamadık

Yusuf Ziya[Ortaç],Edebiyat Musahabesi:Sahnede Vezin,Servet-i Fünun,N:1451,25 Mart 1336, s.244

Yusuf Ziya[Ortaç],Beyaz Bayrak,Şâir Nedim,N:16,15 Mayıs 1335,s.245

Yusuf Ziya[Ortaç],Hafta Musahabesi,Mektubuma Dair,Kardeşim Halit Fahri,Şâir, N:14, 13 Mart 1335,s.205-206

Yusuf Ziya[Ortaç], Hafta Musâhabesi;İflas,Şâir,N:10 13 Şubat 1335,s.145

Yusuf Ziya[Ortaç],Hafta Musahabesi,Aruzdan Heceye Heceden Aruza,Şâir,N:8,30 Kânun-ı Sâni 1335,s.113

Yusuf Ziya[Ortaç],Hafta Musahabesi,Tornistan,Şâir,N:7 23 Kânun-ı Sâni 1335, s.97

[Yusuf Ziya Ortaç]Çimdik,Mecmualara Dair:Nedim,Şâir,N:6,21 Kânun-ı Sâni 1335, s.92-93

Yusuf Ziya[Ortaç],Baykuş,Türk Yurdu,C.12,N:3,29 Mart 1333,s.3379

Yusuf Ziya[Ortaç],Hilâlin Gölgesinde,Türk Yurdu,C.12,N:8,9 Haziran 1333, s.3462

Yücel, Edebî Hatıralar,Haberler,Nükteler,Yücel,N:33,Teşrîn-i Sâni 1937,s.141

Yücel ,Nasıl Armağanlaşırlar,Yücel ,N:32, Teşrîn-i Evvel 1937,s.65

Yüksel İlkin,Halit Fahri Ozansoy Vefat Etti,Yeni Adam,N:835,Mart 1971

Zahir Güvemli,Baykuş'tan Çektikleri,Yeni Gaz,N:2232, 2 Mart 1971,s.6

Zeynep Kerman,Halit Fahri Ozansoy'un Baykuş Piyesi Üzerine Bir Deneme, Fikir ve Sanatta Hareket,N:25(187),Mart 1982,s.188

Ziya İlhan,Cumhuriyet Yıllarında Şiir,Çığır,N:132,Teşrîn-i Sâni 1943, s.150

Ziya Osman Saba,Sulara Dalan Gözler,Varlık,N:125,15 Eylül 1938, s.77

e).Tezler:

Ataç Adnan,Gülhane Seririyat Hastanesinin Kuruluşunun Türk Tıbbının Modernleşm Etkileri, Genelkurmay Gülhane Askeri Tıp Akademisi,Sağlık Bilimleri Enstitüsü,Tıp Tar Deontoloji Ana Bilim Dalı Başkanlığı,Basılmamış Doktora Tezi,Ankara-1989

Arıcı Mürsel,Halit Fahri Ozansoy'un Eserleri Üzerine Bir Araştırma,İstanbul Üniver Edebiyat Fakültesi,Lisans Tezi,Türkiyat Enstitüsü,Tez No:974,İstanbul-1970

Çetin Himmet,Halit Fahri Ozansoy,Cenk Duyguları ve Efsaneler,Atatürk Üniversitesi,I Tezi,53s,Erzurum-1993

Gürergene Turgut,Halit Fahri Ozansoy ve Tiyatroları,Atatürk Üniversitesi,Lisans Tez Erzurum-1968

İnal Yalçın,Şahabettin Süleyman'ın Tenkidi Makaleleri,İstanbul Üniversitesi Edebiya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,Lisans Tezi,İstanbul-1966

Kabadayı Hayriye,1908-1922 Arası Türk Şiiri ve Teorisi, Atatürk Üniversitesi,Sosyal Bilimle Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi,545s,Erzurum-1994

Keleş Kemal,Baykuş'un İndeksi,İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü,Lisans Tezi,Te: No:1815,İstanbul-1976

Kırımlı Bilal,Yeni Mecmua,İncele,İndeks, ve Seçilmiş Makaleler Şiirler,Hacettepe Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi,210s,Ankara-1988

Kolcu Ali İhsan,Temaşa Mecmuası,İnceleme ve Edebiyatla İlgili Metinler,Cumhuriye Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,Yüksek Lisans Tezi Sivas-1992

Munzur Fatma,Beş Hececilerde Folklorik Unsurlar,Ankara Üniversitesi,Dil Tarih Coğrafy: Fakültesi ,Lisans Tezi,Ankara-1984

Öner Sevim,Halit Fahri Ozansoy'un Şiirleri,Ankara Üniversitesi,Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Edebiyat Enstitüsü, Tez No:818,6+51s,Lisans Tezi, Ankara-1961

Özgül Metin Kayahan,Halit Fahri Ozansoy'un Eski Harfli Türkçe Şiir Kitapları Etrafında Hacettepe Üniversitesi,Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Tezi,Ankara-1981

Tural Sadık Kemal,Osmanlı İmparatorluğunun Son Yıllarında(1908-1923) Edebiyatımızd: Türkçülük Akımı,Hacettepe Üniversitesi,Basılmamış Doktora Tezi,Ankara-Şubat-1978

Yılmaz Mustafa,Ozan Olarak Halit Fahri Ozansoy,Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafy: Fakültesi, Lisans Tezi,Ankara-1981

f).Kitaplar:

Abacıoğlu Behire,Tiyatro Bibliyografyası(1928-1959),Ankara Üniversitesi, Dil Tarih Coğrafy. Fakültesi,Türk Tarih Kurumu Basımevi,177 s,Ankara,1961

Acaroğlu Türker,Ozanlar ve Yazarlar,Örgün Yayınları,Ertur Matbaası,3.bsk,206s,İstanbul-1982

Akay Hasan,Şaheserler Antolojisi,İşaret Yayınları,İstanbul-1994

Akay Şadiye,Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı Antolojisi,Bateş Yayınları,Baha Matbaas: 447s, Istanbul-1973

Akdemir Rıza,Dini ve Milli Şiirler Antolojisi,Diyanet Vakfı Yayınları,Ankara-1991

Akdemir Rıza,Şiir Demeti,Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları,N:193,Emek Ofset,190s,Ankar [Tarihsiz]

Akı Niyazi,Türk Tiyatro Edebiyatı Tarihi-I[Başlangıçtan Cumhuriyet Devrine Kadar], Der Yayınları, Emek Matbacılık,1.bsk,256s,Eylül-1989

Akı Niyazi,Çağdaş Türk Tiyatrosuna Toplu Bir Bakış(1923-1967)Bilgi Basımevi,134s,Ank 1968

Aktunç Orhan Rıza,Türk Edebiyatı Tarihi[Kaynaklardan Bugüne],Suhulet Matbaası,1.bsk,18 İstanbul-1934

Akyol Yaşar,Yazarlar Klavuzu,Fono Tesisleri,Pür Yayınları,96s,İstanbul-1972

Akyüz Kenan,Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri(1860-1923),İnkilap ve Aka Yayınl Anka Ofset, 6.bsk, ,270s, İstanbul-1994

Akyüz Kenan,Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi,İnkilap ve Aka Yayınları,Doğuş Matbaacı Limited Şirketi,3.bsk,1033s,Ankara-1970

Aktaş Şerif,Yenileşme Devri Türk Şiiri Antolojisi,Akçağ Yayınları,Burak Matbaası,1.bsk, 62 Ankara-1996

Aktaş Şerif,Büyük Türk Klasikleri,Ötüken-Söğüt Yayınları,Şefik Matbaası,C.12,1.bsk,34 İstanbul-1992

Alpman Hâfi Kadri,Portreler,Şile Matbaası,1.bsk,196s,İstanbul-1972

And Metin,Türk Tiyatrosunun Evreleri,Turhan Kitabevi, Erk Matbaası, 552s,Ankara-1983

And Metin,50 Yılın Türk Tiyatrosu,Türkiye İş Bankası Yayınları,Kültür Serisi,Baha Matbaa 703s, İstanbul-1973

And Metin,Tiyatro Klavuzu,Milliyet Yayınları,438s,İstanbul-1973

And Metin,Tanzimat ve İstibdat Döneminde Türk Tiyatrosu,Ankara-1972

And Metin,Meşrutiyet Dönemi Türk Tiyatrosu(1908-1923),Türkiye İşbankası Kültür Yayınla Bilgi Matbaası,317s,Ankara-1971

And Metin,100 Soruda Türk Tiyatrosu Tarihi,Gerçek Yayınevi,Fono Tesisleri,351s, İstanbul-1970

Andı Mehmet Fatih,Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türk Edebiyatı,Yeni Şafak Yayınları,1.bs 78s, İstanbul-1995

Ardıçlı Orhan,Resimli Şâirler Yazarlar Sözlüğü,Damla Yayınları,İstanbul-1985

Ataç Adnan,Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nin Kuruluşu,Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığ Atatürk Kültür,Dil ve Tarih Yüksek Kurumu,Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Sayı:87, 227 Ankara-1996

Atilla Osman,Büyük Memleket Şiirleri Antolojisi,İtimat Yayınları,Sinan Matbaası,1.bsk,295
İstanbul-1964
Atsız Hüseyin Nihal,Türk Edebiyatı Tarihi,Işık Basımevi,2.bsk,76s,İstanbul-1943
Aydın Mehmet,Türk ve Dünya Edebiyatından Şâirler ve Yazarlar Sözlüğü,Emek Yayınlar
Tokav Matbacılık,1.bsk, 266 s,Ankara-1992
Aykaç Fazıl Ahmet,Fazıl Ahmet,Akşam Kütüphanesi,Akşam Basımevi,Akşam Kütüphane
Yayınları,N:37,272s,İstanbul-1934
Banarlı Nihat Sami,Resimli Türk Edebiyatı Tarihi,Milli Eğitim Basımevi,Devlet Kitapları,C.
1366s, İstanbul-1987
Barcaklı Ahmet,Cumhuriyet Dönemi Türkiye Türk Tiyatro Bibliyografyası,Başbakanlık Külti
Müşteşarlığı Cumhuriyetin 50 Yılı Yayınları,Başbakanlık Basımevi,N:15,1.bsk,Ankara-1973
Basın-Yayın Genel Direktörlüğü,ANTHOLOGIE Des ECRIVAINS TURC
D'AUJOURD'HUI, Devlet Basımevi,1.bsk,215s,İstanbul-1935
Baydar Mustafa,Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar,50 Sanatçı,Biyografi-Ropörtaj,Ahmet Hal
Yaşaroğlu Yayınları, Yeni Matba,237s,İstanbul-1960
Behramoğlu Ataol,Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri Antolojisi,Soysal Yayınları, Matbaa 70,C:
3.bsk, 523s,Mart-1993
Birinci Necat,Atatürk Şiirleri Antolojisi,Kültür Bakanlığı Yayınları,N:662,465s,Ankara-1990
Birinci Necat,Türk Edebiyatı Ansiklopedisi,Devirler-Şahıslar-Akımlar-Şekiller-Terimle
Tercüman Gazetesi, 116s, İstanbul-1985
Birsel Salah,Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu,Sander Yayınları,Sümbül Basımevi,316s,İstanbul, Ocal
1976
Birsel Salah, Kahveler Kitabı,Koza Yayınları,Dilek Matbaası,1.bsk,333s,İstanbul,Aralık-1975
Brujin Petre de,The Two Worlds of Eşber,Research School CNWS Leiden,1.bsk,288s,Tl
Netherlands-1997
Bulvar Gazetesi, Başlangıcından Bugüne Kadar Türk Yazarları Sözlüğü,Bulvar Gazete
İstanbul-1985
Burdurlu İbrahim Zeki,Öğretmen Şâirler Antolojisi,Karınca Matbaacılık,264s,İzmir-1966
Bürün Vecdi,Peyami Safa ile 25 Yıl, Yağmur Yayınları, Sümbül Basımevi,1.bsk,335s,İstanbu
1978
Cumhuriyet Ansiklopedisi,Arkın Kitabevi,C.8, 1.bsk,İstanbul-1978

Çağlar Behçet Kemal,Türk Edebiyatı,Lise-2,Kanaat Yayınları,Ahmet Sait Matbaası,3.bsk,20 İstanbul-1970

Çalışlar Aziz,Türk ve Dünya Edebiyatçıları,Remzi Kitabevi,C.III,398s,İstanbul-1987

Çetin Mehmet,Tanzimat'tan Bugüne Türk Şiiri Antolojisi,Kitabevi Yayınları,1.bsk, İstanb Şubat-1994

Çınarlı Mehmet,Sanatçı Dostlarım,Ötüken Yayınları,Edebi Seri:67,Yaylacık Matbaası,30 İstanbul-1979

Çoşkun Nusret Sefa,Milli Bir Edebiyat Yaratabilir miyiz?İnkilap Kitabevi,Burhaned Basımevi,1.bsk ,C.I,144s,İstanbul-1938

Demiray Kemal,Açıklamalı Çocuk Edebiyatı Antolojisi,İnkilap Aka Yayınları,495s, İstanb 1977

Dormen Tiyatrosu, Küçük Aynalar Oyunu,Güzel Sanatlar Matbaası,İstanbul-1969

Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi,Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, C İstanbul-1994

Dürder Baha,Çocuklara ve Çocuklar İçin Seçme Piyesler, Remzi Kitabevi,Yükselen Matbaa 166s, İstanbul-1971

Dürder Baha, Türk Tiyatrosu Ansiklopedisi,Remzi Kitabevi,330s, İstanbul-1967

Dürder Baha,Şâirler Edipler Muharrirler,[Düzeltilmiş İlaveli],Remzi Kitabevi, Yüksel Matbaası,4.bsk,143s, İstanbul-1960

Edipoğlu Baki Süha,Atatürk İçin Bütün Şiirler, İnkilap ve Aka Yayınları,İnkilap ve A Basımevi, 240s,İstanbul-1981

Edipoğlu Baki Süha,Bizim Kuşak ve Ötekiler, Varlık Yayınları,Ekin Basımevi,172s, İstanb Ekim-1968

Ediskun Haydar,Çocuklara ve Çocuklar İçin Seçme Piyesler, [Nesrin'in Elbiseleri],Rem Kitabevi İstanbul-1971

Ekiz Osman Nuri,Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi,Servet-i Fünun'dan Cumhuriyete Kadar,Tok Yayınları,827s,İstanbul-1988

Eleştirmen Gözüyle[Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu Eleştiri Seçkisi, 1960-1990], Kült Bakanlığı Yayınları,C.II,1.bsk,294s,Ankara-1994

Ender Muzaffer,Millî Edebiyat ve Sonrası,Yeni Matbaa,189s,İstanbul-1967

Ercan Enver,Varlık 60.Yıl Seçkisi,Varlık Yayınları N:296,270s,İstanbul-1993

Ercilasun Bilge,İkinci Meşrutiyet Devrinde Tenkit,I.Türkçü Tenkit,Türk Kültürü Araştırmaları Enstitüsü, 336s, Ankara-1995

Ergun Melih,Şâirler ve Yazarlar,Ergun Yayınları,Web Ofset,6.bsk,191s,Ankara-1985

Ergül Müslim,Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi,Servet-i Fünun'dan Cumhuriyet'e Kadar,Tok Yayınları,827s,İstanbul-1988

Erozan Celal Sahir,Dördüncü Kitap,Ahmet İhsan ve Şürekası Matbaası,İstanbul,Nisan-1336

Erozan Celal Sahir,Altıncı Kitap,Karabet Matbaası,İstanbul,Temmuz 1336

Erozan Celal Sahir,Yedinci Kitap,Karabet Matbaası,İstanbul,Agustos-1336

Ertaylan İsmail Hikmet,Türk Edebiyatı Örnekleri,İstanbul-1946

Ertaylan İsmail Hikmet,Türk Edebiyatı Tarihi, Cilt:4 ,278s, Bakü-1926

Es Hikmet Feridun ,Bugün de Diyorlar ki,Remzi Kütüphanesi,Burhaneddin Matbaası,200 İstanbul-1932

Felek Burhan,Ademden Bugüne Kadar Büyük Aşklar,Tarih ve Sanat Kütüphanesi,Cumhuriy Matbaası,1.bsk,50s,İstanbul-1945.3[874]

Fuat Memed,Başlangıçtan Bugüne Türk ve Dünya Tiyatro Tarihi,Varlık Yayınları,Kült Matbaası, 3bsk,285s, İstanbul-1984

Gençlik Ansiklopedisi,Kurtuluş Yayınları,Yeni Baskı,Balkanoğlu Matbaası,4.Cilt,Ankara-196

Gerçek Selim Nüzhet,Türk Temaşası,Meddah-Karagöz-Orta Oyunu,Kanaat Kitabevi,159 İstanbul-1942

Gönensay Hıfzı Tevfik,Türk Edebiyatı Tarihi,Tanzimattan Zamanımıza Kadar,245s,İstanbu 1944

Gövsa İbrahim Alaeddin,Söz Oyunları,Yedigün Neşriyatı[Nazım-Nesir],93s,İstanbul-1941

Gövsa İbrahim Alaeddin,Resimli Lugat ve Ansiklopedi,İskit Yayınları,Tan Matbaası, 576 İstanbul-1947

Gövsa İbrahim Alaeddin,Türk Meşhurları Ansiklopedisi,Yedigün Neşriyat,C.II,419s, İstanbu 1946

Gözler H.Fethi,Lise ve Yüksek Okullar İçin Örnekli ve Uygulamalı Hece Vezni-Tarih Tekâmülü/Aruz Hece Tartışmaları ve Hecenin Beş Şâiri, İnkilap Aka Yayınları,275s,İstanbu 1980

Gözler H.Fethi,Yunus'tan Bugüne Türk Şiiri,İnkilap Aka Yayınları,Osmanbey Matbaası 2.bs 694s, İstanbul-1970

3[874] Halit Fahri'nin bu kitapta Casanova isimli bir hikayesi mevcuttur.

Günler Vedat,Sanat Edebiyat Dergileri,Alan Yayınları,İstanbul, 1986

Gürel Zeki, İbrahim Alaettin Gövsa,Kültür Bakanlığı Yayınları,Türk Büyükleri Dizisi:160,Mi Kütüphane Basımevi,1.bsk,307s, Ankara-1995

Gürses Hulusi,Gölde Sabah,Haşim Yayınları,2s,İstanbul 3[875]

Hatemi Hüsrev,Çelebi Bizi Unutma,İşaret Yayınları,1.bsk, 250s,İstanbul-1990

Hayat Küçük Ansiklopedi,Hayat Yayınları, Tifdurk Matbaası ,893s,İstanbul-1965

Işık İhsan,Yazarlar Sözlüğü,Risale Yayınları,Dogan Ofset,522s, İstanbul-1990

İnal İbnülemin Mahmut Kemal,Son Asır Türk Şâirleri,Milli Eğitim Bakanlığı,Devlet Kitapla Milli Eğitim Basımevi,C.3, İstanbul-1932,s.532

İslam Ansiklopedisi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları,MEB Basımevi, C.12/2,İstanbı 1988

Kabaklı Ahmet,Türk Edebiyatı,Türk Edebiyatı Yayınları,Büyük Eserler Serisi-I, Alemdar Ofs C.3, 6.bsk,808s,İstanbul-1985

Kaplan Mehmet,İnci Enginün,Zeynep Kerman,Necat Birinci,Abdullah Uçman,Atatürk Dev Türk Edebiyatı-1,Kültür Bakanlığı Yayınları,Gazi Ünivesitesi İletişim Fakültesi Matbaa 2.bsk, 651s,Ankara-1992

Kaplan Mehmet,Atatürk Şiirleri Antolojisi,Kültür Bakanlığı Yayınları N:662,465s, Ankar 1990

Kaplan Mehmet,Şiir Tahlilleri-I,Tanzimattan Cumhuriyete Kadar,Emek Matbacılık, Dergi Yayınları,9.bsk, ,238s,İstanbul-Kasım-1985

Karaalioğlu Seyit Kemal-a,Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi,Cumhuriyetten Günümüz C.II, İnkilap Aka Yayınları,Milli Eğitim Basımevi, 2.bsk,797s ,İstanbul-1982

Karaalioğlu Seyit Kemal-b,Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü,656s,İstanbul-1982

Karaalioğlu Seyit Kemal,Edebiyatımızda Şâirler ve Yazarlar,Yelken Yayınları,5.bsk,224 İstanbul-1978

Karaalioğlu Seyit Kemal,Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü,İnkilap Aka Yayınları,Petek Matbaa 864s, İstanbul-1969

Karaca Nesrin T.Celala Sahir Erozan,Hayatı-Dönemi-Eserleri,Milli Eğitim Bakanlığı Yayınla N:2444,Biyografi Dizisi,1.bsk,416s,İstanbul-1993

Karakaş Şuayp,Süleyman Nazif,Kültür Bakanlığı Yayınları,1.bsk,338s,Ankara-1988

Katoğlu Murat,Türkiye Tarihi,Cem Yayınları,C.4,624s,İstanbul-1992

[875] Tarihsiz,Söz Halit Fahri'ye Ait.

Kazancığil Aykut,Tıp Fakültesi Tarihçesi[Mir'at-ı Mekteb-i Tıbbiye],Özel Yayınları, Divi Matbaası,1.bsk,183s,İstanbul-1991.3[876]

Kocahanoğlu Osman Selim,Millî Edebiyat Hareketi ve Beş Hececiler,Toker Yayınları, 2.bsk 144s, İstanbul-1987

Kocahanoğlu Osman Selim,Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü,İnkilap Aka Yayınları,2.bsk 651s, İstanbul-1958

Kocatürk Vasfi Mahir,Türk Edebiyatı Tarihi,Başlangıçtan Bugüne Kadar Türk Edebiyatını Tarihi, Tahlili ve Tenkidi,Edebiyat Yayınevi,Ayyıldız Matbaası,856s,Ankara-1970

Kocatürk Vasfi Mahir,Türk Edebiyatı Antolojisi,Başlangıçtan Bugüne Kadar,Eroğlu Matbaası Ankara-1961

Kocatürk Vasfi Mahir ,Şiir Defteri,Buluş Yayınları, 1.bsk,229s,Ankara-1956

Kocatürk Vasfi Mahir,Metinlerle Türk Edebiyatı Tarihi,Yeni Basımevi,191s,İstanbul-1953

Kocatürk Vasfi Mahir,Yeni Türk Edebiyatı,Muallim Ahmet Halit Kitabevi,Ülkü Basımevi 147s, İstabul-1936

Koçar Gülter,Cumhuriyet Dönemi Türkiye Türk Tiyatro Bibliyografyası,Başbakanlık Kültür Müşteşarlığı Cumhuriyetin 50.Yılı Yayınları,Başbakanlık Basımevi,N:15,1.bsk, Ankara-1973

Kolcu Hasan,Türk Edebiyatında Hece-Aruz Tartışmaları,Kültür Bakanlığı Yayınları N:1467 Yücel Ofset Matbaacılık Limited Şirketi,1.bsk,417s,Ankara-1993

Komisyon[Prof.Dr.M.Orhan Okay,Prof.Dr.İnci Enginün,Prof.Dr.İsmail Parlatır],Türk Dili,Türk Şiiri Özel Sayısı-IV,Çağdaş Türk Şiiri,N:481-482,Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, 784s,Ankara,Ocak-Şubat 1992

Korkud Refik,Türk Edebiyatında Şâirler ve Yazarlar,Hayatları-Edebi Kişilikleri-Eserleri,I Matbaacılık,271s,Ankara-1971

Kurdakul Şükran,Çağdaş Türk Edebiyatı,Meşrutiyet Dönemi,Bilgi Yayınları,4.bsk,256 Ankara-1994

Kurdakul Şükran,Çağdaş Türk Edebiyatı,Cumhuriyet Dönemi,Broy Yayınları,672s,İstanbu 1987

Kurdakul Şükran,Şâirler ve Yazarlar Sözlüğü,Gözlem Yayınları,599s,İstanbul-1981

Kurdoğlu Veli Behçet,Şâir Tabibler,İstanbul Enstitüsü Neşriyatı N:58,Baha Matbaası,606 İstanbul-1967

Kurtuluş Hilmi,Türk Tiyatrosu,Toker Yayınları, Metinler Matbaası,1.bsk,159s,İstanbul-1987

[876] Orijinali iki ayrı cilt olan kitap,tek cilt halinde yayınlanmıştır.Birinci cilt 182,ikinci cilt 183 sayfadır.

Kurtuluş Baki, Şâir ve Yazarların Hayatı,Kurtuluş Yayınevi,Ayyıldız Matbaası,132s,Ankara 1959

Mutluay Rauf,100 Soruda Çağdaş Türk Edebiyatı,Gül Matbaası,1bsk,208s,İstanbul-1969

Mutluay Rauf,Tanzimattan Günümüze Kadar Türk Şiiri,568s,İstanbul-1963

Nayır Yaşar Nabi,Başlangıçtan Bugüne Türk Şiiri,Varlık Yayınları,Ekin Basımevi,Yayınları 404s, İstanbul-1968

Nayır Yaşar Nabi,Türk Yenilik Şiiri Antolojisi[Tanzimattan Cumhuriyete]Varlık Yayınları Ekin Basımevi, 4.bsk,125s,İstanbul-1958

Nebioğlu Osman,Türkiye'de Kim Kimdir,Nebioğlu Yayınları,2.bsk,763s,İstanbul-1962

Necatiğil Behçet,Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü,Varlık Yayınları,5.bsk,433s,İstanbul-1992

Necatiğil Behçet,Bile/Yazdı,Cem Yayınları,Başaran Matbaası,423s,İstanbul-1983

Necatiğil Behçet,Atatürk Şiirleri,Türk Dil Kurumu Yayınları,Üniversite Basımevi, 206 Ankara-1963

Necatiğil Behçet,Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü,Ekin Basımevi,192s,İstanbul-1960

Nevsal-i Milli,C.I,N:I,152s,İstanbul-1330

Nisari Abdurrahman ,Metinli Türk ve Batı Edebiyatı,Örgün Yayıncılık,415s,Ankara-1979

Nutku Özdemir, Darülbedayi'in Elli Yılı(Darülbedayi'den Şehir Tiyatrosuna),Ankara Üniversitesi Basımevi, 309s,Ankara-1969

Oğuzkan Ferhan,Türk Edebiyatı Tarihi,Şaka Basımevi,98s,İstanbul-1949

Okay M.Orhan,Sanat ve Edebiyat Yazıları,Dergah Yayınları,Emek Matbacılık,1.bsk,234 İstanbul-1991

Oktay Ahmet,Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı,Kültür Bakanlığı Yayınları, Etiş Yayıncılık 1.bsk,1300s,Ankara-1993

Oral Ünver,Karagöznâme,Türkiye İşbankası Kültür Yayınları,N:177,Folklor Dizisi:3, İstanbul 1977

Ortaç Yusuf Ziya,Bizim Yokuş,Akbaba Yayınları,Akbaba Matbaası,352s,İstanbul-1966

Ortaç Yusuf Ziya,Bir Varmış-Bir Yokmuş,Portreler,Akbaba Yayınları,İstanbul-1963

Ozansoy Halit Fahri-a,Edebiyatçılar Çevremde,Sümerbank Kültür Yayınları,373s,Ankara-1970

Ozansoy Halit Fahri-b,İki Yanda,Baha Matbaası,78s,İstanbul-1970

Ozansoy Halit Fahri,Tartaren Alp Dağlarında,İstanbul-1969

Ozansoy Halit Fahri,Eski İstanbul Ramazanları,İnkilap Aka Kitabevi,128s,İstanbul-1968

Ozansoy Halit Fahri-a,Sonsuz Gecelerin Ötesinde, Baha Matbaası,95s,İstanbul-1964

Ozansoy Halit Fahri-b,Şehir Tiyatrosu'nun 50.Yılı:Dârülbedayi Devrinin Eski Günlerinde,A Kitabevi, 96s, İstanbul-1964
Ozansoy Halit Fahri,Şanghay'da Balayı,Hakan Yayınları,347s,İstanbul-1963
Ozansoy Halit Fahri,Hep Onun İçin,Çelküt Matbaacılık Kollektif Şirketi,16s,İstanbul-1962
Ozansoy Halit Fahri,Bir Dolaptır Dönüyor,Baha Matbaası,156s,İstanbul-1958
Ozansoy Halit Fahri,Binbir Gece Masalları,Doğan Kardeş Yayınları,193s,İstanbul-1957
Ozansoy Halit Fahri,Yardımcı Bilgilerle İncelemeli Batı Edebiyatı Örnekleri, İnkılap Kitabe 192s, İstanbul-1956
Ozansoy Halit Fahri,Fransız Edebiyatı ve Edebî Mektepler,İnkılap Kitabevi,110s,İstanbul-195
Ozansoy Halit Fahri,Tutunamayanlar,Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları,115s,İstanbul-1952
Ozansoy Halit Fahri,Jack,İnkilap Kitabevi,451s,İstanbul-1948
Ozansoy Halit Fahri-a,Üç Gün Üç Gece,Ahmed Halit Kitabevi,135s,İstanbul-1946
Ozansoy Halit Fahri-b,Yol Geçen Hanı,Roman Kitabevi,156s,İstanbul-1946
Ozansoy Halit Fahri-c,Yunan Tiyatrosu-Tragedia, Ahmet Saitoğlu Kitabevi, 277s,İstanbul-194
Ozansoy Halit Fahri-a,Halûk'un Defteri,Arıcan Kitabevi,94s,İstanbul-1945
Ozansoy Halit Fahri-b,La Reine Pedauge Kebapçısı,Güven Yayınları,213s,İstanbul-1945
Ozansoy Halit Fahri-c,Ortaokul Eleme İmtihanlarına Hazırlık,Ortaokul Yardımcı Kitapl Serisi,Teknik Kitaplar Yayınevi,Stad Matbaası,84s, İstanbul-1945.
Ozansoy Halit Fahri-d,Rübâbın Cevabı,Arıcan Kitabevi,15s,İstanbul-1945
Ozsansoy Halit Fahri-e,İstanbul'un Sayın İkinci Seçmenlerine Halit Fahri Ozansoy'un Açık Mektubu,Güven Basımevi, 2s,İstanbul-1945
Ozansoy Halit Fahri,İki Adam,Remzi Kitabevi,172s,İstanbul-1944
Ozansoy Halit Fahri-a,Kontes d'Escarbagnas,M.E.B.Yayınları,34s,Ankara-1943
Ozansoy Halit Fahri-b,Havr Noteri,ABC Kitabevi,183s,İstanbul-1943
Ozansoy Halit Fahri-c,Öldüren Bahar,Vatan Matbaası,87s,İstanbul-1943
Ozansoy Halit Fahri-a,Aşka İnanmayan Adam,Başarı Matbaası,109s,İstanbul-1942
Ozansoy Halit Fahri-b,Salavin'in Ruznamesi,Güven Matbaası,144s,İstanbul-1942
Ozansoy Halit Fahri-c,Son Gece,Güven Matbaası,42s,İstanbul-1942
Ozansoy Halit Fahri,Yaralılar,Güneş Matbaası,180s,İstanbul-1941
Ozansoy Halit Fahri,Fedakarlık,Ulusal Matbaa,36s,Ankara-1940
Ozansoy Halit Fahri-a,Bir Sipahinin Romanı,Sertel Matbaası,199s,İstanbul-1939
Ozansoy Halit Fahri-b,Aşıklar Yolunun Yolcuları,Sertel Matbaası,262s,İstanbul-1939

Ozansoy Halit Fahri-c,Edebiyatçılar Geçiyor,Ankara Kütüphanesi,126s,1939.3[877]

Ozansoy Halit Fahri-d,Nesrin'in Üç Elbisesi,Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları,16s,İstanbul 1939

Ozansoy Halit Fahri-e,Sulara Giden Köprü,İkbal Kitabevi,203s,İstanbul-1939

Ozansoy Halit Fahri,Fatma'nın Dileği,İkbal Kitabevi,23s,İstanbul-1938

Ozansoy Halit Fahri,Poıl de Carotte,Remzi Kitabevi,163s,İstanbul-1937

Ozansoy Halit Fahri-a,Ali Baba Yahut Kırk Haramiler,Ülkü Basımevi,29s,İstanbul-1936

Ozansoy Halit Fahri-b,Oyuncaklar,Ülkü Basımevi,16s,İstanbul-1936

Ozansoy Halit Fahri-c,Goethe'nin Aşkları ve Aşk Şiirleri,Kanaat Kitabevi,İstanbul-1936

Ozansoy Halit Fahri-d,Sulara Dalan Gözler,Ülkü Basımevi,96s,İstanbul-1936

Ozansoy Halit Fahri-a,Hayalet,Kanaat Kütüphanesi,106s,İstanbul-1935

Ozansoy Halit Fahri-b,Devler Kaldırımı, Akşam Matbaası,330s,İstanbul-1935

Ozansoy Halit Fahri-c,Raphael,Selamet Matbaası,235s,İstanbul-1935

Ozansoy Halit Fahri-a,İtalyan Edebiyatı,Maarif Vekaleti,127s,-İstanbul -1934

Ozansoy Halit Fahri-b,Victor Hugo,Ahmet Sait Matbaası,72s,İstanbul-1934

Ozansoy Halit Fahri-c,Graziella,Selamet Matbaası,154s,İstanbul-1934

Ozansoy Halit Fahri,On Yılın Destanı,Sait Bey Matbaası,İstanbul-1933

Ozansoy Halit Fahri,Nedim,İnkilap Kütüphanesi,124s,İstanbul-1932

Ozansoy Halit Fahri,Balkondan Saatler, İhsan Bey Matbaası,16s.İstanbul-1931

Ozansoy Halit Fahri,Paravan,Ahmet İhsan Matbaası,96s,İstanbul-1929

Ozansoy Halit Fahri ,Mai ve Siyah,Maarif Vekaleti Neşriyatı,35s,İstanbul-1928

Ozansoy Halit Fahri ,Alemşumul Sun'i Adamlar Fabrikası,Maarif Vekâleti Neşriyatı,59 İstanbul-1927

Ozansoy Halit Fahri-a,Edebi Kıraat Numuneleri,Orhaniye Matbaası, 360s,İstanbul-1926

Ozansoy Halit Fahri-b ,Baş Tacı,İkbal Kütüphanesi,104s,İstanbul-1926

Ozansoy Halit Fahri -c,Sönen Kandiller,Ahmet İhsan Matbaası,175s,İstanbul-1926

Ozansoy Halit Fahri,Güzel Yazmak Usulleriyle Edebi Kıraat Numuneleri,Cihan Biraderl Matbaası,399s,İstanbul-1341[1925]

Ozansoy Halit Fahri ,Kırkından Sonra,İkbal Kütüphanesi,128s,İstanbul-1340[1924]

Ozansoy Halit Fahri ,İlk Şâir, İkbal Kütüphanesi,157s, İstanbul-1339[1923]

Ozansoy Halit Fahri ,Gülistanlar Harabeler, İkbal Kütüphanesi,175s. İstanbul-1338[1922]

---

[877] İkinci baskısı 1967 Türkiye Yayınevi.Çalışmamızda 1967 tarihli olandan istifade ettik.

Ozansoy Halit Fahri-a,Bulutlara Yakın,Ahmet İhsan ve Şürekası Matbaası,64s,İstanbul 1336[1920]

Ozansoy Halit Fahri-b,Zakkum,Hukuk Matbaası,24s,İstanbul-1336[1920]

Ozansoy Halit Fahri-a,Kendini Bil,Kanaat Kütüphanesi,102s,İstanbul-1335[1919]

Ozansoy Halit Fahri-b,Efsaneler,Mahmut Bey Matbaası,40s,İstanbul-1335[1919]

Ozansoy Halit Fahri,Cenk Duyguları,Necm-i İstikbal Matbaası,39s,İstanbul-1333[1917]

Ozansoy Halit Fahri,Baykuş,Dârülbedayi-i Osmâni Neşriyatı,107s,İstanbul-1332[1916]

Ozansoy Halit Fahri,Rüya,Necm-i İstikbal Matbaası,22s.İstanbul-1328[1912]

Önal Mehmet,Yusuf Ziya Ortaç,Hayatı-Eserleri,Kültür Bakanlığı Yayınları, 1.bsk, 156s Ankara-1986

Özcan Ömer,20.Yüzyıl Türk Edebiyatı,İnkilap Yayınları,Anka Ofset,2.bsk, C.1, 344s, İstanbul 1987

Özege Mehmed Seyfettin, Eski Harfle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu,5C,İstanbul 1971-197

Özertem Tekin,Türkiye'de Çocuk Tiyatrosu,Kültür Bakanlığı Yayınları,Anadolu Üniversites Basımevi,1.bsk,202s,Ankara-1992

Özgül Metin Kayahan,Ali Ekrem Bolayır'ın Hatıraları,Kültür Bakanlığı Yayınla N:1285,1.bsk, 509s, Ankara-1991

Özgül Metin Kayahan,Halit Fahri Ozansoy,Kültür Bakanlığı Yayınları,Sevinç Matbaası, 207 Ankara, Agustos-1986

Özkan Ahmet,Türk Edebiyatından Seçme Şâir ve Yazarlar, Objektif Dizgi,1.bsk, 279s, Kayser 1994

Özkırımlı Atilla,Tarih İçinde Türk Edebiyatı,Ümit Yayıncılık,1.bsk,304s,Ankara,Nisan-1995

Özkırımlı Atilla,Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı Ansiklopedisi,C.III,953s, İstanbul-1982

Özön Mustafa Nihat,Türk Tiyatrosu Ansiklopedisi,Remzi Kitabevi,495s, İstanbul-1967

Özön Mustafa Nihat,Edebiyat ve Tenkit Sözlüğü,İnkilap Kitabevi,Duygu Matbaası,292 İstanbul-1954

Özön Mustafa Nihat,Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi,Lise Kitapları,Maarif Matbaası,1.bsk, 483 İstanbul-1941

Özön Mustafa Nihat,Metinlerle Muasır Türk Edebiyatı Tarihi,Devlet Matbaası,793s,İstanbu 1934

Öztürk Bekir,Şiirimizde Çanakkale,Mimoza Yayınları,Edebiyat Dizisi,Mikro Dizgi,Kuzul Ofset, 1.bsk,164s,Konya 1995

Pamukçu Ebubekir,Ozanlar ve Yazarlar,Piya Yayınevi,Ercan Basmevi,2.bsk,144s, İstanbı 1979

Parlatır İsmail, Türk Ansiklopedisi, Millî Eğitim Basımevi, Cilt:26,s.218,Ankara-1979

Polat Nazım Hikmet,Müdafaa-i Milliye Cemiyeti,Kültür Bakanlığı Yayınları,Kayn Eserler:52, 311s, Ankara-1991

Polat Nazım Hikmet,Şahabettin Süleyman,Kültür Bakanlığı Yayınları,Türk Büyükleri Dizi Sevinç Matbaası,216s,Ankara-1987

Poyraz Türkan,Tiyatro Bibliyografyası,(1859-1928),Millî Eğitim Bakanlığı,Millî Kütüpha Yayınları,1.bsk, 288s, Ankara-1967

Salnâme-i Nezaret-i Maarif-i Umûmiyye,222s, İstanbul-1319

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye,237s,İstanbul-1317

Salnâme-i Nezaret-i Maarif-i Umûmiyye,711s,İstanbul-1316

Sazyek Hakan,Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi,İşbankası Kültür Yayınla Genel Yayın No:350,Edebiyat Dizis:77,Minpa Matbaacılık ve Limited Şirketi,384s,Anka: Mayıs-1996

Sevengil Refik Ahmet-a,Türk Tiyatrosu Tarihi,Meşrutiyet Tiyatrosu,Milli Eğitim Bakanl: Devlet Konservatuvarı Yayınları Serisi,Devlet Kitapları Müdürlüğü,1.bsk.C.I,342s,İstanbı 1968

Sevengil Refik Ahmet-b,Türk Tiyatrosu Tarihi,Meşrutiyet Tiyatrosu,Milli Eğitim Bakanl: Devlet Konservatuvarı Yayınları Serisi,Devlet Kitapları Müdürlüğü,1.bsk.C.II,345s,İstanbı 1968

Sevengil Refik Ahmet,1950 Sanat Yıllığı,Osman Bey Matbaası,128s,İstanbul-1950

Sevengil Refik Ahmet,Yakın Çağlarda Türk Tiyatrosu,Kanaat Kütüphanesi, Ahmet S Matbaası, 133s, İstanbul-1934

Sevük İsmail Habib,Hecenin Beş Şâiri,Yeni Matbaa,Sanat Eserleri Serisi N:1,127s,İstanbı 1956

Sevük İsmail Habib,Edebî Yeniliğimiz:Lise Kitapları-III,Kısım-II,Dev Matbaası,621s,İstanbul-1932

Sevük İsmail Habib,Türk Teceddüd Edebiyatı Tarihi,Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekal Neşriyatı,N:62,Matbaa-i Amire,İstanbul-(1340)1924

Sinanoğlu Nüzhet Haşim,Milli Edebiyata Doğru,Cemiyet Kütüphanesi,İstanbul-1918

Sicill-i Ahval,Başbakanlık Osmanlı Arşivi,Defter No:28,s.67

Soysal İlhami-a,20 Yüzyıl Türk Şiiri Antolojisi,Bilgi Yayınları,3.bsk,438s,İstanbul-1988

Soysal İlhami-b,150'lilikler,Kim Diler-Ne Yaptılar-Ne Oldular,Gün Yayıncılık,296s, İstanl 1988

Şener Sevda,Çağdaş Türk Tiyatrosunda İnsan,Ankara Üniversitesi,Dil Tarih Coğrafya Fakül Yayınları, N:226,159s,Ankara-1972

Tahsin Rıza,Mirat-ı Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane "Demşak"Ravzetüşşam Matbaası,İstanbul-1

Tansel Fevziye Abdullah,Ziya Gökalp Külliyatı-1,Şiirler ve Halk Masalları,Türk Tarih Kur Yayınları,397s,Ankara-1952

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi,İletişim Yayınları, İstanbul, C.I,II,II İstanbul-1985

Toros Taha,Mâzi Cenneti,İletişim Yayınlar,1.bsk,220s,İstanbul-1992

Tuğrul Nurnısa,Tiyatro Bibliyografyası,(1859-1928),Milli Eğitim Bakanlığı,Milli Kütüph Yayınları, 1.bsk, 288s, Ankara-1967.

Tunaya Tarık Zafer,Türkiye'de Siyasi Partiler,Hürriyet Vakfi Yayınları,C.1,2.bsk, 6 İstanbul-1984

Tunaya Tarık Zafer,Türkiye'de Siyasi Partiler,Hürriyet Vakfi Yayınları,C.2,2.b 694s,İstanbul-1984

Tuncer Hüseyin,Beş Hececiler,Akademi Kitabevi,Neşe Ofset,141s,1.bsk,İzmir-1994

Tuncer Hüseyin,Türk Yurdu Bibliyografyası,Akademi Kitabevi,E Basımevi,336s,1.bsk,İzmir-1993

Tuncor Ferit Ragıp,Atatürk ve Kahramanlık Şiirleri,İnkilap ve Aka Yayınları,2bsk,3 İstanbul-1981

Tuncor Ferit Ragıp,Okul Piyesleri Klavuzu,Ankara,1950

Turan Semahat,Tiyatro Bibliyografyası(1928-1959),Ankara Üniversitesi, Dil Tarih Coğra Fakültesi, Türk Tarih Kurumu Basımevi,177 s,Ankara-1961

Turanlıoğlu Uluğ,Türk Ozanları Antolojisi,Sümer Matbaası,C.1,262s,İstanbul-1971

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi,Devirler-İsimler-Eserler-Terimler,Dergah Yayınl Cilt:7, 1.bsk,İstanbul-1990,s.166

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi,Devirler,İsimler,Eserler,Terimler,Dergah Yayınları, Ci 1.bsk, İstanbul-1977,s.358,404

Türk Dünyası El Kitabı-Edebiyat,Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları:121, Sist Ofset, Seri:I,Sayı:A-23,2.bsk,C.3,778s, Ankara-1992

Türk Edebiyatı Ansiklopedisi,Tercüman Yayınları,İstanbul-1985

Türk Edebiyatçılar Birliği 1962 Yıllığı,Türk Edebiyatçılar Birliği Yayınları, Yenilik Basım 1.bsk,İstanbul-Aralık-1961

Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi,Kişiler-Dönemler-Akımlar-Yapıtlar,Anadolu Yayıncı İstanbul-1984

Uraz Murat,Edebiyat Antolojisi[1908-1923 Arası Yetişen Şâirlerimiz],Semih Lütfü Kitab 1.bsk,145s,İstanbul-1939

Uşaklığil Halid Ziya,Sanata Dâir,Türk Şâir ve Edipleri, Maarif Basımevi,C.3,313s,İstanl 1955

Ünlü Mahir,20.Yüzyıl Türk Edebiyatı İnkilap Yayınları, Anka Ofset,C.I,340s, İstanbul-1987

Ünlü Mahir,20.Yüzyıl Türk Edebiyatı İnkilap Yayınları, Anka Ofset,C.II,439s,İstanbul-1988

Yalçın Alemdar,II.Meşrutiyet'te Tiyatro Edebiyatı Tarihi,Gazi Üniversitesi Yayınları,4: Ankara-1985

Yazar Mehmet Behçet,Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı,Kanaat Kitabevi,Ahmet S Matbaası, 490s, İstanbul-1938

Yazar Mehmet Behçet,Genç Şâirlerimiz ve Eserleri,Ahmet Sait Matbaası, 111s,İstanbul-193(

Yaşa Dursun,Kahramanlık Şiirlerimizden Bir Demet,Yorum Basım Yayın Limited Şirk 336s, Ankara-1972

Yedekçi Musahipzâde Celal,Ramazan Eğlenceleri,İstanbul-1968

Yeni Sahne Programı[1336-1337],Sanâyi-i Nefîse Matbaası,İstanbul-1336

Yeni Türk Ansiklopedisi,Cilt:8,İstanbul-1985

Yücebaş Hilmi,Ulunay,Hayatı-Hatıraları-Eserleri,Arkın Dağıtım,255s,İstanbul-1969

Yücebaş Hilmi,Bütün Cepheleriyle Ahmet Haşim,İnkilap Yayınları,1.bsk,192s,İstanbul-1958

Zobu Vasfi Rıza,O Günden Bu Güne,Milliyet Yayınları,1.bsk,688s,İstanbul-1977

EKLER:

Ek-1:Halit Fahri'nin Nüfus Cüzdan Sureti

Ek-2:Halit Fahri'nin Türk Tiyatrosu Mecmuası'na Başvuru Dilekçesi

Ek-3:Türk Tiyatrosu Mecmuası'nın Halit Fahri'ye Yazdığı Cevap Yazısı

Ek-4:Halit Fahri'nin 1955 Yılı Mart Ayında Türk Tiyatrosu Mecmuası'ndaki Yevmiye Tablosu

Ek-5:Halit Fahri'nin 1955 Yılı Kasım Ayında Türk Tiyatrosu Mecmuası'ndaki Yevmiye Tablosu

Ek-6:Halit Fahri'nin Yaş Haddinden Emeklilik Yazısı

Ek-7:Halit Fahri'nin Yaş Haddinden Emeklilik Yazısı

Ek-8:Halit Fahri'nin Emeklilik Sicil Beyannamesi

Ek-9:Halit Fahri'nin Hizmet Cetveli

Ek-10:Halit Fahri'nin Hizmet Cetveli

Ek-11:Halit Fahri'nin Hizmet Cetveli

Ek-12:Halit Fahri'nin 1956 Yılındaki Sigorta Giriş Beyannamesi

Ek-13:Halit Fahri'nin 1957 Yılında Türk Tiyatrosu Mecmuası Yazı İşleri Müdürü Olduğunu Gösteren Belge

Ek-14:Halit Fahri'nin İtalyan Ticaret Lisesi'nde Çalıştığını Gösteren Belge

Ek-15:Halit Fahri'nin Türk Tiyatrosu Mecmuası'ndaki Sözleşmesinin Yenilenmesine Dair Yazı

Ek-16:Halit Fahri'nin 05.03.1961 Tarihli Vizite Kağıdı

Ek-17:Halit Fahri'nin 12.04.1961 Tarihli Vizite Kağıdı

Ek-18:Halit Fahri'nin 07.09.1964 Tarihli Vizite Kağıdı

Ek-19:Halit Fahri'nin Türk Tiyatrosu Mecmuası Sekreterliğinden İstifa Yazısı

Ek-20:Halit Fahri'nin Türk Tiyatrosu Mecmuası Sekreterliğinden İstifasının Kabulüne Dair Yazı

Ek-21:Halit Fahri'nin 1965 Yılındaki Mal Beyannamesi

Ek-22:Halit Fahri'nin Emekli Sandığına Yazdığı Bir Dilekçesi

Ek-23:Emekli Sandığının Halit Fahri'ye Gönderdiği Cevap Yazısı

Ek-24:Halit Fahri'nin Vefatı Dolayısıyla Emekli Sandığı Aylık Kesilme Fişi

Ek-25:Halit Fahri'nin Atatürk Kitaplığına Bağışladığı Kitapların Sayısını Gösteren Belge

Ek-26:Halit Fahri'nin Beyazıt Devlet Kitaplığına Bağışladığı Kitapların Sayısını Gösteren Belge

Ek-27:Halit Fahri'nin Dedesi Süleyman Efendi'nin Sicill-i Ahval Defterindeki Tercüme-i Hâli

Ek-28:Halit Fahri'nin Dedesi Süleyman Efendi'nin Sicill-i Ahval Defterindeki Tercüme-i Hâlinin Latin Harflerine Çevrilmişi.

Ek-29.Halit Fahri Ozansoy'un Galatasaray Lisesi'ndeki Sicil Dosyası

Ek-30.Halit Fahri Ozansoy'un 1928 Yılında Katıldığı Edebiyat Kongresinde Çekilmiş Fotografı

Ek-31.Halit Fahri Ozansoy'un Sanâyi-i Nefîse Birliği'ndeyken Çekilmiş Fotografı ile Babası Fahri Süleyman Efendi ve Oğlu Gavsi Ozansoy'un Fotografları

Ek-32.Halit Fahri'nin Nevsâl-i Millî'de Yayınlanan Fotografı

Ek-33.Halit Fahri Ozansoy'un Galatasaray Mecmuası'nda Yayınlanan İki Karikatürü

Ek-33.Halit Fahri Ozansoy'un 31 Aralık 1969 Tarihinde Fransızlardan Aldığı Nişanın Belgesi

Ek-34.Halit Fahri Ozansoy'a 1969 Yılında Fransız Konsolosu Tarafından Nişan Takılırken Çekilmiş Fotoğraf

Ek-35.Halit Fahri Ozansoy'un 1969 Yılında Yapılan Nişan Merasiminde Çekilmiş Fotografları

Ek-36.Halit Fahri Ozansoy'un Basın Kartı

Ek-37.Halit Fahri Ozansoy'un Devlet Yabancı Dil İmtihanını Kazandığını Gösterir Belge

Ek-38. Halit Fahri Ozansoy'un Mezarı

Ek-39. Halit Fahri'nin İkinci Eşi Aliye Ozansoy'un Mezarı

Ek-40.Üstte Halit Fahri Ozansoy'un 1955 Yılında Gazeteciler Cemiyetinden Aldığı Nişan, Altta 1969 Yılında Fransa Hükümeti Tarafından Verilen Nişan

Ek-41.Galatasaray Lisesi'ndeki Halit Fahri Ozansoy Kitaplığı

Devleti Aliyei Osmaniye Nüfus Tezkeresi Sureti

İsmi ve şöhreti	:	Mehmet Halit Ozansoy
Pederi ismile mahalli ikameti	:	Doktor Fahri paşa
Validesi ismi	:	Zehra
Tarih ve mahalli velâdeti	:	1309-1307 Dersaadet
Milleti		Müslim
Eşkâli		
Boy	:	
Göz	:	
Sima	:	
Alâmeti farikai sabite	:	
Vilâveti	:	Dersaadet
Kazası	:	Daire 1
Mahalle veya kariesi		Sekbarbaşı İbrahim ağa
Sokağı	:	Çıkmaz tıraze
Hane numarası		2
Nev'i meskeni		Hane -

Balâda isim ve şöhreti ve hâlâ sıfatı mukarrer olan Mehmet Halit Ozansoy Devleti Aliyenin tabiiyetini haiz olup ol suretle cerideî nüfusta mukayyet ol tüfenk[illegible] şbu tezkere itâ kılındı. 13/kanunusani/324

Suretinin aynıdır.
20/2/956

Karşılaştırılmıştır

Aslına uygundur.
13.2.956

Ek-1:Halit Fahri'nin Nüfus Cüzdan Sureti

(1)

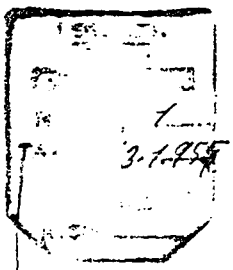
Şehir Tiyatroları Müdürlüğüne

Müessesenizde münhal bulunan yevmiyeli mecmua sekreterliğ tayinimi rica ederim.

Adres :
Halit Fahri Ozansoy
Büyükada Lalahatun sokağı
NO.13

Muhaberedeyiz
3. 1. 955
H. Ozansoy

Ek-2:Halit Fahri'nin Türk Tiyatrosu Mecmuası'na Başvuru Dilekçesi

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

T. C.
İSTANBUL BELEDİYESİ
ŞEHİR TİYATROSU

İstanbul, 3/1/1955

Telefon 42157
40409

Müdüriyet Makamına

Sayı : ——

Ek :

Geçici hizmetliler kadrosunda münhal bulunan 7 lira ye
yeli mecmua sekreterliğine ilişik dilekçe sahibi Halit Fahri Ozans
bu miktar yevmiye ile tayinine müsaade buyrulmasını yüksek tensib
saygı ile arzederim.

Muhasebeci
Daniş Turanlı

Olur.
3/1/955

N.İ.

Ek-3: Türk Tiyatrosu Mecmuası'nın Halit Fahri'ye Yazdığı Cevap Yazısı

T. C.
ANBUL BELEDİYESİ
R TİYATROSU

İstanbul,

Telefon 42157
40409

Sayı :

Kadro unvanı	Adı ve soyadı	Kadro yevmiyesi Lira	Alacağ miye Lira
Mecmua sekreteri	Halit Fahri Ozansoy	7	7
Açıkhava ve Eminönü Böl. idare memuru	Ethem Ertürkmen	7	7
Gişe memur yardımcısı	Sadiye Serim	8	8
Gişe memur yardımcısı	Necmeddin Aydonat	7	7
Kapı kontrol memuru	Yusuf Saylam	5	5

Müdüriyet Makamına

1955 malî yılı için Daimî Komisyonun teklif olunan geçici hizmetliler kadrosundan müfredatı yukarıda arzolunanların hizalarında isim ve yevmiyeleri yazılı geçici hizmetlilerin devamı istihdamlarına müsaade buyrulmasını saygı ile arzederim.

Muhasebeci
Daniş Turanlı

Tarih
1/3/955

İşbu kadrolar Daimî komisyonun 25/3/955 tarih ve 2605/3679 sayılı kararile 1/3/955 tarihinden geçerli olmak üzere kabul edilmiştir.

Ek-4:Halit Fahri'nin 1955 Yılı Mart Ayında Türk Tiyatrosu Mecmuası'ndakiYevmiye Tablosu

T. C.
İSTANBUL BELEDİYESİ
ŞEHİR TİYATROSU

12/11/955

Sayı : .....

Kadrosu	Adı ve soyadı	Eski yevmiyesi	Yeni kadro yevmiyesi	Alacağı yevmiy
Mecmua sekreteri	Halit Fahri Ozansoy	7 -	10	10
Gişe memur yardımcısı	Necmeddin Aydonat	7	8	8
Makinist yardımcısı	Kemal Alben	6 -	8	8
Aksesuar yardımcısı	Şaban Ceylân	6 -	8	8
" "	Bayram Pamukçu	6 -	8	8
Müzik Aranjörü	Mehmet Abut	13 -	15	15

Müdüriyet Makamına

Yukarıda kadro unvanları ve isimleri yazılı geçici hizmet rin yevmiyeleri Daimî Encümenin 10/11/955 tarih, 12115/17266 sayılı rile 1/11/955 tarihinden geçerli olmak üzere isimleri hizasında yazı miktarlara çıkartılmıştır. Esasen eskidenberi bu kadrolarda çalışan çici hizmetlilerin yevmiyelerinin 1/11/955 tarihinden itibaren Daimî cümence kabul edilen miktara çıkartılmasına müsaade buyrulmasını yük tensibinize saygı ile arzederim.

Muhasebeci
Daniş Turanlı

Peki:
12/11/955

Ek-5:Halit Fahri'nin 1955 Yılı Kasım Ayında Türk Tiyatrosu Mecmuası'ndaki Yevmiye Tablosu

ARİF VEKALETİ
ŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ
EMEKLİ ŞUBESİ
Sayı: 214.243-4

Özet: M.Halit Ozansoy'u yaş haddinden emekli çıkarılması Hk.

Vekâlet Yüksek Makamına

Adı ve Soyadı	:	Mehmet Halit Ozansoy → 1956
Son memuriyeti	:	İstanbul Atatürk Kız Lisesi Edebiyat Öğretmeni
Doğum yeri	:	Dersaadet
Doğum tarihi	:	1309-1307

Yukarıda hüviyeti yazılı muamele sahibi 65 yaşını 13 Temmuz 1956 tarihinde ikmâl edecektir.

5434 sayılı kanunun muaddel 40. maddesi gereğince, mezkûr tarihte geçerli olmak üzere, emekliye çıkarılmasını saygılarımla müsaadelerine arzederim.

Zatişleri Müdürü

Uygundur
5 /Temmuz/1956
Maarif Vekili a.

Aslının aynıdır
13.7.956

Ek-6: Halit Fahri'nin Yaş Haddinden Emeklilik Yazısı

CO.SÇ.3 Temmuz 1956
— Verilecek cevapta dosya ve çıkış numaralarının mutlaka yazılması
— Bu yazımızın en kısa bir müddet zarfında cevaplandırılması

T. C.
MAARİF VEKÂLETİ
İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı: 214.243-A 19853

22 Ağustos

Ankara, / / 19

Özet: M.Halit Ozansoy'u haddinden emekliy karılması Hk.

Bilgi için
Mehmet Halit Ozansoy
Büyükada Lâle Hatun Sokağ
İstanbul

T.C.Emekli Sandığı
Umum Müdürlüğüne

İstanbul Atatürk Kız Lisesi Edebiyat Öğretmeni iken yaş haddin emekliye çıkarılan Mehmet Halit Ozansoy'un aşağıda müfredatı yazılı iliştirilerek sunulmuştur.

Emekli maaşını Beyoğlu İş Bankası Şubesinden almak istiyen ilg hakkında gereken muamelenin yapılmasını ve sonucunun bildirilmesini gılarımla rica ederim.

Zatişleri Müdü

Ek:
3 Adet(örnek 1-5) hizmet cetveli
1 " (" 3) tahakkuk müzekkeresi
1 " Nüfus cüzdanı sureti
1 " Mucip yazı
3 " Fotografı

TÜRKİYE CUMHURİYETİ EMEKLİ SANDIĞI
GELEN EVRAK
-4 AĞUST. 1956*204863
HAVALE YERİ:

ST.SÇ.26 Temmuz 1956
1 — Verilecek cevapta dosya ve çıkış numar alarının mutlaka yazılması
2 — Bu yazımızın en ksa bir müddet zarfın da cevaplandırılması

İstanbul Atatürk Kız Lisesi Edebiyat Öğretmeni iken yaş haddiyle emekliye sevkedilen Mehmet Halit Ozansoy'un 2 yıl 9 ay 7 gün ve 111 9 ay 29 gün itibarı ile ... hesabı ile 975 lira ... bağlık 1/7/1956 dan itibaren ... lira zamlı birlikte 750 lira emekli aylığı ... ve ... emekliye verilmesine dair tahkikat ...

Ek-7: Halit Fahri'nin Yaş Haddinden Emeklilik Yazısı

Emeklilik Sicil Beyannamesi

91-162-55

(Bu beyannameyi doldurmadan evvel arkadaki izahatı okuyunuz)

1. Adı : Mehmet Halit

2. Soyadı : Ozansoy

3. Hesap numarası : 9116255

4. Çalıştığı kurumun adı ve yeri : Beyoğlu Kız Lisesi (İstanbul) 14516

İl adı :	İlçe adı :	Bucak adı :	Köy adı :
İstanbul	Beyoğlu	Beyoğlu	

5. Görevi : Büro vesair işlerde (Memur) Sicil No. : 1640 00

6. Fiilen almakta olduğu aylık veya ücret :
1. Barem içi : X 2. İhtisas yeri : — 3. İstisna yeri : — 4. Barem dışı : — Tutarı : 1062

7. Emekli keseneğine esas olan aylık veya ücret :
Derecesi : 4 Aslı : 90 Tutarı : 625 0625

8. Emekli keseneğine esas olan aylık veya ücreti hangi tarihten itibaren almakta olduğu : ../../..

9. Emekli Sandığına giriş tarihi : ../../..

10. Tahsil durumu :
1. Diplomasız : — 2. İlk — 3. Orta : — 4. Lise : X 5. Meslek okulu : — 6. Yüksek : —
Meslek okulunun adı : 04
Yüksek okulun adı : .....

11. Doğum yeri : İstanbul

12. Doğum tarihi : ../../(1307) 13071211

13. Cinsiyeti : 1. Erkek : X 2. Kadın : — 1

14. Medenî durumu : 1. Bekâr : — 2. Evli : X 3. Ayrılmış : — 4. Boşanmış : — 5. Dul : — 2

15. Gözle görünür vücut arızası olup olmadığı, varsa mahiyeti : 0

16. Aile durumu :

	(Adları)	Doğum Tarihleri	
Eşinin :	Aliye	1310	894
Babasının			
Anasının :			
Kız çocuklarının :			
Erkek çocuklarının:	Gavsi	1917	

Tahsil Dereceleri

17. Nüfusa kayıtlı olduğu yer :
İli : İstanbul İlçesi : Beyoğlu Bucağı : Şişli

Bu beyannamedeki sorulara verdiğim cevapların doğruluğunu, aksi ortaya çıkarılacağını ve hakiki vaziyeti bildirmem olduğumdan dolayı kanun hilafında verilecek maaş, ücret ve sairenin yetkili makamlarca tahsil edilebileceğini kabul ve taahhüt ederim.

22 Mart 1964

(BEYANNAME SAHİBİNİN İMZASI)

Halit Fahri Ozansoy

Yukarıdaki imzanın (Emeklilik Sandığı) doğru olduğu tasdik olunur.

KURUM AMİRİ

Ek-8: Halit Fahri'nin Emeklilik Sicil Beyannamesi

Ek-9 Halit Fahri'nin Hizmet Cetveli

İcabında verilecek meşruhat mahalli

5434 sayılı kanunun geçici 19 uncu maddesine göre

paranın hesabına esas olacak

H İ Z M E T C E T V E L İ

M E M U R U N

Son memuriyeti : İstanbul [illegible] Kız Lisesi Edebiyat Öğretmeni

Sicilinde kayıtlı doğum tarihi

Emekliliğ Hesap N

Sicil No.	Adı	Babasının adı	Soyadı	Hicri	Miladi Rumi	Doğum yeri	
1640	Xxxxxxx Halit	Dr. Fahri Paşa	Ozansoy	1309	1307	İstanbul	

M Ü L Â H A Z A T

Hizmet cetveli tanziminde dikkat edilecek noktalar

1 — 1/1/1946 tarihinden evvel maaşlı vazifeden ayrılmış olupta 1/1/1950 tarihinde açıkta bulu lar için bu cetvel tanzim olunmıyacaktır.

2 — Memurun hizmeti mensup olduğu Vekâletçe müseccel ise hizmet cetveli behemal bu sicille Vekâlet Zatişleri Dairesinde tanzim olunacak ve müseccel olmıyan memurların cetvelleri resmi l lara veya evrakı müsbitelerine göre doldurulacaktır.

3 — Hizmetler müseccel olmayıpta cetvel evrakı müsbitelerine göre tanzim edilmiş ise evrakı biteler cetveli tanzim eden makamca alınıp hıfzolunacaktır. Memurun maaşlı olarak hizmete giriş her kaç yaşında olursa olsun hizmet cetveli yine hizmete ilk giriş tarihinden itibaren tanzim edilec

4 — Cetvel tanziminde takvimi tebeddülü hesabiyle yanlışlığa mahal kalmamak için aylar r veya remizle gösterilmiyerek isimle yazılacaktır.

5 — 1683 sayılı kanunun 11. 12 nci maddeleriyle 2071 sayılı kanuna temas eder bir vaziyet o taallûk ettiği memuriyetin düşünceler hanesine açıkça yazılacaktır.

6 — Tayin olunduğu derece maaşını herhangi bir sebebi kanuni ile alamıyanların, cetvelde alı oldukları maaş gösterilmekle beraber düşünceler hanesinde derece maaşları hakkında ayrıca meş verilecektir.

7 — Memurun ilk defa maaşlı olarak hizmete girdiği tarihten 5434 sayılı kanunun yürürlüğ diği 1/1/1950 tarihine kadar maaşlı, ücretli her çeşit hizmetli ve herhangi suretle açıkta maz kadro, vekâlet emri, memaliki meşgûle memuru maaşı olarak geçen müddeti ve maaşsız açıkta müddeti başlayış ve bitiş tarihleri ve maaşlı ise maaş miktarı, değilse maaşsız olduğu tasrih edilm retiyle cetvelde gösterilecektir.

8 — Her memuriyetin unvanı sicil ve evrakı müsbitede olduğu gibi ve kısaltılmıyarak yazılacı

9 — Memuriyet ilçeden küçük yerlerde ise bu yerin olduğu ilçeler « de olarak işaret olunacaktır.

10 — Her memuriyetten ayrılış sebebi cetveldeki yerine açıkça yazılacaktır.

11 — İşten menedilerek muhakeme altına alınmış olanların bu durumları ve muhakeme n açıkça belirtilecektir.

12 — Borçlanma suretiyle eklenen müddetlerin hangi kanunun hangi maddesine göre borç işaret olunacaktır.

13 — Bir cetvele sığmıyan vukuat için ikinci cetvele yazılmış ise keyfiyet birinci sahifeye işar narak imza ve mühürle tasdik edilecek ve ikinci sahifeye memurun isim ve son memuriyeti birinc duğu gibi yazıldıktan sonra bunun ikinci sahife olduğu işaret edilecektir.

Örnek No. : 1 - Dta : 47 X 29

Ek-10: Halit Fahri'nin Hizmet Cetveli

Vazifesi	Aylığı: Maaş	Aylığı: Ücret	Vazifeye başladığı Tarih	Vazifeden ayrıldığı Tarih	Hizmet: Sene	Hizmet: Ay	Hizmet: Gün	Vazifesinden ayrılmasının sebebi	DÜŞÜNCELER
Kadıköy Numune Mek.Türkçe Muall. Vekili	600	—	16.Ocak.331	13.Haz.332				Tatil dolayısiyle	
A Ç I K		—	14.Haz.332	31.Ağs.332					
Kadıköş Numune Mek.Türkçe Muall.	600		1.Eyl.332	30.Mart.333				İstifa	
A Ç I K		—	1.Nis.333	14.Nis.333					
Kapalı Sultanisi Edebiyat Öğ.	1000		14.Nis.333	30.Ağs.333				Nakil	
A Ç I K			1.Eyl.333	23.Eyl.333					
Konya Sultanisi Edebiyat Felsefe Öğretmeni	1200		24.Eyl.333	24.Mart.334				Nakil	
Üsküdar " " " "	1200		25.Mart.334	24.Kas.334				Nakil	
Sefa " " " "	1200		25.Kas.334	9.Haz.335				Nakil	
İstanbul " " " "	1500		10.Haz.335	1.Eyl.335				"	
Üsküdar Sultanisi Türkçe Öğ.	1500		2.Eyl.335	30.Eyl.335				"	
Ç I K		—	1.Ekim.335	7.Ekim.335					
Kadıköy Sultanisi 1.Devre Türkçe Öğretmeni	1500		8.Ekim.335	1.Kas.339				Zam	
Kadıköy Erkek Or.Mek.Türkçe Öğ.	2000		2.Kas.339	30.Ağs.926				Zam	
" " " " " "	2875		1.Eyl.926	30.Eyl.928				Nakil	
Galatasaray Lisesi " "	2875		1.Ekim.928	30.Ağs.929				Zam	
" " " "	3000		1.Eyl.929	30.Ağs.930				Zam	
" " " "	3500		1.Eyl.930	30.Ağs.933				Zam	
" " " "	4000		1.Eyl.933	25.Ağs.936				Zam	
" " " "	4500		26.Ağs.936	30.Ağs.939				5536 Sayılı Kanunla	
" " " "	5000		31.Ağs.939	31.Ağs.939				Zam	
" " " "	6000		1.Eyl.939	1.Ekim.939				Nakil	
Ünü Kız Lisesi Felsefe Öğ.	6000		2.Ekim.939	14.Ekim.943				Zam	
" " " "	7000		15.Ekim.943	1.Ekim.945				Nakil	
Koğlu Kız " " "	7000		2.Ekim.945	24.Mart.946				Branşının değişmesinden	
" " " Edebiyat "	7000		25.Mart.946	31.Ekim.946				Zam	
" " " " "	8000		1.Kas.946	3.Kas.947				Nakil	
" Erkek " " "	8000		4.Kas.947	30.Ekim.949				Nakil	
" Kız " " "	9000		1.Kas.949	31.Ekim.952				Zam	
" " " " "	10000		31.Ekim.952	20.Ocak.953				Okulun adının değişmesiyle Maaşına zam	
İstanbul Atatürk Kız Lisesi "	10000		20.Ocak.953	31.Ekim.955				Maaşına Zam	
" " " " "	12500		31.Ekim.955	13.Tem.956				Bu tarihte vazifesinden ayrıldığı İstanbul Valiliğinin 18.7.956 tarih ve 231.1-35/ 5428 sayılı yazısından anlaşılmıştır.	

Sicil kaydına uygun olduğu tasdik olunur. 5..... Mart... 196

Müdüriyet
(Resmî mühür ve imza)
Zat İşleri Müdürü

Kalem Âmiri
Tahsis Şefi

Cetveli tanzim eden memurun unvanı
memuriyeti ve imzası

Ek-11:Halit Fahri'nin Hizmet Cetveli

1/1/1946 TARİHİNDEN 1/1/1950 TARİHİNE KADAR MAAŞLI VAZİFELERDE GEÇEN HİZMET MÜDDETİ İÇİN DÜZENLENEN CETVEL

Adı ve Soyadı : Mehmet Halit Ozansoy

Örnek : 5

Vazifesi 214.243-A	Aldığı Maaş: Aslı	Aldığı Maaş: Tutarı	İşe başlayışı	İşten ayrılışı	Hizmet Müddeti: Yıl	Hizmet Müddeti: Ay	Hizmet Müddeti: Gün	Keseneğin kesildiği Saymanlık	AÇIKLAMA
Beyoğlu Kız Lisesi Felsefe Öğ.	7000		1.Ocak.946	24.Mart.946					
" " " Edebiyat "	7000		25.Mart.946	31.Ekim.946				Hazine Muhasebe Müdürlüğü	
" " " " "	8000		1.Kas.946	3.Kas.947					
" Erkek " " "	8000		4.Kas.947	30.Ekim.949					
" Kız " " "	9000		1.Kas.949	31.Ekim.952					
" " " " "	10000		31.Ekim.952	20.Ocak.953					
İstanbul Atatürk Kız Lisesi " "	10000		20.Ocak.953	31.Ekim.955					
" " " " " "	12500		31.Ekim.955	13.Tem.956					Yaş Haddinden emekliye çıkarılmış ve bu tarihte vazifesinin ayrıldığı İstanbul Valiliğinin 18.7.956 tarih ve 231-135/ sayılı yazısından anlaşılmıştır.

İşbu cetvelin Sicilline uygunluğu tasdik olunur.

Not: Bu cetveldeki hizmetler emekli muamelesi yapılırken 3 numaralı tahakkuk müzekkeresindeki hizmetlere eklenecektir.

SP.MD.5.3.956

Dairesi Âmiri
Tahsis Şefi

Sicil veya Zat İşleri Müdürü

Sigortalının sigorta sicil numarası
1027065

SİGORTALI İŞE GİRİŞ BEYANNAMESİ

1	Soyadı	Ozansoy	2	Adı	Mehmet Halit
3	Babasının adı	Fahri Paşa	4	Doğum yeri	İstanbul
5	Doğum tarihi	1309/1307	6	Cinsiyeti	Erkek
7	Tabiiyeti	T.C.	8	Nüfusta kayıtlı olduğu yer	
9	Bu işyerine girmeden evvel İhtiyarlık Sigortasına tâbi olarak çalıştığı son işyerinin mahalli ve ticaret unvanı	Doğan Kardeş Hayat Mecmuası. Evvelki çalıştığı yer			

Yukarıda yazılı hususların hakikate uygun olduğunu ve 1 - 5 numaralı hanelerde yazılı hususlarda vuku bulacak değişiklikleri en geç 15 gün içinde haber vereceğimi beyan ve tasdik ederim.

...../...../195.....

Sigortalı işe alınanın imzası veya mühürü

Halit Fahri Ozansoy

10	Sigortalının işyerine alındığı tarih	1/9/956	11	Bu beyannameyi dolduran işyerine İşçi Sigortaları Kurumunca verilmiş bulunan numara	8321.0081
12	İşyerinin ticaret unvanı ve mahalli	Şehir Tiyatrosu Md.			

Yukarıda 1 - 8 numaralı hanelerde yazılı hususların, sigortalının yedindeki, ...Şişli..... nüfus idaresince verilmiş olan .....21/11/932... tarihli .....138511... sayılı nüfus hüviyet cüzdanına uygun bulunduğunu, 10 - 12 numaralı hanelerde yazılı hususların da doğru olduğunu ve adı geçen işyerimizden ayrılırsa keyfiyet en geç 15 gün içinde kurumunuza yazile bildireceğimi beyan ve tasdik ederim.

...../...../195.....

İşveren veya işveren vekilinin imzası

NOT : Bu beyanname 3 nüsha olarak doldurulacak, 2 nüshası İşçi Sigortaları Kurumuna gönderilecek, 1 nüshası da işyerinde saklanacaktır.

(Örnek No. : 1001 a)

Ek-12:Halit Fahri'nin 1956 Yılındaki Sigorta Giriş Beyannamesi

İSTANBUL BELEDİYESİ
ŞEHİR TİYATROSU
Müdürlüğü

Sayı
382

Ek
6

Başvekâlet Basın Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğü
İstanbul İl Temsilciliği

21/5/957 Tarih ve 1156 sayılı yazınıza cevaptır:

Tiyatromuzca neşredilmekte olduğundan imtiyaz sahibi bulunduğum (Türk Tiyatrosu) mecmuasının Yazı İşleri Müdürlüğ Halit Fahri Ozansoy yapmaktadır.

Mumaileyhin tahsil durumunu gösterir vesikaların Note tasdikli üçer nüsha suretlerile bu vesikaların mahiyetini iz için vermiş olduğu dilekçe ilişik olarak takdim edilmiştir.

Saygılarımla

Şehir Tiyatroları Müdürü
Basri Dedeoğlu

Ek-13:Halit Fahri'nin 1957 Yılında Türk Tiyatrosu Mecmuası Yazı İşleri Müdürü Olduğunu Gösteren Belge

Ek-14:Halit Fahri'nin İtalyan Ticaret Lisesinde Çalıştığını Gösteren Belge

İTALYAN [redacted] VE TİCARET OKULU
Beyoğlu, [redacted] Sokak 11 — İstanbul
Tel. : 44 13 01

İstanbul, 10 Ocak 1961

Sayı : .....

Özü : Sıhhat Raporu

== ÖRNEK ===

Okulumuzun Edebiyat öğretmeni Prof. HALİT FAHRİ OZANSOY müptelâ olduğu gastroenterit ve extrasistolik aritmiden dolayı tedevisi için 10(on) gün tam istirahatta muhtaç olduğunu belirten rapordur.

Okul tabibi
Dr. K.Kiriakopulo
imza

R. Karakonsa malûmat vesaiten ve kayden tasdikdir. Dosyasına konsun efendim
Müdüriyete
20-1-961

Aslı gibidir
19.1.1961
İtalyan Lisesi ve Ticaret Okulu
Sekreter
Gökalim
20-1-961
Dosyasına
20-1-961

[redacted] TİCARİ
Sayı : 104
20-1-1961

No. 214

10-2-1961

Halit Fahri Ozansoy

Lalahatun Sokağı No: 13

Büyükada

Şehir

1960 Bütçe yılı zarfında müessesemizde, Encümen Kararına müstenit geçici kadrodaki vazifeniz 28/2/1961 tarihinde sona erecektir.

1/3/1961 tarihinde yeniden Belediye Encümeninden karar istihsali icap etmektedir.

Keyfiyet İş Kanununun 13.üncü maddesine tevfikan tebliğ olunur.

Zeki Coşkun
Şehir Tiyatroları Müdürü

N. Başaran
Muhasebeci

Yeni Adresi:
Erenköye Gazeteciler mah. Yazarlar sokak No:
Zincirli Kuyu
Şehir.

Ek-15:Halit Fahri'nin Türk Tiyatrosu Mecmuası'ndaki Sözleşmesinin Yenilenmesine Dair Yazı

10

İşyerinin Ticaret Ünvanı : T. C.
İSTANBUL BELEDİYESİ
» Adresi : ŞEHİR TİYATROLARI
MÜDÜRLÜĞÜ

VİZİTE KÂĞIDI

Sigortalı, sicil kartı ile sağlık karnesi yanında bulundur.

SİGORTALININ		
	1 - Sicil No.	1027065
	2 - İşyerince verilen işçilik No.	
	3 - Adı ve Soyadı	~~Halit Fahri Özansoy~~
	4 - Doğum tarihi	1309
	5 - İşe giriş tarihi	1955
	6 - Viziteye çıkmak üzere işyerinden ayrıldığı tarih ve saat	5. 3. 1961
7 - Sigortalının viziteye çıkmak üzere işyerinden ayrıldığı tarihten önceki takvim ayına takaddüm eden üç ay içinde ücret aldığı gün sayısı ve ücretlerinin brüt tutarı		Gün: 90 Brüt tutarı 3800
8 - Vaka tarihindeki işçi sayısı		—
9 - Sigortalının yaptığı İş ve bu İşin mahiyeti		Memur Sekreter.
10-Arıza İş kazasından ileri gelmişse, İşkazasının oluş şekli, vuku bulduğu yer ve saat (Etraflıca yazınız)		
11-İşkazası günündeki İşbaşı saati		—
12-Tanıkların ad ve soyadları		
13-Sigortalı, vak'a tarihinden önceki takvim ayına takaddüm eden bir yıl içinde İş Kanununa tâbi başka İşyerlerinde çalışmış ise çalıştığı tarihler ve İşyerlerinin Ticaret Ünvanları. (Sigortalının ifadesine göre doldurulur)		—
14-Sigortalının işverenle mevcut iş akdinin devam edip etmediği, fesih edilmişse tarihi		Ediyor.

İşyeri No : 0081132

İşveren veya vekili

Muallim Fuat Güçlyener Yayınevi

Ek-16:Halit Fahri'nin 05.03.1961 Tarihli Vizite Kağıdı

T. C.
İSTANBUL BELEDİYESİ
ŞEHİR TİYATROLARI
MÜDÜRLÜĞÜ

43

VİZİTE KÂĞIDI

Sigortalı, sicil kartı ile sağlık karnesi yanında bulundur.

SİGORTALININ		
	1 - Sicil No.	1027065
	2 - İşyerince verilen işçilik No.	
	3 - Adı ve Soyadı	Halit Fahri Ozansoy
	4 - Doğum tarihi	1309
	5 - İşe giriş tarihi	1954
	6 - Viziteye çıkmak üzere işyerinden ayrıldığı tarih ve saat	12/4/961
7 - Sigortalının viziteye çıkmak üzere işyerinden ayrıldığı tarihten önceki takvim ayına takaddüm eden üç ay içinde ücret aldığı gün sayısı ve ücretlerinin brüt tutarı		Gün: 90 Brüt tutarı 1600
8 - Vaka tarihindeki işçi sayısı		—
9 - Sigortalının yaptığı İş ve bu İşin mahiyeti		Memur Sekreter
10-Arıza İş kazasından ileri gelmişse, İşkazasının oluş şekli, vuku bulduğu yer ve saat (Etraflıca yazınız)		—
11-İşkazası günündeki İşbaşa saati		—
12-Tanıkların ad ve soyadları		—
13-Sigortalı, vak'a tarihinden önceki takvim ayına takaddüm eden bir yıl içinde İş Kanununa tâbi başka İşyerlerinde çalışmış ise çalıştığı tarihler ve İşyerlerinin Ticaret Ünvanları. (Sigortalının ifadesine göre doldurulur)		—
14-Sigortalının işverenle mevcut iş akdinin devam edip etmediği, fesih edilmişse tarihi		Ediyor

İşyeri No :

İşveren veya vekili
İmza

Muallim Fuat Güleryüz Yayınevi

Ek-17:Halit Fahri'nin 12.04.1961 Tarihli Vizite Kağıdı

İşyerinin Ticaret Ünvanı : İSTANBUL BELEDİYESİ
» Adresi : ŞEHİR TİYATROLARI MÜDÜRLÜĞÜ

VİZİTE KÂĞIDI

Sigortalı, sicil kartı ile sağlık karnesi yanında bulundur.

SİGORTALININ	1 - Sicil No.	1027065 -
	2 - İşyerince verilen işçilik No.	—
	3 - Adı ve Soyadı	Halit-Fahri Bayşar
	4 - Doğum tarihi	1309 0 0
	5 - İşe giriş tarihi	1954
	6 - Viziteye çıkmak üzere işyerinden ayrıldığı tarih ve saat	7 - 9 - 1964
7 - Sigortalının viziteye çıkmak üzere işyerinden ayrıldığı tarihten önceki takvim ayına takaddüm eden üç ay içinde ücret aldığı gün sayısı ve ücretlerinin brüt tutarı		Gün: 90 Brüt tutarı 2100 -
8 - Vaka tarihindeki işçi sayısı		—
9 - Sigortalının yaptığı İş ve bu İşin mahiyeti		Aboneman Sefdeliği
10-Arıza İş kazasından ileri gelmişse, İşkazasının oluş şekli, vuku bulduğu yer ve saat (Etraflıca yazınız)		—
11-İşkazası günündeki İşbaşı saati		—
12-Tanıkların ad ve soyadları		—
13-Sigortalı, vak'a tarihinden önceki takvim ayına takaddüm eden bir yıl içinde İş Kanununa tâbi başka İşyerlerinde çalışmış ise çalıştığı tarihler ve İşyerlerinin Ticaret Ünvanları. (Sigortalının ifadesine göre doldurulur)		—
14-Sigortalının işverenle mevcut iş akdinin devam edip etmediği, fesih edilmişse tarihi		Ayrılan edildi

İşyeri No : 00311-32

İşveren veya vekili
İmza

Muallim Fuat Güçlüyener Yayınevi

Ek-18:Halit Fahri'nin 07.09.1964 Tarihli Vizite Kağıdı

İstanbul Şehir Tiyatroları Müdürlüğü

Yazı işleri umum mesul müdürü Bay Mümtaz Zeki Taşkın mecmuanın sekreterlik görevini de kendisi görmekte olduğundan, ismimin de çıkarıldığı mecmuada benim böyle semboolik bir durumda sekreterlikte kalmağa hakkım olmadığı kanaati ile istifamın bu görevden de lütfen kabulünü rica eder, çok derin ve samimi saygılarımı sunarım.

Şehir Tiyatrosunun her zaman dostu

Halit Fahri Ozansoy

20. 4. 1965

ŞEHİR TİYATROLARI MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı	585
Tarih	20. 4. 1965
Ekli	

Ek-19:Halit Fahri'nin Türk Tiyatrosu Mecmuası Sekreterliğinden İstifa Yazısı

T. C.
İSTANBUL BELEDİYESİ
ŞEHİR TİYATROLARI
Müdürlüğü

6/5/1965

MÜDÜRİYET MAKAMINA

Sayı: .....

KONU: Fahri Ozansoy
Hk;

Tiyadrolarımız Mecmua sekreteri olup Yevmiye ile çalışan Halit fahri Ozansoy un bu vazifeden istifasına dair dilekçesi il şikte sunulmuştur.

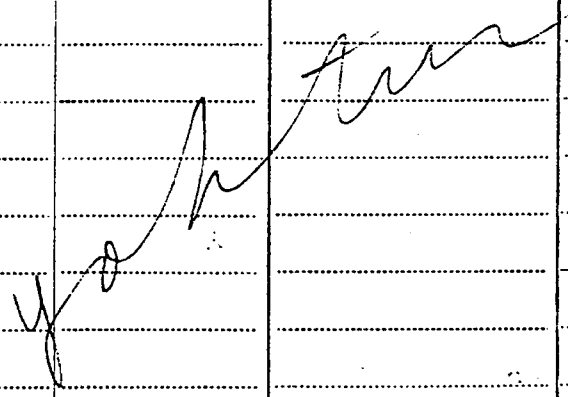
İstifasının 6/4/1965 tarihinden geçerli olarak kabulüne musaadelerinizi arz ederim.

SUNUSİ TEKİNER
MUHASEBECİ

6.4.1965

6-4-965

Ek-20: Halit Fahri'nin Türk Tiyatrosu Mecmuası Sekreterliğinden İstifasının Kabulüne Dair Yazı

Beyannamenin nasıl doldurulacağı hakkında izahat :

Beyanname dolduranın el yazısı ile ve okunaklı bir surette yazılacak ve sonuna kırkbeş kuruş damga pulu yapıştırılarak tarih ve imza konacaktır.

Beyanname her bir mal bir satıra gelmek üzere ilk önce beyanname sahibine ait mallar ve çlar, ondan sonra karı ve kocaya ait olanlar ve en sonra velâyet altındaki çocuklara ait olanlar ılacak ve her kısım yekdiğerinden beyannameyi boydan boya kateden, bir çizgi ile ayrılacaktır. kısmın ilk satırına ve orta yere kime ait olduğu işaret edilecektir.

I. Gayrimenkul mallar ve bu hükümde olanlar tablosu :

Bu tabloya yurt içinde ve dışında bulunan bina, arsa, arazi ve madenlerle medenî kanun gönce gayrimenkul hükmünde bulunan aynî haklar yazılır. Binalarda (ahşap, kâgir, betonrame ve e gibi) vasıfları, arazide (tarla, bağ, bahçe, zeytinlik, portakal bahçesi) gibi, madenlerde de ım, bakır, zımpara) gibi çeşitleri gösterilir. Beyanname sahibi karı veya kocası ve velâyeti ndaki çocuklar, gayrimenkulün tamamına sahip değillerse, sahip oldukları hisse mikdarı sütununda terilir. Aynî hakların kaydında bu hakkın taallûk ettiği gayrimenkulün bulunduğu yerle evsafı en diğer gayrimenkuller gibi yazılarak tablonun sonuncu sütununda aynî hakkın nev'i ve neye lûk ettiği dercedilir.

Ek-21:Halit Fahri'nin 1965 Yılındaki Mal Beyannamesi

İstanbul 20.6.1966

Emekli Sandığı Umum Müdürlüğü

Ankara

41 sene sürekli lise öğretmeliğimden sonra 7-8-956 tarihli ve 52
Meclis-i İdare kararı ile Aslî 125 lira maaş üzerinden emekliye a
Fakat bir ömür boyunca vatan evlâtlarını okutan, liselerden mezur
10.500 lira bir ikramiye alınca hayretler içinde kalmıştım. Yeisl
bekliyordum, bir gün bu haksızlık düzelir diye. Ümitlerim bu güne
çıktı. Hattâ 1959 da emekliye ayrılan bile, birkaç yıl sonra aldı
miyenin sonradan bir mislini daha aldılar. Şahsım için çok acı bi
olarak karşıladığım bu durumumun insafla dikkate alınmasını ve hi
aldığım 10.500 liranın bir mislini daha, emsaline göre, gerek 41 s
li öğretim hayatımın, gerek yetmişe yakın eserlerimle kültürümüze
mükâfatı olarak bana lâyık görmenizi derin saygılarımla diler ve
min sabırsızlıkla sonucunu beklerim.

Emekli Lise öğretmeni
Halit Fahri Ozansoy

Adres:
Halit Fahri Ozansoy
Kadıköy, Kızıltoprak, İstasyon Cad. 33/I, daire 9
İstanbul

1966 yılında burada oturuyor.

94-171-03

77187

13 Haziran 1900

P20

Ek-22: Halit Fahri'nin Emekli Sandığına Yazdığı Bir Dilekçesi

T.C.
TÜRKİYE CUMHURİYETİ EMEKLİ SANDIĞI
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Sayın Halit Fahri Ozansoy
Kadıköy Kızıltoprak
İstasyon Cad.33/1 D.9

İstanbul

Ankara: 1.8.966
Konu: İkramiye farkı yeceği HK.

Cevabımızın İşareti ve NO: Tah.20-2/40895/91-162-55

İlgi: 20/6/1966 günlü dilekçeniz.

27/9/1963 gün ve 11510 sayılı Resmî Gazetede yayınl 19/9/1963 gün ve 334 sayılı kanun;

1- 27/9/1963 gününde 20 yıl ve daha fazla fiilî hiz olanların, fiilî hizmet süreleri 25 yılı doldurduğunda istekl üzerine veya kurumlarınca re'sen emekliye sevkedilebilecekler

2- Bunlara verilecek emekli ikramiyesinin, 30 yılı ranlara için verilecek ikramiye miktarının 25 veya daha fazla ra isabet eden miktarı nisbetinde hesaplanacağını,

3- 1/3/1959 tarihinden 27/9/1963 tarihine kadar geç süre içerisinde, istekleri üzerine veya kurumlarınca re'sen e sevkedilmiş bulunanlardan, fiilî hizmet süreleri 25 yıldan fa 30 yıldan az olması sebebiyle, 7242 sayılı kanunun muvakkat m uyarınca aylık ve hizmet sürelerine isabet eden emekli ikrami yarısını almış bulunanlara, evvelce aldıkları kadar emekli ik farkı verilmesini,

âmir bulunmaktadır.

Durumunuz, sözü edilen kanun şumulüne girmediğinden kınızda yapılacak bir işlem bulunmadığına bilgi edinilmesini ederiz.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ EMEKLİ SA
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Ek-23 Emekli Sandığının Halit Fahri'ye Gönderdiği Cevap Yazısı

T. C.
EMEKLİ SANDIĞI
İstanbul İrtibat Müdürlüğü

Aylık Kesilme İhbar Fişi

Sayı : 4223 Tarih : 28.2.71

Emeklilik Sicil No.	91.162.550
Emeklilik Nev'i	010
Soyadı	Ozansoy
dı	Mehmet Halit
Bir Ayığın Tutarı	1890.-
Aylığın Kesilme Tarihi	1.3.1971
Aylığın Kesilme Sebebi	Vefat
Tahakkuka alınmıyacağı Tarih	
Tahsis Sıra No.	40895
Kurumu	205.1.152
Muhabiri	3.193

İZAHAT : İlgili 22.1971 tarihinde vefat ettiğinde aylıkları Terkin edildi.

Yukarıda Emeklilik Sicil Nou, Adı, Soyadı yazılı ilgilinin aylığı kesilmiştir. Bilgi edinilmesini ri ederiz.

İstanbul İrtibat Müdürlüğü

Ek-24: Halit Fahri'nin Vefatı Dolayısıyla Emekli Sandığı Aylık Kesilme Fişi

Örn

HALİT FAHRİ OZANSOY

DEFTER NO	: 40 A/B
DEFTERİN SON NUMARASI	: 866
ADET FAZLASI	:
CİLT FAZLASI	: 51
MÜKERRER NUMARA	:
ATLAMIŞ NUMARA	:
KAYIPLAR	: 1
İÇ	: 2
CİLT TAMİRİ	: 2
CİLDE GİDECEK KİTAPLAR	: 3
KURTLU KİTAPLAR	:
TOPLAM	: 916

KAYIPLAR

567-Hayvanlar Alemi, Faik Sabri Duran (1989 sayımında yok)

MELEK DUAN

OYA BIYIKLIOĞLU

Ek-25:Halit Fahri'nin Atatürk Kitaplığına Bağışladığı Kitapların Sayısını Gösteren Belge

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
İstanbul Beyazıt Devlet Kütüphanesi

Sayı : B.16.0.KGM.4.34.47.01/620-593
Konu : Bağış kitap listesi

İstanbul, 28/TEMMUZ 1997

Sayın Abdullah ACEHAN
Dumlupınar Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
KÜTAHYA

İLGİ: 6.6.1997 tarihli dilekçeniz.

İlgi dilekçenizde istemiş olduğunuz merhum Halit Fahri OZANSOY vasiyetnamesiyle kütüphanemize 352 adet kitabını bağışlamıştır.

Ayrıca dosyada yapılan incelemede 24.8.1972 tarihinde vasiyetnameyle bağışlanan kitapların teşekkür yazısına rastlanamamıştır.

Bilgilerinizi rica ederim.

Erdal HAMAMİ
Kütüphane Müdür V.

Ek-26: Halit Fahri'nin Beyazıt Devlet Kitaplığına Bağışladığı Kitapların Sayısını Gösteren Belge

Ek-27:Halit Fahri'nin Dedesi Süleyman Efendi'nin Sicill-i Ahval Defterindeki Tercüme-i Hali

واشای محاسبه

سیماله اقتـ طریقت علیهٔ سعیه مشایخنده یحیی افندینك اعلیسنده

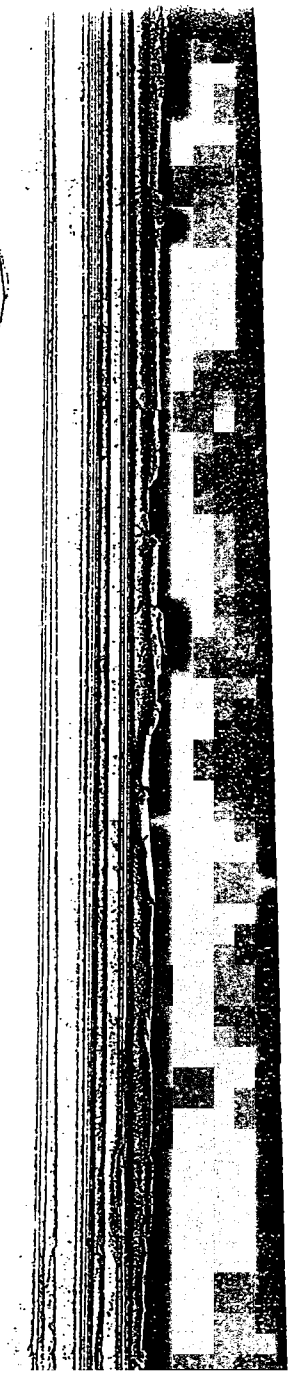
بیك ایكی یوز الی ایكی سنه سی اوائلنده وجهله تولد ایتمشدر

صبیانه مکتبده مرتب درسلری خارجه عربی وفارسی اوقومشدر ترکچه اوقور یازار

بیك ایكی یوز یتمش سنه سی مبدی ابتدا سنده افندی سکز یاشنده اولدقجه حان ملازمتله سلسلهٔ عالیهٔ مالزمتنه داخل ویتمش درت سنه صفرینك یکرمی التیسنده یوز یکرمی غرهٔ معاشله نائل اولمش یتمش

سوالنه افندی درجه سنده یوز غرهٔ معاشله ایاله فنکوه مجلس موقتی عضویتیله ایکبچ کتابتنه تعیین وسکز ایکی سنه سی ربیع الاخری ابتدا سنده بشیوز غرهٔ معاشله ایاله طونه ولایتی تحریرات قلمنه نقل ایدرك سکز ایکی سنه سی ربیع الاخرینك یکرمی التیسنده سکز درجه سنه سی جمادی الاولیسنده افندی درجه سکزیوز اوتوز غرهٔ معاشله ایاله ولایتی محاسبه وجنایه بابه کاتبلکنه کروب سکز بش سنه سی جمادی الاولیسی غایتنده یه بالاستعفا منفصل وسکز التی سنه سی شعبانی ابتدا سنده یدی یوز الی غرهٔ معاشله ایاله لواسی مزبور مجلس اداره کتابتنه واوا بیك بشیوز غرهٔ معاشله خزاهله نیکبولی ویلونه قائمقاملرینك تحقیقات احوالنه مأمور اولمسیله وسکز سنه سی ربیع الاخرینك التیسنده لواسی مذکورك لغویله انفصال ایتمشدر طقسان سنه جمادی الاخره سنه یکرمیسنده بیك التمش بشیوز غرهٔ معاشله ایاله طولجی سنجغی مجلس تحریر حقوقده کتابتنه تعیین وخمس معاشیله لواسی مذکور تحریرات مدیریتی وکالتی علاوهٔ مأموریتیله ایدره طقسانه برنجی ربیع الاولنك یکرمی درت استعفاسی وقوعبولمشدر طقسانه ایکی سنه سی صفرینك بشنده بیك بشیوز غرهٔ معاشله ایاله مکتوبجی تحریرات مدیریتی براءه لوه بلاد معاشه منصرفلوه وکالتنده وفض بولنرجه طقسانه درجه سنه سی مبدی ابتدا سنده کذلك استعفاسی انفصال ایتمشدر سنه مرقومه شعبانك درتنجی ایکی بیك بشیوز غرهٔ معاشله ایاله عموم طونا قومانداننك مرحوم محمد علی پاشا کتابتنه الغوب طقسانه بشنجی سنه سی ربیع الاولنك سکزنجی بالاستعفا دولتلو رؤف پاشا حضرتلری واوجیاق غرهٔ خزاهله ایاله اردنه غزیمت ایتمشدر وطقسانه التی سنه سی ربیع الاولنك یکرمی بشنجی ایکی بیك بشیوز غرهٔ معاشله قوه کلیسیاجغی تحریرات مدیریتنه تعیین وجنایه یکرمی اچنجی درجه بیك غرهٔ معاشله کلیبولی سنجغی مدعی عمومی معاونلکنه نقل ایدلمسیله ومعاشی یدی ماه صکره ایکی بیك غرهٔ معاشله وطقسانه یدی سنه سی ربیع الاخرینك ایکی بیك درت یوز غرهٔ معاشله تنزیل الجلوب طقسانه سکز سنه سی ربیع الاخرینك یکرمی سکزنجی قدر ایفای مأموریتله وضم حسابی اوزره بشقه بیك اوتوز طقوز بچوك غرهٔ معاشله ایاله قوه کلیبولی متصرفنه اجرای وکالت ایلمشدر شهر مزبورك یکرمی طقوزنجی مأموریتی اچیلیك غرهٔ معاشله یانیه ولایتی استیناف محکمه سی مدعی عمومیلکنه تحویل قلنمشدر استعفا ایله طقسانه طقوز سنه سی محرمنك اون برنجی سکزیوز غرهٔ معاشله ایاله ملکیه تقاعد صندغی نفوس تحریراته قاضی مسود لکنه مأمور واوچ یوز اوچ سنه ذی الحجه یکرمی برنجی رتبهٔ ثالثه یه نائل اولمشدر

وظیفهٔ مأموریتنده طولایی تحت محاکمه یه الناصره ومتهم اولمشدر

SÜLEYMAN EFENDİ

Tarikat-i Aliyye-i Sa'diyye meşâyihinden Yahya Efendi'nin oğludur.1252 senesi Evvâilinde Ruscuk'ta tevellüd etmiştir.Sıbyan mektebinde mürettep dersleri ve hariçte Arabî ve Fârisî okumuştur.Türkçe okur yazardır.1270 senesi Receb-i iptidâsında 18 yaşında olduğu halde mülâzimetle Silistre eyaleti mal kalemine dahil ve 1274 senesi Sefer'inin 26 sında 120 kuruş maaşa nâil olup 1275 senesi Şevval'inin 14 ünde 400 kuruş maaş ile eyâlet-i mezkûre meclis-i muvakkat-ı cinâyet ikinci kitabetine tayin ve 1282 senesi Rebiyülâhir'i ibtidâsında 500 kuruş maaş ile Tuna vilayeti merkez sancağı tahrirat kalemine nakl ederek 83 senesi Zilkâde'si nihayetinde istifâen infisâl eylemiştir. 84 senesi C.Ulâsının 14 ünde 830 kuruş maaş ile Selanik vilayeti meclis-i temyiz-i hukuk ve cinâyet baş kitâbetine girip 85 senesi C.Ulâsı gâyetinde yine bil istifâ munfasıl 1286 senesi Şaban-ı iptidâsında 750 kuruş maaş ile livâ-yı mezkur meclis idaresi kitâbetine ve o esnada 1500 kuruş harcirahla Niğbolu ve Plevne kaymakamlarının tahkik-i ahvâline me'mur olmuş ve 88 senesi Rebiyülâhir'inin 6 sında livâ-yı mezkûrun lağviyle infisâl etmiştir.

90 senesi Cemaziyelâhir'inin 20 sinde 1065 kuruş maaş ile Tolcu sancağına meclis-i temyiz-i hukuk kitâbetine tayin ve humus maaş ile livâ-yı mezkûr tahrirat müdürriyeti vekâlet-i ilâve-i me'muriyet edilerek,91 senesi Rebiyülevvel'inin 24 ünde istifası vuku bulmuştur.92 senesi Sefer'inin 5 inde 1500 kuruş maaş ile Gümüşhane sancağı tahrirat müdürü olup bir aralık bilamaaş mutasarrıflık vekâletinde dahi bulunarak 94 senesi Receb-i iptidâsında kezâlik istifâen infisâl etmiştir.Sene-i merkûme Şaban'ın 4 ünde 2500 kuruş maaş ile umum Tuna kumandanı merhum Muhammed Ali Paşa'nın kitâbetine alınıp 95 senesi Rebiyülevvel'inin 8 inde bilistifa devletlü Rauf Paşa hazretlerinin maiyyeti ve 3000 kuruş harcirah ile Edirne'ye azimet etmiş ve 96 senesi Rabiyülevvel'inin 25 inde 2500 kuruş maaşla Kurur Kilise sancağı tahrirat müdirriyetine tayin ve sene-i merkûme Recep'inin 23 ünde 4000 kuruş maaşla Gelibolu sancağı müdde-i umûmi muâvinliğine nakl edilmiş ve maaşı beş mah sonra 2000 kuruşa ve 97 senesi Rebiyülâhir'inin 2 sinde 1400 kuruş tenzil olunup 98 senesi Rebiyülâhir'inin 28 ine kadar ifâ-i memuriyet ve humus hesabı üzre başkaca 1039.5 kuruş maaş ile 2 ay kadar da Gelibolu mutasarrıfına icrâ-yı vekâlet eylemiştir. Şehr-i mezbûrun 29 unda memuriyeti 3000 kuruş maaşla Yanya vilayeti istinâf mahkemesi müdde-i umûmi tahvil kılınmış ise

Ek-28:Halit Fahri'nin Dedesi Süleyman Efendi'nin Sicill-i Ahval Defterindeki Tercüme-i Halinin L

Harflerine Çevrilmişi.

de kable'l-azîme istifa ile 99 senesi Muharrem'inin 11 inde 8000 kuruş maaş ile mülkiye tekâüt sandığı nezâret-i tahrirât kalemi müsveddeliğine memur ve 303 senesi Zilhicce'sinin 21 inde rütbe-i sâliseye nâil olmuştur.Vazife-i memuriyetinden dolayı taht-ı muhâkemeye alınmamış ve müddehim olmamıştır.Mülkiye tekâüt sandığı başkatibi izzetli Mehmet Emin Efendi ve nâzırı devletlü Tevfik Paşa hazretleri taraflarından yazılan mülahazalarda mümâileyhin iktidârıyla hüsn ü hizmeti tasdik olunmuştur. Mümâileyhin zikr olunan hizmeti şubece görülüp iâde olunan evrak-ı mütenevvia-i resmiyye ile müeyyeddir.16 Zilkâde 1306 ve 2 Temmuz 1305 mümâileyhin maaşına 1308 senesi şehr-i Receb-i Şerif'inin 17 sinde 100 kuruş zam edilmiştir. Mümâileyhin mukaddeman bulunduğu Gümüşhane sancağı tahrirat müdirriyeti esnasında ilâve-i memuriyet olarak 3 defa livâ-i mezkur mutasarrıflığı vekâletinde bulunup idâre-i umûr u hükümette ve asâkir-i redife ve müstahfizının celbinde ve umûr u tahsiliyye ile 4 yük kuruş iâne-i harbiyye ceminde ve Trabzon'dan Erzurum'a külliyetli top ve mühimmât-ı harbiyyenin nakli için livâ-yı mezkurdan istenilen araba ve mekkâri hayavanâtının tedârikinde ikdam ve gayret ve hüsn ü hizmet eylediği livâ-yı mezkûr idare meclisinin sicill-i ahval-i dâire-i umûmiyyesince görülen 7 Kanun-ı Evvel 1291 ve 1 Agustos 1293 mazbatalarından anlaşılmış ve telif ettiği "Evsâf-ı Şehr-i Ebrâr" nam eseri dâire-i umûmiyye kütüphanesinde hıfz olunmuştur. Maaş 1309 senesi Şehr-i Receb-i Ferdi'nin 24 ünde 11 Şubat 1307,975 kuruşa doldurulmuş mümâileyhin ve kıdem ve ehliyetine mebni 1310 senesi Şehr-i Rebiyülâhir'inin 5 inde terfîan rütbe-i sâniye sınıf-ı sânisi tevcih buyrulmuştur. Mümâileyhin 1313 senesi Receb'inin gurresinde 2 Kanun-ı Evvel 1311 maaş-ı câlibesiyle kalem-i mezkûr bendeliğine terfi edildiği silki tekâüt sandığı sicill şubesinin 1 Eylül 1313 tarihli ve nevâla ile pusulasından anlaşılmıştır.Mümâileyhin hüsn ü hulk ve diyanet ashabından olmakla beraber umûr u idare ve muamelât-ı hesabiyyeye vukuf ve mâlumatı bulunduğundan şehri 3240 kuruş maaşa ve hazine-i divâneden şehri iki urup hınta ve bir urup şâr ve elli vekıyye urz tâyinatıyla 1315 sensi Rebiyülâhir'inin 29 unda 15 Eylül 1313 Mekke-i mükerreme hârem-i şerif müdirriyetine nakl olunmuştur.Mumaileyh sene-i merkûme Receb'inin üçünde dördüncü rütbeden mecîdi nişân-ı zîşânı ihsan buyrulmuştur.Mumâileyh kıdemât-ı memuriyetinden olmasına mebni şehri mezkûrun beşinde terfîan rütbe-i saniye mütehayyizi teveccüh buyrulmuştur. Mumâileyhe hüsn ü hizmetine mükâfeten sene-i merkûme Şevval'inin 16 sında terfîan

rütbe-i ûla sınıf-ı sânisi tevcih buyrulmuştur.Müşârünileyh vazife-i mevduasını hüsn ü ifkâda müşâhit olan ikdam ve gayretine mebni 1316 senesi C.Ula'sının 5 inde terfian rütbe-i ûla sınıf-ı ûla tevcih buyrulmuştur.Müşârünileyh 1317 senesinde C.Ahir'inin 11 inde tebdilen 2.rütbede mecîdi nişân-ı zâtı ihsan buyrulmuştur.Müşârünileyh maaşı ez gayr-i tayinât sene-i merkûme Ramazan-ı şerîfinin 3 ünde 23 Kanun-ı Evvel 1315 senesinde 1000 kuruşa iblâ buyrulmuştur.Müşârünileyhe vezâif-i me'muriyetini mukaddeman ibkâ eylemekte olmasına mebni 1318 senesi Zilhicce'sinin 19 unda ikinci rütbeden Nişân-ı Ali-i Osmanî ihsan buyrulmuştur.Müşârünileyhin hicaz vilayeti celilesine arz ve îşar olunan müsâvi ahvâline binâen şeref sadr olan irâde-i seniyye -i hazret-i hilâfet penâhî mûcibince 1323 senesi Zilkâde'sinin 21 inde 5 Kânun-ı Sani 1321 senesi azliyle yerine digeri tayin buyrulmuştur.Müşârünileyh İran devleti tarafından îta olunan 2.rütbeden beşer ve Hurşîdî nişanının müşârünileyh tarafından cenâb-ı veled'il-icab taliki hususunu 1327 senesi Muharrem'inin 18 inde müsaade-i sene-i hizmet-i pâdişahî erzan buyrulmuştur.

1020 sicil dosya NO.si

İçtimaî hüviyeti

Adı	Halit Fahri
Aile lâkabı	Ozansoy
Doğduğu yer ve yıl	İstanbul 1307-1891-
Babasının adı	Mehmet Fahri Pş.
Milliyeti	Türk
Evli midir, evliyse evlendiği tarih	Evli(Ayrıldığı ile(21)sene oluyor.Şimdiki zevcesi ile (15) sene oluyor.
Çocuklarının adedi, yaşları, vazifede veya evli bulunanların adedi	İlk zevcesinden 20 yaşında oğlu Şimdiki zevcesinden biri evli iki üvey kızı Yoktur.
Şahsına ve ailesine ait emlâk ve akarı var mıdır?	
İaşe ve infak ile mükellef nüfusun adedi ve karabeti	İki çocuğu ve zevcesi

İlmî hüviyeti

İlk tahsilini nerede yapmıştır?	Bakırköy Rüşdiyesinde
Orta tahsilini nerede yapmıştır. Bitirmediyse hangi sınıfa kadar okumuştur? Şehadetnamesinin tarihi	Galatasaray Sultanisi Âliye 4.cü sınıftan tasdiknameli 6 yıl aradan sonra evlenmiş
Yüksek tahsilini nerede yapmıştır. Bitirmediyse hangi sınıfa kadar okumuştur? Şehadetname tarih ve numarası?	Hususî tetkik ve tetebbü.
Tahsilini tamamlamak için hangi müesseselere devam etmiştir? Hâiz olduğu vesikalar nelerdir?	1)İptidaiye Fransızca muallimliği muvakkat ehliyetname 2)Sabık Darülfünun Edebiyatşubesinde Lise Edebiyat öğretmenliği imtihanında muvaffak olmuştur. Ehliyetname sureti musaddakası 16/8/332

Anadilinden başka bildiği lisanlarda iktidar derecesi	Konuşma	Okumak	Yazmak	Tercüme

Telif ve tercüme ettiği eserler: Şiir mecmuaları Rüya-Efsaneler-Zakkum-Gülüstanlar-Harabeler-Cenk duygukarı-Bulutlarayakın-Balkanda saatler-Paravan-(Broşürler:R.U.R.(Bir çek piyrsinin telhisi (X)

Bulunduğu vazife

Vazifesinin adı	Maaşı	Başladığı tarih	Ayrıldığı tarih	Ayrıldığının sebebi	Gün	Ay	Sene
Bakırköy nümune mektebi Türkçe muallim vekili	600	16/I/331	18.VI.332	Tatil münasebetile			
" " " "	600	1.IX.332	31.III.333	İstifa			
Muğla Sultanisi Edebiyat Muallimliği	1000	14.IV.333	31.VIII.333	Tahvil			
Konya sultanisi Edebiyat ve Felsefe muallimliği	1200	24.IX.333	24.III.333	"			
Üsküdar Sultanisi Edebiyat ve Felsefe muallimliği	1200	9.V.334	24.XI.334	"			
Vefa Sultanisi Edebiyat ve Felsefe Muallimliği	1200	24.XI.334	9.VI.335	Nakil			
İstanbul " " " " "	1500	12.VI.335	1.IX.335	Tahvil			
Üsküdar Sultanisi Türkçe muallimliği	1500	1.IX.335	30.IX.335	Nakil			
Kadıköy Sultanisi 1.ci devre Türkçe muallimliği	1500	8.X.335	1.XI.339	Zam			
Kadıköy Erkek Ortamektep Türkçe Muallimliği	2000	1.XI.339	31.VIII.926	"			
" " " " "	2875	1.IX.926	30.IX.928	Nakil(sicil kaydı 261)			

Ek-29:Halit Fahri Ozansoy'un Galatasaray Lisesi'ndeki Sicil Dosyası

Vazifesinin adı	Maaşı	Başladığı tarih	Ayrildiği tarih	Ayrıldığının sebebi	Gün	Ay	Sen
İlâve: Kadıköy Erekek Orta mektep şube türkçesi	1700	1.IX.926	30.IX.927	Zam			
Kadıköy Erkek ortamektebi şube Türkçe muallimliği	2500	1.X.927	30.IX.928	Nakil			
Galatasaray Lisesi Türkçe Muallimliği	2875	18.VIII.928	31.VIII.929	Zam			
" " "	3000	1.IX.929	31.VIII.930				
" " "	3500	1.IX.930	1.IX.933				
Galatasaray Lisesi 2.ci devre Edebiyat öğretmeni	4000	1.IX.933	25.VIII.936				
" " " "	4500	25.VIII.936	30.II.939				
" " " "	5000	1.IX.939	30.IXM939				
" " "	6000	30.IX.939					

Tekaüt veya başka taraftan maaşı var mıdır ? Yalnız İtalyan Ticaret lisesinde haftada 7 saat dersemukabil 38 lira (vergiler kesildikten sonra)maaş almaktadır.

(X)Mavi ve siyah" telhisi
Manzum telif piyesler:Baykuş-İlk şair-
Sönen kandiller-Medim-On yılın destanı-Hayalet
Edebiyat ve Kıraat kitapları:Üç cilt"Edebi kıraat numuneleri"-
Garp Edebiyat Etütleri: Viktor Hügo,hayatı ve eserleri-İtalyan Edebiyatı tarihi-Goethé'nin aşkları ve Aşk şiirleri
Adapte ve tercüme piyesler:Kırkından sonra-Baştacı-Kendini bil-
Tercüme romanlar:Groziella- Raphael-Devler kaldırımı-

Ek-30 Halit Fahri Ozansoy'un 1928 Yılında Katıldığı Edebiyat Kongresinde Çekilmiş Fotograf

-2-

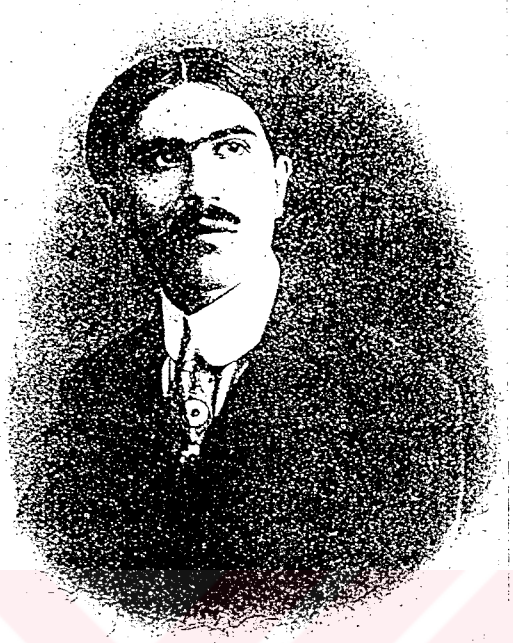

Fahri Süleyman Efendi

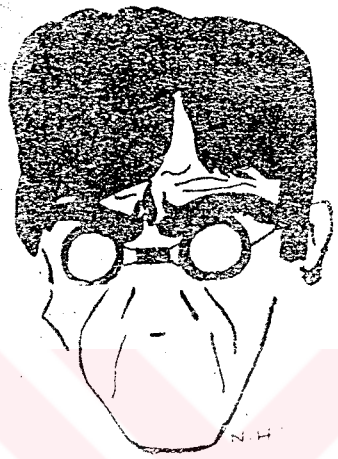

Ek-31: Halit Fahri Ozansoy'un Sanayi-i Nefise Biriliği'ndeyken Çekilmiş Fotoğrafi, Babası Fahri Süleyman Efendi ve Oğlu Gavsi Ozansoy'un Fotografları

-1-

Ek-32: Halit Fahri'nin Nevsâl-i Millî'de Yayınlanan Fotografi

Edebiyat Muallimi Halit Fahri bey

Halid Fahri Ozansoy

Ek-33:Halit Fahri Ozansoy'un Galatasaray Mecmuası'nda Yayınlanan İki Karikatürü

Ek-33.Halit Fahri Ozansoy'un 31 Aralık 1969 Tarihinde Fransızlardan Aldığı Nişanın Belgesi

RÉPUBLIQUE FRANÇAISE

ORDRE NATIONAL DU MÉRITE

LE PRÉSIDENT DE LA RÉPUBLIQUE FRANÇAISE

GRAND MAÎTRE DE L'ORDRE NATIONAL DU MÉRITE

nomme, par décret de ce jour, Monsieur O Z A N S Ö Y *Halit Fahri*

de nationalité turque

Ancien Professeur de littérature, Homme de Lettres

CHEVALIER DE L'ORDRE NATIONAL DU MÉRITE

Fait à *Paris*, le *31 Décembre 1969*

Scellé et enregistré sous le N° *250 E 69*

Le Secrétaire Général Adjoint,

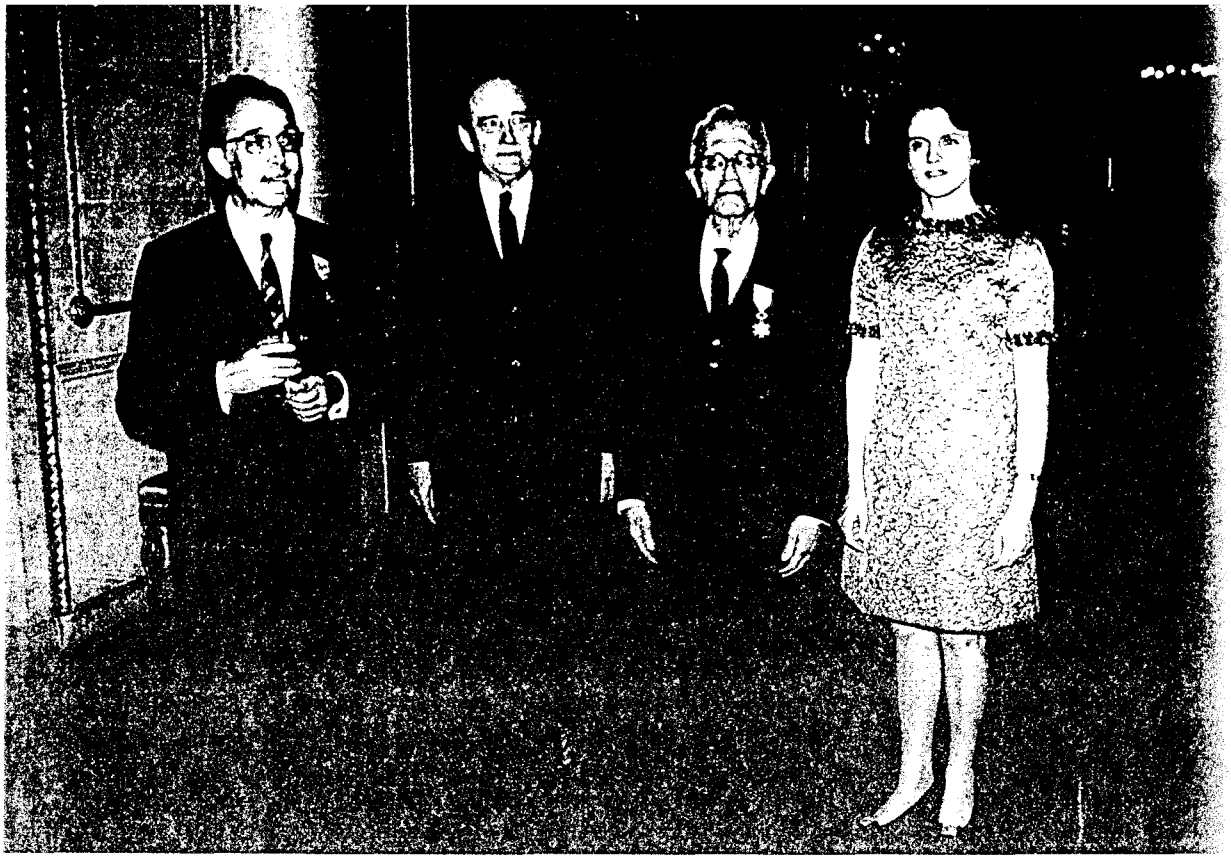
Par le Président de la République :

LE CHANCELIER DE L'ORDRE NATIONAL DU MÉRITE,

Amiral Cabanier

Ek-34.Halit Fahri Ozansoy'a 1969 Yılında Fransız Konsolosu Tarafından Nişan Takılırken Çekilmiş Fotoğraf

Ek-35 Halit Fahri Ozansoy'un 1969 Yılında Yapılan Nişan Merasiminde Çekilmiş Fotografları

T.C.
Turizm ve Tanıtma
Bakanlığı

BASIN ŞEREF KARTI

№ 000098

HALİT FAHRİ OZANSOY

Serbest Gazeteci

BASIN

Ek-36 Halit Fahri Ozansoy'un Basın Kartı

BABA ADI : Mehmet Fahri

ANA ADI : Zehra

DOĞUM YERİ VE YILI : İstanbul - 130[illegible]

NÜFUSA KAYITLI OLDUĞU YER : Ada[illegible]

UYRUĞU : T.C.

İKAMETGÂHI : Kadiköy,
Kızıltoprak, İstas-
yon cad. 33/1 - İst.

KARTIN DÜZENLENDİĞİ TARİH :
30.3.1964

PASSIM

Ek-37 Halit Fahri Ozansoy'un Devlet Yabancı Dil İmtihanını Kazandığını Gösterir Belge

14/Aralık/1953

T.C.
Millî Eğitim Vekâleti
Zatişleri Müdürlüğü
Sayı 304-32663

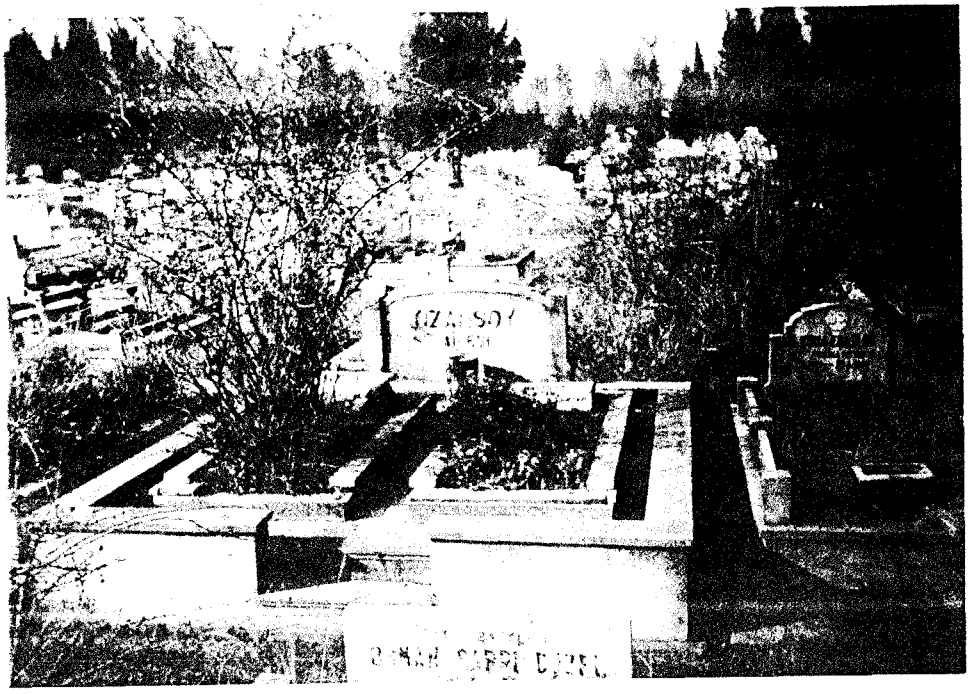
Halit Fahri Ozansoy
İstanbul Atatürk Kız Lisesi Edebiyat Öğretmeni

Kasım 1953 devresinde İstanbul'da Fransızca dilinden yapılan imtihanda muvaffak olduğunuz Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğünün 9/XII/1953 tarıh ve 3161 sayılı yazısıle bildirilmiştir.Keyfiyet tebliğ olunur.

Zatişleri Müdürü Y.

(İmza)

Aslı gıbıdır.

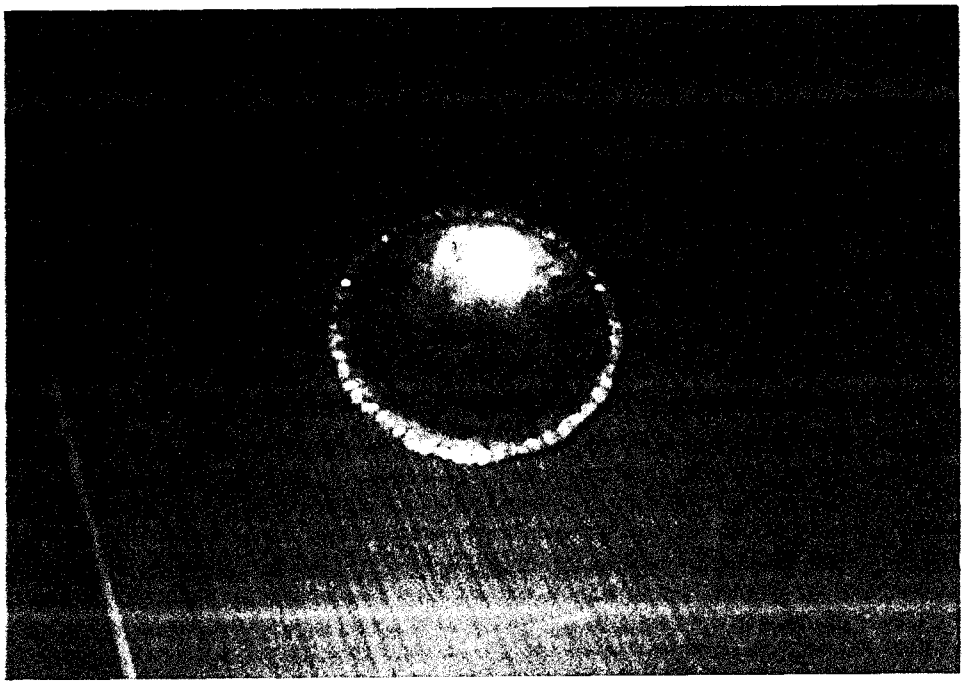

Ek-38. Halit Fahri Ozansoy'un Mezarı

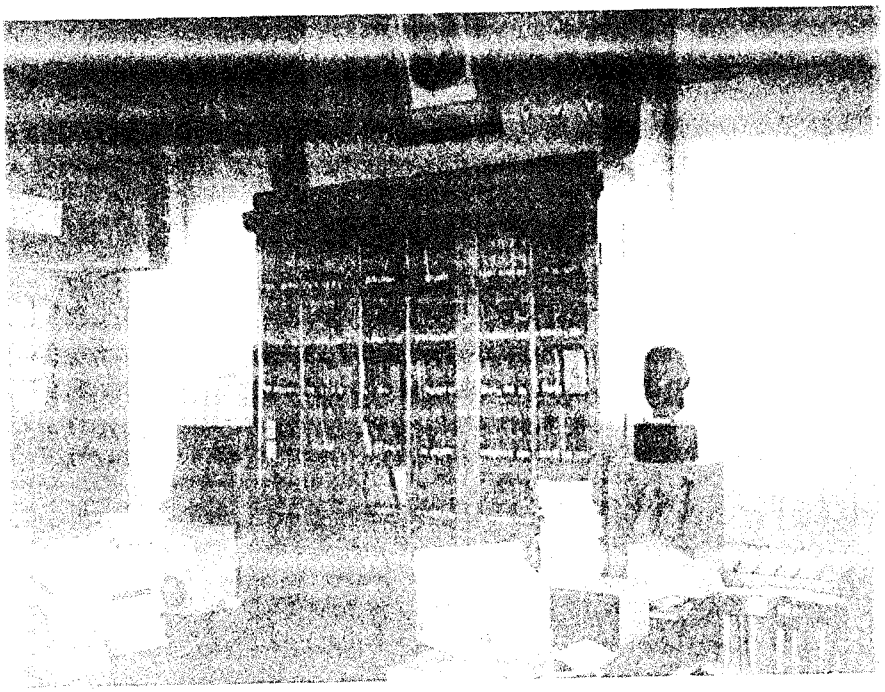

Ek-14: Hasan Ozansoy'un Babası Ali Ozansoy'un Mezarı

Ek-40 Liste Halit Fahri Ozansoy'un 1955 Yılında Gazeteciler Cemiyetinden Aldığı Nişan, Alttaki 1969 Yılında Fransa Hükümeti Tarafından Verilen Nişan

ÖZGEÇMİŞ

23.01.1968 tarihinde Kütahya'nın Gediz ilçesinde dünyaya geldim.İlk ve Orta öğrenimimi aynı ilçede yaptıktan sonra 1988 yılında Konya Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi bölümünü kazandım.1992 yılında aynı bölümden mezun oldum. Aynı yıl Selçuk Ünivesitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yeni Türk Edebiyatı branşında Yüksek Lisans'a başladım.Kasım 1992 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Karaman Kazımkarabekir Çok Programlı Lisesi'ne öğretmen olarak atandım.31 Ocak 1994 tarihinde Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'de Yeni Türk Edebiyatı branşında göreve başladım.Aynı yılın Agustos ayında Yüksek Lisansımı bitirerek Ekim ayında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yeni Türk Edebiyatı branşında doktoraya başladım.Halen Kütahya Dumlupınar Üniversitesi'nde görev yapmaktayım.

YAZAR VE ESER ADI İNDEKSİ

a)Yazar Adı İndeksi

A.H:471

Abacıoğlu, Behire:484

Abasıyanık, Sait Faik:92

Abdürrezzak:442,471

Adâlet:28

Adıvar, Halide Edip:451,348,355

Adriyen:136,138

Afîfe Jale:420

Ağaoğlu, Ahmet:444

Ağaoğlu, Samet:167-392

Ahmed Faik:148

Ahmed Hâmit:471

Ahmet Cemil:249,448

Ahmet Haşim:6,11,16,58,60,61,73,91,104,105,88,169,228,287,288,297,300,335,347,
356, 358,367, 368,374,392,393,408,419,427,432,437,444,471,497

Ahmet Hidayet:67

Ahmet Kadri Bey:7,32,41

Ahmet Mithat Efendi:165,181,320,321,327,355,422,427,445

Ahmet Rasim:275,321,343,452

Aiglon Chantecler:388,

Aiskhylos:176,177

Akay, Hasan:484

Akay, Şadiye:484

Akbal, Oktay:73,149,478

Akçura, Gökhan:474

Akdemir, Rıza:484

Akı, Niyazi:220,485

Akkaya, Nevin:138

Akkor, Ruşen:95-475

Aktaş, Şerif:225,485

Aktay, Salih Zeki:6,58,62,67,275
Aktel, Tarık:213
Aktunç, Orhan Rıza:485
Akyol, Yaşar:485
Akyüz, Ali Kâmi:13,14,35,201,224,225
Akyüz, Kenan:69,485
Aleksanyan Efendi:171
Alemdar Mustafa Paşa:20
Ali Hilmi Bey:5,14,34,163,224,324
Ali Kemal Bey:83,124,271,273,472
Ali Mükerrem:43,58,61
Ali Zoti(Ali İzzet)Paşa:30
Alpman, Hâfi Kadri:321,474,485
Altan, Çetin:127,128,473
Altan, İsfendiyar :164
Altay, Adil:471
Altınay, Ahmet Refik:61
And, Metin:133,212,485
Andı, Mehmet Fatih:485
Antoine, Andre:16,17,41,83,84,171,177,203
Apesteguy, Pierre:219
Aras, Refet Avni:19
Arcan, İsmail Galip:27,220,409,475
Arda, Mecit:19
Ardıçlı, Orhan:485
Arduman, R.K:435
Argunşah, Mustafa:81,271
Arıcı, Mürsel:105,121,124,125,126,127,128,197,226,247,248,477,480
Arif Hikmet(Hersekli):81,271
Arif Hikmet:16
Arnold, Paul:219,437,478
Arolat, Ali Mümtaz:73

Arseven, Celal Esat:7,76,77
Artemel, Talat:138
Aruntan, Sevim:12,34
Aruntan, Huriye:12,34
Aruntan, Nuri:12
Asya, Arif Nihat:347
Atabeyoğlu, Selahattin Enis:38,39,43,45,55,56,57,58,59,60,62,64,67,68,422,447
Ataç, Adnan:24, 483,485
Ataç, Nurullah:9,61,62,63,78,144,158,173,191,195,241,309,341,344,345,348,415,417, 423,433,441,467,478
Atatürk:10,19,20,60,154,175,259,306,309,413,414,416,464,466,486,487,489,491,496, 498,454,459,460
Atay, Falih Rıfkı:42,62,88,401
Atilla, Osman,486
Atsız, Hüseyin Nihal:486
Ayanoğlu, Sami:138
Aykaç, Fazıl Ahmet:8,56,57,62,92,109,423,448,486
Babilee, Jean:381
Baccacio:208
Baki Mazhar:41
Balzac:178,200,321,352
Banarlı, Nihad Sami :478,486
Baran, Reşit:19,428,441
Barcaklı, Ahmet:136,486
Baron de Juniac:9
Barth, André:51
Başkurt, Cevat Fehmi:78
Bataille, Henry:129,213
Baydar, Mustafa:236,240,269,270,276,277,351,360,370,389,477,486
Beaudelaire, Charles:54,226,232,289,290,331,374
Beckett, Samuel:451
Bedii, Asım:16

Bedros, Efendi:19
Behramoğlu, Ataol:486
Bella, İzola:137
Benice, Ethem İzzet:62
Benoit, Pierre:52,193,208,210
Bergson:101,242,335,337
Berkem, Vahap:44
Bernarde, Tristian:174
Bernstein, Henry:218
Besim, İbrahim:24
Betti, Ugo:435
Beuve, Saınt:435
Beyatlı,Yahya Kemal: 6,16,43,54,55,56,58,59,61,62,64,67,68,73,85,88,91,92,97,117,
139,171,226,228,235,241,242,257,268,286,338,341,346,411,417,427,428,423,433,437,
442,480,482
Bırabeau, Andre:219
Bısson, Alexandre:215
Bilbaşar, Şukufe Nihal:19,43,62,77,92,155, 481
Bilginer, Recep:203,450,479
Binemeciyan, Eliza:136,138,145,171
Birinci, Necat: 454,459,460,486,489
Birsel, Salah:6,29,30,55,486
Bolayır, Ali Ekrem:11,18,285,286,447,472,494
Borazan Tevfik:6
Bove, Emmanuel: 52,199,208
Boztepe, Halil Nihat:62
Brendon, Thomas:27
Brujin, Petre de:486
Buffon, Georges:174
Burdurlu, İbrahim Zeki:486
Burhaneddin Ali:216,217,472
Burhaneddin Tepsi:40,74,75,171,213,313,415,430

Butak, Behzat:6,15,434,474
Bülent Nuri:119,472
Bürün, Vecdi:13,486
Byron:334
C.Ekrem:119,472
Caro, Francis,436
Cecile:20
Cenab Şahabettin:15,69,76,88,154,175,224,275,289,347,431,436,442,
Cenan, Adriyen:136,138
Cenâni İsmail:171
Cervantes:176
Chateaubriand:334
Chénier, André:54,120,226
Clarc, Henry :217
Copeau, Jacoue:435
Cornelle:178,313,318,388,179
Courteline, Georges:436,437
Çağlar, Behçet Kemal:73,88,92,451,487
Çakıcı, Mehmet:32
Çalışlar, Aziz:487
Çamlıbel, Faruk Nafiz:6,8,10,18,43,44,46,59,60,67,70,72,75,76,79,85,87,88,92,140,
145,229,230,274,275,276,300,473,479
Çapanoğlu, Münir Süleyman:39,62
Çapek:208
Çerkes Ethem:317
Çetin, Himmet:483
Çınarlı, Mehmet:8,191,394,476,487
Çintan, Ahmet: 12,34
Çintan, Melahat:12
Çoşkun, Nusret Safa:93,94,478
Çoşkun, Zeki:138,
Dağlarca, Fazıl Hüsnü:348

Damat İbrahim Paşa:99,151
Danişmend İsmail Hâmi:62
Dante:208,338,353,369,406,407,440
Daudet, Alphonse :53,176,200,201,208,336
De Lamartine, Alphonse:52,53,177,192,193,202,208,209, 268,289,331,409
Dekobra, Maurice Tessier:53,133,186,201,208
Delaquys, Georges:52,197,208
Deli Fuat Paşa:74
Demiray, Kemal:487
Derviş, Suad:77,110,323,337,351,480
Devrim, İzzet Melih:7,62
Dickens, Charles:176
Dilmen, İbrahim Necmi:61,62,184,185,217,475
Dorgeles, Rolan:354
Dormen, Haldun:99,439
Dostoievsky:421
Dranas, Ahmet Muhip:73,88,89,451,471
Duhamel, George:52,192,193,196,197,198,199,200,208,209,210,321,322,331,345,
354,445
Duran, Faik Sabri:19,424
Durbaş, Refik:244,245
Duru, Kazım Nâmi:96,97,150,151, 261,408,476
Dürder, Baha:188,345,487
Edipoğlu, Baki Süha:11,487
Ediskun, Haydar:188,487
Ediz, Hasan Ali:432
Ege, Fehmi:218
Ekiz, Osman Nuri:292,479,487
Elif Naci:62
Emin Saffet:76
Emine Semiye:7
Ender, Muzaffer:487

Energin, Adem Nezihi:176
Enginün, İnci:232,405,454,459,460,489,490
Enis Avni:74
Ercan, Enver:487
Ercilasun, Bilge:73,243,292,293,316,472,488
Erduran, Refik:98,99,100,479
Ergener, Türkan:31
Ergun, Melih:488
Ergül, Müslim:488
Erozan, Celal Sahir:6,10,43,44,58,59,61,76,222,226,275,276,314,409,443,482,488
Ertaylan, İsmail Hikmet:488
Ertem, Sadri:88,249,355
Ertuğrul, Muhsin:6,15,136,141,155,171,211,216,314,332,339,451,477
Es, Hikmet Feridun:77,79,96,150,182,183,202,275,332,341,360,363,407,474,488
Esemenli, Bilgay:472
Esendal, Memduh Şevket:8,39
Eşref Şefik:62
Ethem Hidayet:62
Euripides:176,177,298,425
Eve Mirande:186
Eyüp Hikmet:40,66
Ezine, Celaleddin:418,420
F.Celalettin:300
F.Pfeiffer:199
Fahri Süleyman Efendi:23,499
Falubert, Gustav:335,336
Fazlı Paşa:30
Fehim Efendi:16,171,259,303,404,458
Felek, Burhan:488
Ferdinant Paşa:24
Feydau, Georges:443
Flutre, Frank:52,207,208

France, Anatole:174,204,208,209,341,358,333,444
Freud:101,158,415,416
Fuat Efendi:24
Fuat, Memed:488
Fuzuli:11,175,223,338,377,378,419,428
G.H.Des Granges:208
Gandon, Yves:198,209
Gehri, Alfred:53,203,204,435
Gencer, Leyla:440
Geraldy, Paul:290,343,406,450
Gerçek, Selim Nüzhet:488
Gezgin, Hakkı Süha:62,474
Gide, André:90
Gilbert, Marion:196
Goethe:49,52,180,399,410,465,493
Goncourt Kardeşler:197,336
Gökalp, Ziya:18,41,60,64,71,73,75,79,82,88,91,129,233,256,270,283.,288,337,346,370
404,410,416,442,496
Göktulga, Fahri Celal:42,58,62,75
Gönensay, Hıfzı Tevfik :42,62,67,68,69,70,84,474,488
Gövsa, İbrahim Alaeddin:7,41,62,76,77,292,488,489
Gözaydın, Nevzat:236
Gözler, Fethi:124,488
Green, Julien:219
Gurdon, Jan:26
Guyau, Jean Mari:364
Güçer, Behçet:19
Gülensoy, Tuncer:481
Gündüz, Aka:88,92,355,418
Günler, Vedat:489
Güntekin, Reşat Nuri:6,7,16,17,42,58,60,62,75,76,77,85,88,92,143,183,184,249,
348,350,355,401,402

Günver, Emin:300
Gürel, Zeki:292,489
Gürergene, Turgut:483
Gürmen, Kemal:76,433
Gürpınar, Hüseyin Rahmi:61,65,66,77,80,319,321,343,376,425,441,442,447,450,477
Gürses, Hulusi:488
Güvemli, Zahir:319,483
H.Ş:141,475
Hafiz Şirâzi:223,377
Hakkı Tahsin:1,4,6,15,16,17,24,29,33,34,38,39,54,55,56,60,62,64,65,66,67,68,129,
170,226,393,405,474
Halil Nimetullah:74
Haluk Şükrü:43,76
Hamâmizâde İhsan:19
Hasan Bedrettin:33,39
Hasan Said Mevlevi:67
Haşim Nahid:58
Hatemi, Hüsrev:168,489
Hayali Katip Salih Efendi:4,313
Hayâti Bey:15
Hâzım:7
Helena:298
Heredia, Jose Maria de:54,225,226,232,260,289,290,331,336
Hervieux, Paul:182
Hiçyılmaz, Ergün:172,473
Hocaoğlu, Sirâceddin:412
Homeros:176,298,338,368,409
Howard, I.Young:202
Hoyi, İbrahim:9,128,129,165,161,166,169,475
Hugo, Victor:26,49,52,180,207,225,232,289,290,331,334,369,388,393
Hulusi, İsmet:202,275,289
Huysman J:336

Hürrem, Sultan:346,439
Hüseyin, Kemal:7
II.Mahmut:28
Irgat, Cahit,44,92,
Işık, İhsan:489
Işıl, Hüseyin Rifat:7,62
İbrahim, Edhem:39,62
İbrahim Galip:27,136
İhsan Raif Hanım:55,57,61,64,169,436,443,444
İkinci Abdülhamit:15,98,99,220,442
İleri, Celal Nuri:55,57,61
İlhan, Ziya:292,483
İlkin, Yüksel:483
İmset:94,475
İnal, İbnülemin Mahmut Kemal:489
İnal, Yalçın:484
İnönü, İsmet:8,258,310,413
İsfendiyaroğlu, Fethi:19
İsmail Hakkı:475
İsmail Zühtü:39,62
Jaloux, Edmond:199
Jefrin:7
Kabadayı, Hayriye:66,484,
Kabaklı, Ahmet:79,168,471,489
Kadri Kemal:88,154,476
Kaflı, Kadircan:62,475
Kam, Ferit:18
Kamu, Kemalettin Kâmi:59,62,73,88,173,293,445
Kanık, Orhan Veli:240,277,363,365,395
Kaplan, Mehmet:243,244,405,443,454,459,460,489
Karaalioğlu, Seyit Kemal,489
Karaca, Nesrin T:489

Karacan, Ali Naci:6,13,15,36,38,61,64,66,67,80,133,139,140,141,300,472
Karaer, Mustafa Necati :170,477
Karakaş, Şuayp:489
Karakurt, Esat Mahmut:19,92
Karaosmanoğlu, Yakup Kadri:6,16,55,57,58,62, 79,88,113,168,22,9239,240,249,
273,319,323,246,248,350,355,376,419,482
Karay, Refik Halit:88,348,444
Karlıdağ, Abdullah Cevdet:16,47,57,61,129
Katip Salih Efendi:4,313
Katoğlu, Murat:319,489
Kavrak, Ayşe:12,34
Kaygılı, Osman Cemal:443
Kazancığil, Aykut:23,24,490
Kazım İsmail:78
Keleş, Kemal:484
Kemal Emin:75,171
Kemal Rağıp:476
Kenter, Müşfik:450
Kerman, Zeynep:133,405,454,459,460,483,489
Kınar Hanım:7,434
Kıpçak, Kâni:439
Kırımlı, Bilal:484
Kırman, Ümran:482
Kısakürek, Necip Fazıl:62,71,73,88,90,91,92,100,119,238,351,356,360,373,390,
416,477,478
Kıstemaeckers, Henry:216
Kızılsencer, Konca:476
Kiper M:438
Kocahanoğlu, Osman Selim:490
Kocatürk, Vasfi Mahir:77,117,132,135,147,158,228,292,319,373,490
Koçar, Gülter:490
Kolcu, Ali İhsan:484

Kolcu, Hasan:81,271,290
Konanç, Enver:273
Koray, Kenan Hulusi:62,292
Korkud, Refik:490
Koryürek, Enis Behiç:41,60,62,67,68,70,72,79,270,433,446,
Köprülü, Mehmet Fuat:18,38,66,79,80,81,82,84,85,394,445,476,477
Körmükçü, Hazım:447,453
Kuntay, Mithat Cemal:445
Kurdakul, Şükran:243,244,283,490
Kurdoğlu, Veli Behçet:1,9,23,24,25,27,490
Kurtuluş, Baki:491
Kurtuluş, Hilmi:319,490
L'isléi, Le Comte:232,225,231,232,260,289,290,331
La Bruyére:176
La Fontaine:176
Lajos, Zılahy:52,208
Lamartine, Alphonse de :52,53,177,192,193,208,209,232,268,289,331,409,
Las Vergnas, Raymonda:440,441
Lav, Ercüment Behçet:89,473
Leitre:371
Lemonnier, Leon:332
Lénormand, Henri-Rene:151,157,208,317,405
Lifar, Serge:381
Loti, Pierre:52,174,195,208,209,344,414
Louys, Pierre:56
M.M:81,141,177
M.Sami:41
Madame Stael:334
Maeterlink, Maurice:133,134,140,188,316,317,433
Mahn, Berthold: 198
Mahmut Sadık:40,62
Mahmut Şevket Paşa:32

Mahmut Şevki:236,277,476
Mahmut Yesâri:43,60,62,88,92,146,215,216,249,322,348,355,444
Maleine:133,317
Maman, Calibri:129,213
Manzoni:208
Marinetti:332,363
Marsile, Antony:215
Maupassant, Guy de:68,336
Maurey, Max :219
Mayakovski:256,280,293,357,361,406
Mecdi, Sadrettin:62
Mehmet Akif:13,142,268,273,299,410,416
Mehmet Ali Paşa;21
Mehmet Emin Efendi:21
Mehmet Fahri Paşa:1,2,3,4,23,24,25,27,29,41,62,223,313
Mehmet Hâlit:3
Mehmet Rauf:7,16,62,76,77,321,347,355,376,408,437,444
Mehmet Sadık:273,476
Mehmet Sadi:74
Mekki Efendi:19
Memduh Süleyman:39,62
Meram Ali Kemal:83,124,273,472
Mevlana:67,68,69,232,445
Mınakyan Efendi:26,171,313,452
Mırande, Yves:51
Michalet J:39
Mina:7
Moliére, Jean-Baptıste:176
Moral, Şaziye:138
Moréas, Jean:226,286,290
Morkaya, Burhan Cahit:61,92
Mösyö Baron:57

Mösyö Bouche:13,313
Mösyö Riyoti:16,171
Muammer Lütfü:86,87,88,292,477
Muhyiddin Raif:477
Munzur, Fatma:484
Musset:232,289,290, 331,377
Mutluay, Rauf:491
Muvahhid:6,136,313
Müfit Ratip:220
Müftizâde Ahmet Hikmet:42,61,81,409
Mümtaz Faik:19
Münif Fehim:114,149
Münir Nigar:76
Münir Süleyman:39,62
N.Mazhar:19
Nabizade Nazım:355
Naci Efendi:341
Namık İsmail:15,103,175,409
Namık Kemal:149,256,259,312,316,355,377,418,469
Nayır, Yaşar Nabi:10,243,291,292,431,482,491
Nebioğlu, Osman:491
Necatigil, Behçet :168,169,491
Nergisî:342,346
Neveux, Georges:217
Nisari, Abdurrahman:491
Niyazi, Tevfik:19
Nurettin, Vâlâ:20,59,60,62,92,93,97,98,234,367,417,420,421,482
Nuri Ömer:43,76
Oğuzkan, Ferhan:491
Okay, M.Orhan:295,490,491
Oktay, Ahmet:491
Onan, Necmettin Halil:59,73

Ongun, Cemil Sena:61
Onur, Necmi :244,245,478
Oral, Ünver:381,491
Oray, Aykut:472
Orhon, Orhan Seyfi:7,41,43,59,60,62,67,68,70,72,75,76,79,83,84,89,92,94,143,268,
270,275,276,288,300,347,348,418,420,439,478,479
Ortaç, Yusuf Ziya:9,10,39,40,41,43,44,58,59,60,62,67,69,70,72,73,75,76,79,82,83,
84, 86,87,88,89,92,134,141,142,143,149,235,268,269,270,271,272,273,288,292,316,
383,390,482,483,491,494
Osman Nebi:479
Ozanoğlu, Yahya Saim:14,38,42,62,142,482
Ozanoğlu, Yahya Salih:62
Ozansoy, Aliye:12,30,32,34,125,146,253
Ozansoy, Fâik Ali:42,62
Ozansoy, Fikret:12
Ozansoy, Gavsi:11,12,29,31,32,45,92,94,471,473,474,478
Ozansoy, Halit Fahri:1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,20,23,24,25,27,28,29,30,
31,32,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42,43,44,45,46,53,54,55,57,58,59,60,61,62,63, 64,65,
66,67,68,69,7071,72,73,74,75,76,77,78,79,80,81,82,83,84,85,86,87,88,89,90,91,92,93,
94,95,96,97,98,99,100,101,102,103,104,105,106,107,108,109,110,111,113,115,116,117
119,120,121,122,123,124,125,126,127,128,129,130,131,132,133,134,135,137,138,139,
140,141,142,143,144,145,146,147,148,149,150,151,152,153,154,155,156,157,158,159,
160,161,162,163,164,165,166,167,168,169,170,171,172,173,174,175,176,177,178,179,
180,181,182,183,184,185,187,190,199,201,205,207,208,222,224,226,230,231,232,233,
234,235,236,237,238,239,240,241,242,243,244,245,248,249,250,251,252,253,254,255,
256,257,258,259,260,264,265,266,269,270,271,272,273,275,276,277,284,285,286,287,
288,289,290,291,292,293,294,295,296,297,298,299,300,312,313,314,316,317,318,319,
320,321,322,323,325,326,328,330,331,332,333,334,335,336,337,338,339,340,342,344,
345,349,350,351,352,355,356,357,358,359,360,361,362,363,364,365,366,367,368,369,
370,371,372,373,374,375,376,377,378,380,382,383,387,388,389,390,391,392,393,394,
395,396,397,398,400,409,442,450,470,471,472,473,474,475,476,477,478,479,480,481,
482,483,484,491,492,493,494,498,499

Ozansoy, Kemal:12,34
Ozansoy, Munis Faik:477
Ozansoy, Nazan:12
Ozansoy, Necdet:12
Ömer Naci:74
Ömer Seyfettin:6,44,58,61,62,71,75,81,82,88,142,143,233,268,271,322,337,348,
376,402,421,443,479
Önal, Mehmet:494
Öner, Sevim:484
Örik, Nahit Sırrı:119,231,477
Özaksoy, Hayri:432
Özbalcı, Musatafa:37,246,394,477
Özcan, Ömer:494
Özdemir, Nutku:491
Özden, Şinasi:101,260,239,342,481
Özege, Mehmed Seyfettin:494
Özertem, Tekin:494
Özgören, R:176
Özgü, Melahat:202,477
Özgül, Metin Kayahan:16,17,28,44,193,207,219,220,233,268,286,313,410,415,417,
420,482484,494,
Özgünay, Filorinalı Nazım:62-85
Özkan, Ahmet:484
Özkırımlı, Atilla:18,71,73,232,251,494
Özön, Mustafa Nihat:277,420,494
Özsever, Hüseyin Siret:62,448
Özsoy, Yaşar:435
Öztürk, Bekir:494
Pailleron E:221
Pamukçu, Ebubekir:345,495
Parlatır, İsmail:475,490,495
Pehlivan Kadri:18,24,32,33,34,41

Pépé:184,185
Pırandello, Luıgı:177,202,207,354,403,407,412,448,477
Pişkin, Halide:435,439
Polat, Nazım Hikmet:69,74,75,213,477,495
Poyraz, Türkan:187,495
Proust, Marcel:90
R.R:2,54,225,248,289,323,335,336,479
Racine, Jean Baptıste:40,178,179,213,232,289,290,342,287,390,402,415,
Rado, Şevket:40,93,94,291,323,481
Ran, Nazım Hikmet:6,39,43,59,62,69,74,76,88,240,356,395,405,449,477,495
Ravon, Georges:436
Recaizade Mahmut Ekrem:74,231,282,366,414
Regnier, Henry de:12,54,55,225,226,227,290,288,289
Rekinîzade İsmail Zühtü:39,62,
Renard, Jules:52,194,195,208,209,210,343
Reşat Fevzi:292,480
Reşat Rıdvan:16,171
Reşit Rıza:6,136,138,216,313,441
Reşit Süreyya:43,62
Reşitpaşazâde Akif:58,62,300
Rey, Ekrem Reşit:439
Rıza Fazıl:7
Rıza Hidayet:39,62
Rıza İzzet:74
Rıza Tevfik:16,57,61,72,79,169,171,415
Rifat, Hüsamettin:24
Rodenbach:232,290,331
Rolan, Dorgeles:351
Rostand, Edmond:381,388,390,424
Roussin A:436
Ruso, Jean Jack:367
S.A:218,479

S.De Leo:199,
Saba, Ziya Osman:92,124
Safa,İsmail:13,224
Safa, Peyami:6,7,13,15,62,77,88,92,326,350,479,486
Sâfi Necip:66,67,68
Saip Servet:74
Sait Halim Paşa:137
Sait Molla:33
Salih Fuat:16,171
Samain, Albert:232,177,289,290,311,437,469,
Samipaşazâde Sezâi:134,366,410,443
Sârâ Mannik:7
Sazyek, Hakan:495
Schiller:334,399
Sedad Nâmi:84,480
Sedes, Selami İzzet:62,314,480
Sekizinci Ahmet Nuri:17,76
Selim Refik:38,62
Selim Rıfkı:39,62
Selvinski:332,363
Serdaroğlu, Emin Bülent:16,35,43,61,289,423
Sermet Edip:14,62
Sevengil, Refik Ahmet:7,77,129,135,148,159,160,219,220,452,495,
Sevinç, Kazım:130,476
Sevük, İsmail Habib:19,62,109,135,231,236,269,446,495
Shakspare:342
Shaw, Bernard:429
Sınaenon, Georges:220
Simavi, Sedat:141,480
Sinanoğlu, Nüzhet Haşim:495
Sir Arthur Conan Doyle:406
Siyavuşgil, Sabri Esat:19,62,78,291,449

Solok, Cevdet Kudret:88,482
Sonku, Cahide:433
Sophokles:176,177,298,426,439
Soysal, İlhami:33,496
Soysallı, İsmail Suphi:36
Stendhal:178
Sunat, İsmail Hakkı:187
Surûri:4
Süleyman Bahri:13,15,36,224
Süleyman Efendi:13,20,21,22,23,53,62,499
Süleyman Nazif:43,57,61,62,74,130,134,135,139,141,169,214,234,273,371,436,445,
451,480,489
Süleyman Sâip:62
Swift, Jonathan:176,
Şâdi Fikret:7
Şahabettin Süleyman:16,33,37,38,54,55,56,61,63,64,65,66,67,68,69,70,80,81,169,
234,247,286,393,394,443,474,480,484,495
Şefkâti Nureddin:7
Şehap Nafiz:12,108,133,146,147,151,152,223,227,232,249,260,265,289,292,293,313,
319, 323,331,340,347,378,480,481
Şehap Rıza:16
Şener, Sevda:150,154,157,496
Şerif Ali Haydar:74
Şevki, Ragıp:479
Şeyh Galip:11,223,335,378
Şinasi:217,449
Tahir Nadi: 19
Tahsin Nâhit:42,61,62,65
Tahsin Rıza:496
Talat Paşa:6,51,105,137,256
Talu, Ercüment Ekrem:45,61,76,78,93,446,473
Taner, Haldun:474

Tanpınar, Ahmet Hamdi:7,73,293
Tanrıöver, Hamdullah Suphi:16,62,80,171
Tansel, Fevziye Abdullah:272,473,496
Tarancı, Cahit Sıtkı:73
Tarhan, Abdülhak Hâmid:16,17,55,57,61,104,134,235,254,273,288,316,366,367,368,
383,390,411,413,445,448
Taşkın, Mümtaz Zeki:92
Tchapek, Karel:51,179,208
Tecer, Ahmet Kutsi:61,73,88
Tedü, Suâvi:138,438
Tek, Ertuğrul Sadi:216
Tek, Ferit:33
Teokrat:367
Tepedenlioğlu, Nizameddin Nazif:62
Tepeyran, Ebubekir Hazım:74
Terlikçi, Salih Efendi:169,415
Tevfik Fikret:14,36,52,85,102,106,111,112,114,117,120,141,142,179,180,225, 226,227,
235,236,259,269,272,273,280,285,286,289,299,302,306,316,329,345,347,350,356,368,
377,390,400,401,403,405,408,416,434,444,447,451,454,457,463,472
Tevfik Mecdi:67,481
Tevfik Paşa:21
Tez, İlhami Bekir:405,475,483
Tilgen, Nurullah:478
Timur, Feridun:202
Timurtaş, Faruk Kadri :77,473
Tokgöz, Ahmet İhsan:8,35,44,45,48,59,60,61,110,118,120,146,168,169,211,220,254,
291,300,320,413,423,444,471,488,493,494
Topuzlu, Cemil:436
Toros, Taha:7,8,81,271,496
Tör, Vedat Nedim:62,88,319,433
Tuğrul, Nurnısa:496
Tunaya, Tarık Zafer:74,496

Tuncer, Hüseyin:72,74,119,123,161,174,182,207,219,220,328,
Tuncor, Ferit Ragıp:496
Tural, Sadık Kemal:121,159,480,484
Turan, Semahat:496
Turanlıoğlu, Uluğ:496
Turay, Anna:472
Tzara, Tristan:332
Uçman, Abdullah:405,459,460,489
Ulunay, Mualla:477
Ulunay, Refi Cevat:62,449,497
Umaç, Güzin:12
Umaç, Şâziment:12
Uraz, Murat:497
Us, Hakkı Tarık:62,98,444,482
Uşaklı, Ömer Bedrettin:73,293
Uşaklığil, Ekrem:15,61
Uşaklığil, Halid Ziya:51,58,62,161,179,283,321,418,447,497
Uyguner, Muzaffer:173,284,477
Ülkütaşır, M.Şakir:477
Ünaydın, Ruşen Eşref:14,35,42,56,57,61,62,88,95,413,439,448,479,
Ünlü, Mahir:76,497
Vagner:373,383
Valevska, Maria:414
Vecihi:355
Vehbi Cem:482
Veliaht Mecit Efendi:137
Verdarden, Eugene:363,364
Verhaeren:232,289,290,331
Verlaine, Paul:55,69,228,232,289,290,331,372
Verne, Jules:320
Vogler, Maurice:51
Williams, Tenessee:435

Yakup Salih:67,68
Yalçın, Alemdar:132,133,136,497
Yalçın, Hüseyin Cahid:158,475
Yalçın, Hüseyin Suad:443
Yamaç, Cavit:44,45,92
Yaşa, Dursun:497
Yazar, Mehmet Behçet:62,67,101,102,106,110,121,132,218,220,245,276,476,497
Yazıcı, Rıfkı:479
Yedekçi, Musahipzâde Celal:449,497
Yılmaz, Çolpan:173
Yılmaz, Mustafa:484
Yöntem, Ali Canip:86,448
Yurdakul, Mehmet Emin :72,74,83,106,169,236,256,269,272,275,443
Yunus Emre:12,67,69,228,331,372,427,451
Yücebaş, Hilmi:33,39,58,497
Yücel, Cemile:12,34
Yücel, Tahsin:201
Zehra Hanım:12,23,24,28,29
Zılahy, Lajos:52,199,208
Zihni Efendi:13
Ziya Muhsin:477
Ziya Paşa:285,316,383,390
Zobu, Vasfi Rıza:10,76,77,79,130,135,136,138,144,148,151,152,214,314,318,319,482,497
Zola, Emile:26,56,174,336
Zorlutuna, Halide Nusret:10,29,30,62,73,244,293,472,474
Zühtü Nazif:24

b)Eser Adı İndeksi

Açıklamalı Çocuk Edebiyatı Antolojisi :487

Ademden Bugüne Kadar Büyük Aşklar:543,488

Afet:219

Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu:486

Akif Bey:439

Alât-ı Cerrahiyye ve Tımar Edevâtının Def-i Teaffünü:25

Alemşumul Sun'i Adamlar Fabrikası:48,51,179,493

Ali Baba Yahut Kırk Haramiler:49,52,187189,317,318,493

Ali Bey'in Sergüzeşti:355

Altı Şahıs Muharririni Arıyor:48,51,102,201,345

Altıncı Kat:50,53,102,203,435

Altıncı Kitap:470,488

Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü:489

ANTHOLOGIE Des ECRIVAINS TURCS D'AUJOURD'HUI:88,486

Arzı Mevûdun Görünüşü:200

Arzu Tramvayı:441

Asrın Efsaneleri:269

Aşıklar Yolunun Yolcuları:9,49,51,52,87,161,164,166,315,324,325,326,327,328,492

Aşka İnanmayan Adam:49,52,192,197,417,492

Aşk-ı Memnu:323,355

Ataç'ın Sözçükleri:173

Atatürk Devri Türk Edebiyatı:406,454,459,460

Atatürk İçin Bütün Şiirler:487

Atatürk Şiirleri Antolojisi:486

Atatürk ve Kahramanlık Şiirleri:496

Autoritaire:217

Babamdan Hatıralar:167,392

Balkondan Saatler:49,120,121,124,238,240,245,280,378,463,493

Baskın:50,102,216,217,475

Baş Tacı:48,51,186,493

Başlangıcından Bugüne Kadar Türk Yazarları Sözlüğü:486

Başlangıçtan Bugüne Türk Şiiri:491
Başlangıçtan Bugüne Türk ve Dünya Tiyatro Tarihi:488
Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi:485
Baykuş:6,16,30,47,48,51,52,53,76,83,84,128,129,130,131,132,133,134,135,136,137,
138,139,140,141,143,144,145,147,149,153,154,156,158,161,170,171,213,214,215,229
231,234,235,248,249,261,268,269,272,273,282,301,314,315,316,317,319,320,371,428,
431,453,471,472,475,477,478,479,480,483,484,494
Behring Misl-i Devâsı Vasıtasıyla Kuş Palazı Tedavisi:26
Bende Konağı:343
Bergüzar-ı Ramazan:26
Beş Hececiler:484,490,496
Bievres Çölü,200
Bile/Yazdı:491
Binbir Gece Masalları:50,53,211,416,492,496
Binnaz:10,72,89,143,316,317,383,390,419
Bir Bedbaht:27
Bir Çicek İki Böcek:171
Bir Dolaptır Dönüyor:50,53,159,314,315,421,481,492
Bir Gülüş Kaldı Aynalarda:31
Bir Rüya:432
Bir Sipahinin Romanı:49,52,53,195,196,345,414,476,492
Birinci Kitap:59,274,472
Bizim Kuşak ve Ötekiler:487
Bizim Yokuş:9,447,491
Brenice:387
Britanicus:40,213,313,411
Bugün de Diyorlar ki:488
Bulutlara Yakın:48,51,110,111,118,236,237,280,455,456,494
Bureau Central des İdees:203
Bütün Cepheleriyle Ahmet Haşim:497
Büyük Fransız İhtilali:39,40
Büyük Memleket Şiirleri Antolojisi:486

Büyük Türk Klasikleri:485
Canavar:72
Cengiz Hanın Bisikleti:98,99,438
Cenk Duyguları:47,48,51,105,106,107,108,111,112,256,284,471,483,494
Cevdet Paşa Tarihi:32
Cici Anne;Hazan Yuvası:50,130,213,214
Civilisation(Medeniyet):52,196,197,209
Connais-toi:182
Cromwell:388
Cumhuriyet Ansiklopedisi:486,
Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı Ansiklopedisi:494
Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı Antolojisi:484
Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi:495
Cumhuriyet Dönemi Türkiye Türk Tiyatro Bibliyografyası:486
Cyrano de Bergerac:388,423,428,437
Çağdaş Türk Edebiyatı:490
Çağdaş Türk Tiyatrosuna Toplu Bir Bakış:485
Çağdaş Türk Tiyatrosunda İnsan:496
Çalıkuşu:249,355
Çam Sakızı:148,404
Çelebi Bizi Unutma:489
Çılgın Bakire:221
Çin İmparatoru:219
Çocuklara Mahsus Hıfz-ı Sıhha:26
Çocuklara ve Çocuklar İçin Seçme Piyesler:188,487
Çürük Temel:141,171,135,
Dalavaciro:343
Dârülbedayi Devrinin Eski Günlerinde:7,16,50,53,170,435,482,492,
Dârülbedayi'in Elli Yılı:491
Deniz Altında Seyahat:320
Deniz Serhoşları:119,231,406
Des Grates:52,207

Devler Kaldırımı:49,52,193,210,493
Dini ve Milli Şiirler Antolojisi:484
Doğanla Selma:51,102,218
Dokuz Ayın Bir Goncası:50,215
Dokuzuncu Hairiciye Koğuşu:326
Don Sanche d'Aragon:288
Dormen Tiyatrosu:46,397,487
Dördüncü Kitap:470,471,488
Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi:487
Eczacı:219
Edebi Kıraat Numuneleri:48,51,174,367,371,374,384,388,470,493,
Edebî Yeniliğimiz:135,495
Edebiyat Antolojisi:497,
Edebiyat ve Tenkit Sözlüğü:494
Edebiyatçılar Çevremde:50,53,172,173,174,220,477,491
Edebiyatçılar Geçiyor:49,52,53,163,168,169,173,222,248,324,475,477,493
Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar:486
Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı:220,497
Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü:491
Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü:491
Edebiyatımızda Şâirler ve Yazarlar:489
Efsaneler:48,51,107,108,109,110,111,113,114,115,226,228,231,232,294,369,378,456,470,
483,494
Eleştirmen Gözüyle:487
Emrâz-ı Dâhiliyyeden Hastalık Timsalleri ve Teşhis-i Marazi Tâlimleri:26
En Bombe:216
Erenlerin Bağı:346
Eski Harfle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu:495
Eski İstanbul Ramazanları:50,53,171,172,491
Espoir:218
Evlerde Sâri Hastalıkların Bâhusus Çocukların Bakılması:26
Evsaf-ı Şeşü'l-Ebrar:22

Eylül:321,355
Fani Teselliler:445
Fare:221
Fatma'nın Dileği:49,52,134,187,314,317,493
Fedakarlık:49,189,317,492
Fenn-i Cerrahîde İttihazı Lazım Gelen Tedâbir-i Sıhhiyye ve Onsekizinci Asrın, Evâhirindenberi Usul-i Cerrahî-i Harbde Vukûbulan Terakkiyat:25
Finten:17,55,235
Firuzan:184
Fransız Edebiyatı ve Edebî Mektepler :50,174,175
Ganimetler:232,260
Genç Şâirlerimiz ve Eserleri:497
Gençlik Ansiklopedisi:488
Goethe'nin Aşkları ve Aşk Şiirleri:49,52,180,410,465,493
Göl Saatleri:335
Gölde Sabah:489
Gölgeler:191
Gölgelerde Savaş:200
Gönülden Sesler:89
Graziella:49,52,53,177,192,328,345,493
Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nin Kuruluşu:483,485
Gülistanlar Harabeler:5,48,51,107,109,111,113,114,115,116,117,118,124,214,229,230, 275,402,471,473,493
Güliverin Seyahatleri:100
Güzel Yazmak Usulleriyle Edebi Kıraat Numuneleri:49,51,174,493
Halit Fahri Ozansoy'dan Seçmeler:220
Haluk'un Defteri:50,52,179,492
Hamlet:387,404,420
Harman Sonunda Gelen:31
Hasan Mellah:320,321
Havr Noteri:49,52,199,200,492
Hayalet:49,52,155,156,157,158,159,160,211,306,314,317,320,409,428,448,463,475,

478,482,493
Hayat Dilimleri:203
Hayat Küçük Ansiklopedi:489
Hece Vezninin Tarihi, Tekâmülü ve Hecenin Beş Şâiri:488
Hep Onun İçin:30,31,47,50,53,124,125,126,127,241,245,253,255,395
Hıfzı-ı Sıhhat:26
Hıfz-ı Sıhhat-ı Sıyam ve Erkan-ı Sâire-i Dîn-i İslam:25
Hıfz-ı Sıhhat-i İşgalât-ı Zihniyye:25
Hıfz-ı Sıhhat-i Melbusât:26
Hıfzı-ı Sıhhat-i Mevâşî:25
Hıfzıssıha:26
Hilâlin Gölgesinde:124
Hisse-i Şâyia:171
Hocanın Eşeği:440
Hüseyin Fellah:321
II.Meşrutiyet'te Tiyatro Edebiyatı Tarihi:497
İki Adam:49,52,192,193,196,198,210,221,430,492
İki Sene Mektep Tatili:320
İki Yanda:47,50,53,190,191,315,491
İkinci Kitap:59,274
İkinci Meşrutiyet Devrinde Tenkit:488
İlahi Komedya:208,353,369,407,462
İlk Şâir:48,51,145,146,147,150,160,186,214,215,216,273,314,315,316,319,401,493
İlmü'l-Arz ve'l-Meâdin:26
İlyada ve Odise:368
İnsan Müsveddeleri:203
İnsan Yapısı ve A'zalarının Vezâifi :26
İntan ve Tağdiye:26
İslam Ansiklopedisi:489
İstanbul'un Sayın İkinci Seçmenlerine H.F.O'un Açık Mektubu:50,211,492
İstasyonda Şenlik:219
İşkodra Tarih-i Harbi:26

İtalyan Edebiyatı:49,52,167,207,208,406,493
İtiraf:38,50,75,212,313,315
Jack:50,53,200,492
Jeanne d'Arc:133,137
Juliette ou la clef des songes:217
Jüliette Yahut Rüyaların Anahtarı:50
Kabus:184,392
Kahramanlık Şiirlerimizden Bir Demet:497
Kahveler Kitabı:486
Kalp ve Rietânın Kar ve Isgası Delâil-i Hikemiyyesi:26
Kanije Faciası:51,220
Kanlı Kavak:451
Kar ve Isga:25,
Karagözname:381,453
Kral Lir:411,439
Karşı Evdeki Adamlar:220
Kaynanam:50,215,216,222,478
Kendini Bil:19,48,51, 182,451,479,494
Kırık Hayatlar:323,255
Kırık Mahfaza:16
Kırk Anbar:355
Kırkından Sonra:48,51,184,185,186,440,475,476,493
Kin Yarası:404
Kolera Tedavisi ve Tedâbir-i Muktaziye:25
Konakta Kervanlar:51,102,126,127,218,268,308,365
Kontes d'Escarbagnas:52,202,492
Koyda Mehtap:221
Kutadgu Bilig:346
Küçük Aynalar:219,487
Küçük Terzi:51,219
L'Art Poetique:333
L'Auberge de l'Ange-Gardien:52,181

L'Homme et ses Fantomes:151
L'Interieur:133
L'Intruse:133,317
La Chaussée des Géants:52,193
La Cite des Eaux:12,55,288,358
La Comtesse d'Escarbagnas:202
La Contesse de Ségur:181
La derniere Nuit:199
La Femme Fatale:219
La nuit de la Saint-Jean200
La Princessa Maleine:317
La Raine Pedauge Kebapçısı:49,52,200,492
Laorusse:371
Le combat contre les ombes:200
Le desert de Bievres:200
Le jardin des betes sauvages:200
Le Notaire du Havre:199
Le Petit Tailleur:219
Les Aveugles:133,317
Les jois de la Maternite:215
Les Rate's le Temps est un Songe:12,202,288,358
Les surprises du Divorce:215
Liberte:316,383,389,390
Loranten:26
Madame Bovary:13,192,309,328,335,467
Mağdur-ı Kalb:26,171,313
Mai ve Siyah:48,51,179,249,321,323,343,355,493
Makber:61,246,368,426
Malatya Suikastının İçyüzü,31
Mascarades Littéraires,198
Matbaada Akşam,336,408
Matmazel Mesurrat:220

Matmazel Noralyanın Koltuğu:326
Mavi Kuş:134,188,317,
Mâzi Cenneti:8,496
Meşrutiyet Dönemi Türk Tiyatrosu:485
Metinlerle Muasır Türk Edebiyatı Tarihi:494
Metinli Türk ve Batı Edebiyatı:495
Mikroplar ve Başlıca Sari Hastalıklar,Bunlardan Sakınma Çareleri:26
Milli Bir Edebiyat Yaratabilir miyiz?:487
Millî Edebiyat Hareketi ve Beş Hececiler:490
Millî Edebiyat ve Sonrası:487
Milli Edebiyata Doğru:495
Mirat-ı Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane:496
Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri:485
Monte Kristo:179,321
Mufassal Hıfz-ı Sıhha:26
Muhît'ül Maârif:13
Müdafaa-i Milliye Cemiyeti:74,213,495
Müdâvat-ı Sıhhıye:26
Müntehâbât-ı Sıhhiyye:25
Mütehakkim:50,102,217,218,479
Nedim:11,42,51,96,149,150,151,154,215,314,315,318,320
Nemîde:355
Neron:40,171,213,313
Nesrin'in Üç Elbisesi:49,52,188,487,493
Nesteren:16,316,383,389,390
Nevsâl-i Millî:33,234,247,454,480,491
Nicomede:388
Nur Baba:60,323
O Günden Bu Güne:497
Oidipus:487
Okul Piyesleri Klavuzu:496
On Yılın Destanı:49,52,152,153,154,155,159,255,315,319,358,408,473,476,481,493

Ortaokul Eleme İmtihanlarına Hazırlık:50,52,176,492
Othello:441
Oyuncaklar:49,52,118,187,303,431,457,461,493
Ozanlar ve Yazarlar:484,495
Öbür Dünya:133,317
Öğretmen Şâirler Antolojisi:486
Öldüren Bahar:49,52
Ölüm Perileri:48,50,113,114,115,131,132,214,215
Ölüm Yolcuları:,51,219,428
Paravan:49,51,118,119,120,231,236,238,240,253,255,259,267,277,471,472,476,482,493
Parnasse Contemporain:225,336
Payitahtın Kapısında:220
Peg de Mon coeur:186
Peri Kızıyla Çoban Hikayesi:143
Periler Bağçesi:221
Peyami Safa ile 25 Yıl:486
Piyâle:287,335,374
Piyerin Ziyafeti:388
Plautus:176
Poil de Carotte:49,52,194,195,345,478
Polisler Kralı Sharlok Holmes:46,221
Polyeucte:387
Portreler:9,485,491
Poul ve Virgine:367
Precieuse:57
R.U.R.Alemşumul Suni Adamlar Fabrikası:48,179,345
Ramazan Eğlenceleri:497
Raphael:49,52,53,193,493
Resimli Lugat ve Ansiklopedi:488
Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi:489
Resimli Muktataf:15

Resimli Şâirler Yazarlar Sözlüğü:485
Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü:489
Resimli Türk Edebiyatı Tarihi:486
Rezons Unıversal Rabots:179
Rusların Zehirlediği Türk Konsolosu:192,220
Rübâb-ı Şikeste:224,227,285
Rübâbın Cevabı:50,52,180,492
Rüya:2,37,46,48,50,101,103,104,105,106,108,120,132,145,215,221,234,245,
254,288,494
Safahat:143,268
Sağlam İnsanlar ile Hastalarda İ'tam ve Tağdiyye ve Tedâbir-i Gıdâiyye:26
Sahra:366,377
Saint-Jean Gecesi;200
Salambo:392
Salavin'in Ruznamesi:49,193,198,209,210,492
Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye:24,495
Salnâme-i Nezaret-i Maarif-i Umûmiyye:24,495
Salon Eğlenceleri:26
Sanat Edebiyat Dergileri:489
Sanat ve Edebiyat Yazıları:491
Sanata Dâir:497
Sanatçı Dostlarım:487
Sarıyer Cinayeti:31
Sei Personnaggi in Cerce d'Autore:201
Sergüzeşt:134,204,206,321,355,410,431
Sevmek İçin Sevmek :31
Sıhhi ve Devâi Oda Cimlastiği:25
Sicill-i Ahval:22,495,499
Siyah Süs:171
Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi:494
Son Asır Türk Şâirleri:489
Son Gece:29,49,52,166,199,470,492

Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri Antolojisi:486
Sonsuz Gecelerin Ötesinde:29,47,50,53,102,125,126,127,128,218,219,240,265,
267,470,473,475,495
Sönen Kandiller:48,51,72,76,118,146,147,148,149,154,166,221,231,275,304,314,
315,319,320,433,457,460,471,473,482,493
Söz Oyunları:292,488
Strange Night:202
Sualli ve Cevaplı Tecvid:26
Suda Halkalar:89
Sukut:220
Sulara Dalan Gözler:47,49,52,121,123,124,238,240,241,253,264,291,292,
395,458,465,466,471,472,475,479,483,493
Sulara Giden Köprü:49,52,161,162,163,164,165,166,621,324,326,327,328,412,493
Suların Beldesi:225,227
Suzanne et les jeunnes hommes:200
Süt Kardeşleri:148
Şaheserler Antolojisi:484
Şâir Evlenmesi:217
Şâir Tabibler:1,490
Şâir ve Yazarların Hayatı:491
Şâirler Edipler Muharrirler:487
Şâirler ve Yazarlar :488
Şâirler ve Yazarlar Sözlüğü:490
Şanghay'da Balayı:53,201,492
Şarl'ın Teyzesi:27
Şehir Tiyatrosu'nun 50.Yılı; Dârülbedayi Devrinin Eski Günlerinde: 53,170,492
Şehname:368
Şiir Defteri:490
Şiir Demeti:484
Şiir Tahlilleri-I:489
Şiirimizde Çanakkale:494
Ta Kendisi:221

Tanzimat ve İstibdat Döneminde Türk Tiyatrosu:485
Tanzimat'tan Bugüne Türk Şiiri Antolojisi:487
Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türk Edebiyatı:485
Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi:496
Tanzimattan Günümüze Kadar Türk Şiiri:491
Taraskonlu Tartaren:201
Tartaren Alp Dağlarında:50,53,201
Tartüfnâme:316,383,388,390
Taş Ocakları:27
Tatlı Sır:313,401
Tayflar Geçidi:134
The Two Worlds of Eşber:486
Tıbb-ı Nebevîden Bir Hediye Tabâbet ve Hıfz-ı Sıhhat:26
Tıp Fakültesi Tarihçesi:490
Tiyatro Bibliyografyası:136,484,486,490,496
Tiyatro Klavuzu:485
Tropeés:225,232,260,336
Tutunamayanlar:50,53,202,492
Türk Ansiklopedisi:495
Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi:475,496
Türk Dünyası El Kitabı:496
Türk Edebiyatçılar Birliği 1962 Yıllığı:497
Türk Edebiyatı Ansiklopedisi:486,497
Türk Edebiyatı Antolojisi:490
Türk Edebiyatı Örnekleri:488
Türk Edebiyatı Tarihi:485,486,488,490,495
Türk Edebiyatı:487,489
Türk Edebiyatında Hece-Aruz Tartışmaları:490
Türk Edebiyatında Şâirler ve Yazarlar:490
Türk Edebiyatından Seçme Şâir ve Yazarlar:494
Türk Meşhurları Ansiklopedisi:488
Türk Ozanları Antolojisi:496

Türk Teceddüd Edebiyatı Tarihi:495
Türk Temaşası:488
Türk Tiyatro Edebiyatı Tarihi:220,485
Türk Tiyatrosu Ansiklopedisi:487,494
Türk Tiyatrosu Tarihi:495
Türk Tiyatrosu:490
Türk Tiyatrosunun Evreleri:485
Türk ve Dünya Edebiyatçıları:487
Türk ve Dünya Edebiyatından Şâirler ve Yazarlar Sözlüğü:486
Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi:497
Türk Yenilik Şiiri Antolojisi:491
Türk Yurdu Bibliyografyası:496
Türkiye Tarihi:489
Türkiye'de Çocuk Tiyatrosu:494
Türkiye'de Kim Kimdir:491
Türkiye'de Siyasi Partiler:496
Une Bonne Soiree:203
Üç Gün Üç Gece:49,52,149,196,492
Üçüncü Kitap:274
Ümit:51,102,218
Üstadlar:200
Üvey Kardeşler:401,432
Vahşi Hayvanlar Bahçesi:200
Varlık 60.Yıl Seçkisi:487
Vatan Yahut Silistre:144
Vazâif'ül- Aza:25
Visionnaire:219
Vue de la terre promise:200
Yadigâr-ı Hekim:26,28
Yakın Çağlarda Türk Tiyatrosu:495
Yamalar:171,400
Yanardağ:73,86,87,245,304,340,459,477

Yaralılar:49,52,193,196,197,209,210,418,481,482,492
Yardımcı Bilgilerle İncelemeli Batı Edebiyatı Örnekleri:50,53,176,492
Yat Borusu:27,171,313
Yazarlar Klavuzu:485
Yazarlar Sözlüğü:485,486,489
Yedinci Kitap:470,488
Yeni Hıfz-ı Sıhhat Kıraati:26
Yeni Sahne Programı:75,497
Yeni Türk Ansiklopedisi:497
Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi:487,488
Yeni Türk Edebiyatı:490
Yeniçeri:51,106,107,233,269,370,454
Yenileşme Devri Türk Şiiri Antolojisi:485
Yol Geçen Hanı:50,52,181,492
Yunan Tiyatrosu:50,52,177,492
Yunus'tan Bugüne Türk Şiiri:488
Zakkum:48,51,111,112,113,114,115,273,471,482,494
Zavallı Çocuk:149
100 Soruda Çağdaş Türk Edebiyatı:491
100 Soruda Türk Tiyatrosu Tarihi:485
150'lilikler:496
1950 Sanat Yıllığı:159,160,220,495
20.Yüzyıl Türk Şiiri Antolojisi:496
20.Yüzyıl Türk Edebiyatı:497
50 Yılın Türk Tiyatrosu:485
6 éme E'tage:50,203